بیرەوەرییەکانم

لەساڵانی 1943ـ 1977 دا

زرار سلێمان بەگ دەرگەڵەیی

هەواڵنامەی کتێب

هەواڵنامەی کتێب

پێشکەشە بە :

- هــەموو ئەوانەی گیانی خۆیان بەخت کرد لە پێناوی خاکی نیشتمان و بیروباوەریان.

- بەوانەی ڕاست گۆن لە نوسینەوەی مێژوودا.

هەواڵنامەی کتێب

هەواڵنامەی کتێب

پێشەکی:

ئەوەی دەمەوێ دیاری بکەم‌و بە خوێنەرە بەڕێزەکانی ڕابگەیەنم ئەوەیە ئەو نوسینە تەنیا بیرەوەری نین، بەڵکو مەبەستی ئەو نوسینەم زیاتر بۆ ڕوون کردنەوەی ڕوداوو بەسەرهاتە مێژووییەکانە لە ماوەی خەبات‌و تێکۆشانی بەردەوامم، بۆ ئەوەی ڕاستیەکان بخرێنە بەرچاوی کۆمەڵ‌و خوێنەرانی هەست بەرزو نیشتمان پەروەر، بێگومان ئەو بەسەرهات‌و ڕووداوانەی بە درێژای زیاتر لە 50 ساڵ لە ژیانی تێکۆشانمدا بەشێك بووە لە مێژووی بەشداریم لە شۆڕش‌و ڕاپەرینەکانی نەتەوە ستەمدیدەکەمدا.

هەموو دیاردەکان بە دیاریان خست ڕوداوو بە سەرهاتەکانی ڕابردوو وەك پێویست نەخراوەنەتە بەرچاوی خەڵك، بەڵکو بەشێوەیەکی پڕ لە کەم‌و کوڕی خراوەنەتە سەر لاپەڕەی نامیلکەو گۆڤارو ڕۆژنامەکان، ئەمەش وای لە بەشێکی زۆری خەڵك‌و تەنانەت خوێنەرانیش کردوە کەوا بزانن ئەوەی نوسراوەو دەنوسرێت‌و دەخرێتە سەر لاپەڕەی نامیلکەو گۆڤارو ڕۆژنامەکان هەموویان ڕاستن!! بە دڵنیاییەوە دەتوانم بڵێم ئەو نوسینانەی نوسراوە دەربارەی دەست‌و بردو جولانەوەکانی (1943ـ 1959) کە بەشی زۆریانم خوێندونەتەوە بەداخەوە لەڕاستی دوورن، وا هەست دەکرێت بەبێ سەرچاوەیەکی باوەڕ پێکراو نوسینەکان نوسرابن، ئەوەی دیارە هەندێکیان لایەنگیری پێوە دیاربووەو تەنانەت ئارەزومەندی نوسەریشی گرتۆتەخۆ، وە هەندێکیشیان تەنها خۆپیشاندان‌و خۆبەدەرخستن مەرامیان بووە بۆ بەرژەوەندی تەسکیان دووركەوتونەتەوەو لایانداوە، ئەمەش بەدکاریە دەرهەق بەڕووداوە مێژوویەکان دەکرێت. ئەو نوسینانەی نوسراون پێیانەوە دیار نیە شتێکیان لە ڕووداوەکان بەڕاستی نوسیبێت‌و هیچیان لێ زانیبێت، بێگومان ئەمەش کردەوەیەکی خیانەتکرانەیە بەرامبەر بە مێژوو، چونکە دەبێتە هۆی شاردنەوەی ڕاستیەکان لە نەتەوە بریندارو ستەمدیدەکەمان، هەر ئەو خیانەتەش ئێمەی توشی گێژاوی سەر لێ شێوان‌و ماڵ وێرانی‌و دواکەوتن کردووە.

لێرەدا بەسەربەرزیەوە دەڵێم بیرەوەریەکانم بە گشتی بەشێکی زیندون لە ڕاستی‌و بەسەرهاتەکانی سەردەمی ڕابردوو هەر لە ساڵی (1943) وە تاوەکو نزیکەی ساڵی (1977)، لە وێشەوە تا دەگاتە ساڵی(2000)، ڕووداوەکان چۆن ڕویداوە وەکو خۆی باس کراوەو زیادی نەخراوەتە سەر ئەگەر کەمی تێدا نەبێت.

ئەوەی ئێستا لەبەر دەستتان دایە لە ساڵی (1943) وە تاوەکو نزیکەی ساڵی (1977)ە، دەمەوێت تەواوی خەڵكی کوردستان بەگشتی‌و خوێنەرە بەڕێزەکان بە تایبەتی لەو ڕاستیە بگەن کە

هەواڵنامەی ڕێبەر

سەرچاوەی ئەو نوسینو بەسەرهاتو ڕووداوە مێژوویيانەی نوسراونو دیارکراون تەنها خۆمم، ئەوەی من لەگەڵی نەبووبم شتێکم لەملاو ئەملا نەهێناوە بینوسم، چونکە ئەگەر بەتەواوی بۆم ڕوون نەبوبێتو نەمزانیبێت کە ڕووداوەکە یان بەسەر هاتەکە ڕاستە نەم خستۆتە سەر لاپەڕەی بیرەوەریەکانم، بەڵام لەڕاستیدا خەباتو تێکۆشانو ڕاپەڕینی خەڵكو جەنگاوەرە خۆبەخت کەرەکانی کوردو خەباتە نەپچڕاوەکەی دەخاتە بەرچاو، بۆ ئەوەی لەڕاستی ڕووداوەکان ئاگاداربنو بزانن ئەو نوسینەی من دوورە لە پڕووپاگەندەو خۆ بەدەرخستن، لەگەڵ ئەوەشدا لەوانەیە هەندێ شت هەبوبێت نەنوسرابێت ئەمەش مافی نوسەرە یان لەوانەیە نەتواندرابێت بنوسرێت!!.

ئەوەی من بۆی پەرۆشم تەنها ئەوەیە کە ئەم نوسینە زۆر دواکەوت، دەبوایە زۆر زووتر بلاَو بکرێتەوە، ئەمەش ئەوە دەگەیەنێ پێش ڕاپەڕین حوکمڕانەکان ڕێگایان نەدەدا ئەوەی بۆنی چالاکی کوردانەی لێ بێت بلاَوبکرێتەوە، بێگومان ئەگەر ڕژێم ئەو نوسینەی منی دەست کەوتبایە تەنها نوسینەکە نەدەفەوتا، بەڵکو خۆشم بێ سەرو شوێن دەکرام، ئەمە لەلایەك لەلایەکی تر دەبێ ئەوەش بڵێم هۆیەکی تری دواکەوتنی بلاَوبونەوەی بیرەوەریەکانم بەشێکیشی پەیوەندی بە باری داراییمەوە هەبووە، چونکە ئەو توانایەم نەبووە بتوانم بیرەوەریەکانم لەکاتی پێویست بگەیەنمە بەردەستی خەڵکی کوردستان بۆ ئەوەی لەڕاستی بەسەر هاتەکانو چالاکی ڕۆڵەکانیان لەخەباتو تێکۆشانی چەندین ساڵەیان لە پێناو کوردایەتیەکی ڕاستەقینەو کوردستانێکی سەربەخۆ بگەنو چیتر چاوبەست نەکرێن بە شاردنەوی ڕاستیەکان.

هەواڵنامەی کتێب

زرار سلێمان بەگ دەرگەڵەیی

2002/10/10

بەشی یەکەم

سەرەتای ژیانم لە گوندی ماویلیان دەست پێ دەکات

هەڵکەوتنی گوندی ماویلیان: گوندی ناوبراو دەکەوێتە ڕۆژئاوای گوندی دەرگەڵە لە دیوی (دۆڵەمنجەل)و دەکەوێتە بناری (زیی تەلانی) ڕوو لە کێوی هەندرێن، لە ڕۆژهەڵاتی کێوی (ڕووەڵە)یە لە رۆژئاوای گوندەکانی (میراجیانو جنێراوەو خەڵکانو دەشتی ڕواندز)ە ئەو شوێنەی شارۆچکەی سۆرانی لە سەر دروست کـــراوە.

دۆڵە منجەل چەند گوندی بە خۆیەوە گرتووە(ماویلیان- بەرسرین- پیروسوان- زێوە- میراجیان- جنێراوە- خەلکان- وارەکۆن- کەورین - گوان).

گوندی ماویلیان خاوەن مێژووە مرۆڤی بەدەستو بردو ئازای تێدا هەڵکەوتوە، گوندی وەستا (برایم)ە ئەو وەستایەی بنیات نەری قەڵاو پردەکانی سەردەمی پادشای گەورەی ڕواندزە.

بەزار گۆتەی بەساڵا چووەکان وا دیارە لە پێش ساڵەکانی (1920) ناکۆکی توندو نارێك هەبووە لە ناو خەڵکی گوندی ماویلیان، ئەو ناکۆکیە ناچاری کردوون کۆمەڵێك لە پیاوە ڕیش سپیەکان بڕۆنە دەرگەڵە داوایان لە(میرحمدامین) کردوە بەڵکو یارمەتیان بدات بۆ چارەسەری ئەوناکۆکیانەی هەبوونە دیارە میر ئامۆزایەکی خۆی دیار یکردوە بڕوات سەرپەرشتی گوندەکە بکات بۆ چارەسەری ئەوناکۆکیانەی لەنێوانیان دا هەبووە، وەك زاندراوە (میر حمدامین بەگ) لەسەر داوای ڕیش سپیەکانی ماویلی (سلێمان بەگ)ی ئامۆزای خۆی دەست نیشان کردوە بڕوات سەرپەرشتی گوندەکە بکات. دەڵێن سلێمان بەگ لاوێکی بە ڕاپەڕو لی هاتوو بوە بەری کراوەتە ماویلیان، ناوبراو چالاکانە بۆ کارەکانی ڕۆیشتوە هەر زوو لە داوێنی گوند کۆشکێکی دروست کردوە بۆ نیشتەجی بوونی لەوی، ئەوەی دیارە بە ماوەیەکی کورت توانیوەیەتی دەست بەسەر کەم وکوریەکان دابگرێت، ناکۆکیو ناتەباییەکان نەهێڵێت، لە دوای ئارام گرتنو چەسپاندنی دەسەلات دیارە (سلێمان بەگ)یش وەك پیشەی ئاغایەکان چەند ژنێکی هێناوە، پێش دایکم ژنێکی تری هێناوە، بەلام زۆر لای نەبوە بەری داوە دووەمیان دایکم بووە بەزارگۆتەی دایکم چەند ساڵ منداڵی نەبووە نۆبەرەی منداڵی من بویمە، بەلام وەك دیارە هەر لەسەرەتای ژیانم بەشم بی بەشی بووە، لەگەڵ پەیدابوونم دایکم بە نەخۆشی گرانەتا کەوتوە لە شیری مەمکی دایك بی بەش بوویمە، بەلام ئەو زانیاریانەی دەستم کەوتوون، دیارە باوکم پێش پەیدابونی من ژنێکی بەتەمەنی لەخۆی گەورەتری هێناوە بەناوی (هەمین)، بی گومان دایکم سی مانگ بەو نەخۆشیە کەوتوە ئاگای لە من نەمابووە، دیارە (هەمین)ی زڕ دایك منی گرتۆتە باوەشی، بەشیری ئاژەڵ بەخێوی کردوم، هەتا ئەو کاتەی دایکم هەستاوەتەوە، دەڵێن باوکت لە سەرەتای پەیدابوونم منی خۆش

ویستوە، من ئەو خۆشەویستیەم نەبینی بە گوێرەی ئەو بەڵگەنامانەی نیشاندەدەن وا بەدیارە کەوتوە لە ساڵی(1927) لە گوندی ماویلیان لە دایك بووم لـەکاتی نەخۆشـی دایکـم، دیـارە شـیری مـەمکی کۆمەڵێك ئافرەتی ئەو گوندەم خواردوە لەوانە(ئاجـەر) ژنــی (حەســەنی عەباســی)، (رابیەسـۆر ژنــی صالحی حمدامین)و چەندی تریش، بێگومان من بەشـیری مــەمکی دایکــی منــداڵانی مــاویلی گــەورە بوویمەو لە مردن رزگارم بووە تا تەمەنم بۆتە دوازدە ساڵ لەو گوندە ژیاوم.

دێتەوە یادم سەردەمی منداڵیم لە گوندی ماویلیان بە زۆری لەگەڵ منداڵەکانی (قادرئاغا، خـدرو ڕەشید) بەسەر دەبردو بەدرێژایی ڕۆژ بەیەکەوە دەگەڕاین، تاوێك لێیان دوور نەدەکەوتمەوە، ئەگـەر چـی زوو زوویش بەگژ یەکدا دەچوین، بەلاّم هەر ئەو دەمەش پێك دەهاتینەوە، جیـا لــەوان ئــەوەی زۆر لـێم نزیك بوو(ئیسماعیل مامە شێخی حاجی)بوو، ناوبراو دراوســێمان بــوو دەرگــای ماڵیــان ڕووبــەڕووی دەرگای دیوانخانەمان بوو بەدائیمی لە ماڵی ئەوان دەبووم دایکی(ئیسماعیل) پورە(حەلیم) وەك کوڕی خۆی سەیری منیشی دەکرد زۆر شەوان لە ماڵیان دەمامەوە، دەیان زانی لەوێم.

دێتەوە یادم ناوە ناوە دەیان بردمە لای (سلێمان ئاغا)، ناوبراو بە(گویزان) سەری دەتراشـیم، بــەلاّم چی هەتا سەری دەتراشیم ئەوەندەم ئەزیەت دەدیت باسی ناکرێت، کاتێك دایان نامە بــەر خوێنــدن لای فەقێیەکان ئەو کاتەش خاڵم (مەلا خدر) لە ماویلیان دەیخوێند زۆری نەمابوو خوێندن تــەواو بکــات، هەر ئەویش دەست نووسێکی بۆ نووسیبوومەوە، هەموو بەیانیان دەڕۆیشتمە مزگەوت لای فەقێیەکان، ئەوەی زۆر گران بوو لە پێش هاتوو چۆم ئەوە بوو زۆر لە سەر تراشین دەترسام وەك لە ســەرەوە نوســراوە هەر جارەی سەری دەتراشیم ئەوەندەی ئەزیەت دەدام هەتا لەبەر دەستی نەجاتم دەبوو هەر ئەوەنــدە بــوو گیانم دەر نەدەچوو، دەبوایە بەیانی کە دەچووم بۆ مزگەوت بە بەر دەرگای ماڵی (سلێمان ئاغا)دا بڕۆم هەر کاتی دەگەیشتمە ڕاستی ماڵیان سەرم هەڵنەدەبڕی وامدەزانی ئەگەر(سلێمان ئاغا) بمبینی بــانگم دەکات‌و دەڵی وەرە باسەرت بتراشم!.

دایکم گوتی: (تۆ تەمـەنت دوو ساڵ بوو باوکت ژنێکی تری هێنا منداڵ بوو لە دوای ســاڵێك ژنــە تازەکەی منداڵی بوو کوڕی ئەو ژنە بووە تانجی ســەری باوکــت هــەر لەوکاتــەوە ڕووی بــەزەیی نــەماو بەچاوی ڕوحم سەیری ئێمەی نەکردوە).

لە دوای دوو ساڵ خوێندن لە خوێندن بیٚ بەش کرام لەگەڵ کوڕی شوان بــەڕی کــرام کــارو بــەرخ‌و پەلەورم دەلەوەڕاند لە جیاتی خوێندن، ئەوەی زۆرم پی خۆش بوو لە لەوەڕانــدنی کــارو بــەرخ ئــەوەبوو لەوکاتەی کارو بەرخ تێك بەردەدران دیمەنێکی زۆر جوان دەکەوتە بەرچاوم کارو بەرخەکان بە باعە باع بازیان دەهاویشت بۆ گەیشتنیان بە دایکەکانیان، هەر بەو شێوەیەش مــەڕو بــزن بــە باڕەبــاڕ بــە پــیر

بێچوەکانیانەوە دەچوون دەنگی کارو بەرخ و بزن و مەڕ تێکەڵ دەبوو، وەك ئاوازی مۆسقایەکی دڵگیر لە گوێی مرۆڤ دەزرینگایەوە، لەو کاتەی بەیەك دەگەن دیمەنێکی ئەوەندە جوانە هەر ئارەزوو دەکەی سەیری بکەیت، لەو کاتەی کە تێکەڵاوی یەك دەبن هەر بێچوەیەك بە دوای دایکی دەگەڕێت، دایکیشی بە دوای بێچوەکەیدا دەگەڕێت، وێنەیەك دەکەوێتە بەرچاو بە تایبەتی لە دوای بەیەك گەیشتنی کارو بەرخەکان بە دایکەکانیان و شیر خواردنیان، لە دەوروبەری دایکەکانیان هەڵ دەپەڕن وەك سەمایەکی ئارەزوومەند دەکەوێتە بەرچاو، ڕەوشتی هەرە نایاب ئەوەیە لەکاتی ئاوێرکردنی کارو بەرخ ئەوەندە ئاسان لێك جیا دەبنەوە، مەڕو بزن بەلایەکداو کارو بەرخ بەلایەکی تردا، دیدارێکی تر هەیە دەبێ بخرێتە بەرچاو ئەویش (بێریە) لە کاتێکا مێگەلی مەڕو بزن ڕیز دەبن بۆ دۆشینی یەکێك لە سەر بەردێك دادەنیشێ و دوو ئافرەتیش لەملاو ئەولادا دادەنیشن ئەوەی لە سەر بەردەکە دادەنیشێ بزن و مەڕە بە شێرەکان دەگرێت ئافرەتەکانیش دەیان دۆشن، بەو ئافرەتانە دەڵێن (بێری) لە کۆتاییدا بێریەکان تێلەکەو شیر مەشك بە کۆڵیاندا دەدەن و دەگەڕێنەوە، وەك دەزاندرێت لە کوردستان زۆر گۆرانی و بەندو هەڵبەست لە سەر بێری و شوان گۆتراوە.

ژیانی دانیشتوانی گوندی ماویلیان

ئەوەی دیارەو زانراوە لە دوای شەڕی جیهانی یەکەم کۆمەڵگا بە تێکرایی توشی ژیانی سەخت هاتووە لە ئەنجامی ماڵ وێرانی و خەراپ کاری و برسیەتی و گرانیدا، لە ئەنجامی وێرانکاری و شەڕ بەشێکی زۆری گوندەکانی دەوروبەری (ڕواندز) و ڕواندزیش سوتێنراون، خەڵك لە ترسی سوپای (ڕووس) دەربەدەر بوون و ئاوارەی چۆڵ و چیا بوون،گوندی ماویلیانیش یەکێك بووە لەگوندە سوتاوەکان،لەکاتێکا گەڕاونەتەوە هەریەکەیکاولە خانوەکەی چاك کردۆتەوەوهەنوانێکی پێکەوە ناوەتەوە.

لە بەر نەبوونی بەرووبووم و بی دەرامەتی ئەو خەڵکە توشی برسیەتی و دەردەسەری بووە، خەڵکێکی زۆریش مردووە، هەر لە سەردەمی (تورکەکان)دا خەڵك پەریشان بووەو دەسەڵاتە تازەکەی عێراقیش بۆتە بارێکی گرانترو برسیەتی زیاتری بەسەریاندا سەپاندوە، لەوکاتەی باوکم بووە بەسەرکاری گوندی ماویلیان دانیشتوانی گوندەکە لەوانەیە ژمارەیان گەیشتبێتە سی ماڵ و زیاتر، وەك دیارە کارو پیشەی گوندیەکان کشتوکاڵە، دیارە گوندی ماویلیان بەرووبووم و داهاتی زۆرکەم بووە لە بەرئەوەی زەوی و زاری داچاندنیان زۆر کەمە بە شێوەیەکی تایبەت زەوی و زاری بەراویان هەر نییە زەوی دێمیش ئەوەندە نییە بەشی ژیانی دانیشتوانەکەی بکات بەڵکو بەشێکی زۆری دانیشتوان زەویان نەبووە ئەوانەی هەشیان بووە هەر ماڵە یەك دوو پارچە زەویان هەبووە، ئەویش کێڵگە نەبووە، بەڵام بەناچاری کاریان

هەواڵنامەی کتێب

تێدا کردوە. بەکورتی دەتوانین بڵێین ئەوکاتە لەو گوندە چەند ماڵێـك خـاوەن گـاو جـۆت بـوون، لـە ڕاستیدا پلەی گوزەرانی ژیان لەو پەڕی نزمیدا بووە!.

داهاتو بەرووبوومی خەڵکی ئەوگوندە سی شت بووە کە پشتیان پـی بـە سـتووە (أــ دەرامـەتی دانەوێڵەیی کە دەچاندرا وەك گەنمو جۆو نیسكو نۆك. ب ـ بەرووبوومی ڕەزەکان تریو مێووژو دۆشـاو. ج ـ بەرووبوومی ئاژەڵی) ئەوانەی خاوەن مێگەلی بزنو مـەڕ بـوون، بـەلاّم دەبـی ئـەوەش بلـێین ئـەو داهاتەی دەستیان دەکەوت زۆرکەم بووە بەشیی نەکردوون، بەڵکوو بەژیانی دەردەسـەری پیـی دەژیـان، بەشی زۆری پیاوەکانیان لە وەرزی هاویندا بۆ سـەپانیو دروێنـە دەڕۆیشـتنە دەرەوە، بـەڵکوو هەنـدی دانەوێڵە پەیدا بکەن. گوزەرانی خەڵکی ئەو گوندە بەشێوەیەکی گشتی نەمرو نەژین بوو تەنیا ئەوانەی جۆتوگایان هەبوو کەمێك چاکتر بوون، خۆ ئەوانەی جۆتو کێڵگـەیان نـەبوو لـەو پـەڕی کەسـادیو پەرپووتی دا بوون، تەنیا ئەوەی جێگای خۆش حاڵی بوو ئەوەبوو خاوەن جۆتەکان لە گوند بەپیی توانـا یارمـەتی دەری ئەوانە بوون کە بی دەسەلاّت بوون، ئەوەی دێتەوە یادمو بەبیرمـە بـاری ژیـانی خـەڵکی گوندەکە کەتێیدا دەژیا زۆر بەنزمی دەکەوتە بەرچاو ئەگەرچی منداڵیش بووم هەرکاتە ئـەو سـەردەمم دێتەوە یاد زۆر بە پەرۆشی دەزانم، لەبەرئەوەی خەڵك زۆر بە کەسادی دەژیا، دەمبینیو بە بیرمە ژیـانی ئەو خەڵکە چۆن بوو ئەوەی نانی هەبوایە ڕازی بوو باسی خۆراكو پی خۆری تر نەکات مەرجی بنەڕەتی تەنها پەیداکردنی نان بوو، ئەو خۆراکەی کە هەش بوو ئەوە بوو کەلە گەنمو دانەوێڵە دروسـت دەکـرا، وەك ساوارو برۆشو گەنمەکوتاوو هی تریش ئەوانو هەندی لە دانەوێڵەکانی تریش نۆكو نیسكو ماش، ئەمانە خۆراکی گشتی بوون ئەوەش لە توانای هەموو خێزانێك دا نـەبوو هەمووکـەس ئـەوەی دەسـت نەدەکەوت، خۆ باسی شەکرو برنجو چا زۆر شاز بوو، پی خۆر بـەهارو هـاوین ئەگـەر نـانو دۆ دەسـت کەوتبا زۆر شوکر بووین لە وەرزی پایزان ئەوەی دۆشاوی هەبوایە پی خـۆرێکی دروسـت بـوو، ئـەویش ئەوەی هەیبوایە زۆربەیان ئەوەشیان دەست نەدەکەوت نانو ئاو خۆراکی بوو، لەگەڵ ئەو نەبوونیو بـەو دەست کورتیەش هەست دەکرا خـەڵك لەگـەڵ یـەکتر تـەباو هاوکـاربوون، یارمـەتی یـەکتریان دەداو چاودێری بی دەسەلاّتەکان دەکرا لەلایەن ئەوانەی بە توانابوون. هەندی هۆکار وەك ڕەوشت لە گوندەکان هەن یارمەتی دەری کۆمەڵن ئەو گوندانەی نیزیك چیایەکانن لە سەرەتای بەهاران ڕوو دەکەنە چیا بـۆ کۆکردنەوەی (کەوش)یانی ئەوگیایانەی کە دەخورێن، ئـەو گیایانـەی کۆدەکەنـەوە هەنـدێك بـەخاوی دەخورێن هەندێکیش بەکوڵاوی، ئەو گیایانە ماوەیەك سـوودیان لـی دەبینرێـت، گونـدی ماویلیـانیش یەکێکە لەو گوندانەی بۆ کۆکردنەوەی کەوش ڕوویان دەکردە چـیای هەنـدرێن بـۆ (کـاردی، کـەنگر، ڕێواس، کوارگ، سلێرك)و هی تریش، لە وەرزی پایزان بەزۆری ئافرەت بۆ کۆکردنەوەی (گێووژو بـەڕوو

هەواڵنامەی کتێب

و قەزوان) ڕوو دەکەنە چیا، سەردەمی ڕابردوو (مازو)ش کۆدەکرایەوە بۆ فرۆشتن ئەویش کەلێنێکی پڕ دەکردەوە.

ئەوەی بێدادی بوو ئەوەبوو چەند پلەی ژیان نزم بوو لە ڕووی خۆراك ئەوەندەش کەسادی بوو لە ڕووی جلو بەرگو پیسو پەلۆسیەوە، خۆ باسی خانووبەرە ناکرێت خەڵك ڕووت بوون، بەرگی ئافرەت بەزۆری خامی شین بوو دەکرایە کراس، کاتێك دەیکردە بەری ڕەنگی دەدایەوە سەر لەشی، ئەویش بە دەست هەموو کەس نەدەکەوت، پیاوەکانیش ئەوەی ساڵی جارێك بیتوانی بوایە ڕانكو چۆغەلێك دەست بخات ئەویش بەشی زۆر یان بە پینو پەرۆك دەبوون. ئیتر ژیان ئەوها بوو منداڵ گەورە دەبوون بەشی زۆی لەشیان بەدەرەوە دیار بوو، بەرگی نوی زۆر کەم دەبینرا. دەربارەی خانو و ناوماڵ ئەوەندەی دەڵێیت نارێكو پەرپووت بوو، وەك باس دەکرا لە دوای شەڕ خەڵك لە ناوکەلاوەی خانوەکان هەریەکەی بەپیی توانا هەنوانێکیان دروست کردبوو، واش دیاربوو بەشی زۆری خانووەکانی گوند لەسەر کۆلەگ[K] ڕاوەستاو بوو لەناوەوە بەپیی پێویست ناوبڕیان لی کردبوو بە جیا بۆ دانیشتنی خۆیانو ئاژەڵەکانیانو کاووگیاوکەلو پەلەکانیان، ئەو شوێنەی خۆیان لیی دادەنیشتن لە ناوەندی دا ئاگردانێك چاك دەکرا بە دار ئاگری تێ هەڵ دەکرا، ئەو ئاگردانە چێشتی لەسەر لی دەندرا، لە کاتی سەرماش دەوریان دەدا لە جیاتی سۆبە هەر ئاگرەکە چرای ناو ماڵیش بوو، شەوانی سەرما کوورە دارێکی ئەستوریان دەخستە سەر ئاگردانەکە لە دەوری دەنوستن ئەو هەموو دووکەڵەی بە ماڵدا بلاو دەبووەوە لە بەری خانوو دەبوو بە لوولەك سەیری بەری خانوەکانت دەکرد لە جیاتی سپی بێت یەك پارچە ڕەش دەبوو، کاتێك سەیری بەری خانووت دەکرد لە زۆر شوێن لوولەکی تۆزی دوکەڵ پیێدا شۆڕ ببوەوە، زۆر جار لوولەکەی باس کراو دەکەوتنە خوارەوە، لەو شوێنەی لیی دەکەوت واتدەزانی قومبەلەی لی تەقیوە یان شتێك لە شوێنەکە سوتێنراوە! ئەگەر میوانیش هەبوایە لە دەوری ئاگرەکە دادەنیشتن، لە دەوری ئاگردانەکەش دەخەوت لەگەڵ ژنو منداڵی خانەخوی. ئەوکات پزیشك ناوی هەر نەبوو، لەگوند تاکە پیرەژنێك هەبوو پورە (فات) ئەو پوورە فاتە پزیشکی گوندەکە بوو ناوبراو بوخچەیەکی پڕ لە گریو پرتکی هەبوو لە گیای ڕێك خستبوون خەڵك پەنایان بۆ دەبرد بۆ تیمارکردن، پوورە (فات)یش بەپیی توانا هەوڵی بۆ دەدان، ئەوەی تر خەڵك پشتی بەچاكو پیرو دووعاو ڕەحمەت دەبەست!!.

نەخۆشیەکان بەشی زۆر لە پیسیو پەلۆسیەوە دەبوو، بەلای هەرە گەورە لە دوو شتەوە دەهات جلو بەرگ زۆر کەم بوو سابوونیش دەست نەدەکەوتو زیندەوەر لەو پیسو پەلۆسیەوە پەیدا دەبوو، دەتوانم

[K] کۆڵەگ : واتە ئەستوندەك (لە دار دروست دەکرێت بۆ ڕاگیرکردنی کاریتەکانی خانوو)

هەوالنامەی کتێب

بلێم خۆشوشتن بەدەگمەن بوو، ئافرەتەکان لەسەرکانی ئاویان دەکولاندو زیندەوەرەکانیان بە ئاوی کولاو دەکوشت وەك (سپیێ ورِشك) ئەوەش ئەوە دەگەێنی جلو بەرگ زۆر کەم بوو، بۆ پیاوان کراسو دەرپی لە خامی سپی دروست دەکران خەزنەش شازبوو، رِانكو چۆغەڵ لە مەرەز دروست دەکران، وە بۆ ئافرەتەکانیش وەك باس کراوە لەخامی شین جلو بەرگ دروست دەکرا، بەدەگمەن چیت[K] دەبیندرا ئەو بەرگەی نە دەشۆردرا دوای ماوەیەك بۆر دەبوو، پیسو پەلۆسی بە شێوەیەکی گشتی دەردێکی گرانی ناو کۆمەڵ بوو، ئەو زیندەوەرانەی پەیدا دەبوون تەنیا بەکولاندن کەم دەبونەوە، ئەوکاتانە خەڵك چاوبرسیو چاوچنۆك نەبوون، لەگەڵ یەك رِاستو رِووخۆش بوون، بەشی زۆری خەڵکی گوند لەو پەڕی فەقیری دەژیان ئەوجا ئەوەی هەشی بوو لەپێش میوانی دادەناو رِووی لەمیوانی وەر نەدەگێرِا.

ئەوەی دانیشتوانی گوند پیی دەژیان داهاتێکی کەمی کشتوکاڵی بوو ئەویش کەم کەس ئەوەندە داهاتەی دەست دەکەوت کە بەشی وەختا وەختی بکردبایە یان بەرووبومو داهاتی ئەوەندە دەست کەوتبا ساڵێك پشتی پێ ببەستیت، ئەو بەرووبومەی دەهاتە دەست لەو گەنمو جۆیەی دەچاندرا چەند ماڵێك بوون توانای چاندنیان هەبوو، لەگەڵ گەنمو جۆ برِێك نیسكو نۆکیش بەرهەمیان بەدەست دەکەوت.

ئەوەی زۆر پەسندو دیاریدە بوو رِەوشتێك لە ئارادا هەبوو ئەویش خزمەت گوزاریو هاوکاریو یارمەتیدانی یەکتری رِەچاو دەکرا، هاریکاریو یارمەتیدانی یەکتری چ بە شێوەی تاك بەشێوەی هەرەوەزی وەك زبارە بۆ جۆتو رِەزبرِینو چلۆکردنو کۆکردنەوەی تولانە مێوو هی تریش رِەوشتێکی مرۆڤانەی بایەخدار بوون بۆ ژیانی گوندیەکان، ئەوەی زۆر بەبایەخدار بوو ئەوەبوو بەهاران لاوانی کچوکورِ بۆ هەڵگرتنەوەی توولانە مێو دەردەکەوتن بە بەزموو گۆرانی بۆ کارەکەیان دەرِۆیشتن، ئەوها بەکۆمەڵ بەیەك گەیشتن سوود بەخش بوو لە بارەی ئاڵوگۆڕی بیرو رِاو یەکتر بینین، کچەکان تولانە مێویان کۆ دەکردنەوەو کورِانیش بە کنۆرە دەیان بردە سەرتخووب لە شێوەی پەرژین دایان دەنا، هەر بەو شێوەش بە کۆمەڵ دەرِۆیشتنە رِاووکاردیو رِێواس، ئەمە خۆشیەکی تێدا بەدی دەکرا.

دێتەوە یادم مێوانی بێگانە هاتنە ماڵمان

بەهار بوو رِۆژێك سەرلەبەیانی کۆمەڵێك میوانی بێگانە لە ماویلیان پەیدا بوون، لە دیوانخانەی ئێمە دابەزین دیاربوو ئینگلیز بوون سوپایەکەیان لە دەشتی رِواندز بوو کە ئێستا پیی دەڵێن (دەشتە دیان)، هاتبوون بۆ لای باوکم بەنیازی ئەوەی لەگەڵ (سلێمان بەگ) بچنە رِاوە (بەراز)و رِاوی (بزنە کێوی)، لەوکاتەی ئەوان گەیشتن (سلێمان بەگ) ئەو رِۆژە چوو بووە دەرگەڵە، هەر ئەو دەمەی ئەوان

[K] چیت : واتە پشتدێن

هەواڵنامەی کتێب

گەیشتن یەکسەر یەکێکمان نارد بە دوای باوکم کە زوو بەگەڕێتەوە لەبەر مێوانەکان، میوانەکان لە دوای پشوێکی باش دوایی بەسەرکەوتنە سەربانی دیوەخانە، لەوبەری بەرامبەر قەڵات نیشانەیان داناو تفەنگیان دەهاویشتنی، بۆ ئێوارە کاتی ڕۆژئاوا (سلێمان بەگ) گەڕایەوە هەر ئەو شەوە خۆیان ڕێکخستو بەری بەیانی زوو ڕۆیشتن بۆ چیای (بن کێلان)، باوکم زوو ڕاوکەرەکانی بەڕی کرد بوون بۆ ئەو شوێنەی بۆی دەست نیشان کردبوون، ئینجا خۆیو چەند چەکدارێك لەگەڵ میوانەکان بەڕێ کەوتن، لە سەر ڕاسپاردەی باوکم کەلوپەلی پێویست ناردرا بۆ ئەشکەفتی (بیدزی) چونکە بەنیاز بوون شەو بمێننەوە، بەڵی شەوێك لەوی مانەوە، میوانەکان دوو ئینگلیزو دیانێکی موتەرجیمو خزمەت گوزارێك بوون. بۆ ڕۆژی دوایی کە گەڕانەوە دیار بوو چەند نێچیرێکی چاکیان ڕاوکردبوو دوو سێ نێریە کێوی گەورەیان کوشتبوو لە سەرخواستی ئەوان نەکوژرابونەوە بەو شێوەیان بردنەوە بۆ سەربازگەکەیان لە (دیانە) وەك دواتر زانیمان هەر زوو بەڕێیان کردبونەوە (بەریتانیا) ئەوەی دیار بوو زۆر بەدڵخۆشی گەڕانەوە، چونکە بڕوایان نەکرد ئەوەیان بۆ دەکری ئەوەی بۆیان کرا، زۆری پێ نەچوو ڕۆژێك پێش نیوەڕۆ دوو فڕۆکە گەیشتنە سەر گوندی ماویلیان، یەکێك لە فڕۆکەکان زۆر بەبەرزی بەسەر گوند دەسوڕایەوە، ئەوەی تریان زۆر نەوی بەسەر گوند دەوری دەدان هەرئەوەندە بوو خۆی لە ئەسپیندارەکان نەدەدا زۆر نزم بەدەوری قەڵاتی دا دەسوڕایەوە ئەوەندە نەوی بوو خەڵکی گوند مەترسیان لی پەیدابوو هەندێکیان خۆیان شاردبووەوە وایان دەزانی فڕۆکەکان بەنیازی خراپ بەسەر گونددا دەسوڕێنەوە، فڕۆکەکان کە زانیان(سلێمان بەگ) دیار نییە لە دوا سوڕانەوەیدا فڕۆکە نزمەکە شتێکی فڕی دایەخوار لە خوارەوەی قەڵات کەوت، فڕۆکەکان بەرەو دەشتی ڕواندز گەڕانەوە، کاتێك فرێدراوەکەیان هێنایەوە دیار بوو هەندی جگەرەی (گۆڵدن فلاك)ی ئینگلیزی بوون لەگەڵ هەندی بسکویت جوان پێچرابوون. ئەوەی ڕاستیە فڕۆکەکان زۆر نزم بەسەر گونددا دەسوڕانەوە بەتایبەتی یەکێکیان هەر ئەوەندە بوو خۆی لە دارە بەرزەکان نەدەدا لەوکاتەدا ئافرەتێك (پورەسار) نانی بۆ ئێمە دەکرد نانی بەجێ هێشتبووخۆی شاردبووەوە لە هۆدەی خوارەوە لە قوژبنێك لبادی بەسەر خۆی دا دابوو، پورە (ساری)ی بەستە زمان نیوەی ڕوحی چوو بوو لەترسی هاڕەی فڕۆکەکان لەبن لبادی گوایا دەستەو دوعا وەستا بوو لە خوا دەپاڕایەوە ماڵی میر لەو بەڵایە دوور بیت، پیرەژنی بەستەزمان هاڕو هۆڕەی فڕۆکەکانی بەبەڵایەکی گەورە دانا بوو، لەو تەنگاویەدا خێری وەخۆی گرتوەو کۆمەڵێك ئایات کورسی خوێند بوون بۆ ئەوەی ئەو بەڵایە لەماڵی میر دوور بێت، پورە سارەی سەر شێواو خەڵکی گوندی بە بیر نەبوە تەنیا لە غەمی میر دابووە.

دوای ڕۆیشتنی فڕۆکەکان پوور (عەیشەخان) دەیگێراوە چۆن پورە سار لە ژوورەکەی بنەوە لە

ترسان لەرزی گرتوەو هاواری کردوە بۆ ناچن ئەو کـورە لەسـەر بـانی بیننـە خـوارەوە ئـەو سـەگبابانە نیازیان خەراپە، بـە پـیرە ژنـی مـاڵ وێرانیـان گۆتبـو زرارو مـەلاکۆر لـە سـەر بـانی دەسـتیان بـۆ هەڵدەوەشێنن.

لە دواییدا دەرکەوت فرۆکەکان ئەو ئەفسەرە ئینگلیزانە بـوون ئەوانـەی لەگـەڵ بـاوکم چـووبوونە ڕاوی، لە دوای ماوەیەك (سلێمان بەگ)یان دیبو گۆتبویان زۆر سوڕاین لەسەر گوند ئێوەمـان نـەبینی تەنیا منداڵێكو پیاوێك لەسەر قەلاتی دیار بوون، هەستمان کرد خەڵکی گوند دەترسان لـە سـەرتاوە خەڵکمان دەبینی لەسەر بانەکان دوایی هەموویان خۆیان شـاردەوە تـەنیا پیاوێـكو منـدالێك لەسـەر خانوەکەتان وەستا بوون.

کەسایەتیە دیارەکانی ئەو کاتەی گوند

ئەو کەسایەتیانەی دیاربوون وەك ڕووی گوند چەند مرۆڤێك بوون لە بەرچاو، ئەوانەی پرسو ڕایـان پی دەکرا کە خەمخۆری گوند بوون :ـ

1ـ قادر ئاغا: ناوبراو پیاوێکی بەتەمەن بوو لای سلێمان بەگ ڕێزی دەگیرا، زۆریش دوونیـا دیتـەو لە سەرخۆبوو، بەلاّم دەست کورت بوو توانای کاسبی نەمابوو کوڕە گەورەکەی چەك هـەڵگری سـلێمان بەگ بوو، لەو ڕێگایە کەمێك یارمەتی دەدرا.

2ـ سلێمان ئاغا: ناوبراو پیاوێکی وەستا کـار بـوو بـەردەوام خـەریکی سـاز کردنـی ئامێرەکـانی جوتیارەکان بوو شووێنی وەستا کاریەکەی جێگای دانیشتنی پیرە پیـاوە بێکارەکانیگونـد بـوو سـلێمان بەگیش بەردەوام لای دا دەنیشت سلێمان ئاغا مرۆڤێکی گفتوگۆخۆشو گاڵتەچی بوو شتی سەیری لـی دەگێڕنەوە خاوەنی سەر بردەی خۆشـە دەڵـێن: جارێـك بـە سـلێمان بـەگی گۆتبـوو مـیرا فـلان کـەس ڕایسپاردوم پێتان بڵێم کە کچە خزمەتکارەکەی لە ماڵتانە بیدەی بە ناوبراو، سلێمان بەگیش گۆتبووی ئەگەر کچە ڕازی بێت دەیدەینی، ئەتو بڕۆ بەکچە بڵی، سلێمان ئاغاش چۆتە لای کچـە پیـی گۆتبـوو ئەمن هاتووم کە مێرد بە فلاّن کەس بکەیت، کچە گۆتبووی وەلاّ مام سلێمان مێرد بەو شـەپو شـۆڕە ناکەم ئەو بەخۆی لە خۆی بەلاّیە ئەمنیشی لی ببمە بەلاّیەکی تر. سلێمان ئاغـا بـە کچـەی دەڵێـت: مادام ئەوی ناکەی مێرد بە مامی خۆت بکە. خۆ ئەمن شەپو شۆڕ نیم قیتو قۆزم، کچە دەڵێت ڕزیـوو گەندەڵی وەکو تۆم بۆچی یە!. سلێمان ئاغا دەڵێت: ماکەر تەماشی سەر توزم مەکە شەرتی بنـەڕەتی بن توزە، دەست دەکات بە پێکەنین.

سلێمان ئاغا کوڕە گەورەکەی کەریم کاسبەکی باش بوو، لە هەمان کاتیش ڕاوکەرێکی سەرکەوتوو بوو بچوبا چیای بی نێچیر نەدەهاتەوە.

هەتوالنامەی کتێب

3ـ وەستا حسن: ناوبراویش وەستا کار بوو کاسیی هەبوون بە خۆی پیربوو، بەلاّم منداڵەکانی چالاك بوون ئەو پیاوە کەم دیار بوو لە ناو خەڵکی گوند ڕێزی دەگیرا، کوڕە گەورەکەی وەستا علـی ئەوەنـدەی بڵێی کەسێکی پیاوانەو ڕوو خۆش بوو لەگەڵ خەڵکی گوندگونجاو بوو.

4ـ وەلی بەگ: ئەو پیاوەش زۆر خۆشەویست بوو لە ناو خەڵکی گوند، زۆریش کاسب بوو، هەوڵدەر بوو منداڵەکانی بە خێو بکات ژیانێکی هەراسانی بەڕێوە دەبرد.

5ـ حمە ڕەش: ئەو پیاوە خاوەنی جۆتوگای خۆی بوو، ناوبراو مرۆڤێکی زۆر ناندەر بوو یاریدەری لـی قەوماوان بوو چ کوڕی نەبوون دوو سی کچی هەبوون ژنەکەی (خەجە دریژ) لـە پیـاوان چـالاك تربـوو ئافرەتێکی ئازاو بەدەستو برد بوو چاوکراوە بوو جێگای لەکۆمەڵ دیار بوو.

6ـ سالّحی حمدامین: ناوبراو کاسبێکی باش بوو مێگەلە بزنێکی باشی هەبوو لەگەڵ خەڵك گونجاو بوو ڕێزی هەبوو لە ناو خەڵکی گوند، منداڵەکانی کاسب بوون.

7ـ فەتاحەڕەش: پیاوێکی ڕێكوگونجاو بوو لەناو کۆمەڵی گوند مرۆڤێکی بەدەستو قام بوو، بەلاّم دەست کورت بوو، هەوڵ دەربوو بۆ بەخێو کردنی منداڵەکانی.

8ـ حەسەنی عەباسی: پیاوێکی کاسب بوو، بەلاّم توونـد ڕەوبوو چ لەگەڵ ماڵو منـداڵی چ لەگـەڵ خەڵك، ناوبراو دوو ژنی هەبوون ماڵیان لێك جیا بوو.

9ـ حاجی الیاس: ناوبراو پیاوێکی دیار بوو، دەستی دەڕۆیشت، واتـا هـەبویی بـوو یارمـەتی لـی قەوماوانی دەداو لەناو کۆمەڵدا ڕێزی لی دەگیرا هیچ کوڕی نەبوون، ئەویش دوو سی کچی هەبوون.

10ـ مەلاسادیق: مەلای گوند بوو، پیاوێکی خۆشەویست بوو ڕێزێکی زۆری لـی دەنـدرا لەلایـەن خەڵکی گوند بە شێوەیەکی تایبەت لەلایەن سلێمان بەگ ناوبراو مرۆڤێکی ئاین پەرسـتی ڕاسـتەقینە بوولەبەرئەوە ڕەوشت بەرزبوو، ببوو بە شێخ، بەلاّم شێخێکی بەناودەنگ خەڵکێکی زۆرڕووی تی دەکرد.

سلێمان بەگ چەند نۆبەتدارێکی خەڵکی گونـدی هـەبوون شـەوان نۆبـەتیان لەقـەلاّتی دەگـرت ئەوانەش (حەسەنی قەلاّشی، سێمانی عەیشە گۆجی، حوسێنی دەلـۆ، مـەلاکۆر، عـەلی شـێرکاوەیی) نۆبەتداری تایبەتی خۆی بوو بۆ هەر شوێنێك ڕۆیشتبا لەگەڵی دەڕۆیشت.

لەزارگۆتەی عەلی شێرکاوەیی دەڵێت: دوو یان سی ساڵ دوای هاتنی ئاغە ژنە(ئـایش) یـانی ژنـە نوێیەکەی سلێمان بەگ ناتەبایی سەری هەڵداو ئاڵۆزی پەیدا بوو لـە ئـەنجامی قـرەو کێشـەی نێـوان ژنەکان ئاغەژنە(هەمین) ڕۆیشت گەڕایەوە لای منداڵەکانی مێردی پێشوو لە (چـۆمبالّۆك)[K] کاتێـك

[K] چۆمبالّۆك گوندێکە دەکەوێتە دۆڵی ڕۆست لەناوچەی بالّەکایەتی.

(هەمین) ڕۆیشت ئاغەژنە(حەلیم) لەگەڵ مێگەلە بزنو مەڕ بەڕێ کرا کوێستانان هەتا پایزی دوور کەوتەوە بۆ بەخێوکردنی بزنو مەڕ(بادین)ی کردە شوان جێوو ڕێی بۆ رێکخست، ناوبراو خۆیشی هەندێك بزنی هەبوون ئەو پیاوە، مرۆڤێکی لەسەرخۆ بوو، بەڵام زۆر دەست کورت بوو، چونکە مرۆڤێکی پاك ڕەوشت بوو، ببوە جێگای باوەڕی سلێمان بەگ ئەویش مەڕو بزنی لە شوانکاری وەرگرتەوە دایە دەستی (بادین) بۆ ئەوەی زیاتر سوود لە بەروبوومی ئاژەڵەکەی وەربەگرێت بەو نیازەی هاوینان بنکەیەکی ماڵی لەگەڵ مێگەل بڕاوەتە کوێستان پایزانیش لە دەرەوەی گوند خۆراکی پێویستی بۆ دابین بکرێت، مەرامی سلێمان بەگ زیاتر ئەوە بووە بۆ ماوەیەك قڕەو بۆڵە بۆڵی ژنەکانی بی دەنگ بکات جاری یەکەم لە سەرەتای هاوین کۆچباریان ساز کرد ڕۆیشتنە کوێستانی (بن کارۆخ) کوێستانی ناوبراو لە ژێر هەستو مستی بنەماڵەی میرەکانی دەرگەڵەدا بوو.

لەزار گۆتەی دایکم دەڵێت: مەرامی ئاغا گوایا بە خۆی چاودێری مەڕو ماڵاتەکەی دەکات بە مەبەستی بەدی هێنانی بەروبوومی ئاژەڵی کەچی وانەبوو، (هەمین) ڕۆیشتەوە لای منداڵەکانی منیشی بەناوی کوێستان دورخستمەوە. ئەوەی دیارە کوێستان ماوەی چوار پێنج مانگ ڕەشماڵیان هەڵ دەدا دەمانەوە هەتا سەرما دادەهات. پایزانیش لە دەرەوەی گوند لە هاوارگەی (بن شینك) دەمانەوە هەتا سەرما دەری دەکردن.

مام (بادین) وەك لەسەرەوە باسی کراوە پیاوێك بوو ئەوەندەی بڵێیت لەسەرخۆو مەند بوو بەڕێزبوو، بەڵام دەربارەی ژنەکەی خۆی (سەید ڕابی) چەندی بڵێیت بی ڕوحمو بی ویژدان بوو، ئەو ئافرەتە زۆر بی دەسەڵاتو بی چارە بوو وێنەی زۆر کەم بوون، مام بادین کە لەو ئافرتەی دەدا وای دەزانی ئاژەڵە لەبن دەستی ئەوهای لی دەدا.

دێتەوە یادم بەهار بوو مەڕو بزن لە بێردا بوون، لایەك دایکم دانیشتبوو لایەکەی دی سەید ڕابی بزنی دەدۆشین، لەکاتی دۆشینی بزنێك هەڵپەڕی شیری دەستی سەید ڕابی بەستەزمان ڕژاو بەگۆڕی وەربوو مام بادین بەگۆپاڵی دەستی وەرگەرایە ئەو ئافرەتە بی دەسەڵاتە، لەو دەمەدا سلێمان بەگ لەگەڵ چەند پیاوێك لە نیزیك وەستا بوون کاتی سلێمان بەگ بینی چۆن بەشێوەیەکی درندانە لەو ئافرەتە دەدات یەك دوو جار بانگی کرد بادین بەسە، بادین زیاتری لی دەدا سلێمان بەگ بەچووستی غاریدا گۆپاڵی لەدەستی دەرهێنا چوار پێنج گۆپاڵی لە بادینی دان پیی گۆت: ئەوە ئاژەڵە بەو شێوەیە لەو بەستە زمانە دەدەیت؟. ئەوەی ڕاستیە زۆرم پیخۆش بوو باوکم لەمام بادینی دا لە بەر ئەوەی پەرۆشی سەید ڕابی بێچارە بووم.

وەك لە سەرەوە نووسراوە هاوینان مێگەلی مەڕو بزن دەڕۆیشتە کوێستانی (بن کارۆخ) کوێستانی

هەواڵنامەی کتێب

ناوبراو بەو شێوەی خوارەوە هەڵکەوتوە: کوێستانی بن کارۆخ کوێستانێکی بەر فراوانە هەر لەزینی (ئەستێرۆکان) بەگرە بەبن کێوی کارۆخ دا ڕاکشاوە تا دەگاتە گەرووی سەران، کوێستانێکە پڕە لەکانیاوی سازگاری ساردو مێرگو هەوارگەی خۆشو دڵگیری بڵند، کوێستانی باسکراو کەوتۆتە ژێر زنجیرە کێوە بەرزەکەی کارۆخ هەر لەبەر ئەوەش پێی دەگوترێت کوێستانی بنی کارۆخ لەوەڕگایەکانی دیارنو دابەشن بەسەر ئەو گوندانەی خاوەن ئاژەڵنو دەچنە کوێستان سی ڕێگای بۆ دەچێت1ــ لە وەرتی بەسەر دەکەوێتە هەوارگەی (مەکی)و واری ماڵ کاکی2ـ لەگەڵی کەلێتی بەسەر دەکەویتە باسکە ڕووالٚ دەڕوات بۆسەرجۆی. 3ـ لە گەڵی دەرگەڵە سەر دەکەویت بۆ لەوەڕگاکانی سارکیو سەرەنێرو ترشینان سەرگۆمی سەر ئەستێری.

کوێستانی بن کارۆخ ئاوی زۆرن ئاوەکانی کارۆخ دەڕژێنە چۆمەکانی وەرتیو دەرگەڵە هەتا دەگەنە ناو ڕوباری دۆڵ ماوان، ڕوبارەکانی دۆڵی باڵەییانو وەرتی لە گوندی خانەقا بەیەك دەگەن ڕوباری دۆڵ ماوانی لی پێك هاتووە ئاوی چۆمی دەرگەڵەش لە نیزیك گوندی (ڕەزانۆك) لەگەڵ ڕوباری باڵەکایەتی تێك هەڵ دەبێت ڕوباری ڕواندزی لی پێك دێتو دەڕواتە ناو گەلی علی بەگ.

لەو سالانەی ماڵمان دەڕۆیشتە کوێستان، سالێك کۆچبار ڕۆیشتبوە کوێستان منیان بەجیهێشتبوو لە گوند لە دوای ماوەیەك باوکم دەڕۆیشتە کوێستان منیشی لەگەڵ خۆی برد لەپاڵ پشتی خۆی دانیام، لە گوند دەرکەوتین بەرەو دەرگەڵە، سی چەکداریشمان لەگەڵ بوون لە گۆڕستانی سەری ملی تێپەر بووین گەیشتینە هەڵدێرەکەی شکەوتوان ڕێگایەکە زۆر سەخت بوو لەوی دەربازبووین بەرێگای بەرگڕاوێدا ڕۆیشتین گەیشتنە بن شینکانو پێچاو پێچ لە شینك سەرکەوتین، بەلام چۆن سەرکەوتنێك، ئەزیەتێکی تەواومان چێشت بە تایبەتی من لە بەرئەوەی لە پاڵ پشتی باوکم سوار ببووم زۆرم ئەزیەت خوارد تا بە سەرکەوتین لەو هەوارازە، توند فیشەکدانی باوکم گرتبوو بۆ ئەوەی نەکەوم، کاتێك بەسەرکەوتین لەسەرەوە گۆڕەپانێکی زۆرخۆشی پڕ لە گوڵی وەرزی بەهاری بوو لەوی دابەزین، بەلام چی گۆڕەپانەکە وەك مافورێکی ڕەنگاو ڕەنگ دەکەوتە بەرچاو، جۆرەها گوڵ سەریان هەڵدابوو گوڵی سروشتی وەرزی بەهار ئەو گوڵە هەمە تەرزە گۆڕەپانەکەیان ڕازاندبووەوە ئارەزووت دەکرد سەیریان بکەیت، لەو شوێنە خۆشە پشوویەکی باشمان کێشا لەوی هەستاین بەرەو زینی دەرگەڵە بەناو دارستانێکی چڕدا تێپەڕبووین لە پێچەکانی (کەلەکی عالی مێران) سەرکەوتین بەسەر زین سەرکەوتین لەسەر زین لەوی وەستاین، باوکم دابەزی من لەسەر پشتی ماینەکە مامەوە ئەوەی زۆری دڵخۆشی کردم ئەوە بوو لەسەر گەرووی زینی ئەم دیوو ئەودیوی هەتا چاو بڕبکات دیارە، چ لە دیوی دۆڵە منجەل چ لە دیوی دەرگەڵەو باڵەکایەتی دیمەنێکی ئەوەندە دڵگیر دەکەوتە بەرچاو جێگای ئەوەیە

هەردەم لە یاد بێت ئەوەندە خۆش دیار بوو، لـەوێوە بەشـێکی گونـدی دەرگەڵـەش گـەڕەکی قـەڵاتیو کۆشکیماڵی میرو گوێزەکانی ئاوە ڕێژیش دیار بوون، ئەو دیمەنە جوانە چاوی مرۆڤی لی تێـر نابێـت حوسێن سەری ماینەکەی دەکێشاو منـیش لەسـەر پشـتی بـووم بـەڕێگای گـەرەکی سـەر باسـکی دا ڕۆیشتینە ناو گوند کاتێك گەیشتینە (کانی مێردان) کۆمـەڵێك پیـاو دانیشـتبوون هەسـتان هاتنـە پێشوازی باوکم بەخێر هاتنیان لی کرد لەوی ڕۆیشتینە خوارەوە لە دەرگای قەڵات چووینە ناو حەوشـی قەڵاتیو دابەزین دیار بوو هەمویان هاتنە بەخێر هاتنی باوکمو منیشیان دەگرتە باوەش باوکم ڕۆیشتە سابات لای (میرمحمدامین بەگ) ئەو شەوە لە دەرگەڵە ماینەوە.

لە دوای ماوەیـەك لەگـەڵ یـەکێك لـە چـەکدارەکان (مـەلا کـوڕ) ڕۆیشـتینە مـاڵی مامـەکانم سەیدئاغاو بەکرخان بەگ، زۆر یان هەوڵ دا لایان بمێنمەوە بە تایبەتی پـورە (سـوڵتان)، بـەڵام لەبـەر باوکم نەمتوانی گەڕاینەوە بن سابات، بەیانی ڕۆژی دوایی لەدەرگەڵە دەرکەوتین، بەناو گونددا ڕۆیشتین لە (کانی مێردان) لا ماندایە ڕێگای ناو ڕەزان بەژێر دارەکاندا دەرۆیشتین لەکانی ژنان تێپەر بووین بە ژێر دار تاوکەکی سەر باخچەکاندا باوکم گوتی : کوڕە سەرت نەویکە لەگەڵ قسەی باوکم پەلـەك بـە کلاوم کەوتو کەوتە خوارەوە زوو بە باوکم گوت بابە کلاوم کـەوت. بـاوکم یەکسـەر جڵـەوی وەلاغـی سوڕاندەوە بە لولەی تفەنگی کلاوی هەڵگرتەوە دایناوە سـەرم ، لـە باسـکی(هـۆری) تێپـەر بـووین بەڕێگای ناوڕەزان ڕۆیشتین تا گەیشتینە (دەرەشکەفتان)لەوی بەسەر کەوتینە ناو گەلی سـەرو بـەژێر دار گوێزە و ئەسپینددارەکاندا لە ئەشکەفتی(جمکان) دەربازبووین، چەند جارێك ئەو بەر ئەوبەری ئـاوی چۆمان کرد گەیشتینە بناوانی جۆی سۆران لەناو ئەو چۆمە شۆڕە شـۆڕی ئـاوی جـۆی سـۆران لەگـەڵ دەنگی باڵندەکانی ناو دارستان تێکەڵی یەکتر دەبوونو ئاوازێکی خۆشی دەدا، لەو ساتەدا بوو ئەوەندەم زانی لە ڕێگای گشتی لاماندا بەژێر دار گوێزەکاندا دەڕۆیشتین کاتێك لە دەرگای خانوێك وەستاین دیار بوو کۆمـەڵێك بارە گەنم لە شێوەی باراش داندرابوون یەك لە تەنیشت یەك، دیتم پـیرە ژنێکـی تـۆزاوی دەرکەوت چاوی بە باوکم کەوت بە پەلە ڕۆیشتەوە ژوور چارۆکەکەی خستەسەریو هاتەوە، گـوتی مـیرا بفەرموو دابەزە. باوکم پرسی (حەلیم: قادر لێرەیە؟) پیرە ژنە تۆزاویەکە گوتی: (بەڵی مـیرا خـەریکی چاکردنەوەی ئاشیە)، باوکم بە حوسێنی گوت (زراری بینە خوارەوە)، مەلا جڵـەوی ماینەکـەی گـرتو حوسێن منی هێنایە خوارەوە دیار بوو (قادر) لە بن ئاشی دا بوو، باوکم لە ژێرەوە سەیری دەکـردە بـن قۆتەڵەی ئاشی بەدەنگێکی بەرز بانگی دەکرد قادر دوو سی جار بـانگی کـرد کاتێـك قـادر لـە ژێـر قۆتەڵەکە دەرکەوت چاوی بە باوکم کەوت بە ڕووێکی زەردەخەنەی گەشەوە باوەشیان لێـك گـرت قـادر گوتی: (یاخوا بەخێر بێیت بەڕاستی بیرم دەکردیەوە)، زۆر بەگەرمی چاكو خۆشیان لە یـەکترکرد مـام

قادر زوو دەستی منی گرتو بەسەری خستمە سەر بانی ئاشەکە، دیار بوو پیرە ژنە تۆزاویەکە بەپەلە(بەڕە)یەکی هێناو ڕایخستێ ڕۆیشتە ژورەوە بالیفێکی گەورەی هێناو داینا پاڵ پشتی باوکمو گۆتی یاخوا بەخێر بێیت.

باوکم لە پیرە ژنەکەی پرسی: (حەلیم ڕەسوە خێل لە کوییە؟) ئافرەتەکە گوێی لی نەبوو ڕۆیشتە خوارەوە ئەوجا زانیم (مام قادر) خاوەنی ئاشەکەیەو بەخۆیشی لە ئاشەکەی وەستایەو خەریکی چاکردنەوەی بوو، دوایی زانیم ناوبراو مرۆڤێکی دڵسۆزی باوکمەو لەناو کۆمەڵ ڕێزی لی دەگیرێت.

پیرەژنی ئاشەوان زوو ئاگری کردەوە خەریکی چا لێنان بوو دوایی چادانەکەی برد لە پێش مەلای داناو گۆتی: (ڕۆڵە پلکت بە قوربان بیت، تۆش بۆیان تێبکە) لەو سەینو بەینەدا باوکمو مام قادر زۆر بەگەرمی دەدوان، دیار بوو دووانەکەیان دڵ خۆشی بوو، ناوە ناوە دەیاندا لە قاقای پێکەنین، لە دواییدا باوکم هەستاو خواحافیزی لە مام قادر کردو بە پیرە ژنە ئاشەوانەکەی گوت (حەلیم بە ڕەسوە خێل بڵێ بێتە ماویلیان، بەڵکو یارمەتیەکی بدەین) پیرە ژنە دەستی کرد بە دووعاو لە خوا دەپاڕایەوە خودا تەمەنی میر درێژ بکات لە دەردوو بەلاّ بە دووربێت.

مەلا ماینەکەی هێناو باوکم پیی نایە ڕکێفو سواربوو، مام قادر منی بڵند کردم دانامە پاڵ پشتی باوکم ئەویش جڵەوی ماینەکەی بەرەو ڕێگایگشتی سوڕاندەوەو ئاشمان بەجێهێشتو بە ناو گەڵی دا سەرکەوتین بەژێر دارگویزەکاندا دەڕۆیشتین بایەکی فێنك ڕوو بەڕوومان دەهات ئەوەندەی بڵێیت دڵی خۆش دەکردین هەر لەبەر ئەو خۆشیەش یادی ئەو ڕۆژە قەت لەبیر ناکەم!.

کاتێك گەیشتینە ناو گۆڕستانە گەورە کۆنەکە بەناو (مام شێخ هەمزە) بەلامەوە سەرنج ڕاکێشەر بوو ئەو ڕێگایەی بەناو گۆڕستاندا دەڕوات بە بەردکراوە بۆئەوەی ڕێبوارەکان لانەدەنە ناو قەبرەکان ئەو کەڵەکە بەردەی بە درێژایی ڕێگا کراوە تەواوێك بڵندەو زۆر داری گەورە گەورەی دار مازو دار بەڕوو گۆرستانیان داپۆشیوە، لەوی تێپەڕ بووین گەیشتینە سەروچاوەی ئاوی کانی (فەقێیان) ئاوی ئەو کانیاوە لەبن قاپی گوێزێك دەر دەقوولێ، بەلاّم چ ئاوێك ئەوەندەی بڵێیت ساردەو شوێنەکەشی زۆر خۆشە ئەو ئاوە ساردە دەرژێتە ناو چۆم کاتێك گەیشتینە سەر کانیاوەکە حوسێن منی دابەزاند هەر زوو دەمم بە ئاوە وەنا، بەلاّم نەمتوانی زۆری بخۆمەوە ئەوەندە ساردبوو، پشوودانێکی کورت لەوی ماینەوە. هەستاین بەرێگا پێچاو پێچەکەی (وارکادین)دا سەرکەوتین بە ناولێرەواری قەد پاڵی چیادا دەڕۆیشتین، لە گەروێك وەستاین لەوی بەولاوە دارو درەختی کوێستان کەوتە پێشمان وەك گوێنیوەدەژنۆكو تێرو جۆری تر.

ئەوەندەی بەسەر دەکەوتین زیاتر دیمەنی کوێستان بەدیار دەکەوت لە کەندو شیوەکانی شۆرە شۆری

هەواڵنامەی کتێب

ئاو لە باسکەکان دەنگی باڵندەکان بە شێوەیەکی تایبەتی قاسپەی کەو گوی بیست دەبووین، کاتێک بەسەر کەوتینە سەر باسکە (ڕووال) جوانترین دیمەنی دەکەوتە بەرچاو لەم دیوو ئەو دیوو ئەوەندەی دەبیندراو دیار بوو نەخشو نیگاری کێوە بەرزەکانو لە کوێستانیش مێرگو هەوارگەی هۆبە ڕەشماڵەکانی خاوەن ئاژەڵەکان، هەڵکەوتنی کێوە بەرزەکەی (کارۆخ) بەسەر کوێستانەکەدا دەڕوانێت نیگارێکە مرۆڤ ناتوانێت ڕووی لی وەربگێڕێت، لەسەر باسکە ڕووال وەستاین پشوویێکمان کێشا نەمزانی سەیری کاملا بکەم ئەوەندەم بەلاوە خۆش بوو، لەسی ڕێیانەکە ڕوومان کردە ئەو ڕێگایە کە دەڕۆیشتە گەرووی سەران، دوو ڕێگایەکەی تر یەکێك بەرەو زینی ئەستێرۆکان دەڕۆیشت بەپشتی (وەرتی)دا دەڕوات، ئەوەی تریش سەرەو ژێر دەڕواتە خوار بۆ گوندی (کەلێتە). لەوی بەڕێکەوتین گەیشتینە ناو هۆبە ڕەشماڵەکانی ئاژەڵدارانی گوندی (ڕەژێکەریان) لە هەوارەکەی (سەرجۆ) کاتێك لە ڕەشماڵەکان نیزیك کەوتینەوە سەگەکان بۆمان هاتن، بەلاّم زوو ئافرەتێك لە ژێر ڕەشماڵێك دەرکەوت لە سەگەکانی خوڕیو هاتە پێشمان ماندوو نەبوونی لێکردین، بە باوکمی گوت :(بفەرموو میرا دابەزە) دیاربوو ئافرەتێکی ڕەوەندانی ڕێك بوو بەرهەڵبێنەیەکی بەبەرەوە بوو خەریکی مەشك ژاندن بوو، باوکم لیی پرسی: (میری خدرە شینی لە ماڵ نییە؟) ئافرەتەکە لە وەلاّمدا گوتی: (نەخێر ناوەللاّ میرا لە دوێنێ وە ڕۆیشتۆتە گەرمیان بۆ هەندی کەلو پەلی پێویست) باوکم پیی گوت (دانانیشین دەڕۆین ئەگەر خدرەشین هاتەوە بادوا نەکەوێتو بی بۆ لام من چەند ڕۆژێك لێرە دەمینم). ئافرەتەکە گۆتی: (بەڵی میرا هەر بێتەوە زوو دەینێرم بێتەلاتان. خوانان لەگەڵ بێت).

لەوی بەرەو هەوارگەی (ترشینان) سەرکەوتین کاتێك نزیك کەوتینەوە لە ڕەشماڵەکانمان لە دوورەوە سەگەکان سەرەویان بۆ هێنایین کە نزیك بوون ئێمەیان ناسین کشانەوە، لە پێش ڕەشماڵ منیان دابەزاندو دایکم زوو گرتمیە باوەش، ئەو شوێنەی ڕەشماڵی لی هەڵدرابون زۆرخۆش بوو، شوێنەکە نزیك بوو لە گۆمی(سەرئەستێری)گۆڕەپانێکی سەوزی پڕلەگیای هەمەجۆر بوو ئەودیووئەمدیوی ئاوی پێدا دەڕۆیشت.

ڕۆژی دووەم سەر لە بەیانی ڕۆیشتینە سەر گۆمی دیار بوو گۆمێکی گەورە بوو داوەستا بوو، دیار نییە ئاوەکە لە کوێوە بۆی دێت کەچی هەمیشە پڕە. لەخوارەوەش جۆگاوێك ئاوی لەبەر دەڕوات، ئەو گۆمە ساردە زۆر ماری لە ناودابوو، لە تەنیشت گۆماوەکە کانیاوێك هەیە بەناوی (کانی بەگی)ئاوی ئەو کانیە زۆر ساردە لەئاوی بەفری ساردترەو بەناوبانگە بەساردی، سەردەمێك گەڕاینەوە دیاربوو لەدیوی میوانەکان سەماوەر داندرابوو، بەلاّم پیاوەکان چووبوونە نوێژ، کاتێك گەڕانەوە بۆ ڕەشماڵەکان پیاوێك لە پێشەوە دەڕۆیشت نەمناسی دوایی گوتیان ئەوە کاك (عەلی)یە لە شێخەکانی سەرانە،

هەواڵنامەی کتێب

کاتێك دانیشت زۆر بەوردی سەیری ئەو مرۆڤەم دەکرد مرۆڤێکی سۆرو سپیو مۆرو زەرد بوو، دیار بوو کلی لە چاوان کردبوو بەلامەوە زۆر سەیر بوو چۆن پیاو کل دەکەنە چاو!!......

ئەو پیاوەی میوانمان بوو مرۆڤێکی ڕووخۆشی دەم بە زەردەخەنە بوو، لەدواییدا بە باوکمی گوت: (سلێمان بەگ بەنیازم مرداوەکەی کانی کنێری ئەوەی دەکەوێتە سەر ڕێگای گەروی ڕەشماڵان دەست کاریەکی تێدا بکەم هەندی کۆلی تی بەگرم لەداهاتوودا دەبێتە هاوارگەیەکی زۆرخۆش).

لەوەلامدا باوکم گوتی: (کارێکی زۆر باشەو خێرە ئەوەی لەدەستم بێت منیش بەپێی توانا یارمەتیتان دەدەم، هیوادارم لەکارەکانتان سەرکەوتووبن)، دوای نیوەڕۆ کاك عەلی گەڕایەوە بۆ (سەران)، لەدوای دووسی ڕۆژ باوکیشم گەڕایەوە بۆگوند. ئەوەی دەزاندرێت ڕەوشتی کوێستان ئەوەیە ناوە ناوە هەوارگە دەگۆڕێت، سەردەمێك کە بینیم لەو هەواگەی لێی بوین کۆچباریان لی ناو ڕۆشتنە هەوارگەی (سەرە نێر) هەوارگەی ناوبراو ئەوەندەی بلێیت شوێنێکی هەلکەوتووی دلگیرە، لە بەرزاییەکە بەسەر چۆمو گوندی دەرگەلەدا دەڕوانێت، ڕەشماڵیان لەنزیك گردە بەرزەکە هەلدا لەتەنیشت ڕەشماڵ دارێکی (گێوژ)ی گەورەی لێ بوو، جۆگەی ئاوی بەژێردا دەڕۆیشت ئاوێکی سارد، بەردەوام دەنگی شۆڕەشۆڕی دەهات وەك ئاوازێکی دلگیر گوی بیستی دەبوین، بێگومان لەملاو ئەولای ڕەشماڵی ئێمەش کۆمەلێك ڕەشماڵی تر هەبون، خاوەن ئاژەلەکانی (ڕەزانۆك) بوون، لەسەر گردە بەرزەکەی هەوارگەی (سەرەنێر) گۆڕی دوو خوشکی منی لی بوو بە منداڵی لەوی مردونو لەوی نێژراون، هەموو ساڵ ماوەیەك لەو هەوارگەیە دەماینەوە تا کاتی گەڕانەوە بۆ گوند، کاتێك سەرماو ساردی پەیدا دەبوو دەگەڕاینەوە، بەیانیەك هەستامەوە دیم ڕەشماڵ نەماوە کەلوپەلەکان پێچراونەتەوە پیاوەکان باریان بار دەکردن، کاتێك کۆچ کەوتە ڕێ سەرەو ژێر بۆ ناو چۆمی دەرگەلە بارەکان یەك بە دوای یەکدا دەڕۆیشتین بەناو گەلیدا دەرباز بووین بۆ سەرجۆی سۆرانو تێپەڕ بووین، کۆچ بارەکەیان لە(جیزان) خست، ئێوارەی ئەو ڕۆژە من لەگەڵ یەکێك لە پیاوان (عەلی شێرکاوەیی) ڕۆیشتینە ناو گوندی دەرگەلە، لەسەرەتاوە ڕۆیشتینە دیوانخانەی میر (حمدامین بەگ) ناوبراو لای خۆی داینام، ئەو ماوەی لە سابات دانیشتبوین زۆر بەوردی سەیری دانیشتنی میرو ساباتم دەکرد، سابات لە شوێنێکی بلند بوو، بەشی زۆری گوندی لی دیاربوو سابات دوو سەکۆی درێژ مافوری لەسەر داخرابوون، سابات لەسەر چەند کۆلەگەی بەرز وەستابوو تووڵانی مێو دای پۆشی بوو لەلای خوارەوە کورسی داندرابوون کورسی میر مێزەکی لە پێش بوو لایەکەی تریش مێزێکی گەورە داندرابوو سەماوەرێکی گەورەی لەسەربوو چاپەزی لە تەنیشت وەستا بوو، لەناوەندی سابات کانیاوێکی چوار گۆشەی پڕ لە ئاوی ڕۆن هەبوو، لە دەوروبەری سابات داری جۆراو جۆری بەری لە شێوەی باخچە هەبوو لەگەڵ جۆرەها گوڵ.

کاتێك لای میر هەستاین سەرماندا لەماڵی مامەکانم بە درەنگەوە گەڕاینەوە (جیزان) بەیانی کۆچ بار کراو کاتێك بەسەرکەوتینە سەر زینی دەرگەڵە دیسان دیمەنە جوانەکانی کەوتنە بەرچاو زۆر بە ئارەزووەوە سەیرم دەکرد، وەك جارەکانی پێشوو ڕێگایەکەی پێیدا هاتبوین پێیدا گەڕاینەوەو گەیشتینەوە گوند، پیاوەکان بارەکانیان لی کردەوە دوای گەڕانەوەمان زۆری نەخایاند ڕەمەزان بەسەر داهات.

بۆ مانگی ڕەمەزانی ئەو ساڵە دیارە پیاوە پیرەکانی گوند داوایان لە سلێمان بەگ کردبوو چاودێری ئەو کەسانە بکرێت ئەوانەی ڕۆژو ناگرن سزا بدرێن ئەگەر بە دیارکەوت بەڕۆژو نین، دیارە لە سەر خواستی پیرە پیاوەکان سلێمان بەگ لە مزگەوت بانگەوازێکی ڕاگەیاند کە هەندی پیاو هەنە ڕۆژی ناگرن بە پێویست دەزاندرێت ئەوەی ڕۆژی ناگری سزا بدرێت، بەپێی ئەو داواکاریە ئەو بانگەوازەی بەخەڵکی گوند ڕاگەیندرا، دیارە سلێمان بەگ بە توندی چاودێری ئەو کەسانەی کردوە، ئەوانەی لێیان بەشك بوە ڕۆژو ناگرن، لە ناوەڕاستی ڕەمەزان ئاگاداری سلێمان بەگ دەکرێت کەوا (عەولاّ خووس)ی شوان بەڕۆژ دەڕواتە بەرزاییەکانی کێوی (هەندرێن) ڕۆژێك دەبینن کەوا (قەلنە) دەکێشیو سەریشی خستۆتە ژێر کەپەنەکو بۆ ئەوەی دووکەڵەکەی دیار نەبێت کەچی دیتبویان دووکەڵی قەلنەی (مام عولاّ) لە گوێچکەکانی کەپەنەك وەك بۆڕی سۆبە دەردەچوو، زاندرا بوو مام عولاّ ئێواران کە نزیك دەکەوتەوە لە گوند کیسەو سەبیلەی لەناو کلاّوو جەمەدانی دەشاردەوە، دیارە ئەو زانیاریانە زۆر بەڕێكو پێکی بە سلێمان بەگ گەیشتوون، ناوبراو دەنێرێتە دوای عەولاّ خووس لەو کاتەی مام عولاّ بەرەو دیوانخانە دەڕوات پێش بەگاتە لای میر لا دەداتە ماڵی (شێخەی حاجی) داوا لە (پورە حەلیم) دایکی (ئیسماعیل) دەکات نانو دۆشاوەکی بداتی (عەولاّ) گۆتبوی: (حەلیمە ستور) ئەو زاڵمە ناردیتی بە دوامدا دەزانم زۆر تورەیە شەڕو نیوە شەڕ هەریەکن لە براتە هەستە نانو دۆشاوەکم بدی با تێری بخۆم پێش ئەوەی بڕۆمە بەر دەستی میر، دیارە لەسەر خواستی مام عولاّ پورە حەلیم نانو دۆشاوێکی زۆر پوختی داوەتی ناوبراو تێر دەخواتو هەڵ دەستی دەڵێت: (حەلیم یاڕەبی بچیتە بەهەشتیّ). دەڕواتە دیوان سەلام دەکات پیی دەڵێن دانیشە عەولاّ دانانیشی هەتا سلێمان بەگ خۆی پیی گۆتبوو (مالمۆك) دانیشە ئەوکاتە دادەنیشیت ئەوجا سلێمان بەگ لەگەڵی دەکەوێتە دوانو پیی دەڵێت: (عەولاّ ئەو پرسیارانەی لێت دەکەم ئەگەر ڕاستی بلێیت بێت بەڵێن بێت هیچت پی نەڵێم تەنانەت ئەگەر شتەکەش ڕاست بێت ئەوا سزات ناکەم، بەلاّم ئەگەر ڕاستی نەڵێیت دەزانی چیت لی دەکەم؟!).

عەولاّ: (میرا بەسەری جەنابت ئەوەی وا بێت دەڵێم وایەو نای شارمەوە).

سلێمان بەگ: (عەولاّ بیستوومە دەڵێن تۆ ڕۆژی لە چیا بەنهێنی لە بن کەپەنەك سەبیلە دەکێشیو ئێوارانیش کە لە گوند نیزیك دەکەویتەوە کیسەو سەبیلە لەناو کلاّوو جەمەدانی دەشاریتەوە، ئەمە

ڕاستە؟)

عەولاّ: (میرا خوا دەوامت بدات ئەوەکی ئەو خەبەرەی بۆ هێنای، یان مەلائیکەت پێیان گوتی، بەڵی وەلاّهی دەق وایەو ڕاستە لە جەنابت ناشارمەوە چ ئەمرێکی بفەرمووی بەر ئەمرم).

سلێمان بەگ: (عەولاّ مادام ڕاستیت گوت برۆ، هیچت پی ناڵێم، بەلاّم سزات دەدەم بەو مەرجەی چیدی ڕۆژوان نەخۆیت). عەولاّ دەڵێت بەڵی، دەڕواتە دەرەوە، دەچیتەوە ماڵی مام شێخە بە دایکی ئیسماعیل دەڵێت: (حەلیمە ستور ئەوا ئەو جارەش نەجاتم بوو بۆ جارێکی تریش خوا گەورەیە!).

دیارە (عەولاّ خووس) سزا درا بە بزنێك، ئەویش کراوەتە چێشتە جەژنی ڕەمەزانی بۆ ئەو میوانانەی هاتبوونە جەژنانەی (سلێمان بەگ)، ڕۆژی جەژن گوندەکانی (دۆڵە منجەل، بەرسیرین، زێوە، کەورین) ئەوانی تریش هاتبوونە جەژنانەی (سلێمان بەگو مەلا صادیق)، لەو جەژنە خەڵکێکی زۆر دارژابوونە گوندی ماویلیان، خەڵکێکی زۆری گوند بۆ ئاهەنگ گێران لە گۆڕستانی خوار کۆشکی ئێمە سەرگەرمی ڕەش بەڵەك بوون لە دارە گەورەکانیش جۆلانەیان هەڵ خستبوون شاییەکی زۆر گەورەیان دابەستبوو ئەو میوانانەی ئەو لاوانەی لەگەڵیان بوون دەستی شاییان گرتبوو ئاهەنگ تەواو ببوو، یەکێك لە میوانەکان گۆرانی دەگوتن، بە شێوەیەك شایی وەجۆش خستبوو، ئەوانەی خەریکی جۆلانەش بوون جۆلانەکانیان بەجێهێشتوو ڕۆیشتنە شایی، تا دەهات شایی گەرمتر دەبوو وای لی هات بەشی زۆری خەڵکی گوندیش دارژانە سەر گۆڕستان بە دوای دەنگی گۆرانی بێژەکەوە هاتبوون، شاییەکە ئەوەندە بەگەرمی دەکرا پیرەکانیش بە هەموو دڵیانەوە هەڵ دەپەڕین، دەنگی ئەو گۆرانی بێژە ئەو خەڵکەی تێکرا هێنا بوە جۆشو دەستی شاییان گرتبوو.

وەك ڕەوشت ساڵی دووەمیش بەرەو کوێستان ڕۆیشتین

ساڵی دووەمیش لە ماویلیان کۆچ کەوتەڕی بەرەوکوێستان، سەیری باربەرەکانم دەکرد، لەوکاتەی لە پێچاوپێچەکانی شینکی ماویلیان بەسەر دەکەوتنو وێنەیەکی زۆر جوان دەکەوتە بەچاو بە ئارەزووەوە سەیرم دەکرد، هەر ئەوەندەم بینی یەکێك لە باربەرەکان هەڵدێراو گلۆز بووەوە خوار بە بارەکەیەوە، پیاوەکان بەپەلەوە بە دوای کەوتن، بەلامەوە زۆر سەیر بوو لەو کاتەی گلۆز بوو لە پرێکا لە دارێك گیر بوو بەدارە کەوە مایەوە پیاوەکان گەیشتنیو یەکسەر بارەکەیان لی کردەوە، سەیر ئەوە بوو وەلاّخەکە هەستاوە هیچی لی نەهاتبوو ئەو دەمە بارەکەیان لی بارکردەوە بەسەریان خستەوە بە زەحمەتێکی زۆرەوە کۆچ لە شینك سەرکەوت بەهەمان ڕێگادا ڕۆیشتن، ئەوەی پێشان پێیدا دەڕۆیشتن هەتا گەیشتینە دووڕیانی گۆڕستانەکەی (مام شێخ هەمزە) ئەو جارە کۆچ لایدایە ئەو ڕێگایەی بۆ(سەران) دەڕۆیشت، دیار بوو لەسەر ڕاسپاردەی باوکم دەڕۆیشتنە هەوارگە نوێیەکەی(کانی کنێر) ئەو ڕێگایەی

بۆ ئەو هەوارگەیە دەچوو زۆر ناهەموارو ناخۆش بوو، کاتێك سەرکەوتینوگەیشتینەجی دیار بوو شوێنێکی زۆر نارێكو سەخت بوو، هەوارگەی ناوبراو ئەوە بوو کە(کاك عەلی) سەرانەیی سازی کردبوو، کۆمەڵێك کۆلی داری دروست کردبوونو ئاویان دەڕژایە ناو بۆ خواردنەوەی مێگەلی مەڕو بزن، کەلە لەوەڕگا دەگەڕانەوە.

هەوارگەی (کانیکنێر) دەکەوێتە بەری (هەندرێن) بەدیوی کوێستانی (کارۆخ)دا لە خواروی گەروی سەران لە (گۆڕمێکوك) ڕێگایەك بۆ هەندرێن دەڕوات بەسەر دەکەوێتە گەرووی ڕەشماڵان، دیوەکەی هەندرێن بەسەر دۆڵە منجەل دا دەڕوانی، لەوێوە کێوەکانی (زۆزكو سیرینو هەڵگۆرد)دیارن، هەروەها کوێستانی (بن کارۆخو بەشی زۆری باڵەکایەتیو کێوی قەندیل)یش دیارن.

هەوارگەی کانی کنێر لە شوێنێکی هەڵدێرو نارێك بوو، بەلاَم ڕووی لە کێوە بەرزەکەی کارۆخ بوو تەواوی بەرباری کارۆخت لی دیارە هۆبە ڕەشماڵەکان لە بەرچاون بەتایبەتی شەوان ئاگری هۆبە ڕەشماڵەکان لە دورەوە دیارە، دیمەنێکی زێدە جوان دەکەوێتە بەرچاو، مرۆڤ بە ئارەزووەوە سەیری دەکات ئەو دیدەنیەم هەردەم لە یادەو دەکەوێتەوە بەرچاوم.

لە دوای جێنشین بوون لە هەوارگە، ڕۆژێك لەگەل یەکێك لە چەکدارەکانمان (عەلی شێرکاوەیی) بەسەر کەوتینە گەرووی ڕەشمالاَن، لەوێوە سەیری (دۆڵە منجەل)مان دەکرد، ماویلیان ڕووبەڕوو بوو زۆر چاك دیاربوو خەڵك لەناو گوند هاتو چۆیان دەکرد دەمان بینی لەسەر (کانی گوێزی) مەلاکۆر ماینەکەی سلێمان بەگی دەشوشت.

هەوارگەی (کانیکنێر) خۆشیەکەی لەوەدا بوو شوێنەکەی بەرزبوو دەوروبەری دارو درختی چیایی هەمە جۆر بوو، شەوان گوێت لە دەنگی ئەو باڵندانە دەبێت کە شەوان دەخوێنن وەك (کوندە پەپۆو قەرەباشکە)و بەیانیانیش زوو پەپۆو بولبولو تۆپ تۆپەو قاسپەی کەو)ئاوازێکی خۆشت پی دەبەخشن، جیا لەوەش شەوان ئاگری هۆبە ڕەشماڵەکانو ئاگری هەوێزی شوانەکان لە هەموو کوێستانی بن کارۆخ دەبیندراو دەنگی چەمارۆی سەگەکانی نزیك دەبیسترا، ئەمە یادگاریەکی تۆمارکراوی مێشکی منداڵیەو لەیاد ناکرێت!

لە ناوەڕاستی هاوینی ئەوساڵەدا باوکم بە سەردان هاتە لامان، لەو شەوانەی لای ئێمە بوو شەوێك بە درەنگەوە لە(گۆڕ مێکوك) لە خوار گەرووی سەران نیزیك بە هەوارگەکەمان بوو بە هاتوو هاواری شوانو چەمارۆی سەگەکان، باوکم لە ڕەشماڵ دەرکەوت چەند گوللەیەکی تەقاندو زووبەزوو دوو چەکداری بە دوای هاوارەکەدا ناردن، بێگومان لەگەڵ دەنگی تەقە هەموومان لە خەو هەستاین نەمان دەزانی ئەو هاوارە چییە!؟ هەتا لای بەیانی ئەوانەی بەدوای هاوارەکە دا چووبوون گەڕانەوە ئەوکاتە

زاندرا کە هەرس (وورچ) بەناو مێگەلی (عەولاّخوسی) ماویلی کەوتوون‌و زیانێکی زۆریان لێداوە، ئەوکارەساتە کرداری تاکە هەرسێك نەبوو، بەڵکو کرداری چەند هەرسێك بووە، ئەوەی ڕاستیە ئەوکارەساتەو ئەوکوشتارەی لەو مێگەلە بزنەی عەولاّ خووس کرابوو جێگای سەر سوڕمان بوو!.

ئەوەی بەیادمە ئەوکاتەی باوکم هاتە سەردانمان لە هەوارگەی کانی کنێر (مام حەمەشریف‌و مەلا سمایل بێشوکی) لەگەڵ بوون، چەند ڕۆژ لەوی مانەوە ڕۆژێك نیشانیان دانابوونەوە زۆریان تفەنگ هاویشتن، لەکاتی تەقە دەکرا هاشەی دەنگی تەقە لە کێوەکان دەنگی دەدایەوە زۆرم هاشەکە پی خۆش بوو، باوکم لەگەڵ میوانەکان چەند ڕۆژێك مانەوە، شەوان هەتا درەنگ کاغەزانەیان دەکردو بەگاڵتە لەگەڵ (مەلا سمایل) ڕایان دەبوارد.

لە گەڕانەوەیان بە هەندرێن دا ڕۆیشتنەوە بەو نیازەی ڕاوی کێویەکان بکەن لەڕێگایاندا، ئەوە بوو لە دوای گەڕانەوەی ئەوان بەچەند ڕۆژێك لەگەڵ دایکم لە هەوارگە دابەزینە خوارەوە بۆ ناو دارستانی بنار، بەنیازی چنینی (گڵوان) بۆ خۆش کردنی مەشکە لەگەڕانەوەمان درەنگ داهات تاریك داکەوتبوو، ڕێگا هەوراز بوو بەسەر دەکەوتین بەرەو ماڵ دەگەڕاینەوە من لەپێشەوە دەڕۆیشتم کاتێك دیتم گیانەوەرێك لە ناوەندی ڕێگا دەجوڵێتەوە، زوو وەستام بە دایکم گوت: (دایە ئەوە چییە؟) وامزانی سیخورە! دایکم زوو گوتی: (کورە بەگەڕێوە مارە، ماڵ وێران ئەوە ئەژدیهایە ڕێگای گرتوە!) لەگەڵ قیژاندنی دایکم یەکسەرگەڕامەوە دواوە زۆر دوور کەوتینەوەو لەڕێگا لاماندا‌و بەسەرکەوتین کەهەستی ئێمەی کرد دەستی کرد بەکیفە کیف، دیاربوو مارێکی زۆر گەورە بوو نەیدەتوانی بجولێتەوە، ئەو شەوە بەدرێژایی شەو مارەکە دەهاتە خەونم لیی ترسابووم، لەدوای ماوەیەك یەکێك لەچەکدارەکانی لامان مارەکەی کووشتبوو کە کوژرا ئەوکاتە زانرا کە زۆر گەورەیە.

سەرەتای پایز لە کوێستان بوو بەسەرما، لە کێوە بەرزەکان بەتایبەت لە کێوی کارۆخ دەنگی هاشەی با لە بەرزاییەکان لە گەڵی (خرێنە) دەهات بەیانیەك زوو کۆچ باری ماڵ گواستنەوە کەوتەڕێ کاتێك بەناو گەڵیدا دەڕۆیشتین بەسەر جۆی سۆراندا بەرەو(چنێران) ڕۆیشتین شەو لەنزیك ئاوی چنێران ماینەوە، بەیانی لەگەڵ گەزنگی هەتاو کۆچ باری کرد، لەو ڕێگایە دەڕۆیشتین ئەوەی جارەکانی پێشوو پێیدا دەڕۆیشتین گەڕاینەوە ماویلیان، ئەوەی دێتەوە یادم ئافرەتانی گوند دەهاتنە لای دایکم بە بۆنەی هاتنەوەی لە کوێستان منیشیان دەگرتە باوەش‌و ماچیان دەکردم لە دوایی وای لێهات خۆم دەشاردەوە لە دەستیان.

بنەماڵەی شێخەکانی ماویلیان

ئەوەی زاندراوە (شێخ نەبی) کەناسراوە بە (پیری ماویلی) هەڵکەوتوی گوندی ماویلیان بووە،

پیری ماویلی شێخێکی بە ناوبانگو ناسراوی دیاربووە، بەڵام وا دیارە شێخ لە گوندی خانەقا دانیشتوە ژیانی بەسەر بردوە، بەڵام کەسوکارەکانی لە ماویلیان ژیاون، ئەوکاتەی ئێمە هاتینە ماویلیان تەنیا دوو منداڵی بنەماڵەی پیری ماویلی تازە پێگەیشتوو، پاش بابی ئەو بنەماڵە لەپیری ماویلی مابوون، هەردووکیان ئامۆزا بوون (شێخ تاهیرو شێخ قادر) تەمەنیان (13 ـ 14)ساڵی دەبوو دەیان خوێند لەگەڵ فەقێیەکان لەلای (مەلاصادیق)ی مەلای گوندی ماویلیان، ئەو دوو لاوە لە بنەماڵەی پیری ماویلی بوون بابیان نەمابوو، هەریەکەی ماڵی خۆی هەبوو، دایکیان بناوانیان بوونو چاودێریان دەکردن، ماڵی(شێخ تاهیر) نیزیك بوو لە ماڵی ئێمە، ماڵی (شێخ قادر) لەسەرووی گوند بوو، ئەو لاوانە هەڵکەوتوو خۆشەویست بوون ڕێزی زۆریان لی دەگیرا لەناو کۆمەڵ ئەگەرچی گەنجیش بوون تاقانەی دایکەکانیان بوون.

دێتەوە یادم گەورەترین تاوانی بەدکاری لەگەڵ ئەو دوو تاقانەیە کرا، تاوانی ئەوها ڕووی نەداوە، شەوێك نیوەی شەو لە گوند بووە هاتو هاوارو بانگو ڕۆ ڕۆی دایکەکانیان، خەڵك دەڕۆیشتنە مزگەوت گوتیان لە حوجرە فەقێیان (شێخ تاهیرو شێخ قادر) کوژراون! ئەوەندەم بەبیرە چەکدارەکان بە گورجی ڕۆیشتن بەدوای ئەو فەقێیەی ڕای کردبوو فەقێی ڕاکردوو خەڵکی بادینان بوو لەگەڵ ئەوان لە حوجرە بوو، وا بەدیارکەوت لەو کاتەی خەڵك ڕۆیشتنە مزگەوت سەیر دەکەن لە حوجرەی فەقێیان (شێخ تاهیر) تەواو بوەو (شێخ قادر)یش بریندار بوەو بە برینداری خۆی گەیاندۆتەوە ماڵیان، بەڵام بەپەرۆشەوە ئەویش لە ڕێگای ڕواندز تەواو بوو!.

ئەوەی زاندرا کارەساتەکە بەو شێوە باس کراوەو دەڵێن، زیاد لەهەموو شەوێك ئەو دوو لاوە ئەو شەوە لە حوجرەی فەقێیان خەوتوونو لەوی ماونەتەوە، ئەوشەوە تەنیا فەقێیەکی تریان لەگەڵ بوە بەناوی (فەقی حەسن) خەڵکی بادینان بووە، کاتی نان خواردنی مەغرەب بە درەنگەوە (حەمە حوسێن)ی چاپەزی میری دەرگەڵە دەڕواتە لایان شەو لەوی ماوەتەوە، ناوبراو گوتویەتی: (من لەناڵەی شێخ تاهیر بەخەبەر هاتم لەناو دەستم دا تەواو بوو، شێخ قادریش بریندار بوو فەقی حەسەنیش نەمابوو، هەر ئەوەندەم بۆ کرا شێخ قادرم گەیاندەوە ماڵیانو خەڵکەکەشمان لە گوند ئاگادارکردەوە ئەو کارەساتە خوێناویەمان پی ڕاگەیاندن).

لەوکاتەی جەنازەکانیان لە ڕواندز گەڕاندەوە ماویلیان بۆ ئەو دوو شەهیدە لاوە زۆر بەپەرۆش بووم کوڵی پەرۆشی دڵی زۆر تەنگ کردم لە کاتێکدا دایکەکانیان شینیان بۆ دەگێڕان، بەتایبەتی کە جەنازەکانیان دەبردن بۆ سەر گۆڕستانو تێکڕای خەڵکی گوند بە پەرۆشەوە لەگەڵ جەنازەکانیان دەڕۆیشتن بەشینو گریانەوە ئەوەی دەنگی دایکە جەرگ سووتاوەکانی گوی لی دەبوو خۆی پی ڕانەدەگیرا.

ئەو دوو شەهیدە لە گۆڕستانی نیزیك كۆشكی ئێمە بەخاك دەسپێردران، لـە دوای ماوەیـەك سـەر پۆشێكی جوانیان لە سەر گۆڕەكانیان دروست كردن، خەڵكێكی زۆر دەڕۆیشتنە سـەر گۆڕەكانیـان بـۆ خواستنی مرادو داخوازی.

ئەوەی شایەنی باسە ئەو كارەساتە زۆر دڵتەزێنە بەڕاكردنی فەقی بادینیەكەو وون بوونی داپۆشـراو بی دەنگی لێكرا، ئەو دوو لاوە بی تاوانە ڕۆنایی چاوی دایكەكانیان بوون لە بەدكاری (فەقی حەسەن) بەولاوە هیچ هۆیەك دیار نەبوو، ئەو دوو لاوەی پی بكوژرێن. بەڵی گەورەترین تاوان بـوو دەرحـەق ئـەو دوولاوە ئەنجامدرا بەبی ئەوەی بزاندرێت هۆی كوشتنی ئەو دوو جوانەمەرگە چـی بـوو؟ كـی بـوو بـەو تاوانە گەورەیە هەستا؟!.

وەك لەسەرەوە باسكراوە مەلای ئەو كاتەی گوندی ماویلیـان (مـەلا صـادیق بـوو كـوڕی خەلیفـە حارس)بوو ناوبراو مرۆڤێكی زۆر خۆشەویستو بەڕێز بووە لەناو كۆمەڵو جەماوەر بەشێوەیەكی گشتی، لەبەر ئەو ڕەوشتە بەرزەی لە دوایدا بوو بە شێخ، نـاوبراو لـە ماویلیـان جێگـای دیـار بـوو ڕێزێكـی تایبەتی لە ناو خەڵك هەبوو، هەر ئەوەش بوو خەڵكێكی زۆری دەوروبەری ڕواندزو باڵەكایەتی ڕوویـان كردبووە تەكیەی ئەو مرۆڤە هەست بەرزە.

(شێخ مەلا صادیق) مرۆڤێكی ڕاستو پاكی ئاینی بوو، بەڕاستی ئاین پەروەر بوو لە ئاین بەو لاوە مەرامێكی تری لە دڵ نەبوو، ناوو دەنگی بەربلاو بوو بە شێخ مەلا صادیقی ماویلی ناسرا.

كوڕە گەورەكەی (شێخ محمد) برادەرم بوو هەر پێكـەوەش بـووین بەسـەربازی كۆمـاری كـورد لـە مهاباد لە ساڵی (1946)، هەڵسوكەوتی محمد بە كوڕە شێخ نەدەچوو!.

ساڵی 1932 سلێمان بەگ چۆتە بەغـــدا

ئیسماعیل بەگی ڕواندزی لاوێكی تازە پێگەیشتووی بنەماڵەی پادشای ڕواندز بـوو، تاقانـەی ئـەو بنەماڵە گەورەیە بوو، دەسەلأتداری ڕواندز بوو، ئەو كاتـە لەلایـەن كـوڕی (نـوری بـاویلی ڕوانـدز)ی تەقەی لی كراو لە هەولێر بریندار كرا بۆ تیمـار كـردن ڕۆیشـتبوە بەغـدا، لـەوی نـاردبووی بـەدوای سلێمان بەگ كە بڕواتە لای لە بەغدا، ناوبراو ڕۆیشتبوە بەغداو ماوەی سی مانگ لای ئیسماعیل بەگ ماوەتەوە.

ئەوكات شەوان چەكدارەكان بۆ نۆبەت گرتن دەهاتنە ماڵمان (حەسەنی قەلاشیو سـێمانی میشـە گۆج)ی، ئەوانە ماڵو منداڵیان هەبوو لەكاتی نۆبەت دەهاتن نۆبەتیان دەگرتو دەڕۆیشتنەوە ماڵیـان، (مەلا كۆرو حوسێنی دەلۆو عـەلی عەجەم) ئەوانـە هـەر لـەناو مـاڵ بـوونو كارەكـانی نـاو ماڵیـان دەڕۆیاند، عەلی عەجەم ئەوەندەی بڵێیت بەتواناو بە تێنو تاقەت بوو، لەگشت ڕۆیكەوە ئیشوكارەكانی

ماڵ ئەو پیاوە ڕای دەپەڕاندن، ئەوەی ئەو پیاوە دەیکرد کاری چەند کەسێك بوو بیکەن، ناوبراو مرۆڤێکی پتەوی تێك چەقی بوو خۆی لەکار نەدەشاردەوە.

شەوان کە دادەنیشتین لە زۆر ڕووەوە دەدوان، شەوێك کرا باسی سلێمان بەگ زۆر گیر بوو لە بەغدا عەلی عەجەم بە دەنگ هاتو گۆتی: (لەو نزیکانەدا سلێمان بەگ دەگەڕێتەوە پشتێنەکی کەسکی بەستوە، بەلاّم بەگاتەوە جی مەلا صادق ئەو پشتێنەی پی دەگۆڕیت، لەبەر ئەوەی کەسك تەنیا ئەوەی سەید بێت دەی بەستێت)، ئەوانەی دانیشتبوون گاڵتەیان بەقسەی عەلی دەهات، بەلاّم چی گووت وا دەرچوو ئەو کاتەی سلێمان بەگ گەڕایەوە پشتێنی کەسك بوو، لەسەر داوای مەلا صادق پشتێنی فڕی دا ئەوکاتە دەیان گووت(عەلی عەجەم) سیحربازە.

ئەوکاتەی لە بەغدا بوو زوو زوو دەیان ناردم بڕۆم بە(حەسەن)ی قەلاشی بڵێم بێتە ماڵمان کاریان پییە، سەیری ئەو پیاوەم دەکرد ئەوەندە لەسەر خۆو شلو خاوو بوو داگیرساندنی سەبیلەکەی ماوەیەکی درێژی دەویست، دونیا وێران بوبایە قەت خۆی شێلو نەدەکرد هەتا دەگەیشتە ماڵی کاتێکی زۆری پی دەچوو، جار جاریش دەچوومە ماڵی (مام سێمان) دەمبینی کۆمەڵێك منداڵیان هەبوون لە تەمەنی منو هەورازتریش، هەموویان تێکڕا ڕووتو پی خواس بوون، ئەوەش ئەوە دەگەیێنی (مام سلێمان) دەست کورت بوو هەر ئەوەندەی پی دەکرا نانیان بۆ دابین بکات.

بەشی زۆری کاتم لەگەڵ (ئیسماعیل مامە شێخە) بەسەر دەبرد، زۆر جار دەڕۆیشتینە دەرەوەی گوند بەدوای باڕەکەو زۆر لەماڵی ئەوان دەبووم، بەشی زۆری شەوانیش هەتا درەنگ لەماڵیان دەمامەوە، دەم بینی زۆر دەست کورت بوون ژیانو گوزەرانیان ناساز بوو ئەوەی هەیان بوو چیلكو کەرەکیان هەبوون خانوێکی گەورەی لەسەر کۆڵەگە ڕاوەستاو چەند ناوبڕێکی تێدا کرابوو بە قیسپو تانۆك شوێنێك بۆ خۆیانو شوێنی کەرو چێڵو کەلو پەلی ئاژەڵ بۆ کاو گیاو هێریش، ئەو ناوبڕەی بۆ خۆیان جیا کردبووەوە لەناوەندی ئاگردانێك هەبوو ئاگری تێدا دەکرایەوە، ئەو ئاگردانە لە جیاتی سۆبەو چراو چێشتی لەسەر لی دەنرا، بەزستانیش لەدەوری دادەنیشتن ئەو دوکەڵەش لەبەری خانوو لەسەریەك کۆ دەبوەوە سەیری بەری خانووت دەکرد ڕەش دا دەگەڕا لولەکی پێدا شۆڕ دەبوونەوە ناوە ناوە دەکەوتن وات دەزانی ئاخۆ چی تەقیوەتەوە، جیا لەوەش لەدیوەکەی تری ناوبڕ چێڵ دەبەسترایەوە کاتی میزی دەکرد پشکی بەوانە دەکەوت کە لەدەوری ئاگردانەکە دادەنیشتن، هەرتەنیا ماڵی مامە شێخەوانەبوو، بەڵکو گوند تێکڕا ئەوهابوو، خەڵك وەها دەژیا.

صۆفی سلێمان لە داری قەبرستانی دەبەسترێتەوە

زاندرا (صۆفی سلێمان) کە مجێوری مزگەوت بوو لەگەڵ (حوسێنی دەڵۆ) کە یەکێك بوو لە چەکدارەکانی سلێمان بەگ بەقرە دێتو (پەنگر کێش)[K]ێك لەسەری حوسێن دەدات سەری دەشکێت، ڕۆژێکی زستانی دژوار باو کرێوە بوو صۆفی لە داری قەبریستان دەبەستنەوە، بە ڕێکەوت من لەگەڵ کوڕی شوانی لە دەرەوەی گوند بووین، زۆر تەڕ ببوم لە دیوانخانە لە تەنیشت سۆبە درێژ ببوم، کاتێك لە دەنگە دەنگی پیاوان بەئاگا هاتم دیتم کۆمەڵێك لە پیاوە ڕیش سپیەکانی گوند دانیشتبوون چاوەڕیی سلێمان بەگ بوون بێتە دیوانخانە زوو هەستام بەخێر هاتنم لێ کردن چوومە دەرەوە دیتم ئافرەتێك منداڵێکی بەباوەشەوە بەو سەرمایە دەیویست بڕواتە ماڵمان لە ترسی سەگەکان نەی دەوێرا بڕوات زوو دەربازم کرد، ئافرەتەکە دەگریا، دیاربوو دایکم بەخێری هێناو دانیشت، بە دایکم گوت ئەوەچی بەسەر هاتوە؟ دایکم گوتی نابینی مێردیان لە داری قەبریستانی بەستۆتەوە؟. لەگەڵ قسەکانی دایکم ڕۆیشتم سەیری قەبرستانم کرد، باو کرێوەیەك بوو کەس خۆی پێ ڕانەدەگیرا بینیم چۆن بە گوریس لە دار بەستراوەتەوە.

کاتێك گەڕامەوە لای دایکم پرسیم دایە ئەوە بۆچی بەو سەرمایە بەستراوەتەوە ئەدی نامرێت؟ دایکم گوتی کوڕم خوا ڕوحمی پێ دەکات، بە دزەنگەوە لەسەر خواستی ڕیش سپیەکانی گوند لە داری قەبرستان کرایەوەو خرا تەویلەی وەڵاغەکان ئەو شەوە لە تەویڵە بەند بوو بەیانی بەربوو لەسەر داوای (خەجە درێژی ژنیحمدە ڕەشی).

بۆجاری دووەم لەسەر خواستی ئیسماعیل بەگ باوکم چووە بەغدا.

لەبەهاری 1933دالەسەر خواستی(ئیسماعیل بەگ)، (سلێمان بەگ) دەڕواتەوە بەغدا لەدوای ڕۆیشتنی باوکم بۆبەغدا مام میرۆ هاتە ماویلیان لە گەڕانەوەی بۆ دەرگەڵە منیشی لەگەڵ خۆی بردم چەند ڕۆژێك لەوی ماوە، شەوێك لەگەڵ خۆی بردمی ڕۆیشتمە دیووانخانەی (میر حمدامین بەگ) ئەوەی دێتەوە یادم مانگە شەوبوو، سەردەمێك لەدایوان دەرکەوتمە سەربانی پێش دەرگای دیوانخانە لەوێوە بەشی زۆری گوند دیاربوو دیدارێکی ئەوەندەی جوانی چۆمی پڕلە گوێزو ئەسپیینداری ئاوەڕێژ دەکەوتە بەرچاو هەردەم شایانی یادکردنەوەیە، ئەوەی زۆر دڵی شادکردم ئەوە بوو گوند بێدەنگ بوو تەنیا هاشەی سۆلاوی ئاوی ئاوەڕێژ دەهات، ئەوەندە دڵگیر بوو وەك شریتی تۆمارکراو هەرکاتی دێتەوەیادم وا

[K] پەنگر کێش: واتا مقاش

هەواڵنامەی کتێب

دەزانم لەهەمان شوێن وەستاوم، ئەودیمەنەی دیتبوم ئەوها دەکەویتەوە بەرچاوم، دڵم بی گووشاد دەبێت یادێکی زیندووی دەکەمەوە، دووای ماوەیەك لەگەڵ حاجی غەریب گەڕامەوە ماڵ.

ڕاگەیاندنێکی بە پەرۆشی دڵ تەزێن.

وەك لەسەرەوە دیاری کراوە لەسەرخواستی (ئیسماعیل بەگ)، (سلیمان بەگ) گەڕایەوە بەغدا، لەهاوینی (1933) لەپڕێکا دەنگوباسێکی دڵتەزێن دەگاتە دەرگەڵە بەکەسووکاری (سلێمان بەگ) ڕادەگات کە لەبۆسەیەکی دوژمنکاری لەدۆڵی (نیشاوی)[K] (ئیسماعیل بەگو سلێمان بەگ) کوژراون. لێرەدا خوێندەوارانی بەڕێز ئاگادار دەکەمەوە دەربارەی ئەو کارەساتە دڵتەزێنە لە مێژووی باوکم بەدرێژی لە کتێبەکەی دەرگەڵەو بنەماڵەی میرەکان نوسراوەو دیار کراوە. یادی ئەو ڕۆژەم دێتەوە بیر، بەیانیەك زۆر زوو بوو خەڵکێکی زۆر لە ژنو منداڵ لەدەرگەڵە ڕا بەهاووارو شینو گریان هاتبوونە ماویلیان بەدوای ئەو هاوارە دڵتەزێنەدا، دیار بوو دەستە دەستە چەکدار بەرەو ڕواندز دەرۆیشتن زۆری نەخایاند (میر حمدامین بەگ) بەسواری وەلاَغ دەهات گەیشتە نزیك قەلاَت، بەغار چوومە پێشی پێم گۆت: (باپیر دەچی بابم بینیەوە؟!) ئەوەی بەیادمە میر دەستە سڕەکەی لەبەر پشتی دەرهێناو چاوی پێ دەسڕینەوەو بە(فەتاح ماویلی) گۆت هەڵی گرە بیبەوە. لەدوای ئەوەی ئەوان بەرەو ڕواندز ڕۆیشتن بۆ ئێوارەی ئەو ڕۆژە ڕاگەیاندرا کە(سلێمان بەگ) بریندارە نەکوژراوە بۆ بەیانی ئەو خەڵکەی لە دەرگەڵە هاتبوون بۆ ماویلیان گەڕانەوە، دیارە لە دەرگەڵە گۆڕیان بۆ هەڵکەندبوو ئامادەکرابوو، بەلاَم کاتێك دەنگ گەیشت (سلێمان بەگ) نە کوژراوە سەریان داپۆشی، ماوەیەکی زۆر بە داپۆشراوی مایەوە لە دواییدا پیاوێکی ناوداری شۆڕشی (شێخ سەعیدی پیران) بەناوی (جەلال بەگ) کە ئاوارەبوو لە دەرگەڵە مرد باوکم ڕێگایدا ئەو پیاوەی لە ناودا بنێژن.

بێگومان ماوەیەکی زۆر شین بۆ (ئیسماعیل بەگ) داندراو خەڵکێکی زۆر لەو شینە بەشداریان کرد، بەدیارکەوت نەمانی ئەو پیاوە زیانێکی زۆری بەخشی.

ئەوەی دیار بوو باوکم بەچەندگوللەیەك بریندابوو، ماوەیەکی درێژ لە نەخۆشخانەکانی موصلو بەغداد خەریکی تیمارکردنی برینەکانی بوو، هەتا مردیش گوللەیەك لەناو ڕانیدا مایەوە زیاتر لە سی و پێنج ساڵ.

لەوکاتەی لە سۆڤیەت بووین باوکم شتێکی بۆ باس کردم دەربارەی (ئیسماعیل بەگ) گۆتی: (ئەو مرۆڤە یانی ئیسماعیل بەگ بەنیاز بوو ئەو سەفەرەی دەگەڕاینەوە ڕواندز لەگەڵ ماڵی (نوری باویل

[K] دۆڵی نیشاوێ دەکەوێتە نێوان گوندیکەلەکینو شارۆچکە خەلیفان.

ئاغا) پێك بێتەوەو خوینیان بداتیو ماڵیشی لە ڕواندز بەگوازیتەوە هەولێر، بەلاّم پی ڕانەگەیشت ئـەو کارەساتە ڕوویدا، ئەو مرۆڤە بەنیازی کۆمەلێك پرۆژە بوو ئەگەر بمابایە. ئەگەرچی دایکی زۆر شتی لی تێك دابوو بە دوای قسەی نەدەهات، وەك هەستم کرد وا دیاربوو ئەوجارە خـەریك بـوو گـویی نـەداتیو بەدوای قسەی نەکەوێت کارەکانی وەك پێویست ئەنجام بدات.

بە گۆتەی باوکم (ئیسماعیل بەگ) گەنجێکی پی گەیشتوو بوو پیی خۆش بـوو پەیوەنـدی لەگـەلّ خزمەکانی هەبێتو بە تێبینی بێت بە بەردەوامی، بەلاّم دایکی ڕیی لی گرتبـوو نـەی دەهێشـت ئـەو پەیوەندیە هەبێت.

لە دوای نەمانی ئەو مرۆڤە هەلّکەوتوە، ئەو هەموو سەروەتەی مالّی پادشـا کەوتـە ژێـر دەسـتی پیرەژنێك، لە دوای نەمانی ئەویش ئەو هەموو موڵك و سامانەکە تەڕاو بەڕا کراو بی سەرو شوێن بـوو تەواوی دەشتی هەریرو باتاس لەگەلّ دەشتی ڕواندزو دیانا هی مالّی پاشا بوون.

باوکم دەلّێت: لە دادگا بڕیار درا (نوریو خدری حمدە شینی) لە سێدارە بدرێن، مەلیك (فەیسـەل) ئیمزای نەکرد، جاری سییەم بڕیاری لە سێدارە درانیان درا مەلیك (فەیسەل) هەر ڕازی نەبوو ئەوە بوو بە موئەبەد بەندکرانو دواییش بەردران.

(حازم بەگی) زاخۆیی لەگەلّ (ئیسماعیل بەگ) نائب بوو، زۆر دۆسـت بـوین گۆتبـوی: (مـەلیك فەیسەل زۆر ناڕازی بوو لە ئیسماعیل بەگی ڕواندزی).

ماڵمان لە ماویلیان گواستەوە دەرگەڵـــە بەیەکجاری

لەسەرەوە نووسراوە لەسەر خواستی ڕیش سپیەکانی ماویلیان (سلێمان بەگ) ڕۆیشـتۆتە ماویلیـان دیارە ماوەیەکی تەواو لەوی ئاغای ئەو گوندە بووە، لە ئەنجامی سەرهەلّدانی هەنـدی نـاکۆکی نێـوان (سلێمان بەگ)و ماویلیەکان بـەوە گەیشـت (سـلێمان بـەگ) بەگەڕێتـەوە دەرگەڵـە، شـوێنی بـابو باپیرەکانی.

ئەو سالّەی گەڕاینەوە دەرگەلّە هاوین بوو، کەپرو ساباتێکیان بۆ کردین لەناو باخچـەی (مسـتەفا بەگ) لە بەری گەرەکی گوند لە نزیك (کانی ئەحمەد بەگ) جێگای کـەپرو سـابات ئەوەنـدەی بلّێیـت خۆش بوو لەژێر سێبەری دار گوێزە گەورەکان، ئەوەی دەمەوێت لیی بدوێم ئەوەیە گەڕانەوەی مالّمان بۆ دەرگەلّە گۆڕانکاریەکی زۆری پێوە دیاربوو ئەوەی پێشان بۆمان دەکرا لەوە بـەدوا بۆمـان نـاکری ئـەو بەروو داهاتەی دەهات لەمەودوا نایێت، ئەوەی جاران بۆت دەکرا دەبی ئێستا بەخۆت بیکەی!.

ئەوسالّەی گەڕاینەوە دەرگەلّە بەرێکەوت ئەوسالّە مازی زۆر بوون، وەك ڕەوشت پێش بەردانە مـازی زۆر کەس دەڕۆیشتنە چیا بۆ دەست نیشان کردنی مازی دیارە، هەر بـەونیازەش فەقێیـەکانی خـەلّکی

هەواڵنامەی کتێب

دەرگەڵە(فەقی ئەحمەدی وەستا قادریو فقی خدری حاجی حمدامینو فقی حەسەنی جۆلاْ) کەوتبونـە ڕێ بەرەو دارستانی دەوروبەری (کانی داوەری)، گۆیا بۆ بەسەرکردنەوەی مازو هـاتون، لەوکاتـەی ئـەوان بەسەر دەکەوتن من چوو بووم چڵو بۆکاوڕ بێنم، لە دوورەوە ئەوانم بینی خۆم لە ناو تەڕاشێك پەنادا بـۆ ئەوەی نەمبینن دەبی ئەوە بڵێم ئەوان زۆر لەمن گەوورە تربوون ئەوان لە تەمەنی چواردە پازدە ساڵی دا بوون من لەتەمەنی حەوت هەشت ساڵیدا بووم ئەوان بە پێکەنین هەوارز دەهاتن کاتێك گەیشتنە نـاو دارە گەورەکان سەیری دارەکانیان دەکرد(فقی ئەحمەد) بانگی کرد: (کوڕە وەرن سەیری ئـەو دارە بکـەن ئەوەندەی مازو پێوەن، مەگەر قەدەکانی بڕین ئەگینا زۆر زەحمەتە چنینی)، دیاربوو لە ژێـرەوە دیتیـان مازی زۆر پێوەن دەستیان کرد بە مازی کردن بەبی ئەوەی ڕێزی قەدەغە بـەگرنو قەدەغـەیان شـکاندو ڕەوشت ویاسای گوندو کۆمەڵگەیان بەبیر نەبوو دەستیان کرد بە مازی کـردن لەوکاتـەی سـەرگەرمی مازی کردن بوون بەدەنگێکی ناشاز بانگم کردن هۆهۆ (فقی ئەحمەد)، ناوبراو کەمێك گـویی ڕاگـرت جارێکی تریش بانگم کرد، ئەوجارەی بانگی ئەوانی تریشم کرد دیاربوو هەستیان ڕاگرت دیتیان کـەس دیار نییە جارێکی دیکە بانگم کرد کوڕە (فقی ئەحمەد) زۆر بـەئالۆزی بـەوانی تـری گـۆت: کوڕینـە بەقورعان ئەوە دێوەزمۆکەیە!!... هەرئەوەندەم بینی (فقی خدر) لە سـەرداری خـۆی فڕێدایـە خـوارەوە سەرەو ژێر هەلاّتنە خـوارەوە کـەس بەکـەس ڕانەدەگەیشـت ئـەوها ڕایـان دەکـرد لـە دووسـی جێگـا سەرپەلۆیان دەبردو لەپو لەپ دەکەوتنە خوارەوە، ئەوەندەم گوی لی بوو (فقی ئەحمـەد) بـەوانی تـری گۆت: (کوڕە دۆخینتان بکەنەوە)، بەلاّم ئەوەی دیاربوو دۆخینو هیچیان بەبیر نەمابوو لە هەلاّتن بەدەر، ئەوەی هەلاّتنی ئەوانی بینی بوایە دەتگـۆت ئەوانـە دەبـی چیـان لـی قـەوما بێـت ئـەوها ڕادەکـەن، بەشێوەیەك ڕایان دەکرد (مەلا سید) دیتبوونی چۆن هەڵدەهاتن!.

لەدوای هەلاّتنی ئەوان بەدوای شوێنی ئەواندا ڕۆیشتم ئـەو مازوانـەی لێیـان ڕژابـوون هـەموویانم کۆکردنەوەو گەڕامەوە گوند (فقی ئەحمەد)م دیت لە بەردەرگای مزگەوت پێم گۆت: (بۆ ئەوها هەلاّتن لە کانی عروسان ئاوڕێکتان لە دوای خۆتان نەدایەوە؟!.

(فقی ئەحمەد) گوتی: بۆ تۆ لەکوی بووی؟ گوتم من لە(کانی داوەری) لەسەر دارێك مازوم دەچنین. (فەقی ئەحمەد) ئەوەندە بە قیتوو قۆزی وەلاّمی دامەوەو گۆتی: (بۆ ئەگەر تۆ گوێت لەدەنگی کابووس بیت بەناوی خۆت بانگت بکات ڕاناکەیت؟!).

لە قاقای پێکەنینم داو گۆتم: کوڕە کابوسی چیو تەڕەماشی چی من بووم ئەوسی زەلامـەم تووشـی هەلاّتنێکی واکرد هەتا مردن ئەو ترسەیان لەبیر نەچێتەوە، ئەگەر باوەڕیش ناکەن ئەوە ئـەو مازوانـەی لێتان ڕژابوون هەمووم کۆکردنەوە، باسی ئەوەم بۆ کردن چۆن هاتنو چیان کردو چۆن هەلاّتن، چەند

سەرپەلۆیان بردن‌و کەوتنەخوارەوە زۆر بەووردی ڕوداوەکەم بۆ گێڕانەوە ئەوجارە گۆتی وەڵڵاّ وایە.

دەنگ بلاّوبۆوە کە زرار فەقێیەکانی ترساندون لە(کانی داوەری) هەر لەوێوە هەلاّتوون کەسیان بەکەس ڕانەگەیشتوون هەتا ناوگوند هەلاّتوون.

بۆ پایز ماڵمان گواستراوە گەڕەکی سەرباسکی لە دەرگەڵە، ڕۆیشتینە ناو خانوەکانی (خەلیفە خدر بەگ)و جێنشین بووین، دوای جێنشین بوون بە چەند ڕۆژێك جەژنی ڕەمەزانی بەسەردا هات، خەڵکی گوند بۆ ئاهەنگ گێڕان تێکرا ڕژانە ناو گۆڕستانی (ئاوەڕێژ) ئاهەنگ گێڕان خەریکی شاییو ڕەش بەڵەك بوون هەندێکیان خەریکی جۆلانە بوون لەگەرمەی بەزم و ڕەش بەڵکدا ڕاسپاردەی (میر محمد شریف بەگ) کوڕەکەی میر خۆی هاتوو ڕای گەیاند ڕەش بەڵەك نەکەن شێخ‌و مەلا زادەکانی دۆڵ ماوان‌و بەردگردکەو سەردرەوخانەقا میوانی میرن هەتا ئەوان دەڕۆن ڕەش بەڵەك تێك دەن!!

بە ڕاسپاردراوەکەیان گۆت: برۆ شایی ناکەین، کەچی ڕاسپاردراوەکە نەگەیشتە ناو گوێزەکان ڕەش بەڵەك دەستی پێکردەوە، زۆر لە پێشان گەرمتر زۆری پی نەچوو (محمد شریف بەگ) هاتەوە گۆیا شایی تێك بدات، بەلاّم لە دورەوە دەستماڵی دەرهێنا دەستی سەرچۆپی گرت‌و دەیگوت بکوتن میوانەکانی میر سەرگەرمی چای خواردنەوەن.

ئێوارە ئاهەنگ گواستراوە دیوی (دەرشکەفتان)، لەژێر گوێزەکان شایی دەکرا، ئاهەنگی ئەو جەژنە سی ڕۆژ درێژەی کێشا، لەو سەردەمەدا ئاستی گوزەران نزم بوو، بەلاّم شادیو خۆشیو بی غەمی کەمتر بوو ئەوەش وا دەگەینی خەڵك لەگەڵ یەك دڵ پاك‌و بێ غەرەز تربوون، ڕێزی یەکتریان دەگرت‌و خۆشەویستی زیاتر بوو.

هەواڵنامەی کتێب

لێرەدا باری گران دەکەوێتە سەرشانی من لە وەرزی زستان (ئەحمەدی خەدیجە کەڕ) مرۆڤێکی فەقیر بوو دیار کرابوو داری سووتەمەنیمان بۆ بهێنی، بەیانیان دەهات لەماڵ هێستری دەبرد بارە دارێکی بۆ دەهێناین‌و دەڕۆیشتەوە، بەخێو کردنی هێسترو ماین کەوتبوە سەرشانی من، زستانی ئەو ساڵە زۆر دژوار بوو بەفر زۆر باری ڕێگایەکان گیران بۆ ماوەیەك، ئەو ماوەیە دەبوایە وەلاّغەکان چاودێری بکرێن.

وەرزی زستان بەسەر چوو وەرزی بەهار هات سەردەمی چونە دەرە بەتایبەت لەو گوندانەی دەکەونە نێو کێوەکان و بناری کێوەکان ، دانیشتوانی ئەو گوندانە هەر لەسەرەتای بەهار بەشی زۆری ڕۆژەکانیان لە دەرەوەی گوند لە قەدپاڵی چیا بەسەر دەبرد ، بە دوای خواردەمەنیەکانی وەرزی بەهاردا دەگەڕان کەلەلای خۆمان پیی دەگوترێت (کەوش) ئەو کەوشەش پێك هاتووە لە(کەنگرو ڕێواس‌و کوارگ)و شتی تریش.

لەوەرزی هاوینیشدا سەرگەرمی کۆکردنەوەی دانەوێڵەو بەرووبوومی باخچەکان دەبوون، بۆ بەردانە

مازیش چەند ڕۆژێك خەڵك بەكۆمەڵ دەڕۆیشتنە مازی چنین.

لە وەرزی پایزدا بەشێكی زۆری خەڵك بە دوای (قەزوانو گێوژو بەڕوو) دا دەگەڕانو كۆیان دەكردنەوەو ڕۆژیان بەسەر دەبرد.

لەسەرەتای بەهار لەگەڵ هاتنی ئەو وەرزەو بارینی بارانی بەخوڕ بەفری قەدپاڵی كێوەكان دەتوێتەوەو كەندو دۆڵو شیوەكان ئاوی بەفراویان پێدا دەڕژێتە خوار، گوڵزاری سروشتی بەر ڕۆژو نزارەكانو بەرزاییەكان دەڕازێنێتەوە، دانیشتوانی گوندەكان دەكەونە جموجۆڵ، بۆ هەروەدەری بەهاری ئەوساڵە ڕۆژێك تێكڕای (كارد)ی كەرانی گوندی دەرگەڵە لە گوند دەركەوتن دەڕۆیشتنە ڕاوو كاردی كاتێك سەیری ڕێگای چنێرانم كرد بەڕای خۆم وا بوو كەس لە گوند نەماوە هەموویان دەركەوتوون وا بەرەو (هندرێن) دەڕۆن هەركەس توورەكەی بەشانەوەیە وا لە هەوارزی چنێران سەردەكەون سەرەتای گەیشتبوە (گۆڕی شایی) پێش ڕەوەكانی پێشەوە لە گۆڕی شایی دایان بەستە شایی هەتا ئەوانی تریان گەیشتنی ئەو كاتە دەستە دەستە بەرەو زینی دەرگەڵە سەركەوتن، لەسەر زینی تیپە شاییەك كراو ئەوجا كەوتنە ڕی بە بناری (هەندرێن) دا تێپەڕچوون لەناو دارستاندا بڵاو بوون هەریەكەی بۆ لایەك بەنیازی كۆكردنەوەی كاردی بەڵام پێش بڵاوبكەن شوێنی بەیەك گەیشتنەوەی نیوەڕۆ دیاری كرا ئەوەی، جێگای یاد كردنەوەیەو بەردەوام دێتەوە یادم ئەوەیە لەدڵی خۆمدا كچێكم خۆش دەویست واشم هەست دەكرد ئەویش منی خۆش دەوێت، كەچی ئەوەندەی دەمكرد نەمدەتوانی ڕاستەوخۆ بیدوێنمو مەرامی دڵمی پی بڵێم لەوكاتەی كاردی كەرەكان بڵاوەیان كردبەهەڵم زانی چاودێری كچە بكەم بۆ كوی دەڕۆیشت وورده وورده لابەلا بەدوایدا ڕۆیشتم سەردەمێك بۆم هەڵكەوت لیی نزیك كەوتمەوە بەیەك گەیشتینوكەوتینەئاخاوتن، لەوئاخاوتنە توانیم مەرامی خۆمی پی ڕابەگەیێنم ئەویش مەرامی ئەوەبوو بەیەك بەگەین، لەو بەیەك گەیشتنەمان تەواو ڕێك كەوتین دڵمان یەك بوو، لە دوای ئەو دڵ خۆشیەدا هەریەكەی بە لایەكدا ڕۆیشتین بەرەو ئەو شوێنەی دیار یكرابوو نیوەڕۆ لیی كۆببینەوە.

ئەوەی شایەنی لی دوانە ئەوەیە ئەو ڕۆژەی قەدپاڵی (هندرێن) بەڕۆژێكی یادگاری مێژوویی دڵ خۆشی خۆمی دەژمێرم، لەو ڕۆژەدا بوو توانیم مەرامم بەڕێكی بەدی بێنم لەگەڵ خۆشەویستەكەم ، ئەگەرچی هەردووكمان بچوك بووین لەگەڵ ئەوەش دڵمان لەگەڵ یەك بوو، لەو ڕۆژەدا ئارەزووی هەردووكمان یەكی گرتەوە.

ئەو ڕۆژەی ناو دارستانی كێوی (هندرێن) پڕ بوو لە كاردی كەران لە هەموو كەندو دۆڵو باسكێك دەنگی لاوان تێك هەڵاوی یەكتربوون، هەریەكەی بە ئارەزووی خۆی گۆرانی دەگۆتن لە هەموو شوێنێك گوی بیستی ئاوازی ناسكی كچە دەنگ خۆشەكان دەبووم. شایانی ئەوەیە بڵێم ئەو ڕۆژە

یادێکی تایبەت بوولە ژیانی مندا.

خۆشی هەروەدەری[2] بەهاران لەوەدایە زیاتر بۆ خۆشیو ڕابواردن دەڕۆنە کەوش، ئەوانەی دەڕۆنە چیا دەبینی هەرچەند کەسێك بەیەك دەگەن تێلەکەکانیان دادەنێنو دەستی یەکتر دەگرنو دەست دەکەن بە شایی.

ئەوەی زۆر جوانە ئێواران کە دەگەڕێنەوە هەیەکەی چەپکێك گوڵی شلێر دەخاتە ناو تێلەکەکانیان کە نیشانەی کاردی کەرانە.

وەك لە سەرەوە نوسراوە لەگەڵ گواستنەوەی ماڵمان لە ماویلیان ووردە ووردە کارەکانی ماڵ بەرەو پەشێوی دەڕۆیشت، ئەوەی دیاریدە بوو باری گران لەسەر شانی من زیاد دەبوو لە دوای ئەوەی باوکم مێگەلی مەڕی بە شوانی دا بیست سەر بزنی بۆ دۆی ماڵ گێڕایەوە، بردمانە لای شوانی گوند (قادر خلیل)کە ناسرابوو (قادرە لاڵ) بزنەکانمان بە ئەو سپاردن. لە سەرەتای هاویندا ڕۆژێك بیری ڕایگەیاند کەوا دوو بزن دیار نین، بە شوان گۆترابوو گوتبوی دەڕۆمەوە شوێنی دوێنی، دەیان دۆزمەوە دیارە بەجی ماون، دوو سی ڕۆژ بزنەکان نەدۆزرانەوە بی سەرو شوێن بوون، شوان گۆتبوی یەکێکم لەگەڵ بێت بەیانی بزنەگەل بێنێتەوە گوند من دەڕۆمە ناو مێگەلەکانی بن کارۆخ، بەڵکو سەر پەڕ بووبن لەسەر خواستی شوان ئێوارە لەگەڵی چووم، ئێوارە درەنگ بوو لەگەڵی سەرەوە دەرکەوتین کاتێك گەیشتینە ناو گۆڕستانی (مام شێخ هەمزە) بزنە گەل بەبناری کێوی هەندرێن دا بەدیوی بن کارۆخ بەلەوەڕ دەڕۆیشت ڕوو لە (بریشك) تەواو تاریك داکەوت بزنە گەل بەناو گیا بەرزەکانی قەد پاڵی چیا سەر دەکەوت ببوە چرپە چرپ وات دەزانی ئاخۆ چییە؟

ئەوەی بەلامەوە زۆر سەیر بوو دەنگی باڵندەکانی بەشەو دەخوێنن گوی بیست دەبووم هەستم ڕا دەگرت نەمدەزانی کە باڵندەن، وامدەزانی دروندەیە، دوایی لە شوانم پرسی قادر ئەوە دەنگی چییە دێت؟ گوتی دەنگی مەڕە دێت؟ شوان کەمێك زمانی لەنگ بوو تی دەگیرا گوتی: کو نازانی دەنگی چییە؟ هەر ئەو جارەت گوی لە دەنگی ئەوها بووە؟ گوتم ئەری وەڵلا یەکەم جارە ئەو هوڕەم گوی لی بێت ئەو دەنگە زۆر سەیرە وەك دەنگی مەڕ وایە؟ شوان پێکەنیو گوتی: ئەوە قەرەباشکەیە، ئەو قەرە باشکە بەچەند جۆرێك دەخوێنن، وەك شوان فیتە فیت دەکات، وەك مەڕ بارە باڕ دەکات جۆری تریش دەخوێنی.

بە درەنگەوە گەیشتینە بن چیا (قادر) بزنەگەلی کۆکردەوە شوێنێك، گۆتی: ئێرە هەوێزە یانی

هەواڵنامەی کتێب

---

[2] هەروەدەری: چوونە دەر لە بەهاران.

مۆڵگەی شەو، ئەوەی بەلامەوە زۆر سەیر بوو ئەوەبوو ئەو بزنە گەلە وات دەزانی بەدەم پێیان دەڵێن هەیەکەی جێگایەك بۆ خۆی خۆشبکات بۆ نووستن دیارە هەر لەوە شەوە دەڵێن: بزن بۆ شەوێك جێگای خۆی خۆش دەکات.

کاتێك مێگەل لە هەوێز مۆڵ بوو، شوان بەپەلە ڕۆیشت باوەشێك داری ووشكو هەندی چیلكو گەڵاو کرشی هێناو زوو ئاگرێکی کردەوە، دیار بوو ئاگر خۆش بوو، شوان لە تەنیشت ئاگر خۆی لەناو کەپەنەك لوول داو لە دوای ماوەیەك هەستا چوو دوو مۆرە داری ئەستوری هێناو داینایە سەر ئاگر، ڕۆیشتەوە ناو کەپەنەك بەمنیشی گوت ئەتۆش جێگایەك بۆخۆت خۆش بکەو بنوو هەتا بەیانی.

لەلایەکی ئاگرەکە منیش شووێنێکم خۆش کرد، بەردێکم خستە ژێر سەرم خەوم لی کەوت، کاتێك ئەوەندەم زانی سەگەکان زۆر بەئاڵۆزی چەمارۆیان بردە پشتی هەوێز لەگەڵ دەنگی سەگەکان شوان سەری بەرز کردەوە بەدەنگێکی بەرز تانی سەگەکانی دەدا دەیگۆت : ئۆیها. وەڵا ئەوشەو دەعبا هەنە بۆیە سەگەکان ئەوەندە ئاڵۆزن!.

پرسیم: قادر دەعبا چییە؟ شوان گوتی یانی دڕوندەی گۆشت خۆر دەگەڕێن، گورگو ورچ، لە دوای ئەو هەرایە بە درەنگەوە خەوم لی کەوت لای بەیانی دیارە شوان مێگەلی دەنگ دابوو ڕۆیشتبوە شەوین یانی (شەو لەوەر) منی لەوی جێ هێشتبووم بەبی ئەوەی بیر بکاتەوە ئەوە منداڵە هەڵ بستێتەوە دەترسێت؟

کاتێك هەستامەوە گەزەنگی هەتاو دابووی لە لووتکەی بەرزی کارۆخو چیایەکان، سەیرم کرد مێگەلی بزن وا لەنزیك گۆڕ مێکوك دەلەوەڕێت، کەمێك لەسەر پەنگرەکانی ئاگرە دامرکاوەکە دانیشتم، دیتم سەگێك لەوی ماوە لە دواییدا سەرەو ژێر ڕۆیشتمە خوارەوە پەڕیمەوە بەری لای کۆڵێت لەسەر ڕێگا دانیشتم لەوێوە بەری هەندرێن باش دیارە، سەیرم دەکرد لە پڕێکا بزنە بزر بوەکان کەوتنە بەر چاوم لە بەرزایی چیا لەناو شاخەکان دەلەوەڕان، ئەو شوێنەم دەست نیشان کرد ئەگەرچی دوورو سەختیش بوو بەرەو ئەو شوێنە ڕۆیشتم هەتا شوان هاتە خوارەوە، پەڕیمەوە بەری (هەندرێن) بەچیا دا سەرکەوتم کاتێك دەبینم گەیشتوومەتە سەری (بەستەڕێواس) لەو شوێنەی دەست نیشانم کردبوو زیاتر سەرکەوتبووم کەمێك گەڕامەوە بزنەکانم دۆزیەوە دانمە پێش خۆم دام گێڕانە خوارەوە کەوتمە دوویان هەتا هێنانمە ناو گەلی، ئەوەندەیان ئاو خواردەوە باسی ناکرێت لەوێش هێنانمەوە ناو گوند زۆر لە پێش مێگەل گەیشتمەوە جی.

کە ئەم گۆت بزنەکانم لەسەری بەستە ڕێواس هێناونەتەوە باوەڕیان پی نەدەکردم دەیان گۆت چۆن توانیوتە بەگەیتە ئەو شوێنە ! وایان دەزانی من ڕاست ناکەم ، بەلاّم (ئەحمەدی مام شەڕە) منی دیبوو

هەواڵنامەی کتێب

كە بزنەكانم لە چیا هێنا بوونە خوارەوە، گوتبووی: (من لە سەرە نێری بینیم منداڵێك لە ناو گاوان لە سەر بەستە ڕێواس بە دوای دوو بزن كەوتبوو دەی هێنانە خوارەوە، كاتێك گەیشتە باسكی بارۆیان ئەوجا ناسیم زرارە، ئەوكاتە باوەڕیان كرد لەكوی بزنەكانم هێنانەتەوە.

مازو: مازو بەری داری مازوە، دارەكەش لە درەختەكانی قەد پاڵی چیایە، لە سەردەمەكانی ڕابردودا مازو دەفرۆشرا بۆ دەباغ بەكار دەهێنرا، خەڵكی گوندەكانی ناوچیا مازویان كۆ دەكردنەوە، ئەوەی دیاریدەیە ئەو گوندانەی نزیك بە دارستان بەكۆمەڵ دەڕۆیشتن بۆ مازو چنین ، مازو چنین ببوە رەووشتێكی ساڵانەی گوندەكان لەبەر ئەوە لە گوندەكان یاسایەك داندرابوو نەدەبوو هیچ كەسێك پێش ڕۆژی بەردانە مازو بڕوات تاكە مازوێك بكات ئەوەی پێش ئەو ڕۆژە قەدەغەی شكاندبا بەسزای دیاریكراوی دەگەیشت مازوش ساڵێك هەبوو ساڵێك نییە. وەك ڕەوشت پێشی بەردانە مازو زووتر خەڵك خەلك خۆیان ساز دەداو چۆلاكیان دروست دەكردن. چۆلاك دارێكی درێژی بەسەركە تایبەتە بۆكردنی ئەو مازوانەی دەستیان نەدەگەیشتی، منیش ئەو ساڵە خۆم ئامادە كرد لەگەل منداڵەكانی مامم (سەیدئاغا) بڕۆمە مازو چنین بۆ ئەو مەبەستە ئێوارەی ڕۆژی بەردانە مازو ڕۆیشتمە ماڵی مامم لەوی نوستم، لەبەرئەوەی دەبی لەگەڵ تاریك و ڕۆنی بەیانی لەو شوێنە بن كە مازوی لی دەچنن، سەیر لەوەدابوو ئەو شەوە هەتا بەیانی خەوم لی نەكەوت! چییە دەڕۆمە مازو چنین، ئەوەش ئەوە دەگەینی جاری یەكەمم بوو بچم بۆ مازو، كاتێك خەوم لی كەوت بوو ئەوەندم زانی یەكێك لەكچە مامەكانم ووشیاری كردمەوە، دیار بوو هەر شەو بووكەوتینە ڕێ، بەشەویش گەیشتینە ناو دارستانی چیا ماوەیەك دانیشتین هەتا دونیا ڕۆناك بوو، بەچاوی خەواڵۆ بە باشی دارەكانم نەدەدیت كەچی دیاربوو هەردارێك زەلامێكی لەسەربوو مازویان دەچنین، خۆشی لەوە دابوو لەگەڵ گەزەنگی هەتاو لەهەموو لایەكەوە دەنگی مازیكەران دەهات، هەركەسەی بەئارەزووی خۆی تیی هەڵكردبوو چی ئارەزووی بوو دەیگوت. بێگومان لەوكاتەدا گوێت لەجۆرەها ئاواز دەبوو لەبەرئەوەی هەر كەسەی لەڕاستی خۆی بیزانیبا یان نەیزانیبایە دەیگوت وای دەزانی دەنگی خۆشە، بەو شێوەیە لەهەموو كەندوڵ وباسكێك لەناو دارستان هەڵا بوو ئەوەی زۆر خۆش بوو دەنگی كوڕوكچ تێك هەڵاوی یەكتر ببوون وات دەزانی تەواوی گوندی دەرگەڵە لەناو ئەو دارستانەیە، ئەوگۆرانیانەی گوێم لییان بوو خۆشترینیان ئاوازی بەلۆرە بوو، كچان دەیانگووت، ئاوازی بەلۆرە ئاوازێكی فۆلكلۆری كۆنیكوردیە لەشێوەی مەنۆلۆج بەكار دەهێنرێت، ئەوگۆتنە زارگۆتەی لاوانە بەتایبەتی ئەوانەی یەكتریان خۆش دەوێت!.

خۆشیەكەی ڕۆژانی مازو چنین لەوەدایە، لەكاتی نوێژی نیوەڕۆ، دەستە دەستە كچوكوڕو پیرو لاو تێلەكە بەشانەوە دادەرژێنە سەر ئەو ئاوەی بۆ پشووی نوێژی نیوەڕۆ دەڕۆنە سەری، یەكەم ڕۆیشتینە

هەواڵنامەی كتێب

سەرکانی کۆڵان لەبناوی (بەستیشەمی) لەدیوی (دۆڵەمنجەل) ئاوی ئەوکانیاوە سازگارە، ئەوەی جێگای دڵخۆشیم بوو ئەوەبوو ئەوکچوکوڕانەی دەگەیشتینە سەر ئاوەکە بەپەلە تێلەکەیان دادەناو چاویان دەشووشتن، زۆریان شەڕە ئاویان دەکرد، ئاویان بەیەکتردا دەکرد زۆریان بەبەرگی تەڕیان دەڕۆیشتنە بەر هەتاو خۆیان ووشك دەکردەوە.

لەسەردەمی مازوکردن یاریەك هەبوو کە ئێستاش ماوە، یاریەکە پیی دەڵێن (کەت یان جوت) ئەوەش جۆرە قوماریکە مازو کەرەکان دەیان کرد، وا دەبوو زۆر کەس ئەو مازوانەی بەدرێژایی ڕۆژ کۆی کردبونەوە دەی دۆراندنو بە دەست بەتاڵی دەگەڕایەوە، ئێستاش بە زۆری لە ناو منداڵان بە گوێز دەکرێت ئەو یاریە زۆر کۆنە لە ناو کۆمەڵگادا، دیارە هەر لەوەشەوە هاتوە دەڵێن (مازوکەری کون دەپاشۆلی) بەو مانایەی ئەوەی مازو کەرەکان دەدۆڕێنن جانتای بەتاڵ دەبێت، پاشۆڵ لە چارۆگەی ئافرەتانەوە هاتوە، ئافرەت کاتێك کە دەڕوات پەلکە مێوو کۆبکاتەوە چارۆگەی لەپشتێنی قایم دەکاتو دەیخاتە ناوی پیی دەڵێن پاشۆڵ.

زستانێکی ساردو دژوار لەگەڵ مام محمود

کارەکانی ماڵمان ڕۆژ بەڕۆژ بەرەو ئاڵۆزیو پەشێوی دەچوون، باری گرانیش لەسەر شانی من زیاد دەبوو، لەکۆتایی پایزی ئەو ساڵەدا لەسەر ڕاسپاردەی باوکم بزنە دۆیەکانم بردنە گوندی (ڕەژوکەریان) لەوی دابەشی سەر خاوەن مێگەلەکان کران بۆ بە خێوکردن، شەو لەماڵی مام خدرە جۆڵی مامەوە.

ئەوەی بە دیارکەوت باوکم لەگەڵ (مەحمود بەگ برای قادری وەسمانی) ڕێك کەوتبوون ئەو زستانە من لەگەڵ (مام محمود) بڕۆم بۆ هێنانی داری سووتەمەنی، بەگوێرەی ڕێك کەوتن دەبوا هەموو ڕۆژێك بەیانی زوو هێسترەکەم ببەم بڕۆمە دەرگای ماڵی (مام محمود) لەوێش لەگەڵی بڕۆمە چیا بۆ دار هێنان.

بەڵی بەیانیان زوو دەڕۆیشتمە ماڵی مام محمود بەڕاستی ناوبراو مرۆڤێکی بەدەستو برد بوو زۆر تەڕدەست بوو لە دارکردن، بەیانیان دەڕۆیشتینە شوێنی دارکردن بە ماوەیەکی زۆر کەم دوو بارە داری دەکردنو باریشی دەکرد پێش دارکەرەکانیش دەگەڕاینەوە، ئەو مرۆڤە چەند چالاك و بەڕاپەڕ بوو ئەوەندەش توندو ئاڵۆزو تووڕەو زوورت بوو، بەڵام کە دەیگرت جنێوی ناشیرنی دەدا، تەنانەت بەخۆیشی. بەدبەختی من ئەوساڵەش زیاد لەساڵەکانی ڕابردوو زستان ئەوەندە ساردو دژوار بوو، بەفرێکی زۆر کەوت بوو ڕێگای ناو گەڵی کە ئێمەی پێدا دەرۆیشتین بەیانیان یەك پارچە دەبووە سەهۆڵ ئەگەر بەفر بکەتبایەو مێگەلی ئاژەڵ بەسەریدا دەرۆیشت دەکوتراوە بەتایبەتی کە دەبووە سامالّ بەشەو دەیبەست دەبوو بەجەڵیتو ولاغ نەیدەتوانی بەسەریدا بڕوات، بیانیان بەچ دەردە سەریەك

هەوالنامەی کتێب

تا لەگەڵی دەرباز دەبووین وولاغەکان بەسەرپەلۆ دەڕۆیشتن بەتایبەتی ئەوانەی بەناڵ بوون. ئەوەی شایانی لێدوانە ئەو ڕۆژە ساردو دژوارانەی زستان بە بەردەوامی لەماڵ دەردەکەوتین‌و لە سەرمان دەلەرزین، بەتایبەتی من هەتا دەگەیشتینە شوێنی دارکردن ئەوەش ئەوە دەگەیەنی بەرگ وپێڵاوی من پەرپووت‌و ناتەواو بوون. ئەوەی دەمەوێت بیڵێم ئەوەیە ئەو ڕۆژەی مام مەحمود لە ماڵ دەردەکەوت ئەوا ئەو ڕۆژە بەباشی دەڕۆیشت هەر دەگەیشتینە شوێنی دارکردن زوو دەی گووت لەمامتە زوو برۆ هەندی پووش‌و چیلکەدار بێنە با ئاگرت بۆبکەمەوە، زوو بەزوو ئاگرێکی بۆ دەکردمەوە، ئەوجا دەستی دەکرد بەدار قەدکردن کاتی داری قەد دەکردن بە بەری ڕا نەدەگەیشتم لەکۆکردنەوەی دار، کەبارەکان تەواو دەبوون یەکسەر باری دەکردن‌و دەگەڕاینەوە، لەپێش هەمووداركەرانی گوند. بەدەردە سەری زستان تەواو بوو لەگەڵ ئەزیەتێکی زۆر.

هەروەردەری ڕەشەمی: ڕەشەمی ڕەوشتێکی سەردەمەکانی پێشووە، ساڵانە لە سەرەتای بەهار ڕۆژێك خەڵك دەردەکەون، چ لەشار چ لەدێهات ڕۆژەکە لەدەرەوە بەسەردەبەن، خواردنیش سازدەکەن. ساڵێك لەکۆتایی مانگی دوو بەشی زۆری خەڵکی گوندی دەرگەڵە دەرکەوتبوونە سەرگۆڕستانی ئاووڕێژ، دەرکەوتنی ئەوخەڵکەم وەك ئاهەنگ دەکەوتە بەرچاو پرسیم ئەوخەڵکە بەبۆنەی چی ئاهەنگ دەگێڕن؟

دایکم گووتی: ڕۆڵە مانگی ڕەشەمییە سەرەتای بەهاران یادی ڕەشەمی وەك ڕەوشتێکی کۆن دەکرێتەوە، هەمووساڵێك لەو مانگەدا کۆمەڵە ڕۆژێك ئەرۆنە دەرەوە زستان بەری دەکەن، باوەش بۆ بەهار دەکەنەوەو خواردن ئامادە دەکەن، ڕۆژەکە بە بەزم‌و شایی بەناوی ڕەشەمی دەبەنە سەر. کاتێك ڕۆیشتمە شووێنی ئاهەنگ سەیرم کرد جەماوەرێکی زۆر خەریکی خۆراك سازکردن بوون، خۆراکیش بەزۆری پلاوماش بوو لێیان دەنا، دووایی پرسیم ئەری ئەو خەڵکە بەگشتی پلاوماش لی دەنێن بۆ؟ حمدامین (گچکە) لە وەلامدا گووتی ئەوە ڕەوشتی ڕەشەمێیە، ئەوەی پلاوماش نەخوات ڕەشەمیی لی ناکەوی ئەوە نیشانەی بەریکردنی ڕەشەمییە.

بێگومان لە ڕۆژی ڕەشەمێشدا وەك ئاهەنگەکانی ترخۆیان دەڕازێننەوە، ئەوەی شتێکی هەبێت دەیکاتە بەری، بەنیازی بەزموو شایی‌و هەڵپەرکی دەردەکەون، هەندێکیان خەریکی ئامادەکردنی خۆراك دەبن، ئەوانی تریش شایی دەکەن‌و جۆللانە هەڵ دەبەستن.

ڕەشەمیی ئەو ساڵە زیاد لە ساڵەکانی پێشوو بەشی زۆری خەڵکی گوند دەرکەوتبوون، ڕەشبەڵەك دەکرا ئەوەندە گەرم بوو پیرەکانیش هەستیان جولا بوو، دەستی ڕەشبەڵەکیان گرتبوو هەڵ دەپەرین، لەگەرمەی ئەو شایە خۆشەدا گوتیان ئاها ئەوە بزنە کێویە ڕۆیشتە پشتیگۆڕستانی ناو تەڕاشەکان ئەو شاییەگەورەیەو ئەو خەڵکە تێکرا سەیری ئەو شوێنەیان دەکرد. یەکسەر یەکێك بەگورجی

هەواڵنامەی کتێب

ڕۆیشتەوە گوند تفەنگی ساچمەی بۆ (جەلال بەگ) هێنا، ناوبراو لەگەڵ (گچکە) ڕۆیشتن بۆ ئەو شوێنەی بزنەکەی بۆچوو ئاهەنگ گێڕان دایان بەستەوە شایی، هەندێکیان سەیری شوێنەکەیان دەکرد، لەو سەین و بەینەدا دەنگی تەقە هات زۆری پی نەچوو دیاربوو کەلەشی بزنەکەیان هێنا خوارەوە بە چوار چەنگە هەڵیان گرتبوو، کاتی هێنایان دیاربوو(شوور) بوو بزنە کێوی نەبوو. ئەوەی دیار بوو دابەستراوە ڕەش بەڵەك، بە ووردی سەیری ئەو گۆڕستانەت بکردبا جێگای بەتاڵت بەرچاو نەدەکەوت، کاتێك خەڵکەکە خەریکی خواردن بوون، بوو بەشەڕە منداڵ لە نێوان منداڵەکانی گەڕەکی سەرباسك و گەڕەکی گوند، زۆری نەمابوو شەڕەکە ببێتە شەڕی گەورەکانیش، بەلاّم پیرەکان زوو پی ڕاگەیشتن لێکیان دوورخستنەوە، ئەوەی زۆر سەیر بوو لە منداڵەکانی هەردوولا خزمیان لەگەڵ لایەکەی دی هەبوون کەچی لەسەر گەڕەکایەتی شەڕیان دەکردو بەگژ خزمەکان دادەچوونەوە، وایان دەزانی گەڕەکایەتی لە پێشەوەی خزمایەتییە.

لافاوێکی ناوەختی

ئەوەی باسی لی دوانە زەبرو زەنگی بەهار نەمابوو سەرەتای مانگی پێنج ڕۆژێك کاتی تاو هەلاّت سامال بوو بەوە نەدەچوو باران بباریت، کەچی لە ناکاو ئەوەندە زاندرا بووە گرمەی هەورەکان لەئاسمان و دایکوتا بارانێك ئەوەندە بەگوورِ بەتاو لەماوەیەکی زۆرکەمدا ئەو ڕێژنە بارانەکردی بە لافاوێك لە هەموو بەرزاییەکان ئاو بەگوڕ بەسەر گونددا دەهاتە خوارەوە ئەو ڕۆژە ڕۆناکە بوو بەتاریك ئاوی ئەو ڕێژنە بارانە بە یەك گەیشت، بوو بە لافاو، بەلاّم چ لافاوێك هەموو کەندو دۆڵ و شیوێك پڕ بوون لە ئاو بە لێمشت بەسەر گونددا دەهاتە خوارەوە، مەترسیەکی ترسناکی پێوە دیار بوو، ئەوەی بە ووردی سەیری کەندو دۆڵەکانی (بەرۆژو بن زین و وارکورێش)ی بکردبایە وای دەزانی ئەو بەرزاییانە دەڕوخێن ودێنە خوارەوە، ئاو دارو بەردی لەگەڵ خۆی ڕادەپێچاو دەی هێنایە خوارەوە، ئەگەر هاتباو بارانەکە نیوکاتژمێر بەو شێوەیە درێژی کێشابا بەشێك لە گەڕەکی بەر گوندی دەبرد، بەلاّم باش بوو باران تاوێك بوو زوو ڕاوەستا لەگەڵ ئەوەش بەشێکی زۆری خانوەکانی نزیك ڕووبار پڕ ببوون لە قوارِاو هەندی کەل و پەلی ماڵەکان و چەند کاریلەی بردن هەربەو شێوەیە چۆمە پڕ دارو درەختە جوانەکەی ڕامالّی و زیانێکی زۆر بە دارەکانی بەریو باخچەکان و زەویەکان گەیاند.

لەو کاتەی بوو بە گرمەو هۆرەی هەورەکان من لە گەڕەکی سەر باسکی بووم هەر بە ئەوەندەی ڕاگەیشتم خۆم گەیاندە ژێر قاپی چناری (کانی مێردان)، لە گەرمەی بارینی باران بوو بە هاوارو دەنگ دیار بوو جەماوەری گەرەکەکانی سەرباسك و گەڕەکی قەلاّتی لەسەر بانان سەیری لێمشتەکانیان دەکرد کە ئەمەم بینی بەپەلە ڕۆیشتمە خوارەوە سەیربوو شەپۆلەکانی لافاو ئەوەندە بەرز دەبوونەوە

هەواڵنامەی کتێب

مرۆڤیان دەترساند، بنەداری وای دەهێنایە خوارەوە جێگای سەرسوڕمان بوو. لە دوای دامرکانەوەی لافاو بەدیارکەوت ئەو خانوانەی نیزیك روباربوون ماڵەکان پڕ بوبوون لە قوڕاو، چەند رۆژ بوو خەریك بوون پاکیان دەکردنەوە، زۆر شتی ناو ماڵ وەك دانەوێڵەو کەلو پەل لە ناو خانووەکان لە قوڕاو بزرببوون ئەوەندە باش بوو زیانی گیانی نەبوو.

کۆچباری ڕەوەندە کۆچەرەکان

ڕەوشتێکی دیاریدەی ڕابردووی هۆزە خاوەن ئاژەڵەکانی (هەرکیو هەروتیو خەیلانیو بلباس) لە هاوین کۆچیان دەکرد بەرەو کوێستانانو پایز بەرەو گەرمیان دەگەڕانەوە، لەو کۆچو باریە ڕێگایان دەکەوتە لای ئێمەلە ڕێگای گەرووی بێجانو ڕواندز بەدۆڵی ئاکۆیاندا سەر دەکەوتنە بن کارۆخو دەهاتن بەدەرگەڵەدا دەڕۆیشتنە ناوچەی باڵەکو لەوێش بۆ سنورەکانی کوردستانی ئێران، لەوی دەمانەوە تاکو پایز.

کۆچباری ڕەوەندە کۆچەرەکان کۆمەڵێك دیداری جوانی پێوە دەبیندرا کەشایانی باسکردن بن، یەکێك لەوانە لێهاتویی ئافرەتی ڕەوەندە ئەوەندەی بڵێیت ئافرەتی کۆچەر بە ڕاپەڕوو چوستو چالاکن، بەڵگەش بۆ ئەو ڕاستیە ئەوەیە لەکاتی کۆچو بارکردن لە شوێنێك بۆ شوێنێکی تر، ئافرەتی کۆچەری جیا لەکارەکانی خۆیان یارمەتی پیاوەکانیشیان دەدەن لە دەست باوگرتنو بارکردن، لەڕێ ڕۆیشتی کۆچ دیداری جوان ئەوەیە ئافرەتی کۆچەر تێلەکەی بە شانەوەیە لەگەڵ پیاوەکان ڕێ ڕەوی کۆچن، جوانترین دیدار لەوەدایە دەبینین ئافرەتی شۆخونازدار لە پێشەوەی کۆچ سەری یەکێك لە وڵاخەکانی باربەر دەکێشێت دەڕواتە ڕێ، بەڵام چی؟ وێنەیەك ئەوەندەی سەیری بکەیت لیی تێر نابیتو باسی لێوەشانەوەی ناکرێت ئەوەندە دڵگیرو ئارەزوومەندە هێندەی سەیری ڕۆیشتنی بکرێت بەو دیمەنە جوانەی توورەگەی ڕەنگاو ڕەنگی نەخشاندراوی بەشانیەوە سەرو پۆشی زێدەجوانی بەسەریەوە دەبینی گوفکەی پۆشینەکەی بەولاو ئەولادا بەسەر شانی شۆڕ دەبنەوە ڕێشمەی وڵاخی بەدەستەوەیە بەلەنجەو لارەوە هەنگاو دەهاوێژی وردە وردە (گۆری)شی دەچنیو دەڕواتە ڕێ، ئەوە جوانترین دیمەنی ڕێ ڕۆیشتنی ئافرەتی کوردە.

دیدەنی تری جوانی ئافرەتی کوردی کۆچەر ئەوەیە لەوکاتەی دەستە دەستە بێریەکان بەرهەڵبێننە لەخۆیان دەدەن تورەگەو شیرمەشك بەشانیانەوە، دەکەونە دوای یەکتر دەڕۆنە مەڕدۆشین.

دیدارە جوانەکەی تریان ئەوەیە لەوکاتەی کۆچ دەخەنو ڕەشماڵەکانیان هەڵ دەدەن ئافرەتەکان یەکسەر دەکەونە دەستو برد هەندێکیان دەڕۆن بۆ ئاو هێنان، هەندێکیان دەڕۆن داری سووتەمەنی

کۆدەکەنەوەو بەرهەڵبێنەکانیان لە خۆ قایم دەکەن خواردنیش سازدەکەن، جیا لەشیر کولاًندنو مەشك ژاندن.

ئەوەی دێتەوە یادم هۆزە ڕەوەندەکانی ناویان لەسەرەوە هاتوە، هاتو چۆیان بە دەرگەڵەدابوو، کە دەگەیشتنە دەرگەڵە بەرپرسی هۆزەکان لایان دەدایە دیوانی میری دەرگەڵە کوشتەو ژاژیو پەنیریان بۆ دەبرد.

ساڵێك لەوەرزی پایز هۆزی خەیلانیەکان لە گەڕانەوەیان بەرەو گەرمیان رەشماڵەکانیان لە (بانەساردکان) هەڵدابوو چەند برادەرێك لە منداڵەکان هەوڵیان لەگەڵ دەدام بڕۆم لەکاتی تێپەڕبوونی مێگەلەکان دزیان لی بکەین، ڕازی نەبووم لەگەڵیان بڕۆم لە دواییدا پەشیمان بوومەوە دەم گوت بۆچی لەگەڵیان نەچووم، بەڵکو شتێکم دەست دەکەوت هەرنەبێت پێلاوێکم پی دەکڕی، ئەوەبوو بەتەنیا ڕۆیشتمە ناو گەڵی لەناو باخچە ئەسپیندارێك خۆم بوارد لەکاتی تێپەڕچوونی مێگەلەکان بۆم هەڵکەوت کاوڕێکم ڕاکێشا ناو باخچە ئەسپیندار، دوایی بیرم کردەوە دزی کردن کارێکی ناپاکەو بۆ من نابێت کاری وەها ناڕەوا بکەم کاوڕەکەم بەرداوە ناومێگەل.

زستانی دووەمیش لەگەڵ مام محمود بەگ

بۆ ساڵی دوەمیش گەڕامەوە ژێر بۆڵە بۆڵی ئەو پیاوە دەمار توندە، ئەوەی غەمم بوو، یەك سەرماو ساردی زستان، دوو زوورتو زویری ئەو مرۆڤە ئاڵۆزە، سێ ناپەسندی زڕ دایك سەربارو بن بار.

بەڵی وەك ساڵی پێشو دەبوا بەیانیان زوو بڕۆمە بەردەرگای ماڵی (مام محمود) کە بڕۆینە چیا، ئەو پیاوە ئەوەندە دەمار توونەو تووڕەو ئاڵۆز بوو، ماشاءالله ئەوەندەش نەفامو نەزان بوو لە هیچ نەدەگەیشت لە دار قەدکردنو هێستر لی خوڕینو سەبیلەکێشان زیاتر، ئەوەی بەلامەوە زۆر گران بوو دوو شت بوون سبەینان زوو هێستر کورتان کردنو بەیانیان زوو دەکەوتینەڕی بەناو گەڵی دا دەڕۆیشتین زۆرم ئەزیەت دەخوارد ئەوەش ئەوە دەگەیێنی بەرگم شوڕو پەڕپوت بوو.

ئەوەی ڕاستی بێت هەر لەسەرەتاوە خۆشی ژیان لە من دوور بووە دەبی بڵێم بی بەش بووم، تاڵیو دەردەسەری بەشم بووە، زۆرم غەم دەخوارد بەرگی نوێم بەبەر خۆمەوە نەدەدیت بەو سەرماو ساردیەش دەبوا چووبامە چیا، وا هەڵکەوت ڕۆژێك کەمێك لە ڕۆژان دوا کەوتم کاتێك گەیشتمە بەردەرگای ماڵی مام محمود کچە گەورەکەی دەرکەوت بەڕوێکی زەردەخەنەوە گۆتی (باوکم ڕۆیشت گوتی بە زرار بڵی بێتە شوێنی دوێنی). منیش لەسەر ڕاسپاردەی ئەو بەرەو شوێنی ڕۆژی پێشو ڕۆیشتم، بەلاًم چی ئەوەندەی بڵێیت ڕۆژێکی تەڕو تووش بوو بەدرێژایی ڕێگا بارانو کرێوە بە (با) لە دەموو چاوی دەدام تەمو مژ تەواو تارێکیکرد بوو کەس کەسی نەدەدیت چارەش نەبوو دەبوایە هەر بچوبام ئەگەر توشی

نەمانیش بوو بام لەبەر ئەوەی نابوا سۆبەی (ئاغــاژن) بــی داربێــت، هەرچــۆنێکی هــەبوو گەیشــتمە شوێنی دیاریکراو لەوی هەستم ڕاگرت هیچ شتێك گوی بیســت نــەبووم دونیایــەکی کــش‌و مــات‌وبی دەنگ هەتا دەنگی باڵندەکانیش نەدەهات ئەوەندە ساردبوو بە دیارکەوت کەس لەوی نییــە تــەواو بــی هیوا بووم ناچار هەوڵم دا هەندێك دار کۆبکەمەوە، ئەوەبوو لەولاو ئەولا هەندێك دارم کۆکردنەوە ئــەو دارانەی کۆم کردبوونەوە لە شوێنێکی بەر کەندم دانابوون بــۆ ئــەوەی بــەڵکو بتــوانم لــە هێســترەکەی باربکەم. هەموو بیرم ئەوەبوو چۆن ئەو دارانەی کۆم کردونەتەوە باریان بکەم؟ ئەوەندە لەغــەمی ئــەوەدا نەبووم کە لە ژێر ڕێژنەی باران‌و کرێوەو بەفرو تاریکی تەم‌و تۆغان دەلەرزیم، ئەوەندەی لە غەمی ئەوە دابووم ئەگەر بی دار بەگەڕێمەوە بەر دەم ولووتی ئەو زڕ دایکە قین لە دڵە! ڕۆیشتم هێسترم کێشا بــەر باری زۆرم هەوڵ دا گریی گوریسم پی نەکرایەوە ئەوەندە ساربوو، هەتا کردمەوە چەند جــار دەســتەکانم دەگوشین‌و دەم خستنە ناو دەمم هەتا کەمێك فەرامۆشیم دەهاتەوە بەر، لەگەرمەی بارینی بەفرو کرێوە چەند جارێك هەولم دا بن بارەکان باربکەم گوریسم پی گری نەدەدرا لــە دوای هــەولێکی زۆر دارەکــان دەکەوتنە خوارەوە ئەوەندە هیلاك بوبووم لە خۆم بێزار بووم لەگەڵ ئەوەش هــەولم دەدا بارەکــە باربکــەم بی دارنەگەڕێمەوە، دوا جار هێسترم هێناوە ژێر بار، خەریکی پێچانی بن باربووم لــەو دەمــەدا لــە نــاو دارستاندا لەو شوێنەی بارم لی بار دەکرد ڕەوە بەرازێك بەدەرکەوت بەرەو لای من دەهاتن ئەوەی راستیە زۆریان لی ترسام، بەلام هەرچاویان بەمن‌و هێسترەکە کەوت بەرەو دواوە گەرانــەوە بــەڕاکردن ڕۆیشــتن، بەلام هێسترەکە هەرکە چاوی پێکەوتن گوورج ڕاپەڕی‌و پێیم ڕانەگیرا، بن بارەکانی فڕی داو بەرەو گونــد گەڕایەوە، دوایی منیش بەدڵێکی تەنگەوە لە دوای ماندوبونێکی زۆر ناچــار گوریســەکان‌و بیــورم بــە کۆڵ شانی دادان‌و بەرەو گوند گەڕامەوە، لەژێر بارینی باران‌و کرێوە، کاتێك گەیشتمەوە گوند نــەوێرام بڕۆمەوە ماڵ، لە سەرووی گوند لەماڵی (مام حمد) لەبەر ئاگردان خەریکی خــۆ ووشــك کردنــەوەبووم دەست وپێم لە شەختە سڕببوو زۆر دەهێشان!

دایکم تەنگاو دەبێت هێستر گەڕاوەتەوە کوڕ دیار نییە، بەو سەرماو ساردیە بــاوکم دەنێرێتــە دوای (محمود بەگ) لیی دەپرسێت ئەو کوڕە نەهاتۆتەوە لەگەڵ تۆدا نەبوو؟ ناو براو گۆتبووی ناوەڵلا سووچی من بوو پێش ئەو بێت من دەرکــەوتبووم بەمنداڵــەکانم گوتبــوو بابێتــە شــوێنی دوێــنی کەچــی مــن نەچوومەوە شوێنی دوێنێ، لەو کاتەی ئامادەبوون بە دوامدا بــێن کــوری(مــام حمــد) دەڕوات پێیــان دەڵێت: (مەڕۆن زرار لەماڵی ئێمەیە کەوتوە)، لەدوای ئەو هەموو ئەزیەتە زڕ دایك کردبووی بە بۆڵــە بۆڵ، چی؟ داری کەم بووینە. .

هەرچۆنەکی هەبوو ئەو شەوە نووستم بەیانی وەك ڕۆژانی پێشوو ڕۆیشتمەوە بەردەرگای (مام محمود)

کاتی بەرِی کەوتین لەرِێگا ناو براو گوتی: (بەرِاستی تاوانی من بوو تۆ تووشی ئەو ئەزیەتە بووی منیش ئەوەی رِویدا بە وردی بۆم باس کرد کاتێك گەیشتینە شوێنی دارکردن زوو دارەکانی ئامادەکردن هێسترەکەی خۆی بارکرد خەریك بووین هێسترەکەی ئێمە باربکەین دیسان هێسترە ناپەسندەکە رِاپەرِیو رۆیشتەوە پێمان نەگیرایەوە هەر ئەوکاتە بە مام محمودم گۆت: (من نایێمەوە لەبەر ئەوەی دوێنێش دارم نەبردونەتەوە لە دەستی ئاغاژن رزگاریم نابێت دەلێت عمدن وادەکەیت). مام محمود دیتی رەنگم گۆرِاوە هەرزوو گوتی: (ئازیز خۆت ئالۆزمەکە بارەداری خۆمیان بۆ دەبەم نایێلم هیچت پی بلێن خۆ خەتای تۆ نییە هێستر شەموسە)، کاتێك گەرِاینەوە گوند مام محمود بارەکەی خۆی بۆ ئێمە خستبوو پێی گۆتبوون چۆن هێستر رِاپەرِیو رِای کرد.

بەو شێوەیە دوو ساڵ زستانی سەرماو ساردی پرِ دەردەسەریم لەگەڵ مام محمودی تورِەو تووند بردەسەر، ئەوە لەلایەك، ئەوەی زۆری بێزار کردم هەلۆیستە چەوتە بێرێزەکەی زرِدایك ئەزیەتی دام ئەو ئافرەتە ئەوەندە بە رِقو قین بوو لە من وای دەزانی بابە کوشتەی ئەوم ماشاءالله باوکیشم جلەو بەدەستی ژنەکەی بووئەوەی ئەو پیی دەگوت ئەگەر دووریش بایە لەرِاستی ئەو بەرِاستی دەزانی لەبەر ئەوەی هەمیشە بیرم لەوە دەکردەوە چی بکەم چۆن لەو دەردەسەریە دەردەچم. زستانی ئەو ساڵەش رۆیشت پێمان نایە بەهاری نویو سەرهەلدانی هەردەوەری.

هەردەوەری : ئێوارەیەك لاوەکان خەریکی خۆ ئامادەکردن بوون بە نیازی رِاووکاردی برِۆنە (بن کێلان) ئەو شوێنە دەکەوێتە دیوی کێوی (رِوەڵە) بە دیوی حافیزو بەرسیرینەوەیە، ئەوە بوو بۆ بەیانی زۆر زوو دەنگی تەقە هات، ئەوە نیشانەی دەرکەوتنی کاردی کەران بوو دەرِۆیشتنەچیا، کاتێك سەیرم کرد کچو کورِ تێکەلاو دەرِۆنە خوارەوە بەرەو رِێگای کۆسپان، بەپەلە چوومەوە بە دایکم گوت زوو هەندێك نانم بۆ رِانوشتە منیش دەچمە رِاووکاردی، دیار بوو دایکم بە روویێکی گرژەوە گوتی: (کورِم مەچوو باوکت لێت دەدات بە قسەی من بکە مەرِۆ)، گوێم نەدایە دایکم رۆیشتم، دیاربوو کاردی کەرەکان لەسەر جۆخینی (تیسوانی) دایان بەستبوە رِەش بەلەکو دەنگی کچەکەی دەهاتو شایی گەرم بوو ئەوەی دەیگۆت ئالۆز وبلۆز بوو هەر بەخۆی دەیزانی چی دەلێت، خۆشترین شایی لەبەر دەگەرِا. ئەوەش ئەوە دەگەیێنی یەکەم دەرکەوتنی لاوان بوو برِۆنە چیا، لەوی بەرەو کۆسپی ناو خەراب بەرِی کەوتین کۆسپی ناوبراو تاکەرِێگایەکی تەنگی هەیەو هەلدێریشە هەر ئەو رِێگایەش هەیە پێیدا تێپەرِبن، لە کۆنەوە رەووشت بوە کورِان رِێگا لە کچان بەگرن گۆیا دەبی باج لە کچان بستێنن لە کاتی دەربازبوونیان باجەکەش ماچ بووە.

پێش بەگەینە کۆسپە (حمدامین گچکە) سەری هێنایە بن گوێم گۆتی: (برِۆ کۆسپە بەگرە داوای

باجیان لی بکە کەس بۆتۆ هیچ نالێت لەبەر ئەوەی نیوە پیاوی بە منداڵ دا دەندرێت). بە قسەی (گچکە) ڕۆیشتم لەسەر کۆسپە لە شوێنەبەر تەنگەکە دانیشتم هەڵدێربوو بە کچەکانم دەگوت باجم دەوێت. بیگومان ژنو پیرەژنەکان دەڕۆیشتن هەندێکیان لە کامڵەکچەکان بسکیان بڵند دەکرد دەیان گۆت، هاوەرە ماچ کە بەڕاستی شەرمم لێیان دەکرد ناچار کۆسپم بەجی هێشتو ڕۆیشتمە خوارەوە.

مامۆژنە(خەدیج) پیرەژنێکی قسە خۆش و دڵ پاك بوو لێم نزیك بوەوە گوتی: (مامۆژنت بە قوربان بیت چاکت کرد کیژۆڵەکانت ئیزن نەدان ئەوانە پاوانن دڵیان مەشکێنە).

لە کۆسپان دەربازبووین بلاۆی ناو دارستان بووین لە نزیك شاخە سۆر کۆمەڵێك بزنەکێوی ڕاپەڕین بازیان دایە چیا ئەوەندە چووست بوون زۆر بە دڵەوە سەیرم دەکردن یەکەم جار بوو کێوی بە زیندویی ببینم، لەوی سەرکەوتم ڕۆیشتمە بەردی نێریان لای سەرەوە لە تەڕاشە گەورەکە نزیك بوومەوە ئەوەندەم دیت بەرازێك لە ناو تەڕاشەکە دەرچوو سەرەو ژێر ڕۆیشتە خوارەوە لەگەڵ ڕاپەڕینی گوێم لە قیژەی هاوارێك بوو بەغار ڕۆیشتمە خوارەوە دیتم (هەمین کچی قادری وەسمان)ی کەوتوەو لەکاتی بەراز ڕاپەڕیوە بەتەنیشتی دا ڕۆیشتوە ترساوە، ڕاستم کردەوە بانگی کچەکەم کرد هات بە هەردووکمان بردمان بۆ سەر بەهارەکانیەکەی سەر ڕێگا سەروچاوی شوشتن لەوی کەمێك درێژ بوو لە دواییدا لە گەڵی ڕۆیشتم بۆ (گۆمەویان) ئەو شوێنەی دیار کرابوو نیوەڕۆلیی کۆببینەوە لەوی درێژ بوو خەوی لی کەوت لای دانیشتم هەتا نیوەڕۆ کاردی کەران گەیشتنە ئەوی، هەر کاردی کەرێکی دەگەیشتە ئەوی بەپەلە تێلەکەی دادەناو دەچوو دەستی شایی دەگرت بەوشێوەیە هەتا درەنگ لە گۆمەویا ڕەش بەڵەك دەگەڕا.

دیار بوو دوای نیوەڕۆ لە توانای دا نەبوو بڕواتە چیا ناچار لەگەڵی ڕۆیشتمەوە بۆ گوند بەڕێگای (بەستی شەمی)دا ڕۆیشتینەوە (وارکورێش) کاتێك گەیشتینە (کانی داوەری) کچەویستی چاوان بشوات ئەوەندەم دیت خەریك بوو بکەوێتە ناو کانیەکە، بەلاّم زوو باوەشم لی گرت نەم هێشت بکەویت، سەیری کچەم کرد ڕەنگی تەواو تێکچوو بوو ڕەنگی سپی هەڵگەڕابوو زۆر ترسام نەوەك بمرێت، زۆری نەخایاند کچە هاتەوە سەرخۆ لەوکاتەش دا (مەلا ئەحمەدی مام قادر)ی گەیشتە سەر کانیاوەکەو وردە وردە ڕۆیشتین هەچۆنێك بوو کچەم گەیاندەوە ماڵیان پورە(فاتم) نەنکی هەمین منی گرتە باوەش زۆر بەگەرمی ماچی کردم. دیارە(هەمین) بەڕێکی بەسەهاتەکەی بۆ ماڵەکەی گێڕاوەتەوە بۆیە تێکڕای ماڵەکەیان بە چاوێکی خۆشەویستی سەیری منیان دەکرد، بەتایبەتی پورە (فاتم)ی نەنکی، ئەو بەسەر هاتە بەباوکم گەیشتبوو، لە بەرئەوە هیچی پی نەگوتم، کەچی دایکم هەر دەترسا لەوەی باوکم لێم بدات لەسەر ئەوەی چوومەتە ڕاووکاردی.

سەرەتای چلەکان ماڵمان گواسترایەوە دۆڵە منجەل

دوای کارەساتەکەی لەناوچوونی تاکە تاقانەی بنەماڵەی پادشای ڕواندز (ئیسماعیل بەگ) پیاوێکی فەلە بەناوی (وەستا ئیساق) ببوە سەر پەرشت کاری ماڵە گەورەکەی بەجی ماوی(ئیسماعیل بەگ) لە ساڵی (1933)وە هەتا سەرەتای (1940)لە کاتێکا(یحی بەگ) یەکێك بوو لە خزمەکانی (ئیسماعیل بەگ) کاروباری بەڕێوەبردنی بنەماڵەی گرتەدەستی وەك زاندرا ناوبراو بەهەندی کاری پێویست هەستا یەك لەوانە ئەو گوندانەی ئەو گوندانەی ماڵی پاشا، ئەوانەی لە (دۆڵە منجەل‌و وارەکۆن‌و میراجیاو جنێراوە)ی دابە(سلێمان بەگ) لەبەدەل ئەو دەستوبردەی لەکاتی کارەساتەکە کردبووی‌و لەجیاتی ئەو هەڵوێستە نەگۆڕەی سلێمان بەگ بەرامبەر دەست وەشێنەکان.

(یحی بەگ) بۆ جی نشین بوونی (سلێمان بەگ) لەو گوندانەی ناویان هاتوە یارمەتیشی دا، دوو هێسترو دوو گای بۆ کڕین خیوەتێکی زۆر گەورەی بۆ نارد، هەندی پارەشی پێدابوو. (سلێمان بەگ) پێش ئەوەی ماڵەکەی بەگوازێتەوە بۆ دۆڵە منجەل چەند ماڵی هەناردنە وارە کۆن‌و جێنشینی کردن ماڵی (عەلی شێرکاوەیی‌و حەسەن خاسکەو عزیزە کۆری ماویلی) وەك دیار بوو پێش ئەو ماڵانەی ناویان هاتوە بێنەوارەکۆن تەنیا ماڵی (عەولاَغا گەرۆی)ی لی بوە ناوبراو خاوەنی مەڕو ئاژەڵێکی زۆر بوو هەموو هەست‌و مستێکی بەدەستی خۆی بوە کەس لە خۆی هەوراز تر نەبوە، کاتێك گوندەکان دراون بە سلێمان بەگ بە(عەولاَغا)ی ڕاگەیاندوە دەبی ئەویش وەك سەپانەکانیتر، مەرجەکانی جی بەجی بکات، ناوبراو ئەو ڕاگەیاندنەی پی دەگات دیارە پەست بووە، دەڵێن لەسەر باگوردانێك دانیشتوە قاچی لەسەر قاچی داناوە گوتبوی (ناوەڵلاَ قەت ناگونجێت دوو سەرکە بەران لە مەنجەڵێکدا بکوڵێن) یانی نابی دوو ئاغا لەو گونددا هەبن. ئەوەی بەدیار کەوت (عەولاَغا) پیاوێکی ئەوەندە زانا نەبوو وای دەزانی دەبی هەروابێت کە خۆی دەیەوێت، مرۆڤێك بوو دوور لەکۆمەڵ دەژیا وای دەزانی دایکی (ئیسماعیل بەگ)پیی گوتوە بڕۆ وارەکۆن تەواو کەس نییە بەرهەڵستیت بکات.

ئەوەی دێتەوە یادم بەهار بوو ماڵمان گواسترایەوە دۆڵە منجەل لە وارەکۆن لە سەر گردەکەی نزیك گۆڕستان چادرەکەی(یحی بەگ) ناردبووی هەڵیاندا، زاندرا کە سلێمان بەگ ماڵی هاتۆتە دۆڵە منجەل،(سلێمان بەگ)دەست بەکار بوو لە بەرزێوە (کەریم شەریف) بەرو بوومی زەویەکانی دەهێنا بەرهەم وردە وردە کۆ دەکرایەوە، گوندە چۆڵەکان ڕویان لە ئاوەدانی دابوو لە وەرزی زستان هەندی ماڵی خاوەن ئاژەڵ بۆ پووش خۆرانە داندرانە سەر پاوانەکان، بەهاتنی ئەو ماڵانە بۆ سەر پاوانەکان(عەولاَغا)ی بە تەواو پەست کردبوو لە دوای دامەزراندنی ماڵمان وا هەڵکەوت لەگەڵ یەکێك لە پیاوەکانی باوکم (عەلی شێرکاوەیی) ڕۆیشتمە ڕواندز، کاتێك لە سەربازگەی ڕواندز نیزیك

هەواڵنامەی کتێب

کەوتینەوە دیاربوو لە هەموو کەندو بن تەڕاشەکان (کەرووك شێران)و دەوروبەری قشڵە(حامیە)لە هەر بن تەڕاشێك دووسی سەرباز خۆیان بواردبوو خوودەی ئاسنیان لەسەری بوو لە چەند شوێنێك مەترەلۆزیان لەسەر پایەکان دانابوون لوولەیان بۆ ئاسمان بەرز کردبووەوە زۆر بەوردی سەیری سەربازەکانم دەکرد لەبەر ئەوەی یەکەم جاربوو شتی ئەوها ببینم لە(مام عەلی شێرکاوە)یم پرسی: (ئەو سەربازانە بۆچی ئەوها ئاڵۆزن خۆیان بواردوە لەچی دەترسێن؟) مام علی گوتی: (شەڕە لەگەڵ ئینگلیز لە ترسی فڕۆکە خۆیان شاردۆتەوە دەبینی لوولەی مەترەلۆسەکانیان بۆ فڕۆکە لێدان بەرز کراونەتەوە ئەگەر فڕۆکە بۆ سەر بازگەیان بێن، تەقیان لی دەکەن. لە سەربازگە تێپەڕبووین لە ڕێگا بیرم لە سەربازەکان دەکردەوە، لە پێچەکان سەرکەوتین گەیشتینە ڕواندز، دیاربوو خەڵکی شار ئاڵۆزبوون باسی ئەوە دەکرا کە فڕۆکەکانی ئینگلیز زۆر بەبی بەزەیی لە بەغدا دەدەن زیانێکی زۆریان بە بەغدا گەیاندوە.

دەنگوباسێکی وا بڵاو بۆوە کەوا خەڵك ناو نووس دەکرێت بڕۆنە شەڕ دژی داگیرکەرانی ئینگلیزوشەڕ گەرم بوو لە بەغداو حەبانیە. ڕواندز یەك ڕادیۆی لی بوو کاتی دەنگوباس خەڵك دەچوون گوێیان دەدا دەنگوباس بە تورکی، ئەو شەوە لە ڕواندزماینەوە لەماڵی(نادرئاغا)، دوای نان خواردنی مەغریب (نادرئاغا) لەگەڵ خۆی بردمی بۆ چایخانە کە، ئەوەی ڕادیۆی لی بوو دیاربوو گوێیان لە دەنگوباس دەگرت، دیاربوو کۆمەڵێك پیاوی کامڵە پیاو لەتورکی دەگەیشتن لەکاتی ڕادیۆ دەستی کرد بەکار خەڵك کشومات گوێیان ڕاگرتبوو ئەوانەی گوی ڕاگربوون کامڵە پیاو بوون کەمێك تورکیان دەزانی لەوکاتەی ڕادیۆ دەستی کرد بەقسە زۆر بەووردی سەیرم دەکرد، ڕادیۆکە زۆر گەورەبوو، ئەنجامی دەنگوباسەکە بەوە گەیشت کەوا ئینگلیزەکان گەڕانەوە بەغداو (ڕەشید عالی) ڕای کردوە، هەست دەکرا بە گرتنەوەی بەغدا لەلایەن ئینگلیزەوە خەڵك دڵتەنگ بوونە، بەشی زۆری جەماوەر نیگەران بوون.

هاوینە هەوار : گوندی وارەکۆن بەهاوین گەرمەو ئاوەکەشی ناسازو گەرمە لەهاوین ماڵمان ڕۆیشتە گوندی جنێراوە، گوندی ناوبراو پڕە لە دارو درەختی جۆراو جۆر ئاوێکی سازگاری لە ئاوی (دەنگار) بۆ دەچێت، جنێراوە کەوتۆتە بناری هەندرێن بەرامبەر چیای زۆزك ڕوباری ڕواندزی بە بەین دا دەڕوات لەناو یەکێك لە باخچەکان کەپرو ساباتێکی گەورە دروست کران ئاوە ساردەکەی لە(دەنگار)ی دەهات بەناوساباتەکەدا دەڕۆیشت، لەڕاستیدا هاوینەهەواربوو کە تەواو سەرما دادەهات ئەوجا دەگەڕاینەوە گوندی وارەکۆن.

لەسەرەتای بەهاری (1941)سەربازگەیەکی ئەندازیاران(هەندەسە) چادریان لەو بەری ڕوبار

هەواڵنامەی کتێب

هەڵدا دیار بوو خەریکی سەنگەر لێدان بوون لەسەر گردێك سەنگەریان دروست کرد لەو بەرو ئەو بەری بناری چیایەکانی زۆزك‌و هەندرێن دیاربوو سەنگەرەکانیان زۆر بەپتەوی‌و قایم دروست دەکردن رووی سەنگەرەکان بەرەو ڕێگای (حاجی ئۆمەران) داندرابوون، چونکە مەترسیان لەوڕێگایە هەبوو.
دوو ئەفسەری بەشی ئەندازە کە کورد بوون(ملازم علی عزیز ئامێدی‌و ملازم فتاح شاڵی سلێمانی) بوو، ئەو ئەفسەرانە بوونە ناسیار زوو زوو دەهاتنە ساباتی ئێمە بەتایبەتی ڕۆژانی هەینی لەوکاتەی ئەفسەرەکانی کورد لە حامیەی ڕواندز دەهاتنە سەر ئاوی (دەنگار) لەوی بەیەك دەگەیشتن و یەکتریان دەبینی، (جەلال ئەمین بەگ، ملازم نوری حکیم جەلال باڵتەوعبدالرحمن قازی) زوو زوو دەهاتن جار جار هی تریشیان لەگەڵ دەهاتن.

وا هەڵکەوت ڕۆژێك ئەفسەرەکانی بەشی ئەندازیاری لەسەر گۆڕستانی پشتی گوند کاریان دەکرد لە ماڵەوە هەندی تری‌و هەنجیریان دایە دەستم بۆ یانم برد(ملازم علی) گوتی: (زرار دایکی تۆ جیایە لە دایکی عزتی برات؟) هەر زوو ڕوی کردە ئەفسەرەکەی لەلای دانیشتبوون گوتی: (بزانە چۆن زانیم باوکی وەك برایەکەی سەیری ئەوە ناکات تەواو هەست دەکرێت بەجیاوازی کردن لەنێوانیان)، ئەوەی دیاربوو بێگانەش هەستیان بەو جیاوازیە دەکرد کە باوکم دەیکرد.

لەهاوینی (1942)، (وریا ئەمینی ڕواندز)ی بۆ پشووی هاوین لە کەرکووك هاتبوە ماڵمان ناوبراو قوتابی دواناوەندی بوو بۆ بەسەر بردنی پشووی هاوین هاتبوە لامان، لەوکاتەی ئەوهات سەربازگەیەکی سەربازە ئاوارەکانی(پۆلۆنی) لە بەرزێوە بەرامبەر جنێراوە چادریان هەڵدان،(وریا) کەمێك ئینگلیزی دەزانی زۆر جار دەچووینە لایان چەند ئەفسەرێکیان بووبونە ناسیاو وا هەڵکەوت ڕۆژێك ئەفسەرەکان هاتنە ساباتی ئێمە لەکاتی دانیشتنیان سندوقی قەوانیان بۆلێدان ئەفسەرەکان تی نەدەگەیشتن سەریشیان لەبەر دەنگی (مریەم خان) دەهەژاند ئەوەی بیدیبایە وای دەزانی تێ دەگەن، لەکاتێکا سەماواریان هێنا بۆ سابات یەکسەر یەکێك لە ئەفسەرەکان چاوی بەسەماوار کەوت‌و هەستا سەیری کردو نووسینەکەی خوێندەوە دەستی کرد بەگریان‌وگوتی: (ئەو سەماوارە لە کارگەی مامم لە وارشۆ دروست کراوە)، (پۆلۆنی)ە، ئاوارەکان ماوەیەك لەوی مانەوە ناوە ناوە دەهاتنە ناو باخچەکان ئێمەش دەڕۆیشتینە لایان.

ئەو ماوەیەی (وریا) لامان بوو بیرمان لەوە کردەوە ببەینە ڕاوە (ژوژك)، باسی ئەوەمان کرد دەڕۆینە ڕاوە (ژوژك) وریا گوتی منیش دێم. بەگاڵتە پێمان گوت تۆ نابەین چۆن دڵمان دێت تۆ ببەین ماندو دەبی ناوبراو گڕیگرت وەیگوت هەردێم نابی بەجێم بێڵن لە دواییدا گوتمان باشە دەتبەین تەنەکە کوتان دەدەینە تۆ ئاسانە، گوتی غەمتان نەبێت چۆن دەڵێن ئەوها تەنەکە دەکوتم، ئێوارە تاریك

هەواڵنامەی کتێب

داکەوت لە گوند دەرکەوتین تەنەکەمان دا دەستی(وریا)پێمان گــوت چۆن تەنەکە بکوتیت گەیشــتینە ناوگۆڕستانی پشتیگوند لە بناری (هەندرێن) لەوی (وریا) مان بەجێهێشتو بەبیانووی ئـەوەی ئێمـە دەڕۆین ژووژك ڕا دەپەڕێنین، ئەویش دەســتی کـرد بـە تەنەکـە کوتـان، ئێمـە هەریەکـەی بەلایەکـدا گەڕاینەوە، کاتێك باوکم زانی(وریا) مان بردۆتە ڕاوە (ژوژك) وا تەنەکە دەکوتێت زۆر تورە بوو گـوتی: (زوو برۆن بە دواییدا بزانی بەتەنیا ماوەتەوە ئەو مندالە لەشار گەورە بوە لەو چۆلە ماوەتەوە دەترسێت ئەو نازانی ڕاوە ژوژك گالتەیە) لە دوای دوانی باوکم بەپەلە ڕۆیشتین،و(وریا) مان هێنایەوە لەگەڕانەوە ناوبراو دەی پرسی: (کوا چەند ژوژکتان گرتوون؟) دیاربوو زۆر ماندو بووبوو دیـاربوو تەنەکـەی بـاش کوتابوو، بەدرەنگەوە زانی گالتەیان لەگەڵ کردوە کەمێك تێك چوو ئـەوەی سـەیر بـوو ئـەوە بـوو لـە دواییدا دەیویست نەزانەکان بباتە ڕاوە ژوژك.

ئەوەی شایەنی لی دوانە ڕۆژگـار وای بەسـەر هێنـاین هـەردووکمان دەربـەدەر بـووین لـە دەرەوەی نیشتیمان دەژیاین ئەو لە(ڤیننا)و منیش لە(تاشکەند) یەك لەڕۆژهـەلات ئـەوەی تـر لـە ڕۆژئـاوا وا ڕێکەوت لە سالی (1957) (وریا) نامەیەکی دورو درێژی بۆ من نووسی زۆر شتی بۆ نوسیبووم یادی ڕابردوی تێدا دیارکردبوو لە بارەی ڕاوە ژوژك نووسی بوی(کاکی ئازیز زرار سەد خۆزگەم بـەو شـەوەی کە لە جنێراوە منتان بردە ڕاوە ژوژك). کۆمەلێك وێنەی بۆ ناردبووم. وەلامی نامەکەم بۆ نوسیی یـەوە پـێم ڕاگەیانـد دیـارە گـۆڕاوی پێشـان لەگـەل کۆمۆنیسـتەکان بـوی ئێسـتا شـتێکی تـری، پارچـە هەلبەستێکی خۆشم بۆ نووسی لە ژێر ناوی (پەرۆشم).

هاوین بوو باسکم شکا

(مەجید بەگ کوڕی میر حمدامین) لە باوکی زیز بوبوو لای ئێمە دەژیا، ناوبراو لاوێکی چووســت و چالاك و بەڕاپەڕبوو، بەشی زۆری کاروبارەکانی مالمان ناوبراو ڕای دەپەراند، چەکدار بوو تفەنگی جـام بێزاری هەبوو.

ڕۆژێك بەیانی (مجید بەگ) بە منی گوت: (ئامادە بە دەڕۆینـە ڕوانـدز وەلاخـەکان دەبـەین نالێـان دەکەین)، لە دوای چێشت خواردن لە مال دەرکەوتین بە ڕێگـای (بـەنی هەنـدرێن) دا ڕۆیشـتین، ئـەو سواری ماینی باوکم بوبوو منیش سواری هێستر بوبووم، لە بێشوك گەیشتینە سەر ڕێگای ئۆتۆمبێـل، هەر لە گەروك (شیران) مجید بەگ لە من دوور کەوتەوە، ئەو لە پێشەوە دەڕۆیشت نزیك قشـلەی سـوپا لەناکاودا ئۆتۆمبێلێکی پاس لە دواوە بۆڕاندی لەگەل ئەو دەنگە گەورەیەدا هێسترەکەم ڕاپـەڕیو مـن کەوتم، کە هەستامەوە زانیم باسکم شکاوە، هەرئەوەندەم بۆ کرا توانیم یەکسەر دەسەسـرەکەم بـە هـەر شێوەیەك بێت لە باسکم بپێچمەوەو هێسترەکەش ڕۆیشت بە دوای (مجید بەگ)دا، کە ناوبراو دەبـینی وا

هێسترەکە بی زرارەو بە دوایدا دەڕوات یەکسەر جڵەوی ماینەکەی دەسوڕێنێتەوەو دەگەڕێتەوە، کە گەیشتەلام دیتی باسکم شکاوە، بەسەرهاتەکەم بۆ گێڕایەوە، ئینجا لەوی ڕۆیشتینە کاولۆك، لە ماڵی (عزیز ئاغا) ناردیان پیاوێك هات گوایا لە شکەست دەزانی، تا هەڵی بەستەوە ئەوەندەی ئەزیەت دام زۆر لە شکانەکە بە ئازار تر بووم بە دەستیەوە.

من لە ماڵی (عزیز ئاغا) مامەوە (مجید بەگ) چووە ڕواندز وەڵاخەکانی ناڵ کردو گەڕایەوە لای من، لەوی بەرەو ماڵ گەڕاینەوە بە ئێشو ئازارێکی یەکجار زۆرەوە دوو شەو هیچ خەوم لی نەکەوت، ماوەیەکی زۆری بەسەردا تێپەڕی تاکو خۆی گرتەوە، ئینجا بەدیار کەوت خوار هەڵبەستراوەتەوە، باوکم کە بینی دەستم خوارە ناردی بەدوای (کوێخا ئەحمەدیکۆیلەیی)، ناوبراو پسپۆری شکەست بوو، کە کوێخا گەیشتە جنێراوەو زوو سەیری باسکی کردمو گوتی: (ماسیەکم بۆ پەیدا بکەن)، ماسیان بۆ هێنا دیار بوو ماسیەکەی کوتا، گۆشتە کوتراوەکەی لە شوێنی شکاوەکە بەستو ئەو شەوە پێیەوە نوستم، بەیانی زوو بانگی کردمو داینامە تەنیشت خۆیو قسەی سەیرۆکەی بۆ دەکردم، دەیگوت: (زانیوتە شا بۆتە عەجەم)!! لە پڕێکا تیە دەستێکی لە شوێنە شکاوەکەدا هەرئەوەندەم زانیچاوم تاریك بوو، کوێخا کۆمەڵێك پەلە داری لەداری (بی) ئامادە کردبوونو پوشیەکەی ڕوناسیان کردبوە هەویر، لە دوای ئەوەی شوێنە شکاوەکەی داناوە جێگای خۆی زوو ڕوناسەکەی دانایە سەرو پەلە دارەکانی پێوە پێچایەوە، هەر ئەوەندەم خۆ دیتەوە ئێشو ئازارەکە نوی بوەوە، دوو شەوو ڕۆژ چاوم نەچوە خەو وەك جاری پێشو ئازارم هەبوو، کوێخا ڕۆیشتبوەوە من لەبەر ئازار ئاگام لی نەبوو، هەڵبەتە ماوەیەك دەستم بە هەڵبەستراوی مایەوە، زیاتر لە بیست ڕۆژ پەلەکان بە باسکمەوە بوون، ئینجا پەلەکان لی کرانەوەو تەنها پەڕۆی بە ڕوناسی پێوە مایەوە.

ڕووت کردنی ئەحە کەچەڵ: لە پایزی هەمان ساڵ هێشتا ماڵمان هەر لە (جنێراوە)بوو، بەیانیەك باوکم لە سابات دانیشتبوو بە نیازی ئەوە بوو بڕواتە ڕواندز، لەو کاتەدا بوو لەبەری ئەو بەر لە ڕێگای ئۆتۆمبێل پیاوێك دیاربوو بە سواری گوی درێژێك بەرەو ڕواندز بەپەلە دەڕۆیشت، لە سەرەتاوە نەیان ناسی لە دواییدا (علی شێرکاوەیی) گوتی: (ئەوە ئەحە کەچەڵی پیاوی فتاحە کوێرە) باوکم بە دەنگ هاتو گوتی: (ئەبی بەردێك بخەمە بەر ددانی ئەو سەگ بابە) چەند جارێك میر داوای لی کردوە (قادری سەعیدی) بکاتە نۆبەتدار هەر گوێشی نەداوەتی قادرە درێژ هیچی نیەو وەزعیشی لەوپەڕی پەرێشانیدایە، (فەتاحە کوێر)ی بی ڕێز لەسەر زەوی ئێمە دەژیو مراقیبەو ئێمەش بە هیچ نازانی ! لەوکاتەش هەستاو لە سابات دەرکەوتو وەڵاخیان بۆ هێناو سوار بوو ڕۆیشتە ڕواندز، لە دوای ڕۆیشتی باوکم (مجید بەگ) خۆی پێچایەوەو فیشەکدانی لە خۆی بەستو بە منی گوت: (هەستە بابڕۆینە

وارەکۆن) ئەو بەپەلە دەرکەوت منیش بە دوایدا ڕۆیشتم، نێوان (وارەکۆن‌و جنێراوە) مەودایەکی دورەو ناوبراو بەپەلە دەڕۆیشت منیش بە دوایدا، بەڵام نەیدەگەیشتمی، کە گەیشتینە (وارەکۆن) لەسەر کانیاوەکەی گوند دەم‌و چاومان شوشت، لە دوای پشودانێکی کورت (مجید بەگ) دەستی دایەوە تفەنگ‌و گوتی هەستە با بڕۆین! سەرم سوڕماو بەلامەوە زۆر سەیر بوو ئێمە بۆ وارەکۆن هاتبوین ئێستا بۆ کوێ دەڕۆین!؟ بەسەر سامیەوە پرسیم: (ئەرێ ئێمە بۆ کوێ دەڕۆین؟) وەڵامی نەدامەوەو ڕۆیشت، ناچار بەدوایدا ڕۆیشتم بەرەو پردی کۆنی پاشا کەچی نەڕۆیشتە سەر پرد بەرێگای بەری (کەنگرێنە)دا ڕۆیشت کە گەیشتینە بەرامبەر (کۆسپێ سپی) لە دەم ڕوبار لە شوێنێك لە ژێر داربیەکان دانیشتین ڕوو لە ڕێگای ئۆتۆمبێل ئەوکاتە بە منی گوت: (زوو لە ڕوبار بپەڕەوەو بڕۆ سەرجادە لەگەڵی برۆ تا دواوەی پیروسوان هەتا منتان دەگەمی). بەپەلە لە ڕوبار پەڕیمەوەو ڕۆیشتمە سەرجادەو(ئەحە کەچەڵ) یش گەیشتەلام، ماندوو نەبونم لی کردو وەڵامی دامەوەو گوتی خۆت ماندوو نەبی. لەگەڵی ڕۆیشتم ناوبراو بە سواری گوی درێژێك بوو منیش بە پیادە، نزیك کەوتینەوە لە چناری مازوکەران لەوکاتە پێم گوت مامە توتنت پێە؟ (ئەحە) گوتی: (بەڵی)، دەستی برد کیسەی توتن دەربێنی و(مجید بەگ) لەدواوە بانگی کرد (ڕاوەستن!) دیاربوو پیاوەکە ڕەنگی گۆڕاو گوتی: (باوکم لەسەرچی دەمکوژن؟) هەر لەسەر پشتی گوی درێژەکە چاوی (ئەحەی) بەستن‌و دایە پێش خۆی بە کەندی(زەروان)دا سەرکەوتین بۆ ناو دارستانەکەی سەرەوە، لەوی لە شوێنێك دامان بەزاند، (مجید بەگ) کەل‌و پەلەکەی کە پیی بوو بردی لە شوێنێك شاردیەوەو گەڕایەوە (ئەحە)مان بەچاوو دەست بەستراوی بەرو پشت سواری گوێدرێژەکە کردەوە بردمان لەسەر ڕێگای ئۆتۆمبێل بەرەو بەرسیرین بەڕێمان کرد، بەخۆشمان بەو ڕێگایەدا گەڕاینەوەکە پێیدا هاتبوین، (ئەحە) بەوشێوە بەچاوو دەست بەستراوی بەسواری گوێدرێژ لە گۆڕستانی(کاولان) لە خوار بەرسیرین دەگاتە(سمایل ئاغا)ی بەرسیرینی، ناوبراو(ئەحە) بەو شێوەیە دەبینی‌و ڕای دەگرێت‌و دەست‌و چاوی دەکاتەوە، لیی دەپرسێت: (ئەو کی وای لی کردی؟) ئەحە بەلالوتی دەڵێت: (لە ئێوە بەولاوە کی دەتوانێت ڕێگری بکات؟) سمایل ئاغا لە قسەکانی ئەحە سەرسام دەبێت‌و دەکەوێتە بیر کردنەوە، مەگەر ئەحە توشی بەڵایەکی بکات، لەوی (ئەحە) دەڕواتە حافیز، بەیانی ڕۆژی دوایی زوو دەگاتە (جنێراوە) هێشتا زۆر زوو بوو لەخەو هەڵیان ستاندم‌و گوتیان بڕۆ سەماوار ببە بۆ سابات میوانی لییە، کاتێك لەجۆگەی ئاو بازمدا دەبینم خۆ ئەوە (ئەحە کەچەڵ)ە دانیشتوە، یەکسەر بە سەماوارەوە گەڕامەوە ڕۆیشتمە لای (مەجید بەگ) لەخەو هەڵم ستاندو پێم گوت: (ئەوە ئەحە لەبن سابات دانیشتوە چاوەڕێی باوکم دەکات)! (مجید بەگ) بە چاوی خەواڵۆوە گوتی: (تۆ بەڕاستیتە یان گاڵتە دەکەیت، چۆن بەم بەیانیە گەیشتۆتە

ئێره؟)! کاتێك باوکم ڕۆیشته سابات بانگی منیان کرد بەناچاری سەماوارم بۆ سابات برد، لەوکاتـەدا (ئەحه) نامەیەکی دایە باوکمو گوتی (میرم دوێنێ نیوەڕۆ لە کۆسپی سـپی منیـان ڕووت کـردو ئـەو کەلو پەلانەی لە ڕواندز بۆ ماڵی فەتاحم کڕی بوون لێیان ستاندم) باوکم لیی پرسی (ئەوانەی تۆیـان ڕووت کرد نەت ناسین کێ بوون؟) ئەحە لە وەڵامدا گوتی: (بەڵی میرم ناسینم پیاوەکـانی ئێـوە بـوون منیان ڕووت کردەوەو بەرەوپشت بەسواری گوێدرێژەکەم بەڕێیان کردمەوە بەرەو حافیز) بـاوکم گـوتی: (پیاوی باش بە ئێمە پیاوی وامان نییە تۆ ڕووت بکەنەوە، بەهەڵەدا چووی، ئەوانە نـابێ پیـاوی ئێمـە بووبن)، ئەحە هەر زوو پەنجەی بۆ من درێژ کردوگوتی: (میرم بەساقەت بم یەکێکیان ئەمـە خۆیـەتی لەوانەی کە منیان ڕووت کردەوە) باوکم گوتی: (ئەحە ئەو کـوڕە باسـکی شـکاوە لـەماڵ دەرناچـێتو کاری واش ناکات، ئەوەی تۆ دەیڵێیت نەگونجاوە) ئەحە گوتی: (میرم وەڵلاّ ئەمە خۆیەتی انشـاءالله درۆ لە ڕووی ئێوە ناکەم حەز دەکەم دڵتان لێم نەڕەنجێت) باوکم هەستاو ڕۆیشتەوە لای ماڵ بـانگی کـردمو پرسی: (ئەو پیاوە پەنجە بۆ تۆ درێژ دەکات ڕاستە شتی واتان کردوە؟) گوتم: (بەڵی هەر ئێـوە ڕۆیشـتن بۆ ڕواندز مەجید منی لەگەڵ خۆی برد بەناوی ئەوەی دەچـینە وارەکـۆن، لـەوێش بـۆ کۆسـپی سـپیو لەگەڕانەوەی ئەحە کەلو پەلەکانی لێ ستاندو لە زەروانی لێ شاردەوە) بـاوکم گـوتی: (هـەر ئێسـتا لەگەڵی دەڕۆیت شتەکانی بەبێ دەنگی دەدەیتەوە) خۆی ڕۆیشتەوە ساباتو بە(ئەحـە)ی گـوت لەگـەڵ ئەو کوڕە دەڕۆیتو ئەشیاکانت داداتەوەو بەبێ دەنگی دەڕۆیتەوەو کەس نەزانی).

لەگەڵ (ئەحە) ڕۆیشتم چوینە (زەروان)و شتەکانم نیشانداو خۆم گەڕامەوە، ناوبراو شتەکانی بـار کردو گەڕایەوە حافیز. باوکم لەگەڵ (مەجید بەگ) قسەی کردبوو پیی گوتبو(ئـەوەی ئێـوە کردوتانـە کارێکی زۆر نارێكوناساز بوو، کاری ئەوها دەبێ بە وەستایی بکرێت، نەك بەوشێوەیەی کە ئێـوە پیـی هەستاون، ئەوەی من گوتم بەردێك دەخەمە بەر ددانەکانی فەتاحـە کـوێر، ئەوەنـەبوو وەك ئـەوەی کـە کردوتانە بچن کەلو پەل لە ئەحە کەچەڵ بستێنن).

چارە چییەو ئەبێ چی بکەم : بەڵی وەك لەسەرەوە باس کراوە ژیانم بـەد بـەختیو دەردەسـەری بـووە هەر لەمنداڵی خراومە ژێر زەبری باری گرانو کوێرەوەری کاری نارەواو ناپەسندی زرِدایكو تی هەڵدانی بی بەزەیی باوکم، ئەوەی دەربارەی من لە ئارادا هەبوو خـەڵکیش ئـەو هەڵوێسـتە چـەوتەی باوکمیـان دەزانیو تی گەیشتبوون، هەر ئەو هەڵوێستە نالەبارەی باوکم پاڵیدام بۆ بیرکردنەوەی داهاتووم لـە زۆر کاری جۆراو جۆر، بەڵام توانیم بەهەر جۆرێك بێت خۆم لە کرداری خەراب دوور بەگرم، ئەگەر چی لەناو دەریایەکی بێ سنور دەسوڕامەوە، ئەگەر بە ووردی باسی ژیانی خۆم بکەم بەڕاستی دەرچوون لەناو ئـەو دەریایە بێ سنورە زۆر زەحمەت بوو، خۆم دەبینی بێ بەرگو بێ پێڵاو، گومانی تێدانییـە تەمـەنی لاوی

سەردەمێکی تایبەتە لە ژیانی گەنجایەتی تازە پێگەیشتودا، بێ شکە هەموو گەنجێك ئارەزویەتی خۆی بلاوێنێتەوە بە بەرگی نوێو پێلاوی تازە، بەلاّم دەتوانم بلێم تەمەنم گەیشتۆتە پازدە ساڵ نەبەرگی نوێو نەپێلاوی تازەم بەبەر خۆمەوە دیوە، دەبێ ئەوەش بزانـدرێت گـەنج دڵ ناسـکە حـەز ناکـات دڵ شـکاو بکرێت، کەچی هەردەم غەمبارو دڵ شکاو بـووم، بەچـاوێکی سـوك سـەیر دەکـرام، خـۆ ئەگـەر ئـەو بەدکاریە هەر لەلایەن باوکمەوە بوایە ئەوەندە بەپەرۆش نەدەبووم، لەبەر ئەوەی باوکمە، بەلاّم ئەو بەدیە لەلایەن زڕدایكو نۆکەری ناومالێش (حەیدەرە ڕەش) کە بوبوە باوەڕ پێکـراوی (ئاغـاو ئاغـا ژن) وای دەزانی ئەوکوڕی میرە، ئەوەش وا دەگەیێنی جلەوی هەستو مست لە میرەوە بۆ ئەو پیاوە خۆنەناسە شل کرابوو ئەوەندە لە باوکمو زڕدایك بێزار نەبوبوم، ئەوەندەی لەو پیاوە پڕو پوچە بێزا ببوم.

ئەو بێزایەو نارەزاییە زۆر جار پالّی دەدام بۆ دەست وەشـاندن لـە زڕدایـك یـان نۆکـەری (ئاغـاو ئاغاژن)، بەلاّم توانیم خۆم ڕابەگرم، لە خراپە خۆم بەدوور بەگرم.

جیا لە دڵ شکانو بێ بەرگیو شپرزەیی ئەوە لەلایەك، کاری واشیان پێ دەکردم زۆر لە توانای مـن هەوراز تربوو، چارەش نەبوو خۆش یان نەخۆش دەبوایە بیکەم چارەڕەشی لەوەدا بوو.

لەڕاستیدا ئەوەی زۆر دلّمی ئالۆز کردبوو شەرمم لەخۆم دەکردەوە کە خـۆم بـەبێ بـەرگی دەدیـت، تەمەنم لە پازدە ساڵ زیاتر بوو بەرگی نوێم بەبەر خۆمەوە نـەدیت کـە دلّـم پـێ خـۆش بێـت، بـەخۆم نەمتوانی بیکرم باوکیشم بۆی نەدەکڕیم، لێرەدا ئەوەبوو کەوتمە بیرکردنەوە، چارە چییە؟

دوا بەدوایبەسەر هاتەکەی (ئەحەکەچەڵ) بەماوەیەك ڕۆژێك دەگەڕامەوە لە ڕێگا لەگەڵ (ڕەسولی مەلا ئەحمەد)ی، ناوبراو دار فرۆش بوو مالّی لە جنێراوە بوو کاتێك گەیشتمە تاتی (مەلا شێخ)ی دیتم جەلەبێکی زۆر لـە خـوار باخچـەکانی خـەلکان بـلاّوی نـاو قامیشـەلاّنی سـەر ڕوبـار مـۆلّ بوینـە، شوانەکانیش لەسەر کانیاوەکە چایان لێ نابوو دیتم هەلّکەوتە بە(مام ڕەسول)م گوت زەحمەت نـەبێت هێسترەکەم بۆ ببەوە من دەگەڕێمەوە بێشوك شتێکم لەبیر چوە، بەو بیانوە گەڕامەوە یەکسەر ڕۆیشـتمە سەر پردی (خەلکان)و پەڕیمەوەو چومە دەم ڕوبار خۆم گەیاندە، مەڕەکان یەکسەر دوو بەرانم بە پشتێن لە یەك بەستنو لەوێم بەجێهێشتن، ڕۆیشتمەوە بێشوك تاکو تاریك داهات، کە دیتم جەلّەب گەیشـتەوە کەندە کەورین ئەوکاتە ڕۆیشتم زانیم پۆلیسەکانی مەخفـەریش خـەریکی خـواردنی نـانی مـەغریبن، کاتێك چووم بەرانەکان هەر لە شوێنی خۆیان مابونەوە، لەسەرەخۆ بەهێواشی بردنمە سـەر ڕێگـا بـەو شەوە بردنمەوە (جنێراوە) لەوی لە ناو باخچەیەك بەستنمەوە بەو نیازەی بیان فرۆشـمو دەسـتە جلێـكو پێلاوێکی پێ بکرم بۆ ئەوەی جاروبار بیان کەمە بەرم، بەو شـێوەیە بەرانـەکانم لـە پەنایـەك لـە نـاو باخچەکە بە ستبونەوە بۆ ئەوەی دوو سێ ڕۆژی بەسەردا بڕوات ئەوجا بیانبەم بیان فرۆشـم، کەچـی لـە

بەدبەختی من باوکم زانیبویو ناردبوی یەکێکیان بۆ بردبوو یەکسەر کوشتبویەوە، بۆ ئەوەی تریش گوتبوی ئاگاداری بن لەوماوەیەدا میوانمان دێت، مانای ئەوەیە ئەویش ڕۆیشت، بۆیە کەوتمە بیر کردنەوە ئاخۆ چی بکەم، چارە چیە!!

لەوماوەیەدا باوکم لە سەر داوای (محمود بەگ)ی برادۆست چووە (مجێسەر) لە ناوچەی برادۆست، ڕۆیشتنی باوکم هەلێکی لەبار بوو توانیم بەرانەکە ببەم بۆ ڕواندزو بیفرۆشم، بە پارەکەی دەستێك جلم پی کڕیو گەڕامەوە، شایانی باسە ئەو کردارەی من ڕێگا خۆشکەرێك بوو بۆ زڕ دایکمو حیدەرە ڕەشی (بەکرۆکە) کە باوکمی پی هان بدەن لە دژی من.

دەمزانی کە باوکم بەگەڕێتەوە ئەزیەتم دەدات، کاتێك گەڕایەوە من خۆم شاردەوە لە گەڕانەوەیدا یەخەی دایکمی گرتبوو داوای لی کردبوو ئەو جلانەی کە کڕیبوم بیدەنە دەستی بۆ ئەوەی بیانسوتێنێ! ڕۆژی دووەم کاتی بەیانی زوو لە ناو گۆڕستانی پشتی گوند درێژ ببوم بینیم (ڕەئیس بەشیرو ملازم علی عزیز) هاتنە لام دەچون سەری سەربازەکان بدەن ئەوانەی خەریکی سپیر چاك کردن بوون، ملازم علی گوتی: (ئەوە بۆ لێرە درێژ بووی؟) منیش بەسەر هاتەکەم بۆ باس کرد، دیار بوو زۆر پەرۆش بوون بە قسەکانم بۆیە گوتی: (کێتان نەخۆشە لەماڵ بەپەلە داوای تەبیبیان کردوە ئێمەش تەبیبمان بۆ ناردن؟) گوتم: (برام جانگیر چەند ڕۆژێکە زۆر نەخۆشو هیلاکە)، ئێمە لەو قسانە دابووین بوو بە هاوارو گریان دیار بوو (جانگیر) تەواو بوبوو، باوکم ئەو کوڕەی ئەوەندە خۆش دەویست وای دەزانی هەر ئەوەندە کوڕەی هەیە، زۆر ئالۆز بوو خەڵکێکی زۆر کۆبونەوەو منی لە بیر چوو، هەرئەو کاتە سەربازەکان گۆڕیان بۆ هەڵکەندو شاردیانەوەو تازیە داندرا. چەند ڕۆژێك بە بەردەوامی خەڵك دەهاتن بۆ تازیە، لەوناوەدا من لە بیر کرام، بەڵام من هەر دەترسامو دەمگوت ئاخۆ کەیو لەچ کاتێك توشی نگبەت ببم! لە وەرزی پایز بە درەنگەوە ماڵمان گەڕایەوە (وارەکۆن) ئەوکاتانە لە بارێکی نالەبار دەژیام، بە ڕۆژ وەڵاخم دەبردن بۆ لەوەڕگاکانو ئێوارەو بەیانیان دەبوایە بیان لەوەڕێنم، بەو شێوەیە من خزمەت کار بووم و(حیدەرە ڕەش) یش یاوەر بوو! وە بە درێژایی ئەو زستانە ساردو بەفراویەش دارکێش بووم، جیا لەوەش بۆ ئەملاو ئەولاش دەنێردرام، زۆر شەوان دەڕۆیشتمە ماڵی (علی شێرکاوەیی) ناوبراو پیاوێکی زۆر باش بوو هەر لە گەنجیەوە چەکداری باوکم بووە، خێزانی (زول) منی زۆر خۆش دەویست، شەوێك پیی گوتم: (نازانم هۆی چیە باوکت تۆی لە بەرچاو کەوتوە؟) لەوەڵامدا گوتم: (پورە زوول ئەوەش چارەنوسی منە، دیارە چارەنوسم تەنها بەد بەختیو چارە ڕەشیەو لە ژیان بێ بەشم).

ئەو زستانە زۆر سەخت بوو، بەفرێکی زۆریش باری، بەو سەرماو ساردیە جەلەب بەرەو ئێرانەوە دەڕۆیشت، ئێوارەیەك نزیك مەغریب لە پردی (وارەکۆن) پەڕیمەوە ئەو بەری جادەکە، کوتەکە بەفر

ئەوەندە بەرز بوو منداڵ لە ناویدا دیار نەدەبوو، کاتێك مێگەلی جەلەب گەیشتە ڕاستی پردەکە توانیم دوو مەڕ لە جەلەب دابڕم‌و بیان بەم بۆ سەر پردەکەو لە شوێنێکی پەنا ڕایان بەگرم تاکو جەلەبەکە لە پێچەکە ئاودیوو بوو، ئەوکات بە تەواوی دونیا تاریك داهات، مەڕەکانم بردنەوە گوندو بردنمە لای (مستەفا حسێنی ڕەسوکەی) ڕوستایی داواشم لێکرد کەس نابێ بیزانێ، کەچی بۆ ڕۆژی دوەم باوکم پێی زانی‌و یەکێکی کوشتەوەو ئەوەی تریشی دەست بەسەردا گرت، ئەویشم چوو بۆم بە دیارکەوت لە هەموو شتێك چارە ڕەشم‌و نازانم چارم چیە؟.

زستان ڕۆیشت بە ئەزیەتێکی زۆرەوە سەرەتای بەهاری (1943) کەوتمە گێژاوێکی پڕ لە ئەزیەت‌و سەر شێوانێکی ئاڵۆزو زۆر گران، لە کۆتایی مانگی دووی ئەو ساڵە ڕۆژێك دوو باری باراشیان لە هێسترەکان بار کردو بە منیان گوت: (بڕۆ ئەو باراشە ببە ئاشی دەرگەڵە)، بەڵێ کەوتمە دوای هێسترەکان بەرەو دۆڵ ماویل کەوتمە ڕێو ڕێگای درێژی دۆڵ ماویل کۆتایی هات‌و هەورازی (شینك) هاتە پێش بە سەلامەتی سەرکەوتین‌و چووینە سەر (زینی دەرگەڵە)، پێش ئەوەی بەگەمە گوند لە (چنێران) بە ڕێگای سەر جۆی سۆراندا ڕۆیشتمە ئاشی سەروو، خاوەنی ئەو ئاشە (قادر وەسمان) بوو ناوبراو یەك ماڵە بوو لەگەڵ باوکم، کە گەیشتمە بەردەرگای ئاش وادیار بوو ئاشەکە لەگەڕ وەستابوو ئیشی نەدەکرد، لەوکاتەدا (مام قادر) لە ژێر ئاش دەرکەوت دیار بوو خەریکی چاك کردنەوەی ئاشەکە بوو، کە چاوی بەمن کەوت گوتی: (بە خێرهاتی بەڕاستی لە کاتێکی زۆر باش هاتی زۆر پێویستیمان بە هێسترەکان هەیە)، بارەکانمان خستن‌و لەگەڵ (مام قادر) چوینەوە گوند، پێش بڕۆین (مام قادر) بە ئاشەوانی گوت: (باراشەکانی مام سلێمان بەگ ببە ژورەوە)، کە گەیشتینە گوند من چوومە ماڵی (مام سەید ئاغا) سی ڕۆژ بەسەرچوون تا ئاشەکە بەگەڕ کەوتەوە، لەو ماوەیەدا چاوم بە زۆر لە برادەران کەوت ئەوانەی پێویست بوو بیان بینم، ئێوارەی ڕۆژی دووەم لەسەر جۆگای سۆران چاوم بە خۆشەویستەکەم کەوت، کە لەگەڵ کۆمەڵێك بێری دەڕۆیشتنە بێرێ، کەمێك قسەمان کردو گوتی: (ئارەزومە بە تەنیا بتبینم)، وا ڕێککەوت بە تەنیا بینیم‌و گوتی: (ماوەیەك لە مەوبەر حەیدەری نۆکەرتان لای پیاوەکانی ئێمە دەدواو لۆمەی تۆی دەکرد بە شێوەیەکی ناشیرین دەیگوت: (ئەو کوڕە زۆر ناپەسندەو توشی نگبەتی دەبێت، بۆیە ئاگاداری خۆت بە) لەگەڵ پێی ڕاگەیاندنە بۆم بە دیارکەوت کچەکە دڵسۆزەو لە غەمی مندایەو هەستی کردوە (حەیدە ڕەش) هاندەری باوکمە لە دژی من. ڕۆژی چوارەم سەر لە بەیانی بارەکانیان بۆ بارکردم‌وگەڕامەوە، بەڵام دڵم هەر لەسی‌و دوودا بووکە پێم دەڵێن بۆچی ئەوەندە دواکەوتی؟ لە زینی (دەرگەڵە) بەسەرکەوتم، وەك هەموو جارێك بە ئارەزووەوە سەیری ئەم دیوو ئەو دیوم دەکردو سەرەو ژێر بەناو دارستانی پاڵ زیندا دەڕۆیشتم‌و هەستم بە

هەواڵنامەی کتێب

دڵتەنگیەك دەكرد، لە كۆتایی پێچەكانی شینك لامدایە ڕێگای (ماویلیـان)، لـە ناوەڕاسـتی ڕێگـای (بەرد گڕاو) وەهاب ئاغای جنـدیان خـەریكی ڕێگـا خۆشـكردن بـوو، كۆمـەڵێك كرێكـار خـەریكی كاركردن بـوون، پـێش ئـەوەی بەگەمـە لای كرێكارەكـان لـە دورەوە دیـتم ماینەكـەی بـاوكم لـەوی بەستراوەتەوەو خۆشی لای (وەهاب ئاغا) دانیشتبوو، هەرمن لێیان نزیك كەوتمەوە باوكم هەسـتاو بـۆم هاتو گوتی: (ئەوەندە ڕۆژە لە دەرگەڵە چیت دەكرد؟) ڕێگای نەدا وەڵامی بدەمەوە، خۆئەگەر (وەهـاب ئاغا)و ئەوانەی لەوی بوون نەیانگرتبایە خراپی بەسەر دەهێنام، لەگەڵ ئەوەشدا لە ناو دەستی ئەواندا بەردێكی ڕاوەشاند بە ڕانم كەوت وامزانی ڕانم شكا لەگەڵ لێدانەكە دڵم سست بوو، ئەوكات (وەهـاب ئاغا) پێی گوت: (توخوا ئەو منداڵەت بۆ كوشت؟)! وەك دیار بوو لە هەڵوێستو كرداری باوكم ڕازی نەبوو بە پەرۆشەوە گوتی: توخوا زوڵم بەو دەرەجەیە؟) لە دوای ماوەیەك بەناچاری هەرچـۆنێكی بێـت بە شلەشلەیی‌و ئێش‌و ئازارەوە كەوتمە دوای هێسترەكان‌و ڕۆیشتم، لە ڕێگا ناوە نـاوە دادەنیشـتم لەبـەر ئێشی زۆر نەمدەتوانی بڕۆم، ئیتر هەر لەوی كەوتمـە بیركردنـەوە دەربـارەی ئـەو ژیانـە پـڕ لـە تـاڵی‌و دەردەسەریەی من دەیچێژم، ئەوە ژیانی مرۆڤ نیە، بەڵكو دەردەسەریەو داهاتوی تاریكە.

بۆ دۆزینەوەی چارەیەك‌و دەرباز بوون لـەو دەردەسـەریە كۆمـەڵێك ڕێگـام ڕەچـاو كـرد، بێگومـان كوشتنی زڕ دایك‌و حەیدە ڕەش‌و ڕووبەڕوو بونەوەی باوكم چارەی دەردی منی ناكردو ئەم كارانەم بـەلاوە پەسند نەبوو، بۆیە بیرم لەوە كردەوە لە ماڵ دەركەوم‌و بڕۆم هەوڵبدەم ببم بە سـەرباز لـە ڕیـزی سـوپا ئەگەرچی باری سەربازی زۆر گران ناخۆش بوو، لەگەڵ ئەوەشدا ئەو ئەزیەت‌و ناخۆشیەم پێ باشـتر بـوو كە بیچێژم لەو دەردە سەرییەی كەمن تێدامە لەماڵەوە، بەو شێوەیە لە نـاو دەریایـەكی بـێ سـنوردا دەسوڕامەوە، تەنها خۆم دەزانم بەچ دەردەسەریەك گەیشتمەوە ماڵەوە، بارەكانم فڕێ دان‌و بەپەلە چـوومە ژوری دیوەخان‌و درێژ بووم، لەبەر ئێش‌و ئازار زۆر بە ئەزیەت بووم ئەوەندەی بڵـێی هـیلاك‌و پەرێشـان بووم‌و تەواو لە خۆم بێزار بووم، لەگەڵ ئەوەشدا ئاغاژن كەوتبوە بۆڵەبۆڵ‌و گوتبوی چۆن ڕۆیشتوە درێـژ بێت بۆ هێسترەكانی نەبردونەتە شوێنی خۆیان؟!

لە كاتێكا دایكم هات دیتی زۆر هیلاكم‌و ماندوم نەمـدەتوانی هـەڵگێڕو وەرگێـڕ بكـەم‌و زۆر بـە ئەزیەتم پرسی: (ئەوە چیە كوڕم ئەوە چیت بەسەر هـاتوە؟) وای دەزانـی هێسـتر لوشـكی لێـداوم، لـە دواییدا پێم گوت ئاغا لە ڕێگا لێـی داوم، كـە سـەیری شـوێنی بەردەكـەیكرد خـۆی پـێ ڕانـەگیراو دەستیكرد بەگریان، گوتم: (دایە مەگریگریان دەردی مـن دەرمـان ناكـات، هێشـتا زۆری بەدواوەیـە، دەردی من تەنیا دۆزینەوەی ڕێگا چارەیەكە ئـەویش ڕۆیشـتنە لـەو ماڵـە زیاترنـا، چـونكە مانـەوەم مەترسیەكی ترسناكی بە دواوەیە بۆیە ناتوانم زیاتر لێرە بمێنم بۆ ئەوەی توشی هیلاكـی زیـاتر نـەبم)،

ئەوەی دیاربوو دایکم ئەو کارەی منی بەلاوە باش نەبوو، بەڵام دڵە بەسۆزەکەی دایکم شکاندو هەرئەو ڕۆژە بە درەنگەوە ڕۆیشتم بۆ ڕواندز بۆ ئەوەی بەڵکو بتوانم ڕێگایەك بدۆزمەوە بۆ ئەوکاتەی ئەگەر نەکرام بە سەرباز چی بکەم!! ئەبی ئەوەش بڵێم ئەوکاتەی من هەوڵم دەدا ببم بە سەرباز خەڵك لەبەر سەربازی ڕایان دەکردو خۆیان دەشاردەوە، کەچی من لە تاوی دەردی خۆم داوام دەکرد ببمە سەرباز هەر بۆ ئەوەی بەڵکو لەو دەردەسەریە نەجاتم ببێت.

ئێوارەیەك درەنگ دونیا تاریك داهاتبوو گەیشتمە(ڕواندز) شەو چوومە حوجرەی فەقێیان خاڵم لەوی دەیخوێند، ئەو شەوە لەلای ئەوان مامەوەو بە درێژایی شەو خەوم لی نەکەوت و هەر بیرم دەرکردەوە ئاخۆ ئەبی بکرێم بە سەرباز؟ زۆر بەپەلە بووم زوو ڕۆژ دابێت، بەیانی زوو ڕۆیشتمە تەجنید، کە بە کارمەندانی تەجنیدم گوت: (هاتوم بمکەن بەسەرباز)، بە سەرسامیەوە سەیریان دەکردم و یەکێکیان گوتی: (تۆ بە ڕاستیتە یان شێتی؟)، بە قسەی ئەو کاتبە زۆر ئاڵۆز بووم، بە نیگەرانی و بەبی پرسی ئەو چوومە ژووری ئەفسەری تەجنید سەیرم کرد لاوێکی ڕوو خۆش دانیشتبوو، سەلامم کردو زۆر بە ڕوو خۆشی وەڵامی دامەوەو گوتی: (فەرموو چیت دەوی؟) پێم گوت: (هاتوم یارمەتیم بدەیت بمکەیت بە سەرباز بۆ ئەوەی لە مردن ڕزگارم ببێت و هیچ چارەی ترم نیە، چونکە ژیانم لە مەترسیدایە، تەنیا بونم بە سەرباز لە مەترسی نەمان دوورم دەخاتەوە)، ئەفسەرەکە بە ڕوێکی خۆش و زەردەخەنەوە پرسی: (دەزانی لەچساڵێك لە دایك بووی؟) گوتم: (نا وەڵلا نازانم لەچ ساڵێك لە دایك بویمە، هەرچۆنێك بێت بۆ ئەوە هاتوم ڕوحمێکم پی بکەی و بمکەیتە سەرباز بۆ ئەوەی لەو دەردەسەری و بەدکاریە ڕزگارم ببێت، ئەگەر نەکرێمە سەرباز ئەوا ناچارم خۆم لەو خەرەندە فڕێدەمە خواری، چونکە چارەی من تەنها ئەو دوو ڕێگایەیە) سەیری ئەفسەرەکەم کرد لەگەڵ قسەکانی من ڕەنگی گۆڕاو گوتی: (کوڕی باش بۆ ئەوەندە بێزاری لە ژیان و خۆت لە خەرەند فڕی دەدەی؟ تۆ هێشتا ئەوە نیت بکرێیت بە سەرباز)! لە دواییدا ئەفسەری هەست بەرز هەستی کرد کارلەکار ترازاوەو بە پێویستی زانی چارەیەك بدۆزێتەوە بۆیە هەستاو گوتی: (وەرە)، لەگەڵی ڕۆیشتم بردمی بۆلای قائمقام و خۆی چووە ژورەوەو زۆری نەخایاند هاتوەو گوتی: (قائمقام لێرە نیەو بەیانیش هەینیە، دوو بەیانی وەرەوە هەوڵدەدەم کارەکەت بۆ بکرێت).بە دڵ تەنگی دەرکەوتم ڕۆیشتمە ناو شار لەوێش چوومە(فەقیان) تا ڕۆژی شەممە لە ماڵی خاڵەکانم مامەوە، ئەوکاتەی من چوومە(فەقیان) ئێوارەی پێنج شەممە بوو، شەو لەوی ئەو بەسەرهاتانەی خۆمم بۆ خاڵەکانم (قادروسەعدی) گێڕانەوە، دیاربوو زۆر نیگەران و بە پەرۆش بوون،بە تایبەتی کاتی شوێنی ئەو بەردەیان بینیکە لێم درابوو، بانگی نەنیان کردو بۆی داماڵیم و چەوری کرد.

هەواڵنامەی کتێب

ڕۆژی شەممە بەیانی زوو لەگەڵ خاڵ (قادر) ڕۆیشتینە (ڕواندز) لەوی یەکسەر بۆلای ئەفسەری تەجنید چوین‌و ناوبراویش یەکسەر منی بردە لای قائمقام، لە پێشدا خۆی چوە ژوەروەو کەمێك دواکەوت‌و ئینجا هاتە دەرەوەو بردمیەوە بۆ تەجنید گوتی: (من بە ڕێت دەکەم، بەلاّم دەترسێم پزیشکی سوپا لە حامیە وەرت نەگرێت بلّێت بچوکە)! ئەوەی جێگای دڵخۆشیم بوو لە تەجنید کارەکانیان زۆر بە پەلە بۆ کردم‌و کاروباری ئیختیارو موختاریشیان هەر بە خۆیان بۆ کردم، ئینجا بانگی سەربازێکی کرد ناوی (سمایل ئاغا) بوو ئەفسەرەکە ناردی بۆلای موختاری ڕواندز (ڕەئوف ئەفەندی)و پیی گوت: (پیی بلّی ملازم محمد گوتی ئەو ئەوڕاقانە مۆر بکات)، (سمایل ئاغا) ئەوراقەکانی بردن‌و ڕۆیشت بۆلای موختار، زۆری پیێ نەچوو گەڕایەوەو ئەوڕاقەکانی تەواو کردبوون‌و لەگەڵ (سمایل ئاغا)ی سەرباز بەڕێیان کردین بۆ حامیە، لەوێش بردنی بۆ لای ئەو پزیشکەی وەری دەگرتین، لەوی زۆر چاوەڕوان بووین ئەوە بوو پزیشك وەری گرتین‌و بەڕی کراینە مەرکەز تەدریب.

هەواڵنامەی کتێب

بەشی دووەم

لەسەرەتای بەهاری (1943) بەرگی سووپای عێراقم لەبەرکرد

بەرگی سەربازیان پێداین، بەڵام ئەو بەرگەی پێیاندام گەورە بوو بۆم لە دوای وەرگرتنی کەل وپەلی سەربازی بردیانین بۆ یەکی لە هۆڵە گەورەکانی نهۆمی دووەم، زۆری پێنەچوو یەکێك لە نائب عەریفەکانی مەرکەز تدریب هات فێری کردین چۆن لەفافەکان ئەبەسترێن‌و بەرگ چۆن ئەکرێتە بەر لە دواییدا بە کورتی دەربارەی ڕەوشتی سەرەتایی سەربازی دواو کەمێك لەرِی و رەسمی سەربازی دوا باسی بۆ کردین، لەوکاتەوە کەوتمە ژێر فەرمانی سەربازیەوە سێ مانگ لە حامیەی (ڕواندز) لە مەرکەز تدریب مەشقی سووپاییان پی کردم، لە ماوەی ئەو سێ مانگەدا لە زۆر کاروبار شارەزا بوومو کۆمەڵێك ناسیاوم پەیدا کردن، زۆریشم لەوانەی کورد ناسینەوە، ئەوانەی ڕۆژانی هەینی دەهاتنە ناو باخچەکانی ئێمە لە جنێراوە.

لە ساڵی (1941) هەندی لە سەربازەکانی بەشی ئەندازیاری (هندسە) هاتنە بەرزێوە بۆ سەردانی سەربازەکان، دوو ئەفسەری کوردیان لەگەڵ بوو(ملازم فەتاح شاڵی) سلێمانی بوو ئەوەی تریان (ملازم علی عزیز) ئامێدی بوو، ناوە ناوە ئەفسەرە کورد پەروەرەکانی سەربازگەی ڕواندز دەهاتنە (بەرزێوە) لەوێش دەهاتنە ناو باخچەکانی ئێمە لە (جنێراوە)، ئەوانەی لە یادم بوون(جەلال ئەمین)سلێمانی بوو، (جەلال باڵتە) ئامێدی بوو،(نوری مەلا حکیم) سلێمانی، (رەفیق تۆفیق)کۆیی، (عبدالرحمن قازی) ئامێدی، (بەکر سامی)م ئەناسی شەقلاوەیی بوو، ئەمانە بەناوی سەیران لە بەرزێوە بەیەك دەگەیشتن، بۆ مەرامی خۆیان دەهاتنە (بەرزێوە).

لە مەرکەز تدریب دەست کرا بە مەشقی سەربازی هەر چەند سەربازێك درانە دەستی نائب عەریفێك بۆ فێرکردن، نائب عەریفەکان بەشی زۆریان سلێمانیو کەرکوکی بوون عەریفی بەرێوەبەری مەرکەزی تدریب ناوی (فقی) بوو، مرۆڤێکی ماندوو لەسەرخۆ بوو خەڵکی چەمچەماڵ بوو، سەربازەکان لیی ڕازی بوون . لەماوەی ئەو سێ مانگەی لە مەرکەز تدریب بووم، بە زۆری ڕۆژانی هەینی دەڕۆیشتمە ماڵی خاڵەکانم لە (فقیان) ئەگەرچی ماڵی خۆمان زۆر نزیك تربوو دەمتوانی بڕۆمەوە ماڵ، هەندی ڕۆژانی هەینی دەکرام بە نۆبەت داری قاوش یان دەرگایەکانی سەربازگە، ڕۆژێك کرام بە نۆبەتداری دەرگای ڕوو لە (جوندیان)ئەو نۆبەتدارەی لەو دەرگایە ئەوەستا بی چەك نۆبەتی دەگرت تەنیا نێزەیەکی هەڵئەگرت ئەو ڕۆژەی من نۆبەت دار بووم ڕۆژی هەینی کات ژمێر دەی بەیانی یەکێك لە نائب عەریفەکان (جلیل) دەهات لە دەرگایەکە بڕواتە دەرەوە بۆ ئاو دەست، بەلاّم

بەشێوەیەك قاپوتی داناوەتە سەرسەری بە دەرپی كورتو پێڵاوی سوپایی پانی شكاندۆتەوەو هاتو تێپەڕ بوو، منیش لە سەر تەنەكەیەك دانیشتبووم ئەوەندەم زانی (جلیل) گەڕایەوە بە ڕوو گرژی گوتی (گوم ولك) منیش گوێم پی نەدا لێم نزیك كەوتەوە گوتی: (سەگ باوك بۆ هەڵ ناستی ڕێزی ئامر حەزیرەكەت ناگری؟) دەستی بەرز كردەوە بەنیازی لێدانم، بەڵام من دەست پێشخەریم كردو قونكە نێزەیەكم داوەشاندە سەری، سەریشی كەچەڵ بوو، خوێنی پێدا هاتە خوارو دەستی بەسەریەوە گرتو گوتی: (سەگباب خۆ منت كوشت).

بێم گوت :(جارێكی تر بڵێیت سەگباب نێزەیەكت لێدەدەمو تەواوت دەكەم، خۆت سەگبابی) لە دوای ئەم مشتومڕە (جەلیل)یان بردە نەخۆشخانەومنیشیان بردە بەندیخانە، بەڵام پێش ئەوەی بمبەن بۆ بەندیخانە بردمیان بۆ لای ئەفسەری نۆبەتدار كە ناوی (ملازم زنون) بوو ناوبراو عەرەب بوو، پرسی: (ڕوداوەكە چۆنەو چۆن ڕویداوە؟) منیش بۆم باس كرد بەتەواوی، ئەو شەوە لە بەندیخانە مامەوەو بەیانی ئەو ئەفسەرانەی ماڵیان لە ڕواندز بوو بە سواری وڵاخ دەهاتن لە بەر دەرگای گەورەی سەربازگە دادەبەزین، كاتێك یاریدەدەری ئامیر (بەكر سامی) دابەزی لەبەر دەرگا، چاوی بەمن كەوت لە دەرگای بەندیخانە وەستاو پرسی: (بۆچی بەندكراوی؟) منیش ووتم: (توشی شەرێك بووم).

(بەكر سامی) بە سەرۆكی نۆبەتدارەكانی ووت: (لە دوای دەركەوتنی فەوج بۆ مەشق، ئەوەو ئەوەی شەڕی لەگەڵ كردووە بیانهێنن بۆ لای ئامیر)، خۆی ڕۆیشت، كاتێك رئیس عورەفای وەحدەی فەوج (غەفورئاغا كۆیی)بوو، هاتە بەردەرگای بەندیخانەو منیان بردەدەر دیتم (جلیل) وەستاوەو واتەدەزانی مەلایەو مەندیلی بەستوە ئەوەندە لەفافیان لە سەری پێچابوو، هەر ئەوكاتە بردیانین بۆ بەر دەرگای ئامیر لەوی كەمێك وەستاین ئینجا ڕۆیشتینە ژوورەوە دیار بوو (رەئیس بەكر) خۆی لە جێگای ئامر دانیشتبوو لە پێشان لە (جلیل)ی پرسی. ناوبراو وای خستە ڕووكە من لە خۆمەوە شەڕم بە ئەو فرۆشتوەو بەنا هەق سەرم شكاندوە، كاتێك نۆرەی من هات ئەوەی بەڕاستی ڕووی دابوو بۆم باس كرد (ڕەئیس بەكر) تورە بوو گوتی: (ئەوەیە ڕەوشتی نائب عەریفی مەركەز تدریب، پێویستە تۆ بەند بكریی نەك زرار تۆ شەڕت بە ئەو فرۆشتوە، جارێكی تر بەو شێوەیە بدیترێیت دەزانم چیت لی دەكەم). بە منیشی گوت: (بڕۆ دەست وەشێن مەبە ئێرە عەسكریە دەرگەڵە نییە بە ئارەزوی خۆت دەست بوەشێنی). لەوی دەركەوتین هەریەكەی ڕۆیشتینەوە شوێنی خۆمان، بەربوونی من بووە دەنگێكی بەرز بۆمن وایان دەزانی چەند مانگێك بەند دەكرێم، لە دوای ئەم ڕووداوە زۆری نەخایاند دابەشی سەر فوج كراین، من كەوتمە سریەی دوو، لەوێش كەوتمە ژێر فرمانی عەریفێك ئەوەندەی باسی بكەین مرۆڤێكی ناپەسند بوو ناوی (مهدی) بوو، بەڵام باش بوو ئەوەندە لای ئەو نەمامەوە بە فەرمانی (بەكر سامی)

کرام بە ئینزیباتی نادی لە ڕواندز، نادی سوپایی لەناو خانووی (ئەمین ڕواندزی) دا بوو، لەو ماوەیەی ئینزیبات بووم بە زۆری لەگەڵ سەربازەکانی (فەقیان) لەوانە (عولاّ ڕەش و خدر و قادری) خالّم دەڕۆیشتمە (فەقیان) لە پایزی هەمان ساڵدا بڕیار درا بڕۆینە (مێرگە سۆر).

لە پایزی (1943) بەڕێ کراینە مێرگە سۆر

بە گوێرەی ئەوبڕیارەی دەرچوو بوو بەیانیەك لە ڕواندز دەرکەوتین بەرەو (مێرگە سۆر) ڕۆیشتین کاتێك گەیشتینە ئەوی لەخوار قشڵەی پۆلیسەکان لە گۆڕاییەك چادر هەڵدران فوج جێنیش بوو لە چوار دەوری سوپا سەنگەر داندران، چەند ڕۆژێك هیچ نەبوو. ڕۆژێك لەکاتژمێر دەی سەرلەبەیانی لەگەڵ سەربازێکی عەرەب ڕۆیشتینە سەرکانیاوەکەی خوار قشڵە، فەنتازێکمان بە دەستەوە بوو، پڕ لە ئاو دەگەڕاینەوە، ئەوەندەمان زانی بوو بە تەقە لە چەند لایەك سوپاکە درایە بەر دەست ڕێژی گوللەو گوللەیەك بە فەنتازەکە کەوت‌و ئاوی لی هاتە خوارەوە، هەر ئەوەندەمان بۆ کرا خۆمان دایە پەنایەك، لە دوای وەستانی تەقە فەنتازە لێدراوەکەشمان بردەوەو دیتیان چۆن لێی دراوەو کون بوە.

لەو کاتەوە بەشی زۆری شەوەکان دەبوو بە تەقە،(بارزانی)یە چەکدارەکان لە سەنگەرەکان نزیك دەکەوتنەوەو تەقەیان دەکرد ئەوە بوو بەیانیەك بەشێك لە سەربازەکانی فەوج لەسەربازگە بەرەو گوندی (لەشکریان) بەری کەوتن گوندی ناوبراو دەکەوێتە بەرامبەر (مێرگەسور)، ئەوەی بە دیار کەوت هێرش بەرەکان کەمێك سەرکەوتن، کاتێك لێیان درا هەر ئەوەندەیان بۆ کرا سەرەو ژێر گەڕانەوە دواوە تا ناو سەربازگەکە، کۆمەڵێك سەربازی کوژراوو برینداریان هەبوون. لە دوای چەند ڕۆژێك ئێوارەیەك دوای نیوەڕۆ لە گوندەکانی خوار (مێرگەسۆر) چەند چەکدارێکی (بارزانی) بەرچاوکەوتن (ئامیر فەوج عەقید عوسمان) فەرمانی دایە (عبدالرحمن قازی) گوندەکان تۆپ باران بکرێن، (عبدالرحمن) لە سەر داوای ئامیر چەند گوللە تۆپێکی بەرەو گوندەکان هاویشت بی نیشان، لە دوای هاویشتنی تۆپەکان ئەفسەرە کوردەکان لەبەر دەرگای چادری (عبدالرحمن قازی) دانیشتبون (نوری ملا حکیم) گوتی: (توخوا ئامیرەکەمان کەر نیە؟) وا دەزانی بارزانیەکان لەوی بەستراونەتەوە تا تۆپی (عبدالرحمان)یان پی بکەوێت. (عبدالرحمن) وەلاّمی دایەوەو گوتی: (بۆ بە نیازە تۆپی بۆ باوێمە ئەو شوێنەی مرۆڤی لێبن، وا دەزانی ئەوانی بۆ دەکوژم!).

لێدانی ماڵی حمد ئاغای مێرگە سۆری

وا هەست دەکرا ئەفسەرە کوردەکانی فەوج بەو نیازە بوون (حمد ئاغای مێرگە سۆری) دڵشکاو بکەن‌و پاڵی بدەن بڕواتە دەرەوەو بگاتە ڕیزی چەکدارەکانی (بارزانی) بی گومان بەدوای هەڵێکدا

دەگەڕان بۆی ساز بکەن، بە ڕێکەوت ڕۆژێك کاروانێکی ئۆتۆمبێلەکانی سوپا لە ڕواندز بەرەو (مێرگە سۆر) دەهاتن لە دۆلاّییەکەی خوار (مێرگە سۆر) ڕێگایان لیگرتن، بوو بەشەڕێکی دژوار داوا کرا یارمەتیان بۆ بچێت‌و فەرمان درا سریەی ئێمە بڕوات، پێش ئەوەی ئێمە بڕۆین فەصیلێك لە سریەی یەك ڕۆیشتبوو ئێمە لە سەربازگەکە دەرکەوتین بەرەو شوێنی شەڕەکە دەڕۆیشتین کاتێك گەیشتینە پشتی کۆشکی (حمد ئاغا) تەقە لەئێمە کراو هەندی لە سەربازەکان بریندار کران، سەربازەکان پەرت‌و بلاّوی دەوری مالّی (حمد ئاغا) بوون، ئەفسەرەکان هەلّیان بۆ هەلّکەوت (حمد ئاغا) دلّ شکاو بکەن بۆ ئەوەی بڕواتە ڕیزی شەڕ کەرەکانی دەرەوە، هەر ئەو دەمە (ملازم نوری حکیم) فەرمانی دا تەقە لەکۆشکی (حمد ئاغا) بکرێت ئەوەبوو سەربازەکان ڕووی چەکەکانیان کردە مالّی (حمد ئاغا) لە گشت لایەکەوە تەقە لە کۆشك ئەکرا، لە گەرمەی شێلکی گوللە بارانی تفەنگ‌و مەترەلۆز ئافرەتێك بەسەر کەوتبووە سەربانی کۆشکەکە ئالاّیەکی سپی بەدەستەوە بوو ڕای دەوەشاندو هاواری دەکرد، لەوکاتەش فەصیلی ئێمە گەیشتبوونە بن دیواری کۆشك‌و فەرمان درا تەقە بوەستی (ملازم نوری) گەیشتە لامان، دەرگای کۆشك کراوەو ئێمە چەند سەربازێك بە سەرکەوتین و دیمان (حمدئاغا) لەگەلّ چەند مرۆڤێك دانیشتبون، وای دەزانی هیچ نەبووە لەو دەمەش (ملازم نوری) بەسەرکەوت ئەوەندەی بەنوری گووت: (ئافەرین نوری ڕێزتان لێنام با وابێت).

نوری بە (حمد ئاغای) گوت: (بفەرموو بڕۆ لای ڕەئیس شێخ معروف، ئەو لە جێگای ئامیرە). لەوی دەرکەوتین بەرەو شوێنی شەڕ ڕۆیشتین، لە گۆڕستانەکەی خوار (مێرگەسۆر) گەیشتینە هەندی سەرباز دەگەڕانەوە ئەفسەرێکی برینداریان پی بوو، ناوی (ملازم حامد کۆیی) بوو برینەکەی ئەوەندە نەبوو بەخۆی دەڕۆیشت، لەوکاتەشدا قافلّەیەکیش هات دیار بوو لۆرییەکی پڕ لە گەنم لە پێچەکان سوتێندرا بوو، لە دوای بەسەرکەوتنی قافلەکەو وەستانی تەقە ئێمەش گەڕاینەوە سەربازگەکە، ئەوەی دەمەوی بیلّێم ئەوەیە کە لەم تەنگوچەلّەمەیەدا زۆری نەمابوو بکوژرێم، یەکەم جاریش بوو توشی شەڕ هاتم لە نزیك مالّی (حمد ئاغا)و چەند جارێك شوێنی خۆم گۆڕی لە بەر ئەو گوللانەی بۆم دەهاتن. ئەوەی لەیاد ناکرێت ئەوەیە نائب عەریفێکمان هەبوو بە ناوی (عۆدە) ناوبراو تەمەنی لە پەنجا بە سەرەوە دەبوو، کاتێك دەبوو بە تەقە ئەو مرۆڤە ئەوەندە دەترسا هەموو لەشی دەلەرزیو خۆی پی ڕانەدەگیرا، زۆر جار دەیپرسی:(ڕاستە ئەو کوردە شەڕکەرانە چەکێکیان پێیە هەر کە بە مرۆڤ بکەوێت ئاگری تێبەر دەداو دەسوتێت!!؟).

1943/11/6 شەڕی گۆڕەتوو

بەرە بەیانی ئەو ڕۆژە فەوج لە (مێرگە سۆر) دەرکەوت بەنیازی ئەوەی بڕواتە (شێروان مەزن) لە

(گۆڕەتوو) تێپەڕ بوو لە نزیك (خویَ ڕیزۆك) پێشیان لێگرت بوون‌و ببوو بە شەڕێکی دژوار لەگەڵ زری پۆشەکانی کەلە پێش سوپا دەڕۆیشتن، شەڕگەرم بوو لە گەرمەی شەڕدا ئەفسەرێکی بەریتانی لە سەربازگەکە بوو داوای کرد بڕواتە شوێنی شەڕ فەرمان درا دەستەی ئێمە لە فەصیلی (3) لەگەڵی بچین، ئامادەبووین بڕۆین نائب عەریف (عۆدە) نەی تواني لەگەڵمان بێت جندی ئەوەل (حوسێن نەجەف)ی لەجیاتی (عۆدە) هات، لەوی بە پیادە کەوتینە ڕی دیاربوو شەڕ زیاتر گەرم دەبوو، سەردەمێك گەیشتینە ناو گوندی (گۆڕەتوو) دیاربوو سەربازەکان بەشکاوی بەرەو دواوە دەگەڕانەوە زۆر ئالۆزو تەنگاو بوون ئەفسەری ئینگلیز چاوی بەو شکستەی ڕاکردوەکان کەوت تەنگاو بوو لەسەر ڕێگای ئۆتۆمبێل دیتی زری پۆشێك دەهات، لەو دەمەشدا گوللەیەك بە جندی ئەوەل کەوت لەوکاتەش ئۆتۆمبێلێك پڕ لە بریندار لەگەڵ زری پۆشێك گەیشتە لای ئێمە ئەفسەرەکە خۆی فڕێدا ناو زری پۆشەکەو ڕۆیشتەوە مێرگەسۆر، لە دوای ئەوان هەر ئەوەنددەمان بۆکرا خۆمان بشارینەوە، خۆم فڕێدایە ناو تەڕاشێك خۆم بوارد، ئۆتۆمبێلێك وەستابوو زۆر لەمن نزیك بوو دیار بوو پەکی کەوتبوو کاتێك دیم چەند چەکدارێك گەیشتنە سەر ئۆتۆ مبێلەکەو سەیریان کرد هیچی تێدا نەبوو ڕۆیشتن، لەناو تەڕاشدا دڵی لەدڵی دەدام خۆیان بدەمە دەست، دوایی گوتم نا ئەگەر بەخۆشم بڕۆمە لایان هەر دەڵێن کوڕی (سلێمان بەگ)ی دەرگەڵەمان بەدیل گرت، لە بەر ئەوە خۆم ئاشکرا نەکرد لەوی مامەوە هەتا تەواو شەو داهات کاتێك دونیا بی هەست بوو دەستم دایە ڕەشاشەکەم و بەرەو سەربازگەکە گەڕامەوە ئەوەی بەلامەوە سەیر بوو هەتا گەیشتمەوە ناو سەربازگە کەس نەبوو بڵێت تۆ کیی زەلام؟! لەکاتێکا ڕۆیشتمەوە سریە، ڕەئیس عورەفا چاوی پێکەوتم سەرسام وەستاو گوتی: (کوڕە ئەتو ماوی؟) بردمی بۆ لای (حسن تحسین) ئەویش بردمی بۆلای ئامر فوج (عقید عوسمان)، ناوبراو پرسی چۆن توانیت لەدەستیان ڕزگار بیت؟).

زۆر بەرێك وپێکی سەربر دەکەم بۆ باس کرد بەوشێوەی لەسەرەوە باس کراوە. ئەوانەی لەگەڵ مندا بوون جندی ئەوەل زوو کوژرا ئەوانی تریش هەر یەکە بەلایەکدا ڕاپەرین‌و خۆیان شاردەوە ئامر گوتی: (ئەوانی تۆیان هێنایەوە سەربازگە کی بوون؟ دیارە ناسیارن تۆ دەناسن؟)، منیش گوتم: (کەس منی نەهێناوەتەوە، کەسیش ناناسم، کەس منی نەدیوە هەتا هاتومەتە ناو سەربازگەکە، لە دواییدا ئامر گوتی: (ئافەرین برۆ سریەکەت)، زۆری پێنەچوو عقید (عوسمان) ڕۆیشت مقدم (ئەحمەد حمدی) هاتە شوێنی ئەو لەگەڵ گەیشتنی دا فەرمانی داو فوج گواسترایەوە سەرەوە لە دەورو بەری قشڵەی پۆلیسەکان چادریان هەڵدا هەرچوار دەوری خیوەتەکانی کردە شورە بە بەردی گەورە ناوە ناوە شوێنی نۆبەت دارانی تێدا دروست کرد بۆ ئەوەی لە دوورەوە گوللە نەیگرێتەوە، زەلام بەناوی دا دەڕۆیشت دیار

نەدەبوو، دروست کردنی ئەو شورەیە نیشانەی ئەوە بوو زستان لەوی دەماینەوە کە بەڕاستیش لەوی ماینەوە لە دوای تەواو بوونی شورە لە ڕێگای (ملازم نوری حکیم) چەند ڕۆژێك ئیجازەم وەرگرتو گەڕامەوە ڕواندز، لە دوای چەند ڕۆژ مانەوەم لە گەڕانەوەمدا ڕۆیشتمە حامیە بۆ ئەوەی لەگەڵ قافڵە بگەڕێمەوە مێرگەسۆر گوتیان ڕێگەگیراوە ئەو ڕۆژە نەمان توانی بگەڕێینەوە، پێیان گوتین ڕۆژی شەممە سەرلەبەیانی وەرنەوە، بەڕێکەوت ڕۆژی هەینی لە دەرگای مەکتەبی ڕواندز چاوم بە ئەفسەری تجنید کەوت چاك وچۆنیەکی زۆر گەرمی لەگەڵ کردم لە دواییدا پرسی: لەکوێی؟ گوتم: لە مێرگەسۆرم. ناوبراو پرسی کەی دەگەڕێیتەوە مێرگەسۆر نامەیەك دەنووسم بۆ رەئیس (شێخ معروف) بۆی ببە، ئەگەر ئەولەوی نەبوو بیدە بە ملازم (نوری ملا حکیم)، گوتم فەرموو بنووسە، لەدوای ماوەیەك ڕۆیشتمەوە لای ملازم (محمد قودسی) دیار بوو نامەکەی ئامادەبوو لێم وەرگرت و ڕۆژی شەممە سەر لەبەیانی ڕۆیشتمەوە حامیە، دیار بوو خەریکی ئەشیا بارکردن بوون، کات ژمێر (10)ی بەیانی لە ڕواندز بەڕێ کەوتینو زرێپۆشێکمان لە پێش دەرۆیشت یەکێکیش لە دواوە دەڕۆیشت ئەو ڕۆژە هیچ لە ڕێگا ڕوی نەدا بە ئاسودەیی گەڕاینەوە (مێرگەسۆر) دیار بوو هەندی گۆرانکاری بەرچاو دەکەوت، دەوری سەربازگەکە هەر بەرزاییەك سەنگەرێکی لێ داندرابوو، ئەو سەنگەرانەی کە لێ درابوون فەسیلێکی سەربازی بۆ ماوەی پازدە ڕۆژ لە ناویدا دەمانەوە، ئەم سەنگەرانەش بۆ پارێزگاری فەوج بوون. (ئەحمەد حەمەدی) زۆربەی شەوەکان دەگەڕا بەسەر نۆبەتدارانداً قسەی لەگەڵ دەکردنو مێوژوگوێزی پێ دەدان نۆبەتدارەکان شەو نە دەنوستن دەیان گوت ئامر دێت. ڕۆژێك داوای چەند سەربازێك کرا برۆنە ڕواندز لەگەڵ ئۆتۆمبێلەکان باریان لێ بار بکەن منیش لەگەڵیان ڕۆیشتمو قافلەکە کەوتە ڕێ پێش بگەینە (مەزنی) بووبە تەقەو لێکدان، لەوکاتەدا ئێمە ئەوانەی بێ چەك بووین دابەزین و خۆمان داییە پەنایەك، کاتێك تەقە نەما ڕۆیشتینەوە لای ئۆتۆمبێلەکان دیار بوو ڕۆیشتبون، ڕۆژیش درەنگ بوو، منو سەربازێکی خەڵکی بادلیان مابوین ناچار کەوتینە ڕێ بەپێیان بەرەو گوندی (بادلیان)، سەربازەکە شارەزا بوو شەومان بەسەر دا هات کاتێك گەیشتینە سەر ڕوبارێك لە ڕوبارەکە پەڕینەوە ئەوبەر، لەوی خۆمان پێچایەوەو کەمێك ڕۆیشتین وگەیشتینە بەردەرگای ئاشێك، دەنگی لەقە لەقی چەقەنەی ئاشەکە دەهات کەسیش دیار نەبوو، تاریك بوو قەندیلەك لەسەر دیوارەکە بەکزی دادەگیرسا کۆمەڵێك جەواڵی باراشی ئاش لە دەرگای ئاشەکە بەڕیز داندرابوون، کاتێك چوینە ژووری ئاشەکە، ئەوەی لەگەڵ من بوو ئاشەوانی دەناسیو بانگی ئاشەوانی کرد، کاتێك ئاشەوان هات دیار بوو مرۆڤێکی کورتە بالای ڕیش درێژ وامزانی ڕیشی تەواو سپییە ئەوەندەی تۆز لەسەر هەڵ نیشتبوو، لە دواییدا دەرکەوت ئەوەندە پیر نەبوو، ئەوەندەی من بۆم دانابوو، لەگەڵی

کەوتینە قسەو پێمان گووت برسیمانە، پیاوەکە ڕۆیشت هەندێك چنکەنانی ڕەقی بۆ هێنایین‌و بادیە ئاوێکی لەپێش دانایین چنکەنانەکە ئەوەندە بەتام بوو زیاد لەپێویست، ئەویش ئەوە دەگەیەنی زۆر برسی بووین لەوی کەمێك خەوتین لای بەیانی ڕۆیشتین‌و ماڵ ئاواییمان لە ئاشەوان کرد، ماوەیەك ڕۆیشتین لە هەورازێك بەسەرکەوتین زۆری پێنەچوو گەیشتینە گوندی (بادلیان) ڕۆیشینە ماڵی سەربازەکە لەوی نوستین تاکو کاتژمێر دەی بەیانی، ئەوەی بۆی بە پەرۆشم ناوی سەربازەکەو ئاشەوانەکەم بزر کردوە بەتەواو ناوەکانیان نایەتەوە یادم ، پێم وایە سەربازەکە ناوی (عوسمان) بوو.

هەر ئەو ڕۆژە ڕۆیشتمە ڕواندز لە حامیە چوومە لای لێپرسراوی سوپا زۆر بەڕێکی بەسەر هاتەکەم بۆ گێڕایەوە ناوبراو هەندێك شتی لای خۆی نووسیو گوتی: (قافڵە دوای چوار ڕۆژی تر ئەڕوات ڕۆژی یەك شەممە سەر لەبەیانی وەرە بەڕێت دەکەم).

لەڕۆژی دیاریکراو سەر لەبەیانی ڕۆیشتمەوە ڕواندز، لە حامیە گوتیان ئەمرۆش قافڵە ناڕوات، کەوتەوە ڕۆژی چوارشەممە ناچار ڕۆیشتمەوە (فەقیان) تا ڕۆژی چوارشەممە، ڕۆژی چوار شەممە لە حامیە دەرکەوتین باوو بارانێك بوو تا گەیشتینە (مێرگەسۆر) بە هیلاك چوین، کاتێك گەیشتینەوە سەربازگەکە دیار بوو فەصیلی ئێمە ڕۆیشتبوە سەنگەری سەرباسك، لە خوارەوەی ئێمە یەك سەنگەر هەبوو بەسەر (مێرگە سۆری) خواروودا دەیڕوانی، لە سەنگەری باس کراو جندی ئەوەلێکی سورچی (حەسۆ) بە مەترە لۆز تەقەی لە گوند کرد یەکێکی لەسەر بانی کوشت.

ڕۆیشتمەوە فەصیل زۆر سەرمابوو بەفر زۆر لە گۆڕێ بوو، ڕۆژی دووەم دوای گەڕانەوەم باو بارانو بەفرو کرێوە بوو تەم‌و مژو تاریك بوو لە دەوری کات ژمێر دە لە دەورو بەری سەنگەر بوو بە تەقەو لێکدان، لە لێکدانەکەدا عریف (مهدی)کوژرا سەربازێکی خەڵکی (گەزنی)ش برینداربوو، کە سەر بە ناحیەی باڵەکە.

ئەوەی زۆر سەیر بوو ئەوەبوو لەکاتی گەرمەی تەقە مەتارەیەکی ئاویان فڕی دایە ناو سەنگەر کاتێك سەیرم کرد دوکەڵی لی دەردەکەوت دەم‌و دەست هەڵم گرت‌و فڕێم دا دەرەوەی سەنگەرەکە زۆری پێنە چوو مەتارەکە تەقیەوە و ئەوەندەی نارنجۆکێك دەنگی هات‌و نەزانرا چی تێدا بوو!!

وەك بەدیارکەوت لە کۆتایی مانگی (11ی 1943) (نوری باویل ئاغا)ی ڕواندزی ناردرا بۆ دیدەنی (مەلامستەفا) بارزانی، ناوبراو گەیشتە (مێرگەسۆر)و بەڕێ کرا بۆ ئەو شوێنەی (مەلا مستەفا)ی لی بوو بۆ ڕێ ڕۆن کردنەوەو سازکردنی ووت وویژ لە گوندی (بیستری) لە بەرامبەر (مێرگەسۆر) بەیەك گەیشتن ئەوەی زاندرا (نوری باویل ئاغا) داواکاریەکانی بارزانی برد بۆ بەغدا.

زۆر ڕۆژان تەقە لە دوورەوە لە سەربازگە ئەکرا، ڕۆژێك لە بن دیواری قشڵەی پۆلیسەکان گوللەیەك

به ملازم (ڕەفیق)کەوتو بریندار بوو لەو کاتیش ڕێگا گیرا بوو، بەفرێکی زۆر کەوتبوو ناڕەحەتی ملازم (ڕەفیق) ئەفسەرە کوردەکانی ناچار کردو ڕاسپاردەیەکیان بەڕێ کردە لای (مەلامستەفا) بۆ ئەوەی ڕێگا بدات ملازم (رەفیق) بەڕێ بکرێتە ڕواندز (مەلامستەفا) وەڵامی دابۆوە با بیبەن بەو مەرجەی ئەو سەربازانەی لەگەڵی دەچن بی چەك بن، بێگومان ڕێگا ئەوکاتە لە دوولاوە گیرا بوو لەلایەك چەکدارەکان لەسەر ڕێگا بوون، لە لایەکی تر بەفر گرتبووی، ملازم (رەفیق) ئەفسەرێکی خۆشەویست بوو، لەکاتێکا بەڕێ کرا بەشی زۆری سەربازەکانی کورد لەوی کۆبوو بوونەوە تا بڵێی بۆی بە پەرۆش بوون لە بەر ئەوەی ئەفسەرێکی بەڕێز و پاك ڕەوشت ولێهاتوو بوو، ڕۆڵەی شاری حاجی قادری نەمر بوو، لە ئەفسەرە نیشتیمان پەروەرەکانیش بوو. ڕۆژێك فڕۆکەیەکی بار ئەهڵگر گەیشتە سەر سەربازگەکە، هەندێك شتی فڕێدا خوارەوە شتەکان کەوتنە نێوان سەربازگەو چەکدارەکان، سەربازەکان هەوڵیان ئەدا بڕۆن بی هێننەوە، چەکدارەکانیش تەقەیان لی دەکردن، لە دواییدا سەربازەکان لە سەر شورەی دیوار ئاودیو بوون توانیان شتەکان بێننەوە ناو سەربازگەکە، دوا بەدوای ئەو ڕووداوە ڕۆژێك لە سەربانی قشڵەی پۆلیسەکان گوللەیەك بەجندی ئەوەل حسێن کەوت و کوژرا جوندی ناوبراو سلێمانی بوو، سەربازێکی خۆشەویست بوو.

بۆجاری دووەم (نوری باویل ئاغا) هاتەوە (مێرگەسۆر)و ئەم جارە (پوشۆی)کوڕی (سەید تەها)شی لەگەڵ دابوو، ڕۆیشتنە لای (مەلامستەفا) شەویش لەوی مانەوە لە دوای گەڕانەوەی ئەوان زۆری نەخایاند لەسەرەتای مانگی یەك واتە لە (1944/1/7) وەزیری دیاریکراوی عێراق (ماجید مستەفا) بۆ وتووێژ گەیشتە (مێرگەسۆر) لەگەڵ جەنابی (مەلامستەفا)کەوتنە ووتوووێژ، ئەوەی بەدیار کەوت لەسەر چەند خالێك ڕێکەوتن:

1ـماڵی شێخەکان لە خواروی عێراق بگەڕێنەوە بارزان.

2ـ چەکدارە بارزانیەکان چەکەکانیان لانەبێنێتەوە.

3ـ ئازوقە بدرێت بە خەڵك لە ناوچەی بارزان.

4ـ بارزانی بڕواتە بەغدا بۆ دیدەنی کاربەدەستانی بەغدا.

5ـ مەخفەرەکانی پۆلیس بگەڕێنەوە شوینەکانیانو سوپاش لە مێرگەسۆرو بلەی بارزان بگەڕێنەوە شوێنەکانی پێشویان.

لەبەر ڕۆشنایی ڕێکەوتننامەکە لە ناوەڕاستی مانگی (2/1944) ڕێگا درا بە ماڵی (شێخ احمد) برا گەورەی (مەلامستەفا)کە بگەرێنەوە (بارزان)و ئازوقەش گەیشتە (مێرگەسۆر)و گەنمو جۆش دابەش کرا بەسەر بارزانیەکان. بە پێی ئەو ڕێکەوتنە فەوجی ئێمەش لە (مێرگەسۆر) لە کۆتایی

مانگی سی دا گەڕایەوە ڕواندز، لەكاتێكدا گەیشتینەوە حامیە چەند ڕۆژێك ماوە درا بە سەربازەكان بۆ خۆ ڕێكخستنەوەو پاكو خاوێنی، لەدواییدا دەست كراوە بە مەشقی سەربازی، ئەوەی بەلامەوە زۆر زۆر گران بوو ئەوە بوو هەموو بەیانیان زوو چوار پایەكان بەسەر بخەینە سەر بانی قشلەو لە كۆتایی مەشقدا بیانهێنینەوە خوارو بۆ ناو قاوشەكان لەوێش ڕێك بكرێنەوە بەو شێوەیەی دیاریان كردبوو.

بەیانیەك لە گۆڕەپانی مەشق كردن وەستا بووین ئەفسەری مەشق پێكەر قسەی بۆ دەكردین دەربارەی كارو باری سەربازی، كاتێك ئینزیباتێك هات نامەیەكی دایە دەستی ئەفسەرەكە ئەویش گوتی: (زرار بڕۆ لەگەڵی بزانە لە قەڵەم چیان ئەوێت). لەگەڵ ئینزیبات ڕۆیشتم لەڕێگا بیرم لەوە دەكردەوە بۆ بەندیخانەم دەبەن، ئەمگوت لەوانەیە بم كەنەوە ئینزیبات، كاتێك گەیشتینە دەرگای گەورەی حامیە ئینزیباتەكە بانگی سەرۆكی نۆبەتدارەكانی كرد پێی گوت: (دەرگای بەندیخانە بكەنەوە) ناوبراو دەرگای كردەوە هەرئەوكاتە ڕاپێچی بەندیخانەكرام بەبێ ئەوەی هیچ شكێك لەخۆم بكەم.

دادگای سوپای عورفی كەركوك

لە دوای گەڕانەوەی فەوج لە مێرگەسۆر لە سەرەتای ساڵی (1944) بەند كرام بەبێ ئەوەی شك بەهیچ شتێك ببەم، كاتێك خرامە بەندیخانە ئەوانەی ناو بەندیخانە ئەیان پرسی: (لەسەرچی بەند كراوی؟).

وەڵامم ئەوەبوو خۆشم نازانم لەسەرچی بەند كراومو بۆچی هێناویانم بۆ ئێرە! بێ سەروو پرسیار چەند ڕۆژ لە بەندیخانەی حامیەی ڕواندز مامەوە، ڕۆژی دووەم بوو بە هەرجۆرێكی هەبوو (فەقی خدر) كاتبی قەڵەم فەوج توانی پێم رابگەیێنێو بڵێت: (ئاگاداربە زۆر خەرابیان لەسەر نووسیوی، نووسینەكە مەترسی بەدواوەیە، ئەگەر بتوانی بڕۆی هەوڵ بدە پێش ئەوەی بەرێ بكرێیت بۆ دادگای كەركوك بڕۆ).

(فەقی خدر) خەڵكی گوندی (ئاكۆیان) بوو برادەرم بوو پەیوەندی بەماڵی خاڵەكانمەوە هەبوو.

بەندیخانەی سووپا كۆمەڵێك بەندی تێدابوون، لەوانە هەندی سەربازی گووندی (گەرۆیان) ڕایان كردبوو لە (مێرگەسۆر)، بەڵام پێش بگەنەوە گوندەكەیان (ملازم حكیم) ڕواندزی لەسەر جۆخینی (بێرۆ) گرتبوونیو ڕاپێچی بەندیخانەی كردبوون لە مێژبوو لەوی بوون.

بەڕاستی لەدوای ڕاگەیاندنی (فەقی خدر)كەوتمە بیركردنەوە بۆ ئەوەی ئەگەر بۆم هەڵ بكەوێت ڕابكەم، بەڵام هەلێكی گونجاوم بۆ نەڕەخسا، ئەوەبوو بەیانیەك پاسێكی شەقو شلۆق هاتە بەر دەرگای حامیەو ڕەئیس عورەفایەك هات ناوی كۆمەڵێك لەبەندیەكانی خوێندنەوە، ناوی منیش خوێندرایەوە، هەر لەوی دوو دوو كەلەپچە كراینو بەرێ خراین بۆ هەولێر ئێوارە سەری ڕۆژ ئاوابوون گەیشتینە سەربازگەی هەولێر ماوەیەكی زۆر چاوەڕوانی ئەوە بووین هەتا لەوی وەریان گرتین، ئەوەی ئێمەی

وەرگرت ئاگام لی بوو بە سەرۆکی نۆبەتدارانی گووت: (زۆر ئاگاداری ئەو سەربازە بچکۆلەیە بن) یەك بەیەکیان بردینە ژووری بەندیخانەکە، بەلاّم چ بەندیخانەیەك لەشێوەی هۆڵی مەڕ تاریك ئەوەندەی بلێیت پیسو پەلۆس بوو، هۆدەیەکی گەورەی چوار گۆشە دوو کۆڵەگەی لەناو دابوون پڕبوو لە سەربازی بەندکراو جێگا نەبوو، زۆر بەکەساسی لە ژێر یەکێك لە کۆڵەگەکان دانیشتم لەگەڵ ئاگاداری ئەو مرۆڤەی لێپرسراو زیاتر کەوتمە بیرکردنەوە بۆ زیاد لەهەموو ئەو بەندیانە ئاگاداری من بن؟ لەگەڵ دڵ تەنگیم سەیری قەندیلەکەم ئەکرد دادەگیرساو دوکەڵێکی ڕەشی لی دەرئەچوو، وات دەزانی دووکەڵی شەمەندەفەرە، لەو کاتەدا سەربازێك هات زۆر بەگەرمی چاك و چۆنی لەگەڵ کردم لەسەرەتادا نەم ناسی دوایی زانیم ئەو سەربازە (شێمحمەدە) دانیشتوی (بێشوك) ئەوەی دەمەوی دیاری بکەم ئەو مرۆڤە زیاد لە پێویست ڕێزی گرتمو بەتانی خۆی بۆهێنام، دواتر چایان بۆ هێنام، دوایی لیی پرسیم بۆچی بەندکراوی؟ گوتم: (وەڵلاّ بەخۆشم نازانم بۆچی بەندم ئەوەی شکە بەخۆم نابەم)، دوو شەو لەو بەندیخانەیە پیسو پەلۆسەماینەوە، ئەوەی جێگای دڵ خۆشیم بوو، تەنها ئەو شێمحەمەدە بوو، ئەو دوو شەوە وای نەکرد هیچ نیگەران بم و زۆر چاودێری کردم.

ڕۆژی سییەم بەڕی کراین بۆ کەرکوك، لەکاتێکا لە (ئالتون کۆپری) وەستاین ئەوانەی لەگەڵ من بوون کەلەبچەیان لەدەستی کردنەوە تەنها هی منیان نەکردەوە، هەتا گەیشتینە کەرکوك، لەوێش بردنیانین بۆ بەندیخانەی فرقە، ئەوەی منی نیگەران کردبوو پارەی تاکە جگەرەیەکم پی نەبوو، ئەو ڕۆژەی گەیشتینە ئەوی هیچیان پی نەدایین، نەخواردن نە ڕایەخ. زیاد لەپانزە ڕۆژ لەو بەندیخانەیە ماینەوە بەبی سەرو پرسیار هەموو ڕۆژێك ناوی بەند کراوەکانیان دەخوێندەوە گوێم دەگرت بەلّکو ناوی منیش دەخوێندرێتەوە، بەلاّم بەنا بەدڵی دەگەرامەوە لەدواییدا وام لی هاتبوو لەشوێنی خۆم هەڵ نەدەستام، لەپڕێکا ڕۆژێك بانگ کرام پێیان گوتم: (خۆت ئامادەبکەو وەرە بەر دەرگا) کاتێك ڕۆیشتم لە دەرگا نائب عریف ئینزیباتێك دەستی کەلە پچەکردمو لەگەڵ سەربازێکی چەکدار دامیە پێش خۆیو هەتا بارەگای فیرقەو بەسەر کەوتینە قاتی دووەم، لە بەر دەرگا وەستاین، لە دواییدا ڕۆیشتینە ژورەوە و منیان بردە ناو قەفەس وەستام سەیرم کرد کۆمەڵێك ئەفسەر دانیشتبون لە سەرەتادا ئەفسەرێکی سی ئەستێرە گوتی: (دەستت بخەرە سەر ئەو قورئانەو بڵی بەو قورئانە ئەوەی لێم دەپرسن بەڕاستی وەلاّمی دەدەمەوە). منیش دەستم دانا سەر قورئانو گوتم: (بەو قورئانە ئەوەی لێم دەپرسن بەڕاستی وەلاّمتان دەدەمەوە). ئەفسەر گوتی: (پێمان بڵی لەو کاتەی لە شەڕی گۆڕە توو بەشەو گەڕایتەوە بۆسەربازگەکە ئەوانەی تۆیان گەیاندەوە نزیك فەوجەکە کی بوون؟) گوتم: (کەس منی نەگەیاندۆتەوە نزیك فەوج وکەسیش منی نەدیوە لەوکاتەی گەڕاومەتەوە بۆ فەوج). ئەفسەرەکە گوتی: (باشە تۆ بە ئامرت گوتوە

من لێرە کەس ناناسم کەچی شاهید هەیە کەتۆ گوتوتە ماڵی ئێمە لەمێرگەسۆر بووە، چی ئەڵێیت؟) گوتم: (بەڵێ وەك زانراوە کاتی سوپای ئینگلیز هاتۆتە ڕواندز باوکم بەرهەڵستی سوپای ئینگلیزی کردوە لە دواییدا ڕای کردوە چۆتە لای شێخ ئەحمەدی بارزانی، سوپای هێرش هێنەر ماڵی ئێمەی تالآن کردوەو ژنو منداڵ بەسەڵتی هەلآتوون لە مێرگەسۆر ماونەتەوە تاکو عفو کراونو ئەوکات گەڕاونەتەوە ڕواندز). ئەفسەر گوتی: (ئەو ڕاستیەمان پی بلّی ئەو ڕۆژەی لە ڕواندز ملازم محمد قودسی تۆی بانگ کرد چی ڕاسپاردیو چی پی گوتی؟ ئەونامەیەی دای پێت بۆ کام ئەفسەرت برد؟) گوتم: (بەڵێ ملازم محمد منی بانگ نەکرد، بەڵکو من خۆم ڕۆیشتم چاكو چۆنیم لەگەڵ کرد، ئەویش پرسی لەکوی سەربازی؟) گوتم: لە(مێرگە سۆر) ئینجا ناوبراوگوتی : (نامەیەك دەنوسم بیبە بیدە بە ڕەئیس شێخ معروف)، نامەکەم لی وەرگرت، کاتی گەڕامەوە مێرگە سۆر نامەم دایە مراسیلی شێخ معروف کەناوی بنیامین بوو زیاتر نا).

ئەفسەرەکە گوتی: (وەهاب ئاغای جوندیان دەناسی؟ ئەو پیاوە چ کارەیە لە ڕواندز؟) گوتم: (بەڵی وەهاب ئاغا دەناسم خزممانە، دایکی ئەو پوری باوکمە، بەلآم نازانم چ کارەیە). ئەفسەر گوتی : (کە وابی تۆش لە کۆمەڵەی هیوای، خۆ بەڕاست ناوت لە لیستی ئەوان دایە). گوتم : (کۆمەڵەی هیوا چی یە؟) لەکام دائیرە کار دەکەن بۆ نایان ناسمو ناوی منیان نوسیوە!؟) ئەفسەر لەگەڵ قسەکانی من هەستا سەرپیو گوتی: (دەتەوی خۆت گێل بکەیت ئەگەر ڕاستی نەڵێی بەو دەمانچەیە دەتکوژم) لەگەڵ قسەی بی ڕێزیش فەرمانیدا بیبەنە دەرەوە، بردمیانە دەرەوەو لەدەری هەر دوو دەستیان کەلەپچە کردمو بردمیانەوە بەندیخانە.

ڕۆژی دوایی دیسان بەهەمان شێوە بردمیانەوە ناو قەفەسی دادگاو دەستیان کرد بە لێپرسینەوە هەمان ئەفسەر بوو. ئەفسەر گوتی: (وا دیارە لە شەڕی مەزنی لە ڕۆژی (1943/11/10) لەگەڵ بووی، بەلآم خۆت لە شەڕ شاردۆتەوە لەبەر چی؟ یان ئاگاداربووی ڕێگرەکان دێنە سەر ڕێگا؟) وەلآم: (بەڵی لە شەڕی مەزنی لەگەڵ قافڵە بووم وەك سەربازێکی بی چەك بۆ بارکردنی ئۆتۆمبیلەکان کاتێك بوو بە شەڕ ناچار خۆمان دایە پەنایەك لە دوای وەستانی شەڕ ئۆتۆمبێلەکان ئێمەیان بەجیهێشتو ڕۆیشتبوون، لەوی خۆمان بوارد تا تاریك داهات بەڕێگای بادلیان دا ڕۆیشتین بەرەو سەربازگەی ڕواندز لەوێش بە درێژی بەسەر هاتەکەم بۆ ئەفسەری بەر پرسی حامیە ڕوون کردۆتەوە، ئێوە ئەتوانن بنێرن بە دوای ئەو ڕوون کردنەوەیەداو سەیری بکەن ئەگەر وانەبوو ئەوکاتە بزانن ڕاستیم لە ئێوە شاردۆتەوە). لە دوای ئەو وەلآمەم ئەفسەری پایە بەرزی دادگا ڕووی تێکردمو گوتی: (وا دیارە ناتەوی ڕاستیمان پی بلّێیت ئەوەش مەترسیە بۆ تۆ ئاگاداربە خۆت توشی مردن مەکە، ڕاستیمان پی بلّی با

لە مردن ڕزگارت بکەین).

وەلاّم: (ئەوەی ووتومە هەر ئەوەیە زیاترم لەلا نیە ناشتوانم زیاتر بلّێم لەبەر ئەوەی سوێندم خواردوە ڕاستی بلّێم ئەگەر باوەڕیتان هەبێت هەر ئەوەیە). هەمان ئەفسەر پرسی: (پێم نالّێیت ئەونامەیەی ملازم محمد دای پێت بۆ شێخ معروفت برد چی تێدا نوسرابوو، نووسینەکە دەربارەی چی بوو؟) وەلاّم: (ئەوەی ڕاستی بێت نەمزانی چی تێدا نوسرابوو لەبەر ئەوەی نامەکە قایم کرابوو مافی ئەوەشم نەبوو دەستی لی بدەم لەبەر ئەوەی دەست لە ئەمانەت دان تاوانە). ئەفسەر: (ماوەت پی دەدەین بۆ بیر کردنەوە بەلّکو چاك بیر بکەیتەوە ڕاستیمان پی بلّێی ئەوکاتە ئازاد ئەکرێیت)!.

دیسان بردمیانەوە بەندیخانەو ماوەیەکی زۆر کەس لیی نەپرسیم، نزیکەی دە دوانزە ڕۆژ چاوەڕوان بووم هیچ نەبوو، تەواو بێزار بووم زۆریش پەرپوت بووم تا لە دواییدا ئێوارەیەك بە درەنگەوە بانگ کرام لە دەرگای بەندیخانە دیار بوو یەك دوو چەکدار وەستا بوون منیان برد زۆر ترسام، گوتم دیارە بۆ کوشتن دەم بەن کاتێك لە دەرگای فرقە چوینە ژوورەوە بردمیان بۆ لای ئەفسەرێك ناو براو گوتی: (ماوەمان پێدا بووی بیر بکەیتەوە بۆ ئەوەی ڕاستیمان پی بلّێیت بابزانین چی نوێمان پی دەلّێیت؟).

گوتم: (ئەوەی بە ئێوەم گوتوە ئەوە ڕاستیە هیچی ترم لانیە لەوە زیاتر ئەگەر باوەڕ بکەن هەر ئەوەیە، ئەوەی بە ئێوەم گوتوە). گوتی (ئەوە دوا جارە ئەگەر ڕاستیمان پی نەلّێیت ئەوا ئەو سەربازانە دەتبەن دەتکوژن خۆت بە کوشتن مەدە زوو ڕاستیمان پی بلّی، ئێمە دەزانین پەیوەندیت بە کێوە هەیەو بۆ چیان تۆ کردۆتە سەرباز). ئەفسەرەکە کەمێك وەستاو دوایی گوتی: (بیبەنەوە) سەربازەکان منیان بردە دەرەوەو نائب عەریفەکە گەڕایەوە لای ئەفسەرەکە، کاتێك دەرکەوت منیان دایە پێش خۆیانو بردمیانەوە بەندیخانە.لە دوای دوو ڕۆژ بردمیانەوە دادگاو لە ناو قەفەسەکە کەمێك وەستام ئەفسەرە پایە بەرزەکە هەستاو بڕیارەکەی دادگای خوێندەوە لە دواییدا گوتی: (لە بەر ئەوەی ڕاستیت پی نەگوتین لەگەلّ ئەوەش دادگا ڕوحمی پی کردووی کە گەنجی بڕیار درا پانزە سالّ بەند بکرێیت، دەبی ئەوەش بزانی دادگا ڕوحمی پی کردووی ئەگینا تاوانەکەت لەو حوکمە زیاتر دەگرێتەوە).

منیش گوتم: (من تاوانبار نیم خۆم بەتاوانبار نازانم، کەڕازی بم دان بە بڕیاری دادگا بنێم بێگومان بڕیارەکە دوورە لە ڕاستیو دادپەروەری لەبەر ئەوەی شاهیدێك نییە دانی پێدا بنێتو تەنیا گۆتەیەو هەلّبەستە). ئەفسەرەکەگوتی: (یانی ڕازی نیت بەبڕیاری دادگاو مۆری ناکەی، ئەوە بڕیاری دادگای عورفیە)؟

گوتم: (نەخێر ڕازی نیمو مۆری ناکەم)، هەر ئەو دەمە بردمیانەوە بۆ بەندیخانە، دیاربوو ئەمە دوا جاربوو دادگا کۆتایی هات. ڕۆژی سی یەم بردمیان بۆ بەندیخانەی کەرکوکی مەدەنی کاتێك گەیشتینە

هەواڵنامەی کتێب

بەر دەرگای بەندیخانە ئۆتۆمبیلێك وەستا بوو، دیاربوو پڕ بوو لە بەندیەكان بەڕی دەكران، ماوەیەك وەستاین دواییی منیشیان خستە ناو هەمان ئۆتۆمبیل لەوی بەڕی كەوتین ڕوو لە هەولێر ئێوارە درەنگ بوو گەیشتینە هەولێر، بردمیان بۆ بەندیخانە لەوی ڕاپێچی هۆدەیەكی درێژی پڕ لە بەندی كراین لە نزیك دەرگا لە شوێنێك دانیشتم سەردەمێك نائاگا دەستم بە پلاكی كارەبا كەوت وایەری ڕووت بوو، كارەبا لیی دامو كەوتم زۆری نەمابوو بمرم. ئێوارەی ڕۆژی دوایی لەناو حەوشی سەرا بوو بە قرەو هاتو هاوار دوایی زانرا (عەونی یوسف) كە پارێزەر بوو لەگەڵ بەڕێوەبەری پۆلیسەكانی كردبوە كێشە،ئەوكاتە ناوبراویش دەست بەسەر بوو لەوی، بۆ بەیانی كۆمەلێك بەندیان بە پاسێكی شڕو بی سەرو بەر بەڕێیان كردینە بەندیخانەی موصڵ.

دوو ساڵ بەندیم لە موصڵ

ڕۆژی سییەم لە بەندیخانەی هەولێر كۆمەڵێك بەندیان بەڕی كردینە موصڵ ئەو سەربازانەی گەرەوەییش لەگەڵ بوون حەوت كەس بوون، ئێوارە درەنگ بوو گەیشتینە بەردەگای بەندیخانەی گەورەی لە موصڵ پێش ئەوەی بمان بەنە ژوری بەرگی سەربازیان لی وەرگرتینەوە و هەریەكەو كراسو بێجامەیەكی جاوی دەست كردی بەندیخانەیان پێداینو سەریشیان تاشینو بردنیانین بۆ شوێنێك لە ناو بەندیخانە كە تایبەت بوو بۆ ئەوانەی یەكەم جار دەگەیشتنە ئەوی، زۆر تەنگو ناخۆش بوو، پیی دەووترا (ڕەزالەت خانە) بەڕاستی ناوی خۆی بەخۆیەوە بوو بەیانی لە پەنا شیشەكان سەیری بەندیەكانمان دەكرد لەكاتی ڕیز بووندا بۆ ژماردن، بەلامانەوە سەیر بوو لەبەر ئەوەی ئەوە جاری یەكم بوو ئەو دیمەنە دەكەوتە بەرچاومان، لە دوای تەواو بوونی ژماردن بەندیەكان لە حەوشە بلاوەیان كردو هەندێكیان بۆ لای ئێمە هاتن لەپەنا شیشەكان كەوتنە قسە من زۆر بەشپرزەیی لەوی وەستابووم یەكێك لە بەندیەكان پرسی (ئێوە لە كوی هاتونو خەڵكی كوێن؟) گوتم: (لە هەولێر هاتوینو من خەڵكی ڕواندزم ئەوانی تریش خەڵكی دەورو بەرن هی تریش هەیە نایان ناسم)، یەكێك گوتی (منیش ڕواندزیم دەبی بتناسم من بەحەسەن نۆپل ناسراومو ئارەزومە بزانم تۆ كیی؟)

گوتم: (من دەرگەلەییم كوڕی سلێمان بەگ)م، (حەسەن) هەر زوو پرسی (بۆ بەند كراوی؟) گوتم: (كاكی بەڕێز سەرباز بووم زستانی ڕابردوو لە مێرگە سۆر بووم ئاگام لە هیچ نەبوو كۆمەڵێك بەندو بالۆرەیان بۆ هەڵ بەستووم بوختانی بی سەرو بەریان بۆ ساز كردوم، ئەوە ماوەیەكە لە كەركوك لە پێش دادگای عورفی چاوەڕوانی بەزەیی ئەوان بووم). حەسەن منی وەها دیت بەزەیی پێدا هاتم ڕۆیشت زۆری پی نەچوو گەڕایەوە قاپ قاپەیەكی دارو دەسرۆكێكی سپی (گۆترە) بۆ سەربەستنی بۆ هێنام بەڕاستی جێگای ڕەزامەندیم بوو لەبەر ئەوەی سەركۆت و پی خواسبووم. بی گومان بەندیەكان ڕۆژانی

بەیەك گەیشتنی کەس و کارەکانیان هەبوو کەلو پەلیان بۆ ئەهێنان ئـەوەی پێویسـتیان پـی هەبایـە، بەلاّم من لەوەش بی بەش بووم، لە دوای چەند رۆژی رەزالەت خانە دابەشی سەر قاوشەکان کراین مـن لە قاوشی ژمارە (5) دانرام، قاوشی پێنج چەندین دەزگای دارتاشیو دار شەق کردنی لەناو دانرابـوون، لەژێر یەکێك لەو دەزگایانە بەتانیە شورەکەم راخستو لەسەری دانیشتم، سـەیری بەندیـەکانم دەکـرد هەریەکەی کەلو پەلی خۆیان هەبوو، رۆژی دوایی لە کۆتایی ژماردن ئێمـەیان دابـەش کردینـە سـەر ئیش، هەریەکەی لە شوێنێك دانراین کاربکەین، من ناوم بۆ ئاشخانە دەرچوو، رۆیشتمە شـوێنی کـارو دیار بوو کۆمەلێك دانیشتبوون خەریکی پاك کردنەوەی شێلّم بوون، مرۆڤێکی موو زەردی چوار شانەی چلّکاوی زنجیرێکی ئەستوری لە پێدا بوو سەبیلەیەکی کوردەواری بە دەستەوەبوو کاتێـك سـەلامم کـرد ئەو پیاوە هەر زوو گوتی: (مام خەنی دانیشە، چەقۆیەکی بۆ بێنن دوایی زانـیم ئـەو پیـاوە ئاشـپەزی گشتی یەو ناوی (چیچۆ)یە بیست سالّ حوکمە، زۆری پێنەچوو بەندیەك هات سەلامی کردو رۆیشتە ژورێك عەرەب بوو، ئەویش زنجیرێکی لە پێدا بوو ووتیان ئەوە بەرپرسی ئاشخانەیەو ناوی (سید محمد)ە.

کاری من لەوی ئەوە بوو خواردنم بۆ ئەوانەی لە ژووری ئیعدام بوون دەبرد، کارە سەرپییەکانیشم دەکرد کەمێك شارەزای بەندیخانە بووم، دیار بوو بەندیەکان ئێواران دەیان خوێند منـیش چـووم نـاوی خـۆم بنووسم، مامۆستای بەپرس گوتی: (خوێندەواریت هەیە؟) گوتم: (بەلّی کەمێك خوێنـدەواریم هەیـە)، کاتێك سەیری کرد خوێندنەوەو نوسینم چۆنە گوتی: (ئەوانەی دەیان بینی هیچیان ئەوەندەی تۆ نـازانن مەگەر بێیت قورئان بخوێنی).

ئەرۆیشتم عەرەبیو قورئانم دەخوێند، عەرەبییەکەم لاواز بوو دەمویست باشتر فێرببم، رۆژێك لەبن دیـوار دانیشـتبووم عـەرەبیم دەنوسـیەوە دیـتم کەسـێك لەسەرسـەرم وەسـتا بـوو زۆر بـە ووردی سـەیری نووسینەکەمی دەکرد، سەرم هەلّبڕیو ویستم هەستم نەی هێشت سەیرێکی کردم دیتی بـە مرۆڤێکـی شپرزە دەچم. پرسی: (چەند سـالّ حوکمیـو لەسـەر چ بەنـدکراوی؟) ئـەوەی راسـتی بێـت باشـی تـی نەدەگەیشتم لەبەر ئەوەی عەرەبیم باش نەبوو، برادەرێکی کوردی بانگ کرد لە بەندیـەکان بـۆ ئـەوەی تەرجەمەمان بۆ بکات، گوتم: (پانزە سالّ حوکم کراوم)، سەرباز بووم ئەو تاوانەی لە دادگای کـەرکوك پیی حوکم کرام بۆم باس کرد، پیاوەکە کـەمێك وەسـتاو چـاوەکانی دانایـە سـەریەکترو گـوتی: (دوای ژمـاردن وەرە لام لـە قاوشـی دوو نامەیـەکی داواکاریـت بـۆ ئەنوسم بـۆ مـەلیك بـۆ سـوککردنی حوکمەکەت)، پرسی: (خۆ بڕیاری دادگات مۆر نەکردوە؟) گوتم : نەخێر مۆرم نەکردوە.

ئەو مرۆڤە بۆ ژماردن نەدەهات کاتی پرسیم بۆ نایەت بۆ ژماردن، گوتیان سیاسیـەو دەلّـێن شـیوعیە ناوی (غەنی) بوو. لەسەر راسپاردەی خۆی رۆیشتمە لای ئەو مرۆڤـە، ئـەوەی راسـتی بێـت بـەرۆیێکی

گەشەوە بەخێر هاتنی کردم‌و هەر زوو دەستی دایە قەڵەم‌و کاغەزو دەستی کرد بەنوسین لەکۆتاییدا بە مەرەکەب ئەنگوستی تەڕ کردم‌و بەکاغەزی وەناو گوتی: (تۆ برۆ دوو بەیانی خوشکم دێتە سەردانم ماڵیان لەبەغدایە وا ئەکەم نامەکە باوێتە سندوقی ماڵی (مەلیك) هیچ غەمت نەبێت.

کاتێك لای ئەو مرۆڤە بە سۆزە دەرکەوتم بیرم لەوە کردەوە ئەگەر بی گوتبایە دە فلس چیم دەکرد!، خۆ یەك فلسم نەبوو، بەلاّم ماڵی ئاوا بێت هەموو شتی بەخۆی رێکخست. ئەوەی دیار بوو لەو بەندیخانە گەورەیە کەسی لە خۆم بی کەس ترم نەدەدی، تەواو ئاڵۆزو شێواو بووم، چونکە هەر من بووم کەس نەدەهاتە لام، پەرۆشیم لەوە نەبوو کە کەس نەدەهاتە لام، بەڵکو پەرۆشیم ئەوە بوو بڵێین ئەو گەنجە کەسی نیە بۆیە نایەنە لای.

نامەی ئەو مرۆڤە بۆی نوسیم ماوەی چەند مانگێك دەنگی نەبوو پیاوەکەش لەوی گواسترایەوە بۆ شوێنێکی تر منیش لیی بی ئومێد بووم، کەچی ڕۆژێك بانگ کرام بۆ لای مدیر کە چوم ناوبراو پرسی: (تۆ نامەت ناردوە بۆ مەلیك بۆ سوك کردنی حوکمەکەت؟) منیش گوتم: (بەڵی من نامەی داواکاریم داوە بە مەلیك زۆر لەمێژە تاکو ئێستا بی وەلاّمە). مدیر گوتی: (باشە چەند حوکم کراوی). گوتم: (15ساڵ) گوتی: (بە چەند ساڵ ڕازی دەبی ئێمە بۆت دیاری بکەین؟) گوتم: (بەیەك ڕۆژیش ڕازی نیم لەبەرئەوەی تاوان بار نیم تا ڕازی بم یان نا). مدیر گوتی: (بۆت بکەین بە پێنج ساڵ ڕازی دەبی؟) گوتم: (نەخێر بە پێنج ڕۆژیش ڕازی نابم ئەگەرچی نزیکەی ساڵێکە بەندم غەدرێکی زۆر لە من کراوە لەجیاتی ئەوەی خەلاّت بکرێم بەند کراوم).

مدیر گوتی: (کوڕم ئەوەی ڕاستیە ئەمرت گەڕاوەتەوە بە دوو ساڵ کەیفی خۆتە مۆر بکەی یان نا، بەلاّم پێت دەڵێم دەستی لی مەدە دوور نیە زیاد بکرێت! لەو کاتەی نزیکەی ساڵێك بوو بەندکرابووم بەگوێرەی بڕیارەکە ساڵێکم مابوو دەربچم.

ڕابواردنم لە بەندیخانە

ڕابواردنم بەزۆری لەگەڵ ناسیاوەکانی جەماعەتی گەرەوەییەکان‌و (حسن نۆپل)و زۆر جاریش (عەلی ئاغای سپیندار‌یو کەریم خۆرانی)و ئاشنایەکانی تر بوو.

ڕۆژێك باش چاوەش (کامیل) ناسراو بوو بە جەلادی بەندیخانە ئەوەندەی باسی بکەیت مرۆڤێکی ناپەسەندو بی ڕێز بوو چەند نارێك‌و ڕەوشت ناشیرین بوو، جولاّنەوەو هەڵس‌و کەوتی ئەو پیاوەو کارەکانی کە پیی سپێردرابون پڕ بە پێستی خۆی لیی دەوەشانەوە، لە قاوشی (5) بەزۆر کەوت لەگەڵ پۆلیسێك، کاتێك گەیشتە لای من گوتی: (هەستە)، منیش هەستام‌و سەیری بەتانیە شوڕەکانی کردم لەژێر سەرم گۆڤارێکی گەلاوێژ هەبوو برادەریك لە کاتی دەرچونی لە بەندیخانە بۆی جی هێشتم،

هەواڵنامەی کتێب

گۆڤارەکەیان برد بەلامەوە سەیر بوو بۆچیان برد، لە دوای دوو کاتژمێر منیشیان برد بۆ لای مدیر، ناوبراو پرسی: (ئەو گۆڤارە هی تۆیە؟) گوتم: (بەڵی هی منە، برادەرێك بەربوو ئەم گۆڤارەشی بۆ من بەجێ هێشت). مدیر گوتی: (نازانی ئەو ژمارەیە قەدەغەیە، ئەوەی لیی بگیرێت بەتووندی سزا دەدرێت). گوتم: (نەخێر نەم زانیوە لە کوێ بزانم کەس باسی نەکردووە کەوا قەدەغەیە ئەوە ئێستا لەئێوەی دەبیستم کەوا قەدەغەیە). مدیر بە (کامیل)ی جەلادی گوت: (برۆ بیبە دە داری لی بدە با جارێکی تر کاری وا نەکات). کامیل بردمیو پێیەکانی بە قایش بەستم (10) داری لەبەری پی دام، کاتی ویستم هەڵبستم برۆم نەم توانی، چونکە پێم (گۆد) ببون دەستم کرد بە جنێو دان ئەوەی هاتە سەر دەمم نەم گێرایەوە، رئیس عورەفا (هیلال) لەوی بوو پیاوێکی باش بوو گوتی: (کورم هەستە برۆ ژورەوە خۆت ماندوو مەکە). لە دوای ئەم بەسەر هاتە رۆژێك کاتژمێر10ی بەیانی لە دائیرە بانگ کرام نەمزانی بۆ چیە بی گومان بەو هیوایە نەبووم کەس بێتە لام ترسام نەوەك دیسان بۆ لێدان بێت! بردیانم بۆ لای مدیر کاتێك چومە ژورەوە دیتم رئیس (بەکر سامی) لەوی دانیشتبوو بەخێر هاتنم لی کرد کەوتە قسە لەگەڵم وای ڕاگەیاند کە بە مدیری گوتبو ئەوە خزمەو چاوت لی بێت زەرفێکی دامیو گوتی: (نەم توانی چیت بۆ بێنم ئەوا ئەرۆمە زاخۆ لە گەرانەوە بێرەدا دێمەوە، بەلام لەوانەیە دوا بکەوم)، رۆیشتمە دەرەوە و ئەوانیش لەگەڵ مدیر دەرکەوتن مدیر پێی گوتم: (هەر کارێکت هەبوو وەرە لام شەرم مەکە).

ئەوەی جێگای دڵخۆشیم بوو هاتنی ئەو پیاوە بوو بۆ لام، بوژامەوە لەدوو لاوە لە ڕووی ئابوری ناوبراو زەرفێکی دامی سی دیناری لە ناو دابوو یارمەتیەکی زۆر باش بوو لەو دەمەدا، دوەمیان هەڵوێستی کاربەدەستانی بەندیخانە بەرامبەر بەمن گۆڕا بەڵگەش ئەوە بوو رۆژی سێییەم مفەوەز (فازڵ) ناردی بەدوامدا گوتی: (چیتر مەرۆ ئاشخانە لەمەو دوا رۆژی وەرە ئێرەو سەرم لێبدە ئەو نامانەی بۆ بەندیەکان دێن بۆیان ببە، لە ئەمرۆ بەدواوە ئەمە کاری تۆیە).

لەو کاتەدا ویستم هەڵوێستی کاربەدەستان بخەمە گەڕ یەکەم جار داوام لە مدیرکرد کە زنجیری (عەلی ئاغا) بگۆرێت، چونکە ناوبراو زنجیرێکی ئەستوری لەپی دابوو نەی دەتوانی باش هاتوو چۆ بکات، مدیر بەڵێنی پێدام بۆی بگۆڕی. ئەبی دان بەو ڕاستە بنێم کەوا ئەو دووساڵەی بەندیخانە قوتابخانەیەکی ئەوەندە بە سوود بوو لە ژیانی مندا فێری زۆر شتی کردمو لە زۆر ڕووەوە وشیار بومەوە، لە ماوەی ئەم دوو ساڵەدا لە زۆر شت گەیشتم کە سود بەخش بوون بۆ ژیانی داهاتووم. بە درێژایی ئەو دوو ساڵەی بەندیخانە تەنیا خۆم بەبی کەس دیت، کەس ڕوی تی نەکردم وتەنها (عزەت)ی برام کە لە ڕواندز دەیخوێند دوو جار پارەی بۆ ناردم جارێك (1) دینارو جارێکی تریش (750) فلس ئەویشی

لەمەسرەفی خۆی دەیگێرایەوە و بۆ منی دەنارد، سەردانیش تەنها (محمود شیعە) جارێك هاتە لام، وام زانی دونیای داومەتی ئەوەندە شاد بووم ئەو سەردانەم تاکو مردن لەیادە. زۆرم نەمابوو دەربچم لە بەندیخانە ئەو کاتە (یحیا بەگ) قائمقام بوو هاتە سەردانم سەردانەکەی ناوەخت بوو ئەگەر زوتر بایە کارم زۆر چاك دەبوو، دیار بوو برادەری مدیری بەندیخانە بوو. ڕۆژی هەرە خۆش ئەو ڕۆژەیە کەلە بەندیخانە دەردەچی، ڕۆژی بەربون خۆشترین مژدەی شادیە بەتایبەتی بەیانیان ناوی ئەوانەی بەر دەدرێن دەخوێندرێتەوە، ئەو بەیانیەی ناوم خوێندرایەوە لە خۆشترین شادی دابووم بەتایبەتی لەو کاتەی بەرگی بەندیم داناو بەرگی کوردیم کردە بەرم ئەو کاتە وام دەزانی تازە چاوم بە دنیا هەڵێناوە. پێش دەرچونم ڕۆیشتمە لای هەموو ئەو دۆست و برادەرانەی پەیوەندیم لەگەڵیان خۆش بوو ماڵ ئاواییم لێ کردن هیوای دەرچونی ئەوانیشم بە ئاوات خواست. بەڵی لە بەندیخانە دەرکەوتم بردیانین بۆ سەرای (موصل)گوایە لەوی بەرمان دەدەن تەواوێك چاوەڕوان بوین، ئێمە ئەوانەی سەربازبوین بەڕێیان کردینە ئینزباتخانەی (موسڵ) لەوێش ڕاپێچی بەندیخانە کراین ئەوەی شایەنی باس کردنە ئەوەندەی ئەو دوو شەوە لەوی ئەزیەتم خوارد لە دوو ساڵی بەندیخانەی گەورە ئەوەندەم ئەزیەت نەدی بێ خۆراکی لەلایەك‌و پیس‌و پەڵۆسی‌و پێوە دانی تەختە کالۆسیش لەلایەکی ترەوە. ڕۆژی سێیەم یەکێك لە ئەفسەرەکان بانگی کردم پیی ڕاگەیاندم کە دەبوایە بەپیی یاسا نە گەڕێیەوە ڕیزی سوپا، بەڵام لەبەر ئەوەی مەلیك حوکمی سوك کردووی دەبی بگەڕێیتەوە ئەگەر لە دووساڵ زیاتر بوایە نە دەگەڕایەوە سەربازی، بەڵام ئێستا دەبی خزمەتی سەربازی تەواو بکەی لەبەر ئەوە ئێمە بەڕێت دەکەینەوە بۆ کەرکوك.

گەڕانەوەم بۆ ڕیزی سوپا

لەگەڵ چەند سەربازێك لە (موصڵ) بەڕی کراین بۆ کەرکوك بە پاسێکی شوڕی شەق‌و دەق، کاتێك گەیشتینە (ئاڵتون کۆپری) لەوی هەموویان دابەزین من لەناو ئۆتۆمبێل دانە بەزیم لەبەر ئەوەی پارەم پی نەبوو چایەکی پی بکڕم، لە دواییدا نائب عەریفێك لەوانەی لەگەڵ ئێمە ناردرابوون هات گوتی: (ئەوە بۆ نایەیتە خوارەوە؟) گوتم: (برا چیت پی بڵێم، ئەوەی راستی بێت یەك فلسم پی نییە لەبەر ئەوە دانا بەزم)، نائب عەریفەکە ناوی (سعداللە) بوو دەستی گرتم بەزۆری دایبەزاندم پارەی خواردن‌و خواردنەوەی منیشی دا بێگومان وام دەزانی دنیای داومەتی، چونکە نائب عەریفەکەم نەدەناسی، درەنگ بوو گەیشتینە کەرکوك بردنیانین بۆ هەمان بەندیخانەی فرقە، سی ڕۆژی تریش لەوی مامەوە لەدوای سی ڕۆژ بردمیان بۆ لای ئەفسەرێکی پایە بەرز ئەفسەرەکە بەڕووێکی خۆش گوتی: (تۆ دەبی خزمەتی سەربازی تەواو بکەیت‌و بڕۆیتەوە شوێنی خۆت بۆیە ناردومە بەدوات تا

بزانی لە ڕیزی سوپا دەرنەکراوی). گوتم: (باشە ئەوە دوو ساڵە بەندم، دوور بووم لەماڵ و کەس و کار ڕێگام بدەن چەند ڕۆژێك بڕۆمەوەو سەردانیێکیان بکەمو بگەڕێمەوە).

ئەفسەرەکە گوتی: (بڕۆوە فەوجەکەت ئاگاداریان دەکەین ڕێگەت بدەن بڕۆیتەوە ماڵەوە)، لە دوای ئەو چاو پێکەوتنە گەڕاینەوەو ڕۆیشتینە بەردەرگای ئینزیباتخانە لەوی ئینزیباتیێکیان لەگەڵ ناردم ناو براو فایتۆنێکی ڕاگرت سوار بووین ڕۆیشتینە سەربازگەکەو بردمیانەوە فوجی سی لیوای سی، کاتێك گەڕامەوە فەوج چوار ڕۆژ بەبەرگی کوردی بووم کاتێك بەرگی سەربازیان پێدام پێلاو نەبوو، لەبەر ئەوەی پێلاووم نەبوو نەیان دەبردم بۆ تدریب هەر لە قاوش دەمامەوە، بەیانیەك ئەوەندەم زانی مقدم لیوا لەگەڵ دوو ئەفسەری تر پەیدا بوون دەگەڕان، لە شوێنێك لەناو حەوشە وەستان بانگی منیان کرد کە چوم مقدم لیوا گوتی: (بۆچی ئێرە ئەوەندە پیسە؟) لەکاتی قسەکردنی چاوی کەوت بە قۆندەرەکەم زۆر بە تورەیی گوتی: (ئەوەچی یە سەربازو پێلاوی مدنی ناوی بنوسنو بیهێنن بۆ لام)، ڕێگای نەدا پیی بلێم تازە لە بەندیخانە بەر دراومو پێلاو نییە بمدەنی، ڕۆیشت ئەفسەرێکی لەگەڵ بوو ناوی (ملازم ئەوەل عبدالغنی) لەکاتی ناوی نووسیم گوتی (مەترسە هیچ نییە).

لەگەڵ ئەوەشدا دڵ تەنگ بووم کاتێك سەربازەکان لە تدریب گەڕانەوە زوو ڕۆیشتمە لای (ملازم نوری حکیم)و شتەکەم پی گوت، ناو براو گوتی: (کەریمە شێت ناوی نووسیوی مەترسە ئێستا دەڕۆم ئەوەندەی تر شێتی دەکەم). شەوی دوایی ڕۆیشتمە ماڵی (ئەمین ڕواندزی)، لەوی مامەوە ئێوارە ڕادیۆی کردەوە، ڕادیۆی (تەورێز) بەکوردی دەدواو ناوی هەندی لە ئەفسەرەکانی کوردی خوێندەوە ئەوانەی پلەی سوپاییان پێدرابوو لە کۆماری مهابات. بەڕێکەوت شەوی دوایی ڕۆیشتمەوە لای (صالح نادرا ئاغاو مستەفا حاجی رەزاق ڕواندزی)، هەردووکیان نائب زابت بوون لە قەڵەمی فەوج، (صالح) برای مامۆژنم بوو لەکاتی قسە کردندا گوتم: (لەماڵی ئەمین ئەفەندی شەوی ڕابردوو گوێیان دابوە رادیۆی تەورێز بەکوردی قسەی ئەکرد)، من قسەم تەواو نەکردبوو (صالح) زۆر بە زویریو تووڕەیی گوتی: (بی قەزابی تۆ دوو ڕۆژو کەرکێکە لە بەندیخانە دەرکەوتووی تکات لی دەکەم لای ئێمە باسی ئەو شتانەمەکە سەری ئێمەش مەخەرە قوڕی)، من لەسەر خۆم سارد بوومەوە،بەلاّم ئەوەی جێگای ڕەزامەندیم بوو ئەوەبوو (مستەفا) زوو بەدەنگ هاتو گوتی: (صالح جێگای پەرۆشییە بەو هەڵوێستە چەوتە خۆت نیشان دەدەی کوڕە هیچی نەگوت تۆ بەوشێوەیە جوابت دایەوە، خۆ کەسی بێگانە لێرەنییە بچێت خەبەر بدات تۆ ئەوەندە دەترسێیت).

ئەو ماوەیەی لە کەرکوك مامەوە هەر شەوێك نۆبەتدار نەبوام دەڕۆیشتمە ماڵی (ئەمین ئەفەندی)، شەوێك ئەمین ئەفەندی چەند پیاوێکی لا بوون ڕادیۆی تەورێزیان کردبۆوە کەناوی کۆماری مهابادی

هەواڵنامەی کتێب

دەهێناو ناوی فەرماندەکانی دەخوێندەوە گیانم تەزی تی هەڵ دەهات بەتایبەتی لەوکاتەی کە سروودی سەیرانگای بەهارانی لی دەدا، دڵم پڕبوو لە شەپۆلی کوڵی شادی، ئەمین ئەفەندی هەستی کرد من زۆرم پی خۆش بوو دوایی پیاوەکان ڕۆیشتن بەمنی گوت: (ئاگاداربە لای کەس باس نەکەی).

لە ناوەڕاستی مانگی دووی 1946 ڕۆژێکی هەینی لەگەڵ کۆمەڵێك سەربازی برادەر لەناو شار دەگەڕاین، لە شوێنێك هەندێك (فاڵ)گرەوە دانیشتبوون هەر یەکەیان کتێبێکی لە پێش بوو ڕۆیشتمە لای یەکێکیان سەیری سەر بەرگی کتێبەکەم کرد گشت پیتەکانی بە عەرەبی لەسەر نوسرابوون پیاوەکە گوتی: (ئەوپیتانە دەبینی پەنجەت بخەرە سەر یەکی لەو پیتانە بەئارەزوی خۆت)، کەوای گوت پەنجەم خستە سەر پیتی (ح) پیاوەکە دەستی دایە کتێبەکەو گوتی: (یاحەزرەتی نوح لە دوای کەمێك سەیری کتێبەکەی کردو سەری بەرز کردەوەو گوتی: (تۆ ڕێگایەکی زۆر دوورت لەپێشە ئەوەندە دوور دەڕۆیت هەتا کێوەکانی قەفقاس ماوەیەکی زۆر گیر دەبیت‌و ماوەیەکی دوور دەکەویتەوە، بەلاّم دەگەڕێیتەوە کەهاتیەوە لێرە لەو کەرکوکە دەبی بە فەرمانبەر، دووەمیان دڵت داوە بەکچێك وازی لی بێنە بۆ تۆ نابێت).

ئەوەی ڕاستیە ئەوکاتە باوەڕم بەقسەکانی نەبوو تەنانەت نەم دەزانی کێوەکانی قەفقاس لە کوێن کەچی لە دواییدا قسەکانی دەقاودەق دەرچوون، کچەکە بۆ من نەبوو خۆشم لەناو کێوەکانی قەفقاس دیتەوە، لەدوای بڕینی ڕێگایەکی دوورو مانەوەم زیاتر لە دوانزە ساڵ بە دەربەدەری کاتی گەڕانەوەش یەکەم جار لەکەرکوك بوم بەفەرمانبەر.

دەنگێك پەیدا بوو کەسوپا دەڕواتە ڕواندز، پێش ئەوەی لە کەرکوك بڕۆین ئێوارەیەك ڕۆیشتمە ماڵی (ئەمین ئەفەندی) لەگەڵ (وریا) لەتارمەکە دانیشتبووین کاتێك (ئەمین ئەفەندی) لەگەڵ هەمان پیاوەکانی جاری پێشو هاتنە ژورەوە (وریا) ڕۆیشتە ژوری خوێندنی خۆی، ئەوان دانیشتن (ئەمین ئەفەندی) بەیەکێکیانی گوت: (ئەوەش کوڕی برادەرتە لێرە سەربازە). پیاوەکە گوتی: (بەڕاستی کوڕی سلێمان بەگە؟) ناوبراو گەڕایەوەو گوتی: (خۆ ئەویش ناوی هەبوو بگیرێت نە ڕۆیشتوە بۆ ئێران؟) لەوکاتە یەکێك هاتەلایان و دیار بوو ئەفسەر بوو لەکاتی قسەکردن ئەو ئەفسەرە گوتی: (ئەمڕۆ گوێم لەنزیك ترین باوەڕ پی کراوی (لایەن) بوو گوتی: (لایەن‌و دارو دەستەکەیان زۆر بە پەرۆش بوون بە چونی مەلامستەفا بۆ ئێران). ئەمین ئەفەندی بەدەنگ هات‌و گوتی: (ئەگەر مەلامستەفا بۆی کرابایە نەدەڕۆیشتە ئەو دیو، بەلاّم شێخ ئەحمەدی برا گەورەکەیو هەندێك ئەفسەر پڕۆژەی مەلامستەفایان تێکدا و هاتنی ئەفسەرەکانی ڕوس بۆ بارزان لێرە باوەڕیان لەسەر نەمان‌و یارمەتیان لی بڕین).

لەو کاتەی لە بەندیخانە دەرکەوتم لە سەرەتای (1946) بەنیاز بووم سەبازی نەکەم گوتم دەڕۆم بە ئیجازەو نا گەڕێمەوەو دەڕۆمە ئەو دیو دەبم بە سەربازی سوپای نیشتیمانی لە مهاباد، بەلاّم پەشیمان بومەوەو بڕیارمدا نابی بە دەست بەتالّی بڕۆم لەو دەمانەش دەنگێکم بەر گوی کەتبوو کە لیوایەکەمان دەڕواتە ڕواندز ئەوە هیوایەکی بۆدروست کردم کە بە دەست بەتالّی نەڕۆم، هەر چاوەڕوان بووم کەی فەرمانی ڕۆیشتن دەردەچێت، لە ناوەڕاستی مانگی دووی (1946)دەست کرا بە خۆ ئامادەکردن، ئەوە بوو بەیانیەك زوو لیوا لە کەرکوك دەرکەوتو پیادە بەرەو سەرو کەوتەڕی، شەو لەنزیك ئالّتون کۆپری ماینەوەو ڕۆژی سی یەمی ڕۆیشتن گەیشتینە هەولێر دووسی ڕۆژ لە هەولێر ماینەوە لە وێش بە خانزادو بەستۆرە تێپەڕین هەورازو سەرەژێری پیرمامو کەندو دۆلّی کۆڕی مان بڕی لە خوار شەقلاّوە باران ڕای گرتین بۆ ماوەی سی ڕۆژ، دواتر لەوێش بەڕی کەوتین بۆ(میراوەو سیساوەو باویانو حەریرو گولەك)مان بەجێهێشت بەرەو لۆفەکانی(سپیلك) شەو لە خوار کەلّەکین ماینەوە دوا قۆناغ گەیشتینە (زار گەلّی عەلی بەگ)، لەدیوی دەشتی ڕواندز لەنزیك گوندی(بالّەکیان) دابەزین ئەو شوێنە بوو بە سەربازگەی جێنشین دەست کرا بە دامەزراندنی سەنگەر لە دەوری سەربازگەکە، سەنگەرەکەی پشتی قشلّەی پۆلیسەکان بەسەر گوندی (بالّەکیان)ی دا دەڕوانی بەئێمە سپێردراو بەدلّی من بوو.

ئەوەی دیارە ڕێگایەکی دوورمان بەپی بڕی هەتا (زار گەلّی عەلی بەگ) لە ژێر تەڕو تووشی ڕۆژانی باران، ڕۆژانی لە هەولێر بووین بلاّو کراوەیەکم دەست کەوت دەربارەی کۆماری دامەزراوی (مهاباد)و وێنەی (پێشەوا قازی) لێدرابوو تەواو دلّی شادکردم. سوپا لە(زارگەلّی) خەریکی خۆ ڕێکخستنو دامەزراندنی سەنگەرەکان بوو، کەچی من کەوتبومە بیر کردنەوە بۆ دەست نیشان کردن وڕەچاو کردنی ڕێگایەکی گونجاوو لەبار بۆ پێدا دەرباز بوون لەکاتی ڕاکردن، زۆر بەوردی ڕێگایەکانم خستنە بەر چاو (دێلیزیان سەری بەردیو باپشتیانو جندیان) ئەم ڕێگایانەم پەسند نەکردن. دەرچوون بەو ڕێگایانەدا مەترسی زۆی هەبوو لە بەر ئەوە ڕێگایەکم ڕەچاو کرد ئەگەر چی دوورو پڕ زەحمەتیش بوو، بەلاّم لەسەدا سەد سەرکەوتنی تێدا بەدی دەکرا ئەویش ڕێگای (گۆڕەزو بەسەر کەوتنی بەنی بالّەکیانو دابەزین بۆ ناوگەلی عەلیبەگو پەڕینەوە بۆ بەری هەندرێن) بێگومان ئەو نهێنیە هەر لای خۆم بوو تاکو کاتی دەرکەوتن.

هەر لەو کاتەی گەیشتینە (زارگەلی) چەند جارێك ڕۆیشتمەوە گوندەکانمانو بۆ چاو پێکەوتنی هەندی لە گەنجە باوەڕ پیکراوەکان، لە(دۆلەمنجەل) چاوم کەوت بەچەند لاوێکی خوێن گەرم توانیم ڕازیان بکەم لەکاتی پێویست بێن بڕۆین بۆ مهاباد بۆ خزمەتی (کۆماریکوردستان)، هەروەها لەناو

هەواڵنامەی کتێب

سەربازگەکەش لەگەڵ کۆمەڵێك سەربازی دۆستو برادەر لەو ڕووەوە قسەمان کردبوو، ئێوارەیەك زانیم (مستەفاحاجی ڕزاق) بەند کراوەو چومە لای دیار بوو لەژێر خیوەتێك داندرابوو نۆبەتداری لابوون، ناوبراو لەسەر ئەوە گیرا بوو لەگەڵ زابتی خۆی بەشەڕ هاتبوو ئەو ڕۆژە بوو چاوم بە (ئیسماعیل عارف) کەوت ناوبراو عریف حاشای فەوج بوو دیار بوو بەنیاز بوو بڕوات بۆ (مهاباد)، ئەگەر چی برادەرم بوو بەلاّم نەوێرام خۆی لی ئاشکرا بکەمو بلّێم منیش بەو نیازەم، هەستم کردهەڵوێستی زۆر باش بوو پێیەوە دیارە گیانی کوردایەتی هەیەو مرۆڤێکی کورد پەروەرە لەگەڵ ئەوەشدا نەمتوانی پێی بلّێم لەگەڵ خۆمت دەبەم! لەو گەنجانەی لەگەڵیان دوابوم لە (دۆڵە منجەل) پێش بڕۆم ئاگاداری (ئیسماعیل مامەشێخە)م کرد بێت بۆ ئەو شوێنەی بۆی دیاری دەکەم بۆ بردنی چەك، لەسەر ئەو ڕۆشناییە لەسەرەتای مانگی (4/1946)ڕۆژێك ڕۆیشتمە ماویلیان بۆ ئەوەی(ئیسماعیل) ئاگاداربکەم و ڕۆژو کاتی بۆ دیاری بکەم، ئەوە بوو چاوم بەناوبراو کەوتو شوێنو کاتم بۆ دەست نیشان کردکە کەی بێت، پێش (ئیسماعیل) بێت ئەو دوو سەربازەی بەڵێنم پێدابوون کە بیان گەێنمە گوندی (وەرتی) ئاگادارم کردن لەو شوێنە ئامادە بن کە بۆم دیاری کردبوون. پێم گوتن (کاروانێك دێت دەچێتە لای ئێمە لەگەڵ خۆیان دەتانبەن هەتا وەرتی)، هەر بەوشێوەیەش بە (ئیسماعیل)م ڕاگەیاندبوو کەوا دوو سەرباز دێنە ئەو شوێنەی بۆ تۆ دیاری کراوە بیان غافلێنە تا من دەردەکەوم لەسەنگەر، ئەگەر من نەهاتم پێیان بلّی کاروان دووە هەتا ئەگاتە ئێرە زۆری پێ دەچێت بانەزانن من دێمو تۆ چاوەریی من دەکەیت نەوەك بۆم ڕێك نەکەوێت چەکەکان دەربخەم ئەو کاتەی من دەرکەوتم با ئەو کاتە بزانن مەترسی نیە. ئێوارە (ئیسماعیل) لە شوێنی دەست نیشان کراو دەرکەوت لەگەڵی ڕۆیشتمە دوکانی سوپا هەندی شتی پێویستم بۆ ڕێگا کڕیو دامە دەستی، ناوبراو ڕۆیشت بۆ شوێنەکەومنیش گەڕامەوە بۆ سەنگەر (ڕەبیە) بەخۆم جێگری ئامیر(عەزیزە) بووم نائیب عەریفمان لە نەخۆشخانە بوو، نۆبەتدارم دیارکردن بەشێوەی پێویست، لە دیوی لای دەرگای سەنگەر خۆم نۆبەتدار بووم لەلایەکەی تری خیوەت سەربازێکی عەرەب (حسن جمعە) نۆبەتدار بوو خەڵکی دیوانیە بوو ئەوانەی گۆڕیمانن خەویان لی کەوت شەو ڕاکشا بوو لەو کاتەش لەخوار سەنگەرەکە چەمارۆی سەگەکانی شوان بوو ڕۆیشتمە لای حسن پێم گوت: (وشیار بە سەگەکان ئالۆزن دیارە شتێك هەیە).

گەڕامەوە ناو خیوەت هەموویان نوستبوون تفەنگەکانم خستنە باوەش بردنم بۆ لای(ئیسماعیل) دیاربوو دوو سەربازەکانیش لەوی بوون گەڕامەوە فیشەك و ڕەشاشم لە دەرگای سەنگەر بەجی هێشت لەبەر ئەوەی دەم زانی پێمان دەرناچێت زوو بەزوو هەریەکەی هەندی فیشەکم دا پێیان هەریەکەی تفەنگێکی زیادیان هەڵگرتو کەوتینە ڕی بەو ڕێگایەدا کە دەست نیشان کرابوو بەڕێگای گۆڕەزدا

سەرکەوتین بۆ سەر بەنی باڵەکیان، شەوێکی بەهاری بوو ...

ڕاکردنم لە ڕیزی ســـوپـــای عێراق

وەك لە سەرەوە باسکراوە دادگای سوپای (عورفی) کەرکوك لەسەر هیچ بـڕیاری بەنـد کردنـی دام، دوو ساڵ بەندی و ئەزیەتو دەردە سەری بەنیاز بوون گوایە خزمەتی سەربازیان بۆ تەواو بکەم، بەلاَم بەپێی ئەو بڕیارەی بەخۆم دابوو کە ڕابکەم لەریزی سـوپا لـە ناوەڕاسـتی مـانگی 4\1946بـۆم هەڵکـەوت بڕیارەکەم گەیاندە جیو لەسەنگەر دەرکەوتم لەگەڵ هاوڕێکانم ڕێگای سەرکەوتنم گرتە بەرو بـەگۆڕەزدا سەرکەوتین، شەوێکی بارانی بوو لەگەڵ دوو سەربازی تر لە فەوج کـەناویان(حمـە عزیـزو نـورەدین)و (ئیسماعیل مامە شێخە) لەگەڵ دەرکەوتنی ئاسۆی بەیانی لە کێوی بـەنی (باڵـەکیان) سـەرکەوتین، بەلاَم تا سەرکەوتین زۆر هیلاك بوین، لەبەر ئەوەی پاش باران بـوو (7)تفـەنگو (800) فیشـەکمان پێبوو باشیش شارەزای ڕێگا نەبوین لەگەڵ ئەوەشا باش ڕۆیشتین لـەکاتێکی بـاش سـەرکەوتینە سـەر لوتکەی بەرزایی کێوی (بەنی بالەکیان)، دوای پشو دان بوو بەڕوناك لەوێوە سەیری سـەربازگەوڕێگاو بانەکانی دەشتی ڕواندزمان دەکرد، ئەو دەشتەی ئێستا پیی دەڵێن (دەشتە دیان)، زۆر بـاش دیـار بـوو سەربازەکانی سەربازگە لەو دەشتە پەرت و بلاَوببون لە سەر ڕێگایەکانی (بادلیانو سەری بەردیو ناو ڕۆینو هاودیانو مەزنەو باپشتیانو گەروی سۆرە پەلۆکیو جندیان)، ئەگـەڕان بـە دوای مـنـدا. لـەوی خۆمان بواردتا ئێوارە نزیك ڕۆژئاوا هەندی مەخزەنی ڕەشاشمان پـێ بـوو پڕبـوون لەفیشـەك بـەتاڵمان کردنو مەخزنەکانمان لەوی شاردنەوە، پێش تاریك دابی سەرەوژێر بـۆ نـاو(گـەڵی) دابەزینـە خـوارو لەگەڵ داکەوتنی تاریکی گەیشتینە سەر پردی (کانی ماران) یەکەم جار(ئیسـماعیل) دەربـازی ئـەو بەر بوو لەپردەکە پەڕیەوەو لە دوای ئەو سەربازەکان پەڕینەوە لە دوای ئـەوانیش مـن پەڕیمـەوە دوایـی بەسەر کەوتینە سەر ئەو ڕێگایەی بۆ(بێخـاڵ) دەڕۆیشـت بەوڕێگایـەدا ڕۆیشـتین تـاوەکو گەیشـتینە سەروچاوەی ئاوی (بێخاڵ)لە پردەکان چەندجار ئەو بەرو ئـەو بـەرمان کـردو دەربـاز بـوین لەگونـدی (بێخاڵ)یش دەرباز بوین، ئەو دووسەربازەی لەگەڵمان بوون یەکیان پەکـی کەوت، ئەوەی تریش گـوتی زیاتر ناتوانین برۆین لەبرسان، شەودرەنگ لەوی ناچار بووم (ئیسماعیل)م جیـا کـردەوە، بـەڕێم کـردە گوندی (کانیە قوڕ) بۆ نان هێنان بەخۆم لایان مامەوە (ئیسماعیل) شتەکانی پیی بوون لەگەل خـۆی بردنو رۆیشت، بێگومان نابوا بەجێیان بێلێن ئەوان هیچیان لەسەر نـەبوو، لـەوە دەترسـاین بـەجێیان بێلێن ئاشکرامان بکەن ئەو ئەشیاییەی پێیان بوو لێمان وەرگرتبوون لەگەڵ ئەوەشا نەیان دەتوانی برۆن هەرچۆنەکی بوو ووردە ووردە ڕۆیشتین بەسەر کەوتینە سەر ئاوی (مێگر) کە بۆ ڕواندز دەڕوات لەگـەڵ گەیشتنی ئێمە (ئیسماعیل)یش گەڕایەوە تەواوێك نانی هێنابوو، لەوی نانو ئاوێکی بەتامان خـواردو

کەمێك پشووماندا، ئەوجا هەستاین زۆر بە گورجی بەرەو دۆڵی (ئاکۆیان) ڕۆیشتین شەوێکی مانگە شەو پنکە هەوری لەبەر بوون بەناو گیای سەوزی بەهار دا دەڕۆیشتین، بێ گومان سەربازەکانیش کاتێك تێریان خوارد زیندو بوونەوە، زۆر بە چووستو چالاکی دەڕۆیشتین. لە ڕاستی (کێلی بەکون) گەیشتینە سەر ڕوبار، ڕوباریش ئەوەندە زۆر دەهات لەوکاتەی خەریك بووین بپەڕینەوە گوێمان لە رەقە رەقی پێخوستی وەڵاخ بوو خۆمان دایە پەنای ژێر کەند دیار بوو پۆلیس بوون، ئەوانیش بە دوای ئێمەدا دەگەڕان، کاتێك دوورکەوتینەوە ئەوکات ئێمە لە ڕوبار دەربازبوینە بەری هەندرێنو بە کۆسپەکانی (دەروك) دا سەر کەوتین بە بنەی هەندرێن دا تێپەڕ بووین، لای بەرەبەیانی گەیشتینە (گەڵی بە تاوك) لە پشتی بێشوك بەسەر (جندیان)دا دەیڕوانی لەوێش (ئیسماعیل) مان بەڕی کردە بێشوك بۆ نانو بش زانیت دەنگ وباس دەربارەی ئێمە چی هەیە. ناو براو چوو بووە ماڵی (مەلا سمایل)، ئەو کەسە خۆشەویستی باوکمو هەموومان بوو.

کاتێك(ئیسماعیل) ڕۆیشتە بێشووك بەسەربازەکانم گوت: (من کەمێك دەخەوم هەتا (ئیسماعیل) دەگەڕێتەوە وشیار بن، ڕۆیشتمە پەنا بەردێك نووستم کاتێك گوێم لە دەنگێك بوو یەکسەر سەرم هەڵبڕی، سەرێکی زەردم بەرچاو کەوت زوو تفەنگم سوار کرد، بەنهێنی خۆم گەیاندە (نوری) دەبینم خەوتون هەڵم ستاندن لەوکاتەدا جەنگۆی کوڕی (مەلا سمایل)ە، منداڵ بوو هەستاسەرپێوگوتی: (وەڵڵا کەس لێرەنییە) دیاربوو لەگەڵ (ئیسماعیل) دەدوا، ئەوکاتە بانگم کرد وەرە ئێرە لێرەین. ئەوکاتە هاتن دیاربوو نانو ماستو چایان بۆ هێنابوین، لە دوای نان خواردن هەر دوو منداڵەکانی (مەلا سمایل، قادرو جەنگۆ)مان بەڕی کردنەوە بەقادرم گوت: (لای کەس نەڵێن ئەوانمان دیت ئەگینا دەتان گرنو باوکتان دەخەنە بەندیخانە (قادر) گەورەتر بوو لە (جەنگۆ)ی برای، ئەوان گەڕانەوە ئێمەش بەبناری هەندرێن دا بەناو دارستانو کەندو دۆڵە سەختەکان دا بەرەو گوندەکانی (دۆڵە منجەل) ڕۆیشتین .

لە ڕێگا (ئیسماعیل) بۆی گێڕامەوە لەوکاتەی چوو بوە ماڵی (مەلا سمایل) ئەڵێت: (هەر چاوی بە من کەوت زوو پرسی لە کوی وە هاتوی پێم بڵێ ئەو نێو چاوان ڕەشە هیچ خەبەری هەیە یان نا؟ ئەوە چەند ڕۆژە باوکی لە وارەکۆن چاوەڕوانیەتیو ماڵێشی بەڕی کردۆتەوە دەرگەڵە حکومەت ئاڵۆزە خەڵك ئەڵێن زرار ڕۆیشتوە چەکی زۆر بردووە بە دوای باوکیاندا ناردوە نەچووە، بێشوکیان بە ووردی پشکنیوە).

(ئیسماعیل) ئەڵێت: (مەلا سمایلم لە ماڵ دەرخست لە پەنا دیوار پێم گوت من لەگەڵ زرارم ئەوا لێرەین لە گەڵی بەتاوك بۆ نان هاتووم)، مەلا سمایل دەستی بەرِدێنی داهێناو گوتی الحمدللە. زوو بە

منداڵەکانی نانو شتومەکی سازکرد بە(قادرو جەنگۆ)ی بەڕی کرد بەو بیانوە کەنانی بۆ جوتیارەکان ئەبەن، منیش بە دوایاندا هاتم.

لەناو دارستانی بنەی (هەندرێن) دا دەڕۆیشتین دیاربوو ئۆتۆمبێلی سوپا پڕ لە سەرباز بەرەو سەرەوە دەڕۆیشتن سەری ڕۆژئاوا گەیشتینە سەروچاوەی ئاوی (دەنگارە)مام (رسول)ی ماویلی لە سەروچاوەی ئاوی ناوبراو چاوی بە ئێمەکەوت سەرسام بوو کەدیتی ئەوەندە کەسە بەبەرگی سەربازی لە چیا دا بەزینە سەر ئاو بە چەکەوە لە دواییدا منو(ئیسماعیل)ی ناسی، ناوبراو شوان بوو دەی گوت: (ئەگەر تفەنگێکم بدەنی لەگەڵتان دێم بزنەکان بەجی دێڵم، بەڵام لەگەڵی کەوتمە دوان کە بزنەکانی بەخێو بکات باشترە لەتفەنگ، تفەنگ نان پەیدا ناکات بەڵکو نگبەتە ... .

لە دوای پشوێکی کورت لەسەر ئاوەکە بەرەو (وارەکۆن) ڕۆیشتین لە ڕێگای بانی (میراجیان) بیرم لەوە دەکردەوە خودا بکات باوکم نەڵێت منیش لەگەڵتان دێم. ئێوارە درەنگ بوو دیاربوو ئۆتۆمبێلی پڕ لە سەرباز ئەڕۆیشتنە سەرەوە ئێمە دانیشتین هەتا ئەوان تێپەڕ بوون.

چەکدارەکانی لەگەڵ باوکم دا بوون چاوەڕوانی ئێمەیان دەکرد لە پشتی (وارەکۆن) لەناو کێلە شاخەکان، کاتێك ئێمە ئەبینن لەبانی (میراجیان) دەڵێن ئەوە پۆلیسن دێن خۆیان ئامادە دەکەن، لە دواییدا بە دووربین سەیر دەکەن چوار چەکدار بەرەو (وارەکۆن) دەڕۆن نەیان دەزانی من سەربازم لەگەڵن، دەڵێن ئەوانە چەکی زیادیان پییە، لە دواییدا زانیبویان ئێمەین منیان ناسی بوو لەگەڵ داکەوتنی تاریکی گەیشتینە ناو گووندی (وارەکۆن) ئەوانیش دابەزین لەسەر بانیماڵی (حسن خاسکە) بەیەك گەیشتین باوکم پرسی: (بۆچی ئەوەندە گیر بووی ئەوە سێ ڕۆژە ئێمە لێرە چاوەڕێین ئەگەر ئەمڕۆکە نەهاتبان بەیانی ئەڕۆیشتین بیری ئەوەمان دەکردەوە ئەبی بەلای (سیدەکان)دا ڕۆیشبن لەبەر ئەوەی دەربارەی ئێوە هیچ دەنگ وباسێك نەبوو ئاخۆ چیتان بەسەر هات بۆ ئەوەندە گیربوون حکومەتیش ئالۆز بوو ڕێگای گشتی چۆڵ نەبووە لە هاتو چۆی سوپا!)

لە قسەکانی باوکم بۆم دەرکەوت کەوا بەنیازە لە گەڵمان بێت، لەو قسانەدا بەسەر هاتەکەم بۆ باس کرد چۆن گەیشتوینو بەکوی دا هاتووین. هەر ئەو دەمە بەرگەکەمان گۆڕی لەگەڵ سەربازەکانیش کەوتمە قسەکردن گوتم: (ئێمە دەڕۆینە (مەهاباد)و دەبینە سەربازی (کۆماری کوردستان)، ئەگەر ئێوەش بەشداری بکەن ئەوا تفەنگەکانتان لەلا دەمێنن، ئەگەر دەشڕۆنەوە وەك خۆتان داواتان کردوە کە بتان گەێنینە گووندی (وەرتی) ئەوا بەیانی لە (دەرگەڵە) کەسێکتان لەگەڵ دەنێرین هەتا دەتان گەێنیتە (ڕانیە). هەر دووکیان گوتیان: (تازە مردنو ژیانمان لەگەڵ تۆیەو لەتۆ جیا نابینەوە)، بەو هەڵوێستەی (حەمە عزیزو نورەدین) کە ئامادەن بێن لەگەڵ ئێمە زۆر خۆش حاڵ بووم، هەریەکە لەوان

دەستە جلکێکی کوردیان پێدراو چەکەکانیان لامانەوە، ئەو چەکە زیادانەی تریش دران بەو کەسانەی چەکیان نەبوو، یەك لەوان (حەیدەر) بوو پیاوی ناو ماڵ، ئەو شەوە ژنی هێنا بوو، ئەوەی ڕاستییە پێم خۆش نەبوو تفەنگ بدەم بە ناوبراو، بەڵام نەمویست قسەی باوکم بشکێنم، ئەو کەسە ئەوەندەی بڵێی دەروون ڕەش‌و ناپەسند بوو، دەتوانم بڵێم دەربەدەری من‌و توندو تیژی باوکم لە هەڵوێستی بی ڕێزی زڕ دایك بوو، دوو ئەوەندەش پڕو پوچی و نا پیاوەتی حەیدەرە ڕەشی باوەڕ پێکراوی باوکم بوو ...

لە وارەکۆن بەرەو مهاباد

پێش ئەوەی لە (وارەکۆن) دەربکەوین جلە سەربازیەکانم دان بە (ئیبراهیم خاسکەی) کوڕی سەپانمان ئەویش داوای ئەکرد لەگەڵمان بێت، شەو لە گوند دەرکەوتین (حەیدەرە ڕەش) مایەوە گوایا بەیانی لە (دەرگەڵە) دەگاتەوە ئێمە، بەڕێگای دۆڵی وارەکۆن دا سەرکەوتین ژمارەی چەکدارەکان گەیشتە (11) چەکدار ئەوکاتە ئەوەندە چەکدارە بەلەشکرێك دەژمێردرا، شەوێکی مانگە شەو ناوە هەور دەکەوتە بەر مانگ، من‌و ئیسماعیل لە پێشەوە دەڕۆیشتین بە تەنیشت گوندی ماویلیان سەرکەوتین، گوندێکی کش وماتو بی دەنگ، دەنگی باڵندەشی لی نەدەهات، بەسەر کەوتینە سەر زی تەلانی ماویلیان باسك‌و باسك دەڕۆیشتین لە ئاگرێك نزیك کەوتینەوە، دیمان جوتیارن لای گایەکانیان خەوتوون، دیار بوو ئەوەندە ماندوو بوون بە تەنیشتیانەوە تێپەڕین سەریان بەرز نەکردەوە، ئینجا کەمێکی تر ڕۆیشتین لاماندا ناو ڕەزەکان چوینە سەرکانی (مەلا)ی لەدواییدا چوینە ناو کوڵێتی وەستا(قادر)ی کاتێك لەگەڵ (ئیسماعیل) چوینە ژورەوە پیاوێك لەبەر ئاگر نوستبوو زانیمان (وەلی بەگ)ی ماویلیە، ناوبراو چاوی بەو چەکدارانە کەوت سەرەتا سەرسام بوو، دواتر ئێمەی ناسیو بەئیسماعیلی گوت: (ئەوە زرارو لەگەڵ دایە؟) ئیسماعیل گوتی: (بەڵی ئەوە زرارە)، لەو دەمەش باوکم ئەوانی ترگەیشتنەجی، کەمێك لای ئەو مرۆڤە باشە دانیشتین‌و لەگەڵی دواین دیار بوو خەریکی ڕەزکێلان بوو، لەوی ڕۆیشتین چوینە ناو کوڵێتی (ماڵی میر) ئەو شەوە تا لای بەیانی لەوی ماینەوە، بەیانی زوو سەرکەوتینە(گۆمەوییان) لەوی پشویەکی کورتمان دا بەڕێگای (بەستی شەمی) دا ڕۆیشتینە واری (بارزین) لەماڵی شوانمان (قادر لاجانی) بوینە میوان تا دوای نیوەڕۆ لەوی ماینەوە، دوای نیوەڕۆ ڕۆیشتینە ناو ڕەزەکانی (وارکووریش) دیار بوو خەڵکێکی زۆر لەوی خەریکی کارکردن بوون ڕەزیان دەکێلان‌و بن مێویان دەکردن، ئێمە لە کوڵێتی (محمدحاجی) بووین، دایدایە باران لەوکاتەدا (حمدەمینی فقی حسن) هات بۆکوڵێت بینیم زۆر شڕوشەپرەزە بوو بەزەیم پیهات لەبەر ئەوە بەرگی زۆر بی سەرو بەربوو. کاتێك باران وەستا ڕۆیشتمە ڕووبەڕووی دەرگەڵە زۆرلە مێژبوو لیی دوور کەوتبومەوە لەدیدەنی دیمەنی ئەو ناوە، دیتم (مەلائەحمەدی قادری عبدالباقی) خەریکی ڕەزکێلانە

ڕۆیشتمە لای لەدوای چاک‌و چۆنی ناوبراو منی لە پیاوەکان دوور خستەوەوگوتی (زرار ئەوەی بیستومە خزمەکان هەمویان ڕێك کەوتوون یەخەی باوکت بگرن‌و نەهێڵن بچێتە ئەو دیوو تۆش بدەنەوە دەستی حوکمەت بۆیە زۆر ئاگادار بە بەتەنیا مامت (سەیدئاغا) لەگەڵیان نیەو دژی ئەو هەڵوێستە چەوتەیە)، بەڕاستی ئاگادارکردنەوەی ئەو مرۆڤە دڵسۆزە جێگای سوپاس‌و دڵخۆشیم بوو هەرگیز لە یاد ناکرێت، لەدواییدا ئەو مرۆڤە پاکە داوای لێ کردم‌و گوتی: (ئەگەر بتوانی حمدەمینی فقی حسن لەگەڵ خۆت ببەیت زۆر حەز دەکەم، بەڵکو لێرە ڕزگاری دەبێت، چونکە فێراری عەسکەریە).

لە دوای ئاگادار کردنەوەم لەلایەن مامۆستای بەڕێز، (ئیسماعیل)و دوو سەربازەکەم جیا کردنەوەو پێم گوتن: (ئاگادارتان دەکەم ئەگەر هاتوو باوکم داوای چەکی لی کردن چەکی پی نەدەن، ئەگەر بزانن دەستتان بۆ درێژ دەکەن بی کوشتن خۆتان نەدەنە دەست خۆتان دەزانن ئێمە بکەوینەوە دەست حکومەت ئەکوژرێین کەوابی نایەڵین کەس دەستمان بۆ درێژ بکات بۆیە زۆر ووشیارو ئاگادار بن تا دەچینە ئەو دیوو لەیەك جیا نەبنەوە بەتایبەتی لەناو گوندی دەرگەڵە، چونکە پاش ماوەیەکی تر ئەچینە ناو گوند). لەگەڵ تاریك بوون دابەزینە ناوگوند کاتێك گەیشتینە بەر دەرگای ماڵمان دیتمان ماڵەوەمان پڕە لەخزمان، ئەوەی (مەلا ئەحمد) فەرمووی ڕاست دەرچوو، ئەوان لەگەڵ باوکم کەوتنە مشت ومڕ من زوو ڕۆیشتمە لای (مام سەیداغا)چونکە تەنیا ئەو بەشداری ئەو مشتومڕەی نەکردبووو لەگەڵیان نەهاتبووە ماڵمان، کاتێك بەیەك گەیشتین گوتی: (خۆت دوا مەخەو لەگوند دەرکەوە نیازیان پاك نیە بەڵام خەمت نەبێت ئەوەی دەستت بۆ درێژ بکات مەگەر مامت دەستی بە تفەنگ ڕانەگات، ئەگەر براشم بێت ئەبی بزانی سەید کێیە). کاتێك گەڕاینەوە ماڵ گوتیان مام (ئەحمەدی زێڕنی) هاتووە کاری بە تۆیە ناوبراو مرۆڤێکی گۆجەی بێ پێ بوو بەچۆکان دەڕۆیشت، ڕۆیشتمە لای دیار بوو داوای ئەوەی دەکرد (حیدەرە ڕەش) نەبەین لەگەڵ خۆمان لە بەر ئەوەی تازەی ژن هێناوە، پێم گوت: (مامەگیان زۆر باشە با تفەنگ‌و ڕانك وچۆغەڵ بێنێتەوە من پارەی ڕانك‌و چۆغەلێکی دەدەمی با بۆ خۆی ڕانك و چۆغەلێك بکرێت). (مام ئەحمەد) ڕۆیشت حەیدەر تفەنگ‌و فیشەك دان‌و ڕانك‌و چۆغەڵی ناردبونەوە، هەر ئەوکات بانگی (حمەدەمینی فقی حسن)م کردو پێم گوت: (ئەگەر بتەوێت لەگەڵ ئێمە بێیت خۆت ئامادەبکەو وەرە با بڕۆین. ناوبراو گوتی: (باوەڕ ناکەم باوکت ڕازی بێت من لەگەڵتان بێم). گوتم: (تۆ هەقت نەبێت من دەت بەم)، ئینجا گوتی: (ئەگەر پرسێك بە باوکم بکەی باشە)، لەسەر داوای ئەو بە پەلە ڕۆیشتمە ماڵیان (مام فەقی) لەژورێك لە شوێنێکی تاریك دانیشتبوو خۆش خۆش قومی لە سەبیلەکەی دەدا، کاتێك پێم گوت: (مامە هاتووم ڕەزامەندی تۆ وەربگرم حمەدەمین لەگەڵ خۆمان دەبەین). مام فقی گوتی: (زۆرم پی خۆشە لەگەڵ ئێوە بێت نەك بەدوای ئەم‌و ئەو

بکەوێت). ئەو شتانەی حیدرە رەشم دایە (حمدامین)و زۆر خۆشحاڵ بووم کە حیدەرە رەش پەشیمان بۆوەو نەهات. پێش ئەوەی لەگوند دەربکەوین ڕۆیشتمە لای دایکم خواحافیزی لی بکەم، زۆر لە مێژبوو لیــی دوور بووم، بۆ ماوەیەکی کورت منی بینی زۆر غەمبار بوو، دیار بوو ئەوکچەی فالچیەکە پێــی گــوتم وازی لی بێنە بۆ تۆ نابێت لەوی بوو، کاتێك ماڵئــاواییم لــی کــردن ئــەویش لەگــەڵ دایکــم دەگریــا! ماوەیەکی زۆر مشتو مڕی خزمەکان هەر بەردەوام بوو، ناچار ڕۆیشتمە دەرگا بە باوکم گوت: (ئەگــەر دێیت بابڕۆین درەنگە ئەگەر ناشهێیت ئەوا ئێمە دەڕۆین)، لەو کاتەوە دەرکەوتین ژمارەی چــەکدارەکان گەیشتە(12) چەکدار، شەو درەنگ بوو دەرگەلەمان بەجی هێشت، زۆر بەریك‌و پێکی کەوتینــە ڕیــو دوودوو بەیەکەوە دەڕۆیشتین، بەیانیان نزیکەی (500) مەتر زیاتر هەنگاومان دەنا، لــە دەرگایگــەلی خوارو بە ڕێگای (پیپلان)دا ڕۆیشتین بەرەو گوندی (ڕەژیکەریان)، شەو هەورەکان ئالۆز بــوون لەگونــد نزیك بوینەوە بوو بە باران، ناچار لاماندا ئەشکەوتەکانی بەر ڕێگا تا باران وەســتا، لــەوی ڕۆیشــتینە (گەرووەسین) ناو ماڵی خاوەن ئاژەڵەکان لە ماڵی (خدرە جۆڵ)دا بەزین باوکم لەژێر ڕەشماڵی ماڵی (مام خدر) بوو، بەیانی کاتی هەتاو هەلاَت بەنیازی حەسانەوە کەمێك لە ڕەشماڵ دووركەوتمەوە، لەبەر هەتاو پاڵم دایەوەو کاتێك گوی بیستی دەنگە دەنگێکی مشتوو مڕ بووم لەژێر ڕەشماڵ دەهــات، هەســتامەوەو ڕۆیشتمە بن ڕەشماڵ دیتم (کریم بگ‌و حمەشریف بگ) کــوڕانی(مــیر حمــدامین) لەگــەڵ دوو چــەکداری نەناسراو دانیشتوون، یەکێکیان زۆر بەدەم زەنی لەگەڵ باوکم دەدواو ئەی گوت :(من هاتووم نارۆم یــان پارە، یان چەکم دەوێت لەجیاتی پارە، کاتێك بەو شێوەیە هەڵوێستی چەوتی ئەو مرۆڤەم دیت ڕووم تــی کردن‌و گوتم: (هەر ئێستا هەڵدەستن دەڕۆن، ئەگینا چەکەکانی ئێوەش دەبەین لــەجیاتی چــەکتان پــی بدەین هەستن زوو بڕۆن هەتا چەکمان نەکردوون) ....

ئەو ڕۆژە دوای نیوەرۆ لە (ڕەژیکەریان) بەڕی کەوتین بەڕێگای (پاش تات) شەو گەیشتینە گونــدی (وەڵــزی) ڕۆیشــتینە دیوەخــانی (عزیزئاغــا) لــەوی کــەمێك حەســاینەوە لەســەر داوای(عزیزئاغــا) ڕۆیشتینە سەرکانیاوی (کانیبەست) لەپشتی گوند، لەبەر ئەوەی نەوەك پیاوانی ناپــاك بچــن خەبــەری حکومەت بدەن‌و بلێن چەکدارەکانی (سلێمان بەگ) لە دیوانی (عزیزئاغا) میوان بوون، بەلاَم ئەگــەر بۆ (کانی بەستی) بێن دەلێن بەویدا تێپــەڕیون، (عزیزئاغــا) ئەوەنــدەی بلێــی مرۆڤێکــی ڕووخــۆش‌و بەڕێزو نان دەر بوو، ئەو پیاوە یەکێك بوو لە بنەماڵەی (مەلا شەرەفی)ەکــان لــە باڵەکایــەتی، نــاوبراو هەموو پێویستیەکانی بۆ ناردینــە (کــانی بەســت) کــاتی نیــوەرۆ خۆشــی هاتــە لامــان، ئەوکاتــەی ماڵئاواییمان لێکرد (عزیزئاغا) بە باوکمی گوت: (باوەڕ بەئاغا نەکەیت ئەگەرچــی خزمــی خۆشمــە بەلاَم پیاوی حوکمەتەو جێگای باوەڕ نیە ،ئەگەر داوای کرد لانەدەن ڕاست بڕۆن خۆشــت دەزانــی معــاش

خۆری کێیە! مەبەستی لە ئاغا (محمدئاغای وەلاش)ی بوو. ئێمە لە(کانی بەست) چاوەڕوانی (محمودی عالی سەکر)ی بووین ناوبراو شارەزا بوو بڕیار بوو بۆ شارەزایی ڕێگا لەگەڵمان بێت، ئەوە بوو دوای نیوەڕۆ (مام محمود) پەیدابوو،ئەوجا بەری کەوتین (کانی بەست)مان بەجی هێشت ئێوارە زەردە لەسەران بووگەیشتینە پشتی وەلاش،دیار بوو لەپشتیگوند دووکەس وەستا بوون کاتێك چەکدارەکانمان لەگەڵ (محمود) گەیشتنە لایان بەدیار کەوت چەکدارەکان نێردراوی ئاغا بوون بۆ ئەوەی (سلێمان بەگ) لابداتە وەلاش بۆ لای ئاغا، ئەوەی هەست دەکرا باوکم ڕازی بوو لابدات،بەلام ئێمە ڕازی نەبوین و ڕۆیشتین دەمی ڕۆژ ئاوا گەیشتینە ڕوی واری گوندی (سەکران) دیار بوو خەڵکی گوند بەشی زۆریان لەسەر بانان بوون کاتێك چاویان بەئێمە کەوت ئەو کۆمەڵە چەکدارە بەرەوگوند دەچن، ئەو خەڵکە تێکڕا کەس لەسەر بانان نەما، ئێمە پێش بگەینە گوند لامان دایە ئەو ڕێگایەی بە پشت گووندا سەر دەکەوێت هەندێکمان زۆری نەمابوو سەر کەوینە سەر گەروەکە ئەوانی تریش سەر دەکەوتن هەر ئەوەندەمان زانی ئێمە دراینە بەر تەقەی تفەنگ، لەسەرەتاوە وامان زانی پۆلیسن هەر زوو کەوتینە دەست و بردو بۆیان دابەزین زوو دەورەی گوندەکەمان دا، بەلام شارەزاکەمان (مام محمود) هەر زوو گوتی: (تکایە ئێوە تەقە مەکەن ئەوانە بەهەڵەدا چوینە، ناو براو ڕۆیشتە گوندو زوو گەڕایەوە دوو پیرە پیاوی لەگەڵ هاتنەلای باوکم، دیار بوو زۆر پەرۆش بوون نەیان زانی بوو ئێمەین وایان زانی بوو جەماعەتی (مەلا شەرەف)یانن هاتوونەتە سەریان چونکە، نێوانیان ناخۆش بوو،کە زانیمان هەڵەیەو هیچ نییە ڕۆیشتین لەوی کۆمەڵێك کەندو دۆڵمان بڕی نزیك بوو بگەینە پردی (باسان) پێش ئەوەی بڕۆینە سەر پردەکە بۆئەوەی بزانین کەسی لەسەرە یان نا مەترسی ئەوەمان هەبوو پۆلیسی لەسەر بن، نزیك بوو لە گوندی (ئێنی) هەندێکمان لە پێشەوە ڕۆیشتین بۆ بەسەرکردنەوە لە بەر ئەوەی گوایا حکومەت ڕێگاو بانەکانی گرتوون، بە دەرچوونی ئێمە زۆر ئالۆز بوو بوون، لەبەرئەوە پێویست بوو زۆر بە هوشیاری، بڕۆین ئەوە بوو زۆر بەپارێز ڕۆیشتینە سەر پردەکەو بەسەرمان کردەوە کاتێك زانیمان هیچ نییە ئەو کاتە باوکم و ئەوانی تریش هاتن، لە پردەکە دەرباز بووین (مام محمودو اسماعیلو نوری) لە پێشدا ڕۆیشتنە ناو گوندی (ئێنی) ئێمەش دوا بەدوای ئەواندا ڕۆیشین لە داوێنی گووند دوو کەس لەگەڵ مام (محمود) هاتبوون بۆ سەر ڕێگا لەگەڵ ئەوان ڕۆیشتنە ناوگووند، لە دیوەخانەی (خدر ئاغا)دابەزین، بەلام چ دیوانخانەیەك، هۆدە خانوێکی پان وبەرین دوو کۆڵەگەی لە ناوەندی دا بوون پڕ لە ڕایەخ ڕاخسترا بوو لەوی پێیان ڕاگەیاندین کە (خدر ئاغا)و خەڵکی گوند بەشی زۆریان بە دوای هاواری گوندی (سەکری سەکران)دا چووینە بە دوای ئەو تەقەیەی لەگەڵ ئێمە کرابوو لە گوندی ناوبراو، زۆری پێنە چوو خەڵکەکە گەڕانەوە ئەوەندەمان دیت کەسێکی چوار شانەی ڕەنگ پیاوانە بە

ژوور کەوت لە دیوانخانە بە ڕوویێکی دەم بە زەردەخەنەوە گوتی: (یاخوا ئەو میوانە خۆشەویستانە بەخێربێن سەر هەردوو چاوم)، لەگەڵ باوکمی چاك و خۆشی کرد ئەوجا بەخێرهاتنی لە ئێمەش کرد کاتی دانیشت گوتی: (خەبەریان پێدراین لەشکری (مەلا شەرەف)یان بەسەر گوندی (سەکری سەکران)یان داداوەو شەڕە، ئێمە بەپەلە چووین کە گەیشتینە ئەوی پێیان گوتین تەقەکە بەغەڵەت لەگەڵ چەکدارەکانی (سلێمان بەگی) دەرگەڵە بوو، هەرکە ئەوەم بیست زوو گەڕامەوە زانیم لا دەدەنە (ئێنی) بەڵکو پێیان ڕابگەمو بیان بینم ئەگینا ئەو شەو نەدەگەڕامەوە. پرسی کامیان زرارە؟ (مام محمود) پیی گوت: (ئەوەیان زرارە) بەووردی سەیری کردمو گوتی : چەند ڕۆژ پێش ئێستا باش چاوەش ملا حسن ئێمەی بانگی لای خۆی کرد لەڕایەت پیی گوتین : (کوڕی سلێمان بەگی دەرگەڵەی زرار ڕۆیشتوەو چەکی حکومەتی زۆر بردوە لەوانەیە بەوناوەیەدا تی بپەڕێت بڕوات بۆ ئێران دەبی ئێوە مختاری گوندەکان هەولبدەن بۆ گرتنی، ئەوەی بیگرێت پاداشتێکی زۆر باشی پی دەدرێت).گوتی: (لە موختارەکان من بەدەنگ هاتم)و گوتم: (مەلا حسن خوات لی ڕازی بێت ئەو زرارەی ئەوەندە چەکەی حوکمەت ببات توخوا بە ئێمە دەگیرێت؟) ئەوەش بزانە کەسی باڵەك ناڕوات زرار بگرێت خۆی بکاتە دوژمنی بەگزادەکانی دەرگەڵە). لە دواییدا (مەلاحسن)گوتی: (بەئێمە ڕاگەیەندراوە پێتان بلێین منیش دەزانم زرار بە ئێمە ناگیرێت)، ئەوەی جێگای دڵخۆشیمان بوو کاتێکی خۆشمان لەگەڵ ئەو مرۆڤە دڵپاکە بردەسەر، لەدوای حەسانەوەیەکی تەواو لە (ئێنی) دەرکەتین ئەگەر چی (خدرئاغا) زۆر هەوڵی دا لەوی بمێنینەوە، بەڵام ماڵ ئاواییمان لە (خدرئاغا)و ئەوانەی لەوی بوون کردوو بەڕیکەوتین (خدرئاغا)دەستی لەناو دەستی (سلێمان بەگ) ناو گوتی: (سلێمان بەگ من ناترسێم لە غەمی من دامەبە ئەگەر زۆر تەنگاو بووم دێم و ئەگەمەوە ئێوە، منیش ئەمە سەربازی کوردستان).

لەوی دەرکەوتین بەسەر کەویە بەفرەکانی قەندیل دا ڕۆیشتین بە درێژایی شەو ڕێگامان بڕی بەیانی پێش ئەوەی ڕوناك دابێت گەیشتینە بەرامبەر (حاجی ئۆمەران) لەسەر سنور سەربازەکانی عێراقی ئێمەیان دیت،لەوێوەوە بە مەترەلۆزی (فیکەرس) تەقەیان لیکردین کەمێك وەستاین گوتمان بەڵکودێن بەڵام لەشوێنی خۆیان جوڵەیان نەکرد، کە زانیمان ناین لەسنور ئاودیوو بوین، ئەوەی ڕاستی بێت لەو پەڕی هیلاکیوماندووبون دابوین لە بەرزاییەکە سەرەو ژێر ڕۆیشتینە خوارەوەو تا گەیشتینە گوندی (تەمەر چیان) لەماڵی (سەید مصلح) میوان بوین، ناوبراو لەماڵ نەبوو، بەڵام ئەوەی جێگای دڵخۆشیمان بوو زیاد لە پێویست خزمەتیان کردین، لەوی ماینەوە تا ڕۆژی دوایی هەر نوستین تەنیا بۆ خواردن هەڵدەستاین، ڕۆژی دووەم کات ژمێر دەوری نۆ لە (تەمەر چیان) دەرکەوتین بەرەو (خانی)، کاتێك گەیشتینە بارەگای سەربازەکانی کوردستان پێشوازیەکی زۆر گەرمیان لێکردین، خۆشترین کاتم

ئەو کاتە بوو، لەو کاتەی باوەشم لەسەربازی کورد دەگرت‌و ئەمدیت ئالاّی شانازی‌و سەربەرزی کۆماری کوردستان ئەلەرایەوەو لەژێری وەستا بووم فرمێسکی شادیم دەڕشت‌و لە خۆشیان ئەوەندەی دەمکرد قسەم پی نەدەکرا تا درەنگ ... بۆ نیوەڕۆ لە بارەگای سەربازەکانی کوردستان ماینەوەو لەگەڵیان دواین بەشادیو خۆشی.

هەواڵنامەی کتێب

بەشی سی یەم

بەشدار بوونم لە كۆماری مهاباد

بەسەر بەرزیەوە پێمان نایە كوردستانی ئازاد لە دیوی ئێـران، وەك بـەڵێنم بـەخۆم دابـوو بـبم بـە سەربازێكی خۆبەخت كەری سوپای ئازادی بەخشی كوردستان، ئەوا ڕاوەستاوم !

وەك لە سەرەوە هاتوە لە ناوەراستی مانگی (1946/4) پێمان نایە زەوی ئازادكراو لە كوردستانی ئەودیوی (ئێران) لە خانە (پیرانشهر)، لە بارەگای سەربازەكانی سـووپای ئـازاد كـراو لـە كوردسـتان خۆمان ناساند بە لێپرساوی سەر سنور، ئەفسەرێكی سوپای ئازادی بەخشی كوردستان (سەید محمد)، ئەوەی جێگای لی دوانە ناوبراو پێشوازیەكی زۆر گەرمیان لی كـردین‌و زۆر بـەڕێزەوە وەریـان گـرتین، میواندارییەكی كوردەواریان بۆ سازكردین ....

ئەوەی دەمەوێت ڕای بگەێنم ئەوەیە خۆشـترین كـاتی شـادیو خۆشـیم ئـەو دەمـەبوو لـەو كاتـەی گەیشتینە (پیرانشەهر)و ڕۆیشتینە ژێـر ئـالاّی هەڵـدراوی كوردسـتان لەسـەر بارەگـای سـەربازەكان دەشەكایەوە.

بێگومان لەسەرەتاوە لە خۆشیاندا نەمتوانی بدوێم، لەدواییدا توانیم ئەوەندە بڵێم وا ئـەو ئاواتـەی هەم بوو ،ئەوەبوو ئالاّی كوردستان بەچاوی خۆم ببینم هەڵدرابێت،ئەوا ئەو ئاواتەشم بەدیهات، هیوادارم ئاواتی گشت ئاواتخوازەكانی كورد بێتەدی. هەر لەوی بەڵێنم تازە كردەوە ببم بە سـەربازێكی خۆبـەخت كەری كوردستان بۆ پارێزگاری كۆماری دامەزراو لە مهاباد.

لەبنكەی سەربازەكان ماینەوە تا دوای نیوەڕۆ، ئەوەندەی لایان بووین كـاتێكی خۆشمـان بـردە سـەر لەگەڵیان نیشانە(ئامانجانە) داندرا، لە ئەنجامدا بەدیار كەوت چەك هەڵگرەكانی ئێمە توانای ئامـانج شكاندنیان بەهێز بوو، زۆر جێگای ڕەزامەندیمان بوو. لەوكاتەی بەنیازبووین بەڕی بكـەوین، ئەفسـەری بنكەی سەر سنور دواو گوتی:(چەند ڕۆژە ئێمەئاگادار كراوین كە ئێوە لـەڕێگان‌و چـاوەڕێتان بـووین، ئەبی بنێرین ماشێن بێت بتان بـەن بـۆ نەغـەدە). بـاوكم وەلاّمـی دایـەوەو زۆر سوپاسـی كـردن بـۆ ئەوپێشوازیەی كەلێمان كراوە، دەربارەی ماشێنیش گوتی:(ئێمە شەو دەڕۆینـە (جەلـدیان) لای كـاك (عولاّ ئاغا) بۆ بەیانیش دەڕۆینە نەغەدە، ئەوەبوو ماڵ ئاواییمان لەسەربازەكان كردو لـە (پیرانشـهر) دەرچووین، ڕێگای دۆڵی پیرانمان گرتە بەر بەپیادە، ڕێگاكە تەواو دوور بوو سەرەڕای ئەوەی دووریش بوو بەلاّم نەمان زانی بۆ ئەوەندە زوو گەیشتینە (جەلـدیان)! ئـەبی بلـێین خۆشـی ئـازادیو وەرزی بـەهارو

ڕازاوەیی دەوروبەری ڕێگا بەگیاو گوڵ زاری جۆراو جۆرو شۆڕە شۆڕی ئاوی کەندو شیوەکان دوری ڕێگایان لەبیر بردینەوە، دیمەنێکی بەهەشتی باس کراو دەکەوتە بەرچاو ئەوە ئەوە دەگەیێنی کەوا ئازادی ئاواتی هەموو نیشتمان پەروەرێکی کوردە ئێمەش لەکوردستانێکی ئازاد دەڕۆیشتینو ئەو ڕێگە درێژە لە پێش چاومان کورت ببوەوە، ڕێگای دۆڵی پیران تەواو بوو گەیشتینە نزیک (جەڵدیان) لە خواروی گوند دیار بوو کۆمەڵێك مرۆڤ وەستا بوون کاتی لێیان نزیك کەوتینەوە کاك (عولاّئاغا) لەگەڵ هەندی پیاو هاتبونە پێشوازیمان، لە دوای بەیەك گەیشتن (سلێمان بەگو عولاّئاغا) لەپێشەوە بەیەکەوە دەڕۆیشتن بەرەو گوند، کاتی گەیشتینە دیوانی ئاغا (سلێمان بەگو عولاّئاغا) ڕۆیشتنە ژوری تایبەت بە ئاغا ئێمەش گشتمان لە ژورێك دانیشتین کە پیی دەوترێت پاش خانە، ئەوەی دیار بوو دیواخانەکە دووبەش بوو، لایەك تایبەت بوو بە ئاغا لایەکەی تریش ئەوەی پیی دەوترا پاش خانە بۆ میوان بوو، ئێمە لە پاشخانە پاڵمان دایەوەو زۆر درەنگ خواردن هات لەکاتی خواردن بۆ ئاغا چوو یەکێك لە خزمەت کارەکانی ئاغا هاتو پرسی: کێیە کوڕی (سلێمان ئاغا) بابڕواتە لای باوکی بۆ نان خواردن، ئیسماعیل گوتی: (کوڕی ئاغا مان لەگەڵ نیە من بڕۆم؟!) پیاوەکە سەرسام بوو گەڕاوەوە پێیانی گوت کوڕی ئاغایان لەگەڵ نیە!!. ئێمە سی برا کوڕانی (سلێمان بەگ) لەگەڵ بووین (منو عزتو شەوقی) نەمان ویست لەو چەکدارانەی لەگەڵمان بوون جیا ببینەوە، ئەو شەوەمان زۆر بەخۆشی بردە سەر، بەیانی زوو لەگەڵ (ئیسماعیل) ڕۆیشتینە سەرکانیاوی گوندی بینیمان کۆمەڵێك لاوی گوند بەرەو (شنۆ) دەڕۆیشتن بەگوتنی سرودی (ئەی ڕەقیب) تا ئاوا بوون سەیرم کردن. لە دوای چێشت خواردن لە (جەڵدیان) دەرچوین بەرەو (نەغەدە) کەوتینە ڕێ ئەوەی مایەی هەردەم لەیاد بوونە ڕێ ڕۆیشتنێکی لە ئەندازە بەدەر خۆش و دڵگیر بوو، ئەو کاتە تەواو هەستم بەئازادیو هەناسە کێشانی بەختەوەری دەکرد، هەست دەکرا گۆڕانێك لە ژیانی مرۆڤ بەدی هاتووە. بە دۆڵی (قاڕنی) دا ڕۆیشتینە خوارو لە گوندی (قاڕنی)کەمێك وەستاین، لەدواییدا ڕۆیشتین لە گەروەکە بەسەرکەوتین لەوی دوو سوار کە دوو چەکداریان لەگەڵ بوو یەکێك لە سوارەکان ئێمەی ڕاگرت و پرسی: (ئێوە لە کوی هاتوون؟) لەوەلاّمدا گوتمان: (لە کوردستانی عێراق هاتوین، ئینجا پیاوەکە گوتی: (ئێوە چەکدارەکانی سلێمان بەگی دەرگەڵن؟) گوتمان بەڵی. لەو سوارانە یەکێك لەگەڵ ئێمە ئەدوا ئەوەی تر دوور کەوتبوەوە و لەدوورەوە سەیری ئێمەی دەکرد، ڕانك و چۆغەیکی سپی لە بەر دابوو. باوکم هاتو تێپەڕی ئێمەش ئەوانمان بەجی هێشت، پاش ماوەیەك زانیمان ئەو دوو سوارەی گەیشتنە ئێمە یەکێك (سلێمان خانی کوڕی مام حسێنی) سێلوی بوە، ئەوەی تریش مرۆڤێکی ئینگلیز بووە لەگەڵ (سلێمان خان) بوەو بە ناوچەکەدا گەڕاونو کەس نەی ناسیوە.

کاتێك گەیشتینە نەغەدە لەوی ڕۆیشتینە بەر دەرگای کۆمیتەی (حزبی دیموکراتی کوردستان) کۆمەڵە کەسێك وەستا بوون بەشی زۆریان لە کارمەندانی شار بوون لەگەڵ بەر پرسی نەغەدە (سەید ئەحمەدی سەید تەها) چاوەڕوانی گەیشتنی ئێمە بوون، لەگەڵ گەیشتنی ئێمە (سەید ئەحمەد) بەناوی خەڵکی شارو کارمەندو ئەنجومەنی نەغەدە بە خێر هاتنی کردینو هەندێك لەبارەی (سلێمان بەگ) دواو نیشانی دا (سلێمان بەگ) کێیە. لەدواییدا باوکم زۆر سوپاسی کردنو خۆشحاڵی خۆی نیشان دا بۆ ئەو پێشوازیە گەرمەی لێمان کراوە. ئەوەی جێگای ڕەزامەندی هەموو لایەك بوو یەکێك کە ناوی (کەریمی حسامی) بوو قسەی کردو گوتی: (زۆر پێویستە هەولبدرێت پەیوەندی فراوانو بەتین هەبێت لەگەڵ کوردە نیشتمان پەروەرەکانی سەرانسەری کوردستان بەگشتی بۆ بەشدار بونیان لە پاراستنی ئەو دەستکەوتە مەزنەی کورد بەدەستی هێناوە ئەویش کە کۆماری کوردستانە لە مهاباد). بۆ سوپاسی ئەو پێشوازیە گەرمە و ئەو قسە بەنرخانەی مامۆستا (کەریمی حسام)ی منیش کەوتمە قسە کردنو ڕێزم لە هەستی پێشوازی کەرانو مامۆستا (کەریمی حسامی) گرت بۆ ئەو هەستە بەرزو سۆزە پاکەی نیشانی دا بەرامبەر ئێمە. منیش نیشانمدا کەوا هاتوین لە پێناو ئەو کۆمارەی کوردە گیان بەخت بکەین دڵسۆزی ئەوکۆمارە بین. لەسەر داوای(سەید ئەحمەد)بەرپرسی ناوچەی نەغەدە، ئێمە لەوی ماینەوەو شوێنی جی نشینیان بۆ دیار کردین لەناو شار، لە دوای چەند ڕۆژێك بڕیارێکی کۆماری هات وەدەڵێت: (لەسەر داوای سەدری نەغەدە سید ئەحمەد بە پێویست دەزاندرێت چەکدارەکانی سلێمان بەگ لە نەغەدە بمێننەوە بۆ پارێزگاری ئاسایشی ناوچەی نەغەدە، سلێمان بەگ بەرپرسی سەربازی بێت لەناوچەو زراریش بەپلەی ئەفسەری یەك ئەستێرە بۆ چاودێری ئاسایشی شار دەست بەکار بێت).

بەگوێرەی ئەو بڕیارە کەوتینە کارکردن چەکدارەکان وەك سەرباز مەشقیان دەکرد ئێمەش دەست بەکار بوین، لەدوای ماوەیەك ڕۆژی بازار بوو، خەڵك دەڕۆیشتنە بازاری(مەحمەدیار) لە سەر پردی گادەر پیاوێك کە خەڵکی گوندەکانی لای گردۆڵکەکانی (حەیدەر ئاباد) بوو بە دیوی لای نەغەدە بەلای سەید ئەحمەد دا تێدەپەڕیو سلاوی لی ناکات، (سەید ئەحمد)یش دەنێرێت بیگرن، پیاوەکەش دەروات پاسەوانەکانی (سەید ئەحمەد) بەدوای دەکەون بیگرن، ئەویش دەگەڕێتەوەو تەقەیان لی دەکات دەڕوات شەو سەید ناردی بەدوامدا داوای لێکردم بڕۆم ئەم پیاوە بگرم، ئەگەر خۆشی نەدا بەدەست بیکوژم.

بەیانی زوو ڕۆیشتین کاتێك گەیشتینە گووند دیاربوو خەڵکەکە دەترسان کەئێمەیان دیت دە پازدە چەکداری کوردی عێراقی گەیشتنە ناو گوند ڕۆیشتینە دیوەخانی (سمایل ئاغا)، ناوبراو خۆی لەماڵ نەبوو لەگەڵ چەکدارەکانی ڕۆیشتبوە مهاباد دیاربوو لە هێزی بەرگری بوو، دایکی هاتە دیوان بەخێرهاتنێکی زۆر گەرمی لێکردینو خزمەتێکی زیاد لە پێویستی کردین، ئەو کەسەی ئێمە بە

دوای دا چووبووین برای (سمایل ئاغا) بوو، ئەویش چووبوە مهاباد، لەسەر داوای فەرماندەی هێزی بەرگری میللی سی شەو لەوی ماینەوە کاتێك (سمایل ئاغا) گەڕایەوە فەرمانی کۆماری پێ بوو کە دەست لەبرای ئەو نەدری بەبێ ئاگاداری فەرماندەی لەشکری مهاباد، کاتێك ئەوەمان بیستو بڕیارەکەم بینی گەڕاینەوە لای (سید ئەحمەد)، ناوبراو زۆر پەست بوو و گوتی: (چۆن گەڕاونەتەوە و هیچتان لەگەڵ ماڵی سمایل ئاغا نەکردوە؟) هەر ئەوکاتە بەنیاز بوو بمان نێرێت بچین ئەزیەتیان بدەین، بەلاّم دیتی ئێمە ئەوە ناکەین ئەوەی ئەو دەیویست کە بۆ زەبرو تێهەڵدانی خەڵکمان بەکار بێنی بۆ بەرژەوەندی تایبەتی خۆی. (سەید ئەحمەد) هەر لەوکاتەوە بۆی بە دیارکەوت ئێمە نابینە جەندرمەی ژێر فەرمانی ئەو، ناوبراو هەڵوێستی گۆڕاو پەشیمان بوەوە لەمانەوەی ئێمە لە نەغەدە، ئەو کەسە بەهەڵەدا چووبوو وای دانابوو ئەوەی بیەوی بۆی دەکەین بە پێچەوانە دەرچوو، پاك ڕەوشتیو دڵسۆزیمان بۆ خەڵك ئاشکرابوو.

هەر چەندە ئێمە ماوەیەکی کورت لە نەغەدە ماینەوە، بەلاّم بەشێوەیەکی ئاشکرا باوەڕی جەماوەری شار دیار کەوت چۆن ڕوویان لەئێمە کردبوو، ئەوڕووکردنەی خەڵکی شار (سەید ئەحمەد)ی ئالۆز کرد بوو دەیبینی ڕەوشتی ئێمە لەگەڵ خەڵك ڕەووشتێکی چاکەو خزمەت کردنی دیموکراتیەتە، خەڵکەکەش بەتەواوی هەستیان بەوە کردبوو کە ئێمە پاسەوانی ئەوانو دڵسۆزی کۆماری کوردین، بەڵگەش ئەوەبوو ڕێگامان نەدەدا پیاوانی ناپاك و دەست درێژی کەر بەکاری نا ڕەواو پڕو پوچ هەستن، ڕەوشتی ئێمە لەناو خەڵکی کوردو (قەرەپەپاغ) بوو بوە جێگای ڕێز گرتنێکی بەتین ئەو پەیوەندیەمان بەجەماوەر زۆر شتی بۆ ئاشکرا کردینو شتمان لی زانین، ئەو پەیوەندیەی نێوان ئێمەو خەڵك (سەید ئەحمەدی) زۆر پەست کردبوو بەتایبەتی ئەو خەڵکەی لە دیوی عێراق دەهاتن، چونکە زۆربەی زۆریان دەهاتنە لای ئێمە، ئەوەی جێگای پەرۆشی بوو کردەوەکانی (سەید ئەحمەد) لەناوی ئەو نەدەوەشایەوە، ئەوەبوو باوکم داوای کرد لە نەغەدە بمان گوازنەوە بۆبەرەکانی ڕوو بەڕوی دوژمن، لەبەر ئەوەی هەڵوێستی (سەید ئەحمەد) ئەوە نییە ئەوەی خواستی ئێمە بوو، لەدواییدا ناچار بوو بەبێ ڕەزامەندی دەوڵەوت ڕۆیشتە مهابادو نەگەڕایەوە نەغەدە، لە پاش ماوەیەك ناردی ئێمەش بڕۆینە مهاباد، بەلاّم فەرمانی وەزیری ناوەخۆ هاتبو، نەغەدە بەجی نەهێڵێنو لەوی بمێنینەوە تاکو ئەوان ئاگادارمان دەکەنەوە، ئەو نەچونەی ئێمە بۆ مهاباد باوکمی پەست کرد. لە هاوینی (1946) ڕۆژێك لە کۆمیتەی حزبی دیموکرات لە نەغەدە ئاگادار کراینەوە بەیانی کاتژمێر نۆ لە هۆڵی قوتابخانەی کچان ئامادەبین بۆ بەشدار بوون لە ئاهەنگی قوتابیەکان، لەسەر داوای ناردراو بەیانی لەکاتی دیاری کراو ڕۆیشتمە قوتابخانەکە، لەکاتی دەست نیشان کراو ئاهەنگەکە دەستی پێکرد لە سەرەتادا بەڕێوەبەری قوتابخانەکە

کورتە وتارێکی خوێندەوەو بەخێرهاتنی بەشدار بوانی کردو بەرنامەی ئاهەنگی خستەڕوو، دوا بـەدوای ئەمە هەندی کەم‌و کوڕی دیارکردن ئەوەی لە ماوەی خوێندندا هاتۆتە پـێش، لـە دواییـدا بەڕێوەبـەری قوتابخانەی کچان کورتە وتارێکی خوێندەوە لە قسەکانیدا زۆر بـە گـەرمی دەی گـوت: (دەبـی سـاڵی داهاتوو هەموو کەم وکوڕیەکان چارەسەر بکرێن بە هاوکاری هەموو لایـەك)، ئینجـا چـەند سـرودێك لەلایەن قوتابیانی قوتابخانەکە پێشکەش کران سرودەکان‌و شێوەی وتنیان ئەوەندە بە سۆز بوون ئـەوەی گوێی لی بوایە کوڵی خۆشی دەکەوتە دڵەوە. لەدوای کۆتایی هاتنی ئاهەنگ ڕۆیشتمەوەو کەوتمـە بـیر کردنەوە دەربارەی ئەو مامۆستایەیکچ، لەو دەمـەدا (عـەلی ڕەووکـەوان) کـە خـەڵکی نەغـەدە بـوو هاتووچۆی ئێمەی دەکرد پەیدا بوو، ناو براو پۆستەچی بوو، بەهەڵم زانی لەو پیاوە بپرسم بەم شـێوەیە: (عەلی گیان کارێکم هەیە تەنیا دەبی لەنێوان خـۆم و خـۆت دابێـت پـێم بڵـی ئەومامۆسـتا کچـەی بەڕێوەبەری قوتابخانەی کچانە، کچی کێ یە؟) عەلی گوتی: (کچی وەستا رەحمانی بەرگدرووە لەئەسلا سابلاغین، بەلاّم لەمێژە لەنەغەدەن ماڵێکی زۆر باشن). گوتم: (مێردی کردوە یان نا؟ خۆ بەدەستگیران نیە؟) گوتی: (نەخێر مێردی نەکردوەو بەدەستگیرانیش نیە بەتەمـەن بچـوکەو تـازە خوێنـدنی تـەواو کردوە، زۆر کەس داوای کردووە ڕازی نەبووە مێرد بکات. سەیرێکی منی کردو گوتی: (دەڵێی دڵت بـۆ ئەو کچە ڕۆیشتوە؟) هەر بەخۆشی گوتی: (نامەیەك بنوسە بۆی دەبەم داوای وەلاّمیشـی لـی دەکـەم). منیش گوتم: (ئەم ئێوارەیە سەرم لی بدەوە لەگەڵت دەدوێم و باسێکی لـی دەکـەین)، ئـەوەی شـایانی باسە بەڵێنەکەی عەلی دڵخۆشی کردم ، دەستم دایە پێنوس و نامەیـەکی ڕازاوەم بـۆ نووسـی، ئێـوارە عەلی هات نامەکەم دایی بۆی ببات لەو کاتەوە دوو ڕۆژ چاوەڕوانی وەلاّمەکە بووم، کەوەلاّمەکـەم بـۆ هاتەوە بەشێوەیەکی زۆر جوان‌و پەسند بوو، نووسی بـووی: (بـەڕێز (ز) نامەکـەت گەیشـتە دەسـتم ئەوەی تێیدا نوسرا بوو باش لیی تێگەیشتم، لە نامەکەت بە دیـار دەکـەوێت بـۆ ژن هێنـان ئەوەنـدە ڕێیەتان بڕیوەو خۆتان ماندوو کردوە نەك بۆ خزمەتی کۆماری کوردسـتان. تکایـە بـە وەلاّمـی نامـەم دڵتەنگ‌و نیگەران نەبیت هێشتا زووە بۆ ژن هێنان).

ئەو وەلاّمە ڕێگای لی بڕیم ئەگەر چی هەردەم دەهاتە بـەر چـاوم زۆر هـەوڵم دەدا لـە بـیر خـۆمی بەرمەوە بەدەست خۆم نەبوو لەیادم دەر نەدەکەوت، هەر بۆ ئەوەی لە یادم بچێت زۆر جاران دوای نیوەڕۆ دەڕۆیشتمە سەر گۆماوی (حەسـەن لیـان) کـە دەکەوێتـە دەشـتی (سـندوس) بـۆ ڕاوکردنـی باڵنـدە ئاویەکان، بەڕێکەوت ڕۆژێك چوینە بناری گردەکان بۆ ڕاوی (جرك) ئێـوارە درەنـگ لـە نزیـك پـردی (گادەر) لە دورەوە ژنێك‌و منداڵێك دیار بوون دەڕۆیشتنەوە بەرەو شار، ڕۆژیش تاریك دا کەوتبوو، پێش ئەوەی بیاگەینی بە شوفێرم گوت: (ئەوانە هەڵگرە رۆژ درەنگە)، هەڵمان گرتن و نەمان زانی کێن لـە

دوای چەند ڕۆژێك (سەید ئەحمد) بە من دەڵێت: (زرار بۆ تۆ باش نیە تۆ ئەفسەرێکی کارگێری ئاسایشیو ناسراوی، ژنی خراپ لەگەڵ خۆتان دەبەن بەسەر خۆشی مەللەی لەگەڵ دەکەن!)، (سەید ئەحمەد) بە تەواوی قسەکانی تەواو نەکرد پێم گوت: (جەناب ئەوە هەڵبەستی خۆتەو باش دەزانی من عەرەق خۆر نیم بەڵکو نازانم تامی عەرەقیش چۆنە، من نیم هەموو ڕۆژ لە ورمی بەسەرخۆشی دەگەڕێمەوەو دایکم پێم بڵێت بریا کوڕی ئەو باوکە نەبایت! ڕازی نابم جارێکی تریش ئەو جۆرە قسانە بەمن بڵێت، ڕاستە کە ئەڵێن لە دز وایە هەموو خەڵك دزە، وابزانم جەماوەر ئێستا باش دەمان ناسی).

ناوبراو دیتی من زۆر پەست بووم ویستی بەشێوەیەکی تر بدوێت، بەلاّم ڕێگام نەداو گوتم: (جەناب خۆت داوات کرد ئێمە لێرە بمێنینەوە ئێستاش پەشیمانی! وات دەزانی ئەوەی بفەرموی بۆت دەکەین، نەخێر!) ئەوەی بەدیار کەوت کارەکانی (سید ئەحمەد) دوورن لە خزمەتی کۆمەڵ بەڵکو هەوڵدانی ئەو پیاوە پاڵدانی خەڵك بوو بۆ دوور کەوتنەوەی جەماوەر لە دەسەڵاتی کۆماری دیموکراتی کوردستان، بۆیە کاروکرداری (سەید ئەحمەد) جێگای گومان بوون.

ڕەوشتی چونەدەر: بەهاران ڕەوشتی کوردەواری وابوو لەشارو شارۆچکەکان بەناوی (قەرە چوارشەم) زۆربەی زۆری خەڵك لەشار دەردەکەوتن بۆ سەیران، ئەم ڕەوشتە ڕەوشتێکی باوە لە هەفتەی ڕۆژێك دەچونە دەرەوەی شار، ڕۆژێك ئەوەندەمان زانی سەر لەبەیانی خەڵکی شاری نەغەدە تێکڕا بە ڕێگای (بالخچی) دا کەوتنە ڕێ بۆ سەر چاکی (سوڵتان بایە یەعقوب) چاکەکە دەکەوێتە ناو گردۆڵکەکانی نزیك گوندی (بالخچی) سەیری ڕێگات بکردایە پڕ بوو لە خەڵك زەردو سورو سەوزو تێکەلاّو دەڕۆیشتنە سەیران، بە درەنگەوە ئێمە بەرەو شوێنەکە ڕۆیشتین ئەگەر چی کەسی خۆمانی لی نەبوو تەنها بۆ دیتنی جوانی سروشتی کوردستانو شاییو هەڵپەرکی چوین. لەدورەوە دەنگی دۆڵو زوڕنا دەهات کاتی گەیشتینە ئەوی بینیمان ڕەشبەڵەك بوو، دەنگی دۆڵو زوڕنا خەڵکی ڕادەکێشا بۆ لای خۆی ئێمەش لەگەڵ ئەو پێشمەرگانەی لەگەڵم بوون نزیك کەوتینەوە شاییەکی زۆر خۆش دەگەڕا لەسەر داوای (خدر زینوەیی) کە کەسێکی باوەڕ پێکراوو دڵسۆز بوو ڕۆیشتمە شایی کاتێك ئەوەندەم زانی ئەو کچەی نامەم بۆ ناردبوو هاتە دەستم، بەلامەوە شتێکی زۆر سەیر بوو! لەدوای وەستانی شایی ئێمە ڕۆیشتینە شوێنێکی بەلاوە لە ناو گیای بەهار دانیشتین زۆری پی نەچوو وەستا (رحمان)ی باوکی کچەکە هات، داوای کرد بڕۆینە لای ئەوان بۆ نان خواردن پێم گوت: (بەڵێنم بە میرزا محمد داوە) کەچی هەر وازی نەهێناو ڕۆیشت میرزا محمدیشی هێنا، لەگەڵ وەستا ڕەحمان ڕۆیشتین، زیاد لەپێویست ڕێزیان گرتینو زۆر بەگەرمی لەگەڵ (خدر) دەدوان وام هەست دەکرد کە ئالۆگۆڕێك هەیە لە هەڵوێستیکچەکە. ڕۆژێکی خۆشمان بەسەربرد ئێوارەش لە گەڕانەوە ئەو خەڵکە کەوتبوە ڕی بە بەزمو

چەپڵە لێدان و گۆرانی گوتن و سوار سوارانی لە نزیك نەغەدە (میرزا محمد)ی برادەرم لەسەر پشتی ئەسپ پەڕی زۆر خراپ کەوت لە مردن ڕزگاری بوو، زۆری نەمابوو ئەو خۆشییەی دیبومان لێمان بکات بە تازی، لە دوای ئەو نزیك بونەوەیە بە ڕێگای ئاڵووگۆڕی نامە کچەکە ڕازی بوو داخواز بکرێت بەو مەرجەی کە گواستنەوەی دوا بخرێت، بێگومان منیش بەوە ڕازی بووم.

لەنەغەدە ڕۆیشتم بۆ سابلاغ (مهاباد)

ئەوەی دیار بوو ڕۆژ بەڕۆژ کارو کردەوەکانی (سەید ئەحمەد) ڕوو لەناپەسندی بوو، شەوان خەڵکی دارکاری دەکردوئەزیەتی دەدان، ڕەشوەشی وەردەگرت، لەسایەی دیموکراتیەت ڕاوو ڕوتیش باسی ناکرێت،ئەو هەڵوێستەی ناوبراو وای لێکردم لە نەغەدە نەمێنم ناچار ڕۆیشتمە مهاباد بۆ ئەوەی بتوانم چارەیەك بدۆزمەوەو لەو بەدکاریە دووربکەومەوە. کاتێك گەیشتمە سابلاغ لەشوێنی باوکم پرسی گوتیان لە بارەگای هێزی بارزانیەکان بپرسە،کاتێك دۆزیمەوە لە شوێنی خۆی نەبوو ناچار چومە ئەو چایەخانەی ئەوانی لی دادەنیشتن هەرگیز بیرم لەوە نەدەکردەوە هەڵوێستی باوکم بەم شێوەیە بێت، بەم جۆرە لە چایخانەکە بجولێتەوەو هەولی ئەوە بدات لەپێش خەلك لێم بدات، بێگومان ئەو هەولەی ئەو وای لێکردم بەناچاری پێی بلێم: (برۆ دانیشە ڕێزی خۆت مەشکێنە با هەر ئەوەندە بێت بەسە). هەر ئەوکاتە ڕۆیشتمە سەربازخانە (مستەفا خۆشناو) لەوی بوو، ئەو منی نەدەناسی خۆشبەختانە (ڕەئیس عزەت) لەوی بوو سەربردەکەی (سیدئەحمەد)م پی ڕاگەیاندن و گوتیان لێرە بمێنەوە بەشداری بکە لەدەورەی سوپا ئەم ماوەیە، ئەوە بوو زیاتر لە مانگ و نیوێك لەوی مامەوە، بەلام تابلێی پەستو دڵشکاوو نیگەران بووم. بەو دڵتەنگیو ئاڵۆزیەم ڕۆژی دووەم ڕۆیشتمە بارەگای هێزی گشتی بارزانیەکان، سەرلە بەیانی دیار بوو خەڵکێکی زۆر لە بارزانیەکان لە هۆڵێکی گەورە دانیشتبوون و چاوەڕوانی هاتنی (مەلامستەفا)یان دەکرد لەناو ئەو خەڵکەدا (مامەند شێروانی)یش دانیشتبوو، ناوبراو زۆر بەگەرمی بەخێرهاتنی لی کردم و پرسی: (ئەوە چی بوو باوکت دوێنی بۆچی بەو شێوەیە لەگەڵت تێك چوو؟) بەوردی بەسەرهاتەکەم بۆ گێڕایەوە کە چۆن هەموو ڕۆژی دەینارد وەرن بۆ مهاباد وای دەزانی ئێمە هەر لە دەرگەڵەین و خۆی فەرمان ڕەوایە بیری ئەوەی نەدەکردەوە کە ئێمە لەژێر فەرمانی دەوڵەت داین چۆن بەبی پرسی ئەوان شوێنی کار بەجی بهێڵین، دوێنی هاتووم ڕۆیشتمەلای لە چایخانە خۆی دەپچڕیەوە دەی گوت لێم گەڕێن با بیکوژم. ئاخر لەسەر چی دەمکوژی؟ منیش ناچار پێم گوت: (برۆ دانیشە ڕێزی خۆت مەشکێنە با هەر ئەوەندە بێت بەسە). مامەند گوتی: (قەیدی ناکات باوکتە نابی لێی بگریت)، ئێمە لەو باسە دابووین ئەوانەی دانیشتبوون تێکرا هەستانە سەر پێو

گوتیان(مەلامستەفا) هات، ئەوەندەم دیت یەکێك لەپاسەوانەکانی بەژوورکەوت کە پیاوێکی چوست‌و چالاك‌و بالآبەرز بوو سلاوی کردو لە دوای ئەویش (مەلامستەفا) هاتە ژورەوەو سلاوی کرد پێش ئەوەی دابنیشێن مامەند پیی گوت: (ئەز بەنی ئەوە زرارە) منیش ڕۆیشتمە پێشیو دەستی خستە ناو دەستم بەزەردەخەنەوە ڕوی کردە مامەندو گوتی: (توخودی مامەند ئەوەی زراری نەدیبێت‌و بیبینێت باوەر دەکات ئەو زرارەیە ئەوەی ئەوەندە چەکەی هێناوە، خۆ زۆریش بچوکە) دەستی بەردام و چووم لەشوێنی خۆم دانیشتم. مامەند گەڕایەوەو گوتی: (دوێنی سلێمان بەگ عادزی کردوەو زۆر نیگەران‌و ئالۆزە). (مەلامستەفا) بانگی (فقی حەسەنی میرۆ)ی کرد، ناوبراو باوەڕ پێکراوی خۆی بوو پیی گوت: (بەسلێمان بەگ بلێ ڕازی نابم زراری عادز بکات با لێرە میرایەتی بەکار نەهێنی). مەلا مستەفا خەریك بوو لەگەڵ دانیشتوانی ناو هۆڵەکە دەدوا (فقی حسن) هات لە تەنیشتم دانیشت سەربردەکەم بۆ باس کرد ناوبراو گوتی: (ئەوە بەمن گەیشت هیچ غەمت نەبێت هەر کارێکت هەبوو بەمن بلێ دڵنیا بە جی بەجی دەبێت). مەلامستەفا دەرکەوت‌و مامەند گوتی: (خۆت بزر مەکە دەچینەوە مالی ئێمە، ئەوەبوو لەگەڵ ناوبراو ڕۆیشتینە ناو شار، دوایی چوینەوە مالی ئەوان، ئەویش تازە لە سەقز هاتبوەوە، شەو کۆمەلێك بارزانی هاتنە لای لەکاتی قسەکردن شەڕی (گۆرە توو)م بۆ گێڕانەوە یەکێك لەوان کەناوی (محی) بوو گوتی: (ڕاستە من بووم بەسەر ئۆتومبێل کەوتم دوو مەیتی لەناو دابوون ئاگرم تی بەردا، بەلاّم ئاگری نەگرت‌و جەماعەتمان ڕۆیشتن‌و منیش بە جێم هێشت.

مامەندو گەڕانەوەی مەلامستەفا بۆ بارزان سالی (1943) ئەو شەوە مامەند بۆی گێراینەوە لەو کاتەی مەلامستەفا لە سلێمانی ڕای کردبوو لە نزیك نەغەدە چوبوە مالیان مامەند گوتی: (ئێوارەیەك درەنگ بوو هاتمەوە مالّ مرۆڤێك میوانمانە، منیش بەخێرهاتنم لیکردوو چووم تفەنگم دابنێم پیرۆزی خێزانم بە پەلە هات‌و گوتی: (کو مامەند ئەتو ئەو مرۆڤە ناس نەکر؟) منیش گوتم: (نەوەڵلاّ پیرۆز)، ئەوجا گوتی: (مالّ میراتۆ ئەوە مەلامستەفایە کو نەناسی!) بەپەلە ڕۆیشتمەوە لایو بەگەرمی بەخێرهاتنم لی کردو داوای لی بوردنم لی کرد کە نەم ناسیەوە، زۆر هیلاك بوو چەند ڕۆژ بەپێیان ڕۆیشتبوو، پێی ببوون بە پۆرگ، پیرۆز خەنەی بۆ گرتەوە لە پێیانی نا دوو شەو لەمالمان مایەوە تاوەکو توانی بڕوات، کاتێك ئامادەبووین بڕۆین چوار پێنج چەکداری لەگەڵ ڕۆیشتن بەرەو عێراق، شەوێك لەلای کاك (مامەندی کولیچ) ماینەوە تەنیا ئەو دەیزانی ئەوە (مەلامستەفا)یە لەوی ڕۆیشتین بەناو هۆزی برادۆست دا تێپەڕین بۆ ناوچەی بارزان لەوێش گەڕاین هەندی چەکدارمان گەیشتنی، چەك کەم بوو حکومەت هێزێکی پۆلیسی گەرۆکی بەڕی کردبوو بۆ گرتنی (مەلامستەفا) لە (خوێریزۆك) توشیان بووین لێمان دان‌و ئەوەی نەکوژرا گیرا لەوی باش بوو کۆمەلە چەکێکی باشمان

دەست كەوت.

ئەو شەوە لەماڵی مامەند مامەوە بەیانی زوو ڕۆیشتمەوە سەربازخانە، شەو چوومە لای (مستەفا خۆشناو) ناوبراو زۆر قسەی كردن ڕون كردنەوەی هەبوو دەربارەی خزمەتی كوردو كۆماری كوردستان، كۆمەڵێك ئامۆژگاری پی ڕاگەیاندم كە سوود بەخش بوو. منیش دەربارەی كارەكانی نەغەدە ڕاپۆرتێكم دابوە وەزارەتی ناوەخۆ، لە ڕاپۆرتەكە نوسرابوو كەوامن لە وە زیاتر توانام نییە لەگەڵ (سید ئەحمەد) كار بكەم لەبەر ئەوەی كردارەكانی ئەو لێپرسراوە دورن لەخزمەتیگەڵو كۆماری دیموكراتی كوردستان، كۆمەڵێك بەڵگەش خرابوونە ڕوو.

بۆ بەیانی نامەیەكی (مستەفا خۆشناو)م بۆ یەكێك بەناوی (سعیدزادە) بردلە كۆمیتەی ناوەندی حزبی دیموكراتی كوردستان، ناو براو بانگی كردم گوتی: (لەسەر ڕاسپاردەی مستەفا خۆشناو تۆ بڕۆ لە دەورەی ئەفسەری بەشداری بكە،مەگەڕێوە بۆ نەغەدە، ئێمە بۆیان دەنوسین زرار ناگەڕێتەوە)، كاتێك گەڕامەوە لای مستەفا خۆشناو رەئیس عزەتیش لای ئەو بوو، عزت گوتی: (چەكدارەكانمان هەندێك ناردون بۆ بەرەی سەقز، بۆ ناو لەشكر هەندێكیشمان ناردونەتە تەورێز بۆ دەورەی تۆپ، باوكت دەڕواتە قادراوا لە نزیك سەقز)، منیش لە دەورە مامەوە لە سەرباز خانەی سابلاغ، بەلاّم لە دوای چەند ڕۆژ نەخۆش كەوتمو لەمەشق دوا كەوتم.

بەیەك گەیشتنەوە لەگەڵ محمد قودسی

بەڕێكەوت ئێوارەیەك ڕۆیشتمە باغی (سیسە) كاتێك سەیرم كرد كەپیتان(محمد قودسی) لەگەڵ هەندی برادەری بەبەرگی سەربازی لەوی بوون، ڕۆیشتمە لای چاكو چۆنیم لێكردن لەسەرەتاوە نەی ناسیمەوە لەبەر ئەوەی منیش بەجلی سەربازی بووم پێم گوت: (من زرارم جارێكی تر دەستی ختەوە ناو دەستم و بە برادەرەكانی ناساندمو گوتی: (ئەوە ئەو لاوەیە كەلە ڕیزی سوپای عێراق ڕای كردوەوكۆمەڵێك چەكی هێناوەو ئێستا لە ڕیزی سوپای كوردستان ئەفسەرە). دوایی پرسی بیستم لە سەر نامەی من ئەزیەت درابوی؟ منیش گوتم: (بەڵی دەیان گوت دەبی پێمان بڵیی ئەو نامەیەی ئەفسەری تەجنید ملازم محمد دای بە تۆ بۆ كام ئەفسەرت برد لە مێرگەسۆر؟) منیش پێم گوتن: (نامەكەم دایە مراسیلی شێخ معروف كەناوی بنیامین بوو)، دەیان پرسی نەتزانی چی تێدا نوسرابوو؟ منیش گوتم: (بەچی بزانم نامەكە داخرا بوو ئەمانەتیش دەستی لی نادرێت).

ئەوەی جێگای شادیم بوو كاتێكی خۆشم لەگەڵیان بردە سەر لەكاتی خواحافیزیم ناوبراو داوای لیكردم لە دوای كۆتایی دەورە بڕۆمەلای ئەو لە بەڕێوەبەرایەتی لاوانی كوردستان لەگەڵی كار بكەم، بەلاّم بەڵێنم پی نەدا گوتم: (با دەورەمان تەواو بێت ئەوكاتە ئاگادارت دەكەمەوە).

باسێکی دڵتەزێن: لەو کاتەی لە دەورە بووم لەسەربازخانە لە ڕۆژی پشوودا چووبوین بۆ ناو باخچەکان لەو بەری مهاباد لەپڕێکا ئاگادار کراینەوە کە سەربازەکان بەپەلە بگەڕێنەوە سەربازخانە ئەوە بوو دەنگی شەهید بوونی (نانەوازادە) ڕاگەیەندرا، هەمووومان ڕۆیشتینە ئەو مزگەوتەی تەرمی شەهیدی لی بوو، بەلاّم ئەوەندە خەڵك هاتبوە مزگەوتو دەوەرو بەری مزگەوت جێگای سەرسوڕمان بوو هەر بەم شێوەیەش کە تەرمی شەهید بردرا بۆ گۆرستان ئەو جەماوەرە زۆرە لەگەڵ تەرمەکە ڕۆیشتن، بەپێی نیزامی سەربازی لەکاتی ناشتنی ئەو ڕۆڵە بلیمەتەی ڕێگای ئازادی کوردستان سەربازەکانی کۆماری تەقەیان کرد. لە کاتی لە سەربازخانە بووم دووجار نەخۆش کەوتم، بەلاّم جاری دووەم نەخۆشیەکەم درێژەی کێشا نزیکەی دە ڕۆژ، خۆشبەختانە لەوکاتەدا (ئەحمەدی خانە بەگی کەلێتەیی) ناسراو بەڕیشی سپی گەیشتە لام، ئەگەر ئەو پیاوە دڵسۆزەم نەگەیشتبایی توشی نەمان دەبووم، ئەوەندەی ئەو خزمەتی کردم ئەگەر برای خۆم لابوایە نەیدەتوانی بەم شێوەیە خزمەتم بکات. لەوکاتەی کە زۆر هیلاكو نەخۆش بووم برادەران دەهاتن بۆ سەردانم لەوانە(محمدی مامليو علی یاوەر)و زۆر لەبرادەرانی تریش هەر جارەی محمدی ماملی دەهاتە لام، گۆرانی بۆ دەگوتم، بۆ ئەوەی کەمێك دڵم بکرێتەوەو بەڵکو لە ئێشو ئازار دوور بکەومەوە، قسەی زۆر خۆشیشی بۆ دەکردم، ڕۆژێك (علی یاوەرو محمدی ماملی) منیان بردە لای دکتۆرێك، ئەو دکتۆرە ئافرەتێکی عەرەبی ئەهواز بوو کەلە نەخۆشخانەی مهاباد دەوامی دەکرد، دوای ئەوەی کەسەیری کردم گوتی: (نەخۆشی تۆ نەخۆشی غەمو پەژارەیە ئاگاداری خۆت بە ئەوەندە بیر مەکەوەو ئەوەندەش غەم مەخۆ). تازە لە نەخۆشی هەستابومەوە نوسینگەی سوپایی (ڕئیس عزت عبدالعزیز) ئاگاداری کردینەوە بەیانی زوو ئامادە بین دەڕۆینە پێشوازی پێشەوا، ئەوە بوو بەپێی ئاگاداریەکە لەکاتی دیاری کراو لەسەربازگە ئامادەبوین، لەوی سواری ئۆتۆمبێل بوین بەرەو(میاندواو) ڕۆیشتین لە ڕێگا ئۆتۆمبێلەکانی (حەمەحوسێنی خاڵو مەلامستەفا)ش گەیشتنەوە ئێمە، هەموومان بەیەکەوە ڕۆیشتین لە (میاندواوو مەراغە)ش تی پەڕین لە شوێنێك وەستاین، شوێنەکە هەمووی باغو داری بەری بوو زۆر خۆش بوو لە نزیك شاری (ئازەر شەهر) لەوی پیاوەکان پەرتو بلاّوبوون، دووسی پاسەوانیمەلامستەفا ڕۆیشتنە ناو یەکی لەباخەکان، ڕئیس عزت پێی گوتن: (مەڕۆنە ناو باخچەکان عەیبە). یەکێك لە بارزانیەکان گەڕایەوەو زۆر بەبی ڕێزی ڕووبەڕووی ڕئیس عزەت وەستاووقسەی نالێوەشاوەی پی گوت بی ئەوەی بیر لە هیچ بکاتەوە، بێگومان ئەو مرۆڤە مەزنە زۆر نیگەران بوو، لە کاتێك پێیان گوت بڕۆ بە مەلامستەفا بڵی ناوبراو گوتی: (چی پێبڵێم ئەو خۆی ڕای سپاردوون بەو شێوەیە بی ڕێز بن لەگەڵ ئێمە).

ئاگادار کراین کە (پێشەوا) لە تەورێز دەرکەوت، ئێمە لەسەر ڕێگا ڕیز بووین زۆری نەخایاند

پێشەوا گەیشتە لامان (ڕەئیس عزەت) فەرمانی بەسەربازەکان داو ڕۆیشتە لای (پێشەوا) ئەویش لە ئۆتۆمبێل دابەزی و دەستی نایە ناو دەستی (ڕئیس عزەت)و دووبەدوو بۆ لای ئێمە هاتن (پێشەوا) سلاوی لێکردین لەو دەمەشدا (حمە حسێنو مەلامستەفا)و ئەوانەی لەگەلیان بوون دەستی پێشەوایان گوشی پێشەوا بە مەلامستەفای گوت: (نابوا ئەوەندە ئەزیەت بخۆن ئەو ڕێیە دوورەتان بڕیبا). لە دواییدا (پێشەواو مەلامستەفا بە ئۆتۆمبێلی پێشەوا ڕۆیشتن، جێبێکی ئەفسەران لەپێشەوە دەڕۆیشت لەوێوە بەناو باغو باغاتدا گەڕاینەوە کاتێك گەیشتینە میاندواو دیار بوو جەماوەرێکی زۆر لەسەر ڕێگا وەستابوون، پێشەوا دابەزیو بەناویاندا ڕۆشتو سلاوی لی کردن لەوی دەستەی لاوانی چەکدار پاسەوانانی کارگەی شەکر لە سەر ڕێگا وەستا بوون سروودیان دەگوت. لە میاندواو دەرکەوتین بەرەو سابلاغ ئێوارە لە ڕاستی (قوونقەلا) گەیشتینە جەماوەری پێشوازیکەر دەستە دەستە وەستابوون تا ناو شاری سابلاغ سەربازو قوتابیو لاوانو تێکڕای خەلکی شار هەر کۆمەلێك دروشمی خۆیان هەلگرتبوو، دەبی بلێین لەو پێشوازیە تەواو هەست بە خۆشیو کامەرانی دەکرا کە چۆن ئەو خەلکە تامەزرۆی ئازادی نیشتمانەکەیانن. لە دوای ئەوەی گەیشتینەوە ناو شار ئێمە گەڕاینەوە سەربازگەکەی خۆمان. ڕۆژی دووەم (خۆشناو) ناردی بە دوامدا ڕۆیشتمە لای پرسی: (ئەو حوسێنیخال مەلایە ئەوەی ڕووبەڕووی ڕئیس عزەت وەستاوە پیاوی باوکتە؟) گوتم: (ناوبراو بارزانیە بەند بوو لە بەندیخانەی عێراق دەیان ویست بەری بدەن کەس نەدەبووە کەفیلی باوکم بەری داو لەگەل خۆیشی هێنای بۆ ئێرە ئێستا لەگەل بارزانیەکانەو نۆبەتداری بارەگایە). لەو کاتەش ڕئیس عزەت هاتە ژورەوەو لەگەل خۆشناو دەرکەوتن، زۆری نەخایاند گەڕانەوە محمد قودسیان لەگەل بوو، ویستم بڕۆم، عزت گوتی: (دانیشە مەڕۆ، لە قسەکردنیاندا بە دیارکەوت لە هەلوێستی مەلامستەفا ناڕازی بوونو ناکۆکی هەبوو لە نێوان مەلامستەفاو ئەفسەرەکان ...

لەو دەمانەدابوو (سەید ئەحمەد سەید تەها) خەلکی بانگ دەکرد بۆ ئاهەنگی بوك گواستنەوە بۆ خۆی بەو بۆنەیەوە مەلامستەفاش بانگ کرابوو، هەروەها ئەفسەرەکانی عێراقیش بانگ کرابوون، دیار بوو خەلکێکی زۆر بانگ کرابوون، ڕۆژی یەکەمی ئاهەنگ کەسێك کەوتە ژێر ئۆتۆمبێلو مرد لەجیاتی وەستانی شایی، شایی گەرم ترو زوڕنا بە جۆش تر بوو، لە ئێوارەی ڕۆژی یەکەمی ئاهەنگ هەر ئەوەندە زاندرا چەند نۆبەتدارێکی مەلامستەفا زۆر بە ئالۆزی لەمالی (سیدئەحمەد) دەرکەوتن بەرەو کاریز (گەراج) ڕۆیشتن لەو کاتەش مەلامستەفا لەلای (گولیزارخانمی دایکی سید ئەحمەد) دانیشتبوو،کاتێك نۆبەتدارەکان گەڕانەوە (ڕەئیس عزەتو محمد قودسی)یان هێنابون بردنیانن بۆ لای مەلامستەفا، ئەوەی جێگای نیگەرانی بوو محمدقودسیان زۆر دلشکاو کردبوو، مەلامستەفاش زۆر

بەتووندی لەگەڵ رئیس عزەت دوا. هەر ئەو کاتە عزەتو قودسی ڕۆیشتنە شنۆ بۆ بـەیانی دیـار بـوو خەڵك بڵاوەیان لی کردوو ئاهەنگەکە ساردی تێکەوت، بەڕێکـەوت منـیش لەگـەڵ (جەعفـەرئاغا)ی قونقەلای گەڕامەوە سابڵاغ، جەعفەرئاغا یەکێك بوو لە سەرکردەکانی سوپای میللی کوردستان.

چەند ڕۆژێك دوای ئاهـەنگی بـاس کـراو ڕۆژێـك (فقـی حەسـەن مـیرۆ)کـارگێڕی بـەر دەسـتی مەلامستەفا، ناردی بە دوامدا، کاتی چومە لای گوتی: (ئێمە ڕۆیشتینە شنۆ کە گەڕاینەوە بۆ نەغەدە شەو ڕۆیشتمە ماڵی وەستا رحمانو کارەکەم جیبەجی کـرد زۆر بەئاسـانی، جـەنابی مەلامسـتەفا بـە باوکتی گوت: ڕازی نابم جارێکی تر زرار بەم شێوەیە عادز بکەی). ئەو قسانەی (فەقیحسـن) کـەمێك دڵی دامەوەو باری گرانی سەر شانمی سوك کرد بـە دڵخۆشـیەوە لـە بارەگـای بارزانیـەکان دەرکـەوتم، بەڕێکەوت لەگەڵ (ئیسماعیل عارف) بە یەك گەیشتین هەر زوو گوتی: (کافر ئەی کە دەڕۆیشـتی بـۆ بە منیشت نەگوت لەگەڵ تۆ بێم؟)، (مەبەستی کاتی ڕاکردنەکەمە لە سوپای عێراقی) گوتم : (کاك ئیسماعیل من بە نیازی چەك بردن بووم دەترسام بەکەس بڵێم، دەڕۆم لـە بـەر ئـەوە بەکەسـم نـەگوت دەڕۆم)، ناوبراو دیتی من بەبەرگی ئەفسەریم بەلایەوە سەیر بوو، دیار بوو دەیویست بڕواتە لای جەنابی مەلامستەفا بۆیە بەپەلە ڕۆیشت.

پێش دەورەکە تەواو بێت داوام کردبوو لەگەڵ ئەو قوتابیانەی نـاونوس کرابـوون کـە بـۆ سـۆڤیەت بنێردرێن بۆ خوێندنی سەربازی بنێردرێم، لەسەر داواکەی خـۆم ئاگاداریـان کـردم بڕۆمـە کۆمیتـەی ناوەندی خزبی دیموکرات کاتژمێردەیبەیانی. لەکاتی دیاریکراو ئامادە بووم لەوی پێیان گوتم، دەڕۆیتـە لای پێشەوا چاوەڕێ بووم لەچ کاتێك بانگ دەکرێم، کاتێـك بـانگ کـرام و ڕۆیشـتمە ژوری دیـاریکراو پێشەوا دەستی خستە ناو دەستمو زۆر بەخێرهاتنێکی گەرمیکردمو گوتی: (فـەرموو دانیشـە)کاتێـك کەوتە قسەکردن دیار بوو دەربارەی من زانیاری تەوای لا هەبوو گوتی: (ئازیز داوات کردووە بنێردرێـی بۆ خوێندن، بەلاّم لە خوێندن زیاتر ئێستا پێویستیمان بـە ئێـوەو زۆری وەك ئێـوە هەیـە کـە توانـای ئەوەیان هەیە فەرماندەی سەربازە جەنگاوەرەکانی ڕووبەڕووی دوژمن بن، خـۆ ئەوانـەی دەنێـردرێن بـۆ خوێندنو دێنەوە ئەوەندەی ئێوە توانای کاروباری سـەربازیان نیـە، لەبـەر ئـەوە بـە پێویسـتی دەزانـین داوایەکەت دوا بخرێت بۆ داهاتوو). ئەوەی ڕاستی بێت کـاتی ئـەو بلیمەتـە دەدوا وەك لەگـەڵ یـەکێك بدوێت کەلە بنەماڵەی خۆی بێت ئەوهام هەست دەکرد، بۆیە نەمتوانی پشتگیری لە داوایەکـەم بکـەم ناچار گوتم: (ئێـوە چـی بفـەرمون سـەربازی ژێـر فـەرمانتانم). بـەم شێوەیە دەرکـەوتم و گەڕامـەوە سەربازخانە، چاوەڕێ بووم بۆ کوێم بەرێ دەکەن، هەر ئەو ئێوارەیە رئیس عزەت ناردی بە دوامدا کـاتی ڕۆیشتمە لای ناوبراو پرسی: (ڕۆیشتیتە لای پێشەوا؟) گوتم: (بەڵی چووم) ئەوەی لەسەرەوە نوسراوە بۆ

رەئیس عزەتم بە ووردی گێڕایەوە، ناوبراو پێکەنیو گوتی: (پێشەوا ئەو هەستەی هەبووە کەلە نیازی ئێمەدا هەبوو، باش بوو نەیناردی، کەوابێت بەیانی بڕۆ لای شێخ سلێمان داوای کردووە یەکێك بنێرین بڕواتە لایو جێگای باوەڕ بێت بۆ ئەوەی ئەو یارمەتیەی دیاریکراوە بۆ ئاوەرەکانی بارزانی لە ناوچەی نەغەدە بەسەریاندا دابەش بکات، ئێمەش کەسی لەتۆ باشترمان دەست ناکەوێت بینێرین). بەپێی ڕاسپاردە بەیانی ڕۆیشتمە لای (شێخ سلێمان بارزانی) نامەی عزەتم دایە دەستی لە دوای خوێندنەوەی دیار بوو پێی خۆش بوو زوو نوسراوێکی دایە دەستم بۆ لێپرسراوی ئازوقە لەمیاندواو گوتی: (برۆ لای خیراللە، ناوبراو ئوتۆمبێلت پی دەدات دەڕۆیتە میاندواوو لای عبدالرحمن مفتی ئەو ئەشیایەکانت پی دەداتو لیستەکەشت دەداتی کە چۆن دابەشی بکەیت، لەوی باری دەکەیت بۆ نەغەدەی دەبەیت لەوێش بەسەر ئەوانە دابەشی دەکەیت ئەوانەی دیارکراون.

لەلای ئەو دەرکەوتم، ڕۆیشتمە کاریژ ئەوکاتە (خیراللە) لەوی نەبوو گوتیان لەماڵی (وەهاب ئاغا)یە ناچار ڕۆیشتمە ماڵی ناوبراو،دیاربوو کۆمەڵێك ئەفسەرو خەڵکیتریشی لەوی بوون هەموویان کوردی باشور بوون، ئەو کەسانە بوون کە لەگەڵ مەلامستەفا هاتبوونە کوردستانی ئازاد کراو، بی گومان(وەهاب ئاغا) منی بەوان ناساندو گوتی: (ئەوە ئەو زرارەیە کەلەڕیزی سوپای عێراقی ڕای کردو چەکێکی زۆری هێنا). کاتێك ویستم بڕۆم وەهاب ئاغا گوتی: (نابی بڕۆی لەگەڵ ئێمەنانی نیوەڕۆ دەخۆیت ئەوکاتەبڕۆ)، لەسەر داوای ئەو لەوی مامەوە، لەقسەکانی ئەوان تەواو هەستم کرد ئەوانەی لەوی بوون هەموویان ناڕازی بوون لە هەڵوێستو ڕەوشتی (مەلامستەفا) بەشێوەیەکی تایبەتی دڵتەنگ بون بە لێدانی(محمد قودسی)و زۆریش عادز بوون بەدڵشکاندنی (ڕەئیس عزت)، ئەوە بوو بووە خاڵێکی ئاڵۆزو باسو ناکۆکی ئەو کۆمەڵە کەسە، کاتێك وەهاب ئاغا ڕوی لەمن کردو گوتی: (وشیار بە وەك ئێمە نەکەویە دوای کلاوی با بردو ...) لێرە لەمەرامی وەهاب ئاغا نەگەیشتم مەبەستی چییە.

ئەوەی ڕاستی بێت هەر لەسەرەتاوە لە قسەکانی (وەهاب ئاغا) نەگەیشتم کە مەبەستی چییە؟ لە دواییدا زانیم مەبەستی ئەوەبوو نەڕۆمە ژێر باری (مەلامستەفا)و ڕیزی بارزانیەکان، ئەوان زۆر بەگەرمی لۆمەی مەلامستەفاو هەڵوێستی ئەویان بە نارێکی دەکردو وایان باس دەکرد کەنیازی چەوتو ناپاکە بەرامبەر بەکۆماری کوردستانو(قازی محمد).

بەپێی ڕێکەوت دوای نیوەڕۆ ڕۆیشتمە(میاندواو) لەوی ئەوەی هەبوو وەرم گرت، شەومیوانی (حەسۆ میرخانی دۆڵەمەری) بووم، کاتێکی زۆر خۆشم لەگەڵی بردە سەر بەیانی گەڕامەوە نەغەدە، لەوی دەستمان کرد بە دابەش کردنی کەلو پەلەکان بەپێی پێویست، لەوکاتەی ئێمە خەریکی دابەش

هەواڵنامەی کتێب

کردنی کەل‌و پەلەکان بووین ئەوەندەمان زانی نەغەدە پڕ بوو لە لەشکری هێزی کوردستان، ئەوکاتە (حمد ئاغای مێرگەسۆری) ناردی بەدوامدا ڕۆیشتمە لایو پرسی: (چەند کەسی چەکدارت لایە؟) گوتم: (چوار چەکدار ئەوانی تر بلاّو کراون) (حمد ئاغا) بەنهێنی گوتی: (چوار چەکدارەکانی خۆت لەگەڵ شەش بارزانی دەبەیت زۆر بەوەستایی دەڕۆیتە گوندی (شاوەلی) ئەگەر دیتت نیازیان خراپەو خەریکی جم وجۆڵن چەکیان بکەن، ئەگەر جم وجۆڵیشیان پێوە دیار نەبوو دەنگیان لەگەڵ مەکەن، لەوێش بمێننەوە تا ئاگادارتان دەکەینەوە). ئەوەبوو شەش بارزانی هاتن لەگەڵ چوار چەکدارەکانی خۆم بەو شەوە بەڕێکەوتین، لە نەغەدە شارەزامان لەگەڵ دا بوو، کاتێك لە (بالیخچی) تێپەڕبووین بە گردۆڵکەکاندا سەرکەوتین بەرەو (شاوەلی) پێش گەزەنگی هەتاو گەیشتینە گوندی (شاوەلی) لەدەرگای دیوانخانەی (مارف ئاغا)وەستاین داوامان کرد (ئاغا) بێتە دیوان زۆری پێنەچوو هەموویان هاتنە دیوەخانە بینیمان هیچیان پێوە دیار نەبوو کە جموجۆڵیان هەبێت، لەدوای چێشت خواردن پێمان گوتن ئەوەندە ڕۆژانە بەڕاست نازانین لە (شاوەلی) دەربچن بەبێ ئاگاداری ئێمە، چونکە لەشکری کوردستان بەڕێ کراوەتە دەوروبەری مامەش لەبەر ئەوەی (مام عایزی پەسوی) یاخی بوە بزانین چی بەسەر دێت، پێیم گوتن: (ئێوە خۆتان ئالۆز مەکەن، ئەوە پەیوەندی بە یاخی بوونی مام عایزەوە هەیە نەك بەئێوە، ئێمە نێردراوین ئێوە بپارێزین نەوەك لەشکری کوردستان ئێوەش بەیاخی بوو لەقەڵەم بدات). کاتی ئەمەیان زانی منداڵەکانی مارف ئاغا گوتیان : (ئێمەسوێند خۆری حزبی دیموکراتو کۆماری کوردین چۆن لەدژی دەوەستین؟ ئامادەین چەکی بۆ هەڵگرین دژ بەیاخی بوان).

ئەوەی دیاربوو یاخی بوەکان نەیان توانی لەپێش لەشکری کوردستان بوەستن، ڕۆژی دووەم دیتیان هێزێکی زۆر دەوریان داون‌و (مام عایزی قەرەنیاغا)ڕای کردو ڕۆیشتە عێراق بەبێ ئەوەی خۆی ڕابگرێت لەدوای ڕۆیشتنی ناوبراو هێزێکی چاودێری لە گوندی (پەسوی) مایەوە، لەشکری هۆزەکان‌و سوپاش گەڕانەوە شوێنەکانیان ئەوی شایەنی باسە ئەوەندە ڕۆژانەی لە (شاوەلی) بووین نەمان هێشت هیچ شتێك ڕووبدات بەشێوەی چاودێری نۆبەتداری گوندو خەڵکەکەی بووین بۆ ئەوەی کەس دەستیان بۆ درێژ نەکات، چونکە مەترسی هەبوو لەهێزی هۆزەکان، ئەگەر بۆیان بگونجایە دەست درێژیان دەکردە سەر خەڵکی بی تاوان.

ئەوەبوو بەدڵ خۆشی گەڕاینەوە نەغەدە، دیاربوو هەموو سەرکردەکان، ئەوانەی لەمامەش گەڕابوونەوە لەماڵی (گولیزار خانم) دابەزیبوون،منیش چووم بۆ ئەوی،بەشی زۆری ئەوانەی لەوی بوون بەرپرسی ئەو چەکدارانە بوون کە ڕووبەڕوی یاخی بوەکان وەستا بوون.

(مەلامستەفاو زێڕۆ بەگ)و سەرۆك هۆزەكان لەوی بوون لەكاتی قسەكردندا مەلامستەفا گوتی: (مام عایز غەدریكرد دژی كۆمای كوردستان یاخی بوو، گوایا لە سەید ئەحمەدو هەندی كارمەند ڕازی نییە، خۆ كۆمار هی سید ئەحمەدو كارمەندان نییە، كۆماری كوردەو ئەویش كوردە، دەبوایە قازی ڕێگا بەوە نەدات كار بەوە بگات). بەنیاز بووم بڕۆمە (میاندواو) لە نزیك كاریێز لەگەڵ (ئیسماعیل عارف) بەیەك گەیشتین لە دوای چاكو چۆنی پرسیم: (ئەو ڕۆژە مەلامستەفات دیت؟) گوتی: (نەخێر ئەو ماوەیە هاتوم دەمەوێت میرحاج ببینم نەم توانیوەو دەستم ناكەوێت زۆریش پێویستە چاوم پیی بكەوێت). من بە پەلە بووم ڕۆیشتم ئەوەندەم پی گوت(میر حاج بەزۆری لە تەورێزە هەوڵ بدە بزانە كەی دەگەڕێتەوە بۆمهاباد ئەوكاتە دەتوانی بیبینی).

دیارە لە دیدارێك پرسی بووی (زرار چۆن كراوە بەئەفسەر، لە جوندی ئەوەل یەكسەر كراوە بەئەفسەر!) محمد قودسی وەڵامی دابۆوە گوتبوی: (ئەوەی زرار كردویەتی نەك هەر حەقی ئەفسەریەتی هەبوو،بەڵكو حەقی ئەوەی هەبوو دروشمی پاڵەوانیەتی پی بدرێت، جیا لەو چەكانەی هێنابوونی خۆیو كۆمەڵێك چەكداری بەتوانا سەربازی پاراستنی كۆماری كوردستانن). بەیانیەك لە مهاباد دەچومە بارەگای بارزانیەكان بۆ چاوپێكەوتنی (فقی حسن میرۆ) لە دەرگا لەگەڵ ناوبراو بەیەك گەیشتین، گوتی: (باش بوو هاتی وا دەڕۆینە ماڵی خودانی) یانی ماڵی(شێخ ئەحمەد) برا گەورەی مەلامستەفا، ماڵیان لە نزیك ورمی بوو پێم گوت: (ئەوە خێرە وەها بەكۆمەڵ دەڕۆنە ماڵی شێخ؟) فقی حسن گوتی: (چۆن نەتزانیوە خودان لە ئەسعەد خۆشەویو مەلامستەفا تورەیەو دەڵێت نابێت ئەوانە هیچ پەیوەندیەكیان بە بارزانیەكانەوە بێت، لەبەر ئەوەی زوڵم لە فەقیران دەكەن)، بێگومان مەلامستەفاش تەنگاوەو دەترسێت بۆیە باوكتو حمدئاغای مێرگەسۆریو شێخ ئەحمدی حەقەكانی هێناون لەگەڵ خۆیان ببات بەڵكو خودانی ڕازی بكەن ئەسعەدو ئەوانەی لەگەڵیانن دەرنەكرێن، تۆش وەرە بابچین. لەوكاتە مەلامستەفا هاتە ژورەوە بەبەرگی جەنەڕاڵی، چاوی بە من كەوتو گوتی: (باشە لێرەی ئێستا میریش دێتە ئێرە دەرفەتێكی چاكە پێكتان بینمەوە). زۆری پی نەچوو (حمدئاغاو سلێمان بەگ)و كۆمەڵێك چەكدار بەسەركەوتن، چاكو چۆنیان لەگەڵ مەلامستەفا كرد، هەر زوو مەلامستەفا گوتی: (میری من ئەوە زرارە دی دگەل وی پێك هێیەوەو چ جارە كا دی ئەوی عادز نەكەی). بەمنیشی گوت: (هەستە دەستی میر ماچ بكە). منیش هەستام دەستی باوكم ماچ كرد.

لەبارەگای هێزی بارزانیەكان هەستاین دابەزینە سەر شەقام ئۆتۆمبێلەكان وەستا بوون، بەمنی گوت: (تۆش وەرە) لە مهاباد دەركەوتین كاتێك نزیك كەوتینەوە لە ورمی لە ڕێگای گشتی لاماندا، پێش بگەینە ماڵی شێخ ئەحمد، مەلامستەفا لەشوێنێك لایدا ناو ماڵی هەندێك بارزانی لەوی بەرگی

گۆڕیو جلی کوردی کردە بەر لەوێوە بەرەو ئەو شوێنە ڕۆیشتین کە ماڵی شێخ ئەحمەدی لــی بــوو زۆری نەخایاند گەیشتینە ماڵی شێخ ئەحمد، جەنابی شێخ لە شوێنی تایبــەتی خــۆی بــە خێرهــاتنێکی زۆر گەرمی لە سلێمان بەگو شێخی(هەقەکان)کرد، لە دوای ماوەیەك دەست کرا بەو باسەی بۆی چوبوین، لەو ڕووەوە زۆر قسەکرا شێخ بۆ خاتری ئەوان ڕازی بوو بیان بورێت بەو مەرجەی ئەو زوڵمەی لەمیللــەت کراوە دوبارە نەبێتەوە. ئەوەی جێگای سەرسوڕمان بوو بە درێــژایی ئــەو هــەموو کێشــەو قســە کردنــە مەلامستەفا دەنگی لەبەر دەرنەچوو وات دەزانی هەرلەوی نیە. ئەوەی بەلامەوە زۆر سەرنج ڕاکێش بــوو بەئاشکرا مریدەکانی شێخ لەمرۆڤەکانی مەلامستەفایان ئەمرڕاندو قسەیان پی دەگوتن!

پێش گەڕانەوەمان شێخ ئەحمد گوتی : (سلێمان بەگ مرۆڤێت خراپ یەچووی بە حکومەتا کوردیان ڕاگەیاندیە کو مرۆڤێت شێخ ئەحمدی دەڕۆنەوە عێراقی بەبی پرساحکومەتا کوردا، منیش گەلەك ماڵا بارزانیا ناردنە لای میاندواوی). سلێمان بەگ گوتی: (جەنابی شێخی دەنگو دۆڵەکی بــەرفراوان بــڵاو ببوەوە کەوا هەندی لەبارزانیەکان بە نیازن بگەڕێنەوە عێراقــی بــەبی ڕەزامەنــدی کۆماریکوردســتان، بەڵام جەنابت ڕێگات لێگرتن بەناردنی ئەو کۆمەڵە ماڵە بۆ دەوروو بەری میاندواو کە لەوی جی نشین کران). ئەو ماڵە بارزانیانەی کە ناردرابوون بۆ میاندواو هەر لەوی بوون تا ڕۆژانی تێك چونی کۆماری کوردستان.

لە کۆتایی مانگی (1946/10) هەندی دەنگو باس پەیدا بوون کــە ئێــران بــە نیــازە هێــرش بێنێت بۆ سەر هەردوو کۆماری ئازربایجانو کوردستان، بێگومان ئــەوە لــە هــەموو کاتێــك چــاوەڕوان دەکرا بە تایبەتی لەدوای ئاخاوتنی باڵوێزی ئەمریکا لە تــاران کــەوای نیشــان داوە کــە دەبــی ئێــران بیێتەوە یەك پارچە بەمانای نابی ئەو دوو کۆمارەی لە ئێران جیابونەتەوە بمێنن، لەبەر ئەوەی ئــەو دوو کۆمارە کۆسپێکی گەورەن لە پێش بەرژەوەندی ئەوان، لەبەر ئەوە ڕازی نەبوون ئازربایجــانو کوردســتان سەربەخۆ بن مادام لەژێر فەرمانی ئەوان دا نین. دوا بەدوای باڵوێزی ئەمریکا وەزیری جەنگی ئێرانیش دەستیکرد بە هەڕەشەکردنو خۆ هەڵکێشان. دیار بوو پاڵپشتی قایم بوو.

بێگومان بە کشانەوەی سوپای سۆڤیەت لە ئازربایجانو کوردستانو ئێــران هــەلێکی گونجــاوی بــۆ هەڵکەوت بۆ ئەوەی بگەڕێتەوە سەرئەو دووکۆمارەو داگیریان بکاتەوە. قــینو داخــی خــۆی لــە ئــازادی خوازان بکاتەوە.

ئەوە بــوو لــە ڕێکــەوتی (1946/11/23) بــە پشــتیوانی دەوڵەتــەکانی ڕۆژئــاواو ئــەمریکاو بەریتانیا سوپای ئێران بەبی شەڕ گەیشتە (زەنجان) ناو خاکی ئازربایجان، بە گەیشتنی ئەو دەنگــە لــە کوردستان پەشێوی پەیدا بوو جەماوەر هاندرا بڕۆنە بەرەکانی ڕووبەڕووی دەســت درێــژیکاران بــۆ ئــەو

هەواڵنامەی کتێب

مەبەستە بانگەوازێك ڕاگەیەندرا هەر بە دوای ئەم بانگەوازە خەڵكێكی زۆر داڕژانە شوێنە دیاریكراوەكان بۆ ئەوەی بەڕی بكرێنە بەرەكانی شەڕ، لە نەغەدەو گوندەكانی دەوروبەر خەڵكێكی زۆر كۆببونەوەو پێویستیان بە بەڕی كردن بوو بۆ میاندواو، بۆ ئەو مەبەستە ڕۆیشتمە مهاباد لەوی داوای ئۆتۆمبێلم لێكردن بۆ ئەوەی خۆبەختكەران بەڕی بكەینە بەرەكانی ڕووبەڕووی شەڕخوازەكان، هەندێك لەو جەماوەرە بەپیادە ڕۆیشتنە مهاباد، دوو ئۆتۆمبێلم بردن بۆ نەغەدە، دیار بوو (سەید ئەحمەد)یش ڕۆیشتبوە مهاباد بۆ ئەوەی ئۆتۆمبێل دابین بكات بۆ ڕەوانە كردنی ئەو خەڵكە زۆرە بۆ بەرەكانی شەڕ، (سەید ئەحمد) دوو ئۆتۆمبێلی بارهەڵگری كارگەی شەكری (میاندواو)ی وەرگرتبوون گوایا لەنەغەدە ئەو خەڵكەی چاوەڕێیە بەڕێیان بكات كەچی دەڕوات ماڵەكەی خۆیان لێ بارئەكات بەناوی ئەوەی گوایە دەڕواتە(ورمێ) هەتا ئامادە دەبن بۆ ڕۆیشتن ئەو كاتە بە شوفێرەكان دەڵێت : (لێخوڕن بۆ خانی لەوێش بۆ عێراق، كاتێك ئاگاداركراینەوە بەپەلە بەدوایدا ڕۆیشتین بۆ گرتنی، بەلاّم كارلەكار ترازابوو هەرچەندە بەدواشیدا ڕۆیشتین هەتا خانیو سەرسنوور بەپەڕۆشەوە دەرباز ببوو. ئەوەی جێگای پەرۆشیە ئەوەیەحاكمی باوەڕ پێكراوی كوردایەتیو سوێند خۆری حزبی دیموكرات هێشتا باس نەبوو سوپای داگیركەر بگاتە كوردستان ئەو كوردەی لەژێر بەرگی كوردایەتی دا خۆی شاردبوەوە لەژێرەوەش پیاوی بێگانە بووە! لەگەڵ ڕۆیشتنی زۆر كەلوپەلی كۆمارو چەكی كوردستانی بردنو ڕۆیشت ئەوە یەك بوو لە باوەڕ پێكراوان كە ڕووی كردە ئەو بەدكارییە بەرامبەر نەتەوەكەیو كۆمارە ساواكەی كورد كە خۆی سوێندی بۆ خواردبوو خیانەتی لەگەڵ نەكاتو بی پارێزێت، دیارە بەلای ئەو پاراستنی كوردو حزبی دیموكراتی كوردستان بەم شێوەیە بووە. وەك ئاشكراشە ناوبراو كوڕی بنەماڵەیەكی كورد پەروەرن!

بەڕاستی تا سوپای ئێران تەورێزیشی داگیركرد بوو هەڵوێستی بەرپرسەكانی كۆمار ئەوە بوو كە بەرگری بكەن، بەلاّم لە پڕێكا هەڵوێستیان گۆڕاو بڕیاریان دا شەڕ نەكەن!

لە(1946/11/23) سوپای داگیركەر گەیشتە (زەنجان) حاكمی نەغەدە ڕای كردو ڕۆیشتە عێراق لە (1946/12/13) تەورێز گیرا، ماوەیەكی زۆری بەسەردا تێپەڕی بوو، كاتێك زاندرا سەركردەكانی كۆمار شەڕ ناكەن، ماڵە بارزانیەكان لە دەورو بەری میاندواو كشانەوە بەرەو ناوچەكانی نەغەدەو شنۆو مامەشو پیران بۆ نزیك بوونەوە لە سنوور .

تێكچونی كۆماری كوردستان

كاتێك زاندرا كوردستانیش شەڕ ناكات ئاڵۆزی پەیدا بوو، ئەو ماڵە بارزانیانەی لە مهاباد و

دەوروبەریشی بوون باریان کردوو ڕۆیشتنە شنۆو گوندەکانی دەوروبەری نەغەدەو شنۆو زەرزا، لەگەڵ گرتنی تەورێز سەربازەکانی ئازربایجان ئەوانەی لە کوردستان لەگەڵ لەشکری کورد لەبەرەی ناوچەی سەقز بوون گەڕانەوەو خۆیان دایە دەستی سوپای شای ئێران، لە دوای ڕۆیشتنی ئازربایجانیەکان لەشکری بارزانیەکانیش ناچار بوون بەرەو میاندواو بگەڕێنەوە لە گەڕانەوەیاندا لە ڕێگا نۆکەرانی شاپەرست ویستبویان ڕێگایان لێبگرن‌و چەکیان بکەن. پیاوانە لێیان هاتبونە دەست‌و بەرەنگاریان بوون خۆشیان نەیانزانی بۆ کام لا ڕابکەن، ئەوان وایان دەزانی وەك سەربازەکانی ئازربایجانی پێشمەرگەکانی کوردیش چەك دەکەن کەچی توشی هیلاکەتێك بوون مەگەر تەنها خۆیان بزانن چیان بەسەرهات. ئەو لەشکرەی بارزانیەکان کەلە سەقز گەڕایەوە بەسەر پەرشتی (حمدئاغای مێرگەسۆریو سلێمان بەگی دەرگەڵەیی) بەرەو سابلاغ دەهاتن کە تۆپەکانیشیان لەگەڵ خۆیان هێنابوون لەوێوە تا نەغەدە بە ڕاکێشان بەهۆی گاوو گامێش، بە هیلاکیو ماندو بونێکی زۆرەوە ئەو تۆپانەیان گەیاندنەوە نەغەدە لەوێشەوە بۆ شنۆ. لەوکاتە ناسازو نارێکە ماڵو منداڵی بارزانیەکان بەو سەرماو ساردیە بەپێیان دەڕۆیشتنە ڕیو دەگەڕانەوە ناوچەکانی نزیك سنوری عێراق بۆ ناو مامەش‌و پیران‌و زەرزاو دەوروبەری نەغەدەو شنۆ. لەو بەرتەنگیەو ئاڵۆزیەدا ئێمە کۆمەڵێك چەکدار لە سابلاغ دەرکەوتین ئێوارە بەرەو میاندواو دەڕۆیشتین بۆ یارمەتی هێزەکانمان لە بەرەکانی ڕووبەڕوو لە سەقز، شەو داهات لە خوار گوندی (قونقەلا) ماشێنەکەمان لە کارکەوت لەوی بە پێیان کەوتینە ڕێ کاتێك گەیشتینە ئەوی سەرەتای لەشکر دەهاتنەوە، گوتیان (حمدئاغا) نزیکە وادێت لە دوای ئێمەیە، لەدوای کەمێك بەیەك گەیشتین حمدئاغا گوتی: (بگەڕێوە باوکت وا لە دواوەیە لەگەڵ تۆپەکان دێت). منی لەگەڵ خۆی گێڕایەوە ڕۆیشتینە سابلاغ، کاتێك گەیشتینە ناو شار شەو درەنگ بوو، دیار بوو سابلاغێکی ئاڵۆزو شێواو کە پێش چەند کاتژمێرێك وانەبوو هیچ تەنگاویەك بەرچاو نەدەکەوت، ئێمە ڕۆیشتینە ماڵی پێشەوا، پێشەوا هەر وەك جاران پێشوازیەکی گەرمی لێکردین‌و یەکە یەکە تەوقەی لەگەڵ کردین، چەند جارێك گوتی : (یاخوا بەخێر بێن) لە حمدئاغای پرسی (خۆ بەسەلامەتی گەڕانەوە؟)

حمد ئاغا لە وەڵامدا گووتی: (بەڵێ گەورەم بەسەلامەتی گەڕاینەوە لە ڕێگا هەندی کەسانی شا پەرست ویستیان ڕێگامان لی بگرن، بەڵام زوو بڵاوەیان پی کرا)، حمد ئاغا زیاتر دواو گوتی: (جەنابی پێشەوا من بۆ ئەوەم لا داوەتە لای ئێوە کە بفەرموون لەگەڵ ئێمە بێن بەرەو سنور بڕۆین بزانین لە دواییدا سەرمان بەچی دەگات0

پێشەوا گوتی: (زۆر سوپاسی هەستی پاکی ئێوە دەکەم، دەبی نیگەران نەبن من ناتوانم سابلاغ بەجی بهێڵم، لە بەر ئەوەی بەڵێنم بە خەڵکی ئەو شارە داوە بە جێیان نەهێڵم‌و ناتوانم بە جێیان بێڵم).

حمدئاغا زۆر هەوڵیدا، بەڵکو ڕازی بکات، بەڵام هەر ڕازی نەبوو لەگەڵ ئێمە دەربکەوێت لە دواییدا بە حمدئاغای گوت: (ئەگەر لە سابلاغیش دەربکەوم ناتوانم لەگەڵ ئێوە دەربکەوم لەوانەیە بەخۆشت بزانی؟!).

لە دواییدا حمدئاغا زیاتر لەسەری ڕۆیشتو بی هیوا بوو، لەوکاتەی دەمانویست بڕۆین پێشەوا بە حمد ئاغای گوت: (بنێرە سەربازخانە ئەو چەکەی دەتانەویو پێتان دەچێت بیبەن لەگەڵ خۆتان).

بەدڵێکی تەنگی تەزیوی سارد لە دیوان دەرکەوتینو ماڵ ئاواییمان لەوکەسە هەڵکەوتوە کردو بەجێمان هێشت، کاتێك دەرکەوتین دیاربوو ئۆتۆمبێلە پەك کەوتوەکەی ئێمە کەوتبووەوە کار بە دواماندا هاتبوو.

حمدئاغا گوتی: (تۆ بڕۆ بۆ سەربازخانە ئۆتۆمبێلەکەت باربکە لە تفەنگو فیشەك وەرەوە قونقەلاّ من لەوی دەمێنمەوە هەتا باوکت دەگاتەجی). ئەوان ڕۆیشتن منیش چەند چەکدارێکم بردنو ڕۆیشتمە سەربازخانە لەوی ئۆتۆمبێلەکەی خۆمان بارکرد ،دیمان ئۆتۆمبیلێکی سوپای کوردستان لەوی بارکرابوو لە تفەنگو فیشەك، وا دیاربوو بەنیازبوون بۆ لایەکی بەڕی بکەن، ئەویشمان ڕاپێچ کردو شوفێرەکەمان دیتەوە لە سەربازخانە دەرکەوتین بەناو سابلاّغی ڕەش پۆشدا تێپەڕ بووین ڕوو لە(قونقەلاّ) لەوی لامدا لای حمدئاغا لە خەوم هەڵستاند پێم گوت: (دوو ئۆتۆمبێلم بارکردون لەفیشەكو کەلو پەلی سەربازی)، ناوبراو گوتی: (بڕۆ بۆ شنۆ لەوی بیدە بە دەستی شێخ صادقو بگەڕێوە، ئۆتۆمبێلەکانیش لەگەڵ خۆت بینەوە). لەوی بەڕی کەوتین کاتێك گەیشتینە نزیك (حەیدەر ئاباد) لە سی ڕیانەکەی (سابلاّغ ـ نەغەدە ـ ورمی) خەڵکێکی زۆر لە ڕێگادابوون بەرەو نەغەدەو شنۆ دەڕۆیشتن چەند چەکدارێکی بارزانی ڕێگایان لە ئۆتۆمبێلەکانی ئێمە گرت دەیان گوت: (دەبێ باری ئۆتۆمبێلەکان دابگرن ئێمە ماڵی شێخ عوسمانی پی دەگەیەنینە شنۆ)، هەوڵێکی زۆرم لەگەڵ دان بی سوود بوو ناچار ڕۆیشتمە لای (شێخ عوسمان)، ناوبراو منی ناسی، پێم گوت: (ئەو بارانە چەكو کەلو پەلی سەربازیە دەیبەم بۆ شنۆ ئەویش پیاوەکانی ئێوە ڕایان گرتوین)، ناوبراو لەپیاوەکانی زویر بوو پیی گوتن: (ئەوبارانەی بارکراون زۆر پێویست ترن لەکەلو پەلی ئێمە). لەوی دوو ئۆتۆمبێلی ئەوان وەستابوون بەنزینیان بڕابوو لە ورمیو نەغەدە بەنزینیان نەدابونی بەپارەش، لەوی بەرەو نەغەدە ڕۆیشتین پێش ئەوەی بگەینە ناو نەغەدە ئۆتۆمبێلێکی ئێمەش بەنزینی بڕا ناچار بووین بڕۆینە لای بەنزین فرۆش (مهدی مشهدی) داوای بەنزینم لی کرد هەزار سوێندی خوارد کەهیچ بەنزینی نەماوە، بەلاّم ئاگادار کرابووم بەنزین لەماڵێك شاردراوەتەوە بۆ ئەوەی نەیدەن بەو ئۆتۆمبێلە پەك کەوتوانەی کە ماڵی بارزانیەکان دەگوازنەوە، ڕۆیشتمە ماڵە دەست نیشان کراوەکە ئەوەی

بەنزینی تێدا شرابووەوە، داوام کـرد دەرگا بکەنـەوە، دیـاربوو ڕازی نـەبوون بڕۆینـە ژوور، لـە دواییـدا کردمانە ناخۆشی پێمان گوتن دووقات پارەتان پێ دەدەین دەیان گوت: (ئەگەر بەنزینیش هەبێت پێتان نادەین)، کە وام دیت زۆر پەست بووم ئەو بەنزینەی هەیان بوو زیـاتر لـە (25) تەنەکـە بـوو دەسـتم بەسەردا گرت لەو ماڵەی لیی شرابۆوە هەمووم گواستەوە لای چەکدارەکانی خۆم، شـەش تەنەکـەم بـۆ ئۆتۆمبیبێلە پەك کەوتوەکانی شێخ عوسمان بەڕێ کردن، ئۆتۆمبێلەکانی خۆشمان پڕکردنو ڕۆیشتین بـۆ شنۆ لەوێ چەكوكەل وپەلەکانی بردبووم دامەدەستی (شێخ صادق)و گەڕامەوە برۆم بۆ لای حمـد ئاغـا لە ڕێگا (شێخ سلێمان) ڕای گرتین گـوتی: (بەپەلـە بـڕۆوە نەغـەدە دەڵـێن قەرەپەپاغـەکان نیازیـان خەراپەو خەریکی خۆ کۆکردنەوەن بۆ دەست درێژی کردنە سەر کوردەکان). ئەوکات ماڵی (شێخ محمـد صدیق‌و شێخ سلێمان)یش هەر لەوێ بوون، لە سەر پردی گادەری ئۆتۆمـبێلەکانم بەڕێ کردن تـاریکیش داکەوت‌و گەیشتینە نەغەدە هەر زوو یەکێك لە نۆبەتدارانی ماڵی شێخ سلێمان (مستۆی محی) هاتـە لام گوتی: (ئەوەی بەئاشکرا دیارە قەرەپەپاغـەکانی دەوروبـەری شـار زۆریـان هاتونەتـە نـاو نەغـەدە نیازیان خەراپەو مەترسی لی دەکرێت)، پێم گوت: (ووشیاربن بەیانی چارەیان لی دەکەین).

ئەو شەوە بە درەنگەوە لە چەند شوێنێك تەقەکرا بۆ ترساندنی خەڵك دیـاربوو زۆر چـەکداریان لـە مزگەوتی شیعەکان کۆبوبونەوە، دوو سێ پێشمەرگەشیان چەك کـردبون، بەیانی کۆمـەڵێك چـەکدارم بردن چوومە مزگەوتەکەیان زانیم چەند چەکداری کوردیان چەك کردون بـەو نیـازەی بیاندەنـە دەسـت حکومەت، لەکاتی سووپای داگیرکەر دەگاتـە نەغـەدە ئـەو هەڵوێسـتەی ئـەوان ناچـاری کـردین ڕوو بەڕوویان بوەستین‌و بەتوندی لەگەڵیان بدوێین، هەر زوو چوار دەوری مزگەوتەکە لەلایەن چـەکدارەکانی ئێمە کۆنترۆڵ کراو خۆشم لەگەڵ چەند چەکدارێك لە مزگەوت بە ژوور کەوتین پێم گوتن: (هەر ئێسـتا بلاۆوە دەکەن‌و هەرکەسەی دەگەڕێتەوە شوێنی خۆی ئـەگینا هـەموتان دەگـرین‌و دارکاریتـان دەکـەین، داواشم لە ئاخووندو دارو دەستەکەی کرد ،ئەوانەی چەکیان لە پێشمەرگەکانی دەوڵەت وەرگرتبوون هەر ئێستا تفەنگەکانمان بۆدەهێننەوە، ئەگەر نەیهێننەوە ئەوەی خراپە پێتان دەکەین)، هەر بەو شـێوەیەش ئەوانەی لە ناو بازار خەڵکیان دەترساندو گەفو هەڕەشەیان دەکرد زۆر بـاش تـەمیی کـران‌و بەسـزای خۆیان گەیشتن، هەر ئەو ڕۆژە ئێوارە چەکەکانیان هێنایەوەو بلاۆوەشیان لێکرد.

ڕۆژانی (14-15/12/1946) وورده وورده لەشکری بارزانیـەکان، ئەوانـەی لـە سـەقز بـوون گەیشتنەوە نەغەدەو ڕووبەڕووی دوژمن وەستان، لە دەشتی (سـندوس)و بەرزاییـەکانی دەوروبـەری پـێش سوپای ئێرانیان گرت‌و ڕێگایان نەدا یەك هەنگاوی تر بێنە پێش، ڕێگای (حیدر ئاباد)یان لـی گـرتن لە (مەحمەدیار) تەقەیان لە سوپا کرد، ڕێگەیان نەدا زیاتر بێنە پێشەوەو بەرەو دواوەیان گێڕایەوە. لـە

ڕێکەوتی (1946/12/17) مەلامستەفاش گەیشتەوە نەغـەدەو ڕۆیشـتە شـنۆ لـەو دەمەشـدابوو سوپای ئێران ڕاگیراو ڕێگای نەدرا بڕواتە پێش کە ئەمـەیان دیـت نـاتوانن بـڕۆن یەکسـەر نوێنـەریان بەڕیکرد داوای ووتو وێژیان کرد، نوێنەری ئێران سـەرهەنگ (غـەفاری) داوای لەشـێخ ئەحمـەد کـرد مەلامستەفا بڕواتە تاران، شێخ ئەحمەد ڕازی بوو مەلامستەفا بڕواتە تاران، زۆربەی چەکدارەکان پێیان خۆش نەبوو مەلامستەفا بڕواتە تاران، لەبەر ئەوەی دەسەلاَت داریەتی ئێـران جێگـای بـاوەڕ نـەبوون بەرامبەر تێکۆشەرە ناسراوەکانی کورد، بۆیە چونی جێگای مەترسی بوو، کەچـی مەلامسـتەفا بـەبی ترس خۆی ئامادەکردو دەستەیەکی دەسـت نیشـان کـردن کەلەگـەڵی بـڕۆن کـە ئەمانـەبوون (عـزت عبدالعزیز، میرحاج ئەحمەد، نوری ئەحەمد تەها، حمدامین میرخان، خالد بارزانی، جمیل تۆفیق). ڕۆژی (1946/12/20) مەلامسـتەفاو وەفدەکـەی لەنەغـەدە بـەرەو مهابـاد ڕۆیشـتن ڕۆژی (1946/12/21) لە مهاباد لەلایەن سەرتیپ (هومایۆنی) بەڕی کران بۆ تاران، لـەو کاتـەوە لـە تاران مانەوە هەتا دوای کۆبوونەوەی نێوان شـێخ ئەحمـەدو سـەرتیپ (هۆمـایۆنی) لـە نەغـەدە ڕۆژی (1947/2/19) ئەو ماوەیەی مەلامستەفا لە تاران مایەوە چەند جارێـك سـەرهەنگ (غـەفاری) بەڕیکرا بۆ لای شێخ ئەحمەد داوای دەکرد:-

1- چەکە گەورەکانیان بدرێتە دەست.

2- ڕێگا بە سوپا بدرێت بڕواتە خانی.

3- ئەفسەرەکانی ئێران ئەوانەی گەیشتبوونە ڕیزی لەشکری بارزانیەکان بدرێنەوە دەستیان.

بەلاَم هەر جارەی دەهات بەدەستی بەتاڵ دەگەڕایەوە، دوا جار شێخ ئەحمەد پیی گوتبـوو: (جـارێکی تر باسی دانەوەی ئەفسەرەکان مەکەن، چونکە ئەوانە پەنایان هێناوەتە بەر ئێمە تازە مـردنو ژیانیـان بە ئێمەوە بەستراوەتەوە، بۆیە هەر کاتی فەرمانی لێبوردنیان بۆ دەرکەوت ئەوکاتە دەتوانن بگەڕێنەوە، دەربارەی تۆپەکانو ڕێگا دان بۆ چوونە خانی با ئەو نوێنەرانەی کە نێردراون بۆ تاران بگەرێنەوە بـزانین ئێوە چیمان بۆ دەکەن ئەوکاتە باسی لێوە دەکەین تا ئەوان نەگەڕێنەوە ناتوانین چیتان بۆ بکەین).

نوێنەری ئێران دیتی نەیتوانی هەڵوێستی شـێخ بگـۆڕی ناچـار ڕۆیشـتەوە تـاران لـەوی داوای لـە مەلامسـتەفا کردبـوو کـە ڕاسـپاردەیەکی خـۆی بنێرێـت بـۆلای شـێخ ئەحمـەد، بـەڵکو ڕازی بێـت داوایەکانی(غەفاری) جێبـەجی بکـات، مەلامسـتەفاش لـەوی (ڕەئـیس عـزەتو خالیـد)ی لەگـەڵ دەنێرێتو دەڕۆنە شنۆ ،(غەفاری) هەمان داوایەکانی بە شێخ دەگەیەنیو دەڵێت ئەوانەش ڕاسپێردراوی مەلامستەفان بۆ ئەوەی ئێوە باوەڕ بکەن.. وەك زاندرا شێخ زویر دەبیـو گوتبـوی: (پـێم گوتـون باسـی

ئەفسەرەکان نەکەن تا فەرمانی لێبوردن دەرنەکرێت، بۆ مەسەلەی تۆپەکانو ڕۆیشتنی سوپاش بۆ خانی ئەو کاتە دەکرێت مەلامستەفا بەخۆی بێتەوە با بزانین لەسەر چی ڕێك کەوتون ئەوجا داواکاریەکانتان جی بەجی دەکرێنو ڕێگا دەکرێتەوە بڕۆنە خانی). بە عزەتیشی گوتبو: (نەگەڕێیتەوە تاران)، ئەمجارەش غەفاری بەدەستی بەتاڵو نابەدڵی گەڕایەوە زۆری پی نەچوو سەرتیپ (هۆمایۆنی) داوای کرد چاوی بە شێخ بکەوێت ئەوە بوو لەسەر داوای ناوبراو ڕۆژی (1947/2/19) دیارکرا لەنەغەدە یەکتر ببینن ئێوارەی (1947/2/18) شێخ ئەحمەد لە شنۆ هاتە نەغەدە لە بنکەی چەکدارەکانی (سلێمان بەگ) میوان بوو بۆ ئەو مەبەستە لەگەڵ هەندی لە سەرکردەکانی لەشکر دوا، پێش ئەوەی لەگەڵ هۆمایۆنی دابنیشێت (شێخ سلێمان بارزانی، حمدئاغای میرگەسۆری، سلێمان بەگ دەرگەلەیی، عزەت ئامێدی) بڕیاریان ئەوە بوو بەسەرتیپ (هۆمایۆنی) بڵێن هەتا مەلامستەفاو نوێنەرەکانی کە لەگەڵێەتی نەگەڕێنەوە داواکاریەکانتان جی بە جی ناکرێن ئێمە نازانین لە سەر چی ڕێك کەوتوون؟.

لەڕۆژی دیاریکراو سەرتیپ (هومایۆنی) گەیشتە نەغەدەو لە ماڵی (میرزا قوولیخان) دانیشتن بەشداربوان لەگەڵ شێخ ئەحمەد بریتی بوون لە(شێخ سلێمان بارزانی،حمداغای مێرگەسۆری، سلێمان بەگی دەرگەلەیی، عزەت ئامێدی) ئەوانیش (سەرتیپ هومایۆنی، غەفاری)و ئەفسەرێکی تریش کە یاوەری سەرتیپ بوو.

لە سەرەتاوە (ڕەئیس عزەت بەناوی شێخ ئەحمەد)و نوێنەرانی بە خێرهاتنی لە سەرتیپو نوێنەرەکانی کرد، ڕێگادرا بە سەرتیپ قسە بکات، ناوبراو هەمان داواکاریەکانی کە پێشووتر هەیان بوو دووبارەی کردنەوە، دیاربوو زۆر بە پەلە بوون سوپاکەیان بگاتە خانی! لەوەڵامدا شێخ ئەحمەد پیی گوتن: (وەفدێکمان چۆتە تاران لە سەر داوای ئێوە بۆ ووتووێژ با بگەڕێنەوە بۆ ئەوەی بزانین لەسەر چی ڕێك کەوتون، نابی بزانین حکومەتی شا چیمان بۆ دەکات، تاوەکو بەپیی ڕێکەوتننامەکە کارەکان بکرێن بۆیە واباشە وەفدەکە بگەڕێتەوە پێمان ڕابگەیەنن لە سەر چی پێك هاتوون ئەوکاتە ئەگەر ڕێکەوتنەکە پەسند بوو ئەوا ڕازی دەبین ئەگەر پەسەندیش نەبوو ئەوکاتە قسەی لی دەکەین).

لەکۆتایی قسەکانی شێخ، هومایۆنی گوتی: (جەنابی شێخ لە ماوەی دووسی ڕۆژی تر وەفدەکە دەگەڕێتەوە لای ئێوە، قسەکانتان ماقوولن). بەو شێوەیە کۆتایی بە کۆبوونەوەکە هات، (هومایۆنی) گەڕایەوە سابلاغو شێخ ئەحمەدیش ڕۆیشتەوە شنۆ.

بێگومان دوای تێکچونی کۆماری ساوای کورد ئالۆزیەکی زۆر لە کوردستانی ژێر دەسەڵاتی کورد پەیدا بوو کوشتنو بڕین هەر باسی لی ناکری، دەربەدەریش بی ئەندازە بوو ئەو ماڵانەی ئاوارە بوون بەو

هەواڵنامەی کتێب

سەرماوساردییە کەوتبونە کۆلاَنان، بەتایبەتی بارزانیەکان ئەوانەی لە دەوروبەری مهابادو میاندواو جێنشین ببوون، لە شوێنەکانی تریش ناچار بوون باریان کردو دارژانە ناوچەکانی دەوروبەری نەغەدەو شنۆو مامەش وپیرانو زەرزاو ناو شنۆو دەوروبەری ورمیو بلاَوی سەر ئەو گوندانە ببوون، ئاوارەبوەکان ئەوانەی لە ژێر سێبەری حکومەتی کوردستانو ئالاَی ئازادی دەژیان کەوتنە ژێر بارێکی زۆرگران لە رووی ئابوریو بی رێییو جێیو زەبروزەنگی سەرماو ساردی وەرزی زستان ئەو خەلَکەی وێك هێنابوو، جیا لەوەش مەترسی فرۆکەو تۆپەکان سەر بارو بن بار. لەلایەکی دیکەش دەنگو باس دەگەیشت حکومەتی ئێران لە ژێرەوە بە نهێنیچەکی دەدا بە کوردەکان ئامادەی دەکردن بۆ لێدانی هێزە چەکدارەکانی بارزانی. لەبەر ئەوەی لە رێکەوتنەکە بە شك بوون! بەلَێ، بەلَێنی (هومایۆنی) راست دەرچوو دەنگوباس پەیدا بوو کە (مەلا مستەفا) گەیشتەوە سابلاَغ بەیانی دەگەرێتەوە نەغەدە، بەرێکەوت لە بنکەی چەکدارەکانی عزت ئامێدی بووین باسی ئەوە دەکرا ئەبی مەلامستەفاو وەفدە یاوەرەکەی چیان پی بێت؟ دەبی شایانی خۆشی بێت؟ عزەت بە دەنگ هاتو گوتی: (دەبی ئەوە بزانن ئەوەی ئێران داوای دەکات شێخ ئەحمەد پی ی رازی نابێت، چونکە ئەوان دەیانەوی بەرێمان بکەن بۆ ئەلوەند کەلە نزیك هەمەدانەو چەکەکانیش بدەینە دەست سوپای شاو ئەو ئەفسەرانەی ئێرانی، ئەوانەی لەگەلَ ئەبوالحەسەنی تەفریشیان دان بدرێنەوە دەستیان، شێخیش ئەوە قبول ناکات کەواتە ئەوە پێك نەهاتن). (علی محمد سەدیق) لە عزەتی پرسی: (خالَ ئەوە مەسەلەی مستەفا خۆشناو چیە؟ دەلَێن خۆی داوەتە دەستی حکومەتی عێراق، وەهاب ئاغاو پیاوەکانیشی خەریك بوون برۆن بۆ عێراق، بەلاَم لە خانە گێردراونەتەوەو بەرێیان کردونەتەوە بۆ شنۆ!) عزەت گوتی: (خالَ مەلامستەفا زۆر لە مێژە دلَی هێشاوە لەو ئەفسەرانەی لەگەلَی بوون بەتایبەتی زۆر لەخۆشناو دلَتەنگو نیگەران بوو زیاتر لە هەموان قینی لە خۆشناو بوو لەگەلَ تێکچونی حکومەتی کوردی هەولَی دا برواتە سۆڤیەت تا نزیك سنوری سۆڤیەتیش رۆیشتبوو، بەلاَم دەرنەچوو گەرایەوە مەلامستەفاش فەرمانی دابوو بەلە ناو بردنی و بەدوایدا دەگەران، باش بوو دەرباز ببوو لە دەستیان ئەگەرچی لەوێش هەر دەکوژرێت). کاتێك گەرامەوە بنکە بیرم لەوە دەکردەوە کە لەو کاتەی عزەت قسەی دەکردو باسی خۆشناوی دەکرد هەستم دەکرد ئەو مرۆڤە ئەوەندە بە پەرۆشو دلَ رەنجاوو بێزارە لە ئەندازە بەدەر، کاتی گەیشتمەوە بنکە دیار بوو (ئیسماعیل عارف) چاوەرێم بوو، ئەو شەوە لای ئێمە مایەوە ئەو کاتە زانیم ناوبراو ئەندامی پارتی بوەو کادیریش بووە.

بۆ بەیانی بەشێکی زۆری چەکدارەکانی نەغەدە رۆیشتنە سەر پردی گادەر چاوەروانی هاتنەوەی مەلامستەفا بوون، زۆری پی نەچوو گەیشتە جی بەناو چەکدارەکاندا تێپەری لە بنکەی چەکدارەکانی

(سلێمان بەگ) دابەزی، لەوی جێگای بۆ سازکرابوو، لە کاتی گەیشتنی خەڵك بە خێرهاتنەوەیان لێکرد، لە دواییدا لەگەڵ (شێخ سلێمانو حمدئاغاو سلێمان بەگ) ڕۆیشتنە ئەو شوێنەی بۆی ئامادە کرابوو، هەر بەو بۆنەیەوە کە گەڕاوەتەوە لە تاران خەڵکێکی زۆر لای دانیشتبوون باسی ئەوەی دەکرد کە زیاتر لە مانگێك لە سەربازگەیەك داندراوون وەك دەست بەسەرێك ماونەتەوە، دەی گوت (هەر چەند ڕۆژێك یەکێك دەهات گوایا فێرم دەکەن لەو کاتەی دەڕۆمە لای شا دەبی چۆن دەستی ماچ بکەمو سەری بۆ دابنوێنم، بەلاّم کە زانیان دەستی ماچ ناکەمو سەریشی بۆ دانانەوێنم) وەك خۆی گوتی: (سەر دانەواندن تەنها بۆ خودایەو بەس، بۆم ئاشکرا بوو نامبەن بۆ لای شا، ناچار بوین لەگەڵ یەکێك لە ئەفسەرەکان ڕێك کەوتین بەپارە شەو بۆ ماوەی یەك دوو کاتژمێر ڕێگا بدات بڕۆمە دەرەوە بەم شێوەیە شەوێك دەرچوومو خۆم گەیاندە باڵوێزخانەی ئەمریکا لەوی چاوم بە باڵویز کەوت ماوەی یەك کاتژمێر لەگەڵی دانیشتم بەڕاستی ئەوەی لە دڵمدا بوو بەووردی پێم گوتو پێم ڕاگەیاند ئینجا بە پەلە گەڕامەوە، بۆ ڕۆژی دووەم (قەوام السەلتەنە) بەخۆی هاتە لامو پێی گوتم ئامادە بە بڕۆینە لای شا ئەوەبوو ڕۆیشتینە دیوانی شا بە ڕێزەکی زۆرەوە پێشوازی لی کردم لە دواییدا بە سەرۆك وەزیرانی گوت زوو کارەکانی مەلامستەفا ڕێك بخەن، بەپێکەنینەوە گوتی: (کاتێك کە گەڕامەوە لای ئەوان لەگەڵم بوون پێم گوتن، الحمدلله لەدەستی ئینگلیزە درۆزنەکانو ڕوسە برسیەکان ڕزگار بووین هەندێك جنێویشی بە هەردوکیاندا).

لەکۆتایی قسەکانیدا هەندی پرسیاریان لێکردن، شێخ سلێمانی برازای خۆی پرسی: (مام دەربارەی ئەو ماڵو منداڵانەی ئاوارە چیتان کردوە بڕیاری چیتان لەسەر داوە؟).

گوتی: (لەو بارەیەوە ڕێك کەوتوین ڕێگایان بدەین بڕۆنە سەر سنوری خانە، چەکە گرانەکانیان بدەینە دەستیان ئێرانیەکانیش خۆیان بدەنەوە دەستی حکومەتەکەیان، ئەوانیش ئێمە لە شوێنێك جێنشین دەکەن خواردنو خۆراكو پێویستیەکانمان بۆ ڕێك دەخەنو هەوڵ دەدەن لەگەڵ عێراق بەڵکو عفومان بکەن).

سلێمان بەگ پرسی: (جەنابی بارزانی دەربارەی پێشەواو هەواڵەکانی ئەوانەی گیراون باسێکتان لەگەڵ نەکردن داهاتویان بەچی دەگات؟).

گوتی: (سلێمان بەگ داهاتووی ئەوانە هەر لە سێدارەدانە ئەوان بە خائین تاوانبار کراون باسی چیان بکەین نابوو باسیان لەگەڵ بکەم!).

کوشتنی ئاغایەکانی مامەش: شەوی دووەم بوو مەلامستەفا گەیشتبووەوە نەغەدە لەتاران گەڕابوەوە شەو درەنگی شەو بە مەلامستەفایان ڕاگەیاند کەوا لە(سێلوی) بارزانیەکان کۆمەڵێك ئاغایان

کوشتون له ئاغاکانی مامەش، بەو بیانوە کە خەریکی جموجۆڵ بوون دژی بارزانیەکان، ئەو کۆمەڵە ئاغایە لە گوندی (سێلوی) کۆ دەبنەوە لەوکاتەدا هێزێکی بارزانیەکان لێیان بەژوور دەکەون و لێیان دەدەن هەموویان دەکوژن تەنیا منداڵێك دەربازببوو، کاتی ئەو دەنگە گەیشتە مەلامستەفا زۆر ئالۆزونیگەران بوو بە سلێمان بەگی گوت: (بەپەلە چەند کەسێك بنێرە بە چوستی بڕۆن خەبەرێکی ڕاست بێننەوە). لەو دەمەدا قادر ئاغا پەیدا بوو هاتبوە بەخێرهاتنەوەی مەلامستەفا، ئەو دەنگەی بیستو دوانەکەوت داوای گەڕانەوەی کرد، مەلامستەفا بەسلێمان بەگی گوت: (ئەو پیاوانەی دەنێردرێن بۆ شیناوە با قادرئاغاش بگەێننەوە کولیچ)، حەوت کەس لەگەڵ (قارد ئاغا) ڕۆیشتن بەیانی گەیشتنە (سۆفیان) لەوێش ڕۆیشتبونە(کولیچ) کاتێك گەیشتبوونە ئەوی دەبینن هەندی لەو بارزانیانەی بەشداری کوشتنی ئاغاکان بوون لەماڵی کاك (مامند)ی مابوون (حەدۆ پەری لەگەڵ پیاوەکانی) سەربردەی(سێلوی)ی بۆ باس کردین‌و گوتی: (ئێمە هێزێکی چەکدارین لەگەڵ شێخ صادق لە گوندی شیناوەین کاتێك ئاگادارکراین کەوا ئاغایەکانی مامەش لە گووندی سێلوی کۆبوونەتەوە بەنیازی ئەوەن ڕێگا لە ماڵە بارزانیەکان بگرن نەهێڵن بڕۆنە خانەو دەشتی لاجان شێخ صادقیش بە سەعیدی وەلی بەگی گوت هەندێك چەکداران بنێرە بابچن بزانن ڕاستەو ئاغاکان بۆ لەوی کۆبونەتەوە؟ سەعیدیش ئێمەی ناردین، چووین ئاغاکان لە دیوانخانەی مام حوسێنی سێلوی کۆببونەوە، کاتێك ڕۆیشتینە دیوان دیاربوو پڕبوو لەئاغا دەرگای دیوانمان لی گرتنوو داوای چەکەکانمان لی کردن، دوو سی یەکیان خۆیان پچڕیەوە بەتایبەتی سلێمان خانی کوڕی مام حوسێن گوتیان چەك دانانێین. ئەوە بوو پیاوەکانی میرزا ئاغا تەقەیان لی کردن هەموویان خستنە ناو دیوانخانە تەنیا گەنجێك هیچی پی نەکەوت ئەوانی تر هەموویان کوژران). بێگومان ڕۆژی دوایی ئەو زانیاریە بەبی کەم‌وکورتی لە نەغەدە بە مەلامستەفا ڕاگەیندرا، لەزار گۆتەی (حەدۆی پەری). کاتێك ئەمەیان ڕاگەیاند بارزانی کەمێك وەستاو دوایی ڕوی کردە حمد ئاغاو سلێمان بەگ گوتی: (توخوا من خەریکی چیم‌و ئەوانیش چیم بۆ دروست دەکەن، کاتی ئەوە بوو بکرێت؟ من دروستی دەکەم‌و ئەوانیش تێکی دەدەن).

ئەو ڕوداوە لەوکات‌و ساتەدا هەڵومەرجێکی ناسازی پەیدا کرد، بارزانیەکانی ناچار کردن بەو سەرماو ساردیە لە ناوچەکانی مامەش‌و پیران بگوازنەوە بۆ شنۆو زەرزا، لە دوای گواستنەوەیان ئێران توانی لە ڕێگای ناو مامەش‌و پیران دا هێزەکانی بەڕی بکات بۆ نزیك شنۆ بۆ ئەوەی ئەگەر شەڕ دەست پی بکات زوو لە شنۆ بدرێت دەیان زانی ماڵی شێخەکان لەوێیەو ئەگەر بتوانن ڕێگای گادەر بگرن.

لەدوای ئەو ڕوداوە مەلامستەفا ڕۆیشتە لای شێخ ئەحمەد ڕێککەوتن نامەکەی تارانی بەشێخ

ڕاگەیاند بوو وا دەركەوت شێخ پێی ڕازی نەبوو، ناچار بووین نەغەدە چۆڵ بكەینو دەربكەوین هێزەكانمان لە گوندەكانی نیزیك نەغەدەو گردۆلكەكانی نیزیك قاڕنەو زنجیرە بەرزاییەكانی قۆپی ئالیاوە هەتا دەگاتە پشتی دەربەند سەنگەریان لێدان هەر ئەوهاش لای ورمی لە هەندی شوێن خۆیان ئامادەكردبوو.

ئەوەی جێگای ڕەزامەندیە ئەوەیە ئەو خەڵكەی لە گوندەكان جێنشین كران یارمەتی دەدران لەلایەن برا كوردە گوند نشینەكان بەئەزیەتێكی زۆر ماڵو منداڵی بارزانییە ئاوارەكان جێگایان بۆ دابین كردبوون هەتا ڕێگا كرایەوە دەربازی دیوی عێراق بوون، ئەوەی دیاربوو زۆر لە ماڵە گوند نشینەكان دوو ماڵی ئاوارەی وەخۆ گرتبوو ئەوەیە مرۆڤایەتیو برایەتی!.

ڕێك نەكەوتن لە نێوان ئێرانو شێخ ئەحمەدی بارزانی

ئەوە بە دیاركەوت (شێخ ئەحمەد) بەو ڕێككەوتنەی تاران ڕازی نەبوو، بەتایبەتی بەوە ڕازی نەبوو كە بنێردرێن بۆ ئەو شوێنەی كە ئێران بۆی دەست نیشان كردوون، هەروەها ڕازی نەبوو ئاوارە ئێرانیەكان بی عەفوو بدرێنەوە ئێران، ئەو پی چەقاندنەی شێخ بوە هۆی ئالۆزی، ئالۆزیەكە بەوەگەیشت لە سەرەتای مانگی (1947/3)كە ئێران هێزی سوپاوجاشەكانی بەڕی بكاتە ئەوشوێنانەی كە بەدەست بارزانیەكانەوە بوو، بەرەبەیانی ڕۆژی (1947/3/11) لە ناكاو سوپاو جاشەكان هێرشێكی بەرفراوانیان هێنا بۆسەر گوندەكانی قەلاتان لەو بەری ڕوباری گادەرو میراوەو ئالیاوەو پی بەجك و دەربەندو ئەو گوندانەی دەكەونە بناری بەرزاییەكانی قوپی ئالیاوەو گردۆلكەكانی تریش. بوو بە شەڕێكی دژوار ئەمە یەكەم شەڕی ڕوبەڕووبو لە دوای تێكچونی حكومەتی كوردستان لەگەڵ ئێران، ئەنجامی ئەو شەڕە سوپاوجاش بە شكاوی بەرەو نەغەدەو مۆڵگەكانیان گەڕانەوە لە دوای شكست هێنانیان ئەوەندەی توانیان بەتۆپ وفرۆكە دریغیان نەكرد لە بۆردومان كردنی كوێرانە، كاتێك بۆیان دیاركەوت ناتوانن بمان گێرنەوە دواوە خۆیان بە سەر شۆڕی كشانەوە، لە بەرەكانی لای ئێمە شكستێكی گەوەریان خوارد، بەهەمان شێوەش لە هێرشەكەیان بۆ سنوری ورمێش بە شكاوی گەڕابوونەوە، ئیتر هەر لەوكاتەوە زۆر هەوڵیاندا بتوانن هەنگاوێك بێنە پێشەوە، بەلام نەیانتوانی بۆ ئەو مەبەستە بەبەردەوامی فڕۆكەو دەبابە بەكار دەهێندران زۆر بی بەزەییانە .

ئەوەی بەدیاركەوت هەر لە سەرەتای دەست پیكردنی شەڕ هەوڵی سەرەكیان بۆئەوە بوو ڕێگای گشتی بكەنەوە بەڵكو بڕۆنە پیرانو خانەو لاجان، بەلام ڕێگایان نەدەدرا ئەوە بوو ڕوویان كردە گردۆلكەكانی نێوان ئالیاوەو زنجیرە بەرزاییەكانی پشتی دەربەند بەو هیوایە بوون كە لێمان بستێنن،

بەلاّم بە گیان فیدایی هێزەکانمان هەموو جارێك بەسەر شۆڕیو شکاوی دەگەڕانەوە، بۆیە بەهیچ شێوەیەك نەیانتوانی بەو ڕێگایەدا تێپەڕن، ئەمجارەیان هێرشێکی بەرفراوانیان کردە سەر گوندی (قەلاّتان)ئەم گوندە دەکەوێتە نێوان شنۆو نەغەدە، لە ئەنجامی تۆپ بارانێکی بەردەوامو سەخت (سولّتان ئاغای برای حمدئاغای مێرگەسۆری) کوژراو شەڕێکی دژوار دروست بوو، سوپا گەیشتە گوندی قەلاّتانو بەسەرکەوتە قۆپی قەلاّتان، گرتنی قوپی قەلاّتان مەترسیەکی زۆر بوو بۆ سەر شنۆو گوندەکانی دەشتی شنۆ، ئەو گوندانەی بەشی زۆری ماڵە بارزانیەکانو کوردە عێراقیەکانی تێدا نیشتەجی کرابوون ناچار دژە هێرشێکیان بۆ کردن بەشکاوی گەڕاندنیانەوە نەغەدە، ئەم جارە کەوتنە جموجۆڵ لە ڕێگای ناو مامەش هەموو توانایەکیان خستەکارو بەجاشەکان هێرشێکی فراوانیان بردە سەر شنۆ لە ڕێگای سۆفیان بەو مەرامەی بگەنە شنۆ بۆ ئەوەی هێزەکانی پێشەوە دەستیان شل بێتو بەرەکانی شەڕجی بهێڵنو ئەگەر پێیان بکری ڕێگای گادەر بگرن، بەلاّم خۆش بەختانە ئەو پلانەشیان سەری نەگرت هەر چەکدارەکانی ناو شنۆ لێیان ڕاپەڕینو ڕاویان نان هەتا شێخ ئەحمد خۆیشی ڕۆیشتە ڕووبەڕوویانو لە ماوەیەکی زۆرکورت بەرەو دواوەیان ڕاوناو بە شەرمەزاری گەڕانەوەو لەگەڵ زیانێکی زۆریش سۆفیەکان ئاواکران. لە دوای ئەوەی لەهێرش بۆ سەر شنۆ سەرنەکەوتن بەیانیەك سوپا بە دەبابەو زرێپۆش کەوتنە ڕێ بە دۆڵی قاڕنی دا، بەنیازی ڕۆیشتن بۆ خانی لە کاتێکا لە گوندی قاڕنی دەرکەوتن شەش خۆبەخت کەری لاو بۆیان دابەزینە سەر ڕێگا (ڕشید، خدر، دەروێش حسن، دەروێش حسێن ،حمدامین، زرار) ئەو هێزەیان گێڕایەوە بۆ قاڕنی، بەلاّم دەبابەکان گەڕانەوە بەرەو بەرزاییەکانی پشتی دەربەندو کەوتنە ڕێو تۆپەکانیان لە قاڕنی دامەزراندنو دەستیان کرد بە تۆپ بارانی سەنگەرەکانی ئێمە لە بەرزاییەکانو هەر خۆیان دەیانزانی چەندیان تۆپ هاویشتن، ڕۆژی دوایی سەر لە بەیانی دەبابەکان کەوتنەڕێ زۆر نەڕۆیشتن لە ڕێگای گشتی لایانداو ڕوویان کردە بەرزاییەکان بۆ ئەو شوێنەی ئێمەی تێدا بووین، زۆری پی نەچوو سوپاش بە دوایاندا هات، دەبابەکان نزیك بون سەربکەون ئێمە بۆیان دابەزین لە ناوەڕاستی بەرزاییەکان لە دیوی لای قاڕنی لە سوپامان داو سوپا زوو شکاو سەرەو ژێر بەرەو قاڕنی هەلاّتن، لەم شەڕەدا دوژمن زیانێکی زۆری پێکەوت، دەبابەکانیش گەڕانەوە قاڕنی، قاڕنی ئەوکات ببوە بنکەی لەشکری سوپاو جاشەکان.

لەپێش دەست پێکردنی شەڕ بنکەی ئێمە لە گوندەکانی ئالیاوەو میراوەو دەربەند بوو، هەر لەو ڕۆژەی شەڕ دەستی پێکرد ئێمە لەو گوندانە ماینەوەو ڕێگامان نەدا سوپاوجاش بە هیچ لایەکدا بجولّێنەوە، لەبەر ئەوە بەردەوام شەوو ڕۆژ شوێنەکانی ئێمە تۆپ باران دەکرا.

دوای ئەوەی هێزەکانی ئێران لە هێرشەکانیان سەرنەکەوتن ئەمجارە خەریك بوون لە ڕێگای

مامەش‌و پیران بە ڕێگا سەختەکان هێزێکی تۆپەکانی چیایی بگەیێننە نزیك گوندی (نەلۆس) بەرامبەر بە شنۆ بۆ تۆپ باران کردنی شنۆ بۆ ئەوەی ئالۆزی بخەنەناو دانیشتوانی شنۆ بەتایبەتی ماڵی شێخەکان، بەڵام کە زاندرا تۆپ لەوی دامەزراون تۆپەکانی ئێمە لە گوندی(حسن نوران) دەست پێشخەریان کرد بەرە بەیانی (16/3/1947) هێزێکی ئامادەکراو لە کەتیبەی تۆپەکانی ئێران نزیك کەوتبونەوە (تەفریشیان)و ڕەئیس عزەت تۆپەکانیان ئامادە کردبوون، لەوکاتەی کە فەرمانی تەقەکردن درا یەکەم گوللە تۆپ سەرەیکرد، دووەم گوللە تۆپ بە ناوەندی تۆپەکانی دوژمن کەوت‌و نەیانتوانی یەك گوللەش باوێن، دوای ئەوەی کە دەورەیان درابوو، هێرش کرایە سەریان ئەوەی کوژرا کوژرا ئەوانی تریش بەدیل گیران، فەرماندەی کەتیبەی تۆپەکانی دوژمن کوژراو هەموو کەتیبەکەش کەوتە بەردەست، دیل وگشت کەل‌وپەلەکانیان گواسترانەوە شنۆ.

ڕۆژی(17/3/ 1947) لە نەغەدە هێزێکی زۆری سوپا بەڕێ کرا گوایا لە هاواری کەتیبە لێدراوەکە دەچن بۆ (نەلۆس) بەرێگای گشتیدا، بەڵام ئەوەندە لە قارنی بە دوورنەکەوتن کە ڕێگایان لێگرتن لە گەرمەی لێك دان‌و بەگژیەکدا چونمان یەکێك بەناوی(سلێمان) بە سواری وەڵاخ هاتبوو پێمان ڕابگەیێنی کەوا سوپای دوژمن لە ڕێگایە ئاگادار بن، بەداخەوە ئەو پیاوە دڵسۆزو پاکە نەگەیشتە لامان شەهید کرا تەرمەکەشی کەوتە دەست دوژمن ئەوانیش لاشەی ئەو شەهیدەیان بردبووە نەغەدەو بەشەقامەکاندا گێڕابویان‌و گوتبویان ئەوە سلێمان خانە کوژراوە یانی(سلێمان بەگ) بۆ ئەوەی خەڵکی پی بترسێنن، بە شەهید بوونی ئەو تێکۆشەرە نیشتمان پەروەرە زۆر نیگەران بووین، بۆ جاری دووەم ڕوویان کردەوە قەڵاتان بۆیان دەرکەوت بەرێگای گشتیدا ناتوانن بڕۆن بۆ خانە، جارێکی تر هێرشیان بۆ قەڵاتان برد، بێگومان ئەو شەڕە گرانەی لە دۆڵی قارنی توشی بوون ڕێگای پی گۆڕین‌و ڕوویان کردەوە قەڵاتان‌و هێرشێکی بەرفراوانیان دەست پیکرد لە پاش شەڕێکی خوێناویو دژوار هێزە چەکدارەکەی لەژێر فەرماندەی حمدئاغای مێرگەسۆری دابوو نەیان توانی زیاتر خۆیان ڕابگرن لە ژێر زەبرو زەنگی تۆپ‌و دەبابەو فڕۆکەکان قەڵاتانیان بەجی هێشت‌و ڕۆیشتنە دیوی لای شنۆ، قەڵاتان کەوتە دەستی سوپای هێرش بەری شاوە، ئەوە بووە مەترسیەکی ترسناك لەبەر ئەوەی ئاشکرایە قوپی قەڵاتان بەسەر هەموو گوندو دەشتی شنۆدا دەڕوانێت‌و هەمووی لێوە دیارە هەر شوێنێکی بیانەوی دەتوانن تۆپ بارانی بکەن.

ئێمە لەئالیاوە بووین ئەگەر بێتو سوپا لە قەڵاتان بمێنێتەوە، ئەبی ئالیاوەو میراوەو دەربەند بەجی بهێڵین، باوکم بنکەی لە دەربەند بوولە تەنیشت قەڵاتان، ناردی بە دوامانـدا بگەینەوە دەربەند ئێوارەیەکی درەنگ کە دونیا بەرەو تاریکی دەچوو گەیشتینە لای باوکم، دیار بوو ئەویش خۆی

ئامادەکردبوو لە دەربەند دەربکەوێت لەگەڵی کەوتینە قسەو پێمان گوت:(تۆ بڕۆ بۆ لای حمەدئاغا ئێمەش دەڕۆیین دەستێك لە دوژمن دەوەشێنین لە قەڵاتان ئەگەر نەمانتوانی دەریان بکەین ئەوا ئێمەش شوێنەکانمان جی دەهێڵین‌و دێینە لاتان) باوکم هەڵوێستی ئێمەی زۆر بە باش زانی‌و پەسندیکرد، لە دوای ئەم گفتوگۆیە ئێمە لە ڕوبار دەرباز بووین‌و ڕۆیشتین کاتێك نزیك کەوتینەوە لە قەڵاتان بەپێی ئەو زانیاریانەی هەمان بوو دەمان زانی ئەفسەرەکان لە دیوانی ئاغا دابەزی بوون، چەکدارەکانمان بەرێك‌و پێکی دابەشکردن هەریەکە بە شوێنی خۆی دەزانی(من‌و ڕەشیدو خدرو دەروێش حسن‌و ڕەحمان) بەناو جۆگەی ئاودا ڕۆیشتین تا نزیك کەوتینەوە لە نۆبەتدارەکانی دیوەخانە، بڕیاریش بوو کەس تەقە نەکات هەتا ئێمە لە ئەفسەرەکان دەدەین، ڕەشید بە نهێنی چووبوە نزیك دیوەخانەو تا لە نۆبەتدارەکە نزیك کەوتەوەو کوشتی‌و نارنجۆکێکی فڕێدایە ناو ئەفسەرەکان یەکسەر بوو بە تەقە لە هەموو لایەکەوە نەمانزانی چۆن ئەوەندە زوو ڕایان کردو قەڵاتانیان بەجی هێشت سەربازەکانی سەر قۆپیش نەیانتوانی لەپێش چوست‌و چالاکی لەشکری سلێمان بەگ خۆیان ڕابگرن، بە پەلە بە ڕێگای گشتیدا هەڵاتنە خوار بەرەو نەغەدە گەڕانەوە، هەر ئەوکات نامەیەکم بۆ باوکم بەڕی کرد بۆ ئەوەی ئاگاداری حمدئاغا بکات چەکدارەکانی بگەڕێنەوە وا ئێمە لە قەڵاتانین، کاتێك باوکم بە حمەدئاغای گوتبوو ئەوە نامەی زرارە لە قەڵاتان ڕەوانەی کردووە داوا دەکات چەکدارەکانی ئێوە بگەڕێنەوە شوێنەکانیان ناوبراو سەری سوڕمابوو لەو چالاکیەی ئێمە ئەنجامان دابوو!.

دوای دەرکردنی هێزەکانی دوژمن لە قەڵاتان هەر ئەو شەوە بەشی زۆری چەکدارەکانم بەڕی کردنەوە ئالیاوەو دەربەند،ئەو کاتەی ئەو هێزانەی لە قەڵاتان بوون گەڕانەوە شوێنەکانیان منیش لەگەڵ کۆمەڵێك لە چەکدارەکان لە ڕوبار پەڕینەوەو ڕۆیشتینە گوندی(کامووس) بوین بە میوانی (سەیدڕەحمان) ئەوەی ڕاستی بێت زۆر هیلاك بووین، بەڵام ئەوەندەیان خزمەت کردین هیلاکیەکەیان لە بیر بردینەوە، ماوەی دوو ڕۆژ لەوی ماینەوە بۆ ڕۆژی دووەم باوکیشم لەو گوندە هاتە لامان.

دووسی ڕۆژ لە دوای ئەو سەرکەوتنەی بە دەستمان هێنا (شێخ سلێمان) هاتە دەربەند بۆ لای باوکم دیار بوو کە وەزعی ئابوریان لە شنۆ زۆر پەرێشان بوو ناوبراو گوتی :ماڵی خودان یانی (شێخ ئەحمد)لەو پەڕی پەرێشانی دان لە ڕووی خۆراکەوە بەڵکو هەوڵێك بدەن بۆ پەیدا کردنی هەندی گەنم. ئەوانەی لە گوندەکان ڕایان کردبوو زۆربەیان چاڵە گەنمیان هەبوو بۆیە کەوتینە گەڕان بۆ دۆزینەوەی چاڵەکان دووسی چاڵە گەنمان دۆزیەوەو بۆمان ناردن، باوکم گوتی: (خۆشت لەگەڵی بڕۆ بۆ شنۆ بەشێخ سلێمان بڵی بەڵکو هەندی چەکدار بنێرێتە دەربەند، ئێمە هیلاك بووین بۆ ئەوەی یارمەتیمان بدەن، بڕۆ لای وەهابیش پیی بڵی با چیتر لەسەر هێلکە کوورك نەبیت با بێتە ئێرە) مەبەستی هاتنە

دەربەندە بۆ لای باوکم. ڕۆیشتمە شنۆ چاوم بە (شێخ سلێمان) کەوت بەڵێنیدا کۆمەڵێك چەكدار بنێرێت بۆ یارمەتی دانمان هەر بە هەمان شێوەش ڕۆیشتمە لای (شێخ ئەحمەد)، ئەوەی جێگای خۆشحاڵیم بوو ڕێزێکی زۆری لێنام‌و زۆر بە گەرمی باسی چالاکیەکانی ئێمەی دەکردو ڕێزی هەبوو بۆ باوکم و گوتی: (لەوەختەکی باش گەنمتان بۆ هێناین).

لەوی هەستام ڕۆیشتمە لای (وەهاب ئاغا)ماڵیان لە ناو خانویێك بوو تاریك ناسازو نا بەرچاو وەهاب ئاغا ڕیشی زۆر هاتبوو واپی دەچوو لە خۆی وەرەس بوبی، چونکە زۆر شپرەزە بوو، هەندێك گەنمیشم بۆ ئەو بردبوو ڕاسپاردەی باوکم پی ڕاگەیاندو پێم گوت: (باوکم منی ناردووە بۆ ئەوەی لە گەڵم بێیت بڕۆینە لای تا ماوەیەك لەوی بمێنیتەوە). وەهاب ئاغا بەنابەدڵی گوتی: (بە باوکت بڵی ئێمە بە دوای کلاوی بابردوو کەوتبوین نەمانزانی تووشی ئەو هەڵدێرە دەبین، دیارە ئێوە تازە بە نیازن کلاوی بابردوو بدۆزنەوە ؟!) لە زۆر ڕوەوە لۆمەی مەلامستەفای کردوو زۆریش لە بارزانیەکان ناڕازی بوو لەوکاتەی کە لەگەڵیان بووە لە قادراوا، دیسان گوتی: باوکت هەر لەسەر بیرو هۆشی هۆزایەتیە، هێشتا کابرای نەناسیوە (مەبەستی مەلامستەفا بوو) باسی ئەوەی کرد چۆن بەدوای مستەفا خۆشناودا گەڕاون بۆ کوشتنی، هەر لە بەرئەوەی مرۆڤێکی لێوەشاوەی کوردپەروەر بوو نەبوو بە دارو دەستەی مەلامستەفا، ئینجا ئەزیەت دانی خۆشی باس کرد. کاتی کە گەڕامەوە شتەکانم بە ووردی بۆ باوکم گێڕایەوەو گوتم (وەهاب ئاغا نایەت، چونکە باوەڕی بە مەلامستەفا نەماوە و زۆریش لۆمەیکرد). باوکم گوتی: (ئەدی هەر ئەوان نەبوون دەگەڕان بەداوودامەنی مەلامستەفایان هەڵ دەگوت ئەمڕۆش لۆمەی دەکەن ساحێبی قسەی خۆیان نین‌و ئێمەشیان دەربەدەرکرد). ئەوەی بەدیار کەوت شێخ سلێمان کۆمەڵێك چەکداری بەڕیکردن بۆ ئەوەی لە جێگای ئێمە نۆبەت بگرن، شەولەمزگەوتی دەربەندمان دانان، بەیانی بی ئەوەی کەس ئاگادار بکەن ڕۆیشتبون، ناچار شەو بەدرەنگەوە خۆمان بە سەرکەوتین بۆ ئەو سەنگەرانەی کەدەبوایە ئەوان بڕۆنە ئەوی، پێش ئەوەی ڕوناك دابێت هێشتا هەر تاریك بوو ئێمە خەریك بووین بڕۆینە شوێنەکانمان ئەو سەنگەرەی(ڕەشیدوحمدامین) بەنیاز بوون بچنە ناوی کاتێك، کە نزیك کەوتنەوە تەقەیان لێکراو کەوتنە بەرشێلکی ئاگری تفەنگ باش بوو ئێمە یەکسەر لێمان دان‌و زۆری نەبرد دەرمان پەڕاندن لە سەنگەرەکان دەرکەوتن‌و ڕایان کرد بەدیارکەوت کە جاش بوون وا پی دەچوو زانیبویان سەنگەرەکان چۆلن، بە ئاسانی هاتبونە ناو سەنگەرەکان، لە کاتێکا لێیان درا پێڕانەگەیشتن وەلاخەکانیشیان ببەن، سی ئەسپیان لی بەجی مابوون‌و یەکێکیشیان لی کوژرا بوو، وەك زاندرا جاشەکان بریندارێك‌و کوژراوێکیان هەبووە. لە دوای ڕاکردنی جاشەکان وەلاخەکانمان گواستەوە دیوی لای خۆمان، لە دەربەند گوێیان لەو تەقەیەی ئێمە

دەبێت باوکم چەکدارەکان دەنگ دەداتو دەڵێت: (زوو بڕۆن لە هاواری زرارو ئەوانەی لەگەڵی بەسەرکەوتون دیارە کەوتونەتە بۆسە) ئەو چەکدارانەی لەوی بوون بەڕێیان دەکات دیتمان وا هێزێکی زۆر بەرەو لای ئێمە بەسەر دەکەون کاتێك لێمان نزیك کەوتنەوە دەبینن لە دیوی لای ئێمە وولاخ بەستراونەتەوە دەزانن کە ئێمە وولاخمان پی نەبووە دەڵێن دیارە کوژراون یان گیراون ! ئەو هێزە بە پاریز وا سەردەکەون بۆ لای ئێمە بەنیازی لێدانی سەنگەرەکان، ئەوکاتە (ڕەشیدوحمدامین) هەستانە سەر پی و بە دەستیان ئیشارەتیان بۆ کردن کە زانیان ئێمەین ئەوجا بەسەرکەوتن هاتن بۆ لامان، بەلاّم ئەوەندە ماندوو ببوون بی ئەندازە لە دوای ئەوان زۆری پی نەچوو باوکیشم بەسەرکەوت، سەربردەکەم بۆ گێڕایەوەو وا بەدیار دەکەوت کە زانیویانە سەنگەرەکان بەشەو چۆل دەکرێن ئەوانیش بە هەلی دەزانن‌و هاتبونە ناو سەنگەرەکان وایان دەزانی لێیان دەگەڕێین لەوی بن، کەچی پێڕانەگەیشتن وەلاّخەکانیشیان ببەن بەم شێوەیە سەرەو ژێر هەلاّتن تا لەحوکمی گوللە دیار بوون ڕایان دەکرد، دوای نیوەڕۆی هەمان ڕۆژ سەیرمان کردکۆمەڵێك جاش بەرەو لای ئێمە دەهاتن وابەدیارکەوت کوژراوێکیان لە نزیك ڕێگای گشتی بەجی هێشتبوو هاتبوون بیبەنەوە بەلاّم (ڕەشیدو حمدامین‌وحسن)بۆیان دابەزین‌و ڕاویان نان تا قارنی خۆیان ڕانەگرت. ئێوارە لەگەڵ باوکم دابەزیم بۆ دەربەند شەو لەماڵی هەمزە چاوم بە شێخ جەلال کەوت ناوبراو یەکێك بوو لە ئەنجومەنی شاری نەغەدەو لە کۆمیتەی شاری نەغەدەش ئەندام بوو دیار بوو خۆی نەدابووە دەست حکومەتی ئێران زۆر ئالۆزو غەمبار بوو لەگەڵی کەوتمە دوان، داوام لێکرد لەگەڵ ئێمە بێت مردن‌و ژیانمان هەر چۆن بێت با بەیەکەوە بێت تا بزانین سەرمان بەچی دەگات ناوبراو گوتی: (خۆ ئێمەش لەوانەی بەندکراون‌و چاوەڕوانی پەتی سێدارەن زیاتر نین، مردنی سەربەرزی باشترە لە ژیانی مل کەچی، ناوبراو زۆر بەگلەیی بوو لە هەڵوێستی مەلامستەفا بەرامبەر قازی‌و حزبی دیموکرات).

بەیانی زوو ئاگادارکراین سوپا خۆی ئامادەکردوە بەنیازی هێرشە بۆ سەر بەرزاییەکانی ئالیاوەو پشتی دەربەند، ڕاگەیاندنەکە ڕاست دەرچوو، بەپەلە بەسەرکەوتین‌و تووشی شەڕێکی زۆر دژوار بووین لە ئەنجامی ئەو شەڕە دژوارە دەبابەیەکمان لەکارخستو پەکی کەوت لەگەڵ ئەوەش توانیان چەند سەنگەرێك بگرن لەبەرزاییەکان لەپشتی دەربەند هەندی سەنگەر دابنێن، شەوی سییەم شێخ سلێمان هەندی چەکداری ناردن یارمەتیمان بدەن بەڵکو دەریان بکەین، بۆ ئەو چالاکیە سەنگەرەکان دابەش کران بەو مەرجەی هەریەکەی سەنگەرەکەی بۆی داندراوە بیگرێت، شەو بۆیان دەرچووین ئەوەی بەدیارکەوت تەنیا ئەو سەنگەرەی بۆ ئێمە داندرابوو گیرا و تێکدرا ئەوانی تر هەڵ نەستان دوو دەبابە پارێزگاری لی دەکردن خۆیان قایم کردبوو.

دەبوایە بیر لە دەست وەشانێك بكرابایەوە بۆ ئەو مەبەستەش بنكەی لەشكریان لە قارنی دەست نیشان كرد، بۆ ئەو چالاكیە داوامان لەو چەكدارانەی كە شێخ سلێمان ناردبونی كرد ئامادەبن (1ـ مەلاعلی ژاژۆكی 2ـ علی ئاغا خوێریزۆكی 3ـ مەلا شین 4ـ مەلكۆ زێڕۆ 5ـ حەسۆی بەبانی) ئەوانە هەریەكەی هەندی چەكداریان لەگەڵ بوون، لەكاتی دیاریكراودا گەیشتینە ئالیاوە خۆیانو چەكدارەكانیان ئەوانەی ناویان نووسراوە بانگی لای سلێمان بەگ كران، سلێمان بەگ پێی گوتن: (نیازێكی ئەوهامان هەیە لە بنكەی لەشكر دەدەین لە قارنی) وەك بەدیاركەوت بەشی زۆریان لەگەڵ ئەوە نەبوون بێن دەیان گوت: (باپرسی شێخ سلێمان بكەین بزانین دەڵێت چی) ،سلێمان بەگ پێی گوتن: (ئێوە بێن یا نێن ئێمە هەر دەڕۆین بەیانی نەڵێن سلێمان بەگ بە ئێمەی نەگوت، ئەوا هەمووتان لێرەن) مەلكۆومەلا شین گوتیان ئێمە دێین.

هەر ئەو دەمی لە ئالیاوە بەڕێ كەوتین بەرەو قارنی، كاتێك نزیك كەوتین لە گوند ئاگاداركراین كەوا ئەوانی تریش هاتن، ئەوكاتە لە شوێنێك دانیشتین نەخشەی لێدانی بنكەی لەشكرو گوندمان خستە بەرچاو، شوێنەكانمان دابەش كرد هەریەكەی بۆ كاملا دەچیو ئەبی چی بكات، شوێنە هەرە سەختەكەم بۆ خۆم دانا ئەویش بنكەی سوپابوو لە نزیك چایخانە لەو كاتەی هەریەكەی بە جێگای خۆی زانی، بڕیاریش بوو ئێمە تەقە نەكەین كەس تەقە نەكات، ئەو كاتەی هەریەكەی بۆ ئەو شوێنەی كە بۆی داندرابوو ڕۆیشتین شەوی(1947/3/21) ئەو چالاكیە ئەنجام درا، پێش بڕۆین بۆ ئەوشوێنەی بۆمان دیاریكرابوو، كورتە كۆبونەوەیەكی سەرپێیمان كرد بۆ دیاركردنی چەكدارەكان بۆ ئەوەی هەریەكەی بەكاری خۆی بزانی، لەو كاتەی ئێمە خەریكی دوان بووین، بەلامەوە سەیر بوو لەوكاتەدا چەند سەگێك لە ناو گوندی قارنەدا هەبوون تێكڕا دەیان لوراند، لە دوای كورتە كۆبوونەوەكە باوكم لەگەڵ چەند چەكدارێك لەوی مانەوە بۆ چاودێری ڕێگا، ئەوانی تریش بەرەو ئەو شوێنانە ڕۆیشتین كە بۆمان دیاریكرابوو، ئێمە شەش كەس لەناو جۆگەی ئاو ئەوەی دەكەوێتە پشتی چایخانەو باخچەكان زۆر بەنهێنی ڕۆیشتین كاتێك لە چایخانە نزیك بوینەوە دەوریەكان بۆ لای ئێمە هاتن زۆر لە نزیك ئێمە گەڕانەوە(خدرو حمد امین و ڕەشید) بەپەلە لە دوایان چوون زۆر بەوەستاییو نهێنی، زۆری نەخایاند نارنجۆكێیان فڕی دایە ناو چایخانەو بوو بەتەقە هەر زوو ڕێگامان لی گرتن ئەوەی لە ناو چایخانەدا بوون ئەوەی نەكوژرا بەدیل گیرا، لە ماوەیەكی كورت دا دەستمان بەسەر تەواوی بنكەی سەربازی داگرت، كەلو پەلەكانی بنكەی لەشكروچلویەك هێسترمان گرتن جاشەكان زوو ڕایان كرد زۆر بە چووستیو گورج وگۆڵی ڕاپەڕی بوون، بەشی زۆری كەلو پەلەكانیان بەجی هێشتبون ئازوقەی لەشكر لەناو مزگەوت داندرابوو خەریكی باركردن بووین لەو هێسترانەی گیرابون لەگەڵ دوو

سی عارەبانەی گامێش لەو دەمەدا یەکێك بەناوی(مجروم) دانیشتوی گوندەکە بوو بەنهێنی ئاگاداریکردم کە کۆمەڵێك سەربازی ڕاکردو لەماڵی موختاری خۆیان پەنا داوە، بانگی موختارم کرد پێم گوت: (دەڵێن میوانت هەن بابڕۆین بیان ناسین)، ڕۆیشتینە ماڵیو گەڕاین لە ناو کادین حەوت سەربازی بەچەك دۆزرانەوە ئەوانیشمان بەڕی کردن، سی عارەبانەی گامێشو (40)هێستر لە خۆراك بارکران، ئەوەی پێویست بوو لە مزگەوت بارکراو بەڕێمان کرد بۆ (ئالیاوە) ئەوەی مابوو بەخەڵکی گوندمان گوت وەرن بۆخۆتانی بەرن ئەوەی لەناو مزگەوت ماوە.

ئەوەی دەمەوێت لیی بدوێم ئەوەیە لە ماوەیەکی زۆر کورت ئەو شەڕە دژوارە، کۆمەڵە سەربازێك بەدیل گیران ئەوانەی کوژرابون شەو درەنگ بوو نەزاندرا چەند بوون، لاشە زۆر کەوتبون لە دەوروبەری چایخانە لاشەی دوو ئەفسەریش لەناو چایخانەکە کەوتبون.

لێدانی بنکەی لەشکر سەرکەوتنێکی سەربەرزانەبوو، ئەو ئازوقەی لە قارنێمان گواستەوە ئالیاوە باوکم دابەشی سەر بنکەکانی هێزەکانی دەوروبەری کرد، هەندێکیش ناردرا بۆ شنۆ، هێسترەکانیش (ڕەئیس عزت) هەمووی بردن بۆ تۆپخانە، تەنیا دوویان بۆ من بەجیٚ هێشتبوون.

ئەو چالاکیەی لەقارنی ئەنجام درا دەنگێکی زۆری هەبوو، ماوەیەك جموجوڵی سوپای ڕاگرت، ئێمەش کەمێك بووژاینەوە لە ڕووی خۆراك و وورەی چەکدارەکانیشمان بەرزبووەوە.

زوو زوو دەنگ وباسی لای وورمی دەگەیشت کەوا، شەڕی دژواری خوێناوی لەگەڵ سوپای ئێران دەکرێنو سەرکەوتون مەلامستەفا خۆی لەوییە.

ئەوەی بە دیارکەوت لە دوای تێك دانی بنکەی لەشکری لە قارنی حکومەتی ئێران ئالۆز بوو دیار بوو بیریان لە نەخشەیەکی نوی دەکردەوە، ئەوە بوو هێرشێکی بەرفراوانیان دەست پیکرد بۆ سەر ئێمەو قەلاتانو دەشتی میراوەو بەرزاییەکانی، دوژمن بە دەبابەو تۆپو فڕۆکە لە قەلاتانی دەداو هەوڵیگرتنی قوپی قەلاتانیان دەدا، چونکە قوپەکە کلیلی دەرگا بوو بۆ سوپای هێرش بەر، ئەوە بوو لە ڕێگای نەغەدە شنۆ بۆ قەلاتان لە چیانەوە بۆ میراوەو دەربەندو ئالیاوە، هەر لەگەڵ بەرە بەیان تا ئێوارە درەنگ شەڕو لێکدان بوو، ئێمە لە ئالیاوەو میراوە ڕێگامان نەدان بێنە پێشەوە هێزەکانیان بە شکاوی گەڕانەوە، بەلاّم لە بەری قەلاتان بۆ ئێوارە گەیشتنە قەلاتانو قوپی قەلاتانیان گرت، بنکەی هێزی حمدئاغا چووە گوندی (گوندە وێرە) لە دیوی لای شنۆ، بێگومان بەگرتنی قوپی قەلاتان ئێمەش کەوتینە مەترسیو ناچار بووین بکشێینەوە لەبەر چەند هۆیەك :ـ

1- قەلاتان لە ئێمە بە پشتەوە تر بوو دەیان توانی بەئارەزوی خۆیان سەنگەرەکانمان تۆپ باران بکەن.

2- دەیان توانی ڕێگای گەڕانەوەمان لی بگرن.

3- زۆر لە چەکدارەکانمان ئەوانەی خاوەن ماڵو منداڵ بوون ڕۆیشتن ماڵەکانیان بگوازنەوە سەر سنوور.

4- بە ڕاستی چەکدارەکانیش هیلاكو ماندوو بوبوون مانەوەمان لەوی لە مەترسی زیاتر هیچ سودێکی تری نەبوو.

ڕۆژی دوای گرتنی قەلاتان ئێوارە بە درەنگەوە چەکدارەکان لەگەڵ باوکم ڕۆیشتنە (گوندە وێرە) لای حمدئاغا) منیش لەگەڵ دوو چەکداری تر بۆ شەو چومە گوندی (حەسەن نوران) لای (ڕئیس عزت عبدالعزیز) بە داخەوە زۆر کزو داماو بوو هەر زوو گوتی: (دوێنێ قازیو براوو برازای لە سێدارە دراون جێگای غەمو پەژارەیەو گەورەترین زیانە بەکوردکەوتووە)، ئەوەی ڕاستی بێت ئەو شەوە بۆ ئەوە چوبووم گوێ لە ئامۆژگاریەکانی (ڕەئیس عزت) بگرم، بەلاّم بە داخەوە ئەو مرۆڤە هەست بەرزە تەواو دڵتەنگو غەمبار بوو لە ئەژمەتی ئەوانەی لە سێدارە درابوون. بەیانی پێش بگەڕێمەوە (گوندە وێرە) دوو چەکداری (حمدئاغا) هاتنە لای (ڕەئیس عزت) پێیان ڕاگەیاند(مەلامستەفا) هاتووە وا لە بنکەی حمدئاغایە لە(گوندە وێرە) ئەگەر بفەرموون بێی بۆلای. عزت گوتی: (ئەگەر پێیان نە گوتبام نە دەهاتم بەلاّم مەڕۆ بەیەکەوە دەڕۆین). بەڕێ کەوتین بۆ گوندە وێرە کاتێك گەیشتینە گوند چوین بۆ بەخێر هاتنی (مەلامستەفا) ناوبراو باسی شەڕەکانی لای ورمیی بۆ کردین لە دواییدا ڕەئیس عزت گوتی: (بە پەرۆشەوە دوێنێ نا پێری قازیوئەوانەی لەگەڵی بوون لە سێدارە دران ...).

مەلامستەفا زوو بەدەنگ هاتوگوتی: (تۆ بۆ پەرۆشی؟ حکومەتی ئێران بە خائینی تاوانبار کردوون) زیاتریش دوا دەربارەی ئەوان، هەستم کرد ڕەئیس عزەت زۆر نیگەرانو پەست بوو، لە دوای ماوەیەك هەستاو ڕۆیشتە سەر کانیاوەکەی گوند، لەوی نەگەڕایەوە، بێ ئەوەی خواحافیزی بکات، ڕۆیشتەوە شوێنی خۆی، کاتێك حمدئاغا گوتی: (عزەت بۆ کوی ڕۆیشت؟) پێیان گوت گەڕایەوە بۆ (حسن نوران). حمدئاغا زوو گوتی: (بێگومان لە دوانەکەی مەلامستەفا نیگەران بووە لە بەر ئەوە ماڵ ئاوایشی نەکردو ڕۆیشت)، لە دوای حمدئاغا مەلامستەفا پرسی (ئەوە عزت چی لێهات دیار نیە؟) فقی حسن گوتی:(ئەزبەنی وادیارە لە قسەکانی ئێوە ئەوەی دەربارەی قازی کردتان نیگەران بووە، بۆیە گەڕاوەتەوە حەسەن نوران). مەلامستەفا بە زەردەخەنەوە گوتی: (ئەو ئەفەندیانە بەو ڕاستیەی من پێیان دەڵێم زۆر پەست دەبن هیچ دڵخۆش نین بەو ڕاستیەی دەیان خەیە ڕوو، ئەوان هەردەم بارگرانی سەرشانی ئێمە بوون)، زیاتریشی لەسەر گوتن.

شەو بۆخەوتن فەقی حسن باوەر پێکراوی مەلامستەفا لای ئێمە جێگای بۆ دیارکرابوو لەگەڵی کەوتمە قسەو پرسیم: (وا دیارە مەلامستەفا لەو ئەفسەرانەی لە سوپای عێراق ڕایان کردووەو لەگەڵ

ئێوەش دەربەدەرن ناڕازیەو هەردەم لێیان بە ڕەخنەیە، ئێوە چی لی دەزانن؟) فقی حسن گوتی: (ئەفسەرەکان بەگشتی خاوەن بیروڕان دەیانەوی کارەکانیان لە ڕێگای ڕێکخستن بکەن دوور بێت لە کاری هۆزایەتی، مەلامستەفاش بە قسەیان ناکات، شتی تریش هەیە لێك دوورن). منیش پرسیم: (فقی حسن جیاوازیەکی تریش هەبووە کە بویتە هۆی ساردی نێوان قازیو بارزانی، ئەفسەرەکان زیاتر ڕوو لە قازین لە قسەکانی شێخ جەلالیش وا دیار بوو ئەو ساردیە هەبووە بۆ ئەمە چی دەڵێیت؟) فقی حسن گوتی: (دەتەوی لە ڕاستی بگەیەت، بەکورتی ئەفسەرەکان لەگەڵ بیروڕای قازی دابوونو چەپڕەو بوون، مەلامستەفاش بە پێچەوانەی ئەوانە ئەو ڕاستیەش شاراوە نیە هەر ئەوەشە بووە بەهۆی ساردی نێوانیان). لەوکاتانە بوو بە ڕاسپاردەی بابم چومە شنۆ، ڕۆیشتمە لای وەهاب ئاغا، دیار بوو هەر تورەو لالوت بوو، بەناڕێکی لۆمەی مەلامستەفای دەکرد، زۆرم پی ناخۆش بوو کە پێمی گوت: (بەقسەی باوکت نەبیتە جەندورمەی چاوبەست، چونکە ئەوەی تۆ بەدوای کەوتی هەو نیە)، ئەوەی جێگای ڕەزامەندیمان بوو شەوێکی خۆشمان بەسەر برد، بەیانی مەلامستەفا ڕۆیشتە شنۆ، کاتێك دەرکەوت دەستێکی دانا سەر شانم وگوتی : (مێرك ئەو دەستو بردەی لێرە کراوە هەمووی ئاگادارمو زانیومەتەوە مێرینیا تۆم بۆ باس کراوە).

لە (1947/4/4) لە سەر ڕاسپاردەی حمدئاغا ڕۆیشتمە بنکەی تۆپەکان، بەلاّم دیار بوو(ڕەئیس عزەت)و ئەفسەرەکان لەوی نەبوون ڕۆیشتبونە شنۆ، لە ڕۆژی(1947/4/7) ئاگادارکراین کەوا بڕیار دراوە ماڵەکان بڕۆنە سەر سنوری عێراق، ئەوەی گران بوو ئەوەبوو کە دەبوایە ماڵەکان بەسەر بکەونە سەر بەرزاییەکانی پشتی شنۆ بەسەر بەفردا ئاوای دیوی لای ڕووباری گادەر بن، بێگومان ئەو ڕێگایەی پێیدا دەڕۆیشتن ڕووبەڕووی سوپای دوژمن بوو دەیان توانی بە تۆپی دوورهاوێژ تۆپ بارانیان بکەن، چاریش نەبوو دەبوایە هەر بەو ڕێگایەدا بڕۆنە سەر ڕووباری گادەر، بۆ ئەوەی ئەو کۆچبارەی ئاوارەکان کەمێك لە مەترسی دووربکەونەوە(حمدئاغاو سلێمان بەگ) لەگەڵ (ڕەئیس عزەت) بیریان لەوە کردەوە دەستێك لەو هێزانەی دوژمن بوەشێنن. بۆ ئەم مەبەستە بڕیاردرا هێزێکی چالاك شەو بڕۆنە بن سەنگەرەکانی ئەوان بەیانی تۆپەکانی ئێمە سەنگەرەکانی دوژمن تۆ باران بکەن ئینجا هێزە ئامادە کراوەکە هێرش بەرێتە ناو سەنگەرەکان، بەڵی بە شەو ئێمە ڕۆیشتینە بن سەنگەرەکانی دوژمن چاوەڕی بووین بەتۆپ لێیان بدری، بەیانی کاتێك تۆپ بارانی هێزەکانی ئێمە دەستی پێکرد تۆپەکان کورتەیان دەکرد زۆری نەمابوو بەر ئێمە بکەون، ئەو ڕۆژە بەدرێژایی ڕۆژ لەبن تاشە بەردەکانی شاخ لەسەر تەنیشت نەبزوتین ئەگەر بیانزانیبایە ئێمە لەوێین هەر بە نارنجۆك هەموویان دەکوشتین، کاتێك

دونیا تاریك داهات ئەوجا بە نهێنی گەڕاینەوە. لە ڕۆژی دیاریکراودا کۆچباری ئاوارەکـان کەوتنــە ڕێ بەسەر دەکەوتنە بەرزاییەکان بەناو کەویە بەفرەکاندا تێپەر دەبوون بەرەو سنوری عێراق بۆسەرگادەر.

لە دوای ئەوەی لە لێدانی دوژمن سەرنەکەوتین ڕێگا درا بەو چەکدارانەی مـاڵو منـداڵیان هـەبوو ئەوانیش بڕۆن منداڵەکانیان بگەیێننە سەر ڕوباری گادەر منیش ڕۆیشتم بۆ ئـەوەی بـزانم منداڵـەکانم گەیشتونەتەکوی، کاتێك شەو بەسەرکەوتین سەیرێکی سەر ڕوبارمـان کـرد لەوبـەرو ئـەو بـەر ئـاگر دادەگیرسا، وێنەیەکی دڵتەنگ دەکەوتە بەرچاو، ئـەو مـاڵو منداڵـە بـەو سـەرمایە لـە سـەر ڕوبـار کۆبونەتەوە نیوەشی زیاتر وا بەڕێوەیە، سوپای دوژمنیش بی ڕەحمانــە بـە تـۆپ و فرۆکـە لیـی دەدان، کاتێك دابەزینە سەر ڕوبار گەڕاین بەو شەوە ماڵەکەمان دۆزیەوە دیـار بـوو ئەوانـەی زوو گەیشـتبونە سەر ڕوبار لە چەند شوێنێك بۆ پەڕینەوە پردیان هەڵبەستبوو، کاتێك بە ڕۆژ سەیری ئەوبەری ڕوبـارت بکردبایە هەر بن بەردێکو بن دارێك چەقەڵە شاخێك چەند منداڵێك سەریان پێکەوە ناوە بەو سـەرماو ساردیە.

ئەوەی زۆر نیگەرانی کردم بەیانی دەنگێکی دڵتەزێن ڕاگەیندرا کە شەو ئەفسەرەکان لـە شـوێنێك بووینەو لە بەر ئاگر دانیشتبون لە دورەوە تەقەیان لیّ دەکرێت ملازم(حمە صالح) بریندار کـراوە، ئـەو کردارە ترسنۆکانەیە بووە هۆی ناڕەزامەندی هەندی لە ئەفسەرەکان هەر ئەو ڕۆژە پەرت وبـڵاو بوونـەوە هەریەکەی بەلایەکدا ڕۆیشتن، ئەوانەی مابونەوەش لەوپەڕی پەرۆشی غەمباری دابوون.

ڕۆژی(11/4/1947) سەر لە بەیانی (ئەحمەد بەگی مجید خـان)ی کـوڕە خـاڵی بـاوکم هـاتبوو فەردە ئاردێکی بۆ هێنابووین دەیویست باوکم ببینی، بەڵام باوکم هـەر لـە دیـوی شـنۆ مـابوەوە زۆرم هەوڵدا تفەنگێك بۆ خۆی ببات ڕازی نـەبوو، بـەیانی (12/4/1947) دەوری کاتـژمێر دە کاتێـك بانگیان کردم کە چوم دیتم (حمدئاغا)ی مێرگەسۆری وەستا بوو ڕۆیشتمە لای هەر زوو گوتی: (ئەگەر ئیشت نەبێت وەرە دەڕۆینە ماڵەکانی ئەولای)، لەگەڵی چووم کاتێك گەیشتینە لای ڕەئیس عـزەت لـە بن بەردێك دانیشتبوو کزوو داماو بە تەنیا، کاتێك ئێمەی دیت هەسـتاو بـەخێرهاتنێکی زۆر گـەرمی لێکردین لە دواییدا لەگەڵ حمدئاغا کەوتنە دوان، حمدئاغا پیی گـوت: (مـن ڕاسـپاردراوی خـودانیم یانی (شێخ ئەحمەد) کە بە ئێـوەو ئەفسـەرەکان ڕابگەیـەنم کـە ئەفسـەرەکان خۆیـان نەدەنــە دەسـت حکومەتی عێراق لەبەر ئەوەی ئەوان بە یاسای سەربازی دەدرێنە دادگاو لە سێدارە دەدرێن)، ئەو پیاوە ڕەوشت بەرزە لە وەڵامدا گوتی: (حمدئاغا شێخ ئەحمەد مرۆڤێکی دڵپاکەونایەوێت ئێمە تووشـی بـەڵا ببین زۆر سوپاسی دەکەم، بەڵام من بڕیارم داوە خۆم دەدەمەدەستو دەرۆمە ژێرپەتی سێدارە، کۆمـەڵانی خەڵك دەزانن لە سەرچی لە سێدارە دراوم نەك، بی سەروو شوێن بزربم) زیـاتریش قسـەی کـرد. چـوین

ئەوانی تریش ببینین دیار بوو (بەکرئاغا) گەڕابوەوە عێراقو بەنهێنی (جلال ئەمین بەگ) خۆیدا بووە دەست ئێران (خیراللەو محمدقودسی)ش وەك عزەت بڕیاریان دابوو لەگەڵ منداڵەکانیان بڕۆنەوە عێراق. لەگەڕانەوەماندا لامان دایە لای (وەهاب ئاغا) ئەویش لەژێر چەقەڵە شاخێك دانیشتبوو زۆر شپرەزەو بی سەرو بەر بوو، حمدئاغا لیی پرسی: (ئەوە چیە ئەوها خۆت بەرداوەتەوە؟) وەهاب ئاغا لە قسەکانیدا زۆر بە نابەدڵی باسی ژیانی خۆی دەکردو زۆر بێزار بوو دیار بوو هیچیان نەبوو بیخۆن، لەوی حمدئاغا گەڕایەوە لای شێخ ئەحمەد، من لای وەهاب ئاغا مامەوە کاتێك هەستام بڕۆم پێم گوت: (یەکێك بنێرە با هەندێك ئاردتان بۆ بنێرم، لەوکاتە ناوبراو پرسی تۆ نیازت چیەو چۆن دەگەڕێیەوە؟) گوتم: (کاك وەهاب من خۆم نادەمە دەستی حکومەت لەبەر ئەوەی فرمانی خنکاندم لە سەرە با لە چیاکان بکوژرێم باشترە نەك ئەوان بمکوژن، وادیارە مەلامستەفا خۆی ناداتە دەست ئەگەر وابێت لەگەڵی دەڕۆم بزانین چیمان بەسەر دێت ئەگەر چی ناشزانم باوکم چی دەکات).

وەهاب ئاغا گوتی: (ئەگەر بە گوێم دەکەیت خۆت لە داوی مەلامستەفا بە دوور دەخەیتەوە، وەك ئێمە بەدوای کڵاوی بابردو مەکەوە باوکت نەزانە، هێشتا هەر لەسەر بیروڕای هۆزایەتیە، مەلامستەفا حەز لە پیاوی وەك باوکت دەکات بە چاوبەستی بەدوای بکەوێتو لەژێر فەرمانی خۆیدا بێت هەرچی بڵێت دەبی بڵی بەڵی ئەز بەنی). پێم گوت: (ئێوە ڕۆشنبیران هانتان داین مەلامستەفا بناسینو گوی ڕایەڵی فەرمانی بین ئێستاش شتێکی تر دەڵێن). وەهاب ئاغا گوتی: (تازە پێم گوتی ئێمە بە دوای کڵاوی بابردوو کەوتبوین تا هەڵدێراین).

لە دوای قسەکردنێکی زۆر لەگەڵ وەهاب ئاغا گەڕامەوە، دوای نیوەڕۆ چومە ئەو شوێنەی ماڵی شێخ ئەحمدی لی بوو خەڵکێکی زۆری لی بوو وەزعەکە بە ئاڵۆزی دیار بوو، کەس بەکەس نەبوو ئەو هەموو چەکانە لەسەر یەك داندرا بوون بەردەوامیش دەهاتن چەکیان دادەناو دەڕۆیشتن، خەڵکەکە پەلەی دەکرد بڕوات لەبەر ئەوەی برسیەتی هیلاکی کردبوون، سەرماو ساردیش سەر بارو بن بار، لەو کاتەدا ڕاگەیەندرا کە سوپای دوژمن لە پشتی شنۆ هێرشی هێناوە بۆ ئەوەی ئەو ماڵانەی هێشتا بەسەر نەکەوتوون بیانگرێت. حمدئاغا دەرکەوت گوتی: (ئەو پیاوانەی چالاکن زوو بڕۆنە هانای ئەوانەی هێشتا بەڕێوەن، دەی ئەوەی مرۆیە زوو بڕوات ئەو چەکدارانەی لێرەن یەکسەر بڕۆن فریای ئەو ماڵانە بکەون). هەر زوو زیاتر لە بیست، سی چەکدار ڕۆیشتین بۆ ڕووبەڕوو بونەوەی سوپای ئێران، کاتی گەیشتین تووشی شەڕێکی خوێناوی بووین، بەڵام لێدانێکیان لێدرا نەیان زانی کە چۆن بگەڕێنەوە، ئەوان بەو نیازە بوون هەندی ماڵ بگێرنەوە، بەڵام پێش ئەوان بگەنە ماڵەکان، ئێمە دەستمان لی وەشاندن، سوپا بە شکاوی بەرەو شنۆ سەرەوژێر هەڵاتن تا شنۆ خۆیان ڕانەگرت.

هەواڵنامەی کتێب

ڕۆژی(1947/4/13) هەندی لە ماڵەکان کەوتنە ڕێ بەرەو عێراق، ڕۆیشتن بەردەوام بوو تا ڕۆژی(4/17) ئێوارەی ڕۆژی دیاریکراو کۆتایی هات، دوا ماڵ لە گادەر ڕۆیشتنە (خرێنە) لەوێش بەڕێ دەکرانە(دیانە) لەوێش دەخرانە ناو تێل دڕ [K].

ڕۆژانی(13-1947/4/17) ئەو ڕۆژانە بوون کوردە ئاوارەکان بەشێوەیەکی گشتی بارزانیەکان خۆیان دەدایە دەستی دوژمنو نەیارانی کورد، ئەو ڕۆژانە ڕۆژانی جیابونەوەی کۆمەڵێك کەس بوو لە ماڵو منداڵەکانیانو دوورکەوتنەوەی بۆ سەر سنورە دەستکردەکانی نێوان (ئێرانو تورکیاو عێراق) ماڵو منداڵیش بۆ ناو تێلدڕ لە دیانە، بەو شێوەیە ئەم ڕۆژانە ڕۆژانی لێکدابڕانو فرمێسك بارینو دەست لێك بەردان بوو!

دوای ئەوەی ماڵەکان ڕۆیشتن ئەو چەکدارانەی ڕازی نەبوون چەك دابنێن لەگەڵ (مەلامستەفا) لە ڕێکەوتی (1947/4/17) پێش ئەوەی تاریك دابکەوێت ڕۆیشتنە ناو ماڵە کۆچەریەکانی (هەرکی) ئەوانەی سەر بە(تەهابەگ)بوون شەو لەوی ماینەوە ماڵە کۆچەرەیەکان لە بەرزاییەکانی بەری ئێران ڕەشماڵیان هەڵدابوون، بەشی زۆری چەکدارەکان ڕۆیشتبونە ناو هۆبەکانی(زێرۆ بەگ) لە نزیك سی کوچکەی سنورەکان، سوپای ئێرانی زانیبوی بارزانیەکان ڕۆیشتونەتە عێراق بەیانی پێش گزنگی هەتاو ڕوویان کردە هۆبە ڕەشماڵەکانی کۆچەریەکان دیار بوو(تەها بەگ) بە سواری وەڵاخ تەنگاوو هەلاسان هاتە لای (مەلامستەفا)، داوای لێکرد کەوا ڕێگا نەدرێت سەربازەکانی ئێران بگەنە ماڵەکانیان تا بار دەکەنو لە گادەر دەربازی دیوی لای عێراق دەبن.

بارزانی بە سلێمان بەگی گوت: (با هەندی چەکدار بڕۆنە بەرایی سوپا، بەڵکو بیان گێرنەوە هەتا ماڵەکانیان باردەکەن). سلێمان بەگ گوتی: (مەلامستەفا لەدوێنێوە لێرەین لە ناو ماڵەکانی ئەوان تێر نانمان نەخواردووە، چۆن بە زگی برسی شەڕ دەکرێت). لەگەڵ ئەوەشدا لە سەر فەرمانی (مەلامستەفا) کۆمەڵێك چەکدار چوون، کاتێك سوپای دوژمن زانی ئێمە ڕۆیشتینە پێشیان زیاتر نەهاتن لەوی ماینەوە تا ماڵەکانیان بارکردنو ڕۆیشتن، کاتێك گەڕاینەوە زۆر درەنگ بوو بە شەو ڕۆیشتین بۆ ناو ماڵەکانی(زێرۆ بەگ)لە نزیك سنوری تورکیا هەر لە شوێنی هۆبە ماڵەکانی (تەها بەگ) دەرکەوتین تووشی ڕێگایەکی دوورو سەختو نالەبار بووین، شەوێکی سارد تا بەسەر کەوتین تەواو هیلاك بووین، لە زۆر جێگا ئاگرمان دەکردەوە، پێش بەرەبەیانی لە هەندی ماڵی کۆچەریەکان نزیك کەوتینەوە لاماندا ناو ڕەشماڵەکان تا بووە ڕۆژ لەوی نەمان زانی (مەلامستەفا)و ئەوانی لەگەڵی

[K] ئەو سیمە سەربازیە دڕەی کە لەدەوری سەربازگەکان ڕا دەخرێت .

بون ڕۆیشتبوونه ناو هۆبه بۆ ماڵی (زێڕۆ بەگ)، ئەو شەوه لەڕێگا (عبدالرحمن مفتیو محمدنجیب بەرواری)مان لەگەڵ بوون، لەبەر ئەوەی بە درێژایی شەو ڕۆیشتبوین لە دوای پشوودانێکی تەواو دابەزینه ناو ماڵەکانی خوارەوه.

ئەوەبوو هەر لە(4/17 تا1947/4/21) لە ناو ئەو هۆبە ڕەشماڵانەی هەرکیەکان ماینەوه، ئەوەی شایانی باسه ئەو هۆبه ماڵانەی کۆچەریەکانی (هەرکی)، ئەوانەی سەر بە(زێڕۆ بەگ) بوون ئەوەندەی لە دەستیان هات میوانداریان کردین کە جێگای ڕەزامەندیمان بوو. لە ڕۆژی(1947/4/21) لە ناو ماڵە کۆچەریەکان دەرکەوتین بەرەو دۆڵی (خواکورك) سەرەو ژێر ڕۆیشتینه خوارەوه بەناوخاکی کوردستانی عێراق بۆ ناو هۆزی برادۆست.

هەواڵنامەی کتێب

هەواڵنامەی کتێب

بــەشی چوارەم

سەرەتـای ڕێ ڕۆیشتنە دوورو درێژەکەمان بەرەو سۆڤیەت

لە دوای تێکچونیکۆماری مهاباد لە ڕۆژهەلاتی کوردستاندا لە شکری بارزانیەکان خۆیان نەدایـە دەستی سوپای هێرش هێنەر بۆ سەر کوردستان، ووتوویژی نێوان حکومەتی ئێران‌و شێخەکانی بارزانی سەری نەگرت، نزیکەی دوومانگ شەڕ بوو لەگەڵ ئێران لە ئەنجامـدا بارزانیـەکان گەڕانـەوە عێـراق، بەشێکی زۆری چەکدارەکان لەگەڵ (مەلامستەفا) مانەوەو چەکیان دانەنا ڕویـان کـردە کێوەکـان، بـۆ ماوەیەك گەڕانەوە کوردستانی عێراق، نزیکەی مـانگ و نیوێـك لـە گونـدەکانی(مـزوری) ماینـەوە، بەرەبەیانی(21/4/1947) لە سێ کوچکەی سنورە دەستکردەکانی نێوان هەرسێ داگیرکەری دژ بـە کورد(تورکیا و ئێران ، عێراق) ئەوانەی زۆر لە مێژە دەسەلاتدارن بەسەر کوردسـتاندا، هـەر کاتێـك بزاڤو شۆڕشێك سەری هەڵدابێت لە هەر پارچەیەك هەرسێکیان یەك دەگرن بۆ دامرکاندنەوەی.

ئەو کەسانەی چەکیان دانەناو نەڕۆیشتنەوە ژێـر دەسـەلاتی دارودەسـتەی (مـەلیك) لـە بـەرزایی چیاکانی سەر سنوور بەرەو دۆڵی (خواکورك) دابەزین، ئەو شوێنەی ئێمەی پێدا تێپەڕ دەبوین دەبوایـە بەناو هۆزی (برادۆست)دا برۆین، هۆزی ناوبراویش لـەژێر دەسـەلاتی بەگزادەکانیـدا بـوو، لـە نێـوان برادۆست‌و بارزانیەکانیش ناکۆکی هەبوو.

بەڵێ گەروە بەفراویەکەمان بەجێ هێشت‌و کەوتینە دۆلاییەك‌و شۆڕ بووینەوە ناو دۆڵێکـی پـڕ لـە داروبار، لەشکر کۆمەڵ کۆمەڵ بە دوای یەکتردا دەڕۆیشتنە خوار لە پێچ و گردۆڵکەکان دەرباز دەبوین، کشومات بـەبێ دەنگـی پـێش ئـەوەی تاریـك دابکـەوێت لـە شـوێنێك وەسـتاین چاوەڕوانی شـارەزا بووین،کاتێك شارەزا هات دیار بوو یەکێك بوو لە کوڕە خاڵەکانی سلێمان بەگ کە ناوی (محمد شـریف مجیدخان) بوو ناوبراو پیاوێکی ڕێك‌وپێك‌و لێهاتوو بوو، دوو چەکداریشی لەگەڵ دابون ماوەیەکی تەواو لای باوکم دانیشت، ناوبراو لەلایەن بنەماڵەکەیانەوە ناردرابوو بۆ شارەزایی لەگەڵ ئێمـە بێـت تـا لـە هۆزەکەی ئەوان دەرباز دەبین، (محمدشریف) هەر لەسەر سنوری هۆزەکەیانـەوە کەوتـە پێشـمان تـا دوا گوندیان(دەریا سۆر) کاری ناوبراو هەر شارەزایی نەبوو، بەڵکو لە پێش لەشـکر دەڕۆیشـت ئاگـاداری گوندەکانی دەکرد خۆراك‌و ئەو پێویستیانەی کە پێویستمان بوو دابین بکەن.

ئێوارەی ڕۆژی(22/4/1947)گەیشتینە گوندی(ئەرموشە) ئەگەرچـی گونـدی نـاوبراو چـەند ماڵێك بوون ئێمەش(500) چـەکدار زیـاتر بـووین لەگـەڵ ئەوەشـدا پێشـوازیەکی زۆر مەردانـەیان

هەواڵنامەی کتێب

لێکردین، ئەوەش ئەوە دەگەیێنێ کەوا پیاوەکانی(محمد شریف)دەپێشدا دەرۆیشتن گوندەکانیان ئاگادار دەکردەوە بۆ خۆئامادە کردنیان کەوا لە شکر بەڕێوەیەو بە گوندەکەتان تێپەڕ دەبێت، بۆیە دەبێ خواردنیان بۆ ڕێك بخەن بەپێی تواناتان ئەگەر دووسێ ماڵیش بوون، بەلاّم توانیان نانی(500)چەکدار زیاتر ئامادە بکەن و بە ڕەزامەندی بەڕێمان بکەن، ڕۆژی(23/4/1947) لەوێ کەوتینە ڕێ ئەو شوێنەی پێیدا تێپەڕ بووین شوێنێکی زۆر دڵگیرو خۆش بوو بەناو دارستانێکی چڕدا دەرۆیشتین، کۆمەڵێك باسك و دۆڵ وگەرومان بڕی بۆ ئێوارە گەیشتینە گوندی(بەنی) گوندی ناوبراویش ئەوەی لە توانایدا هەبوو بۆیان کردین ئەو ڕۆژە لەو گوندە ماینەوە لەبەرئەوەی دەبوایە بەشەو بڕۆین ئەو ڕێگایەی کە دەبوایە پێیدا بڕۆین بەتەنیشت (کانیە ڕەش)دا تێپەڕ دەبوو، گوندی کانیە ڕەشیش مەخفەری پۆلیسی لێ بوو، ئێوارەی ڕۆژی (24/4/1947) لە گوندی(ئارموش)ە دەرکەوتین شەو درەنگ گەیشتینە نزیك ئەو چۆمەی کە لە خوار کانیە ڕەش دایە، ئاگادار کراین لەو شوێنە زۆر بەنهێنی و ماتی بڕۆین نەدەبوایە بش کۆخین،کاتێك گەیشتینە چۆمەکە دیار بوو پڕبوو لە دار چنارو داری ترێ ئاوی، تا بڵێی تاریك بوو چڕی دارەکانیش تاریکتری کردبوو، بەڕیز بە دوای یەکتردا دەرۆیشتین لەبەر تاریکی زۆر خۆمان بە یەکتردا دەداو یەکترمان نەدەدی تا لەو چۆمە دەرباز بووین زۆر ئەزیەتمان دیت، بەرەبەیانی(25/4/1947)گەیشتینە گوندی (دەریا سۆر) گوندی ناوبراو دەکەوێتە سەر لێواری ڕووبار ئەو ڕۆژە تا ئێوارە درەنگ لە دەریا سۆر ماینەوە، ئەو بەری ڕووبارەکە سنوری کوردستانی باکوور بوو (تورکیا) ئەو ڕۆژە زۆر باش حەسایینەوە خزمەت گوزاری خەڵکی گوندیش جێگای ڕەزامەندی وحەسانەوەی زیاترمان بوو.

ئێوارە درەنگ لە ڕوبار پەڕینەوە بەری تورکیا ئەو شەوە بە درێژایی شەو ڕۆیشتین شەوێکی تاریك و ڕێگایەکی هەورازو ناخۆش، لەگەڵ تاریك و ڕۆنی بەیانی لەسەر سنوری عێراق لە گەرووی زیتی لەگەڵ پۆلیسەکانی مەخفەر بوو بە شەڕ لە ماوەیەکی زۆر کورتدا مەخفەرەکە گیرا، لەو شەڕەدا یەکێك لە چەکدارەکانی ئێمە بریندار بوو کە ناوی(تیلۆ کەریم) کەلێتی بوو، ناوبراو باب و برایەکی لەگەڵمان بوون، گوللەیەك بە بەردەستی کەوتبوو بە هیچ جۆرێك خوێنی نەدەوەستا هەرچەندە(میرحاج) هەوڵێکی زۆری دا خوێنەکە نەوەستا هەوڵدانەکەی میرحاجیش بێ سوود بوو لەگوندی ئەرگۆش تەواو بوو. هەر لەو شوێنەی مەخفەرەکەی لێگیرا لەشکر دابەشی سەر گوندەکانی ناوچەی مزوری سەر بە بارزان کرا،ئەوەی شایانی باسە گوندەکان نیمچە چۆل بوون خەڵکێکی زۆر کەمیان تێدا مابوون، ئەوەی ماش بوو ساڵی (1945) لەلایەن جاشەکان تالاّن کرابوون، ئەوکاتە بەشی زۆری ماڵەکان ڕۆیشتبونە کوردستانی ئازادکراو لە دیوی ئێران ئەو مالاّنەشی کە مابوونەوە بەروبومێکی وایان نەبوو بەشی

ژیانیان بکات، ئەوان لەو پەڕی بێدادیو پەرێشانیدا بوون،ئێمەشیان لێ پەیدا بووین باریان گرانتر بوو.
لە پاش گرتنی مەخفەری (زیتی) ئەو ڕۆژە تا دوای نیوەڕۆ لەناو لێڕەواری نزیك گوندی (زیتی) ڕامان بوارد لەبەر ئەوەی شەو زۆر هیلاك ببوین لەڕێگا، باش نوستین دوایی چوینە سەر کانیاوێك لە بناری چیای(گەوەندی) ماوەیەکی خۆشیش لەوێ ماینەوە نزیك ڕۆژئاوا ڕۆیشتینە(ئەرگۆش) بە درەنگەوە گەیشتینە گوندی ناوبراو، ئێمە تەنها بەشێك بووین گەیشتینە ئەرگۆش، ئەوەی زاندرا بەشەکانی تری لەشکر ڕۆیشتبونە گوندەکانی(سێلکەو مێرۆزو پێندرۆو سەرشنگیل‌وشیڤێ)و گوندەکانی تری مزوری بەتێکرایی لەبەر ئەوەی بەشی زۆری چەکدارەکان خەڵکی شوێنەکە بوون زۆریان کەس‌و کاریان لە گوندەکان مابوون پێ ڕانەگەیشتبون بڕۆنە ئێران. ئەوەی شایانی باسە بە تێکرای ئەو ماڵ‌و منداڵەی لە ژێر سێبەری حکومەتی کوردستان دەژیان ناچار لە سەر ڕوباری(گادەر)ڕۆیشتننەوە ژێر دەستەلاتی حکومەتی عێراق چاوەڕوانی ئەوەبون بەڵکو لێبوردنێك دەر بکرێت، ئێمەش بەو نیازە گەڕاینەوە سەر کێوەکانی سەر سنوور. هەرلە(1947/4/26)تا کۆتایی مانگی(1947/5) لەو شوێنانەی لە سەرەوە ناویان هاتووە ماینەوە چاوەڕوانی لێبوردنمان دەکرد، کەچی حکومەت هێزێکی زۆری سوپاو جاشەکانی بەڕێ کردە دەوروبەری ئەو شوێنانەی ئێمەی تێدا بووین بۆ لێدانمان.

مانەوەی لەشکر لە دەڤەرا مزوری

وەك لە سەرەوە دیاری کراوە ئێوارەی ڕۆژی(1947/4/26) لەشکر دابەشی سەر گوندەکانی دەڤەری مزوری کراو ئێمە ڕۆیشتینە گوندی(ئەرگۆش)، گوندی ناوبراو گوندێکی گەورە بوو دەکەوێتە بناری کێوی (گوەند) لەوێ دابەشی سەر ماڵەکانی گوند کراین بە گوێرەی لێوەشانەوەی ماڵەکان(من‌و حمدامین‌و رەحمان) لە ماڵێك داندراین خاوەنی ماڵەکە ناوی(ئیسماعیل) بوو ماڵی ناوبراو لەو پەڕی پەرێشانی دابوون لە ڕوی ئابوریو ژیاندا لە نانی (ئاردەخۆژەو بەڕوو کرۆسك) زیاتر هیچیان نەبوو، پێخۆریش دۆیان هەبوو ئەویش دراوسێکانیان پێیان دەدان، دەتوانم بڵێم ئەوەی لەپێش ئێمەدا، داندرا خواردن نەبوو زۆر بە شەرمەوە دەمان خوارد بۆمان نە دەگونجا ئەگینا نەمان دەخوارد، ڕۆژێ سێ ئەستورکی بچوك لە ئاردی (کرۆسك‌و بەوڕوو خۆژە) یان پێ دەدایین لەوە زیاتریان نەبوو لەگەڵ ئەوەشدا زۆر دڵ فراوان‌و خزمەت گوزار بوون.

دەنگێکی دڵ تەزێن: لە ئەرگۆش دەنگێکی بەپەرۆش ڕاگەینرا زۆر دڵ تەزێن بوو ئەویش ئەوەبوو دوو ڕۆڵەی ئازاو گیان بەخت کەری لێ هاتووی بە دەست وبرد کوژران (عەریف عبدالرحمن‌و عزیز)، ئەوانە دەڵێن خەڵکی دەوروبەری هەولێر بوون، ئەودوو کەسە دڵ سۆزە لە شەڕێکی خۆبەخۆیی کوژران، ئەوانە خۆیان دابووە دەست حکومەت لەو کاتەی گەیشتبونە ناو تێل دڕ لە دیانا دەبینن وا ئەو

خەڵکەی کراونەتە ناو سیم دەیان گرن کە ئەمە دەبینن چەند کەسێك ڕادەکەن و بەرەو ناوچەی مزوری دێن شەو بەسەر سەنگەرەکانی ئێمەدا هەڵ دەبن یەکتر ناناسن و لە یەکتر دەدەن لە ئەنجامی ئەو لێکدانەدا ئەو دوو کەسە کوژران کە جێگای پەرۆشی هەموولایەکمان بوو.

ئەو ماوەیەی لە ئەرگۆش بووین حکومەت ڕاسپاردەی نارده لای(مەلامستەفا) داوایان دەکرد خۆمان بدەین بە دەستەوەو بەبێ مەرج چەك دابنێین، بەڵام داواکەیان پەسند نەکراو ئەوە بوو حکومەت لە ژێرەوە سوپاو جاشی بەڕێ دەکردە ناوچەی مزوری لە ڕێگای(مێرگەسۆر ـ شێروان مەزن و ئاکرێ)بۆ لێدانی هێزەکانی ئێمە، ئەو گەمارۆدانەی ئەو شوێنەی کە لەشکری ئێمەی تێدا بوو لە ڕێگای (ئاکرێ)وە سوپاو جاشەکانی(ڕێکانی و سورچی) بوون لە ڕێگای شێروان مەزنیشەوە سوپاو(برادۆست) ئامادە کرابوون.

(علی حیجازی)، دووجار مفەوەز(علی بەگی قەمچیڕەش)ی بەڕێ کردە لای مەلامستەفا ڕای سپاردبوو کە بە مەلامستەفا بڵێ، ئەگەر لەسەر بەختی حکومەت دێن تسلیم دەبنەوە وەرن وە ئەگەر بە هیوای لێ بوردنیش بن چاوەڕێ مەبن. هاتنی(علی بەگ) بۆ ئەرگۆش لەگەڵ ئەو پۆلیسانەی لەگەڵی بوون دەنگوباسی بە سودمان پێ گەیشت دەربارەی ئەو ماڵ و منداڵەی گەڕابوونەوەو لە دیانا، کە ئاخۆ چیان بە سەر هاتووەو کێ گیراوە، (حسن شێروانی) ئەوەی لەگەڵ (علی بەگ) بوو هاتبوو ڕونکردنەوەیەکی تەواوی لە بارەی ئەوانەی ڕۆیشتبونە دیانا پێ ڕاگەیاندین، (علی بەگ)یش زۆر بە مەردانە بە باوکمی گوت:(سلێمان بەگ ئاگاداری خۆتان بن حکومەت نیازی زۆر خراپە دەربارەی ئێوە، بەڵکو هەوڵ بدەن زوو چارەیەك لە خۆتان بکەن). ئەو ئاگادارکردنەوەی(علی بەگ) پێویستی بە لێکۆڵینەوە هەبوو لەبەر ئەوە هەر ئەوکات ڕۆیشتمە لای(میرحاج)، شتەکەم پێ ڕاگەیاند ناوبراو گوتی: (ئێستا دەڕۆمە لای مە'لامستەفا پێی ڕادەگەیێنم نامەیەکیشمان لە ڕێکخراوەکانی ناو شارەوە بۆ هاتووە ئەوانیش داوایان کردووە کە خۆمان زوو ڕزگار بکەین، چونکە حکومەت خەریکی پیلانی لە ناو بردنتانە.

دوو ڕۆژ دوای ئەو ڕاگەیاندنە ڕۆژی(17/5/1947) بەفەرمانی(بارزانی)،(مامند مەسیح شێروانی) لەگەڵ چەکدارەکانی بەڕێ کرانە سەر ڕوبار بۆ چاك کردنەوەی پردی نێوان (ئەرگۆش ـ دری)، پردی ناوبراو جاشەکانی(حسێن ئاغای هەرکی) خەرابیان کردبوو بۆ ئەوەی ئێمە دەربازی بەری(دری) نەبین حەرەسیشی لەسەر داندرابوون، ئەو کاتەش ڕوبار یەکجار زۆر بوو، پردەکەش لەو پردانەی سەردەمی پاشای گەورەی ڕواندز بوو دیار بوو پێ ڕیزەکانی وەك خۆی مابوون وەك باسم کرد جاشەکان پردەکەیان تێك دابوو بۆ ئەوەی کەس نەپەڕێتەوە بەری(دری)، لەسەر بەرزایی پشتی

پردەکەش سەنگەرێکیان دانابوو نۆبەتداری لە ناو دابوون بۆ ئەوەی ڕێگا نەدەن پردەکە چاک بکرێتەوە.(مامەند) پێش ئەوەی بڕواتە سەر پردەکە ئەو پێویستیانەی کە پێویست بوون ڕێکی خستن‌و ئامادەی کردن، بەو شەوە ڕۆیشتنە سەر ڕوبارو کەلوپەلەکانیشی لەگەڵ خۆی بردن، لە سەرەتاوە دوو کەسی ئامادەکردن بۆ ئەوەی لە ڕوبار بپەڕنەوە بە نهێنی، ئەو کەسە یەکێکیان برازای خۆی بوو بە ناوی(میران میرخان) ئەویتریان یەکێکی شانەدەری بوو، ئەو دوانە بەڕووتی لە ڕوبار پەڕینەوە لەوێ سەری گوریسیان قایم کردو بەو گوریسە چەند چەکدارێك پەڕینەوە بەنهێنی ڕۆیشتنە سەرسەنگەرەکەو جاشەکانیان ڕاونان ئەوکاتە دەستکرا بە چاککردنەوەی پردەکە، کاتێك پرد تەواو بوو وای لێهات پیادە بەسەری تێبپەڕێت0مامەند بە منی گوت: (نامەیەك بۆ فقێ حسن بنووسە با بە مەلامستەفا ڕابگەیێنێ کە پردەکە تەواو بووە، ئینجا گوتی بەخۆت بڕۆ ئەوەی دیتت پێی ڕابگەیەنە پێی بڵێ کەوا پردەکە سازو ئامادەیە). لەسەر داوای مامەند گەڕامەوە ئەرگۆش‌و ڕۆیشتمە لای مەلامستەفاو پێم ڕاگەیاند کەوا پردەکە تەواو بووە، مامەند چاوەڕێی ئەوەیە خەبەری بۆ بنێرن بڕواتە(دری). مەلامستەفا ڕووی کردە سلێمان بەگ‌و شێخ سلێمان گوتی: (بەڕاستی مامەند مرۆڤێکی بە دەسەڵاتە ئەگەر حەز بکات لە فیل بە تواناترەو جێگای باوەڕە).

دوابەدوای ئەو ڕاگەیاندنە خەبەردرا مامەند بڕواتە(دری)و پیاوەکانی(مرادئاغای بیری)بڕۆنەوە (ستونێ)و گوندەکانی خۆیان، ڕۆژی(19/5/1947) مەلامستەفاو یاوەرەکانی گەیشتنە گوندی دری لە ماڵی حسێن ئاغای ڕاکردوو دابەزی(ملا محمد) پیرە پیاوێك بە خۆی‌و چەند کەسێکەوە لە پێشوازی وەستا بوون مەلا محمد خزمی حوسێن ئاغا بوو، دیاربوو مەلامستەفای دەناسی، هەر ئەو ڕۆژەش (19/5/1947) لە ڕێگای ئاکرێوە پیاوێك بە سواری وولاخ گەیشتە دری بۆ دیدەنی(مەلامستەفا) شەو لای مایەوە، ئەگەر بە هەڵە نەچووبم ناوی(سەیفەدین) بوو، ئەو شەوە بە درێژایی شەو دووبەدوو لەگەڵ ئەو کەسە دانیشتن قسەیان دەکرد، وا دیار بوو ئەو کەسە ڕاسپاردراو بێت، بەڵام ڕوون نەبوەوە لەلایەن کێوە بەرێ کراوە، بەیانی ڕۆژی(20/5)گەڕایەوە، مەلامستەفا ماوەیەکی لەگەڵ ڕۆیشت تا بەڕێی کرد.

کاتێك ئێمە گەیشتینە گوندی(دری) لە دابەش کردن من‌و ڕەحمان لە ماڵی جولەکەیەك دانـدراین ئەوەندەی بلێی ماڵێکی خزمەتگوزار بوون ئەگەر ژەمێك نەچووباین دەهاتنە دوامان.

ڕۆژی(20/5)مەلامستەفا ئەو میوانەی هەیبوو بەڕێی کردو گەڕایەوە گوند، فقێ حسن داوای کرد ئەو پیاوانە بڕۆنە لای مەلامستەفا(میرحاج‌و عبدالرحمان‌و محمد نجیب) ئەوانی تریش (شێخ سلێمان‌و سلێمان بەگ‌و علی محمد صدیق) لای خۆی بوون، لە دەوری کاتژمێر دە مەلامستەفاو شێخ

سلێمان‌و سلێمان بەگ بە سەرکەوتنە پشتی گوندی(دری) لە ژێردارەبەنە گەورەکان چاوەڕوانی ئـەوانی تریان دەکرد ،کەچی ئەوان ئێوارە درەنگ گەیشتنە دری، ڕۆژی(21/5/1947) هـەر لــەو شــوێنەی دیاریکراو(مەلامستەفا) داوایکرد ئەوانەی ناویان لە سەرەوە هاتووە ئامادە بـن بـۆ ئـەوەی لەگـەڵیان دابنیشێ، بۆ ئەم مەبەستە ڕۆیشتنە ژێر قەزوانەکانی پشتی گوند ،بەشداربوەکانی ئەم دانیشتنە بـریتی بوون لە(شێخ سلێمان بارزانی، میرحاج ئەحمەد ئاکرەیی، سلێمان بەگ دەرگەڵەیی، علی محمـد صـدیق بارزانی، عبدالرحمان مفتی ئامێدی، محمد نجیب بەرواری) دانیشتنەکە لەکاتژمێر دەی سەر لە بـەیانی دەستی پێکرد ، ئەوەی دیـار بـوو لەکۆبوونەوەکـە چـەند خـاڵێکی زۆر گـرنگ خرابوونـە بـەر بـاس‌و لێکۆڵینەوە.

1. دۆزینەوەی ڕێگایەك بۆ دەربازبونمان بۆ لایەك، لەبەرئەوەی حکومەتی عێراق لەگـەڵ تورکیـاو ئێران ڕێککەوتبوون بۆ لێدان‌و لە ناو بردنی ئێمە، ئەوەش لە نامەی ڕێکخراوەکانی نـاو شـاریش دیار کرابوو کە نوسیبویان خۆتان دەرباز بکەن پێش ئەوەی لێتان بدرێت، چونکە دوژمن بـەنیازی لە ناو بردنتانن.

2. ڕێکخستنی چەکدارەکان لە شێوەی(سریە)، لەشکر بە گشتی لە (500) چەکدار زیـاتر بـوو هەر (100) چەکدار بکرێن بە یەك (سریە) فەرمانـدەیان بـۆ دیـاری بکرێـت، ئەوانـەی کرانـە فەرماندە(مامەند مەسیح شێروانی، سعید وەلی بەگ شێروانی، حمـدامین میرخـان مێرگەسـۆری، ئەسعەد خۆشەوی مزوری، مستۆ مێرۆزی).

3. دیاری کردنی ئەو شوێنەی بۆی دەچین.

(بارزانی) ڕای وابوو بڕۆینە سوریاو لە ڕێگـای خۆشمـان دەسـتێك لـە ڕێکانیـەکان بوەشـێندرێت، کەچی ئەوانیتر یەك دەنگ بیرو ڕایان وابوو بەرەو سۆڤیەت بڕۆین لە بەر ئـەوەی هـەر وولاتێکـی بـۆی بچوباین لەوانە بوو بماندەنەوە دەستی عێراق، هەر چەندە گەیشتنە سـۆڤیەت زۆریـش زەحمـەت بـــوو، بەڵام تاکە ڕێگا بوو کە پەنای بۆ ببەین، لە دوای گفتوگۆیەکی زۆر(مەلامستەفا)ش ڕازی بوو بڕۆینـە سۆڤیەت لە بەرئەوەی لەوێ بەولاوە هیچ چارەی تر نەدۆزراوە. بێگومان ئەوانەی لە کۆبونەوەکە لەگـەڵ (مەلامســـتەفا) بەشـــدار بـــوون وەك ئەنجومـــەنێك ســـەیریان دەکـــرا، (شـــێخ ســـلێمان) یارمـــەتی دەربوو(میرحـاج) بەرپرسـی ڕێ ڕۆیشـتن بـوو ئـەوانی تـریش لەگـەڵ (مەلامسـتەفا) دابـوون، دوای کۆبونەوەکە ئاگاداری هەموو چەکدارەکان کرایەوە کە بێنە گوندی دری.

سەر لەبەیانی ڕۆژی(22/5/1947) سەعید وەلی بەگ خۆی‌و چەکدارەکانی گەیشتە دری

هەواڵنامەی کتێب

بەخۆی نەخۆش بوو لەداوێنی گوند لەناو خانویەکدا بوو چەکدارەکانی تازە گەیشتبوونە گوند هەندێکان لە سەر کانیاوەکەی خوار گوندی بوون، لەوکاتەدا شەش فڕۆکەی بۆمبا هاوێژی عێراقی گەیشتنە سەر گوندی دری، شوێنەکانی دەورو بەری گوندی دریێیان دایە بەر بۆمبای سوتێنەرو بۆمبای گەورە، دوو لە فڕۆکەکان زۆر هەوڵیاندا پردەکە خراپ بکەن ئەوانی تریش لەو شوێنانەیان دەدا کە بۆیان دەست نیشان کرابوو، ئەوەی پێیان بوو هەڵیان ڕشت لە ئەنجامی ئەو بۆمبابارانەیان لەدری دوو چەکداری(سەعید وەلی بەگ) شەهید بوون کە ناویان(تەمەر مستەفا بناوی، تەها عزیز سپیینداری) بوون. هەر ئەو ئێوارەیە لە وێمان شاردنەوە، دوو بریینداری پەك کەوتوشمان هەبوون لەگەڵ خۆمان بردن تا گوندی(بێداو) ئەوەی دەکەوێتە زەوی کوردستانی باکوور.

دەرکەوتنمان لە باشوری کوردستان بۆ ناو باکووری کوردستان

دوای ئەوەی بە دیارکەوت کە سوپای عێراقی خەریکی خۆ ئامادەکردنە بۆ هێرش هێنانە سەر ئەو شوێنانەی ئێمەی لێ بووین، پێش ئەوەی دوژمن دەست بە هێرش بکات لە شکری ئێمە شوێنەکانی جێ هێشت، ئەوە بوو ڕۆژی (1947/5/23) لەشکر بە تێکڕایی لە گوندی(ستونی) نزیك سنوری باکووری کوردستان کۆبووەوەو ئامادە بوو، ئەو ڕۆژە تا ئێوارە لە بن دارگوێزە گەورەکان ڕۆژمان بە سەر برد، ڕۆژئاوایەکی درەنگ(مامەند) لە گوند دەرکەوت و لە سنور ئاودیوو بوو لە دوای ئەو(محمدامین میرخان) ڕۆیشت، پێش ئەوەی تاریك دابێت گشتمان لە گەروەکە بەسەر کەوتین لەوێ دابەزینە خوار بەرەو گوندی (بێداو) گوندی ناوبراو کەوتۆتە دۆڵێکی زۆر قوڵ لە باکووری کوردستان، ڕوبار گوندەکەی کردۆتە دوو بەش بەشێکی سەر بە تورکیایەو بەشەکەی تری سەر بە عێراقە، شەو لەوگوندە ماینەوە، ئێوارەی ڕۆژی (5/24)گەیشتینە بێداو کاتێ تاریك داکەوتن بەرە بەیانی ڕۆژی(1947/5/25) لەگەڵ تاریك و ڕۆنی بەیانی مامند دەرکەوت تەورو بێڵیان لەگەڵ خۆبردن، لەگەڵ شارەزا زۆر لەگوند بەدوور نەکەوتن دەستیان کرد بە دروست کردنی پێپیلکە لە سەر بەفر تاسەر لوتکەی کێوە بەرزەکەی بێداو، ئەو هەموو لەشکرە بەو پێپیلکە دروست کراوانەدا سەرکەوتن لەقەد پاڵی بەرزایی کێوی بێداو دوو بریندارەکانمان گێڕایەوە بۆ بێداو(صالح حوسێن گووزیو حمۆ هۆزانی) بوون، ئەو دوو بریندارە هی ئەوە نەبوون بەشان لەو چیایە سەر بخرێن لەبەر ئەوە لە بێداو بەجێمان هێشتن. هەر لە بەرەبەیانی(1947/5/25) ئەو لەشکرە لە ڕێ ڕۆیشتن دابوو بەو پێپیلکە دروست کراوانەدا سەر دەکەوتن تا نزیك ڕۆژ ئاوا، لەگەڵ داکەوتنی تاریکی گەیشتینە گوندی(بای) لە دیوەکەی تری کێوی بێداو ئەگەرچی (بای) گوندێکی بچوك بوو لەگەڵ ئەوەشدا پێشوازیەکی زۆر

باشیان لێ کردین‌و نانی ڕۆژی دواییشیان بۆ ئامادەکردین، چونکە دەیان زانــی ڕۆژی دوایــی ناگەینــە ئاوایی بۆیە نانی ڕۆژی دواییشیان بۆ ئامادە کردین. پێش ئەوەی ببێت بە ڕووناك لەگونــد دەرکــەوتین‌و شارەزا بە پێشمان کەوت، هەرکە بوو بە ڕوناك لەشوێنێك ناو دارو تەڕاشی زۆر چڕ خۆمان بووارد، بــە درێژایی ڕۆژی (5/26) لە ناو ئەو دارو تەراشانە زۆر بــە نهــێنی خۆمــان حەشــاردا لــە بــەر ئــەوەی بیستبومان سوپای تورك بەڕێ کراوە بۆ ئەوشوێنانەی شکیان لێ دەکرد کە ئێمــەی پێــدا تێپــەردەبین، لەبەر ئەوە دەبوایە بە وەستایی‌و وووریایی بڕۆین بۆ ئەوەی لەگەڵیان توشی شەڕ نەبین، ئێوارەی ئەو ڕۆژە پێش ئەوەی تاریك دابێت خۆمان پێچایەوەو ئامادە بووین بۆ ڕۆیشتن(مستۆ مێرۆزی)لەگەڵ کۆمــەڵێك چەکدار دەستە دەستە کەوتنە ڕێ ئینجا هەموو لەشــکر کەوتــە ڕێ ئــەو شــوێنەی پێیــدا دەڕۆیشــتین ئەوەندە خۆش‌و دڵگیر دەهاتە بەرچاو هەر ئارەزوت دەکرد پێیدا تێپەڕ ببیت، شەو مانگە شــەوێکی زۆر خۆش بوو لە شوێنێك لەشکر زۆر لەسەر خۆو بێ دەنگ دەڕۆیشت ئەوانەی کەوتبونە دۆڵــی پێچــاوپێچ چەکدارەکان بەدوای یەکتردا دەڕۆیشتن وێنەیەکی ئەوەندە جوان بوو دڵی مرۆڤی شــاد دەکــرد، وێنەکــە وات دەزانی خۆراکی خواستی دڵمەو لێی تێر نــەدەبووم، هــەر ئەوەشــە کــە قــەت لــە یــادم ناچــێت‌و بەبەردەوامی ئاخی بۆ دەکێشم‌و هەموو کاتێك یادی دەکەمەوە.

درەنگی شەو گەیشتینە شوێنێکی زەلکاوی پڕ لە قامیشەلان، دەبوایە بەناویدا تێپەڕ بــبین، بــەناو ئەو زەلکاوەدا ڕۆیشتین تا دەرباز بووین، تەواو هیلاك بووین، لەبەر ئەوەی مــاوەیــەکی زۆر لــەناو ئــاودا ڕۆیشتین، ئەوەندە تەڕ ببوین شوێنێکی وشکمان نەمابوو تەڕ نەبوبێت، کاتێك دەرباز بووین گەیشــتینە بناری چیایەك پشوێکماندا لەبەر ئەوەی زۆر هیلاك ببوین هەریەکەمان کە دادەنیشت لە جێگای خۆی خەوی لێ دەکەوت، ماوەی دە پانزە دەقیقەیەك، دوایی زۆر بە نهێنی هەریەکەی ئەوەی تەنیشــتی خــۆی ووشیار دەکردەوە، دواتر کەوتیینە ڕێ، پاش باران بوو گیا تەڕ بوبوو بەقەدپاڵی کێوەکــەدا دەڕۆیشــتین، بەڵام چ ڕۆیشتنێك هەر هەنگاوێك جارێك دەکەوتین ! مەگەر هەر خۆمان بــزانین هەریەکــەمان چــەند جارکەوتین!

بەیانی ڕۆژی(1947/5/27) بەشی زۆری لەشکر بەسەرکەوتە سەر گەروەکە، بەڵام ئەوەندە سەرما بوو باوو کرێوەیەك بووکەس خۆی پێ ڕانەدەگیرا، هەرکەسەو هەوڵی دەدا هەنوانێك بۆ خۆی پەیدا بکات لە بن تاشە بەردێکی شاخەکە، دوای ئەوەی بەسەرکەوتین ئەوکاتە بەدرەنگەوە تورکەکان دیتیان ئێمە لە چیا بەسەرکەوتوین هەرئەوەندەیان بۆ کرا لە دوورەوە تەقەمان لێ بکەن، لە دوای تەقەی ئەوان دوو فڕۆکە هاتن بەسەر سنوردا سوڕانەوە، ئەوکاتە زۆربەی زۆری لەشکر ئاودیوی کوردستانی ئێران ببون، لە دوای ماوەیەك ئێمە گەیشتینە کوێستانی کۆچەریەکان، خواردنمان ڕێواس‌و ئەوگیایانە

بوون كە دەخوران، ئەوانەی لە پێشەوە دەڕۆیشتن گەیشتبونە گوندی(جیرمێ) لە دیوی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ئێمە ئەوانەی لە دواوە بووین ئەو شەوە نەگەیشتینە گوندی ناوبراو لە چیا لە هەوارگەی ڕەوەندەکان ماینەوە لە ڕۆژی (28/5/1947) گشتمان لە گوندی(جیرمێ) بەیەك گەیشتینەوە.

لە 1947/5/28 جارێکی تر پێمان نایەوە ڕۆژهەڵاتی کوردستان

بەڵێ پێش نوێژی نیوەڕۆی ڕۆژی(28/5) هەمومان لەگوندی جیرمێ لە سەر سنوور بەیەك گەیشتینەوە، گوندی ناوبراو دەکەوێتە سەرسنوور، ئەوەی بەدیارکەوت ئەو نۆبەتدارانەی لە بەرزاییەکانی گوند داندرابوون نەیان دەهێشت نەکەس بێت نە کەسیش بڕوات. دوای نیوەڕۆی هەمان ڕۆژ لەسەر داوای (میرحاج) کۆبونەوەیەکی بەرپرسەکان بەسترا لەو ماڵەی(مەلامستەفا)ی لێ میوان بوو بەشداربووەکان بریتی بوون لە(شێخ سلێمان، میرحاج، سلێمان بەگ، علیمحمدصدیق، محمدنجیب، عبدالرحمان مفتی، ئەسعەدخۆشەوی، مامەندمەسیح، مستۆمێرۆزی، سەعید وەلی بەگ، حمدامین میرخان)، لە کۆبونەوەکەدا (مەلامستەفا) گوتبوی: (دەڕۆینە سەر سنوری سۆڤیەت لەوێ لەناو هۆزی جەلالی دەمێنینەوەو پەیوەندی بە سۆڤیاتەکانەوە دەکەین، ئەگەر یارمەتیمان بدەن لەوێ دەمێنین‌و لەگەڵ ئێران شەڕ دەکەین). دیارە میرحاج بەووردی باسی ڕێگای کردبوو کە چۆن دەتوانن لەو ڕێ ڕۆیشتنە سەرکەوتووبن، ڕێگاکە دوورەو سەختیشە بێگومان کۆسپو تەگەرەی نالەبارو جەنگ دەبینن لەگەڵ ئەوەشدا باوەڕیم بەتینە کە بەسەرکەوتویی دەگەینە سنووری سۆڤیەت بەو مەرجەی فەرماندەکانی لەشکر لەگەڵ یەکتر پەیوەندی دار بن و وشیار بن، زۆر شتی تریشی گوتبوو، لەو کۆبونەوەیەدا میرحاج کرابووە فەرماندەی ڕێ ڕۆیشتن وەك ڕێ نیشاندەر.

(هۆزی جەلالی) دەکەوێتە سەر سنوری سێ دەوڵەت(سۆڤیەت، تورکیا، ئێران)کێوە بەرزەکەی (ئارارات) لەسەر سێ کوچکەی ئەو سێ دەوڵەتەیە. ڕۆژی (29/5/1947) سەر لەبەیانی مامەند لە جێرمێ دەرکەوت بەرەو بەرزایەکانی ڕێگای پێیدا دەڕوات بۆ گوندەکانی بەگزادەکانی(هەرکی) لە دەوەرا مەرگەوەڕێ، لە کاتێکا بە سەرکەوتینە سەر بەرزاییەکان پێشڕەوەکانی پێشەوە دیتیان دووکەس بەچەکەوە لە دیوی لای تر بەسەر دەکەوتن پێش بگەنە لای پێشڕەوەکانی ئێمە چاویان بە نۆبەتدارەکان دەکەوێت یەکسەر دەگەڕێنەوە دواوە زۆر بە گورجی شۆڕ دەبنەوە نۆبەتدارەکان هەوڵ دەدەن بیانگرن، بەڵام ناگیرێن، ئەو دوو کەسە دەڕۆن بە گوندەکان ڕادەگەیەنن کەوا لەشکری(بارزانی) ئەوا دێت بەرەو گوندەکان، کاتێ ئاغاکان ئەم هەواڵە دەبیستن هەڵدێن‌و بەرەو(ورمێ) دەڕۆن، لەبەرئەوەی خۆیان بە تاوانبار دەزانی، چونکە لەگەڵ سوپای شا شەڕی بارزانیەکانیان کردبوو، دوو مانگ پێش ئەوە لەو شەڕانەی لەوێ کرابوون (هوودکۆ) کوژرابوو، ناوبراو لەو ئاغایانە بوو بەپێش سوپای ئێرانی کەوتبوو

لە دژی بارزانیەکان، ئەوە بووە هۆی ئەوەی کەوا ئەوانیش ڕا بکەن.

بۆ ئێوارەی هەمان ڕۆژ دابەزینە ناو گوندەکان(مەلامستەفا)و ئەوانەی لەگەڵی بوون ڕۆیشتنە گوندی(ئەمیی) لە ماڵی (نوری بەگ) دابەزین، نوری بەگ ڕای کردبوو چوبوە ورمێ، لەشکر دابەشی سەر گوندەکان بوو، ئێمە کۆمەڵێك چوینە گوندی(هوورکۆ) بیست چەکدارم لەگەڵ بوون، ئەوەی شایانی باسە پێشوازیەکی زۆرباشیان لێ کردین، ئەوەیان پێوە دیار نەبوو ڕقو قینیان هەبێت، میواندارییێکی زیادلە پێویستیان کردین، پیرەژنێك هاتە لامان بەخێرهاتنی لێ کردین، دەرچوو دایکی هوورکۆ بوو.

ڕۆژی(1947/5/31)سەرلەبەیانی کاتێك ئێمە گەیشتینە گوندی(ئەمیی) دیار بوو نۆبەتدارەکانی مەلامستەفاش وەستابوون چاوەرانی ناوبراو بوون دەربکەوێت، ئەوەی بەلامەوە زۆر سەیر بوو یەکێك لە نۆبەتدارەکان بەبەرگی ئەفسەری کوردستان وەستابوو، کاتێك لێی نزیك کەوتمەوە دەبینم(فەرزی بارزانی)یە بەرگی(نوری بەگ)ی دۆزیوەتەوە، ئەو بەرگەی لە سەردەمی کۆماری کوردستان بە نوری بەگ درابوو نیشانەکانیشی هەر پێوە بوون، لە ڕێگا ئەو خەڵکەی فەرزی بارزانی دەدیت وایان دەزانی لێپرسراوی لەشکرە.

لە ئەمیی دەرکەوتین بەرەو چۆمی(بیلە جووك) کەوتینە ڕێ ئەو شوێنەی پێیدا دەڕۆیشتین خۆشترین شوێنی ژیان بوو ئەویش بەوە بەدیار دەکەوت کاتی سەیری گوندەکانم دەکرد یەك لەوی تریان جوانتر دەکەوتە بەرچاو، گوندەکان بە تێکڕایی داپۆشراوی دارستانی دەست کردبوون دیار بوو زەویوزارەکانیشی بەشی زۆری بەراو بوون. ئەو ڕۆژە بەدرێژایی ڕۆژ لە دەشتاییەك ڕۆیشتین بە شەویش هەر بەردەوام بووین لە ڕۆیشتن بۆ بەیانی ڕۆژی(1947/6/1) گەیشتینە گوندی(سێلوێ) لەوێ میوانی ئاغای ڕاکردوو (حسن تیلو) بووین ناوبراو پیرە پیاوێکی پیر بوو کاتێ زانیبوی ئێمە لە ڕێگاینو بە وێدا دەڕۆین هەڵاتبوە ورمێ، ئەوەی زاندرا ئەو پیاوە پیرە، پیاوێکی هیلاك بوو کەچی ژنێکی گەنجی لاوی هەبوو، ئەو ئافرەتە وەك مرۆڤێکی بەدەستەلات پێشوازی ئەو هەموو لەشکرەی کردو داوای لە میرحاج کرد نابێ ئەو لەشکرەی ئێوە دابەشی سەر ماڵەکان بکرێ، دەبێ خواردنی هەموو چەکدارەکان لە ماڵی ئەو ئامادە بکرێت، بەڵێ خواردنی هەموو لەشکر لەماڵی ئەو ئافرەتە دابەش کرا، بێگومان نۆبەتدارانی دەرەوەش خواردنیان بۆ بەڕێ کرا ئەو شوێنانەی لێی نۆبەتدار بوون. تا ئێوارە درەنگ لەوگوندە ماینەوە پێش تاریك دابکەوێت لە سێلوێ دەرکەوتین بەرەو سنوری هۆزی(شکاك)کەوتینەڕێ، شەو تا بەیانی ڕۆیشتین ئەوە بوو بەیانی ڕۆژی(1947 /6/2) پێشڕەوەکانی پێشەوەی لەشکر ڕووبەڕووی جاشەکانی(عومەرئاغا)ی شکاك بوون، ناوبراو بە

هەواڵنامەی کتێب

ڕاسپاردەی حکومەتی شای ئێران بەڕێ کرابوون بۆ ئەوەی ڕێگا لە لەشکر بگرێتو نەهێڵێت تێپەڕ بین، بەلاّم پێشڕەوانی پێشەوە(مامەندومستۆ مێرۆزی) کەوتنە دەستو برد هەر زوو ڕاویان نان نەمان زانی پیاوانی شاو عومەرخان بۆ کام لا ڕایان کردو پەرتوو بلاّو بوون.

(عومەرخان) یەکێك بوو لەئاغاکانی تیرەکانی هۆزی شکاك، بەلاّم ناوبراو ناسراو بوو بەشا پەرست کەچی لەسەردەمی کۆماری کوردستان لە مهاباد سوێندی خواردبوو بۆکۆمارو قازی لەسەر ئەوە پلەی بەرزی سووپایی کۆماری پێدرابوو، ئەوجا ئەو سوێندخۆرە پێش ئەوەی کۆماری کوردستان تێك بچێت ڕۆیشتەوە بەردەرگای خزمەت کردنی شاو دارو دەستەکەی بۆ نۆکەرایەتی. دوا گوندی سەربەتیرەی عومەرخان گوندی(بالەکان)بوو پێیدا تێپەڕ دەبووین خەڵکی گوندەکە پێشوازیەکی زۆر گەرمیان لێ کردین ئەو لەشکرە دەستە دەستە دەگەیشتە ئەو گوندەو یەکسەر خواردنیان پێ دەدراو دەڕۆیشتن، تەواویش هەست دەکرا خەڵکەکە لە عومەرئاغا ناڕازی بوون.

ڕۆژی(3/6/1947) گەیشتینە گوندەکانی سەر بە تیرەی سمایل ئاغا(سمکۆ) گوندەکانی(دێلزەو دوستانو حاجی جەفاو کۆزە ڕەش)، ئەم گوندانە لەیەك نزیك بوون، لەوێ بەسەر ئەو گوندانەدا دابەش بووین، گوندەکان لە ژێر دەستەلاّتی(تاهیرخان)دا بوون ناوبراو خۆی ڕای کردبوو لە دەسەلاّتی شای خوێنڕێژ، لە گوندی دۆستان پیرە پیاوێك لە خزمەکانی(سمکۆ) عەبدۆ ناوێك ئەوەندە بە سۆز پێشوازی لێ کردین بەتایبەتی لە(مەلامستەفا)و ئەوانەی لەگەڵی بوون باس ناکرێتو ناتواندرێت هەموی بنوسرێت، ئەو پیرە پیاوە تەمەن درێژە بە چاوی پڕ لە فرمێسك وەستابوو بەخێرهاتنی لە چەکدارەکان دەکردو دەی گوت: (خوا پشتیوانتان بێت خوا بتان پارێزێ لە دوژمنانی کورد). ئەو پیاوە دڵسۆزە لەسەر بانێکی پانو بەرین لە ناومان وەستابوو قسەی بۆ دەکردین زۆرجاری دوبارەی دەکردەوەو دەی گوت: ئاگاداری خۆتان بن باوەڕ بە دوژمن مەکەنو وریا بن بەدڕۆی دوژمن فریوو ندرێن باوەڕ بە خۆفرۆشان نەکەن، ئەو کوردە خۆفرۆشانە دوژمنی ڕاستەقینەی کوردن، ئەوانەن بونەتە کۆسپ لەڕێگای کۆششو خەباتی کورد. ئەوەی گوێی لە قسەکانی ئەو پیرە پیاوە بووبێ بۆی بە دیار دەکەوت کە چەند بە پەرۆش بوو بۆ خەباتو تێکۆشانی نەتەوەکەی.

دەبێ ئەوە بڵێین ئەو گوندانەی سەر بەتیرەی(سمایل ئاغا)بوون زۆر بە سۆزەوە بە پیرمانەوە دەهاتنو پێشوازیان لێ دەکردین، لە زۆر شوێن دەهاتنە سەر ڕێگا کەلوپەلی پێویستیان بۆ دەهێنایین وەك گۆرەویو پێلاّوو تووتنو پەڕە جگەرە، زۆر دیمەنێکی سەرنج ڕاکێش بوو کاتێ دەمدیت زۆر لە پیاوە پیرەکان کە ئێمەیان دەدیت دەگریانو دەپاڕانەوە لە خوا دەستیان بەرز دەکردنەوە دەستەو دوعا دەوەستان. ڕۆژی (4/6)یش لەو گوندانەی ناویان هاتووە ماینەوە ئەوەی شایانی باسە ئەو ناوچانە زۆر

دڵگیروخۆش بوون، بەڵام ئێمە خۆشیمان لێ نەدی لەبەر ئەوەی ئەوەندە ماندوو هیلاك بووین هەرجێگایەکی لێی بوەستابایین ئەگەر بۆ دە دەقیقەش بوایە دەنوستین.

ڕۆژی(5/6/1947) لەگوندی(حاجی جەفا) لەشکر کرا بە دووبەش بەشێك زووتر ڕۆیشتە پێشەوە لەبەرئەوەی مەترسی ئەوە هەبوو نەوەك ڕێگاکە بگیرێت، چونکە زانیبومان حکومەت ئاغاکانی بانگ کردبوون چووبونە ورمێ لەوێ بەڵێنیان بە شا دابوو کە ڕێگا لە لەشکری(مەلامستەفا) دەگرن و نایەڵن تێپەڕبن بۆ سەر(ئاراس)، لەبەر ئەوە مامەندو مستۆ ماوەیەك لە پێش لەشکردا ڕۆیشتن بۆ ئەوەی ڕێگا ڕۆن بکەنەوە ئەگەر چی لە سەر ڕێگا هەبێت بزاندرێت بۆ ڕووبەڕووبونەوەیان، ڕێکەوتی(6/6/1947) لە ڕێ ڕۆیشتن گوندی(هەولەران) کەوتە سەر ڕێگامان، ئەوەی گەیشتە گوندی ناوبراو پشوی دەکێشاو خواردنی پێ دەدراو دەڕۆیشت، بەڵام ئەوەی جێگای لە بیر نەکردنە گوندی ناوبراو تێکرا ووردو درشت هاتبوونە پێشوازیمان، ئەوەی لە گوند دەردەکەوت میرحاج لە سەر ڕێگا وەستابوو پێی دەگوتن بڕۆن زۆر بە وشیاری ئاگاداری یەکتر بن لە فلانە شوێن دەوەستن، فلانە گوندتان لەپێشە. ئەو ڕۆژەش بە درێژایی ڕۆژ لەو شوێنە خۆشانە دەڕۆیشتین، مرۆڤ لە دیدەنی ئەو دیمەنانەی دەکەوتنە بەرچاو تێر نەدەبوو، ئەوەندەی لەسەر خۆشی و دڵگیری ئەوشوێنە بنوسرێت هەرکەمە.

ئێوارەی ڕۆژی(7/6) هەموو لەشکر لە گوندی(بەردەڕەش) کەناوداره بە(بڕوش نەخۆر) لەوێ کۆبووینەوە ئێوارە درەنگ هەموو لەشکر لە گوندی بەردەڕەش ئامادە بوو، دەبوایە شەو بڕۆین، کاتی داکەوتنی تاریکی دوو فڕۆکەی ئێرانی گەیشتنە سەرگوند، لەوکاتە هەموومان لەناو گونددا بووین، فڕۆکەکان زۆر بە نزمی بەسەر گونددا دەسوڕانەوە، بەڵام ئێمە خۆمان ئاڵۆز نەکرد،خەڵکی گوند وایان دەزانی فڕۆکەکان هی ئێمەن، ئەوەی ڕاستیە فڕۆکەکان ئەوەندە نزم بوون هەرخۆیان لە دارەکان نەدەداو بەس، هەندێ لە چەکدارەکان بەخەڵکی گوندیان گوتبوو، ئەو فڕۆکانە پارێزەری ئێمەن خەڵکەکەش باوەڕیان کردبوو، ئەوە باش بوو فڕۆکەکان تەقەیان نەکرد. لەگەڵ داکەوتنی تاریکی لەشکر دەستە دەستە لە گوند دەرکەوت ئەو شەوە دەبوایە بە شەو بڕۆین لەبەر ئەوەی بە شوێنێکی مەترسیداردا تێپەڕ دەبووین، شەو ڕۆیشتین بەدرەنگەوە لە گەروێك سەرکەوتین،دیار بوو دیوەکەی تری گەلیەکی زۆر قووڵ و فراوان بوو دەنگی بای ئەوبەرو ئەوبەری چیاو هاژەی ئاوی ناو گەلی ببوە ئاوازێکی زۆرخۆش هەرکاتێك کە بەیادم دێتەوە لە گوێم ئەزرینگێتەوە. لەوێ سەرەو ژێر شۆڕ بووینەوە بەناو شوێنی هەوارگەی کۆچەرەکاندا دەڕۆیشتین ئەو شوێنەی لە وەرزی هاویناندا ڕەشماڵیان لێ هەڵ دەدان، کاتێك گەیشتینە شوێنێکی گونجاو(مەلامستەفا)و ئەوانەی لەگەڵی بوون دانیشتبوون لەگۆڕەپانێك لە

قەدپاڵی چیا گوتیان ئێرە شوێنی هاوینەهەواری(سمکۆی شکاك)بووە، بەڕاستی ئەگەر شەویش بوو باسی خۆشی ئەو ناوچەیە ناکرێت ئەوەندە خۆش دەکەوتە بەرچاو تا دڵ حەز بکات، ئەو شارەزایەی لەگەڵمان بوو گوتی: ئێرە گەڵی (کۆتۆلی)یە سمکۆی شکاك لەوەرزی هاوینان دەهاتە ئەو کوێستانە لەو کاتەی شەڕیشیان لەگەڵ ئێران دەکرد ئەو گەڵیە شوێنی پاراستنی ماڵومنداڵیان بووە. لەوێ ڕۆیشتینە خوار بۆ سەر ڕوبار لەگەڵ گزنگی هەتاو گەیشتینە سەر ڕوباری ناوگەلی، مامەندو مستۆ ڕۆیشتبون بە ناو گەڵیدا بۆ سەرەوە ئێمەش لە ڕوبار پەڕینەوە دەربازی لای تری ڕوبار بووین، لە ناو گەڵیدا بەرەو سەرەوە ڕۆیشتین ڕۆژی (1947/6/8) پێش نیوەڕۆ گەیشتینە دوو گوندی لەیەك نزیك لە سەرەوەی گەلی بەناوی(کەلێتەی سەروو کەلێتەی خواروو) دیار بوو مستۆ لەگوندی سەروو بوو مامەندیش لە گوندی خواروو بوو، مامەند لەو گوندەی لێی بوو دوو پۆلیسی ئێرانی گرتبوون، شەو کۆمەڵێك ڕیش سپی گوندەکە ڕۆیشتبوونە لای(مەلامستەفا) داوایان لێ کردبوو کە ئەو پۆلیسانە بەر بدەنو هیچیان لێ نەکرێت، گوتبویان ئەگەر ئەو پۆلیسانە هیچیان لێ بکرێت دەوڵەت گوندەکانیان تێك دەدات. لەسەر داوای خەڵکی گوند پۆلیسەکان بەردران بەمەرجێك نابێ بڕۆن تا ئێمە لەو گوندانە دەرباز دەبین، بەو بڕیارە خەڵکی گوند زۆر شاد بوون. بەڕاستی شوێنی ئەو دوو گوندە زۆر لەباربوو بۆ مانەوەمان بۆ ئەوەی بتوانین کەڵو پەلەکانمان بشۆین و پشووێك بدەین.

سەرلەبەیانی ڕۆژی(1947/6/9)پێش ئەوەی لەو دووگوندە دەربکەوین چەکدارەکانی(مامەندو ئەسعەد خۆشەوی) بەگژیەکدا چوون(لاوکۆ)ی کوری مامەند تەقەی لە چەکدارێکی ئەسعەد کرد ناوی (حاجی هۆرەکاری)بوو، بەبڕیاری مەلامستەفا، لاوکۆ چەك کرا بۆ ماوەی چەند ڕۆژێك. ئەوەی هەست دەکرا پێش بەگژیەکداچوونی چەکدارەکانی مامەندو ئەسعەد ساردیەك لە نێوانیاندا ڕەچاو دەکرا لە نێوان ئەسعەدو مامەند، بێگومان ئەسعەد یاوەری مەلامستەفا بوو پرسوڕای بە ئەو دەکردن ئەویش مەترسی هەبوو لەو ڕێ ڕۆیشتنە مامەندو مستۆ شوێنی ئەو بگرنو مەلامستەفا زیاتر ڕوو لەوان بکاتو قسەیا لەهی ئەو باشتر بڕوات!.

لە ڕێکەوتی(1947/6/10) سەرلەبەیانی مامەندو مستۆ لەگەڵ چەکدارەکانیان لە گوند دەرکەوتن لەبەرزاییەکانی(زارگەڵی) سەرکەوتن، چەکدارەکان پێچاوپێچ بەسەر دەکەوتن لە خوارەوە دەبیندران وێنەیەکی جوانی ڕێ ڕۆیشتنی دەخستە بەرچاو، لە کۆتایی گەلی بەسەرکەوتینە سەرەوە، لەوێش بەناو دۆڵاییەکدا ڕۆیشتین هەموو گردۆڵکەی زورگاوی بوون لەناو دۆڵەکە دوو فڕۆکە بەسەرماندا دەسوڕانەوەو شوێنەکەیان بەجێ نەهێشت، گوندێکمان لە پێش بوو نەچوینە گوندەکە، بەڵام تەنها پێشڕەوەکانمان چووبونە ناوگوند بۆ ئەوەی نانی ئێوارە ئامادە بکەن، چونکە دەبوایە بەشەوە

هەواڵنامەی کتێب

برِۆین، گوندەکە ناوی(ئەلەند)بوو، لە شوێنێکی زۆر خۆش بوو زۆریش گەورە بوو کاتێ کە شەو داهات بۆ وەرگرتنی خواردن چوینە ناو گوند، ئەوەی خواردنی پێ دەدرا دەڕۆیشت، ئەو ڕۆژە زیاد لە ڕۆژەکانی پێشوو فرۆکەکان تا تەواو تاریك دانەهات ئەو ناوەیان جێ نەهێشتو بەسەر گوندەکەدا دەسوڕانەوە، وەك بڵێیت دەیانزانی لە گوندەکەین، بەڵام تەقەیان نەکرد، گوندی(ئەلەند)زۆر گەورە بوو خەڵکی گوند میوانداریەکی باشیان کردین، شەو لەو گوندە دەرکەوتین، ئەو شەوە بەدرێژایی شەو ڕۆیشتین بەیانی ڕۆژی (6/11) گەیشتینە دوو گوندی لەیەك نزیك کەناویان(بەلە سۆرو بەلە ڕەش) بوو لەوێ لەشکر بوو بە دوو بەش، بەشێك لەبەلە ڕەش مانەوە، بەشەکەی تریش ڕۆیشتە بەلە سۆر، بەڕۆژ لەو گوندانە ماینەوە، چونکە دەبوایە بەشەو برۆین، شەو کەوتینە ڕێ نیوەی شەو لە بەرزایەك سەرکەوتین بەناو کوێستانێکی زۆر خۆشدا دەڕۆیشتین، ئەگەر شەویش بوو زۆریش ماندوو بووین، بەڵام دیار بوو شوێنەکە کوێستانە، بەیانی ڕۆژی(6/12) زانیمان کوێستانەکە ناوی کوێستانی(حاجی بەگ)ە کاتێ بوو بەڕۆژ سەیری هەرلایەکت دەکرد وەك وێنەی مافووری ڕەنگاوڕەنگ دەهاتە بەر چاو هەرجۆرە گوڵێك کەهەبێت لەو کوێستانە دەکەوتە بەرچاو، ئەو ڕۆژە تا ئێوارە لە ناو مێرگو گوڵزار دەڕۆیشتین، ئێوارەی ئەو ڕۆژە گەیشتینە دووگوند کەناوی یەکێکیان(عەمبار)بوو ئەوی تریان ناوم نەنوسی بوو گوندەکان لەیەك نزیك بوون لە گوندی(عەمبار) شارەزایەکمان لەگەڵ هات ئەو پیاوە ناوی(میرزا) بوو تەمەنی دەگەیشتە شەستساڵو بەسەرەوە تریش، دەرکەوت پیاوێکی پاكو دڵسۆز بوو، بەڵگەش ئەوەیە ئەو ڕێگایەی دیار کرابوو ئێمەی پێدا برۆین ئەو ڕازی نەبوو بەو ڕێگایەدا برۆین، بەهەمان شێوەش کاتی ڕۆیشتنیشی گۆڕی،(میرزا عەبدی)، لەگەڵ میرحاج ڕێك کەوتن بەو ڕێگایەدا بڕۆن، ئەوەی میرزا دەستنیشانی کردو کاتیشی گۆری بۆ تێپەڕبوون لەو شوێنەی مەترسی لێ دەکرا لەنزیك سنووری تورکیا، ئەگەر لەو شوێنە ئاشکرا بووباین لەدوو لاوە لێمان دەدرا ئەو ڕێگایەی(میرزا) دیاری کردبوو دوورتر بوو، بەڵام سەلامەت تر بوو لەبەر ئەوە داوای شارەزا پەسەندکراو شەو لەگوندەکەی(میرزا) دەرکەوتینو لە شوێنە مەترسی دارەکە بە سەلامەتی دەرباز بووین، بەیانی(6/13) گەیشتینە ناو ڕەشماڵەکانی(مستەفا بەگ) شوێنەکە کوێستان بوو هۆبە هۆبە ڕەشماڵ هەڵدرابوون، لەشکر بەسەر ڕەشماڵەکان دابەش بوونو سەرەك هۆزەکە مستەفا بەگ، ڕای کردبووە ناو حکومەت، زانیمان چووبوو چەك وەربگرێت بۆئەوەی شەڕی ئێمەی پێ بکات، کەچی خەڵکەکە زیاد لەپێویست ڕێزیان گرتینو میوانداریان کردین، دوای نیوەڕۆ لەشکر سەرەو ژێر ڕۆیشتە خوار بۆ گوندەکانی دەشتێ ئەو گوندانەی دەکەوتنە پێشمان بەشی زۆری ئازربیجانی بوونو زاوایان تورکی بوون، پێش ئەوەی بگەینە گوندەکان لە بناری بەرزاییەکان گەیشتینە عەتارێکی عەجەم کەلو پەلیان لێ کریبوو پارەیان پێ نەدابوو

هەواڵنامەی کتێب

عەتارەکە ڕۆیشتبووە(لای مەلامستەفا) شکایەتی کردبوو جەنابی مەلامستەفاش داوای کرد هەموو لەشکر بوەستێ،لە شوێنێك لەسەر داوای مەلامستەفا لەشکر هەمووی وەستا ئینجا گوتی: (پێم بڵێن کێ ئەو عەتارەی ڕووت کردۆتەوە)؟ عەتارەکە چاوی بەحکیم پێندڕۆیی کەوت و گوتی: (ئەوەیان لەگەڵ بوو، ئەویش شتی برد پارەی نەدا)، مەلامستەفا گۆپاڵی سەروە بن کردوو دووسێ گۆپاڵی بە شانو ملی ناوبراودادا، دیار بوو (شێخ ئۆمەری شانەدەری) پێی گوتبوو: (ئەزبەنی من گوێ بیست بووم ئەو کاتەی عەتارەکە ڕوت دەکەنەوە زرار لەوێ بووە)، یەکسەر بانگی کردم و گوتی: (ڕاست بلێ کێ بوو شتەکانی عەتاری برد؟) منیش گوتم: (کاتێك من گەیشتمە لایان پیاوەکانی حەکیم و بابکەییەکان دەورەی عەتاریان دابوو ئەویش داوای پارەی دەکرد پێی دەگوتن شتەکانتان بردووە پارەکەم بدەنێ، بەڵێ شتەکەیان بردوو پارەیان نەدایێ، زۆریشم پێ گوتن شەرمە پارەکەی بدەنێ کەس گوێی نەدامێ بۆیە من ڕۆیشتم). لەوکاتەدا شێخ سلێمان برازای خۆی گوتی: (مام من زانی دوای ئەوەی گورگۆی بابکەیی تێر خورمای عەتاری خواردوە ئەوجا دەستی بە حەیوحۆ کردووە گوایە حاڵی هاتۆتێ).

(گورگۆ) پیاوێکی چوارشانەی بەهەیکل بوو، هاتە پێش مەلامستەفا وەستا، ناوبراو گوتی: (تۆش شتی عەتارت خواردو حاڵیشت گرت؟) هەر ئەوەندەی گوت دایە بەر گۆپاڵو لێی دا، بەڵام سلێمان بەگ گرتی نەی هێشت زیاتری لێ بدات، بێگومان کەس نەی دەتوانی بیگرێت لە سلێمان بەگ زیاتر، هەر ئەوکاتە سلێمان بەگ بە فقێ حەسەنی گوت: (عەتارەکە ڕازی بکەو با بڕوات). لە دوای ئەو ڕووداوە لەشکر کەوتە ڕێ لەو دەشتە بەرەو گوندەکانی(ئاغاداش و کلێسە) دیار بوو پێش بگەینە ناو گوندەکان خەڵکەکە لە گوند دەردەکەوتن و ڕایان دەکرد، کاتێك گەیشتینە ناو گوند ماڵەکان دەرگاکانیان بەکراوەیی بەجێ هێشتبوون ئاژەڵەکانیشیان هەروا بەجێ هێشتبوو، ئەو گوندانە کەسیان تێدا نەمابوو تەنها ئەوانە نەبێت کە پیرو پەککەوتە بوون، میرحاج هەر زوو ئاگاداری لەشکری کرد بۆ ئەوەی دەست لە هیچ نەدرێت تەنیا خواردەمەنی نەبێت، تەنانەت کوشتنەوەی مریشکێکیش قەدەغەیە. شەو بەشێکی زۆری ئەو لەشکرە لەو گوندانە ماینەوە، بەڵام(مامەندو مستۆ) ڕۆیشتبوونە پێشەوە لە نزیك ئەو گەروەی ئێمەی پێدا تێپەڕ دەبووین بۆ دیوی دۆڵی ماکۆ، گوندێك لەوێ هەبوو بەناوی(ئاوە جاغ) چووبونە گوندی ناوبراو، شەو بەدرەنگەوە هەندێ لە ڕاکردوەکان گەڕانەوە ئەوانەی گەڕابونەوە، دەیان گوت:(ئێمە لەبەر ئەوە ڕامان کرد، چەند ڕۆژێك بەرلە ئێستا کارمەندانی دەوڵەت ئاگاداریان کردین کەوا هەندێ کوردی پیاو کوژو خوێن ڕێژ پەیدا بووینە مرۆڤ دەخۆن لەبەر ئەوە داواتان لێ دەکەین خۆتان مەدەنە دەستیان هەرکاتێ ئەوانە پەیدا بوون زوو پێمان ڕابگەیەنن با لێیان بدەین لەبەر ئەوە ئێمەش ترساین).

شەڕە دژوارەکەی شازدە کاتژمێری لە دۆڵی ماکۆ

شەوی(13 لەسەر 1947/6/14) هەست بەئالۆزیەك دەکرا نیوەی شەو دوو سوار گـیران نـەیان دەزانی ئێمە لە گوندەکانین لەو دوو گیراوە زاندرا کەوا لەشکرێکی زۆر لە هۆزەکانی کوردو ئازربیجانی چەکدار کراونو ئەوان هاتوون بۆ لێدانی ئێمە، بەڵام پێش ئەوە ئەوان دەست بوەشێنن بەرەبەیانی رۆژی (1947/6/14) لەگەڵ ئاسۆی بەیانی لـە هـەر چـوار دەوری ئـەو گوندانـەی ئێمـەی لـێ بـووین چـــــــوار دەورمان گیرابوو بە هۆزی چەکدار کراوی کوردو ئازربیجانی،کاتێك هێرشیان بۆ هێناین بەو نیازە بوون بەدەست بمانگرن، بەڵام قارەمانانی ڕێ ڕۆیشتن ڕوبەڕویان بوونەوەو هەر زوو ڕاویـان نـان بـە ماوەیەکی زۆر کورت پەرت و بڵاو بوون بەشکاوی هەر هەندێك بۆ لایەك هەڵاتن، لەگەڵ ڕووناکی ڕۆژ دوو فرۆکەی جەنگی گەیشتنە سەر شوێنی شەڕ بە بۆمباو شێستیر تەقـەیان دەکـرد لـەو شـوێنانەی دەیانزانی ئێمەی لێین، ئێمەش بە دوایانەوە بـووین ڕاومـان دەنـان، لـە گەرمـەی ڕاونـانی جاشـەکان لەوکاتەدا ڕاسپێردراوی(مستۆو مامەند) بەڕێ کرابـووە لای مەلامســتەفا بـۆ ئـەوەی بەپەلـە بـڕۆین بگەینە گەروەکە لەبەر ئەوەی هێزێکی زۆری سوپای دوژمن بەرێوەیە بـەرەو گەروەکـە دەڕۆن خـەریکن بەسەر دەکەون وا ئێمە دەڕۆینە پێشیان.

لە دوای ئەوەی ئەم هەواڵەمان بۆ هات ڕاسپێردراوی مەلامستەفا(میرحـاج) داوای لـە(حمـدامین) کرد بەپەلە بڕوات بۆ سەر گەروەکە بۆ یارمەتی دانی مامەندو مستۆ، بۆ ئەوەی ئەو هێزەی دوژمن کە هاتووە بیگێڕنەوە دواوە.

لە دوای ڕۆیشتنیحمدامین، جەنابی(مەلامستەفا)و ئەوانەی لەگەڵی بوون بـەرەو گەرووەکـە بـەڕێ کەوتن، سریەکانی(سەعیدو ئەسعەد خۆشەوی) لە شوێنەکانیان مانەوە نەوەك هێزی جاشە بـەزیوەکان بگەڕێنەوەو لەدواوە هێرش بێننەوە. پێش ئەوەی بەسەر گەروەکە بکەوین زۆر بەگەرمی دەنگی تۆپەکان دەهات بەبێ وەستان دیار بوو شەڕێکی زۆر دژوار بوو، کـاتێ بەســەر گەروەکـە کـەوتین سـەیری ئـەو دیومان کرد جێگای سەر سوڕمان بوو ئەو دۆڵە فراوانەی نزیك پردەکە شوێنی بەتاڵی تێدا نەدەبینــدرا لەبەر خیوەتی سوپا، هەر گردێك چەند تۆپێکیان لەسەر دانا بوو، سوپایەکی زۆریش لـە ڕێگـا دابـوو بەرەو ئەو گەروەی دەهات ئەوەی ڕێگای ئێمەی پێدا دەڕۆیشــت، بـەڵام (مامەنـدو مســتۆ) هەریەکـە لەلایەك بۆیان دابەزی بوون پێشیان لێ گرتبوون، لێکدانێك بوو مەگەر هەر ئێمـە بـزانین چـی بـوو، حمدامینو چەکدارەکانی گەیشتنە یارمەتیان شەڕگەرم تر بوو سوپا بـەنیاز بـوو پـێ بچـەقێنێ، ڕۆڵـە دلێرەکانی ڕێ ڕۆیشتن بەورەیەکی بەرزی پیاوانەو چاو نەترس دەجەنگان لە مەیدانی جەنگدا.

مەلامستەفاو ئەوانەی لەگەڵی بوون شێخ سلێمانو علیو سلێمان بەگو عبدالرحمانو محمد نجیبو

هەواڵنامەی کتێب

ئەوانی تریش لە قەدپاڵی چیا لە بەرزاییەك بە دووربین سەیری ئەو شەڕەیان دەكرد، ئەوەی لە نێوان پاڵەوانانی ڕێ ڕۆیشتن‌و سوپای ئێرانی جەرەیانی هەبوو لەمەیدانی شەڕدا، بێگومان بەشی زۆری ڕۆڵە بە تواناكانی لەشكر دابەزینە ناو سەنگەرەكانی ڕووبەڕووی ئەو شەڕە خوێناویە لەبەر ئەوەی شەڕی مان‌و نەمان بوو، دەبوایە دەرباز ببینە بەرەكەی تری ڕووبار ئەوانیش پردوو دەوارەكانیان گرتبوو چاریش هەر ئەوە بوو بە لولەی تفەنگ ڕێگا بكەینەوە ئەگەر نیوەشمان تێ بچین، دەبوایە ڕێگا هەر بكرێتەوە.

لە كاتی نوێژی نیوەڕۆ شەڕ ئەوەندە گەرم بوو تەقە نەمابوو تەنها دەنگی هاشە هاش دەهات، كاتێك وای لێ هات لەگەڵ سەربازەكان تێك هەڵ بووین، لە ئەنجامی لێك دانێكی خوێناویدا سوپا ناچاركرا پاشەكشە بكات بەرەو دواوە ڕابكات، ئەوەی لە مەیدانی شەڕ مابوو تانكەكان بوون لەگەڵ ئەوەشدا ئێمە نەوەستاین تانكەكانمان بەجێ هێشتن . بەدوای شكستەكەی سوپاكەوتین،شوێنەكەمان پێ چۆل كردن‌و ڕۆیشتنەوە مۆڵگاكانیان، لەو شەڕوپێكدادانەی ئێمەو سوپا جەنابی مەلامستەفا بە دووربین سەیری دەكرد شەڕەكەی لێوە دیار بوو، باش دەیبینی كێ لەو شەڕە دژوارە دا بەرەو دوژمن دەڕوات گیان بەخت كەرە. زۆر جار خۆی باسی ئەو شەڕە خوێناویەی دەگێڕایەوە. بێگومان پاڵەوانیەتی(مستۆ مێرۆزی‌و مامەند شێروانی) هیچ كەسێك ناتواتێ بیشارێتەوە بەخۆیان‌و چەكدارەكانیان خۆبەختكەرانی تریش ئەوانەی شان بەشانی ئەوان لە ناو سەنگەرەكانیان بێ ترس دەجەنگان لەو شەڕە دژوارە خوێناویەی هەر لە بەیانیەوە تا ڕۆژئاوا لێك دان بوو، تا ئەو كاتەی سوپا شكاو بەرەو دواوە بە شكستی شوێنەكانیان پێ چۆل كراو گەڕانەوە زیانێكی زۆری گیانی‌و ماڵیان لە دوا بەجێما، كوشتارێكی زۆر لە سوپا كرا جگە لەوەی چەكێكی زۆریش تێك شكێندراو تەرمێكی زۆریش لە مەیدانی شەڕەكەدا كەوتبوون، كەلو پەلی سەربازی لە ژمار نەدەهات كە بە جێیان هێشتبوو، ئەوەی بۆ ئێمە زۆر پێویست بوو بارهەڵگرەكان بوون وەك هێستر.

پێویستە ئەو ڕاستیە بڵێم ژمارەی كوژراوەكان نەدەزاندرا چەند بوون،لە بەر ئەوەی ڕووبەری مەیدانی شەڕەكە زۆر فراوان بوو شەویش بەسەر داهات كەس لەو توانایەدا نەبوو لەوكات‌و ساتەدا بچێت كوژراو بژمێرێت، مەگەر لەدوای ئێمە خۆیان بیانزانیبێت كوژراوو برینداریان چەندن، هەروەها ژمارەی دیلەكانیش دیار نەبوون بەتەواوی، لەبەر ئەوەی زۆریان هەر لە شوێنی خۆیان ئازاد كرابوون ئەوانەی مابوون ئەوانیش بەرەڵا كران، ئەوەش ئەوە دەگەیێنێ ئێمە زیاتر پێویستیمان بەخۆ ڕزگار كردن هەبوو.

ئێوارە درەنگ دوای شكانی سوپا،نزیك كەوتنەوە لە ڕووبار، مەلامستەفا دابەزیە خوارو لە شوێنێك وەستا مامەندو مستۆی بانگ كردن دەستێكی خستە سەر شانی مستۆو ئەوەی تریشی خستە سەر شانی مامەندو گوتی:(ئەوەی ئێوەو چەكدارەكانی ئێوە كردووتان ئەو مێرچاكیە هەر خۆم ئەو نرخە

هەواڵنامەی کتێب

دەزانم، ئێوە بوونە نیشانەی سەربەرزی بنەماڵەی بارزان‌و بارزانیەکان، ئەو مێر چاکیەی ئێوە لە بیر کەس ناچێت. مەلامستەفا زیاتر دواو ناوی کۆمەڵێك لە چەکدارەکانی هێنا ئەوانەی لەو شەڕەدا ئازایەتیان دیار بوو، لە دوای تەواو بونی قسەکانی جەنابی مەلامستەفا، لەشکر تێکڕا دەستی بە ڕۆیشتن کردەوە بە پێشڕەوی ئەو شارەزایەی لەگەڵمان بوو، مامەند بەرەو دەراوی ڕوبار ڕۆیشت(مستۆ)ش لەگەڵ چەکدارەکانی‌و هەندێکی تریش ڕۆیشتنە سەر پردەکە، پردەکە سەنگەری دوژمنی لێ بوو،پێش ئەوەی ئێمە بگەینە سەر ڕوبار لەسەر پردەکە بوو بە شەڕ، شەڕێك کە تەنها ئاگر باران بوو، ئێمە زۆر بەنهێنی ڕۆیشتینە سەر دەراوی ڕوبار لەبەر ئەوەی دەمانزانی سەنگەرەکانی دوژمن لە تەنیشت دەراوی ڕووبار هەن، ئەو دەراوەی ئێمە دەمان ویست پێیدا دەرباز بین، کاتێك گەیشتینە سەر دەراو هەندێك پەڕینەوەو هەندێك لە ناو ڕوبار دابوون، بووبە تەقە لە سەنگەرەکانی نزیك دەراو تەقەیان لێ دەکردین لە ئەنجامی ئەو تەقەیەدا یەکێکمان لێ شەهید بوو بەناوی(محمد مەلا محمد) مێرگەسۆری.

ئەو شەڕەی لە بەرزاییەکانی(سووسۆز) کرا دژوارترین‌و درێژترین شەڕبوو هەر لە بەیانی لێکدان بوو تا نزیك ڕۆژئاوا، تەنها بۆ ماوەیەکی کورت شەڕ وەستاو دیسان دەستی پێ کردەوە تا نزیك بەیانی، ئەوەی دیار بوو لە شەڕی بەیانی تەنها سێ بریندارمان هەبوو ئەوانیش(مەلی لێری، حاجیگوزی، صالح سپینداری) بوون کەچی لە شەڕی شەو لە سەر ڕوباری(زەنگی) شەهیدێك‌و حەوت بریندارمان هەبوون. زۆر بەپەلە لە ڕوبار دەربازبوین لە کاتێکا شەڕ لە سەر پرد گەرم بوو لەگەڵ چەکدارەکانی مستۆ، ئێمە ئەوانەی لە ڕوبار بوین پەڕینەوە کەوتینە دەشتێك زۆر نالەبار بوو هەموی پەرێزە برنج بوو، گوڵە برنجەکان پڕبوون لە ئاوی باران تا دەرباز بووین زۆر ئەزیەتمان خوارد، ئێمە پێشڕەو بوین کاتێك نزیك کەوتینەوە لە گردەکان هێشتا هەر تاریك بوو دەنگی دوو تفەنگ هات لە قەد پاڵی بەرزاییەکان هەر زوو مامەند داوای لێ کردین بەپەلە بڕۆین بگەینە گردەکان نەوەك دوژمن پێش ئێمە ئەو گردانە بگرێت، لەسەر ڕاسپاردەی مامەند دەستەیەکمان لە چالاکەکان ڕۆیشتین، لەبن گردەکان، ڕێگای ئۆتۆمبێل هەبوو، هەندێ چەکدارمان لەوێ بەجێ هێشتن نەوەك دوژمن بێت بەنیازی ڕێگا گرتن. ئێمە سەرکەوتین بۆ سەر گردەکان، کاتێ بوو بەڕوناك سەیری پێش خۆمان کرد دیار بوو لەو گردەی ئێمەی بۆ دەچوین چەند کەسێك دیار بوون بەناچاری بە پارێز بۆیان چووین کاتێك لێیان نزیك کەوتینەوە بۆمان دەرکەوت کە چەکدارەکانی مستۆن گەیشتبونە ئەوێ بەپەلە ڕۆیشتینە لایان بینیمان (مەلکۆ)ی برازای مامەندە ئەوانەی لەگەڵ مستۆ چووبون، دیار بوو بریندارە پێش ئەوەی بۆمان بدوێت کە چۆن بریندارکراوە ناوبراو داوای ئاوی لێ کردین ئاومان پێ نەبوو،ئەوجا داوای جگەرەی

کرد ،یەکسەر جگەرەیەکم بۆ پێچایەوەو دامە دەستی، کەمێك لایـان وەسـتاین زۆری بـۆ پـەرۆش بـووم ئەوان ڕایان گەیاند کەوا کۆمەڵێك برینداری تریشیان هەیە هەردوو برازای مستۆ مێرۆزی علیو جادر بریندارن کە هەردووکیان برابون،ئێمە ئەوانمان بەجێهێشتو ڕۆیشتین دەبوایە سەربکەوینە سەرەوە بەرەو گوندی(هاسون) بڕۆین لەویٚ ڕۆیشتین لە گردەکان سەرکەوتینە سەر، لەخوار گوندی(هاسـون) لەسـەر کانیاوێك وەستاین پشوێك بدەین دیار بوو بەینی کانیاوەکەو گوند هـەموو کـردار بـوو گـەنم وجۆبـوو گوندیش لە شوێنێکی بڵند بوو، خوارەوەی گوند هەمووی باغو باخچەبوو، لە هـەردوو لای گونـد دوو (قوللە) واتا قونگرە هەبوون دەست کردی دەوڵـەت بـوون، لـە کۆنـەوە لـەویٚ دروسـت کرابـوون وەك سەنگەری شەڕ. پێیەوە دیار نەبوو شتێك لە گوند هەبێت، بیریشمان نەدەکردەوە خەڵکی گوند ڕابکەن، لەدوای پشویەکی کورت هەستاین بەرەو گوند سەر کەوتین کەمێك نزیـك کەوتینـەوە گەیشـتینە نـاو گەنمەکانو دیاربوو خەڵکی گوند بەگشتی بەرەو ماکۆ دەڕۆیشتن وا پیٚ دەچوو ڕایان دەکرد، کاتێـك لـە گەنمەکان دەرچووین هەر ئەوەندەمان زانی لە قوللەکانەوە لەملاو ئەولای گوندی (هاسون) دراینە بـەر گوللە هەر ئەوەندەمان پیٚ کرا بلاٌوە بکەینو بەپارێز بۆیان بچین، لەگەڵ (محمـودی عـالی یـە درێـژی هەودیانیو رەحمانوعزیزوکریم) توانیمان خۆمان بگەیەنینە ناو باخچەکان، نزیك کەوتین لـە قوللـەکان دوای ئەوەی زانیان زیاتر خۆیان پیٚ ڕاناگیریٚ ئەوانیش ڕایان کردو بەرەو ماکۆ ڕۆیشتن ئێمە گەیشـتینە ناو گوند ئەو گوندەش هیچ کەسی تێدا نەمابوو دەرگاکانیان ئاوەلاٌ بەجێهێشـتبوون، هیچیـان لەگـەڵ خۆیان نـەبردبوو، خـەڵکی ئـەو گونـدە گەورەیـە بـە زۆری ئازەربێجـانی بـوون، ئـەوانیش دیـارە وەك گوندەکانی(ئاغە داشو کلێسە) پێیان گوتراوە، ئەو گوندە دیارە چـەکیان هـەبوە، بۆیـە بـەو شـێوەیە گەورەو بچوکیان ڕایان کردبوو گوندیان بەجێهێشت کاتێك گەیشتینە ناو گوند هـەرزوو نۆبەتـدارمان لە شوێنە پێویستەکان دانان لە دەوری گوند.

زوو نامەیەکم بەڕیٚ کرد بۆ میرحاج بۆم نووسی:(ئێمە دەستەی پێشڕەو گەیشتینە گوندی هاسـون، بەلاٌم خـەڵکی گونـد ڕایـان کـردوە وەك گونـدەکانی ئاغـەداشو کلێسـا دەرگاکانیـان بـە ئـاوالاٌیی بەجێهێشتوە و هیچیان نەبردوە)، نێردراوەکان لە ڕێگا لە سەر کانیـاوی خـوار گونـدی دەگەنـە مـەلا مستەفاو ئەوانەی لەگەڵی بوون سلێمان بەگ دەپرسیٚ:(بۆ کویٚ ئەچن)؟ ڕەحمـان دەڵێـت: (نامەیـەکی زرارمان پیٚ یە بۆ میرحاجی دەبەین). فقیٚ حسـن نامەکـەیان لـیٚ وەردەگرێـت لـە دوای خوێندنـەوەی دەڵێت: (میرحاج لە دواوەیە لەگەڵ بریندارەکان دێت من وەلاٌمتان بۆ دەنوسـم). نـاو بـراو نوسـیبوی: (برام زرار من ڕاسپێردراوەکانم گەڕاندوە تکایە چـەکدارەکان ئاگاداربکەنـەوە دەسـت لـە ئاژەڵـەکانو پەلەورەکان نەدەن بە هیچ جۆرێك تەنیا خواردەمەنی دەتوانن بەکاری بێنن.

(هاسون)گوندێکی زۆر گەورەیە لە قەدپاڵی بەرزاییەکی بەرزە لەسەرەوەی گوند کانیاوێك هەڵ دەقوڵێت بەقەد ئاش گێڕێك دەبێت، لە سایەی ئەو ئاوە هەر چوار دەوری گوندەکە باغو باخچەیە دارو درەختێکی زۆریشی هەیە باسی خۆشیو هەڵکەوتنی گوندی هاسون ناکرێت ئەوەندە خۆشە. ڕۆژی (1947/6/15) ئێمە بەیانی کاتژمێر دە گەیشتینە ناو هاسون بۆ ئێوارە هەموو لەشکر گەیشتە ئەو گوندە لەو گوندە وامان دیار دەکرد لایەکمان بوە بە هی خۆمان، لەبەر ئەوەی گوندی هاسون سەرەتای هۆزی(جەلالی)بوو، کاتێك بریندارەکان گەیشتنە ناو گوند ڕۆیشتمە لایان ئەوەی زۆر بە ئازار بوو جادری برازای مستۆو مەلی لێڕیو مەلکۆ زێڕۆ بوون، ئەوانی تر ئەوەندە بە ئازار نەبوون.

سەرلەبەیانی ڕۆژی (1947/6/16) سێ چوار چەکداری (عمرئاغای جەلالی) هاتنە لای مەلامستەفاو لەگەڵی دووانو گەڕانەوە، پێش ئەوەی لە گوند دەربکەون دووفڕۆکەی بۆمبا هاوێژ گەیشتنە سەر گوند، ئەوەی پێیان بوو هەڵیان ڕشت،لە دواییدا یەکێك لە فڕۆکەکان بە شێستیر تەقەی لە گوندکرد، لە ناو کوڵانەکەی ئەو خانووەی (مەلی لێری) بریندارى لە ناو دابوو گوللەیەك بە مەلی دەکەوێت تەواوی دەکات، ئەو هەموو چەکدارە لەوێ بوون کەس چی پێ نەکەوت، تەنیا بەو بریندارە کەوتو تەواوی کرد. لەکاتێکدا خەریکی شاردنەوەی(مەلی) بووین(حاجی گوزی)ش تەواوبوو، ئەویشیان لەوێ شاردەوە، بێگومان شەهید بوونی(مەلی)جێگای نیگەرانی هەموومان بوو لەبەر ئەوەی پیاوێکی ئازای لێهاتوو بوو، یەکێك بوو لە پاڵەوانەکانی ئەو شەڕە مەزنەی دۆڵی ماکۆ.

لەدوای شاردنەوەی ئەم دوو شەهیدەی ڕێ ڕۆیشتن چوومە لای جادر، ناوبراو دۆستێکی زۆر ئازیزم بوو دیار بوو زۆر بە ئازار بوو، لەوێ لەگەڵ مستۆ کەوتمەقسە، ناوبراو بەدرێژی باسی شەڕی سەرپردێی بۆ گێڕامەوە کە چۆن بوو چۆنیش دەرباز ببون، مستۆ گوتی:(لە سەرەتاوە لە سەنگەرەکانی سەر پردماندا شەڕێکی گەرمی ئاگرین لەسەر پردەکە کراو پردمان لێ پاك کردنەوە، دوای ئەوەی لە پردەکە پەڕینەوە دەربازی بەرەکەی تر بووین چەند چەکدارێك لەگەڵم مانەوەو پردمان بەجێ نەهێشت تا ئەوان هاتن لەوکاتەش تانکێك لێمان نزیك کەوتەوەو تەقەی لێ کردین ئەو کۆمەڵەی لێ بریندار کردین، بەڵام جادرو مەلکۆ لەسەر پردەکە بریندار بون، ئەوە باش بوو بریندارەکان هەمویان بە پێی خۆیان دەڕۆیشتن تا برینەکەیان گەرمە برین بوو، ناوبراو زیاتر لەسەری ڕۆیشتو گوتی: (ئەو شەڕەی لە سەر پرد کرا شەڕە نێزە بوو ئەوسەربازانەی هەڵاتن بە یارمەتی تانکەکان دەربازبوون لەگەڵ ئەوەشدا ئەوەندە کوژران زۆری نەماوە بڵێم کوژراوەکان ئەوەندەی هی ڕۆژ دەبوون ئەوانەی بەڕۆژیش کوژران خۆت لەگەڵ بووی دیتت چەند زۆر بوون. ئەوەی شایانی یادکردنەوەیە ئەو دوو ڕۆژەی لە(هاسون) ماینەوە پشوێکی زۆر باش بوو باش حەساینەوە، دیار بوو تا ئێمە نەڕۆیشتین خەڵکی گوند

نەگەڕایەوە، ڕۆژی(6/17) بەیانی لە هاسون دەرکەوتین پێش نیوەڕۆ گەیشتینە شوێنێك، کۆمەڵێك بنەداری بناوی گەورە گەورەی لێ بوون ئاوەدانی لێ نەبوو، دیار بوو شوێنەکە چۆل بوو،لە ژێر ئەو دارانە حەساینەوەو نیوەڕۆمان لەو شوێنە بەسەربرد، لەو کات وساتەی حەسانەوەماندا (صالح)ی برینداریش تەواو بوو لەوێ شاردمانەوە لەو کاتەی خەریکی شاردنەوەی (صالح) بووین دوو فڕۆکەی جەنگی بەوشوێنەدا دەسوڕانەوە، بەلاّم بۆیان دیار نەبوو ئێمە لەوێین، بەلاّم لە شوێنەکە بەشك بوون زۆر گەڕانو سوڕان هیچیان بۆ دیار نەکەوت ئەوجا ڕۆیشتن، دوای نیوەڕۆ لەوێ بەڕێ کەوتین لەگەڵ داکەوتنی تاریکی گەیشتینە یەکەم هۆزی جەلالی.

بەپێی بەڵێنی سەرۆك هۆزی جەلالی دەبوایە ئێمە لەناو هۆزی جەلالی بمێنینەوەو شەڕی ئێران بکەین کەچی ڕۆژی(6/18) زانیمان کەوا(عومەرئاغای جەلالی)ڕاسپێردراوی حکومەتی ئێران بووە بۆ ئەوەی ئێمە ڕابگرێت تا سوپاکانی ئێرانو تورکیا دەتوانن ڕێگای(ئاراس) مان لێ بگرنو لەناومان بەرن تا لەئاراس، نەپەڕینەوە بۆ سۆڤیەت، ئەو ئاگادارییەش لەلایەن یەکێك لە برازایەکانی(عومەرئاغا) بەسەرکردەکانی ڕێ ڕۆیشتن ڕاگەیەندرا، عومەر ئاغا هەستیکردبوو ناپاکی ئەو بەسەرکردەکانی ڕێ ڕۆیشتن گەیشتووە زوو ڕایکردو ڕۆیشتە ماکۆ، لەدوای ڕاگەیاندنی ئەو لاوە دڵسۆزەی ئەو هەواڵەی ڕاگەیاند بوو بڕیاردرا بڕۆینە سەر ڕوباری ئاراس، لەو دەمەشدا میرحاج لە سۆڤەت گەڕایەوە ڕەزامەندی ئەوانی هێنابوو کە بپەڕینەوە بەری سۆڤیەت لەوکاتەدا ڕۆیشتینە سەرئاوی ئاراس بۆ پەڕینەوە بۆناو خاکی سۆڤیەت.

لەوکاتەی بەتەواوی زاندرا دەپەڕینەوە لە ئاراس، یەکێك کە ناوی(عادل بەگ) بوو کەهەر لەسەرەتای دەرچوونمان لە عێراق لە ڕۆژی(1947/5/23)وە گەیشتبوە ڕیزی چەکدارەکانی بارزانی ناوبراو لەکوردەکانی تورکیا بوو ئەو پیاوە ڕازی نەبوو بپەڕێتەوەو داوای گەڕانەوەی کرد، لەسەر ئاراس گەڕایەوە بەخۆیو ئەو دوو چەکدارەی لەگەڵی بوون، دیار بوو ئەو پیاوە نەدەوێرا بپەڕێتەوە بۆ بەری سۆڤیەت وەك هەست دەکرا گومانێکی لێ دەکرا!

پەڕینەوەمان بەم شێوەیە بوو: لە شوێنێکی نزیك ڕوبار دەراوێك دۆزرایەوە، لەو دەراوە دەست کرا بەپەڕینەوە لەسەر ڕاسپاردەی مەلامستەفا بە هەموو مەلەوانەکان ڕاگەیەندرا بەشێوەیەکی تایبەتی شانەدەریەکان ئامادەبن لەسەر لێواری ڕوبار بوەستن بۆ ئەوەی ئەگەر هاتوو یەکێك بکەوێتە ئاو، بیگرنەوە، دەبێ ئەوەش بڵێین کەوا بەشی زۆری هێزەکەمان لەوپەڕی هیلاکی دابوون لە برسان، ئەگەر چاودێری نەکرابان توانایان زۆر کەم بوو بپەڕنەوە. لەوکاتەی خەریکی پەڕینەوە بووین دوو فڕۆکەی ئێرانی گەیشتنە سەر ئەو شوێنەی ئێمە لێی دەپەڕینەوە تەقەیان لەوانەی ناو ئاو دەکرد، بەلاّم دیار

بوو سۆڤیەتیەکان زوو ڕاویان نان‌و ڕۆیشتن لەو کاتەشدا (حمدامین میرخان) ڕاسپاردەی ناردبوو بـۆ لای پردی (زولفا)و سوپایەکی زۆر بەرەوە لای ئێمەدێت، شـکی تێـدا نیـە بـۆ لێـدانی ئێمەیـە، میرحـاج گـوتی:(ئــەوەی لــەخۆی ڕادەبــینێ‌و زۆر هــیلاك نیــە بــڕۆن بــۆ یاریــدەی (حمــدامین میرخــان)، لەسەرداوای(میرحاج) کۆمەڵێکی زۆر لە چـالاکەکان کەوتنــە ڕێ بــەرەو شــوێنەکە ڕۆیشــتن، زۆریـان بەوهیوایە ڕۆیشتن بەڵکو لە جانتـای سـەربازەکان نانیـان بەدەسـت دەکـەوێت، بـەڵێ بەڕاسـتی بـوو بەلێکدان، کاتێ تانکەکان هاتن خۆمان لێیان لادان، تا لێمان تێپەڕبوون، ئەوکاتـە زۆر بەوەسـتایی‌و ڕێکی دەست لە سوپا وەشێندراو بە شکاوی بەرەو دواوە گەڕاوە، باش بوو خواردنی سەربازەکانمان دەست کەوت بە بەر ئەوانیش کەوت، ئەوانەی هێشتا نەپەڕیبونەوە لە ڕوبار.

ئەوەی بەدیار کەوت پێش ئەوەی بپەڕینەوە لە ئاراس، شێخ سـلێمان‌و میرحـاج هـەوڵێکی زۆریـان لەگەڵ (میرزا)ی شارەزا دا بۆ ئەوەی بگەڕێتەوە ناو ماڵ‌ومنداڵی خۆی، ناوبراو ڕازی نەبوو بگەڕێتـەوە، دەی گوت: (ماڵ‌ومنداڵی منیش لە منداڵی ئەوانە هەموویان زیاتر نیە،ئەوانەی لە ئاراس دەپەڕنەوە).

دەربارەی ڕوباری ئاراس: ڕوباری ناوبراو گەورەیە، بەلاَم زۆر مەنـدو لەسـەرخۆیە واهەسـت دەکرێـت ناڕوات، لەو شوێنەی ئێمە لێی پەڕینەوە زۆر بەرین بوو بە پێیان لە دەراو دەربازی بەری لای سـۆڤیەت بووین، ئێمە لە نزیك کێوە بەرزەکەی(ئارارات) کە دەکەوێتە سێ کوچکەی سنورەکانی ئێران وتورکیاو سۆڤیەت پەڕینەوە لە ئاراس، هۆزی (جەلالی) دەکەوێتە سەر لێواری ڕوباری ئاراس‌و لە کێوی ئارارات تا نزیك پردی(زولفا)لە ناوەوەش تا ماکۆ دەڕوات، بەلاَم شوێنێکی ئەوەندەی بلێـی سـەختە، هـەمووی کێلە بەردو کەندو کۆلاَنی ناهەموارە، کۆمەلێك گۆماوی گەورە لە نزیك ڕووبـاری ئـاراس هـەن، زەوی کشتوکاڵی ئەوەندە نیە زۆرکەمە، بەشی زۆری خەڵك خـەریکی بـە خێـوکردنی ئـاژەڵن شـوێنەکەیان بەڕاستی شوێنی بەخێوکردنی ئاژەڵەو شوێنێکی فراوانـە. هـۆزی(جـەلالی) هـۆزێکی شۆڕشـگێربوون مێژوی جولاَنەوەکانیان لە لاپەڕەی مێژوودا هەیە.

ڕۆژی(1947/6/19) ڕۆژی پەڕینەوە بوو لە ڕووباری ئاراس هەر لەو دەمەی دەسـت بەپەڕینـەوە کرا دەستەی مەلەوانەکان لەسەر لێواری ڕوبار وەستابوون، ئەو خەڵکەش کۆمـەڵ کۆمـەڵ دەپەڕینـەوە ئەوەی دەپەڕیەوە چەکی دەدایە سەربازەکانی سۆڤیەتی ئـەوەی چـەکی دادەنـا سـەربازەکانی سـۆڤیەتی دەیان بردنە شوێنێك پارچەنانێکیان پێ دەدان، لەوکاتەی گشتمان دەرباز بووین ئێوارە زۆر درەنگ بـوو هەر ڕایان گرتین تا مەلامستەفا لەگـەڵ مەلەوانـەکان نەپەڕیـەوە ئێمـە بـەڕێ نـەکراین، کـە ئـەوان پەڕینەوە ئەوکات بە ئۆتۆمبێلەکانی سوپا بەڕێیان کردین بەرەو شاری (نەخچـیوان) شـەو بەناوشـاری ناوبراودا تێپەڕبووین، بردیانین لەلاپەڕگەیەکی شاری ناوبراو لە شوێنێکیان داناین، شوێنەکە چۆم بـوو

دەورو بەری باخچە بوون، با بۆ ئاگاداری ئەوەش لەبیر نەچێت ئەوکاتەی لەڕوباری ئاراس پەڕینەوە بەری سۆڤیەت ئەوەی پێمان بوو لەگەڵ خۆمان پەڕاندەوە، دەتوانم بڵێم کۆنە پێلاوێکمان بەجێ نەهێشت.

ئەوەی جێگای سەربەرزیو شانازیە سەرکەوتنی ڕێ ڕۆیشتن بۆ نەیارانی کوردی بەدیار خست کەوا جەنگاوەری کورد نەبەزیەو نابەزێ، دەتوانێ سەر بەدوژمن شۆڕ بکات، ئەو سەرکەوتنەی ئێمە وەڵامی مل هوڕانە بوو بۆ ئەوانەی دەیان گوت:(ئەگەر خواش لە باوەشی خۆیان بگرێت هەر نایەڵێن مەلامستەفاو چەکدارەکانی بگەنە یەکێتی سۆڤیەت)، بەڵام بەشەرمەزاریو سەر شۆری دیتیان لەشکری سەربەرزی گەیشتەیەکێتی سۆڤیەت.

بێگومان سەرکەوتنی ڕێ ڕۆیشتن خۆی لە سێ خاڵی گرنگدا دەنوێنێ: یەکەم گشت چەکدارەکانی ڕێ ڕۆیشتن لە ژێر فەرمانی بارزانی دا بوون هەموویان گوێ ڕایەڵی فەرمان بوون زۆر بەڕێکی.

دووەم: ئەو کەسانەی لەڕێ ڕۆیشتن بەشدار بوون یەك پارچە گیان بەختکەر بوون لە پێناوی گەیشتن بەئامانج ئەویش تەواو کردنی ڕێ ڕۆیشتن بوو.

سێیەم: لێپرسراوی ڕێ نیشاندەر میرحاج دەورێکی کاریگەری هەبوو لە دەست نیشان کردنی ڕێگا لەگەڵ ڕێ ڕەوانی ڕێ ڕۆیشتن، بەتایبەتی مامەند شێروانیو مستۆ مێرۆزیوخۆیانو ئەو چەکدارانەی لەگەڵیاندا بوون.

ئەو ڕێگا دورەی ئێمە بڕیمان ڕێ ڕۆیشتنێکی مێژویی بوو، لە مێژووی کۆڵنەدانی نەتەوەی کورد بوو لە پێناو بەدەست هێنانی ئاواتی کورد ئەویش ئازادیو سەربەخۆیی کوردستانە.

هەوالنامەی کتێب

هەواڵنامەی کتێب

بـــەشــــی پێنجەم

دوازده ساڵ زیاتر پەنابەریەتی لە یەکێتی سۆڤیەت

دەربازبوونمان لە ئاوی ئاراس بۆ بەری سۆڤیەت :

وەك دیارکراوە لە دوای دەربازبوونمان لە ڕوباری (ئاراس) بە ئۆتۆمبێلی سـوپا شـەو بـەڕێ کـراین بـەرەو شاری(نەخچیوان) پایتەختی ئۆتۆنۆمی نەخچیوان، لـەوێ لەلاپەڕگەیـەکی شـاری نـاوبراو لـە چۆمێك داندراین، پاسەوانیشیان لە دەورە دانابن،شوێنەکە دارودرەختی(سونجی)وداری بەری بوون، شەو نووستین بەبێ غەم بەیانی زانیمان کە(مەلامستەفا) لەگەڵ دوو کەسەکەی تر بەناوی(سەعیدو زیاب) لە نەخچیوان ماونەتەوە لەگەڵ ئێمەیان نەهێناون. زیاتر لە مانگێك لەو شـوێنە ماینـەوە، ئەوەنـدەی لەوێ ماینەوە لە ژێر چاودێری بووین، زۆر بەوردی چاودێریمان دەکرا، بەتایبەتی لە ڕوی تەندروسـتیەوە بەردەوام پزیشکەکان سەریان دەداین زوو زوو دەرزیان لێ دەداین، ماوەی ئەو چل ڕۆژەی لـەوێ ماینـەوە چەندین جار خراینە ژێر چاودێری پزیشکیەوە بۆ دوور خسـتنەوەی نەخۆشـییەکان، برینـدارەکان بـەڕێ کرابونە نەخۆشخانەی نەخچیوان پاش ماوەیەکی کەم برینداره‌کان چاك بوونـەوەو گەڕانـەوە لامـان بـە تایبەتی(جادرو مەلکۆ)، چونکە ئەو دوانە برینداری مەترسی دار بوون.

شاری(نەخچیوان) شارێکی گەورەیە دەکەوێتە نزیك ڕوباری ئاراس، دانیشتوانی نەخچیوان بە زۆری (ئازەربیجانی کورد وئەرمەنیو ڕوسی)و نەتەوەکانی تریش لەگەڵیان دەژین، شاری ناوبراو کەوتۆتە بـن چیا بەرزەکانی قەفقاس. ئەو ماوەیەی لەو چۆمە ماینەوە وەزعی ژیانمان زۆر ناساز بوو، خۆراکێکی زۆر کەممان پێ دەدرا، تەنانەت شەوێکیش بە زگی تێـر نەدەنوسـتین، لەگـەڵ ئەوەشـدا بـەزۆری خـەریکی فێربونی پیتەکانی ڕووسیو هەندێ وشەی پێویست بوم بە یارمەتی مامۆستای دڵ پاکی کوردایـەتیو هەست بەرز میرحاج ئاکرەیی.

ڕۆژی(1947/7/20) مەلامستەفایان هێناوە لامـان، دوو ڕۆژ لـە دوای هاتنـەوەی نـاوبراو لـە ڕۆژی(1947/7/22) بەشێکمان بەڕێ کراینە ناوچەی (لاچین) دانیشتوانی ناوچەی ناوبراو کـوردن، ناوچەی لاچین دەکەوێتە بەرزاییەکانی ناو کێوە بەرزەکانی پشتی نەخچـیوان بـەگوێرەی بەرنامەکـەیان پیاوەکـانی(ئەسـەعد خۆشـەویو سـەعید) بـە ئۆتـۆمبێلی سـوپا بـەڕێ کرابـوون لـەوێ بەسـەر (کەلخۆزەکان)[2]ی ناوچەکەدا دابەش کران هەرچەند کەسێك لە گوندێك داندران بۆ ئـەوەی لـەوێ کـار بکەین.

---

[2] کەلخۆزە : کەرتی هەرەوەزی ئەهلی

ڕۆژی(1947/7/30)بەشی دووەمیش بەڕێ کراین، سەر لەبەیانی ڕۆژی دیاریکراو چەند ئۆتۆمبێلێکی سوپا هاتن ئەوانەی مابوون ئەوانیشیان بارکردنو بەرەو بەرزاییەکانی سەرووی نەخچیوان کەوتینە ڕێ، پێچاوپێچ بەسەرکەوتین ئۆتۆمبیلەکان ئەو ڕێگا هەورازە شاخاویەیان دەبڕیو سەردەکەوتن ئەو دیمەنە جوانە وێنەیەکی دڵگیری دەخستە پێش چاو، ئێوارە کاتی ڕۆژئاوا بەناو ئەوشارۆچکەیەدا تێپەڕین خەڵکی شارەکە بە چاوێکی نا بەدڵو ناشیرین سەیری ئێمەیان دەکرد، وایان دەزانی ئێمە دیلین لە شەڕ گیراوین، خەڵك بەدوامان کەوتبوون دەیان ویست بەردبارانمان بکەن، بەلاّم ئەو ئەفسەرانەی لەگەڵمان دابوون لێیان بەدەنگ هاتن.

ئەو ڕۆژە هەر لەبەیانیەوە بە ناو کێوە بەرزەکاندا دەڕۆیشتینو سەردەکەوتین لەو ڕێ ڕۆیشتنەدا زۆر شوێنی خۆشو شارو شارۆچکەی جوان وڕێك دەکەوتنە سەر ڕێگا، بۆ ئێوارە لەگەڵ داکەوتنی تاریکی گەیشتینە شاری(لاچین)وەك دیارکراوە دانیشتوانی شاری ناوبراو کوردن، شارەکەش ناوەندی قەزایە، ئێمەیان بردە ناو قوتابخانەیەك زۆر گەورە بوو، ئەو شەوە لەوێ ماینەوە لە دوای نان خواردن هەندێکمان ڕۆیشتینە سینەما فیلمێکی هیندی کاری دەکرد، ئەگەرچی تێشی نەدەگەیشتین لەگەڵ ئەوەشدا بەلامانەوە زۆر خۆش بوو لەبەرئەوەی زۆربەمان فلیم مان هەر نەدیبوو.

ڕۆژی(1947/7/31) بەیانی تا ئۆتۆمبێلەکان ئامادە بوون سەیرێکی شاری(لاچین)مان کرد شارەکە لە شوێنێکی زۆر بڵندبوو دەورو بەری چیا بوون پێشەوەشی کراوە بوو تا بڵێی شوێنێکی خۆش بوو، لە ناو شار بەڕێکەوت لە یەکێکمان پرسی کە ناوی(سوڵتان عەزیزۆف)بوو ئەو کێوە بەرزانە ناویان چیە؟ ناوبراو گوتی:(بەگشتی پێیان دەگوترێت کێوەکانی(قەفقاس) یەکسەر فاڵ گرەوەکەی کەرکوکم بەبیرهاتەوە کە پێی گوتبوم:(دەڕۆیتە کێوەکانی قەفقاس)، لەوکاتەدا چەند هەڤاڵێکی خۆمان ئەوانەی لەگەڵ(ئەسعەد خۆشەوی) بەڕێ کرابوون لە ناو شار دیتنمان، دیار بوو دەڕۆیشتنە شوێنی کاریان، ئەوان گوتیان ئێمەیان دابەشی سەر گوندەکان کردوە کارمان پێ دەکەن.

لە کاتی ئامادە بوونمان ئۆتۆمبێلەکان کەوتنە ڕێ لەقەد پاڵی کێوەکاندا بەناو دارستانێکی پڕ لە داری جۆراوجۆردا ڕۆیشتین بەبەرزاییەکاندا سەر دەکەوتین، هەر شوێنێك پێیدا تێپەڕ دەبووین وامان دەزانی ئەو شوێنە لەوی تر خۆشترە، ئەوەی هەرە سەرنج ڕاکێش بوو ئەوە بوو لە بەرزایە نا هەموارەکانیش تراکتۆرەکان زەویان دەکێلاو جوتیان دەکرد، دوایی زانیمان ئەو تراکتۆرانە زنجیردار بوون، ئەو شوێنانەی ئێمەی پێدا دەڕۆیشتین ناوچەی(ناگۆرنۆ قەرەباغ) بوو ئەو شەوە لەناو کێوەکان لە شوێنێکی چۆل ماینەوەو نەگەیشتینە ئاوایی لە دەورو بەری ڕێگا خەوتین.

بەیانی ڕۆژی(1947/8/1) لەگەڵ گزنگی هەتاو کەوتینە ڕێ ماوەیەکی زۆر لە شوێنێکی

ئەوەندە بەرز دەڕۆیشتین کە بەسەر دۆڵو کێوە نەویەکاندا دەیڕوانی، ئەوەندەی سەیرم دەکرد لە دیمەنی ناوچەکە تێر نەدەبووم هەر لەبەر ئەوەی بە دیمەنی کوردستان دەچوو. پێش نیوەڕۆ گەیشتینە شارێك ئەو شارە کەوتبوە سەربەرزاییەك دەتوانم بڵێم لەسەر شاخێك بوو ئەو دیوو ئەم دیوی دۆڵاییەکی زۆر فراوان بوو دۆڵەکان داپۆشراوی دارو درەختی لێڕەوار بوو شارەکە ناوی (شوشی) بوو، (مەلامستەفاو شێخ سلێمانو علی محمد صدیق)و سێ کەسی تر لەوێ دابەزینو لەوێ داندران، بەلاّم شێخ سلێمان لەگەڵ ئێمە هات بۆ دامەزراندنمان. لە شاری (شوشی) دەرکەوتین پێچاوپێچ سەرەو ژێر ڕۆیشتینە خوارەوە بەناو دارستانێکی پڕ لە داری هەمەجۆر، لە ناو ئەو دۆڵەدا تەنیا گوێت لە دەنگی ئۆتۆمبێلەکان دەبوو، کاتێك گەیشتینە بناری بەرزاییەکان لە ئاوەدانی نزیك کەوتینەوە لەم بەرو ئەوبەری دۆڵاییەکە گوند دەکەوتنە بەرچاو لە ناو لەوەڕگەکان لە دەوروبەری گوندەکان مێگەلی مەڕو بزنو بەرازی کەیی‌وگاڕان دیار بوو، بۆ نیوەڕۆ گەیشتینە شاری(ئاغدەم) شاری ناوبراو ناوەندی پارێزگای ئاغدەم بوو، لەوێ نانی نیوەڕۆیان داینێ کەمێك حەساینەوە دوایی ئێمەش کراین بە دووبەش بەشێك لە ئاغدەم مایەوەو لەوێ دامەزرانو میرحاج لەگەڵیان مایەوە بۆ دامەزراندنیان بەشەکەی تریش بەڕێ کراین بۆ ناوچەی(ئاغجەبەدی)، لە دەشتێك ڕۆیشتین ئەو دەشتە وەك مێرگێکی سەوزی کوێستانان دەهاتە بەرچاو، ئەوەش هەمووی پەمۆ بوو، ئێوارە درەنگ گەیشتینە(ئاغجەبەدی) لەپارکێك دایان بەزاندین، لەناو پارکەکەدا دانیشتبوین یەکێك هات باوەشێك ڕۆژنامەی(پراڤدا)[2]ی پێ بوون بەڕێز پێداچوو هەریەکەی ڕۆژنامەیەکی پێداین، شێخ سلێمان پێی گوتین: (ڕۆژنامەکانتان تێك مەدەن سەیری وێنەکانی بکەن)، ئەو شەوە لەو پارکە ماینەوە هەرکەسەی لە شوێنێك نوستین تا بەیانی. بەیانی کاتژمێر دە شێخ سلێمانو پیاوانی دەوڵەت هاتن ئێمەیان کۆکردەوە شوێنێك (شێخ سلێمان) هەندێك ئامۆژگاری کردین پێی گوتین: (ئێوە دابەش دەکرێن هەرچەند کەسێك لە گوندێك دادەندرێن بۆ ئەوەی لەوێ کاربکەن، کەس نەڵێت کار ناکەم دەبێ هەموتان کار بکەن بەپێی تواناتان، تا ئەوکاتەی خوا یارمەتیمان دەدات و چارەیەکتان بۆ دەدۆزینەوە، هیوادارین زۆر لێرە نەمێنن، تەنها ئەوەی لە سەر ئێوە پێویستە ئەوەیە کە سەبرتان هەبێت.

ڕۆژی (1947/8/4) ئێمەشیان بەسەر کەڵخۆزەکانی ناوچەی(ئاغجەبەدی)دا بلاّو کردینەوە هەرچەند کەسێك بۆ کەڵخۆزێك بەڕێ کراین ئێمە نۆ کەس بەڕێ کراینە کەڵخۆزێك ناوی(گیندراغ) بوو، کەڵخۆزی ناوبراو زۆر گەورە بوو،ئەوانەی بەڕێ کراینە ئەو گوندە بریتی بوون لە :(سلێمان بەگ، مامند

---

[2] پراڤدا : ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانەی ئەو کاتی حزبی کۆمەنیستی سۆڤیەت بووە .

مەسیح، زرار سلێمان بەگ، حمدامین فقێ حسن، مەلکۆ زێڕۆ، لاوکۆ مامند، حوسێن عبدالقادر، سید سالم، میران میرخان).

له ئاغجەبەدی به ئۆتۆمبێلێکی شلو شۆق بەڕێ کراین، کاتێك گەیشتینه گوند، بردیانین بۆ خانوێك پێشان کۆشکی ئاغای گوندەکه بووه له ژووره گەورەکه ده چارپایه داندرابوون هەریەکەی لەسەر چارپایەك دانیشتین ئەو ڕۆژه هیچ، ڕۆژی دووەم کارگێڕی گوند هات گوتی:(هەمووتان هەستن بابڕۆین بۆسەرکار، تەنیا سلێمان بەگ دەمێنیت ئەویش نۆبەتداری کەل وپەلەکانتان دەبێت هەتا ئێوه لەکار دەگەڕێنەوه)، هەر ئەوکاته بەڕێ کراینه ناو پەمۆ، کاتێك گەیشتینه شوێنەکه سەیرمان کرد، بەلاّم چی یەك کۆمەڵ ئافرەت وا خەریکی پەمۆ چنینن، به ئێمەشیان گوت ئێوەش پەمۆ بچنن کاتێ بەپرس(یانی چاودێر)سەیری(مامندو حوسێن)ی کرد دیتی ئەوانه بەتەمەن گەورەن پێیانی گوت: (ئێوه برۆن لەسەر جۆخین دانیشن)، ئێمەش هەریەکەی کارێکی پێ سپاردین‌و دەستمان بەکار کرد.

ئەوەبوو هەر لەڕۆژی(4/8/1947)هەتا(22/10/1947) لەو گوندە ماینەوەو کارمان دەکرد ئەو ماوەی لەوێ بووین به ڕۆژ کارم دەکردو بەشەو خەریکی خوێندن بووم بەشێوەیەکی تایبەتی زمانی ڕوسی فێربوونی ئامانجم بوو، جیا له زمانی ڕوسی حەفتەش دوو دەرسی لاتینی کوردیم دەخوێند(عبدالرحمن فقێ) دەرسی پێ دەگوتم، ناوبراو لەگەڵ(محمد نەجیب و سالم بەخشی)له گوندێك بوون زۆر نزیك لەئێمه، ڕێگای ده دەقیقەیەك زیاتر نەدەبوو، بۆ دەرس دەڕۆیشتمه لای.

شەوان هەتا درەنگی شەو دادەنیشتم دەمخوێند، دەرسەکانم دەوردەدانەوه هەتا تەواوم دەکردن ئەوکاته دەنوستم، ئەوەی زیاتر نیگەرانی کردم ئەوەبوو ئێوارێك لەکار گەڕامەوه دەبینم کتێبەکانم دیار نەبوون له برازای مامندم پرسی:(میران نازانی کێ دەستی لەکتێبەکانی من داوه؟) ناوبراو زۆر مەردانه گوتی (مامند سوتاندنی)دەیگوت: (شەوان هەتا نیوه شەو دادەنیشیت کارەبا ناکوژێنیتەوه خەومان لێ ئاڵۆز دەکات!) کاتی ئەمەم بیست زۆرنیگەران بووم ئەو ئێوارێیه خواردنیشم نەخوارد، دیاربوو مەلکۆی برازای زۆر پەست بوو لەو کردارە پوچەی مامی، ناوبراو لای من دەرسی کوردی دەخوێند بەنیازی فێربوونی خوێندنەوەو نوسینی کوردی.

کاتێك باوکم بیستی مامند کتێبەکانی منی سوتاندون زۆر نارازی بوو،به مامندی گوت: (مامند سوتاندنی کتێبەکانی زرار کارێکی زۆر ناشین‌و چەوته، ئەگەر بەمنت گوتبایه من داوام له بەرپرسی گوند دەکرد ژورێکمان لێ وەردەگرت، ئێمه دەچووینه ناوی بۆ ئەوەی خەو له ئێوه ئاڵۆز نەبێت، ئەوەی من بیزانم ئێوه حەز له خوێندن ناکەن لەبەر ئەوەتان نیه که خەوتان لێ ئاڵۆز بووه، تکایه کاری وەها دووباره نەبێتەوه با نەبێته هۆی ناخۆشی نێوانمان، چونکه ئێمه زۆر لەمێژه دۆستی یەکترین).

مامەند دانی نا بەو هەڵەیەی کە کردبووی بۆیە بە باوکمی گوت: (سلێمان بەگ نابێ دڵت نیگەران بێت لەو کردەوەم من دەزانم غەڵەتێکی گەورەم کردووە، داوای لێ بوردن دەکەم). ناچار کتێبەکانم پەیدا کردنەوەو بەردەوام بووم لەسەر خوێندنەکەم، من لە سەرەتاوە باوەڕیم بەوە هەبوو ڕۆژێك دادێت بگەڕێمەوە کوردستان، کاتێك کە گەڕامەوە خەڵك لێم دەپرسن فێری چی بووی؟.

بەڕاستی زوو فێری زمانی(ئازربایجان)ی بووم ئەویش لەبەرئەوەی ژیانمان لەگەڵ ئەوان بوو کارمان لەگەڵ خەڵکەکەی دابوو لەبەر ئەوە زوو فێری زمانیان بووم، زۆر هەوڵم دەدا زمانی ڕوسی زوو فێربم بۆیە بەبەردەوامی دەمخوێند بۆ ئەوەی بتوانم لە سەرانسەری ڕووسیا بەئارەزووی خۆم بدوێمو لە خەڵك بگەم.

ناسین: ئەوکاتانەی هاتووچۆی لای(عبدالرحمان مفتی)م دەکرد ڕێگام بەناو کۆڵانی ماڵەکاندا دەڕۆیشت ئێوارەیەك درەنگ دەگەڕامەوە کچێکی ئازربایجانی لەبەر دەرگاکەیان وەستا بوو کاتێك لێی نزیك کەوتمەوە ڕای گرتمو پرسی:(رەفیق بە ئازربایجانی گوتی یولداش تۆکوردی؟) گوتم بەڵێ فەرموو خزمەتێکت هەیە؟ کچەکە گوتی: (بفەرموو برۆینە ماڵمان باوکم داوات دەکات). کاتێك چوومە ژوورەوە پیاوێکی تەمەن چل تاچل وپێنج ساڵانە دانیشتبوو گوێی لە دەنگی ڕادیۆی پەکی ئێران گرتبوو کە بە زمانی ئازربایجانی بوو، هەر کە گەیشتمە ناو دالانەکە پیاوەکە هەستاو بەڕێزەوە پێشوازی لێ کردم لە دوای دانیشتن گوتی: (زۆرلە مێژە بە منداڵەکانم گوتوە چاوتان لێ بێت هەرکاتێ ئەو برا کوردە بیرەدا تێپەڕ بوو پێی بڵێن ئێواران کاتژمێر پێنج لە ڕادیۆی پەکی ئێران بەکوردی بۆ ماوەی پازدە دەقیقە بەرنامەیان هەیە بالەکاتی دیاریکراو ئەگەر بتوانێت بابێ گوێی لێ ڕابگرێت). بێگومان سوپاسی هەستی ئەو پیاوەم کرد لەبەر ئەوەی دڵسۆزانە ئاگاداری کردم کەوا دەنگی پەکی ئێران بەکوردی بەرنامەیان هەیەو داوام لێ دەکات برۆم گوێی لێ بگرم، ناوبراو دەیزانی ئێمە ڕادیۆمان نیە لەسەر داوای ئەوان چەند جارێك چووم گوێم لە کوردیەکەی پەکی ئێران گرت. وا هەڵ کەوت چەند ڕۆژێك نەمتوانی برۆم گوێ لە ڕادیۆ بگرم، ئێوارەیەك کاتی گەڕانەوەم دیسان کچە قژ درێژەکە لە دەرگاکەیان وەستابوو، کاتێك لێی نزیك کەوتمەوە بەزەردەخەنەوە گوتی: (ئێوارە باش خۆخوانەخواستا لێمان دڵ ڕەنجاوو نەبوی ئاوا ڕووت وەرگێراوەو ئێمەت لە بیرکردووە، وامان دانابوو گوتمان لەوانەیە ڕۆیشتبێت بۆیە دیار نیە). گوتم: (نەخێر سارای نازدار هیچ دڵ ئێشیەك لە گۆڕێ نیە تا مردن هەڵوێستی ئێوەو پیاوەتی باوکتو ڕیزی دایکت نیشانەی هەمیشە لەسەر دڵمەو لە یادم ناچێت). کاتێك چوومە ژوورەوە دایکی وەك کوڕی خۆی دەیگرتمە باوەشو ماچی دەکردم وای دەزانی ساڵێکە نەی دیووم.

بەڕێکەوت لە دوای ماوەیەك لەگەڵ باوکم لە دوکانە گەورەکەی شار دەرکەوتین لەبەر دەرگا ساراو دایکی ڕووبەڕوومان دەهاتن کە گەیشتنە ئێمە دایکی سارای دەم بەزەردەخەنە پرچ درێژ منی گرتە باوەش‌و وەك جارەکانی تر وای دەزانی لە مێژە نەی دیووم ساراش زۆر بەگەرمی چاك وچۆنی لەگەڵ کردم بەوانم گوت: (ئەوە باوکمە)... لەگەڵ باوکمیان چاك‌و چۆنی کرد. کاتێك بە جێمان هێشتن باوکم پرسی :(زرار ئەوانەکێ بوون ئەوەندە تۆیان خۆش دەوێت؟) گوتم : (بابە ئەوە ئەو ماڵەن کە باسم بۆ کردی کە چۆن منیان بانگ کرد گوێ لە ڕادیۆی پەکی ئێران بگرم لە ماڵیان تا بڵێی ماڵێکی باشن هەست بەوە دەکەن کە ئێمە ئاوارەین).

ئەوەی شایانی باسە ئەو ماوەیەی لە کەلخۆزەکان بووین لە ئازربایجان چەند جارێك کارمەندانی دەوڵەت هاتن بۆ سەردانمان چاویان بە پەنابەرەکان کەوت هەرجارەی دەهاتن کوردیشیان لەگەڵ دا بوون دواجار کە گەڕانەوە بۆ باکۆ پایتەختی ئازربایجان زۆری نەخایاند بانگی میرحاج‌و سلێمان بەگیان کرد لە ڕێکەوتی(15/10/1947) بەڕێ کرانە(باکۆ) لە سەر داوای مەلامستەفا دیار بوو ناوبراو داوای کردبوون، ماوەی دە پانزە ڕۆژان لەوێ بوون دوایی گەڕانەوە لامان میرحاج ڕۆیشتەوە(ئاغدەم)و سلێمان بەگ هاتەوە لای ئێمە، ئەوان ڕایان گەیاند کەوا(مەلا مستەفا)و ئەوانەی لەگەڵی بوون ماوەیەکە بەڕێ کراونەتە(باکۆ) ئێمەش لەو نزیکانە لە کەلخۆزەکان دەگوازرێنەوە بۆ باکۆی پایتەخت بۆ فێربوونی کاروباری سوپاییی‌و چەك. لەو کاتەی لەکەلخۆزەکانی ئازەربیجان کارمان دەکرد زۆر بەسەرهاتی سەیر ڕویان داوە هەر ئەوهاش مامند شێروانی سەربردەی بارزانی بۆ گێڕاینەوە لەوکاتەی لە سلێمانی ڕای کردبوو لەساڵی(1943) هەروەك لەمهاباد بۆی باسکردین کەلەنزیك نەغەدە چۆتە ماڵی مامندو لەوێش چونەتەوە بارزان.

ڕۆژی(22/12/1947) ئاگادارکراین خۆمان ئامادە بکەین بەڕێ دەکرێن بۆ باکۆ بێگومان ئەوەندە ماوەی لەوێ ماینەوە کۆمەڵێك دۆست وبرادەرمان پەیدا کردبوون پێش ئەوەی بڕۆین ڕۆیشتمە لایان بۆ ماڵ ئاوایی، لەسەرەتاوە لای دکتۆرە(دونیا)و مێردەکەی کە ئەوانیش ئاوارە بوون، بەڵام پەنابەری سیاسیان هەبوو لە تورکیا ڕایان کردبوو، لە سۆڤیەت خوێندنیان تەواو کردبوو لە نەخۆشخانەی ئەو گوندە کارمەند بوون، دکتۆرە(دونیا)زیاد لە پێویست یارمەتی دام بۆ فێر بوونی زمانی ڕوسی بە نوسین‌و خوێندنەوە.

لە دوای ئەوە ڕۆیشتمە ماڵی(علی ئەکبر) باوکی سارا، کاتی گوتم هاتوم ماڵ ئاواییتان لێ بکەم دایکی دەستی کرد بە گریان سارا خانیش چاوە شینەکانی پڕ بوون لە فرمێسك کاتێك ماڵ ئاواییم لێ کردن‌و لەماڵیان دەرکەوتم دەیانگوت بریا نەمان ناسیبای بەلامانەوە زۆر گرانە بەجێمان دێڵیت!.

کۆکرانەوە و بەڕێ کراینە باکۆ

بەپێی بڕیارکۆکرانەوە، بەیانی ڕۆژی (23/12/1947) کەلخۆزمان جێهێشت‌و کەوتینە ڕێ بەرەو باکۆ بە ئۆتۆمبێلی کەلخۆز بۆسەر هێلی شەمەندەفەر، بە دەشتایی تێپەڕ بووین، کۆمەڵێك گوندی خۆش‌و جوان دەکەوتنە بەرچاو بۆ نیوەڕۆ گەیشتینە شارێك ناوی(یوولاّغ) بوو وا بەدیارکەوت دەبوایە هەمووومان لەو شارە کۆبکرێینەوەو بە شەمەندەفەر بەڕێمان بکەن، پێش ئەوەی ئێمە بگەینە ئەوێ هەندێك گەیشتبوونە شوێنی دیاریکراو، هەروەها ناوە ناوە ئەوانی تریش دەگەیشتن بەو شێوەیە ئەوەی دەگەیشتە یولاّغ لە گۆڕەپانی وێستگەی شەمەندەفەر دایان دەبەزاندن ئەوانیش لە شایی‌و خۆشی بەیەك گەیشتنەوەیان شاییان دەکرد بەو شێوەیە تا ئێوارە بەشی زۆریان گەیشتنە شوێنی دیاریکراو ئەوەی دەگەیشتنە جێ دەڕۆیشتنە ناو شایی هەتا دەهات شایی گەورەتر دەبوو، کاتێك بینیمان بەشێکی زۆری خەڵکی دەورو بەری وێستگەکە دابەزینە شوێنەکەو بە ماوەیەکی کورت ئەوەندە خەڵك لە دەوری شایی کۆبوبوەوە بۆ سەیر کردنی شایی، چونکە بەلایانەوە سەیر بوو. ئەوەی هەست دەکرا ئەو خەڵکەی لە دەوری شایی وەستا بوون سەرسام ببوون، چونکە نەیان دەزانی ئێمە کێین!

ئەوی ڕاستیە ئێمە لە خۆشی بەیەك گەیشتنەوەو بەیەك شاد بونەوەمان خەریکی یەکتر لە باوەش گرتن بووین بەشێکی زۆریان شاییان دەکرد بە گۆرانی گوتن‌و دەمێك شمشاڵیان لێ دەدا ناوەناوەش شێوەی شایی دەگۆڕا هەرلە شێخانیەوە هەتا ڕۆین‌و سێ پێیوهی تر، لە گەرمەی شاییدا بوین پیرە ژنێك بە ڕوویکی خۆشەوە لێم نزیك کەوتەوە بە کوردی پرسی: (ئازیز ئێوە کوردی کامە پارچەی کوردستانن؟) گوتم: (دایە گیان ئێمە کوردی کوردستانی باشورین، لە عێراق).

پیرەژنەکەگوتی ڕۆڵە: (لە کوێ وە هاتوون بۆ کوێتان بەڕێ دەکەن؟)

گوتم: (چەند مانگێك بوو لە کەلخۆزەکان داندرابووین ئێستاش نازانین بۆ کوێمان بەڕێ دەکەن). کاتێك ئافرەتەکە زانی ئێمە کوردی عێڕاقین بە دوو چاوی پڕ لە فرمێسکەوە گوتی: (جەرگی پورێت خەرابێ منیش کوردی عێڕاقم‌و خەڵکی سلێمانیم زۆر لە مێژە لێرەین لە دوای شکستی شێخ محمود ئاوارە بووین لێرە ماوینەتەوە)، ئەو کاتە بانگی کوڕێکی کرد هاتەلامان گەنجێکی ڕێك‌و چوست بەبەرگی فڕۆکەوانی بوو پێی گوت: (کوڕم نەمگوت ئەمانە کوردی لای خۆمانن بزانە چۆنم زانی؟)

هەر زوو کوڕەکە گوتی: (ڕاستە ئێوە کوردی عێڕاقین؟ دایکم لەوکاتەی ئێوەی دیوە دەگرییێت‌و فرمێسك دەڕێژێت دیارە یادی نیشتیمان دەکاتەوە، لەبەر ئەوەی من کوردستانم نەدیوە ئەوەندەی بۆ پەرۆش نیم ئەوەندەی دایکم بۆی بە پەرۆشە). گوتم: (بەڵێ کوردی عێراقین وەك دایکت گوتویەتی منیش دەڵێم کوردی کوردستانی عێراقین نزیکەی پێنج شەش مانگە لێرەین لە گوندەکان لە

هەوالنامەی کتێب

پارێزگاری ئاغدەم داندرابووین ئێستاش نازانین بۆ کوێمان بەڕێ دەکەن)، لەدواییدا دایکەکە کەوتە دووانو گوتی: (ئێمە زۆر لە مێژە لە غەریبیی دەژین چوار مندالّم هەیە ئەوەیان بچکۆلەکەیانە ئەفسەرە ئەوانی تریش خاوەن وەزیفەن)، دیار بوو پیرەژن زۆر بەسۆز بوو لەگەلّ قسەکردنیدا دەش گریا زۆر هەولّیدا لەگەلّیان برۆمە مالّیان، بەلاّم پێم گوتن ئێمە لە ڕێ ڕۆیشتنین ناتوانم بێم زۆر سوپاستان دەکەم، لەوکاتەدا بانگ کرام بەپەلە مالاّوایم لێ کردنو ڕۆیشتم، ئەوەی جێگای نیگەرانیم بوو ناونیشانم لێ وەرنەگرتن، چونکە دەبوایە ناونیشانم لێ وەرگرتبان بۆیەش نەمتوانی ناونیشانیان لێ وەرگرم، چونکە زەنگ لێدراو گوتیان برۆنە ژوورەوە سەیرم کرد پیرەژن هەر وەستابوو تا ئێمە چووینە ژوورەوە. هەرلەوکاتەی ڕۆیشتینە ناو شەمەندەفەر چاوەڕوان بووین تا کاتژمێر هەشت لەکاتی دیاریکراو شەمەندەفەرەکە کەوتەکارکردنو بەڕێ کەوت بەرەو باکۆ ئەوشەوە بە درێژایی شەو ڕۆیشتین کاتی بەیانی گەیشتینیە وێستگەیەك لە وێستگەکانی شاری(باکۆ) لەوێش بە ئۆتۆمبێلەکانی سوپا گواسترایینەوە بۆ سەر لێواری دەریای(کاسپی) کەپێشی دەوترێت(بەحری خەزەر) ئەو شوێنەی ئێمەیان لێ دابەزاند دیار بوو شوێنی سوپا بووە بۆ ئێمەیان چۆل کردبوو کە دوو شوێن بوون لە نزیك دەریای ناوبراو، بۆ ڕۆژی دووەم کۆمەلّێك ئەفسەری سۆڤیەتیو کارگێڕی دەولّەت هاتنە لامان خەریکی ڕێکخستن بوون، بەرگی سەربازیان بە ئێمە داو هەر ئەوانیش دابەشیان کردینو کردنیانین بە دوو بەش گەنجەکان بە جیاو پیرەکانیش بە جیا، لە دوای لێك جیاکردنەوە ئەوکاتە ئەو ئەفسەرانەی هاتبوون بوون بە مامۆستای فێرکردنی کاروباری سەربازی هەر ئەوان ئێمەیان بە شێوەی سوپایی ڕێکخست، ئەفسەرەکان(ئازربیجان)ی بوونو بەرپرسی کاروبارەکان ئەفسەرێکی کوردی سۆڤیەتی بوو کە ناوی(کازیمۆف) بوو ناوبراو لە سەردەمی کۆماری کوردستان لە مهاباد بەناوی(کاکاغا) ئیشی دەکردو کارمەندێکی گەورە بوو، ئەو ئەفسەرە ئەفسەرێکی لێ هاتووی سوپای سۆڤیەتی بوو، یەکێك بوو لە ئەفسەرە پالّەوانەکانی شەڕی دووەمی جیهانی، نیشانەی قارەمانیەتی پێدرا بوو، بەشی زۆری ئێمەی دەناسی لەو سەردەمەوە(کازیمۆف) کرا بە فەرماندەی کاروباری مەشقو پێ گەیاندنی کوردە پەنابەرەکان لە ڕووی سەربازی لە کوردەکانیش(ئەسعەد خۆشەوی)داندرا بە یارمەتی دەری. بۆ هەر لقێك مامۆستایەك لە ئەفسەرەکانی سۆڤیەتی داندران، وە بۆ هەر یەکێك لە مامۆستایەکان یەکێك لە کوردەکان داندرا بە یارمەتی دەریان بە هەمان شێوەش بۆ هەر فەسیلێك ئەفسەرێك دیارکراو یەکێك لە کوردەکانی بەیارمەتیدەر داندرا، بەم شێوەیە لقو پەلو دەستە ڕێکخران لە شێوەی سەربازی، ئەوجا بەڕێك وپێکی دەست کرا بەمەشقی سەربازی. ئەوەی ڕاستی بێت ئەفسەرەکان وەك مامۆستای فێرکردن هەولّێکی بێ وچانو دلّسۆزانەیان دەدا بۆ فێرکردنو پێگەیاندمان لە گشت

هەواڵنامەی کتێب

ڕویەکەوە، بەلاّم پاش ماوەیەك تێ گەیشتن کەوا ئارەزوی فێربوونمان لاوازە، بەڵکو بۆ ڕابواردنە نەك فێربوون، لە بەر ئەوە ڕۆژ بەڕۆژ کۆسپ دەخرایە ڕێگای فێرکردنو خوێندن، لەگەڵ ئەوەشدا مامۆستایەکان بەپێی ئەو بەرنامەیەی بۆیان داندرابوو هەربەردەوام بوون، ئەوەی لە توانایاندا بوو دەیان کرد بەڕێزێکی زیاد لە پێویست لە گەڵمان دەجولاّنەوە، زۆر پێمانەوە ماندوو بوون، بەلاّم بەپەرۆشەوە ئێمە نەمانتوانی ڕێزی ئەو خۆماندوو کردنەی ئەوان بگرینو سود لە زانیاریەکانیان وەربگرینو گوێ ڕایەڵی ئامۆژگاریەکانی ئەوان بین، بە پێچەوانەوە هەرزوو ئەوانمان دڵ ڕەنجاو کردنو تێمان گەیشتن کەوا ئێمە شایانی ئەوە نین ئەوەی ئەوان نەخشەیان بۆ کێشاوە، بەنیازن پێمان بگەیەنن کەچی هەڵوێستە چەوتەکەی ئێمە لە زۆر ڕووەوە دڵی مامۆستایانی نیگەران کرد، وای لێ کردن لێمان بێ ئومێدبنو هەست بکەن کە هەوڵەکانیان بێ سوودە، کارگەیشتە ئەو ڕادەیەی ڕوبەڕوی مامۆستایەکان دەوەستان، دڵ شکاویان دەکردنو گوێیان نەدەدایە فەرمانەکانیان ئەمە لەلایەك، لەلایەکی ترەوە مامۆستایەکان هەستیان بە ناکۆکی دەکرد لە نێوان ئێمەدا کە بۆنی مەترسی لێ دەکرا، ئەفسەرەکان بەکارێکی ناسازیان هەڵ دەسەنگاند، ئەوە بوو شەوێك پاسەوانێك بەناوی(محمد عوزێر) لە کاتی نۆبەتەکەی نێزەیەکی لە(ئالۆ عەلی)داو برینداری کردو ڕای کرد، ئالۆ یەکێك بوو لە یاریدەدەرەکانی ئەو مامۆستایانەی هاتبوون پێمان بگەیەنن، هەر بەو شەوە ئالۆ بەرێ کرایە نەخۆشخانەی باکۆ باش بوو لە مردن ڕزگار کرا، ئەم کردەوەیە بوو بە مایەی ئالۆزیو نیگەرانی مامۆستایەکانمانو ئێمەش بە گشتی.

هەواڵنامەی کتێب

وەك پێش تر باسم کردوە لە سەر لێواری دەریای (کاسپی) دوو شوێنی سەربازی بۆ ئێمەی پەنابەری کورد ڕێك خرابون پیرەکان بەجیاو ئەوانەی لە پەنجا ساڵیش بەرەو خوار بوون لە شوێنێکی تر بە جیا، کەمێك لە یەکتر دوور بوون، لەو شوێنەی پیرەکانی لێ بوو، (میرحاج ئاکرەییو محمدنجیب بەرواریو عبدالرحمان مفتی ئامێدیو سلێمان بەگی دەرگەڵەیی) لەوێ بە شێوەیەکی کاتی جێگیر کرابوون بە بەرگی مەدەنی بوون.

دەنگی شادی و .... پەرۆشی !!

لە پرێکا دەنگوباسێك ڕاگەیەندرا کەوا بڕیارێکی زۆر گرنگ لە سەرکردایەتی سۆڤیەت دەرکراوە، بەڕەزامەندی ئەنجومەنی بالاّی سۆڤیەتیو حزبی کۆمۆنیستو ئەنجومەنی وەزیرانی سۆڤیەت بە دانانی ئەنجومەنێك بۆ کوردە پەنابەرەکان لەشێوەی حکومەتێکی کاتی لە دەرەوەی کوردستان، بڕیاری ناوبراو بووە مایەی خۆشیو شادی هەمووومان، بێگومان ئەو بڕیارە ئاواتو مەرامی گشت کوردێکی شۆڕشگێڕو ماندوی ڕێگای ئازادی بوو، ئەو هەواڵە هەواڵێکی بەرز بوو بە ئێمە گەیشت بۆمان هەبوو

بە سەربەرزیەوە بڵێین ماندوو بون و خەباتمان بەلاش نەڕۆیشتوە بە ئاوات گەیشتین. بەلاّم ئەوەی جێگای نیگەرانیەکی زۆرو پەرۆشی بوو، ئەو هەواڵە بەرزو بەنرخە زوو بێ دەنگ کراو بەتەواوی نەگەیشتە گوێی جەماوەرە ئاوات خوازەکەمان، دەنگەکە کپ کراو بێ دەنگ بوو!!

ئەوەی زاندرا سەرکۆماری ئازربیجان (باغیرۆف) بە مەبەستی ڕاگەیاندنی ئەو بڕیارە مەلامستەفاو شێخ سلێمانی برازای بانگی لای خۆی کردبوون، لە زارگۆتەی شێخ سلێمان (باغیرۆف) پێشوازیەکی زۆر گەورەی لێ کردبون، لە دواییدا پێی گوتبون: (مژدەیەکی زۆر گەورەم پێ یە بۆ گەلی کورد لە ڕێگای ئێوەوە پیرۆزبایی سەرکردایەتی سۆڤیەت تان پێ ڕادەگەیەنم و بەناوی خۆم و گەلی ئازربیجانیش گەرمترین پیرۆزباییتان لێ دەکەم، لە ڕێگای ئێوەشەوە پیرۆزبایی لە گەلی کوردی برامان دەکەین). لە دوای ڕاگەیاندنی بڕیارەکە باغیرۆف گووتبوی: (جەنابی مەلامستەفا ئەوا حەسەنۆف ڕاسپێردراوە هەموو پێداویستیەکانتان بۆ ڕێك دەخات).

شێخ سلێمان گوتی: (لەکاتێکا دەرکەوتین حەسەنۆف و سەرۆك وەزیرانی ئازربیجان لە گەڵمان دەرکەوتن داوای لە مەلامستەفا کرد لیستی ئەوانەی لەو ئەنجومەنە بەشدار دەبن ئامادە بکات بۆ ڕۆژی یەکەمین کۆبونەوەی ڕاگەیاندنی ئەنجومەن). لە گەڕانەوەماندا مەلامستەفا لەگەڵ میرحاج خەریکی ڕێکخستنی لیستەکە بوون ئەوانەی بەشداری لە ئەنجومەن دەکەن. ئەوەی زاندرا میرحاج بەپێی ڕێنمایەکانی مەلامستەفا لیستەکەی ڕێکخست و شوێنی هەریەکەی لە ئەندامانی ئەنجومەن دیارکردو ئامادەی کرد بوو، مەلامستەفا چۆنی دانابوون ئەویش ئەوهای ڕێك خستبوون. وەك لە دوایی بەدیار کەوت پێشنیارەکانی سەرکۆمار لەگەڵ ئامۆژگاریەکانی بە میرحاجی نەگوتبون پێش ڕێکخستنی لیستەکە، بۆ هەمان مەبەست میرحاج ڕاپۆرتێکی سیاسیشی ئامادە کردبوو بۆ ڕۆژی دیاریکراو، ڕۆژی (19/1/1948) دیاریکرابوو بۆ بەستنی یەکەم کۆبونەوەی دامەزراندنی ئەنجومەنی کاتی بۆ کوردە پەنابەرەکان لە دەرەوەی کوردستان.

لە ڕۆژی دیاریکراو لە(باکۆ)ی پایتەختی ئازربیجان کۆبونەوەکە ئەنجام درا لەو کۆشکەی بۆ ئەنجومەنەکان دەست نیشان کرابوو، ئەوانەی دەستنیشان کرابوون بۆ ئەندامیەتی ئەو ئەنجومەنەی بڕیاری لەسەر درابوو ئەمانە بوون (مەلامستەفا سەرۆك، شێخ سلێمان بارزانی، میرحاج ئاکرەیی، علی محمد صدیق بارزانی، سلێمان بەگ دەرگەلەیی، محمدنجیب بەرواری، عبدالرحمان مفتی ئامێدی، سەید عزیز شەمزینی، ڕەحیم قازی سابلاّغی، عەلی گەلاوێژ سابلاّغی)، لە کۆبونەوەکەدا کۆمەڵێك کەسایەتی پایەبەرزی حکومەتی ئازربیجان و ئازربیجانی ئێرانی و هەندێ لە فەرماندە پایەبەرزەکانی قەفقاس ئامادەبوون، لە سەرەتای کۆبونەوەکە میرحاج، وتارێکی پڕ مانای سیاسی گرنگی خوێندەوە کە

هەواڵنامەی کتێب

جێگای ڕەزامەندی گشت ئامادەبوان بوو، دوای وتارەکە لیستی ناوی ئەندامانی ئەنجومەنی بەو شێوەیە خوێندەوە : (مەلامستەفا سەرۆك، شێخ سلێمان بارزانی یاریدەدەر، ئەوانی تریش لەسەر ڕاسپاردەی سەرۆك شوێنیان بۆ داندرابوو (میرحاج، محمد نجیب بەرواری، عبدالرحمان مفتی، ڕەحیم قازی، سەید عزیز شەمزینی، سلێمان بەگ، عەلی گەلاوێژ، علی محمد صدیق) بەم شێوەیە لە دوای خوێندنەوەی لیستەکە وتاری حکومەتی ئازربیجانی سۆڤیەتیو سەرکردایەتی پەنابەرەکانی ئازربیجانی ئێرانی خوێندرانەوەو لەگەڵ پیرۆزبایی فەرماندە سوپاییەکانی قەفقاس.

لە کۆتاییدا سەرۆك وەزیرانی ئازربیجان (حەسەنۆف) پیرۆزبایی لێ کردنو بە ناوی سەرکۆماریش پیرۆزبایی ئاراستەی مەلامستەفاو ئەنجومەنە دەست نیشان کراوەکە کرد، لە دواییدا لەگەڵ مەلامستەفا کەوتە قسەکردنو پێی گوت: (جەناب، ئەگەرچی ئێمە دەست ناخەینە نێو ئیشو کارەکانتان، بەڵام تێبینیم ئەوەیە ڕێنماییو ئامۆژگاریەکانی سەرۆك کۆمار لەو لیستەی کە خوێندراوە ڕەنگی نەدایەوە). کاتێك میرحاج گوێ بیستی ئەوە دەبێت کە ڕێنماییو ئامۆژگاری هەبوینەو پێی نەگوتراوە هەر ئەوکات ئاڵۆز ببوو یەکسەر نامەی دەست کێشانەوەی نوسیو دەرکەوتو نەگەڕایەوە، یەکسەر گەڕابۆوە سەربازگەکەی سەر لێواری دەریا. چەند ڕۆژێك دوای واز هێنانەکەی میرحاج(عبدالرحمان مفتیو محمد نجیب بەرواریو سلێمان بەگ)یش کۆشکی ئەنجومەنیان جێ هێشتو گەڕانەوە لای میرحاج، بۆ سەر لێواری دەریای (کاسپی)، هەر دوای ئەوان (ڕەحیمو عەلی گەلاوێژی)ش ئەوێیان بەجێ هێشتبوو، ئەو دەنگە بەرزە کپ بوو شادیو خۆشی بوو بە پەرۆشی.

ئەو دەسکەوتەی بەدەست کورد کەوتبوو سەرکەوتنێکی زۆر مەزن بوو، بەڵام بە پەرۆشەوە نەتواندرا سودی لێ ببینینو زۆر بە ئاسانی لە دەست دراو زیانێکی زۆر گەورە بە خەباتو تێکۆشەرانی کورد کەوت. دەبێ بپرسین ئەو هەلە گەورەیە بۆچی لەدەست درا؟ بۆ ئەو دەنگە مەزنە کپ کرا؟ بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی ئەو بەسەرهاتە ماڵوێرانیە بەرێکیو پوختەیی لە ئەرشیفی ئازربیجانو لای ڕەحیمی قازی هەیە. ئەوەی زۆر جێی سەرنجە بەلامەوە کە سۆڤیەتیەکان بۆ لەو ڕووەوە بێ دەنگ بوون هەروەك هیچ شتێك نەبوبێت ئەوها بێ دەنگ بوون!؟

وەك بەدیار کەوت لەدوای سەرنەکەوتنی ئەنجومەنی دەستنیشان کراو بۆ کوردەکان، ناکۆکی کەوتە نێوان کاربەدەستانی ئازربیجانو مەلامستەفا، ناکۆکیەکە بەوە گەیشت مەلامستەفا زۆر بە توندی لەگەڵ وەزیری ناوخۆی ئازربیجان ژەنەراڵ (ئاتاشیڤ) دوابوو، ئەو زویری و لالوتیەی نێوانیان بەوە گەیشت کە وەزعەکە ئاڵۆز بێت، ڕۆژ بە ڕۆژ ساردیو ناخۆشی زیادی دەکرد لە نێوان بارزانیو کاربەدەستانی ئازربیجانی، ئەو ناکۆکیەی نێوانیان زیانی گەیاندە ڕێڕەوی کوردو بەرەو دواوەی پاڵدا.

لەگەڵ ئەوەی ئەو ناكۆكیە هەر بەردەوام بوو ئێمە هەر بەردەوام بووین لە مەشق كردن، بەڵام هەستمان دەكرد ئاڵوگۆڕێك ڕوو دەدات تەنیا نەمان دەزانی ئەوەندە دوورمان فڕێ دەدەن.

ئەوە بوو ڕۆژی(1948/8/25) ئاگادارکراینەوە کە دەمان گوازنەوە بۆ شوێنێکی تر، پێویستە خۆمان كۆبكەینەوەو ئامادەبین، هەرئەو ڕۆژە كەل وپەلەكانمان ئامادەكرد، كەلوپەلەكانی مەلامستەفاو ئەوانەی لەگەڵی بوون لە باكۆ هێنایانە لای ئێمە، بەدیاركەوت كە ئەوانیش لەگەڵ ئێمە بەرێ دەكرێن بۆ ئەو شوێنەی بۆمان دیاركرابوو.

ڕۆژی(1948/8/26) دەست كرا بۆ گواستنەوەی كەلوپەلەكانی سەربازی بۆ سەر وێستگەی هێڵی ئاسنی شەمەندەفەر بۆ باركردن، دیار بوو شەمەندەفەرەكە تایبەت بوو بۆ گواستنەوەی ئێمە، وا پێ دەچوو شەمەندەفەری دیاریكراو بۆ دوور دەڕوات لەبەرئەوەی خواردەمەنی زۆری تێدا باركرابوو، لە دوای گواستنەوەی كەل وپەلەكانمان ئێمەش ڕۆیشتینە ناو شەمەندەفەرەكە، بەڵام نەمان دەزانی بۆ كوێمان دەبەن! دوور وەستانی (میرحاج)، ئەو تێكۆشەرە پایە بەرزە لە دوای ئەو هەموو ماندوو بوونە كە چۆن توشی نەدامەت بووە منی خستە ژێر بارێكی زۆر گرانی بیركردنەوەیەكی دووربین.

گواستنەوەمان لە ئازربایجان بۆ ئاسیای ناوەڕاست

ئەوەی بەدەركەوت لە ئەنجامی ئەو مشتومڕەی نێوان كاربەدەستانی ئازەربێجانو مەلا مستەفا بوە هۆی دوورخستنەوەی ئێمە لە قەفقاسو بەرێ كردنمان بۆ ئاسیای ناوەڕاست.

ئێوارەی ڕۆژی (1948/8/27) گشتمان لەیەكێ لە وێستگەكانی شەمەندەفەرەكانی (باكۆ) ئامادە كراین، مامۆستایەكانیش خۆیانو كەلوپەلەكانیان هاتنە ناو شەمەندەفەرو لەفارغۆنێك بەتەنیا داندران، هەر بەو شێوەیەش فارغۆنی مەلامستەفاو ئەوانەی لەگەڵی بوون جیا بوو لە ئێمە، ئەوانی تر بە شێوەی نیزامی هەركەسەو لەگەڵ لقو پەلی خۆیان دابوون، هەر لە ئێوارە لە ناو فارغۆن بووین تا كاتژمێر دەی شەو چاوەڕوانی ڕۆیشتن بووین. ئەوەی ڕاستی بێت زۆرمان پێ ناخۆش بوو ئەو شوێنە خۆشەمان بەجێ دەهێشت، ئەوەندەی باسی ئەو شوێنە خۆشە بكەیت هەركەمە، چونكە ئەو شوێنەی ئێمەی لێ بووین لە سەر لێواری دەریا بوو دەوروبەرمان هەمووی باغ وباخچە بوو، وە لە(باكۆ)ش نزیك بووین.

كاتژمێر دەی تەواو شەمەندەفەر كەوتە جولآنەوەو بەرێ كەوت، ئەو شەوە تا بەیانی ڕۆیشتین ڕۆژی (8/28) دیار بوو لەناو دارستانێكی چڕ دەڕۆیشتین شوێنێكی زۆر خۆش بوو ناوە ناوە گوندی زۆر جوان دەكەوتنە بەرچاو، كاتژمێر نۆی ڕۆژی دیاریكراو گەیشتینە شارێك ناوی (دەربەند) بوو لە دوورەوە دیار بوو شارێكی جوانو ڕێكە، دوكەڵی كارگەكان دیار بوو، شاری ناوبراو دوا شاری سنوری ئازربایجان

بوو، لەویٚ بەولاوە سنوری ئۆتۆنۆمی (داغستان) بوو، ئەو ڕۆژەش تا ئێوارە هەر لەناو دارستان دەڕۆیشتین، بەلاٚم چ دارستانێك ئەوەندە چڕ بوو بەرچاوی خۆمان نەدەدیت. بێگومان ئەو شەمەندەفەرەکەی ئێمەی لێ بار کرابوو تایبەت بوو، لە وێستگەکان نەدەوەستا تەنیا لەو کاتانە نەبێت کە شەمەندەفەرەکە خۆی پێویستی بە وەستان هەبێت، ئەوکاتیش هەر ئەوەندە دەوەستا تا کارەکەی تەواو دەکات، بۆ ئێوارەی ئەو ڕۆژەش پێش تاریك دابێت گەیشتینە شاری (مەخاچکەلا) پایتەختی داغستان، شاری ناوبراو دەکەوێتە سەر لێواری دەریای (کاسپی) وەك دیار بوو بە شێکی خانوەکانی لە ناو ئاودا دەبیندران، بۆ ماوەی دە پانزە دەقیقە شەمەندەفەر وەستا، مەکینەکەی گۆڕی کاتژمێر نۆی شەو شاری ناوبراومان جیٚ هێشت، ئەو شەوەش تا بەیانی ڕۆیشتین. ئەوەی شایانی باسە هەر لە شاری دەربەندەوە تا کۆتایی سنوری داغستان جیا ناکارێتەوە لە دیمەنو نیگاری کوردستان تەنانەت هەڵکەوتی کێوە بەرزەکانیشی بە هی کوردستان دەچێت، بێگومان دیدەنی ئەو دیمەنە جوانانە وایان لیٚ کردم بە درێژایی ڕۆژ هەر لە دەرگای فارغۆن بوەستم، بۆ ئەوەی لە دیتنی ئەو دیمەنانە بیٚ بەش نەبم لەبەرئەوەی دڵم پیٚ دەکرایەوە، چونکە کوردستانم پیٚ دەهاتەوە یاد. ڕۆژی (29/8)کاتژمێر شەشی بەیانی شەمەندەفەر لە شارێك وەستا، ناوی (گۆردمس) بوو، بۆ ماوەیەك لەویٚ وەستاین لە کاتژمێر حەوت لە شاری ناوبراو دەرکەوتین بەرەو چۆلەواریەك تەنیا وێستگەکانی شەمەندەفەر دەکەوتنە سەر ڕێگاو هیچی ترنا، لەو دەشتە چۆلەواریەدا بارانێك دەباری وات دەزانی سەرەتای بەهارە، لە وێستگەیەك وەستاین لە چۆلەواریەکە نانی نیوەڕۆمان خوارد، لە دوای کاتژمێر سێی دوای نیوەڕۆ بەڕیٚ کەوتین ئەوشەوەش بە درێژایی شەو هەر ڕۆیشتین لە چۆلەواریەکە، کاتژمێر شەشی بەیانی ڕۆژی(30/8/1948) گەیشتینە شاری (ئەستەرخان) شاری ناوبراو کەوتۆتە نزیك دەریای (کاسپی) لە سەر لێواری ڕووباری (ڤۆلگا) ڕوباری ناوبراویش لە خواروی شاری (ئەستەرخان) دەڕژێتە ناو دەریای (کاسپی)، زیاتر لە حەوت کاتژمێر لە شاری (ئەستەرخان) وەستاین، لەبەر چەند هۆیەك، یەکەمیان کۆمەڵێك پێویستیان هەبوو وەك وەرگرتنی خۆراكوشتی تر، دووەمیان سەیدعزیز شەمزینی لە باکۆ بەجیٚ مابوو چاوەڕێیان دەکرد بەفڕۆکە بگاتە (ئەستەرخان).

ئەوماوەیەی لەویٚ وەستاین توانیمان دابەزینە هەندیٚ شوێنی شارەکە، ئەوەی دڵمی شاد کرد ئەوە بوو لە دوای کاتژمێر سیٚو نیو خەڵك کۆمەڵ کۆمەڵو جووت جووت لە شار دەردەچونو لە ماوەیەکی کەم خەڵك داڕژایە سەر لێواری ڕوباری(ڤۆلگا)وەك کەوەکانی بەهار جوت جوت بەیەکەوە دەگەڕان، لە ناو گیای سەوزی سەرلێواری ڕوباری(ڤۆلگا). دیمەنی گەڕانی ئەو خەڵکە ئەوەندە جوان بوو هەرگیز لەیاد ناچێتەوە.

ئێوارەی ئەو ڕۆژە درەنگ لە شاری ئەستەرخان بەڕێ کەوتین تاریك داهاتبو، بەسەر پردێکی درێژدا تێپەڕ بوین، پردی ناوبراو زۆر درێژە لە ناوەندی پردەکە شەمەندەفەر دەڕۆیشت، لەملاو ئەو لاشی ئۆتۆمبێل دەڕۆیشتن، لە پردەکە دەرباز بووین کەوتینە چۆلەواری(قازاغستان) نیوەی شەو یەکێك خۆی لەشەمەندەفەر فڕێدا خوارەوە، ناچار لە وێستگەی پێشەوە وەستاین کاتێك بە دوایدا گەڕانەوە سەیر دەکەن هیچی لێ نەهاتوە، وا بەپێی خۆی دەڕوات، بینیمان(تاهیرە گێل) بوو خۆی فڕێ دابوو.

ئەوەی دەمەوێ بیخەمە ڕوو هەر لە ئەستەرخانەوە تا بەشێکی زۆری (قازاغستان) بە درێژایی ڕێگا نیشانەی شەڕی دووەمی جیهانی پێوە دیار بوو، بە هەزاران کەلوپەلی تێك شکاوی سوتێندراو لەولاو لەم لای ڕێگا دەکەوتە بەرچاو وەك(فارغۆن‌ومکائن)و شتی تر کە لەکار کەوتبون، ڕۆژی (1948/9/1) گەیشتینە شاری (کراسنی ئۆردە)، شاری ناوبراو کەوتۆتە سنوری کۆماری (قازاغستان) لە کاتژمێر پێنجی ئێوارە لەو شارە دەرکەوتین بەشەویش لەچۆلگە ڕۆیشتین، ڕۆژی (9/2)کاتژمێر شەش گەیشتینە وێستگەی (ێرسوومی) لەوێوە شەمەندەفەر ڕوی وەرگێرا بەرەو خوارو، لە دوای سوڕانەوەی گەیشتنە وێستگەی(ئەلتاتە)بۆ نیوەڕۆ گەیشتینە شاری (ئۆزینسکی)لە کاتژمێرهەشتی ئێوارە گەیشتینە شاری (ئوورالسکی) ئەو شەوەش بەردەوام بووین لە ڕۆیشتن، ڕۆژی (9/3)یش بە درێژایی ڕۆژ لە چۆلەواری سەروی (قازاغستان) دەڕۆیشتین بەرەبەیانی (9/4) گەیشتینە شاری (سارتووچك) ئەو ڕۆژە تەواوی ڕۆژ لە دەشتاییەکی چۆل ڕۆیشتین، ئێوارەکاتی ڕۆژئاوا بەناو هەندێ گردۆڵکەی نیمچە بەرزدا تێپەڕ بووین لەسەر یەکێك لەو گەروانە وەستاین، لەسەر ئەو بەرزاییە وێستگەی هێڵی ئاسنی بوو، دوای دوو پێچی درێژ بەدیوی تری وێستگەکە ناوی (کەندەگاج) بوو بەڕاستی شوێنێکی زۆر خۆش بوو هەمووی داپۆشرا بوو بەداری بەری، لە کاتژمێر سێی شەو گەیشتینە وێستگەیەکی تر وەستاین، دیار بوو لە بناری بەرزاییەك بوو وێستگەکە زۆر نزیك بوو لە شارۆچکەیەك بەودرەنگە شەوە لەم شارۆچکەیە دەنگی مۆسیقایەکی زۆر خۆش دەهات ئەو وێستگەی لێی وەستابووین ناوی (بیرچووگوور) بوو لەکاتژمێر دووی ڕۆژی (9/5)گەیشتینە شاری (کازالینسکی) ئەو ڕۆژەش لە دەشتاییەك ڕۆیشتین کە چۆلەواری بوو ڕۆژی (9/6) هەر لە چۆلگە ڕۆیشتین کاتژمێر دوازدە گەیشتینە شاری (ژووسالی) شاری ناوبراو شارێکیکۆنی (قازاغستان) بوو کاتژمێر هەشتی ئێوارە گەیشتینە شاری (قزل ئۆردە) دیاربوو شارێکی گەورە بوو، ڕۆژی (9/7) گەیشتینە شاری (چیالی) ئەو شەوو ڕۆژەش لە ڕۆیشتن هەر بەردەوام بووین بۆ بەیانی ڕۆژی (9/8) گەیشتینە شاری (تورکستان) شاری تورکستان، جوانو ڕێك بوو دوا شاری قازاغستان بوو، لە کاتژمێر هەشت شاری ناوبراومان جێ هێشتو بە شەو ڕۆیشتین بەیانی ڕۆژی (9/9) گەیشتینە شاری

(ئاريس) بۆ ئێوارە گەیشتینە شاری (تاشکەند) پایتەختی ئۆزبەکستان لە سەرەتاوە شەمەندەفەر بەناو باغو دارستانێکدا ڕۆیشتین هەر ئارەزوت دەکرد تەماشای بکەیت ئەوەندە دڵگیروجوان بوو، لە ناو شار لە وێستگەیەك وەستاین کە ناوی (سالار) بوو لە ژێرەوەی هێڵی ئاسنیدا ڕێگای ئۆتۆمبێل هەبوو کە دەڕۆیشت بۆ شار دیار بوو ڕێگاکە ئاوەدان بوو، هاتووچۆشی زۆر بوو، ماوەیەکی زۆر لە وێستگەکە وەستاین دوایی بەڕێ کەوتین ئێوارە کاتژمێر شەش، گەیشتینە وێستگەیەکی تر بەناوی (جەرچیك سترۆی) لەوێ پێیان گوتین ئێرە ئەو شوێنەیە کە ئێوە لێی دادەبەزن، فەرماندرا بۆ دابەزاندنی کەلوپەلەکان لە شەمەندەفەر، ئێوارە درەنگ بوو ئەشیایەکان هەندێکیان دابەزێندران ئەوەی تریشیان مایەوە بۆ ڕۆژی دوایی، بەیانی بە دیار کەوت ئەو شوێنەی ئێمەی لێ دابەزی بووین نزیك بوو لە هێڵی ئاسنی، لە دوای دابەزاندنی کەلوپەلەکان دەست کرا بە گواستنەوەمان بۆ شوێنە دیاریکراوەکەی سەربازی، دیار بوو سەربازگە بوو چۆڵکرا بوو، بەلاّم شوێنێکی خۆش بوو، چەند ڕۆژێك خەریکی ڕێکخستن بووین لە دواییدا ئەو ئەفسەرانەی لەگەڵمان بوون بە شێوەیەکی سەربازی دەستیان کرد بە مەشقی ڕۆژانە. ئەوەی زاندرا جەنابی مەلامستەفاو یاوەرەکانی لە (تاشکەند) لە شوێنێکی تایبەت داندرابوونو هەموو پێداویستیەکیان بۆ ئامادە کرابوو.

بێگومان ڕێگایەکی دورو درێژی دوازدە شەوو ڕۆژمان بڕی لە پایتەختی ئازربیجان لە قەفقاس تا ئۆزبەکستان ڕۆیشتین تا گەیشتینە تاشکەند، لە دوای حەسانەوەی چەند ڕۆژێك لە نوێ وە دەست کرا بە مەشقی سەربازی لەسەر بەرنامەی پێشان، لە دوای دوو سێ ڕۆژ ئێوارەیەك دوای دەوام ڕۆیشتمە لای میرحاج، ناوبراو بەتەنیا لە ژورێك بوو ماوەیەك لای دانیشتم لە کاتی قسەکردن پێم گوت: (میرە پێم ناڵێی بۆچی ئێمەیان ئەوەندە دوور هێناوین بۆ ئێرە؟) وەلاّمی ئەو پیاوە بەڕێزە ئەوە بوو: (پرسیارلە مەلامستەفا بکەن، ئەو دەزانێ بۆ ئەوەندەیان دوور هێناوین). دەبێ ئەوە بڵێین کاتێك دەست کرایەوە بە مەشقی سەربازی دیار بوو هیچ لە بەرنامەی پێشوو نەگۆڕابوو لە مەشقی سەربازیو خوێندنو پرۆگرامی کار بەڵکو ئەفسەرەکان زیاتر خۆیان ماندوتر دەکردو هەوڵێکی زۆریان دەدا بۆ فێرکردنی چەکە جۆراو جۆرەکانی کە لەسەرمان دەخوێندن، ئەوانەی پێویست بوون بۆ داهاتووی ئێمە، بەلاّم ئەوەی جێگای بەدبەختی گەلی کوردبوو پشتمان دایە فێر بوون، ڕومان کردە دوو بەرەکیو ناکۆکیو ململانێو دژایەتی یەکتر، تا سەری گەیاندین بەبێ بەشیو دوور لە ئامانجەکەی بۆی چووبوین. زۆری نەخایاند لە ئاسیای ناوەڕاستیش گەڕاینەوە سەر پیشەی کۆنمان لە ناخۆشیو دووبەرەکی نێوان هەندێ سەرکردەکانی ڕێ ڕۆیشتن بە شێوەیەکی تایبەت لە نێوان (ئەسعەد خۆشەویو مستۆ مێرۆزی) ئەو نەخۆشیەی ئەوان گەیشتە ڕادەیەك خەڵکی تریشی گرتەوە، لەو کێشەو ململانێ یەی نێوان ئەسعەدو

هەواڵنامەی کتێب

مستۆ ئەنجامی بەوە گەیشت، ئەسعەد توانی بە پاڵپشتی مەلامستەفا، مستۆ تووشی نیگەرانیو پەستی بکات، مستۆ زیاتر پەستی ئەوە بوو کە مەلامستەفا لەو قسانەی لەسەر پردی ماکۆ کردبوونی پاشگەز بوەوەو لە بیری خۆی بردەوە ! هەروەك لە سەرەتاوە دیارکراوە (ئەسعەد) هەر لەسەرەتاوە دڵتەنگو ئاڵۆز بوو بەوەی کە مەلامستەفا دەستی لە ملی مامەندو مستۆ داو ناوی بە پاڵەوان بردن، هەر ئەوەش بووە هۆی جموجۆڵی ئەسعەد دژی مستۆو مامەندو ئەوانەی هاتووچۆی ئەوانیشیان دەکرد، لەوە دەترسا نەوەك مامەندو مستۆ ببنە جێگای باوەڕی مەلامستەفاو شوێنی ئەو لەق ببێت! ناکۆکیەکە وای لێ هات ڕۆژ بەڕۆژ پەرەی دەسەندو گەیشتە شکایەتو شکایەت کاری، ئەو ناکۆکیە بووە بەلایەكو توشی هەمومان بوو لە گەرمەی ئەو ناکۆکیەدا شەوی (1949/1/19) میرزای شارەزای ڕێ ڕۆیشتن گیانی پاکی لە دەستداو لێمان جیابوەوە، بووە مایەی نیگەرانیو ناخۆشی هەموو لایەکمان، ناوبراو ئەو تێکۆشەرە بوو کە کەوتە پێش ڕێ ڕۆیشتن وەك شارەزایەك لەگەڵ پێشڕەوانی پێشەوە دەڕۆیشت بۆ شارەزایی ڕێگا، ماڵو منداڵەکەی خۆی بەجێ هێشتو پێشمان کەوت، میرزای دڵپاكو هەست بەرز لەو ڕۆژەدا کۆچی دوایی کردو گیانی پاکی خۆی لە پێناو کوردو کوردستان بەخت کرد ،دوور لە ماڵومنداڵو کەس‌وکاری، ئەو پیاوە خزمەتێکی گەورەی بە میللەتی خۆی کرد لەبەر ئەوە مردنی ئەو تێکۆشەرە بوو بە تازیەی گشتمان، ئەوەش ئەوە دەگەیێنێ میرزا ببوە خۆشەویستی هەمووومان، وەك لەسەرەوە دیارکراوە لەسەر ڕوباری (ئاراس) هەوڵێکی زۆری لەگەڵ درا بگەڕێتەوە ناو ماڵو منداڵی خۆی، بەلاّم ڕازی نەبوو لێمان جیا ببێتەوەو دەی گوت : (خۆ ماڵ ومنداڵی منیش لە ماڵومنداڵی ئێوە زیاتر نیە).

هەواڵنامەو کتێب

بەپەرۆشەوە ناکۆکیەکەی نێوان (مستۆوئەسعەد) سەری بەوە گەیشت شەوی (1949/2/9) چەند کەسێك هەوڵی ئەوەیان دابوو (ساکۆی کانیە لینجی) سەربڕن، بەلاّم سەر نەکەوتن، ئەوکارە ناسازەو نالەبارە بووە هەلێكو ڕێگا خۆشکەرێك بۆ ئەوەی ئەسعەد لەو ڕێگایەدا مەرامی خۆی جێ بەجێ بکاتو بە ئارەزوی خۆی دەست بوەشێنێ لە ژێر ئەو پەردە ڕەشە ناوی کۆمەڵێك لەو کەسانەی لای(ئەسعەد) پەسەند نەبوون خستبویانە لیستی ئەو تاوانبارانەی گومانیان لێ دەکرا لە هەوڵی سەربڕینی (ساکۆ)، لەگەڵ دابووبن، لە سەرەتادا مستۆو برازاکانی خرانە بەندیخانەو ناوی چەند کەسی تریش لەو کەسانەی ئەسعد لێیان ناڕازی بوو درانە مەلامستەفا بۆ گرتنیان، ئەو ناوانەی درابوون بگیرێن (منو شاکر بەگی گەردیو لاوکۆی مامند)یش دەست نیشان کرابووین.

لەکاتێکا بانگ کرامە لای مەلامستەفا وەلاّمم ئەوەبوو: (جەنابی مەلامستەفا من بارزانی نیم هیچ ناڕەزامەندیم لە ساکۆ نەبوە، دەبی لەبەرچی؟ بۆچی بڕۆم ساکۆبکوژمەوە؟) ئەگەر بمزانیبایە بە

پیاو کوژ تاوانباردەکرێم ئەو هەموو ماندو بوونو هەڵاْسانیەم بۆچی بوو، قـەت ئەوەنـدەم ئەزیـەت نـە دەخوارد بۆکوشتنی ساکۆ، ئەوەندە ڕێیە ببڕم بێمە ئێرە، خۆ دەمتوانی لەبەر دەرگای خـۆم پیـاو بکـوژم بەڕاستی پەرۆشە!) لە وەڵاْمدانەوەم مەلامستەفا هیچی نەگوت، من بەنابەدڵی دەرکەوتمو ڕۆیشـتمەوە لای باوکمو ئەو بانگ کردنەی مەلامستەفام پێ ڕاگەیاند، ئەوەی بەدیار کەوت باوکم زۆر پەست بـوو، بانگی (حمید خسروی)کرد نامەیەکی پـێ نوسـی بۆمەلامسـتەفاو زۆر بـە نارەزامەنـدی باسـی ئـەو ڕوداوەی بۆ دیار کردبوو، نوسی بوی (دەبی ئەوە بزانی سلێمان بەگ بۆساکۆ کوشتن لەگەڵ تۆ نەهاتووە، بەڵکو بە دوای هیواو ئاواتێك کەوتووم، دیارە ئەویش ئەنجامی هیچە؟!).

کاتێك نامەی سلێمان بەگ دەگاتە مەلامستەفا ناوبراو هەستا بوو ڕۆیشـتبوە لای سـلێمان بـەگو پێی گوتبوو: (میرا باش دەزانم تۆ بۆکوشتنی ساکۆ بە دوای من نەکەوتوی زرارم بۆیێ بانگ نـەکردوە، تۆ ئەوها ئاڵۆز بووی، من بەو ئاڵۆزیە ڕازی نیم لەبەر ئەوەی ئێوە جێگای باوەڕی منن).

پێش هەوڵدان بۆ کوشتنەوەی ساکۆ یەکێك لە بارزانیەکان خۆی کوشتەوە، ئەوەو کۆمەڵێك لە نارەزامەندیەکان بوونە هۆی ئاڵۆزیو پە شێویو گرتنی مستۆو برازایەکانی بێ ڕەزامەندی حکومەت، چەند جارێك داوایان لێ کردن بەری بدەن، گوێیان نەدایە داوای کارمەندانی دەوڵەتو ئەفسەرەکانیش بە ئەسعەدیان گوت: (ئەو بەندیانە بەردەن ئێوە ڕێزی دەسەلاْتی دەوڵەت ناگرن، ئەگەر بەرنەدرێن ئەنجامی باش نابێت، وە هەر ئەوهاش بەشێوەی تایبەت کەپیتان (کەریمۆف) زۆری هەوڵدا بۆ بەردانی مستۆو ئەوانەی گیرابوون، بەلاْم بێ سوود بوو، هەروەها کازیمۆف زۆر جار پێی گوتبوون هەتا بە مەلامستەفاشی گوتبوو، کابرا کورد بوو نەیدەویست ئێمە توشی کۆسپی مەترسی داربێین، بەلاْم گوێیان نەدایە داوایەکەی، ئەفسەرەکان زۆر بەپەرۆش بوون بۆ ئێمە دەیان زانی بەسەر هاتێکمان بە دواوەیە.

پەرتوو بڵاو بوونەوەمان بەسەر سەفخۆزەکاندا[1]

دوا بەدوای ئەو بەسەر هاتانەی بـاس کـراو هـەر ئەوەنـدەمان زانـی لـە ڕۆژی (12/3/1949) مەلامستەفا لەگەڵ ئەو دوو کەسـە (زیـابو سـعید) بـەناوی ئـەوەی بـەرێ دەکرێنـە مۆسـکۆ، بـە فرۆکەیەك بەرێ کران لە جیاتی مۆسکۆ بەرێ کرانە ئۆتۆنۆمی (قەرەقەلباغستان) لەوێ لەیەکێ لـە سەفخۆزەکان داندرابوون بۆکارکردن، ئێمە وامان دەزانی ڕۆیشتینە مۆسکۆ، بەلاْم ئەو فرۆکەی ئـەوانی هەلگرتبوو لە جیاتی مۆسکۆ بردبوونی بۆ ئۆتۆنۆمی (قەرەقەلباغستان).

---

[1] سەفخۆز: کەرتی هەرەوەزی گشتی .

ئەوەی بە دیارکەوت ڕۆژی(1949/3/16) سەرلەبەیانی چەند کارمەندێکی دەوڵەت هاتنە سەربازگە، (مستۆ)و ئەوانەی بەند بوون بەریاندانو ناوی کۆمەڵێك لە سەرکردەکانیان خوێندەوە، (ئەسعەد خۆشەویو برازایەکانی عەلی خلیلو عیسی سوارو مستۆو برازای جادر، مامند مەسیحو حمدامین میرخانو مرادئاغای بیری فەقی حەسن میرو)، ئەوانیش بە فڕۆکەیەك ڕەوانەی یەکێ لە شارەکانی سەر لێواری دەریای (ئارالسك) لە شاری (مۆیناك) داندرابوون ئەویش دەکەوێتە ئۆتۆنۆمی (قەرەقەلباغستان)، بۆ کوێ بەڕێ کران؟ نەزاندرا بەناوی ئەوێ بەڕێ کران نەزاندرا بەناوی ئەوە بەڕێ کران گوایا دەڕۆن سەیری ئەوشوێنە بکەن ئەوەی بۆ ئێمە دیاریکراوە، کەچی بێ سەرو شوێن بوون هەتا ئەوکاتەی کۆکراینەوە، ئەوکاتە زاندرا کەوا ئەو کۆمەڵە کەسە لە شاری (مۆیناك) لە کارگەیەکی ماسی چاك کردن داندرابوون کاریان پێ دەکردن لەوێ زانیان چیان بەسەرهاتووە.

ڕۆژی(1949/3/17) سەرلەبەیانی پەرت وبڵاو کراینو بەسەر سەفخۆزەکاندا دابەش کراین هەرچەند کەسێك بۆگوندێك دیار کرابووین، ئەوانەی لە تاشکەند نیزیك بوون ئۆتۆمبێلیان بە دوادا هاتبوون هەندێك بەشەمەندەفەر بەڕێ کران بەوناوەی کە دەمان گوازنەوە شوێنێکی تر لە بەرئەوە بیر لەوە نەکرایەوە ئەوەی خزمە لەگەڵ یەك بچین، ئەوها لەیەك جیا کراینەوە هەریەکەی بەلایەك دا کەوتین هەر لەو دەمەوە وەك تۆی زەوی بەسەر گوندەکان دا بڵاو کراینەوە، هێشتا سەرمابوو بەفر لەگۆڕێ مابوو ئۆتۆمبێلێکی باری ئێمەی هەڵگرتو ڕۆیشتین کاتی نیوەڕۆ گەیشتینە سەرپردێکی زۆر درێژ لەسەر روباری (سرداریا) لە دوای دەرباز بونمان لە پردەکە زۆری نەخایاند لە شارۆچکەیەك وەستاین، شارەکەش ناوی (سرداریا) بوو کەمێك لەناوشارەکە لەڕێگای گشتی دەڕۆیشتین کاتێك لە شەقامێك لایداو ئۆتۆمبێل لەناو حەوشێکی گەورە چوە ژورەوە، دیاربوو قائیمقامیەتی شاری (سەرداریا) بوو، ئێمە دە کەس بووین لەوناوچەیەدا داندراین لە دوای ماوەیەك ئەفسەرێك هاتەدەر لەگەڵ ئەوکەسەی لەگەڵمان هاتبوو ناوەکانی ئێمەیان خوێندەوە، لەوێ بردیانین بۆشوێنێکی تر، لەوێ زۆریان ڕاگرتین ڕۆژ درەنگ بوو سواری ئۆتۆمبێل کراینەوە لەوێ بەڕێ کەوتین بەڕێگایەکدا ڕۆیشتین دیاربوو بۆگوند دەچوو،لە دەوروبەری ڕێگادا گوندی کشتوکاڵیدەکەوتنە بەرچاو ئێوارە تاریك پەڕینەوە گەیشتینە داوێنی باخچەکان ئۆتۆمبێلمان لە قور چەقی زۆرمان هەوڵدا چاری نەبوو، ناچار ناردیان لە گوند تراکتۆرێك هات، منداڵێك لێی دەخوڕی لە ئۆتۆمبێلەکەمان نزیك کەوتەوە زنجیرێکی دایە شوفێرو لە ئۆتۆمبێل قایم کراو ڕایکێشا، بەلامانەوە زۆر سەیر بوو کچ تراکتۆر لێ دەخوڕێت لەبەر ئەوەی نەمان دیبوو، شەو لەبەردەرگای دائیرەیەك وەستاین زۆر سەرمابوو لە وێش بەسەر سێ گوند دابەش کراین، چوار کەس بۆ گوندێك بەڕێ کراین هەر بەو شەوە ناوەکانیان خوێندینەوە (زرار سلێمان

هەواڵنامەی کتێب

بەگ، جمیل تۆفیق بامەڕنی، مستەفا مەلا شین، مەلۆ پیرۆ) کاتێك گەیشتینە گوندەکە بردنیانین بۆ ژوورێك چوار جێگا داندرابوون، گوتیان ئێرە شوێنی ئێوەیە، زۆر بەساردی هەریەکەمان لەسەر چوارپایەیەك دانیشتین بە دڵێکی غەمبار لەبەر ئەوەی نەمان دەزانی ئەو بەسەر هاتە چیە کە بەسەرمان هاتووە! من بۆم بەدیار کەوت کە ئێمە دوور خراوینەتەوە ئەو جێگایەو لەمەودوا شوێنی ئێمەیە بۆ کارکردن، ئەگەرچی مستەفاشین لەبەرخۆیەوە دەی گوت: (بەیانی دێن دەمان بەن). ئەوە خەیاڵ بوو، ئەو شەوە بە دڵێکی پڕ لە غەم نووستین. بەیانی خەڵك سەیری دەکردین، ئێمە بەبەرگی سەربازین، وایان دەزانی دیلین‌و گیراوین، کە دیتیان (کەریمۆف) یەکێك بوو لەو ئەفسەرانەی دەرسیان بە ئێمە دەگوت لەگەڵ ئێمەیان ناردبوو تا دامان دەمەزرێنن لەگەڵ بەرێوەبەری گوند کە پیرە پیاوێکی (ئۆزبەك) بوو هاتنە لامان پێیان ڕاگەیاندین ئێوە لێرە دەمێننەوەو کار دەکەن، نابێ بەبێ پرس لەگوند دەربکەون، ئەگەر بەبێ پرس لەگوند دەربکەون‌و بیست‌و پێنج کیلۆمەتر یش دووربکەونەوە هەر دەگیرێن‌و دەخرێنە بەندیخانە بۆیە ئاگادار بن خۆتان تووشی هیلاکەت مەکەن، ئەوەی هەستم کرد (کەریمۆف) زۆر بەپەرۆش بوو بۆ ئێمە. ئەوان ڕۆیشتن ئەو ڕۆژە هیچیان پێ نەگوتین‌و هیچیشیان پێ نەداین ئەو خواردنەی بۆ ڕێگا پێمان درابوو هەر ئەومان دەخوارد، ڕۆژی سێیەم سەرلەبەیانی کارگێڕی گوند هات‌و گوتی: (وەرن بڕۆنە مەزرا لەگەڵ خەڵکی گوند بۆ ئیش). منیش پێم گوتن (کارگێڕو مراقیب هاتون دەڵێن برۆن بۆئیش)، مستەفا مەلاشین پیرە پیاوێکی بارزانی بوو گوتی: (پێیان بڵێ ئێمە بۆ ئیش کردن نەهاتوین‌و ئیش ناکەین). منیش قسەکانی مستەفام پێ گوتن وەکو خۆی مراقیب گوتی: (ئێمە زۆریتان لێ ناکەین، پێتان دەڵێین ئیش بکەن ئەگەر ئیش نەکەن هیچتان پێ نادەین،دەبێ ئەوە بزانن لێرە ئەوەی کارنەکات ناخوات، کەیفی خۆتانە). مستەفاو جمیل گوتیان (ناچینە ئیش خوا رزقی ئێمە دەدات، لە دەستی ئەوان دانییە). ئەوان ڕۆیشتن لەدوایی پێم گوتن (برایان چارە نیە دەبێ ئیش بکەین ئێمە نەفین با زیاتر خۆمان سوك نەکەین چار ئەوەیە کار بکەین تا دەرگایەك دەکرێتەوە، خۆ ئێمە هەر لێرە نامێنین). دیاربوو ڕازی نەبون‌و نەچونە ئیش ڕۆژی دوایش گوتیان ناچین من پێم گوتن هیچم نییە بیخۆم ناچارم دەڕۆم کاردەکەم، ناچار ڕۆیشتمە دائیرەکەیان‌و پێم ڕاگەیاندن هاتوم برۆم بۆ کار هەر ئەو دەمە ناردمیان بۆ دەشت کاتێك گەیشتمە شوێنی کار سەیرم کرد هەموو خەڵکی گوند بەتێکڕایی ژن‌و پیاو خەریکی کۆکردنەوەی چەوەندەری شەکرن، ئەو چەوەندەرەی کۆدەکرایەوە باردەکرا بۆ کارگەی شەکر، منیش لەگەڵیان دەستم کرد بەکار لەوان باشتر کارم دەکرد، ڕۆژی سێیەمی کارکردنم هیچم نەبوو بیخۆم ئەوەی هەبوو خواردبوم پارەشم نەمابوو بە مراقیبم گوت، ناوبراو هەرزو پسولەیەکی نوسی گوتی بیبە بۆ کاتب لە دائیرە ڕۆیشتمە لای

کاتبەکە، ئەویش بە ئافرەتێکی گوت: (ڤالیا پەنجا ڕۆپل ئاڤانس بۆ ئەو برا کوردە بنوسەو بیدەیە)، بەمانای پەنجا روبل سلفەی بۆ بنوسە. هەر ئەوکاتە (ڤالیا)ی قەڵەو پەنجا ڕوبلی پێ دام.

بەڵێ یەکەم جار پەنجا روبلیان سولفە پێ دام کاتێك گەڕامەوە سەیرم کرد (مەلۆ) پیرو کزو داماو بوو لێم پرسی: (ئەوە چیتە خۆ نەخۆش نیت ؟ ئەگەر نەخۆشی با بتبەم بۆ دکتۆر) ناوبراو گوتی: (نەوەڵا نەخۆش نیم چیت لێ بشارمەوە هیچم نیە بیخۆم توانای یەك جگەرەم نیە بیکڕم توشی نگبەتیەك بووم لەگەڵ جمیلو مستۆ یەکیان شێتو ئەوی تریان کەللە ڕەق نازانم چیان لەگەڵ بکەم)، پێم گوت: (برام من ئەمڕۆ پەنجا ڕوبلم وەرگرتووە سلفە بگرە ئەوە دە ڕوبل بۆ تۆ خەرجی بکە)، بەلاّم ئەوەش چارنیە، ناوبراو گوتی: (برا بەیانی منیش دێمە ئیش ئەوانیش کەیفی خۆیانە). بەیانی ڕۆیشتین بۆلای بەرپرسی گوند کە ناوی (مام عومەر) بوو ناوبراو گوتی: (ئێمە پێمان خۆشە یارمەتیتان بدەین بە مەرجێك بگونجێت، ئێمە ناتوانین کارێك بکەین لەگەڵ یاسای دەوڵەت نەگونجێت، ئێوە وەرن بۆ سەرکار با بزانن کە ئێوە کار دەکەن، ئەوەی دیکە غەمتان نەبێت پەکی هیچتان ناخەین). لە دوای پێنج ڕۆژ لە کاتێکا هیچیان نەما بیخۆن (مستۆو جمیل)یش ناچار بوون کار بکەن دیتیان هیچ چارەیەك نیە دەبێ هەر کاربکەن، ئەوجا بۆکار ملیان شۆڕ کردو دەستیان بەکار کرد.

بیر کردنەوە بۆ خوێندن: لە دوای ئەوەی کەمێك شارەزا بووین ڕۆژێك ڕۆیشتمە لای بەڕێوەبەری گوند مام عومەر پێم گوت: (من لێرە پەنابەرم لای ئێوە داندراوین بە شێوەیەکی کاتی ڕۆژێك دێ دەمان بەن، بۆیە داوام ئەوەیە یارمەتیم بدەن بەڵکو بتوانم ئەو ماوەیەی لای ئێوەین بخوێنم، ناوبراو زۆر پیاوانە گوتی: (برۆ لای بەڕێوەبەری قوتابخانە داوا بکە وەرت بگرن، ئەگەر دەوامت بەیانیان پێ درا، من بەشەو کارت بۆ دیار دەکەم ، ئەگەر دەوامیشت ئێواران بوو من لە کاتی وا کارت بۆ دیار دەکەم کە بگونجێ لەگەڵ خوێندنت. ئەوەی جێگای ڕەزامەندیم بوو هەڵوێستی ئەو مرۆڤە بوو پاڵی دام زیاتر هەنگاو باوێم بۆ خوێندن، لە دوای بەڵێنی بەرپرسی گوند ڕۆژی دوایی ڕۆیشتمە لای بەڕێوەبەری قوتابخانە، داوام لێ کرد وەرم بگرێت بۆ ئەوەی لە قوتابخانە بخوێنم، بەڕێوەبەر پرسی (هیچ بەڵگەنامەت بەدەستەوە هەیە کەتاچەندت خوێندوە؟) گوتم : (نەخێر مامۆستا هیچ بەڵگەنامەیەکم نیە دەبێ ئێوە ڕێگایەکم بۆ بدۆزنەوە بۆ ئەوەی بخوێنم).

یەکێك لە مامۆستایەکان بەناوی (ئەننا) ئافرەتێکی ڕوسی بوو گوتی: (وا بەڕاست دەزانرێت لیژنەیەك لە مامۆستایان دابندرێت بۆ ئەوەی تاقیکردنەوەیەکی لەگەڵ بکەن توانای کامە پۆلی هەبوو لەوێی دابنێن) دیار بوو پێشنیاری ئەو مامۆستایە پەسندکرا هەر ئەوکات پێیان گوتم: (خۆت ئامادە بکە بۆ تاقی کردنەوە) مادەکانیان پێ دام بۆ ئەوەی لەسەری بخوێنم. ئەوەی سودبەخش بوو بۆ

خوێندنەکەم خوێندنی ئەو دوو ساڵەی سەربازیم بوو زۆر شتی فێرکردم یارمەتی دەرێکی زۆر باش بوو بە تایبەتی لە ڕوی زمانو نوسین، ئەوان جدولو کتێبیان پێدام منیش لەو ماوەی بۆم دیارکرابوو خۆم ئامادەکرد تا کاتی تاقیکردنەوە هەر ڕۆژەی یەکێك لە وانەکانیان لێ دەپرسیم، لە کۆتاییدا پێیان گوتم (لە پۆلی شەش دەوام بکە)، بەپێی ڕاسپاردە لە پۆلی شەش لەگەڵ منداڵان دانیشتم بەڕۆژ دەمخوێند بەرپرسی گوند کاری بەشەو بۆ دیاری کردم ئێواران دەڕۆیشتم کارم بە تراکتۆر دەکرد زەویم دەکێڵاو بە ڕۆژیش دەچوومە قوتابخانە، ئەو ساڵە پۆلی شەشم تەواو کرد بۆ ساڵی دوایی ڕۆیشتمە پۆلی حەوت، لە پۆلی حەوتەم بەیەکەم دەرچووم بەڵگەنامەم بەدەستەوەیە لەگەڵ شەهادەی سوپاسنامەی قوتابخانە.

بێگومان ئەوکاتە لە یەکێتی سۆڤیەت یاسایەك هەبوو ئەوەی پۆلی حەوتەمی بەیەکەم تەواوکردبایە لە هەر پەیمانگایەك بیویستبا بخوێنێ وەردەگیرا بەبێ ئەوەی دواناوەندی تەواو بکات. ژیانی دوورکردنەوەمان نزیکەی سێ ساڵی خایاند ئەو مانەوەیەمان لە سەفخۆزەکان ئێمەی لەیەك دابڕیبوین کەسمان ئاگاداری کەس نەبووین، باوکم لە پارێزگای (سەمەرقەند)، بوو نەمدەزانی لە کوێیە لە دوایی دووساڵ ئەوجا زانیم وا لە سەرمەرقەندە لەگەڵ (عبدالرحمان مفتیو محمد نجیب بەرواری) لە سەفخۆزێك داندرا بوون لە نزیك شاری سەمەرقەند. درێژە کێشانی مانەوەمان بەو شێوە ناسازە ناچاری کردین بە دەنگ بێین، لە دوا ڕۆژانی هاوینی (1950) ڕۆژێك ئاگاداری کاربەدەستانی ناوچەکەمان کرد کە پێمان بڵێن (مەلامستەفا) لە کوێ یە؟ بابزانین کە کەسو کارەکانمان لە کوێن پێویستە پێیان بزانین، ئەوکاتە نامەیەکی نارەزامەندیمان پێدان تیایدا دیارکرابوو لە بەرچی ئێمە توشی ئەو دەردەسەریە کراوین. بۆچی گوێ لە داواکاریەکانمان ناگیرێ، ئێمە هاتووین پەنامان هێناوە بۆ سۆڤیەت بۆ ئەوەی پێمان بگەیەنێ نەك نەفیمان بکات، وەك تۆوی زەوی هەریەکەی بۆ لایەك فڕێ بدرێین. لە دوای چەند ڕۆژێك بە دیارکەوت کەوا گوێ نادرێتە داواکاریەکانمان تا بەوە گەیشت ڕۆژێك گشتمان ڕۆیشتینە بەردەرگای دائیرەی قایمقامیەت، زۆر بە توندی لە داواکاریەکانمان پێچایەوە لە ئەنجامی ئەو توندو تیژیەی ئێمەو پۆلیس بە گژیەکدا چووین، مشتومڕەکە سەری بەوە گەیشت کە شەڕە بەرد دروست بوو لە نێوانمان، ئێمە هەوڵمان دەدا بڕۆین بۆ (تاشکەند) شکایەت بکەین، ئەوانیش نەیان دەهێشت، لە دواییدا بەڵێنیان پێداین وەڵامان بدەنەوە، کەچی دوای ئەو ئەزیەت دانەش هیچیان بۆ نەکردین. ئەنجامی درێژە کێشانی بێزاریو ژیانی دەردەسەریو تاڵیو مانەوەمان لە سەفخۆز پاڵی دام ژن بێنم، چونکە بەتەنیا گوزەران کردن زۆر زەحمەت بوو لەوە زیاتر ئەوەی توشی هاتبووین مەگەر هەر خۆم بزانم چیم دیت لە دەستی ئەو مرۆڤە نەفامانەی لەگەڵم بوون.

هەواڵنامەی کتێب

جارێکی دیکەش کۆکراینەوە یەك شوێن

لە سەرەتای مانگی (10ی 1951) لەسەر داوای (مەلا مستەفا) ئاگادارکراین کەوا لە شوێنێك کۆ دەکرێینەوە لە ناوەڕاستی مانگی دیاریکراودا هەموو لە پارێزگایەکانی تـر دابـەش کرابـوون بـەرێ کرانە پارێزگای (تاشکەند)، لەوێش لە سەفخۆزێك داندراین لەناوچەی (چیناز)، سەفخۆزەکە بـەناوی ژمارە نوێی میوەجات بوو، ئەو سەفخۆزە لە چوار گوند پێك هاتبوو گوندەکان داچـاندراوی داری سـێو بوون، ئەو گوندانە بۆ ئێمە چۆڵ کرابوون، لەماوەی چەند ڕۆژێك هەمووومان لەناوەندی ئەو چوار گوندە کۆکراینەوە. لەوشوێنەی باسکراو جیٚو ڕێیـان بـۆ ڕێکخسـتین، دوای ئـەوەی کـە هـەمووومان بەیـەك گەیشتینەوە ڕۆژێك لەسەر ڕاسپاردەی (مەلا مستەفا) هەموومان لە گۆڕەپانێـك ئامـادەبووین وامـان زانی دێت بۆمان دەدوێت‌و بەخێرهاتنەوەمان لێ دەکات بە بۆنەی بەیەك گەیشتنەوەمان، کاتێك هات دوانەکەی هەر ئەوەندە بوو کەخەڵکەکە چاوەڕوانی بوو، لـەجیاتی دڵ خۆشـی بەیـەك گەیشـتنەوە زۆر بەتوندی ڕووبەڕووی خەڵکەکە وەستاو هەڵوێستێکی ناڕێکی هـەبوو هەسـتی برینـدار کـردین بـەوەی گوتی: (ئەوەی ژنی هێناوە بابێبەنە ئەولاوە)، ئەوانی جیاکردنەوە زۆریش بوون ئەوانەی ژنیان هێنـابوو، کاتێك سەیرم کردن نیوە بەنیوە دەبوون، لە ئاخاوتنەکەی (مـەلامستـەفا) هەندێ ووشەی نابەدڵی فـڕێ دان‌و گوتی: (ئەوەی ژنی هێناوە پیاو نین لەوەش زیاتر ڕۆیشت...!!)

شکی تێدانیە ئەوانەی ژنیان هێنابوو بە تێکڕایـی دڵ شـکاوو نیگـەران بـوون لـەو هەڵوێسـتەی (مەلامستەفا)، ئەو لەیەك جیاکردنەوەو دوانەکەی ناوبراو بوونە هۆی ئەوەی زۆر لە پیاوەکان گەڕانەوە ئەو شوێنەی پێشان لێی بوون دەیان گوت: (مادام ئێمە پیاونین بۆ لێرە بین؟) دەڕۆینەوە لای ژنـەکانمان بەو شێوەیە بەکۆمەڵ ڕۆیشتن‌و ئەوێیان بەدڵ شکاوی بەجێهێشت.

لەدوای ئەوەی لە سەفخۆزی دیاریکراو جیٚ نشین کراین، ئەوەی توانـای خوێنـدنیان هـەبوو ناویـان نوسرابوو بۆ خوێندن، ئەوانی دیکەش ڕێکخران ئێواران لەدوای کارکردن بخوێنن.

ئەوەی شایانی باسە ئەو شوێنەی ئێمەیان لێ کۆکردبوەوە خۆشترین شوێن بوو، سەفخۆزی میوەجات بوو، دیاربوو بۆ ئێمە چۆڵ کراوە هەندێ خەڵکیان لـەوێ ڕاگواسـتبوەوە. ئێمـەیان لـە شـوێنی ئـەوان جێنشین کرد، (مەلامستەفا)و برازایەکانی وەك پێشـان لـە نزیـك تاشـکەند لـە شـوێنێکی تایبـەت داندرابوون زیاد لە پێویست چاو دێری دەکران.

ئەوەی ڕاستی بێت حکومەت ئەوەی پێویست بوو بۆی کردین بەشێوەی تایبـەت لـەبارەی خوێنـدن، ڕێگادرا بەوانەی ئـارەزوی خوێنـدنیان هـەبێت‌و بتـوانن لـە هـەر پلەیـەك بخـوێنن دەیـان نـارد، لـە سەفخۆزیش قوتابخانەی ئێوارانی تایبەتیان بۆ ڕێکخراو کۆمەڵێك مامۆستایان بـۆ دانـابوون دەرسـیان

هەواڵنامەی کتێب

پێ دەگوتن، دەرسی کوردیشیان پێ دەگوترا. شێوەی کارکردن ڕۆژی پێنج کاتژمێر کاریان دەکـرد سـێ کاتژمێریش بۆ خوێندن داندرابوو، بەڕاستی لەسەرەتا یەك دوو مانگ زۆر بە ڕێكوپێکی دەیان خوێند، دوایی پەیتا پەیتا سست بوون تا وای لێ هات زۆر کەمیان مانـەوە، دەتـوانم بڵـێم زۆریـان کشـانەوە، ئەوانەی مابوون زۆر بەساردی دەچون بۆخوێندن.

دەربـارەی پیرەکـان بەڕاسـتی چـاودێریان دەکـرا بـە تایبـەتی لـەڕووی ژیـان یارمـەتیان دەدراو مامۆستایان بۆدانابوون فێری نوسینو خوێندنەوە بکرێن زۆریان لـەکارکردن ئـازادکرا بـوون، ڕێزێکـی تەواویان لێ دەگیراو ژیانێکی ئاسودەیان بۆ دابین کرابوو، ئەوانەی توانای کارکردنیان هـەبوو کـارێکی لێ وەشاوەیان پێدابوون.

مشت ومڕی مەلا حەسەن باب یەزیـد: لەسـەرەتای مـانگی (1952/11) لـە مشـتو مڕێـك لەنێوان (مەلا حەسەن)و بەڕێوەبەری سەفخۆزدا، مەلا حەسەن دەستی لە بەڕێوەبەر وەشاندبوو، لەسـەر ئەو دەست وەشـاندنە بەنـدکراو بـەرێ کرابـوە تاشـکەند، ماوەیـەك بـێ سـەرو شـوێن دیـار نـەبوو، (مەلامســتەفا) زۆر هەوڵیــدا، بــەڵام هیچــیان بــۆ نــەکرد، دیــتی هەوڵــدانی بــێ ســودە لە(1952/11/25) بارزانیەکان بەگشتی سەفخۆزیان بەجێ هێشتو ڕۆیشتنەوە تاشـکەند چـوونە بەردەرگای ئەنجومەنی وەزیرانی ئۆزبەکستان داوای بەردانی (مەلاحەسەن)یان دەکـرد، ئەوکاتـەش زۆر سەرماو ساردی بوو بەفر لەگۆڕی بـوو ئـەو خەڵکـە بەوسـەرمایە لەبـەردەرگای وەزارەت وەسـتابوون، بەکارمەندانی دەوڵەتیان ڕاگەیاندبوو یان بەردانی (مەلاحەسەن)یان بماندەنەوە دەسـتی دەسـەلاتدارانی عێـراق !! لـەدوای ئەوهـەموو بەسـەرهاتانەی بەسـەرمان هـاتبوو دیسـان کەوتینـەوە نـاو گێـژاوی دووبەرەکیو سودمان لە ڕابردوو وەرنەگرتو تەمیێ نەبووین، سەرەتای دووبەرەکیەکە لە بـاش چـاوەش (محمدمستەفا) دەست پێکرا، ناوبراو یەکێك بوو لەکۆنە چەك هەڵگرەکانی لەشـکری (مەلامسـتەفا).

ئـەو کەسـە لـە سـاڵی (1943) لەوکاتـەی مەلامسـتەفا لـە ناوچـەی بـارزان خـەریکی دەسـت بەسەرداگرتنی مەخفەرەکانی ئەو ناوچەیە بوو، باش چاوەش (محمد) بەخۆیو ئەوانـەی لەگـەڵی بـوون بەچەکەوە ڕۆیشتبونە ڕیزی هێزەکانی (مەلامستەفا)وە هەر لەوکاتەوە ماڵو منداڵ جێ دەهێڵێ لەگەڵ بارزانیەکان دەچێتە ئێران، لەوێش لەگەڵ مستۆ مێرۆزی لەبەرەکانی جەنگ جەنگاوەر بـووە، لـە دوای تێکچونی کۆماری مهاباد لە بارزانیەکان دانەبڕاوە تا ئەو ڕۆژەی بەیەك گەیشتنەوەمان لە(ڤریڤسکی) لە ساڵی (1951)، لە دوای ئەو بەیـەك گەیشـتنەوەمان هەنـدێ کـەلو پـەلی پیـاوێکی ئەسـعەد خۆشەوی بزر دەبێت، بزر بوونی ئەو ئەشیایە دەخرێتە ملی باش چاوەشو دەیبەن بـۆلای مەلامسـتەفا،

هەواڵنامەی کتێب

ناوبراو گوتبوی: (ئەزبەنی تۆش دەزانی من پیاوی دزی نیمو بۆ دزی ئەوەندە ساڵە ماڵو منداڵی خۆم بەجێ نەهێشتوە، تکایە لەسەر خواستی ئەسعەد من بەدز تاوانبار مەکەن).

ئەوەی بەدیارکەوت مەلامستەفا بە توندی لەگەڵی دوابوو، ئەویش بەو توندیە ڕازی نەبووە، لە ئەنجام مەلامستەفا پێی گوتبوو: (بڕۆ لێرە نەمێنی بۆ کوێ دەڕۆی بڕۆ). ئەو پیاوە ناچار ڕۆیشتە شوێنێکی دوور لە ناوچەی (بەیاووت) لە سەفخۆزێك کاری دەکرد، لە دوای ماوەیەك شەوێك لە ژورەکەی خۆی سەریان بڕیبوو لەسەر سنگیان دانابوو!! لە دوای لێ کۆڵینەوە ئەمنی سۆڤیەتی وێنەی بکوژەکانی(محمد)ی دابوە مەلامستەفاو گوتبویان خۆتان کوشتوتانە! ئەو تەنگوچەڵەمانەی ڕویان داو هاتنە ئاراوە بارزانی ئاڵۆز کرد، لە سەرەتای (1953) بە نهێنی ڕۆیشتە مۆسکۆ لەوێ مایەوە، ناوە ناوە سەری لە پیاوەکانی ئۆزبەکستان دەداو چەند ڕۆژێك دەمایەوە، لە مۆسکۆ کۆمەڵێك مامۆستایان بۆ دانابوون بۆ خوێندن.

ناکۆکیەکە لە دوای ئەوەی کە بارزانیەکان ڕۆیشتنە بەر دەرگای ئەنجومەنی وەزیران بۆ ئازاد کردنی مەلاحەسن دیار بوو کارمەندانی حکومەتی سۆڤیات لەگەڵ مەلامستەفا کەوتنە دوانو ناڕەزامەندیان نیشانداو یەکێك لەوانەی لە مۆسکۆ هاتبونە تاشکەند بە مەلامستەفای گوتبوو: (تکایە جەنابی مەلا مستەفا زیاتر یاری بەئاگر نەکەیت).

بێگومان پێش ئەوەی ئەو ئاگاداریە ئاڕاستەی (مەلامستەفا) بکرێت، (شێخ سلێمان) برازای خۆی داوای لێ کردن بگەڕێنەوە شوێنەکانیان، کە دیتی ناگەڕێنەوە ئەوەی گوێ ڕایەڵی ناوبراو بوون گەڕانەوە سەفخۆز، لێرە دوو بەرەکی زیاتر پەرەی سەندو تەواو بوونە دوو پارچە، نێوان (شێخ سلێمانو مەلا مستەفا) بەرەو ئاڵۆزی ڕۆیشتو بوە ڕقەبەری. ئەوەی دیار بوو (مەلامستەفا) زۆر بەتوندی لە دژی ئەوانە دەدوا کە بەشداری یاخی بونیان نەکرد بوو، نەڕۆیشتبونە بەردەرگای ئەنجومەنی وەزیران، ناویشی لای خۆی نووسی بون بە خائنو هەڕەشەی لێ دەکردن، ئەنجامی توند تیژیو ناکۆکی مامو برازا بەرەو هەنگاوی مەترسی دار دەڕۆیشت، هەر ئەوەش بوو زیاتر (مەلا مستەفا)ی پاڵداو ڕۆیشتە مۆسکۆ، لە دوای ڕۆیشتنی ناوبراو (شێخ سلێمان) ڕۆیشتە (ڤریڤکی) ئەو شوێنەی پیاوەکانی لێ بوون.

کاتێك (مەلا مستەفا) ڕۆیشتە (مۆسکۆ)و لەوێ مایەوە ئەسعەدی کردبوە جێگری خۆی بۆسەر پەرشتی پیاوەکان، ناوبراو کەسێکی دڵ ڕەش بوو لایەنی چاکە نەبوو، وەك ئاشکرایە (ساکۆی کانیەلنجی)کەسێکی دڵپاکی ڕاست گۆبوو زۆر لە خراپەکاری دوور بوو ناوبراو گوتبوی (من دەزانم کێ بوو هەوڵی کوشتنەوەی داوەو ئەو هەوڵدانەیان بۆچی بوە، ڕۆژێك دێت بەچاویاندا بدەمەوە، بەخوای

هەوالنامەی کتێب

بەقسەی ئەسعەدی بەربەرەکانی شێخ سلێمان ناکەم). لە دوای ئەو دوانەی شەوێك لەبەردەرگای مـاڵی بە تفەنگی ساچمە تەقەی لێ کراو بریندار کرا، برینەکەی کاریگەربوو جێگای مەترسـی بـوو، بـەڵام دکتۆرەکان توانیان لەمردن ڕزگاری بکەن، دوا بەدوای ئەو کەسـێك بـەناوی (حـدۆ) لـە شارۆچـکەی (ڤریڤسکی) شەو تەقەی لێ کراو کوژرا، هـەر بـەو شـێوەیەش یـەکێك لەومریدانـەی لای (یوسـف سەفتی) بوون خۆی کوشتەوە مرد! دوو بەرەکیو ناکۆکی هەتا دەهات بەرەو ئاڵۆزیو دژواری دەڕۆیشت بەتایبەتی لەنێوان مەلامستەفاو شێخ سلێمانی برازای.

ئەوەی جێگای باس کردنە ئەوەیە لەسەرەتای کۆکردنەوەمان کۆمەڵێك لە ئێمە بـۆ خوێنـدن بـەرێ کراینە شاری تاشکەند، خۆش بەختانە لەگەڵ میرحاجو عبدالرحمن مفتی مـاوەی سـێ سـاڵ لەبەشـی ناوخۆی قوتابخانە لەیەك ژوور بووین، ئەوەی جێگای ڕەزامەندیـە ئەوەیـە میرحـاج وەك مامۆسـتایەکی پایە بەرز زۆر شتی لێ فێربووین بەتایبەتی من، ئەو پیاوە لە زۆر شتی دورخستمەوەو زۆر زانیاری تری لێ فێر بووم کە بوونە ڕێ ڕۆنکەرەوەم زۆر سوود بەخش بوون چ لە ڕوی خوێنـدن چ لـە ڕوی پـەروەردەو پێ گەیشتن پڕ بەدڵ دەڵێم ئەوەندەی باسی ئەو مرۆڤە هەڵکـەوتوە بکرێـت لەگشـت ڕوویێکـەوە هـەر کەمە، ناوبراو مامۆستای ڕێ نیشاندەرم بـوو ئامۆژگاریـەکانی بوونـە بازگـەی دەربـاز بـوونم لـە زۆر کۆسپی ترسناك، ئامۆژگاریەکانی هەردەم ئاوێنەن خۆمی تێدا دەبینم!!

لە دوای تەواوکرنی پەیمانگای تاشکەند بڕیارێك لە حکومـەتی ئۆزبەکستان دەرچـوو بنێـردرێم بـۆ خوێندنگایەکی بەرز لە مۆسکۆ، بەڵام لەبەر چەند هۆیەك ڕێك نەکەوت، ئەوەی بەدیارکەوت ئەسعەد خۆشەوەی (بێجان جندی) ناردبوە تاشکەند لەوێ بە تەلەفۆن قسەی لەگەڵ مەلامستەفا کردبوو پێـی ڕاگەیاندبوو کەوا حکومـەتی ئۆزبەکستان بەبێ ڕەزامـەندی ئێوە (زرار) دەنێرێتە مۆسکۆ بۆ خوێنـدنی بەرز. مەلامسـتەفا لـەوێ بەکاربەدەسـتانی ڕاگەیانـدبوو ڕازی نـیم (زرار) بێچـتە مۆسـکۆ بـۆ ئـەو خوێندنگایەی بۆی دیاری کراوە، هەروەها بە بێجان دەڵێت (ئاگاداری سلێمان بەگ بکەن بـا کوڕەکـەی نە نێرێت بۆ مۆسکۆ، چونکە ڕازی نـیم). لەسـەر ڕاسـپاردەی مەلامسـتەفا دوو کـەس دەنێرێتـە لای سلێمان بەگ پێی دەڵێن (مەلامستەفا بە تەلەفۆن ئێمەی ڕاسپاردوە ئێـوە ئاگـادار بکـەین کـە زراری کوڕت نەنێری بۆ مۆسکۆ بۆخوێندن، چونکە بە پرسی مەلامستەفا نیە)، دوو کەسەکەش بریتی بوون لە(محمود عبدالرحمانو سەعید عمر ئەرگۆشی). سلێمان بەگ پێیان دەڵێت: (بە داخەوە بۆ هەڵوێستی ڕابەری کورد ڕێگا لە جەنگاوەرێکی ماندوی ئەو ڕێگایە بگرێتو نەهێڵێت بخوێنێت، دەبێ لەوە بـەدوا هیوای چیمان پێی بێ)!؟ زۆر بە تورەیی پێیان دەڵێت: (هەستن بڕۆن نێنەوە بەر دەرگـام مـن ئاگـادار نیم حکومەت ئەو کوڕە دەنێرێت، لە جیاتی ڕابەر خۆی هەوڵ بدات کە تاکە کوڕێکم لەگەڵە پێی

بخوێنێ ڕێگای خوێندنی لێ دەگرێت، چاك بوو منیش تێگەیشتم لە كوردایەتی سەرۆكتان!!).

بەڕاستی باوكم ئاگاداری هیچ نەبوو هەر ئەوەندەی دەزانی (زرار) خەریكی خوێندنە، بەخۆشی لایەنگری مەلامستەفا بوو زۆر بە توندی دژی دووبەرەكی بوو، بەلاَم بەو ڕاسپاردەیە تەواو پەست دەبێت‌و دەڵێت: (دیارە خۆڕاییی نیە ئەفسەرەكانی لێ دوور كەوتنەوە). هەر لەوكاتەوە سلێمان بەگ ڕوی وەرگێرا لە مەلامستەفاو لێی دوور كەوتەوە بە دڵ شكاوی مایەوە، چەند جارێك مەلامستەفا ویستی چاوی بە سلێمان بەگ بكەوێت‌و لەگەڵی بدوێت، بەلاَم سلێمان بەگ ڕازی نەبوو هەربیبینێ ، كەچی پێشان لۆمەی ئەوانەی دەكرد كە لە مەلامستەفا دور دەكەوتنەوە، كەس نەدەوێرا باسی مەلامستەفای لەلا بكات. لە دوای ئەو ناڕەزامەندیەی مەلامستەفا لێپرسراوی كاروباری خوێندكاران، لە وەزارەتی پەنابەران (سەفایف) ناردی بە دوامداو ڕۆیشتمە لای گوتی: (وەك دەزانی مەلامستەفا لە مۆسكۆ نا ڕەزامەندی خۆی بە كاربەدەستانی ئەوێ ڕاگەیاندوە نابێ تۆ بۆ خوێندن بڕۆیتە مۆسكۆ جا ئەگەر لێرە یان هەر شوێنێكی بتەوێ بخوێنی دەتنێرین). ئەوەی ڕاستی بێت دەمویست لە (نەوت) بخوێنم، بەلاَم لەبەر ئەوەی زۆر لە بابم بەدوور دەكەوتمەوە بۆ خوێندنی نەوت دەبوایە بڕۆمە (باكۆ) یان (قازان)، ئەو دوو شوێنە زانكۆی نەوتی لێ بوو ئەو دوو شوێنەش ئەوەندە دوور بوون لەو شوێنەی ئێمەی لیَ بووین باوكم ڕازی نەبوو بڕۆم، لەبەر ئەوە لە زانكۆی (تاشكەند) مامەوە لە كۆلیژی پەروەردە بەشی مێژوو. مانەوەم لە تاشكەند ئەوەی باش بوو ناوە ناوە دەڕۆیشتمە (ڤریڤسكی) ئەوشوێنەی باوكم‌و منداڵەكانمی لێ بوون. ڕۆژانی پشوو دەڕۆیشتمە لایان، ڕۆژێكی یەك شەم چوومە لای باوكم بینیم پیاوێكی پیر لای باوكم دانیشتووەو نەمناسی، پیاوێكی ڕەق ولاواز بوو باوكم پێی گوت: (كاك ڕەسول ئەوەیە زرار)، ناوبراو چاك‌و چۆنیەكی گەرمی لێكردم ئینجا دووبەدوو دانیشتین‌و قسەمان كرد لە قسەكانیدا دیار بوو پیاوێكی ووشیار بوو لە ماوەی دانیشتنمان زۆر شتی مێژوویم لێ بیست، لە دواییدا زۆر بەوردی باسی گرتنی خۆی گێڕایەوە كە چۆن لە نەغەدە لە ساڵی (1946) دەستگیركراوەو بەرێ كراوەتە سۆڤیەت، لەقسەكانی بەردەوام بوو گوتی: (لە ڕاستیدا من پیاوی ئینگلیزەكان بوم، لە زووەوە وەك كاربەدەستێكی شەریكەی نەوتی كەركوك باوەڕ پێكراوی ئەوان بووم پەیوەندیم بە زۆر كەسەوە هەبوو لە كوردستان، لە كاتێكا هێنامیان بۆ ئێرە هەموو شتێكم پێ گوتن، ئەوانیش بەریاندام، لەوكاتەی بیستم ئێوە هاتوون بۆ سۆڤیەت داوام لێ كردن بمبەن بۆ لای بارزانیەكان، مەلامستەفا دەناسم ئەوانیش هێنامیان بۆ ئێرە) ڕەسول زۆر لە مێژ بوو چاوەڕوانی مەلامستەفا بوو، بەلاَم لەكاتی هاتنی ناوبراو بۆ (ڤریڤسكی) نەیهێشت بڕواتە لای چاوی پێ بكەوێت گوتبوی: (نامەوێت چاوم پێی بكەوێت با لێرە بڕوات پیاوێكی خراپە بۆتە نۆكەری ڕوسەكان!!). لە

هەواڵنامەی كتێب

دوای ئەوەی ڕێگای پێ نەدرا بڕواتە لای مەلامستەفا، (ڕەسول ناجی) دەمی بەرداو پەردەی لەسەر کۆمەڵێك نەهێنی لادا کە هی ئەوە نین بنوسرێن. وەك دیار بوو کێشەی نێوان مامو برازا تا دەهات ئاڵۆزترو قوڵتر دەبوو، ئەوەی زۆر ناخۆش بوو ئەوە بوو ئێمە تووشی بەلاّ ببوین لەگەڵ کام لا بدوابای لایەکەی تر ڕووی لێ وەردەگێڕایو لالوت دەبوو، لێرەدا ئێمە کەوتبوینە گێژاوێك ڕێگای لێ وون کردبووین، ئەوەندەی بلێیی بەپەرۆش بووین بەو نێوان ناخۆشیەی ئەو دوو کۆمەڵە لەبەرئەوەی چەند بۆ خۆیان زیان بەخش بوو دوو ئەوەندە زیاتر بۆ ناوبانگی کورد زیان بەخشتر بوو.

دۆزینەوەی کوردێکی سەرپەڕو ئاوارە : لە هاوینی(1957) بۆ چارەسەری نەخۆشی (ڕۆماتیزم) بەرێ کرامە باکوری (قازاغستان) شاری (سۆلی لیتسکی) شاری ناوبراو گۆماوێکی سوێری خوێیاوی هەیە ئەم جۆرە نەخۆشانە خۆیان تێیدا دەشۆن، نەخۆشخانەی لێیە بۆ چارەسەری ڕۆماتیزم، لەو نەخۆشخانەیە لەژێر چاودێری پزیشکەکان بووم، وا ڕێك کەوت ڕۆژێك لەگەڵ چەند برادەرێك ڕۆیشتین بۆ سەیرکردنی ئەو ئافرەتەی (لینین)ی بریندار کردبوو ئافرەتەکە ناوی(قەپلان)بوو لەلاپەڕگەی شاری ناوبراو لە کۆشکێکی دوو نهۆم دا بەندبوو، بەڕۆژ دەهاتە سەرئەو تارمەیەی ڕووی لە ڕێگای گشتی دابوو بۆ دانیشتن، ڕۆژنامەی دەخوێندەوە خەڵك دەچون بۆ دیتنی، ئەوەبوو ئێمەش چووینو بینیمان، لە گەڕانەوەماندا بۆ شار لەگەڵ شوفێرێك گەڕاینەوە زانی من کوردم گوتی: (من جیرانم کوردەو خەڵکی کوردستانی عێراقە ناوی علی بارزانی)ە، لەگەڵی ڕۆیشتم بۆ ناسینی هەرچەندە دووریش بوو لە شار، بەلاّم بەداخەوە لە ماڵ نەبوو، ڕۆژی دووەم دوای نیوەڕۆ دیسان ڕۆیشتم ئەمجارەیان دیتم لەگەڵی کەوتمە قسەکردن دیار بوو نەیدەتوانی بەکوردی قسە بکات تێکەلاّوی ڕووسی دەکرد، لەو بەیەك گەیشتنەمان بۆم دەرکەوت علی بارزانی نەبوو، بەڵکو خەڵکی سلێمانی بوو ناوبراو لە سەردەمی کۆماری کورد لە مهاباد لەگەڵ (جەلال ئەمین بەگ) بووە لەگەڵ تێکچونی کۆماری کورد دەربەدەر بوەو ڕووی کردۆتە سۆڤیەت.

ئەوانیش ڕەوانەی ئەو شوێنە دوورەیان کردبوو بێ هاوارو بانگ، ڕۆژی سێ یەم ڕۆیشتمەوە لای کاتێ چووم کچێکی بچوکی مردبوو، لە دوای ناشتنی گەڕامەوە، بەلاّم ئەدرەسی شێخ سلێمانو میرحاجو هی خۆم پێدا لە ئۆزبەکستان، ئەدرەسی مەلامستەفاشم پێدا لە مۆسکۆ، لە دواییدا لەگەڵ ئێمە گەڕایەوە کوردستان.

ئەو هێرشە سێ قۆڵیەی کرایە سەرمیسر لەساڵی (1956): لە کاتی دەست درێژیە سێ قۆڵیەکە کرایە سەر میسر لە ساڵی (1956) لەسەر داوای شێخ سلێمان بارزانی بروسکەیەکی ئامادەبوونی

هەندێ لە پەنابەرە بارزانیەکان بۆ حکومەتی میسر بەرێ کرا کە ئێمە کۆمەڵێك لەو کوردە پەنابەرانەی لە سۆڤیەت دەژین ئامادەین بێین بەشداری بکەین لە ڕووبەڕوو بونەوەی داگیرکەران. ئەوەی بەدیارکەوت (جمال عبدالناصر) لە ڕێگای کارمەندێکی باڵوێزخانەی سۆڤیەت لە میسر سوپاسی شێخ سلێمانی کردبوو. لە دوای بلاّوبونەوەی دەنگی ئەو بروسکەیە زاندرا مەلامستەفا زۆر پەست ببوو، بەڕێکەوت ئێوارەیەك لە(سێنترل پارك) چاوم بە (علی محمد صدیق) برازای مەلامستەفا کەوت ناوبراو گوتی: (زرار دەزانی مەلامستەفا زۆر لە تۆ تورەیەو دەڵێت ئەو بروسکەیەی بۆ عبدالناصر کراوە زرار کردویەتی شێخ سلێمان ئەوەندە چالاك نیە بیر لەو کارە گرنگ و دووربینە بکاتەوە). منیش گوتم: (کاك علی بەپەرۆشەوە من هەست دەکەم ئەوەی هاتووچۆی شێخ سلێمان بکات جەماعەتی ئەسعەد خۆشەوی زۆر بە توندی دژی دەوەستن! دەبێ ئەوە بزانن ئێمە ناتوانین ڕوو لە ئێوە وەربگێرین، ئێوە مامو برازای یەکترن، بۆ دەبێ مەلامستەفا لە من تووڕە بێ لە کاتێکا شێخ سلێمان کارێکم پێ ڕادەسپێرێت، یان بۆ تۆی بکەم. دەبێ ئاگادار بنو بزانن ئەو ناکۆکیەی کە هەیە ڕوو لە زیانێکی ترسناکە بۆ هەمووان، من بارزانی نیم، بۆ من هەمووتان وەك یەکنو بەیەك چاو سەیرتان دەکەم، مەلامستەفا کە مامی ئێوەیە ئەوە شتێکە بەلاّم وەك سەرکردە شتێکی ترە، بۆیە دەبێ ئەوە بزانن من لەگەڵ ڕاستیم ئێوە کامتان ڕوەو ڕاستی بن بە هەموو بڕوامەوە دەستی بۆ درێژ دەکەم). بێگومان دیار بوو (علی)ش لەو پەڕی نارەزامەندیدا بوو بەرامبەر دارو دەستەی (ئەسعەد خۆشەوی) زۆر بەتوندی دابەزیە سەریان و باسی کردن.

هاتنی ڕەحیم قازی لە باکۆ بۆ تاشکەند:

ئەوەی زاندرا (ڕەحیمی قازی) بانگ کرابوو بۆ کۆنگرەی ئەدیبو نوسەرانی ئاسیا لە تاشکەند کە لە ڕێکەوتی (1957/6/10) بەسترا، پێش هاتنی ڕەحیم بۆ تاشکەند (سلێمان بەگ)ی بە بروسکەیەك ئاگادار کردبۆوە، لەکاتێ کە گەیشتە تاشکەند (شێخ سلێمان) لەگەڵ چەند کەسێك ڕۆیشتبونە بە خێرهاتنی، داوایان لێ کردبوو سەردانی (ڤریڤسکی بکات) ئەو شوێنەی شێخ سلێمانو باوکمی لێ بوو، لەسەر ئەو داوایە (ڕەحیم) سەریدا لەو شوێنەو پێشوازیەکی گەرمی لێکرا لەلایەن لایەنگرانی شێخ سلێمانو ئەوانی تریش، لەسەرەتا میوانی سلێمان بەگ بوو دوایی لای شێخ سلێمان میوان بوو، شەوو ڕۆژێك لامان مایەوە، ڕێزێکی زۆری لێگیرا وەك کەسایەتیەکی ناسراوی بنەماڵەیەکی کوردپەروەرو ڕۆشنبیرێکی کورد، لە دواییدا زاندرا مەلامستەفا بە هاتنی (ڕەحیم) بۆ (ڤریڤسکی) زۆر نارازی بووەو زۆر قسەی نارێكو لێنەوەشاوەی بەوکەسانە دابوو ئەوانەی پێشوازیان لە ڕەحیم کردبوو.

دووبەرەکیو ناکۆکی نێوان مەلامستەفاو شێخ سلێمان ئاڵۆزیەکی زۆری خستبوە ناو ئەو کەسانەی

ئەو رێ ڕۆیشتنە بەناوبانگەیان ئەنجامدا کە لاپەرەیەکی نوێیان لە مێژووی سەربەرزی کورد تۆمار کرد.

دەبوایە ئەو سەرکەوتنە پیرۆزە بپارێزرێت‌و بە فیڕۆ نەڕوات، لە پایزی (1957)دا مەلامستەفا لە مۆسکۆ هاتە تاشکەند بۆ ماوەی چەند ڕۆژێك لە ڤریڤسکی مایەوە، لە سەر داوای یەکێك لە تابیعە ناودارەکانی بارزانی (یوسف سەفتی) شێخ سلێمان‌و میرحاج‌و سلێمان بەگ لەگەڵ مەلامستەفا دابنیشن، بەڵکو ڕادەیەك بۆ ئەو دوو بەرەکیە دابنێن. ئەو دانیشتنە لە بنکەی مریدەکانی (یوسف) ڕێکخرا، کاتێك ناردیانە دوو باوکم منیش لەگەڵی چووم لە سەرەتای دانیشتنەکەدامەلامستەفاو شێخ سلێمان کەوتنە دووان، مەلامستەفا گوتی: (ئەو نێوان ناخۆشیە بۆتە گەورەترین کۆسپ لەڕێگای بەرەو پێش چوونی ئێمە بیر لەوە ناکرێتەوەکە ئێمە نوێنەری نەتەوەی کوردین‌و دەنگی گەلی کوردمان پێیە بیدەین بە سۆڤیەت،) جارێکی تر دابەزیەوە سەر ئەوانەی ژنیان هێنابوو گوتی: (ئەوانەی ژنیان هێناوە کوردیان بەبیر نەماوە ژنی خۆیان بە هەموو کوردستان ناگۆڕنەوە هەر ئەوەشە ئێمەی توشی ئەو هەورازە کردووەو لێی سەرناکەوین) ئینجا شێخ سلێمان گوتی: (مام دەربارەی ئەو ناکۆکیانەی باستان کردو دەفەرمووی بونەتە کۆسپ خۆت لە هەمومان باشتر دەزانی باری ئەو ناکۆکیە دەکەوێتە ملی کێ‌و لە کوێ سەری هەڵداوە!؟ حەزدەکەم لەم بارەیەوە بدوێم، بۆ مەسەلەی نوێنەرایەتی ئێمە قەت نوێنەری کورد نین، کەی نوێنەری کوردین لە ترسی حکومەتی عێراق ڕامان کردووە لە هیچ جێگایەك شوێنمان نەبوو خۆمان بەنوێنەری کورد دادەنێین، ئەگەر نەتەوەی کورد بەو کردارانەی ئێمە بزانی‌و بمان ناسن کە چیمان بۆ کردوون خۆمان لێ بەری دەکەن). وە دەربارەی ئەوانەی ژنیان هێناوە گوتی: (مام ئەوە جاری چەندەمە ئەوە دوپات دەکەیتەوەو لۆمەی ئەوانە دەکەیت کە ژنیان هێناوە ئەوانیش بەڵگەیان بە دەستەوەیە کەوا بۆچی ژنیان هێناوە). مەلامستەفا لە قسەکانی شێخ سلێمان نیگەران بوو هەستا بەتورەیی ڕۆیشت‌و یەکسەر گەڕایەوە تاشکەند. لە دوای ڕۆیشتنی مەلامستەفا، سلێمان بەگ بە شێخ سلێمانی گوت: (نابوایە ئەوها توند لەگەڵ مامت بدوێ پێم خۆش نەبوو بەو شێوەیە دڵشکاوی بکەیت باش نیە بگاتە ئەو ڕادەیە) ئەو ناکۆکیەی نێوان مام‌و برازا بەردەوام بوو تا گەڕانەوەمان بۆ نیشتمان لە ساڵی (1959).

گەشتێکی خۆش گوزاری بۆ دوورگەی قرم

لە کۆتایی ساڵ (1957)و سەرەتای (1958) توشی نەخۆشی بووم، ماوەیەکی زۆر لە نەخۆشخانەکان کەوتم، نەخۆشیەکە پەرێشانی کردبوم، کاتێك لە نەخۆشخانە دەرکەوتم بۆ ئەوەی لە

هەواڵنامەی کتێب

پەرێشانیو لاوازیو بێ توانایی ڕاست ببمەوە بەڕێ کرام بۆ دورگەی (قرم) کە خۆشترین شوێنی پشودانو کات بەسەر بردن بوو لە یەکێتی سۆڤیەت، بۆ ماوەی چل ڕۆژ لەو دورگەیە مامەوە، دورگەی ناوبراو دەکەوێتە سەر لێواری دەریای ڕەش، خەڵکێکی زۆر بۆ حەسانەوە دەچوونە ئەو دورگەیە. لە دوای دەرکەوتنم لە نەخۆشخانە، وەزارەتی پەنابەران تەواوی کارەکانیان بۆ سازکردم لە ڕۆژی دیاریکراو بەڕێ کەوتم لە تاشکەند بە ڕێگای مۆسکۆدا بەرەو دورگەی قرم لە دوای سێ ڕۆژو چوار شەو ڕۆیشتن بە شەمەندەفەر گەیشتمە مۆسکۆ لەوێ لە میوانخانەی (ئەوروپا) دابەزیم سێ ڕۆژ لە مۆسکۆ مامەوە، بە تایبەتی بۆ دیتنی هەندێ شوێنی مێژویی گرنگ، لەو دیدەنیانەدا ئەوەی بەلامەوە سەرنج ڕاکێش بوو(میترۆ) بوو لە ژێر شار بۆ هەموو لایەك دەڕۆیشت ئەوەی زۆر جوان بوو سەرکەوتنو دابەزین بوو بۆ وێستگەکانی میترۆ بە دیمەنێکی زۆر جوان دەکەوتە بەرچاوم.

ڕۆژی دووەم سەر لە بەیانی ڕۆیشتمە گۆڕەپانی سوور لەگەڵ ئەو خەڵکەی کە بەڕیز وەستابوون بۆ تەماشاکردنی تەرمەکانی (لینینو ستالین) وەستام، گۆڕەپانی سوور دەکەوێتە پێش کۆشکی (کریملین) خەڵکێکی زۆر وەستا بوون کەچی زوو گەیشتمە (مەوزەلی) یانی (ئارامگە) ئەوەی شایانی باسکردنو تێڕامانە ئەو دوو سەربازەی لەبەردەرگا وەستابوون وات دەزانی گیانیان لەبەردا نیە، بەو شێوەیە وەستا بوون بێ جوڵە، کاتێك ڕۆیشتمە ناو ئارامگە چاوم بە تەرمەکانی ئەو دوو ڕابەرە کەوت ئەوەی بەلامەوە زۆر سەیر بوو لینین ئەوەندە لە مێژ بوو مردبوو کەچی وات دەزانی تازە خەوی لێکەوتووە. ئێوارەی هەمان ڕۆژ ڕۆیشتمە کتێبخانەی گشتی، کتێبخانەکە ئەوەندە گەورە بە قەبارەو ئەوەندە دەوڵەمەند بە کتێب مرۆڤ کە دەچێتە ژورەوە سەری سوڕ دەمێنێ نەمدەزانی سەیری چی بکەم. بۆ شەویش ڕۆیشتمە (بەلشۆی تیاتر).

ڕۆژی سێ یەم ڕۆیشتمە مۆزەخانەکان، لە سەرەتادا چومە مۆزەخانەی ناو (کریملین) کە مۆزەخانەیەکی مێژوییە کەلوپەلی دەسەڵاتدارانی ڕابردووی ڕوسەکانی تێدا پارێزراوە، هەروەها مۆزەخانەی گشتیو ئەوانەی چاوم پێیان کەوت کە پڕ بوون لە کەلوپەلی مێژوویيو شتی سەرنج ڕاکێش ئەگەر لەسەریان بنوسم هەرگیزاو هەرگیز تەواو نابێت، بەڵام ئەوەی جێگای باسە تۆپە کۆنەکانی ناو حەوشی (کریملین)ن و زەنگوڵەکانیان بەڕاستی سەرنج ڕاکێش بوون، ئەوەی زۆر بیرم لێ دەکردەوە ئەوە بوو لە سەردەمی ڕابردو ئەو زەنگوڵە گەورانە بەچ شتێك بەرز کراونەتەوەو لەو شوێنە داندراون!! دوای نیوەڕۆی ئەو ڕۆژە ڕۆیشتمە ناو(گووم) یانی (فرۆشگای گشتی) لە دوای دیتنی فرۆشگای گشتی چوومە سەر ڕوباری (مەسکەوە ریکا) لەوێ بە بەلەمی ناو ڕووبار کەمێك گەڕام،

دەبوایە کاتژمێر هەشتی ئێوارە لە وێستگەی ئەو شەمەندەفەرەی بۆ قرم دەڕۆیشت ئامادە بم بۆ ئـەوەی بڕۆم بۆ (سیمفیرۆپۆل) لە وێش بۆ شاری (یالتە) لە سەر لێواری دەریای ڕەش.

لەکاتی دیاریکراو لە وێستگە ئامادە بووم، شەمەندەفەرەکە کاتژمێر نـۆ لـە مۆسـکۆ دەرکـەوت بەیانی لەگەڵ گزنگی هەتاو گەیشتمە (سیمفیرۆپۆل) لەوێ دەبوایە بە ئۆتۆمۆبێل بڕۆمە شاری (یالتە) دیار بوو گەراجی ئۆتۆمۆبێل ئامادە بوو ئەو ئۆتۆمۆبێلەی ئێمەی هەڵگرتبوو بە ناو شـارە خۆشـەکەی (سیمفیرۆپۆل) دا تێپەڕی لە زۆر شوێنی شار نیشانەی کاولکاری شەڕی پێوە دیار بوو، کاتێك لە شـار دەرکەوتین بە ڕێگایەکدا ڕۆیشتین بە ڕێگای (ڕواندز ـ حاجی ئۆمەران) دەچوو ئەوەندە دڵگـیر بـوو زۆر بەئارەزووەوە سەیری ئەملاو ئەولای ڕێگام دەکرد، لە گەروێك سەرکەوتین لە دیوەکەی تر ئۆتۆمبێـل لـە قەدپاڵی چیا دەڕۆیشت لە خوارەوەی (دەریای ڕەش) بوو،دیمەنەکەی ئەوەندە جوان بوو هەر حەزت دەکرد سەیری بکەی، کاتێك لە پێچو کەندو دۆڵەکانیدا تێپەڕ بووین ئەملاو ئەولای ڕێگا دارسـتانێکی چـڕو پڕ بوو لە داری جۆراوجۆر، لەو ڕێگا خۆشە بەناو دوو شارۆچکەی زۆر خۆش‌و جوان تێپـەڕ بـووین کـە بریتی بوون لە(ئالووپکاو ئالووشتە)جیا لەوەش هەندێ گوندی جـوانیش کەوتـە سـەر ڕێگامـان لـە کۆتاییدا گەیشتینە گەروێك شاری(یالتە)مان لێ بەدیارکەوت لە سـەر بەرزاییەکـە شـاری (یالتـە) دیار بوو کەوتبوە سەر لێواری دەریا پشتی لە چیای (ئای پیتر) بوو، بەشێکی شار کەوتۆتـە قـەدپاڵی بەرزاییەکانی چیای ناوبراو، کاتێك لەبەرزاییەك دەرکەوتین زۆر بە ئارەزووەوە سەیری ئەو دیمەنە جوانانەم دەکردو دڵم پێیان دەکرایەوە، لە دەریاشەوە پاپۆرەکان بەرەو (یالتە) دەهاتن لە چەند لایەکەوە دیار بوو ئۆتۆمبێلەکان هاتووچۆیان دەکرد، لە گەروەکە شۆڕ بووینەوە بۆ ناو شار لـە گـەراج دابـەزین پرسـیم: (سەنەتۆریای ئۆزبەکستان لە کوێیە؟) لەوێ تاکسیەك هەڵیگرتم‌و بردمی بۆ (سـەناتۆریای) نـاوبراو، بەناو یالتەدا تێپەڕین ماوەیەکی تەواو بە پێچاوپێچ سەرکەوتین لە نزیك تاقگەی (ئووچـان سـوو) لـە شوێنێك ڕۆیشتینە ناو حەوشی باخێك لە دەرگای خانویـەك وەسـتاین دیـار بـوو خانوەکـە لـە خانوە کۆنەکانی دەوڵەمەنـدەکانی سـەردەمی ڕابـوردوو بـووە، کرابـوە شـوێنی کارمەنـدانی سـەناتۆریەکە، (سەناتۆریا بەمانای شوێنی حەسانەوەو چاودێری پزیشکی). لە دوای دابەزین ڕۆیشتمە لای کاتبەکـەو نوسراوەکەم دایە کچێك سەیری کردوو هەر زوو یەکێکی بـانگ کـردوو لەگـەڵی نـاردم ماوەیـەك بـە ژێردارەکاندا ڕۆیشتین لە بەردەرگایەك وەستاین کاتێك ڕۆیشـتینە ژوورەوە لـە ژورێـك چـوارپایەکی بـۆ دیارکردو گوتی: (ئەو چوار پایە هی تۆیـە) ئێـوارەی ئـەو ڕۆژە لەگـەڵ ئەوانـەی لـەوێ لـەلام بـوون ڕۆیشتینە شوێنی نان خواردن هەر زوو کچێك هات گوتی: (بفەرموو چیت ئارەزوە با بۆتی بهێنم)، بەو شێوەیە لەوێ بەپێی کەتەلۆك خواردنمان پێ دەدرا. لە دوای چەند ڕۆژێك دابەزیمە ناو شاری (یالتە) بۆ

دیتنی شوێنە خۆش و مێژوویەکان، یەکەم جار ڕۆیشتمە ئەو کۆشکەی کە کۆبونەوەی سەرۆك دەوڵەتەکانی هاوپەیمانانی لەساڵی (1943) تێدا دەبەسترا، (سەرۆکی ئەمریکا رۆزڤیلت و سەرۆکی سۆڤیەت ستالین و سەرۆکی بەریتانیا چەرچیل) لەو کۆشکەدا بەیەك گەیبشتبوون کۆشکەکە کراوەتە مۆزەخانەیەکی مێژوویی و وەك خۆی ماوەتەوە، ئەو کەلوپەلەی لەوکاتە لە ناوی دابووە دەستی لێ نەدراوە. بەڕێکەوت چاوم بە کۆمەڵێك قوتابیانی زانکۆی ئاسیای ناوەڕاست کەوت هاتبوون بۆ گەشت وگوزار بۆ دورگەی (قرم) لەگەڵیان کەوتمە قسەکردن، (گوتیان ئامادەبە دەڕۆینە سەردانی شوێنەوارە مێژوویەکان)، ڕۆژی (2/7/1958) سەرلەبەیانی لەگەڵ قوتابیەکان لە(یالتە) دەرکەوتین بە نیازی شاری (باخچە سەرای) شاری ناوبراو لە سەردەمی پادشایەکانی دورگەی قرم پایتەختی دەوڵەت بووە.

سەردانی شوێنە مێژووییەکان: بەڵێ ڕۆژی (2/7/1958) بەیانی لە (یالتە) دەرکەوتین بۆ شاری (باخچە سەرای) کەلە سەردەمەکانی پێشوو پایتەختی شایەکانی قرم بووە، کە لە یالتە دەرکەوتین پێچاوپێچ سەرکەوتینە سەرچیای (ئای پیتر) کاتێك سەرکەوتین دیار بوو لەسەر چیا گۆڕەپانێکی خۆشکراوی پان و بەرین هەبوو، گۆڕەپانەکە ڕازاوەی گوڵ و داری جوان بوو لە شێوە پارك لە ناوەندی گۆڕەپانەکە گۆرستانی ئەو پارتی زانانەی لە شەڕی ئەڵمانەکان شەهید ببون بوو، زۆربەیان لەوێ بەخاك سپاردرابوون، گۆڕی دوو جەنراڵیشی لێ بوو، ماوەیەك وەستاین دوای سەرەو ژێر بەناو دارستانێکدا ڕۆیشتین بە درێژایی ڕێگا گوڵ و گوڵزارو داری دەست چین بوو، کاتێك گەیشتینە شاری (باخچە سەرای) ڕوومان کردە کۆشکە کۆنەکەی شای قرم، کۆشکی ناوبراو کراوە بە مۆزەخانە هەموو کەلوپەلەکانی ماڵی شا وەکو خۆی ماوەتەوە بێ دەستکاری کردن شوێنی دانیشتنی شا چۆن ڕاخستراوە وەك خۆیەتی و دەستی لێ نەدراوەو دەست لێدانیشی قەدەغەیە، لە دیدەنی ئەو کۆشکە گەورەیە ئەوەی بەلامەوە سەرنج ڕاکێش بوو ئەوە بوو لەناو دالآنەکەی بەردەرگای ژووری شا سەرێك دروست کراوە کە سەری ئافرەتە و دەجولێتەوە بەملاو ئەولاداو فرمێسك دەبارێنێ، دەربارەی ئەو سەرکە بۆیان باس کردین گوایە شا خۆشەویستێکی لێ مردووە بۆ ئەوەی لە بیری نەکات زانایەکان ئەوەیان بۆ دروست کردووە تا ئێستاش پارێزراوەو خەڵك سەیری دەکەن، بە زمانی فارسی و عەرەبیش لە سەری نوسراوە. لەشاری باخچەسەرای دەرکەوتین بۆ دیتنی شوێنەوارێکی مێژوویی زۆرکۆن ئەویش شارێکی دروستکراوی کۆنە، مێژووەکەی دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی ئەهرامەکان، شوێنەکە چیایە، هەر چوار دەوری هەڵدێرە تاکە ڕێگایەکی بۆ دەچێ لە هیچ لایەکی ترەوە ناتوانی بۆی بچی، ئەم شارە زۆر بە ئامێدی دەچێ، لەوانەیە کەمێك سەخت تر بێت، ئەو ڕێگایەی دەچێتە ناوی دەرگایەکی بۆ دروست کراوە کە جێگای سەرسوڕمانە مرۆڤی ئەو سەردەمە چۆن ئەو دەرگایە گەورەو پتەوەی دروست کردووە!!

هەواڵنامەی کتێب

شوێنەکە ناوی (جفوودکالە)یە، ئەوەی ئەو دەستکاریە ببینیٚ بیر لەوە دەکاتەوە ئەو ئەشکەفتانە بەدەست کۆڵدراون‌و تیایدا ژیاون، ئەشکەفتە دروستکراوەکان زۆرن لە ناو ئەشکەفتەکان پاردەی لەسەر دانیشتن دروست کراوە کە بەڕاستی عەقڵێکی زۆر بە توانا بووە. هەر بەو شێوەش کۆمەڵە بیرێکی گەورەو زۆر قوڵ بە شێوەیەکی وەستاکاری لە شاخ کۆڵدراون، بیرەکان لە سەرەوەیان دەرگایەکیان هەیە هەر ئەوەندەیە زەلام دەتوانیٚ بڕواتە ناوی، لە ناوەوە زۆر بەرین‌و قوڵن کە جێگای سەرسوڕمانن. دروست کردنی ئەو بیرانە دەڵێن بە زستان بیرەکان پڕ دەکران لە بەفر بۆ کاتی مەترسی‌و ئابڵوقە، دەرگا گەورەکەش دیوارێکی بۆ کراوە دوو مەتر بەرینەو هەرماوە ڕێگاکانی هاتووچۆشی بەرد ڕێژ کراون‌و بەردەکانی شۆردراون‌و دەزاندریٚ زۆری لەسەر ڕۆیشتوون، ئەوەش ئەوەمان بۆ دەردەخات کە ماوەیەکی زۆر لەو شوێنە ژیاون. بێگومان (جفودکالە) کراوەتە مۆزەخانەیەك زۆر بەجوانی پارێزراوە، خەڵکێکی زۆر دەڕۆنە دیدەنی، لە ناو ئەو مۆزەخانەیەدا چەند گۆڕێکی لەبەرد داتاشراوی لێیە کە بەدەست دروست کراوە لە هی مسریەکان دەچیٚ، تەرمی شایەکانی ئەو سەردەمیان لە ناو دایە ،یەکێك لە گۆڕەکان دوو تەرمی لەناودایە کە ژن‌و مێردن، گۆڕەکە یەك بەردە جێگای دوو مردووی تێدا دروست کراوە لە نێوان هەردوکیان ناوبڕێکی زۆر تەنك هەیەو لە ڕاستی سەریان کونە. ئەوەی ڕاستی بێت ئەگەر باسی ئەو شتە کۆنانەی سەردەمی پێشووی مرۆڤی کۆن بکەین کە لەو شوێنە بینیمان قەت بەنوسین تەواو نابێت‌و نانوسرێت. کانتۆرێکی کۆنی دروستکراو لە دارگوێز لە ناو ژوورێکدایە کە تەمەنی (507) ساڵە. لەگەڕانەوەماندا ئێوارە هەر بەو ڕێگایەدا گەڕاینەوە کە پێیدا هاتبووین.

لە (1958/7/4) لە ناو دەریا بە بەلەمێك گەڕاین لەنزیك مێردڕەوی بەلەم وەستابووین دووبەدوو قسەمان دەکرد لەگەڵ یەکێك لە بریندارە خۆبەختکەرەکانی جەزائیر کە ناوی (منعیم) بوو، لە کاتی قسەکردنماندا پیرە پیاوێکی ڕووس لە نزیك ئێمەوە وەستا بوو، کاتێك گوێی لە ناوی کوردستان بوو لێمان نزیك کەوتەوەو پرسی: ئێوە کوردن؟ گوتم: (بەڵیٚ من کوردم فەرموو مامەگیان چیت دەوێت لەخزمەت دام بەپێی توانام). پیرە پیاوەکە زۆر بەدڵخۆشی‌و سۆزەوە گوتی: (من قەرزاری کوردانم نانی ئێوەم خواردوەو چاکەتان لەسەرم هەیە، من لە شەڕی (1914) لە کوردستان بریندار بووم کوردەکان نەیاندامە دەست تورکەکان، لەگەڵ کاروانێك بەڕێیان کردمەوە کوردستانی ئێران، کورد مەردن، نان دەرن‌و خاوەن شەڕەفن). زۆری هەوڵدا لەگەڵی بڕۆمە ماڵیان نەمتوانی بڕۆم، چونکە دەبوایە بگەڕێمەوە سەنەتۆریا. بۆ جاری دووەم لەگەڵ قوتابیان ڕۆژی (1958/7/6) ڕۆیشتینە شارە خۆڕاگرەکەی (سیڤاستۆپۆل) بۆ دیدەنی پانارۆمای ئەو شارە، بەو ڕێگایە خۆشەدا ڕۆیشتین ئەوەی لە

هەواڵنامەی کتێب

قەد پاڵی چیا دەڕوات لە خوارەوەشی دەریایە، ماوەیەکی زۆر بەو ڕێگا خۆشەدا ڕۆیشتین کاتێک گەیشتینە شار چوینە هەندێ لەو شوێنانەی شەڕی تێدا کرابوو، لە دواییدا پانۆڕاماکەشمان بینی، ناتوانم ئەو باسە بکەم ئەوەی ئەوان بۆیان باس کردین دەربارەی ئەو شەڕانەی لەوێ کراون، لەو خۆڕاگریەی سوپای ئابلۆقەدراوی سۆڤیەت ئەو ماوە درێژە بەڕاستی مرۆڤ سەری لێ دەشێوێ، ئەگەر بیر لەو هەموو لێکدانەی ئەو هێزە شەڕ کەرانە بکاتەوە، ئەوەی زاندرا سێ ساڵ ئەو شارە لە ژێر ئابلۆقەدا بەبێ هیمداد مابۆوە، هەندێ جێگاش هەبوون ڕێگەیان نەدا بۆ دیدەنی بڕۆینە ناوی.

ڕۆژی(9/7/ 1958) سەر لە بەیانی بۆ جاری دووەم بەسەرکەوتمەوە گازینۆیەکانی تاڤگەی (ئووچان سو) ئەو شوێنە لە بەرزاییەکانی قەدپاڵی کێوی (ئای پیتر)ە شوێنی پشودانو کات بەسەربردنەو تا بڵێی خۆشە، بەسەر شاری یاڵتەدا دەڕوانێت، دەریای ڕەشیش بەتەواوی دیارە، کاتێک دانیشتبوین، بوو بەبارانێك هەر ئەوەندەمان بۆکرا هەریەکەمان بڕۆینە ژێر هەیوانێك تا بارانەکە وەستا. ڕۆژی (11/7/1958) سەرلەبەیانی بەئارەزوو جارێکی تر بەسەر کەوتمە سەرچیای (ئای پیتر)، لەوێ لەناو گۆڕستانی پارتیزانەکان خەریکی خوێندنەوەی نوسینی سەر کێلەکان بووم لە پڕێکا چاوم کەوت بە یەکێ لەو ئەفسەرانەی لە(باکۆ) دەرسیان بە ئێمە دەگوت ناوی (قولیف)بوو، ناوبراو هەر منی دیت گرتمیە باوەشو زۆر بە سۆزەوە چاكو چۆنی لەگەڵ کردم لە دواییدا بۆم دەرکەوت ناوبراو لەسەر ڕادار بوو، پێش ئەوەی ئەو ئەفسەرە ببینم ڕادارم لە دوورەوە دەدیت کە کاری دەکرد نەم دەزانی ڕادارە، کاتێك لەگەڵ (قولیف)کەوتینە قسەکردن ئەو گوتی: (سەری ئەو چیایە پڕە لە ڕادارو موشەك بە هۆی ئەو ڕادارانە هەموو شوێنە سوپاییەکانی تورکیا لەبەر چاوی ئێمە دیارن بەتایبەتی فڕۆکەخانەکانیان، هەر فڕۆکەیەك لە تورکیا هەڵدەستێ دەبیندرێت بۆ کوێ دەچێت، موشەکەکانیش داندراون ئاراستەن بۆ لێدانی ئەو شوێنانەی ئارەزومان بێت لێی بدەین). ئەو هەموو موشەکانە ڕوویان لە تورکیا بوو ئەوەی ڕاستی بێت زۆر بە ووردی سەیری ڕادارەکانو موشەکەکانم دەکرد لەبەرئەوەی یەکەم جاربوو شتی وا ببینم. ماوەی چەند کاتژمێرێك لای ئەو مرۆڤە بەرێزە مامەوە لەو شوێنە بڵندو خۆشەی سەرچیای (ئای پیتر) لەوەێوە دەریایەکی بێ سنور دیارە هەموو هاتوچۆیەکانی ناو دەریا دیارە، پاپۆڕەکان لە بەندەری یاڵتە وەستابوون بە کورتی وێنەیەکی وات دەخاتە بەرچاو لێی تێر نابی، لەگەڵ ئەو مامۆستایەم زۆر دواینو سەردەمەکانی باکۆمان یاد دەکردەوە، بە درەنگەوە مالآوایم لەو ئەفسەرە بەرێزە کردو گەڕامەوە یاڵتە.

هەواڵنامەی کتێب

ڕاگەیاندنی دەنگی شادی و ئازاد بوون

بەیانی ڕۆژی (14/7/1958) وەك ڕۆژەکانی پێشوو زوو هەستامەوەو دەستم دایە ڕادیۆ لە سەرەتاوە گوێم دایە ڕادیۆی مۆسکۆ بەڕووسی لە دەنگو باسی دەرەوەی گوتی: (لە پەیامنێری ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستەوە ئەم هەواڵەمان پێگەیشتوە، لە عێراق کودەتایەك بووە، بەڵام تاکو ئێستا هیچ شتێکی ڕوون لەم بارەیەوە نیە). لەگەڵ بیستنی ئەو دەنگ وباسە گشت گیانم کەوتە لەرزین کاتێك ئەمەم بیست هەر زوو خۆم پێچایەوەو ڕۆیشتمە هۆڵی گەورەو ڕادیۆ گەورەکەم کردەوەو بردمە سەر ئێستگەی عێراق بێ دەنگ بوو، بردم بۆ سەر ئێسگەی تورکیا مۆسیقای لێ دەداو ناوە ناوەش دەی گوت: (مەلیك‌و نوری سەعید دەگەنە ئەنقەرە کاربەدەستانی دەوڵەت لە پێشوازیانن‌و چاوەڕێیانن). بە ڕاستی زۆر ئاڵۆز بووم دیسان بردمەوە سەر ئێسگەی کوردی عێراق هەر ئەوەندەم زانی بە دەنگ هاتوو گوتی: (ئێرە ئێستگەی کوردی کۆماری عێراقە). ئەمەم بیست‌و لە خۆشیان نەمزانی چی بکەم دەم گوت، تۆ بڵێی ئەمە خەون نەبێت؟! دەبێ ئەوە ڕاست بێت عێراق بوبێت بە کۆمار!؟ لە دوای پارچە مۆسیقایەك بەیانی ژمارە دووی شۆڕشی خوێندەوە ئەوکاتە دڵم ئارامی گرت‌و بۆم بە دیارکەوت بەڕاستی شۆڕش بەرپا بووە لە عێراق. لەوکاتەی بەیانێك بڵاوکراوە کە (نوری سەعید) هەڵاتووە خۆی شاردۆتەوە ئەوەی بیگرێت (10000) دیناری خەڵات پێ دەدرێت، ئەوکاتە بۆم دەرکەوت شۆڕش سەرکەوتووەو شۆڕشگێران لە بەرەو پێش چوون دان‌و خەریکی دەست‌و بردن‌و پێچەقاندنن. ئیتر هەر لەو کاتەوە دەقیقەیەك لە ڕادیۆ دوور نەکەوتمەوە هەردەم چاوەڕوانی ڕاگەیاندنی نوێ بووم لە ڕادیۆ، پاش ئەوەی دڵنیا بووم شۆڕش سەرکەوت بروسکەیەکی پیرۆزباییم بۆ لێدان بە بۆنەی سەرکەوتنی شۆڕش لە دوای دووسێ ڕۆژ بروسکەکەم چەند جارێك بە کوردی‌و عەرەبی خوێندرایەوە، ئەوەی ڕاستیە تەنگاوو بووم‌و کەوتمە پەلە بۆ گەڕانەوەم بۆ (ئۆزبەکستان)، ئارەزووم بوو لەوکات‌و ساتەدا بگەڕێمەوە لای باوکم لە ئۆزبەکستان. ئەو ڕۆژانەی لە دوورگەی قرم مامەوە لە دوای سەرکەوتنی شۆڕشی (14ی گەلاوێژی 1958)کۆمەڵێك نامەو بروسکەی پیرۆزبایی سەرکەوتنی شۆڕشی عێراقیان بۆ ناردم دۆست‌و برادەران. ئێوارەی ڕۆژی (17/7/1958) بەسەر کەوتمە ناو دارستانی سنۆبەرەکان لە قەد پاڵی کێوی (ئای پیتر) لە شوێنێك دانیشتم بە دڵێکی شادەوە پارچە هەڵبەستێکی سەر پێیم نووسی بە ناوی موژدە ئەگەر چی ئەوەندە بە هێز نەبوو، بەڵام لەگەڵ سەردەمەکە دەگونجا. ئەوەندە ماوەی لەوێ مامەوە بەردەوام لە تەنیشت ڕادیۆ دادەنیشتم گوێ ڕایەڵی دەنگوباس دەبووم لەو دەمانەی گوێم لە ڕادیۆ دەگرت برادەرەکانم کۆمەڵێك وێنەی منیان گرتبوو بێ ئەوەی ئاگام لێ بێت.

لە ڕێکەوتی (19/7/1958) داوام کرد بگەڕێمەوە بۆ ئۆزبەکستان، ئەگەرچی هێشتا دە ڕۆژم

هەواڵنامەی کتێب

مابوو كە لەوێ بنێنمەوە، بەڵام بەرپرسی (سەناتۆریا) ڕازی نەبوو بڕۆم ئەوەندەی هەوڵم دا لەگەڵی‌و باسم بۆ کرد کەوا دوور نیە بەڕێمان بکەنەوە بۆ عێراق‌و ئەوە باوکم بروسکەی بۆ کردوم کە زوو بگەڕێمەوە لای ئەوان لە(تاشکەند) هەر ڕێگای نەدا، ئەو داواکاریە درێژەی کێشا تا ڕۆژی (1958/7/26) لە ڕۆژی دیاریکراودا ئامادە بووم بۆ ڕۆیشتن، سەرلەبەیانی دوای ماڵئاوایی لەو برادەرانەی ئەو ماوەیە لەگەڵیان بووم‌و لە کارمەندانی بەڕێوەبەرایەتی (سەناتۆریا) بە شێوەیەکی تایبەتی (لیووبا خانم) ئەوجا دەرکەوتم‌و دابەزیمە شاری یاڵتەو لە وێشەوە بەو ڕێگایەدا گەڕامەوە کە پێیدا هاتبووم بۆ شارە خۆشەکەی (یاڵتە)، کاتێک گەیشتمە (سیمفیرۆپۆل) ڕۆیشتمە فرۆکەخانە کارتی فڕۆکەم بڕی بۆ (ئۆزبەکستان) پێش ئەوەی بەڕێ بکەوم بروسکەم بۆ کاك (ڕەحیمی قازی) کرد گوتم وا دەگەڕێمەوە بە ڕێگای باکۆ بۆ تاشکەند بەڵکو بتوانم لە فرۆکەخانەی باکۆ بتانبینم .. بێگومان لە فرۆکەخانە ماوەیەکی زۆر چاوەڕوانی نۆرەمان کرد تا فرۆکەی ئێمەش هات، ناوە ناوە ناویان دەخوێندینەوە هی ئەو فرۆکانەی دەڕۆیشتن کاتێك ناوی فرۆکەی ئێمە خوێندرایەوە ڕۆیشتینە ناو فرۆکەو دانیشتین ئینجا بەڕێ کەوتین، فرۆکەکە کەوتە کارو بەسەر شاری (سیمفیرۆپۆل)دا تێپەڕ چوو، ڕوو لە کێوەکانی (قەفقاس) فرۆکەی (لیووشین) لە زۆر شوێن بەسەر هەورەکاندا دەڕۆیشت کاتێك لە فرۆکەخانەی(دنیپرۆپیترۆڤیسکی) نیشت‌و لەوێ پشوێکماندا ئینجا بەڕێ کەوتینەوە بەسەر دەریای (کاسپی)دا ڕۆیشتین بەرەو باکۆ، ماوەیەکی زۆر لەسەر دەریا ڕۆیشتین لە فرۆکەخانەی باکۆ نیشتینەوە. دیار بوو کاك (ڕەحیم)و هاورێکانی چاوەڕوانی منیان دەکرد، لە دوای بەیەك گەیشتن کاك ڕەحیم گوتی: (دەبێ لای ئێمە بمێنیتەوە چەند ڕۆژێك لە غەمی کارتی فرۆکەدا مەبە ئێمە کارتی ڕۆیشتنەوەت بۆت وەردەگرین)، بەو شێوەیە نەیان هێشت بڕۆم لەوێ مامەوە لەگەڵیان ڕۆیشتمە باکۆ لە یەکێ لە میوانخانەکانی باکۆ دابەزین ئەو ڕۆژو شەوەش تا درەنگ دانیشتین‌و کوڵی دڵمان لە قسەکردن ڕشت لە گشت ڕویکەوە. ڕۆژی دوایی نانی نیوەڕۆمان لە ماڵی کاك (ڕەحیم) خوارد ئەو ڕۆژە دواین دەربارەی ئەو بارودۆخەی ڕێ ڕۆیشتن‌و ڕوداوەکانی، دەربارەی ئەنجومەنە کاتیەکەی بۆ کوردان بڕیاری لەسەر درا بوو پرسیم: (کاك ڕەحیم دیکۆمێنتەکان پارێزراون وەك پێویست؟) کاك ڕەحیم گوتی: (بەڵێ تا وتاری میرحاج لەسەر کاسێت تۆمارەو دەمێنێ، جیا لە نوسین)، ئەوندە ڕۆژانەی لای ئەوان بووم چاومان بە سەرکردەکانی پەنابەرانی ئازربیجانی ئێرانی کەوت، لەگەڵیان دانیشتین‌و باسی زۆر شت کرا، ئەوەی پەیوەندی بەهەردوو لاوە هەبوو، هەروەها لە بارەی ڕۆژنامەی کوردستان ئەوەی لەگەڵ ئەوان بە یەکەوە دەردەکرا زۆر بەوردی لەسەری دواین، هەوڵ درا ئەو کەم‌و کورتیانەی تێیدا ڕەچاو دەکرا چارەیان بۆ بدۆزرێتەوەو نەمێنن‌و ڕۆژنامەکە تەواو شێوەی زمانی نوسینی زمانی کوردی بە خۆیەوە بگرێت‌و

پێویستە دووربکەوێتەوە لە وشەی عەرەبیو فارسیو تورکی، لەو ڕووەوە شتێکم نووسی لە ژێرناوی نهێنیم لە ڕۆژنامەی کوردستاندا بلاوکرایەوە.

شەوێك لە پارکی (کیرۆف) بانگ کراین کۆمەڵێك هونەرمەندە گۆرانی بێژەکانی ئەوانەی ناسراوی (ئازربایجان)ن لەوێ گۆرانیان دەگوت کاتێ ئێمەیان بینی چەندین گۆرانیان بە کورد هەڵگوتن، بێگومان ئەوەش بۆ دڵخۆشی ئێمە بوو، ئەو سێ چوار ڕۆژەی لەوێ بووم بە خۆشی لەگەڵ کاك (ڕەحیم)و برادەرانی سابلاغیم ڕابوارد، دووسێ ئێوارەش دەرکەوتینە (بۆلڤاری) سەر لێواری دەریاو گەڕان بەناو شاردا. ڕۆژی گەڕانەوەم بۆ ئۆزبەکستان کاك ڕەحیمو برادەرەکانی لەگەڵم هاتنە فرۆکەخانەو لە باکۆ بەڕێیان کردم، ئەو فرۆکەیەی پێی ڕۆیشتم دوای نیوەڕۆ لە باکۆ بەڕێ کەوت فرۆکەکەمان بەسەر دەریادا دەڕۆیشت لەگەڵ ئەوەی دنیا تاریك داهات لە فرۆکە خانەی (ئاشخاباد) پایتەختی (تورکمەنستان) نیشتەوە لەوێ کەمێك وەستاین بەو شەوە ڕۆیشتینە تاشکەند، کاتێك گەیشتمەوە ئۆزبەکستان دیاربوو کوردە پەنابەرەکانمان تەواو تەنگاوو ببون بۆ گەڕانەوە چاوەڕوانی ئەوە بوون کەی بەڕێ دەکرێنەوە بۆ عێراق، هەر لەوکاتەوە چاوەڕان بووین تا مانگی (1959/3) لە دوای پێنج مانگ بێدەنگی نامەیەکی داواکاریان دایە دەسەلاتدارانی سۆڤیەت بۆ ئەوەی بزانین بۆ بەڕێمان ناکەنەوە ئەگەر بەڕێشمان دەکەنەوە بەڵکو پەلە بکەن لە بەڕێ کردنەوەمان بۆ نیشتمان، بۆیە ئێمە پێویستیمان بەوە هەیە بزانین هۆی ڕاگرتنمان چیە؟

ئەبێ ئەو ڕاستیە نەشارینەوە ئەوەندە ماوەی لە دوای شۆڕشی (14/ی تەموز) لە سۆڤیەت ماینەوە، بە قەدەر ئەوەندە ساڵەی لەوێ بووین ئالۆزو دڵتەنگ نەبووین، زیاتریش لەبەرئەوەی دیار نەبوو بۆچیو لەبەر چی ڕاگیراوین !! هەر ڕۆژێکمان لێ ببوو بە ساڵێك. ماوەی هەشت مانگ ڕاگیراین. ئەو ماوەیەی بە هیوای گەڕانەوە بووین هەوڵمان ئەوەبوو هەندێ کەلوپەلی بە کەڵکی هێنانەوەی ئێمە دەهات لەگەڵ خۆمانی بێنینەوە بۆ عێراق بکرین، بۆ ئەم مەبەستە دەگەڕاین بە دوای پێویستیەکان. لەدوای ئەوەندە ڕاگرتن وامان لێهاتبوو بێ ئومێد ببینو بلێین ئەو کەلوپەلانە کە کڕیبومان لێی پەشیمان ببینەوە، دوای هەشت مانگ ئەوجا بڕیاری گەڕانەوەمان پێ ڕاگەیندرا. تەنگاوی ئێمە زیاتر لەوە بوو لە دوای سەرکەوتنی شۆڕشی(14/ی تەمووز) مەلامستەفاو هەندێ لەوانەی لای خۆی بوون، لە مۆسکۆ لەگەڵی گەڕانەوە تەنیا میرحاج لە ئۆزبەکستان بوو، بردیان بۆ ئەوەی لەگەڵ مەلامستەفا بگەڕێتەوە، (میرحاج) پێش ئەوەی بەڕێی بکەنە مۆسکۆ داوای کردبوو کە ئەو ناگەڕێتەوە عێراقو لە سۆڤیەت دەمێنێتەوە، کەچی سۆڤیەتیەکان ناچاریان کرد لەگەڵ (مەلامستەفا) بگەڕێتەوە عێراق، ئەوەبوو ئەوان لە ڕێگای حکومەتی (چیکۆسلۆفاك)ی بەڕێ کرانەوە بۆ عێراق، دوای

گەڕانەوەی ئەوان بە هەشت مانگ ئەوجا حکومەتی عێراق میرحاجی ناردەوە سۆڤیەت بۆ ئەوەی پەنابەرە بارزانیەکان ڕێك بخات بۆ گەڕانەوەیان. ئەوەی ئاشکرایە لە پێش بەرپا بوونی شۆڕشی گەلانی عێراق لە (14/ی تەمووزی 1958) حکومەتە داردەستەکەی عێراق دەرگای ئازادی داخستبوو، بەلاّم لەگەلّ سەرکەوتنی ئەو شۆڕشە مەزنە دەرگا کراوە بۆ ئازادیخوازان، ئەوەبوو پێش گەڕانەوەمان بۆ نیشتمان لە کۆتایی سالّی (1958)وسەرەتای (1959) دەستەیەك لە نوێنەرانی ئاشتی خوازی عێراقی لەکوردو عەرەب هاتنە یەکێتی سۆڤیەت، کاتیّ ڕاگەیەندرا دەستەی ناوبراو سەر دەدەن لە (ئۆزبەکستان) ئێمە چاوەڕوانیان بووین، پێش بگەنە (تاشکەند) من لەگەلّ قوتابیانی زانکۆی ئاسیای ناوەڕاست ڕۆیشتمە پێشوازیان لە فرۆکەخانەی تاشکەند، کاتێك دابەزین لە پێشان کارمەندانی دەولّەتی ئۆزبەکستان پێشوازیان کردن لە دواییدا نۆرەی قوتابیان هات، لەوکاتەی دەستم نایە ناو دەستی (شێخ لەتیف)و گوتم: (زۆر بەختەوەرم کە چاوم پێتان کەوت)، لەگەلّ قسەکانی من ناوبراو گوتی: (لێرە بوەستە،)منیش لەویّ وەستام لە دوای کۆتایی پێشوازی کەران ڕووی لەمن کردو گوتی: (تۆ لەو کوردە پەنابەرانەی کە لەگەلّ مەلامستەفا لێرە بوون)؟ گوتم: بەلّیّ ، هەرزوو بە موتەرجیمی گوت: (پێیان بلّیّ ئەو پیاوە لەگەلّ من دەبێت تاکو لێرەم). لەگەلّ ئەوان ڕۆیشتم لە میوانخانە دابەزین، بەختەوەرانە لە میوانخانە بە دیدارو ناسینی مامۆستای بەرزی کورد مامۆستا (گۆران) شاد بووم، ئەو شادبوونەم یەکێك بوو لە ئارەزووەکانم، وە هەروەها لەگەلّ (مەهدی حەمیدو جمیل ڕۆژبەیانی) یەکترمان ناسی، ڕۆژی سێیەم دەستەی ئاشتیخوازان سەریاندا لەو شوێنەی کوردە پەنابەرەکانی لیّ نیشتەجیّ ببون کەلە شارۆچکەی (ڤریڤسکی) بوو. دەستەی ئاشتیخوازان بریتی بوون لە: (شێخ لەتیف شێخ محمود، مامۆستا گۆرانی شاعیر، مەهدی حەمیدو جمیل ڕۆژبەیانی) بوون لەگەلّ برادەرانی عەرەب.

ڕۆژێکی تەواو لە (ڤریڤسکی) مانەوە میوانی (شێخ سلێمان بارزانیو سلێمان بەگ) بوون، لەو گەشتەدا کۆمەلّێك وێنەمان گرت، بێگومان ئەوەندە ڕۆژانەی لە (ئوزبەکستان) بوون، لە گەلّیان بووم لەسەر داوای (شێخ لەتیف)، سەردانی زۆر شوێنیان کرد، ڕۆژێك ڕۆیشتینە سەمەرقەند سەریاندا لە ئارامگای شای نەخشەبەند، بەو شێوە لە تاشکەندیش زۆر گەڕان سەریان لە شوێنەکۆنو مێژوویەکاندا. ئەو ماوەیەی لە ئۆزبەکستان مانەوە توانیم ئەو نوسینەی لە (ئنسکلۆپیدیا)ی سۆڤیەتی لە سەر (شێخ محمود) نوسرابوو لە ڕووسیەوە بۆم کردن بە کوردی لە سەر داوای شێخ لەتیف دوایی نوسینەکەی لەگەلّ خۆی بردەوە.

لە دوای چاوەڕوانیەکی زۆر لە ناوەڕاستی مانگی دووی (1959) ئاگادارکراین کە دەگەڕێینەوە،

هەواڵنامەی کتێب

ئەوکاتە دەست کرا بە چاك کردنی بەڵگە نامـەکان ئەوانـەی پێویسـت بـوون بـۆ گەڕانـەوە، بـۆ ئـەو مەبەستە میرحاج لە عێراق گەڕایەوە سۆڤیەت بۆ ئامادە کردنی کوردە پەنابەرەکان بۆ گەڕانەوەیان بـۆ نیشتمان، ناوبراو کەوتە کارکردنو کۆبونەوەی بەوانەکرد کە ژنیان سۆڤیەتی بـوون، پێـی ڕاگەیانـدین کەوا دەگەڕێنەوە بۆ وولاتو ڕێگاش دراوە ئەوەی ژنی هەیە لەگەڵ خۆی بیبات ئەوەی بیـەوێت لەگـەڵ مێردی بڕواتە عێراق، میرحاج گوتی: (داوام لە ئێوە ئەوەیە هەریەکێك لە ئێوە ڕاسـتی بـە ژنـەکانتان بڵێن، لەبەر ئەوەی ئەوان لەگەڵتان دێن، هەموتان باش دەزانن ژیانی ئـەوان جیاوازیـەکی زۆری هەیـە لەگەڵ ژیانی ئێمە، دەبێ ئەو ڕاستیە بڵێن،ئەوەی لێرە هەیە لە عێراق نیە، چونکە ئەگەر لەو شوێنەی کە ئێوەی لێ دەژین، لەبەر ئەوە تکایە درۆیان لەگەڵ مەکەن لە دواییـدا گرفـت بـۆ خۆتـان دروسـت مەکەن دوایی بێنە ئەویۆو ڕازیش نەبنو بگەڕێنەوە دەبێتە شەرمەزاریەکی تر).

(میرحاج) داوای لێکردین بەڕاستی باسی ژیانی کوردەواریان بۆ بکەینو پێیـان بڵـێن دواکـەوتنی ئێمە لەگەڵ پێشکەوتنی ژیانی ئەوان زۆر لێك دوورە. ئەوەی دیار بـوو میرحـاج زۆر مانـدوو بـوو، بـۆ ڕاپەڕاندنی کارەکان زۆری هەوڵدا بۆ ئەوەی تووشی گیرگرفتو نارێکیو نا لەباری نەبین لـە داهـاتوودا لەگەڵ ئافرەتەکانمان ئەوانەی کە دەهاتن بۆ کوردستان، ناوبراو هەوڵێکی زۆری دا ڕاستی بەو ئافرەتانە بگوترێت، ئەوانەی بەنیاز بوون لەگەڵ مێردەکانیان بـێن بـۆ عێـراق ئەگـەر ڕاسـتیان پـێ بگوترێـت ئەوکاتە ئۆباڵی خۆی دەکەوێتە سەرخۆی، ناڵێت نەمزانی.

هەواڵنامەی کتێب

هەواڵنامەی کتێب

بەشی شەشەم

شۆڕشی 14 ی گەلاوێژی 1958 لە عێراق و گەڕانەوەمان بۆ نیشتمان

ئەوەی جێگای دڵخۆشیو شادیمان بوو لەگەڵ سەرکەوتنی شۆڕشی (14ی گەلاوێژی 1958) لە عێراق دەرگا کرایەوە بۆ دەربەدەرو پەنابەرەکان ئەوانەی دوور لە وڵات بوون کە بگەڕێنەوە باوەشی گەرمی نیشتمانی خۆشەویستمانو ناو کەسو کارەکانیان، بێگومان ئێمەش لەو پەنابەرە ئاوارانە بووین بگەڕێینەوە نیشتمانمان کوردستانی پاوان کراو. ئەوەی بە دیار کەوت لەدوای بەرپابونی شۆڕشی گەلاوێژی پێشکەوتنخواز بە ماوەیەکی کورت مەلامستەفاو چەند کەسێکی تری لەگەڵ گەڕانەوە، لە ڕێگای حکومەتی (چیکۆسلۆفاکیا)ئەوان بە فرۆکە گەڕانەوەو ئێمە ماینەوە بۆ ماوەی هەشت مانگ لە سۆڤیەت چاوەڕوانی گەڕانەوە بووین، ئەوە بوو لە مانگی (2/1959) ئاگادار کراین کەوا بڕیاری گەڕانەوەمان دەرچوە.

هەروەك لە سەرەوە نوسراوە میرحاج لە عێراق گەڕایەوە سۆڤیەت بۆ ئامادەکردنو ڕێکخستنی ئەوانەی بڕیار بوو بگەڕێنەوە عێراق، هەر لەو ڕۆژەوە کە ناوبراو گەیشتەوە سۆڤیەت کوردەکان کەوتنە دەستو برد بۆ خۆ کۆکردنەوەو ئامادەکردن، میرحاج کۆبونەوەی بە هەمووبمان کرد بە درێژی بۆمان دواو پێشی ڕاگەیاندین کە حکومەتی شۆڕش لە عێراق ڕازی بووە بە گەڕانەوەمان داواشی لە سۆڤیەت کردوە بۆ ئەوەی ڕێگا بدات بەژنومندالّی کوردە پەنابەرەکان، ئەوانەی لە سۆڤیەت ژنیان هێناوە لەگەڵیان بگەڕێنەوە عێراق، بەو مەرجەی ئەو ژنە سۆڤیەتیانەی کە ڕازی دەبن لەگەڵتان بێن با بفەرموون، تەنیا دوبارە تکام ئەوەیە ڕاستیان لێ مەشارنەوە با ئەوە بزانن کە وڵاتی ئێمەو ژیانی ئێمە لەگەڵ ولاتی ئەوانو ژیانی ئەوان زۆر لێك دورن، ئەگەر ئەو ڕاستیەیان ئێستا پێ بڵێن ئەوکاتە تاوان ناکەوێتە سەر شانی ئێوە، بەڵکو خۆیان ئەو بارە هەڵ دەگرن ئەو سەر کێشەیە لە ئێوە بەدوور دەکەوێتەوە.

لە سەر ڕۆشنایی ئەو بڕیارەو بەپێی خۆئامادەکردن لە ڕۆژی(23/3/1959)دا ئێمە بەشی زۆرمان لە وێستگەی شەمەندەفەری شارۆچکەی (ڤریڤسکی) ئەو شوێنەی ئێمەی لێ نیشتەجێ کرابوین کۆکردینەوەو کەلوپەلەکانیان لە شەمەندەفەر بارکردو چاوەڕوانی بەڕێ کەوتنی شەمەندەفەر بووین، ئەوەی زۆر نیگەرانی کردم لەوکاتو ساتەی شەمەندەفەر وەستابوو بەڕاستی دیدارێکی زۆر بە پەرۆش دەکەوتە بەرچاوم ئەوەیش ئەوە بوو کەس وکاری ئەو ژنانەی لەگەڵ پیاوەکانیان ئامادە بوون بڕۆنە عێراق لە ناو فارغۆنەکانی شەمەندەفەر باوەشیان لە یەکترگرتبوو بە چاوی پڕ لە فرمێسك

هەواڵنامەی کتێب

سەیری یەکتریان دەکرد ئەو دەمە بەلامەوە گرانترین کات بوو ئەو دیدارە غەمناکە، لەوکاتەدا شەمەندەفەر زەنگی ئامادەبوونی لێداو خەڵکەکە بە دڵتەنگیو گریانو پەرۆشەوە لە شەمەندەفەر دابەزین لە کاتی جولانەوەی شەمەندەفەر دەستیان بۆ یەکتر بڵندکردوو دوا ماڵ ئاواییان لە یەکترکرد.

لە کاتژمێر دە، شەمەندەفەر کەوتەڕێ بەرەو تاشکەند، کاتێك گەیشتینە ناو تاشکەند لەوێش وەستاین ئەوانەی لەوێ بوون هەڵمان گرتنو بەڕێ کەوتین بە هەمان ڕێگادا گەڕاینەوە،ئەوەی یانزە ساڵ پێیدا هاتبووین بۆ ئۆزبەکستان لە ئاسیای ناوەڕاست. ئەوەی شایانی باس بێت ئەوەیە لە کاتی گەڕانەوەماندا هەندێك لە بارزانیەکان نەگەڕانەوەو لەوێ مانەوە، هەرچەندە هەوڵێکی زۆریان لەگەڵ درا بۆ ئەوەی بگەڕێنەوە،بەلاّم هەوڵەکان هەمووی بێ ئاکام بوونو ڕازی نەبوون بگەڕێنەوە، بێگومان ئەوەش بارێکی گران بوو بۆ کەسوکاریان کە بەو شێوەیە بگەڕێنەوەو ئەوانیش لەوێ بمێننەوە.

بەرەبەیانی ڕۆژی (1959/3/24) لە تاشکەند بەڕێ کەوتین شەوورۆژ بێ وەستان دەڕۆیشتین تەنیا ئەو کاتەی شەمەندەفەر دەوەستا کە پێویستی بە شتێك هەبوایە یان مەکینەی بگۆڕێت، بەو شێوەیە چەند شەوو ڕۆژێك لە زەوی کۆماری (قازاغستان) بەرەو سەروو ڕۆیشتین تا گەیشتینە شاری (سۆلی لیتسکی) لەوێوە بەرەو ڕۆژئاوا سوڕاینەوە تاگەیشتینە شاری (ئۆرالسك) بەرۆژ بە شاری (ئنگلس)دا تێپەڕین لە شاری (سەراتۆف) جارێکی تر بەرەو سەروو ڕۆیشتین شەو بەدرەنگەوە گەیشتینە شاری (میچۆورینسکی) لەوێ بەولاوە بەرەو خوارەوە ڕۆیشین تاگەیشتینە (ڤۆرونیژ) لەوێوە جارێکی تر ڕووەو ڕۆژئاوا ڕۆیشتین لە شاری (کوورسك) بەرەو (خارکۆف) لە دوای گەیشتینە (کیروڤۆگراد) ئێوارەی ڕۆژی (1959/4/2)گەیشتینە (ئەدیسە) بەندەری پاپۆرەکان.

هەواڵنامەی کتێب

ئەوەی دەمەوێ باسی بکەم هەر لە شاری (سەراقۆفەوە) تا گەیشتینە (ئەدیسە) بە ناو دارستانێکی پڕ لە دارو درەختی جوانی سنۆبەرو پەرکو دارەکانی جۆراو جۆرو شارو دێهاتی ڕێكو پێکی شینا وەردی دەشتاییەکاندا تێپەڕ بووین لە زۆر شوێن شاری نوێو دێهاتی نوێ ئەوانەی لە شەڕ وێران کرابوون دیار بوو نوێ کرابونەوە، دەتوانم بڵێم ئەوەندە ڕۆژانەی لە ڕێگا بە شەمەندەفەر دەڕۆیشتین هەر لە تاشکەندەوە تا گەیشتینە (ئەدیسە) لەبەر خۆشی ڕێگا وامان دەزانی شەوو ڕۆژێکە چەند لەبەر جوانی دیمەنی سروشتی ئەو شوێنانەی پێیدا تێپەڕ دەبووین، ئەوەندەش لەبەر ئەو شەمەندەفەرەی ئێمەی هەڵگرتبوو هەموو شتێکی پێویستی تێدا هەبوو ئەوەی بتویستبایە، جیا لەوەش هەرکەسەی جێگای خۆی هەبوو، فارغۆنێکی تایبەتی هەبوو بۆ دانیشتنو خوێندنەوەو کات بەسەر بردن، لە کاتێکا گەیشتینە بەندەری (ئەدیسە) زووبەزوو دەست کرا بە گواستنەوەی کەلوپەلی ناو شەمەندەفەر بۆ ناو پاپۆر، ئەو پاپۆرەی داندرابوو ئێمەی پێ بگەڕێنەوە نیشتمان. ئەوەی سود

بەخش بوو لەو ماوەی وەستاین لە(ئەدیسە) توانیمان هەندێ شوێنی (ئەدیسە) کە نزیك بوو لە بەندەر ببینین، ئەوەی زۆر دڵخۆش‌و دڵگیر بوو بەندەر لە هەموو شوێنێك سەرنج ڕاکێش تر بوو لەبەرئەوەی ئەوەندەی پاپۆر تێدا وەستا بوون نەت دەزانی سەیری کامەیان بکەی، زۆر بە ئارەزووەوە تا تاریك داکەوت بە دیار دیمەنی دەریاو بەندەرەوە وەستام بە درەنگەوە ڕۆیشتمە ناو پاپۆر، هەریەکەمان چوینە ئەو شوێنەی بۆمان دیارکرابوو، بەڵام ئەوەی ماڵ‌و منداڵیان هەبوو شوێنی تایبەتیان پێدرا بوو، پاپۆڕەکە زۆر گەورە بوو ناوی (گرووزیا) بوو پاپۆڕی ناوبراو هی گواستنەوە بوو دیارکرابوو ئێمە بگەیێنێتەوە عێراق، لە کاتێك دنیا تاریك داهات هەریەکەمان بەپێی ئەو کارتەی پێیدرابوو ڕۆیشتینە شوێنەکانمان، وەك گوتراوە (گرووزیا) پاپۆڕێکی گەورە بوو لە بەندەری (ئەدیسە) تەنیا پاپۆری لەو گەورەتر (راسیا) بوو لەبەندەرەکە وەستابوو وەك زاندرا ئەو پاپۆرەی ئێمەی سواربووین بۆ گەڕانەوە زۆر جاری دیکەش بەو ڕێگایەدا ڕۆیشتووەو شارەزا بوو، لە ڕێك وپێکی‌و پاك‌و خاوێنی ئەوەندەی باسی بکەیت هەر کەمە، لە گشت ڕوێکەوە شوێنی وای تێدابوو وەك هۆڵی سینەماو مەکتەبەو هۆڵی خوێندنەوەو ناو داڵانەکان‌و گۆمی مەلەوانی کە جێی سەر سوڕمان بوون. شەو دوای ئەوەی نانمان خوارد هەرکەسەو لەشوێنی دیاریکراوی خۆی پشومان داو خەوتین لە درەنگی شەو پاپۆڕ لە (ئەدیسە) بەڕێ کەوت ئاگاشمان لێ نەبوو کەی لە بەندەر دەرکەوتین ئەوەندەمانزانی وا لە ناوەندی دەریای (ڕەش) دەڕۆین‌و لە ئاو زیاتر هیچ دیار نیە.

هەواڵنامەی کتێب

لە ئەدیسە بەڕێ کەوتین‌و وولاتی سۆڤیەتمان بەجێ هێشت: دوای ئەوەی بە شەو لە(ئەدیسە) دەرکەوتین بە ناو دەریای ڕەش کەوتینە ڕێ بەرەو ئەو دەریایانەی دەکەوتنە سەر ڕێگامان، ئەو شەوە تا بەیانی ڕۆیشتین بەیانی بەڕادیۆی ناو پاپۆر ئاگادار کراین ئەوانەی لە قاتی سەرەوەو خوارەوەن بڕۆنە قاتی ناوەڕاست بۆ چێشت خواردن لە چێشتخانە، کاتێك چوین بۆ شوێنی خواردن چێشتخانەکە زۆر ڕێك‌و پێك بوو هەرکەسەو دەچوو نانی دەخوارد، زۆر بەسەروبەر خەڵك بەڕێ دەکران ئەوانەی لەوێ کارمەند بوون ئیش‌و کارەکانیان بەپەلە ڕادەپەڕاند. دوای نان خواردن دەرکەوتینە سەر مێردڕەوەکان‌و سەربانی پاپۆڕ لە گشت لایەك شوێنی دانیشتن هەبوو لە سەرەوەش گۆماوێکی مەلەو گۆڕەپانێکی یاری کردن هەبوون، ئەوەی دەمەوێ بیڵێم ئەوەیە کاتێك بەتەواوی سەیری پاپۆڕمان دەکرد وەك گەڕەکە خانوێکی گەورە لەسەر ئاو بڕوات وابوو لە کاتی ڕۆیشتن سەیری پاپۆڕمان دەکرد لە ناو دەریا زۆر لە ئۆتۆمبێل خۆشترو چالاکتر دیاربوو، ئەوەندەش جوان دەکەوتە بەرچاو لە ناو ئاو ئەوها توند دەڕوات واتدەزانی دەخوشێت. ئەوەی شایانی باسە ئەو پاپۆڕە گەورەیە ئەوەندەی خەڵك‌و بار هەڵگرتبوو بەو بارە گرانەشەوە لە ناو ئەو ئاوە بێ سنورە بێ وەستان دەڕۆیشت زۆر بە سوکی واتدەزانی هیچی پێنیە دەبێ

بلێین ئەوە خزمەتێکی گەورەیە بە مرۆڤایەتی دەکرێت جیا لە سودی دارایی، ئەگەر بە ووردی سەیری ئەو دەستکاریە بکرێت بە دەستکەوتێکی گرنگی دەزانی، بەلاّم بە پەرۆش بووم چەندین سالّ لەوێ ماینەوە نەمان توانی فێری لێخوڕینی ئۆتۆمبێلیش بین نەك پاپۆڕ! لە کاتێك لەگەلّ مندالّەکانم ڕۆیشتینە هۆڵی خوێندنەوە لەوکاتەی خەریکی خوێندنەوەی گۆڤارێك بووم لەو کات و ساتەدا خێزانم زۆر بە سەر سامی سەیری کردم و گوتی: (زرار ئەوەچیە ڕەنگت تەواو گۆڕاوە هەستە بڕۆینەوە ژورەکەمان). هەستام ئاوم خواردەوەو هەندێ ئاوم بە دەم و چاوم داکردو ڕۆیشتمە لای دکتۆر، لەدوای سەیرکردنم پرسی: (چی گرانت هەلّگرتووە؟) گوتم (نەخێر هیچی گرانم هەلّ نەگرتوە)، گوتی: (بیرت لە چی کردۆتەوە؟) گوتم: (بلّێم چی؟).

بۆ ئەوەی لە بیرکردنەوە دوور بکەومەوە ڕۆیشتمە ژوری مەکتەبە سەیری کتێبەکانم کرد کەمێك هاتمەوە سەرخۆ دلّ تەنگیەکەم لە بیرچووەوە، دیار بوو مەکتەبەکە جۆرەها کتێبی تێدا بوو ڕوسی و هی نەتەوەکانی تریش، ئافرەتێکی لێبوو کارمەندی مەکتەبەکە بوو هەرکتێبێکی داوات دەکرد یەکسەر دەیدایە دەستت لەوێ کەمێك لەگەلّ ئافرەتەکە کەوتمە قسەکردن ناوی (ماریانە) بوو زۆر وشیار بوو پرسی: (لە مێژە لە سۆڤیەتی؟) گوتم: (زیاتر لە دوازدەسالّە لە سۆڤیەتین)، بەلاّم تەنها لە شوێنێك نەبووین ماوەیەك لە ئازربایجان بووین، چەندین سالّیش لە ئۆزبەکستان بووین. ماریانە گوتی: (وا دیارە خوێندوتە لەو ماوەی لە سۆڤیەت بوی بۆیە ڕوسی ئەوەندە باش دەزانی، چونکە زمانی ڕوسی زۆر زەحمەتە بۆ فێربوون؟) گوتم: (بەلّێ خوێندومەو ژنیشم سۆڤیەتیەو قسەکردنمان بە ڕوسیە وە زۆریش دەخوێنمەوە سودم لە کاتی بەتالّم وەرگرتوەو لە دەستم نەداوە). لەو گفتووگۆیە دابووین هاتن پێیان گوتم (زرار بڕۆ لای شێخ سلێمان ئیشی پێتە)، ڕۆیشتمە لای شێخ سلێمان، باوکم لەلای دانیشتبوو ناوبراو گوتی: (کەپیتانی پاپۆڕ داوای کردوە کەسێك لە ئێمە بڕوات پەیوەندی بە کەپیتانەوە بکات و کوردی و ڕوسی باش بزانێ منیش ناوی تۆم داونەتێ بڕۆلای و خۆتی پێ بناسێنە بزانە چی دەوێ بۆی بکە، هەر ئەوکاتە چومە لای کاپیتان خۆم پێ ناساند ناوبراو خۆشحالّی خۆی دەربڕی و لەگەلّی کەوتمە قسە، کۆمەلّێك پرسیاری ئاراستە کردم هەمویانم وەلاّم دانەوە لە دواییدا گوتی: (وا دەبێت بانگەوازێکمان دەبێت یان ڕوداوێك بە پێویست دەزاندرێت بە ڕادیۆی پاپۆڕ بە خەلّك ڕابگەیەندرێت ئەوکاتە تۆ بەکوردی بۆیان بلاّو دەکەیتەوە. بۆ ئەوەمان داواکردوی، لەئەمڕۆ بەولاوە هەموو ڕۆژ سەرمان بدە). کەپیتان (ئەرمەنی) بوو، ئەوەندەی بلّێی ڕوخۆش و مرۆڤانەو هەست بەرز بوو. ئەو ئێوارەیە لە دوای نان خواردن لەگەلّ مندالّەکانم ڕۆیشتینە هۆلّی سینەما فلیمێك ئیشی دەکرد کە هی شەڕی (ستالین گراد) بوو ئەگەر چی یەك دوو جاری تریشم بینی بوو، بەلاّم هەر پێم خۆش بوو لە

هەواڵنامەی کتێب

بەرئەوەی شەڕێکی دژواری مێژوویی بوو، ئەو شەوەش لە دەریای ڕەش ڕۆیشتین لەگەڵ ئاسۆی بەیانی دیار بوو پاپۆڕ لەسەر خۆ دەڕۆیشت ڕۆژی (4/4/1959) گەیشتینە تەنگەبەری (بەسفۆر) لە شاری ئەستەمبۆل دیار بوو پاپۆڕ بە ژێر پردێکدا تێپەڕی لەسەر بانی پاپۆر ئەودیوو ئەم دیوی شار دیار بوو هاتوچۆی ئۆتۆمبێلو خەڵك لە شەقامەکانینزیك ئاو دیار بوو، لەو کاتە بەلەمێك لەپاپۆر نزیك کەوتەوە هەرزو قادرمەکەی پاپۆریان بۆ دابەزاندە خوارەوە دوو ئەفسەری تورك بەسەرکەوتنو چونە لای کاپیتان، بەڵام دوا نەکەوتن زوو گەڕانەوە ناو بەلەمەکەیان لە دوای دابەزینی ئەفسەرە تورکەکان، پاپۆرەکەمان جڵەوی بەردراو کەوتەوە ڕۆیشتن ئەمجارەیان کەوتینە ناو ئاوی دەریای(مەڕمەڕە) ئەو دەریایە تەواو خۆشحاڵی کردم هەموو غەمو پەژارەی لە بیر بردمەوە، خۆشیەکەی لەوە دابوو سەیری هەر لایەکت دەکرد لە دوورەوە لە ناوەندی دەریا دورگەی جوان جوان دەکەوتنە بەر چاو ئەو دورگانە دەرو پشتیان هەموی ئاوەو ئاوەدانیشی تێدایەو کۆشكو خانوەکانیان دیار بوون لەوێ بەو لاوە بەرەو تەنگەبەری (دەردەنیل) ڕۆیشتین ئەویش هەمان دیمەنی جوانو سەرنج ڕاکێش بوون لەوێ بەم لاوە گەیشتینە دەریای (ئیجە) بۆ خۆشیو جوانی ئەویش هەمان شت بوو بەڵکو شوێنی جوانتری لێ دەبیندرا لە هەندێ لە دورگەکان دوکەڵی کارگە دیار بوو، ئەوەی زۆر جوان بوو هەندێك لەو دورگانە لە ناوەندی دەریا وەك پارچە چیایەك هەڵکەوتبون، بەڕاستی جێگای سەرنجو تێڕامان بوون لە بەرئەوەی تا لە دەریای (ئیجە) دەرکەوتین هەر لەسەر مێردڕەوەکانی پاپۆر بە ئارەزووەوە سەیری ئەو دورگە جوانانەمان دەکرد بە تەواو بونی دەریای (ئیجە) گەیشتینە دەریای (سپی ناوەڕاست) بێگومان ماوەیەکی زۆر لە ناو ئاوی دەریای ناوبراو ڕۆیشتین ئەو ماوە درێژە چاومان بە وشکایی نەکەوت جگە لە ئاو!! ئەوەی دەمەوێ باسی بکەم ئەو دەریایە پانو بەرینەی دەمان بینی بە شەوان وات دەزانی شارێکە لە شارە هەرەگەورەکان لە بەر ڕوناکی ئەو پاپۆڕانەی لە ناو دەریا هاتووچۆیان دەکرد کە ئەوەندە زۆر بوون لە ژماردن نەدەهاتن.

دوانێك لەگەڵ شێخ سلێمان بارزانی: ڕۆژێك لە ناو دەریای (سپی ناوەڕاست) پێش ئەوەی بگەینە (قەناتی سوێس) لای شێخ سلێمان دانیشتبوین لەکاتی قسەکردن شێخ سلێمان گوتی: (ئەوە نزیك کەوتینەوە لە وولاتەکەمان کاتێ کە دەگەینەوە جێ تۆ دەڕۆیتەوە دەرگەڵەو ئێمەش دەچینەوە بارزان لێك دوور دەکەوینەوە دەترسم یەکتر لە بیر بکەین). لە وەڵامدا گوتم: (وا بزانم ئەوەندە ساڵانەی تاڵیو ناخۆشی، ڕێگا نادات یەکتر لەبیر بکەین ئەگەر خاوەنی وەفا بین، من لە غەمی ئەوەدا نیم بیر لەوە دەکەمەوە لە دوای ئەوەی دەگەینەوە عێراق هیچ شکی تێدانیە کەسانێك هەن دەپرسن ئێوە ئەوەندە ساڵە لە سۆڤیەت بوون چیتان هێناوەتەوە بۆ گەلەکەتان یان بۆ خۆتان؟) شێخ سلێمان گوتی: (با ئەو

هەواڵنامەی کێژ

پرسیارە ئاراستەی مەلامستەفا بکەن لەبەر ئەوەی هەر ئەوە دەزانێ چی کردووەو ئەو خەڵکەی فێری چی کردووەو چۆنی تێگەیاندون‌و چیمان هێناوەتەوە!).

گوتم: (ئەوەی من تێی گەیشتبم مەلامستەفا ئەو بەسەرهاتوو ماڵ وێرانیەی بەسەرمان هاتووە هەمووی دەخاتە سەر شانی (باغیرۆف)و سۆڤیەت، لەوانەیە تۆش لەو گێژاوەدا بەشدار بکات‌و دەڵێت لێنەگەڕان ئەو خەڵکە فێری هیچ بن وە بەشێکی تاوانیش دەخاتە ئەستۆی ئەوانەی لێیان نارازیەو هاتووچۆی ئەویان نەکردووە). شێخ سلێمان گوتی: (خۆ هەموو کەس دەزانێ ئەو بارە گرانە لەکوێ لەقوڕدا کەوتبوو وە بەشی زۆری پیاوەکانمان زۆر باش دەزانن ئەوەی بەسەر ئێمە هاتووە هەمووی لە ژێر هەست‌ونەستی خۆی دا بووە چاك یان خراپ هیچ کەسێك لە ئێمە بەرپرسیار نین لەبەر ئەوەی هیچ پرس‌و ڕایەك بە ئێمە نەکراوە لە خۆی زیاتر، دەربارەی سۆڤیەتیش لەوە زیاتر چیمان بۆ بکەن لەوەی بۆیان کردوین ئەگەر پێ لەڕاستی بنێین خۆ باوکیش هەر ئەوەندە بۆ کورەکەی دەکات، ئەوەش بە کردەوە کراوەو دیارە، ئەگەر ئێمەش بیشارینەوە خەڵکانێك هەن‌و سۆڤیەتیەکانیش نای شارنەوە). گوتم: (پێش ئەوەی بەرێ بکەوین نامەیەکی عزەتی برام بۆ هاتبوو وادیارە لەکاتی گەڕانەوەی مەلامستەفا بۆ بەغدا ئەوان چوونەتە بەخێر هاتنەوەی، تۆبراو لۆمەی ئێمەی کردوە، بەتایبەتی هی من‌و باوکم گوایا وەهاب ئاغا بەڕێکی خستۆتە مزگەوت‌و گوتویەتی بریا هەر لێرە لەگەڵ سەرۆك نەچوبان زۆر باشتر بوو نەك سەرۆك ئەوەندەیان لۆمە بکات‌و لێیان ناڕازی بێت) وام هەست کرد عزت دڵ تەنگ‌و نیگەران ببوو، ناچار نامکەیەکم بۆ نوسی‌و بۆم نارد ،(برام تۆ دڵ تەنگ‌و ئالۆز مەبە سەبرت هەبێت تا ئێمە دەگەڕێنەوە ئەوکاتە بۆت ڕوون دەبێتەوەو دەزانی ئەو لۆمەیەی لەبەرچی یەو لەسەر چییە! دەربارەی وەهابیش پێی بڵێ زرار دەڵێت، ئەگەر ئەویش ئەو قسانەی لەسەر ڕوباری گادەرو شنۆیێ بەبیر نەمابن کەچی بە مەلامستەفا دەگوت من زۆر باشم لەبیرن، دیارە بە نیازە بنێکی تازە لە خۆی بنێتەوە. ئەو پیاوی باشەو ئێمەش هیچ با بگەڕێمەوە ئەوکاتی لەگەڵی دەدوێم).

لەکۆتاییدا شێخ سلێمان گوتی: (لەو سەردەمەدا مرۆڤی ڕاست مەنکوبە لەگەڵ ئەوەشدا ڕاستی ڕێڕەوی مرۆڤی پاکە). لە دوای چەند شەووڕۆژ ڕۆیشتن لەناو دەریای سپی ناوەڕاست دا نزیك کەوتینەوە لە (قەناتی سوێس)، پێش ئەوەی بگەینە قەنات لە ئێزگەی ناو پاپۆڕ بەڕاگەیاندنێك ئاگادار کراین بە کوردیی‌و ڕوسی گوتیان: (بۆ ئاگادرای پاش ماوەیەکی تر لە دوای یەك دووکات ژمێر دەگەینە بەندەری (پۆر سعید) لەوێ دەوەستین، تکایە کەس لەگەڵ ئەوانەی دێنە ناو پاپۆڕ نەدوێت‌و خۆیان لێ دوور بگرن بانەزانن ئێوە کێن‌و بۆ کوێ دەچن ئەگەر جنێویش‌و پێ بدەن وولامیان نەدەنەوە کەم یان زۆر بەدەنگ مێن با نەتان ناسن. بەڵێ لە دوای دووکاتژمێر گەیشتینە بەندەری(پۆر سعید) لەوێ وەستاین

لەبەر ئەوەی تێپەڕ بوون بە قەنات دا بە نۆرە بوو ئەوەندەی پاپۆڕ لێ وەستا بـوون سـەرت سـورِ دەمـا چاوەڕوانی نۆرە بووین‌و ئەو کەل وپەلانەی پێویستیان پێ هەبوو ڕێکیان خست کاتێـك نۆرەمـان هـات بەندەری (پۆرسەعید)مان بەجێ هێشت، پێش بەرِێ بکەوین لە (پۆرسەعید) بەلەمێك بەسەر خرایـە سەر پاپۆڕ لەو شوێنە داندرا ئەوەی پیاوەکان شاییان لێ دەکرد بەلەمەکە دوو کەسی عـەرەبی شـەپوو شۆری نارِێك‌و ڕوو گرژو نالێوەشاوەی لە ناو دابوون گوایا کەل‌و پەل دەفرۆشن وەك سێوو پرتەقاڵ‌و مۆزو شتی تریش، بەلاّم تا لە قەنات دەرکەوتین گەیشتینە (سوێس) کەسیان بەلاوە نەچوو چیان لێ نەکڕین، ئەوانە سەریان لێ شێوا بوو لە زمانی ئێمە نەدەگەیشتن دەیان زانی ناوەکانمان ناوی ئیسـلامین لەگـەڵ ئەوانیش نەدەدواین، لە ناو قەنات پاپۆر زۆر سەبر دەڕۆیشت پاپۆڕەکەمان زۆر گەورە بوو نەدەکرا لـەوێ بەپەلە بڕوات نەوەك لە عاردی بدات، چونکە قەنات ئەوەندە قوڵ نەبوو تاکو پاپۆری گـەورە بـە تیـژی تێیدا بڕوات لە کاتێکا پاپۆڕە گەورەکان بە قەناتدا دەڕۆیشتن تەنیا بەلەمە بچـوکەکان دەیـان تـوانی بەملاو ئەولادا ڕەت بن، ڕۆیشتنی پاپۆڕەکان بە قەناتدا بە نۆرە بوو دەبوایە لە لایەك بوەستن تا نۆرەیان دەهات. لەوکاتەی پاپۆڕەکەمان (گروزیا) لە ناو قەنات دەڕۆیشـت هـەمومان لـە سـەر مێردڕەوەکـان وەستابووین‌و سەیری ئەملاو ئەو لامان دەکرد، دیاربوو لە دوو لای قەنات ڕێگای هاتووچۆی ئۆتۆمبێل هەبوو لە دیوەکانی قەنات خەڵك خەریکی کار بوون، کاتێك چاویان بە پـاپۆڕی سـۆڤیەت کـەوت بـە چەپڵە لێدان هاواریان دەکرد (دروژبە) یـانی دۆسـتایەتی. کاتێـك قـەنات کۆتـایی هـات گەیشـتینە (سوێس) ئەو دوو عەرەبەی لەگەڵ بەلەمەکەیان لە سەر پاپۆڕی ئێمە بوون گوێ بیست بوون خۆ بەخۆ بە عەرەبی دەستیان کرد بە جنێودان، لە کاتی ئەوانیان دابەزاند بەلەمەکەیان شۆڕ کردەوە بۆ ناو ئـاو (فقێ حسن‌و میرۆ) بە عەرەبەکانیان گوت: (وەلو گەواوی) دیار بـوو زۆر پەسـت بـون. لـە کۆتـایی قەنات شاری (سوێس) دیار بوو بەڕاستی شارێکی زۆر ڕێك‌و جوان بوو بە شێکی کۆشکەکانی لە سەر لێواری دەریا بوون،(سوێس)مان بە جێ هێشت گەیشتینە ناو دەریای (سوور) دیار بوو دەریای سوریش وەك دەریای(سپی) قەرەباڵغ بوو، دوو ڕۆژو شەوێك لە ناویدا ڕۆیشتین کاتێك نزیك کەوتبوین لـە ئـاوی (سعودی) بوو بەڕۆژ کاتژمێر دە، ئەوەندەمان زانی دوو فڕۆکەی جەنگی لـە چەشـنی(مـیراج) زۆر بـە ئالۆزی لە پاپۆڕی ئێمە نزیك کەوتنەوە پێوەیان دیار بوو نیازیان خراپە چەند جارێك بە دەوری پـاپۆڕدا سوڕانەوە بە شێوەی ترسناك ئەوەی ڕاستی بێت خەڵك لە ناو پاپۆڕ زۆر تەنگاوو ئالۆز بـوون، هاوکـات لەگەڵ سوڕانەوەی فڕۆکـەکان دوو گـەمی جـەنگی ئـەمریکی هەریەکـەی بەلایـەکی پـاپۆڕدا نزیـك کەوتنەوەو بە تەنیشتماندا تێپەڕ بوون وا هەست دەکرا نیازیان خراپ بێـت، بـەپێی ئـەو هەڵوێسـتەی دوور لە یاسا دەتوانن کارێکی نارەوا ئەنجام بدرێت،لەبەر ئەوە خەڵك ئاگادار کران کە ئاگادار بن نەوەك

دەست درێژی بکرێتە سەر پاپۆڕی هاتوچۆی خەڵك گواستنەوە ئەگەر پێویست بوو وەڵامیان دەدرێتەوە. ئەوەی بەدیار کەوت لەو کاتەی فرۆکەکان بە نیازی ئاڵۆزی بەسەر پاپۆردا دەسوڕانەوە پاسەوانانی ناو پاپۆڕ چالاك‌و ئازایانە بە دیارکەوتن‌و ئەوەندە بەتەڕدەستی ئامادە بوون بۆ بەرپەرچ دانەوەی فڕۆکەکان، تا ئەو کاتەی پاسەوانەکان دەرنەکەوتن کەس بیری نەدەکردەوە لە ناو پاپۆڕ پاسەوان هەبێت، هەروەها بە درەنگەوە زاندرا کەوا لە پێشەوەی پاپۆڕ غەواسە دەڕوات بۆ ڕێ ڕۆن کردنەوە.

لەوکاتەی فڕۆکەکان دەسوڕانەوە لەسەر پاپۆڕی مەدەنی‌و هاتوچۆدا زاندرا لە قیادەی سوپای سۆڤیەتی لە دەریای ناوەڕاست ئاگاداری فڕۆکەکان کرابوو ئەگەر دوور نەکەونەوە لە پاپۆڕی (گروزیا) توشی لێدان دەبن. دوای ئاگادار کردنەوە فڕۆکەکان دوور کەوتنەوەو گەمیەکانیش دوورکەوتنەوە، لە دوای نەمانی مەترسی فڕۆکەکان لەسەر بانی پاپۆڕ لەگەڵ (فقیێ حسن‌و میرۆ) بەیەك گەیشتین، لەوێ لەشوێنێك دانیشتین، هەروەك لە سەرەوە باس کراوە (فقیێ حسن) تا گەیشتینە سۆڤیەت باوەڕ پێکراوی مەلامستەفا بوو لە گشت ڕوێکەوە، کەچی لەو دواییانە، زۆر بەساردی سەیر دەکرا ناوبراویش داماو دیار بوو، لێم پرسی: (ئەوە بۆچی بەم شێوەیە لەگەڵت ساردن؟ تۆ جاران لای مەلامستەفا هەموو شت بووی؟) وەڵامی فقیێ حسن ئەوەبو: (لەوکاتەی بەڕێ کراینە مۆیناك، چەند جارێك لەگەڵ ئەسعەد خۆشەوی کەوتمە مشت‌ومڕ جارێك پێم گوت، تۆ ڕاوێژکاری مەلامستەفا بوی بۆیە حاڵمان ئەوەندە خۆشە هەر تۆش بویە هۆی ئەو ماڵوێرانیە وا ئێستا ئەزیەت دەچێژین‌و والێرە کارمان پێ دەکەن، وا هەست دەکەم هەر لەوکاتەوە ئەسعەد ڕوی وەرگێراو زانیم مەلامستەفاش بە قسەی ئەو ڕوی وەردەگێرێت هەر واش دەرچوو، کاتێك کۆکراینەوە مەلامستەفا زۆر بە ساردی سەیری دەکردم بۆیە منیش نامەوێت وەك جاران ئەوەندەیان لێ نزیك بم لە بەرئەوەی وەفا بۆ ڕاستی نیە، ئازیزم کاك زرار ئەوەی من دەیزانم ئەگەر ئێوە بیزانن تەرگی دنیا دەکەن، میرحاج ناحەق نەبوو شێت بێت زیاتر ناڵێم). ماوەیەکی زۆر لەناو ئاوی دەریای سوور ڕۆیشتین چەندین شەوو ڕۆژی خایاند لەو ماوەیەدا چەند جارێك لەگەڵ باوکم کەوتینە دوان دەربارەی داهاتوومان لە دوای ئەوەی کە دەگەڕێینەوە چی پێویستە بکرێت‌و بیکەین.. بۆ ئەو مەبەستە دوو سێ خاڵم دیار کردبوون: 1- پێویستە شێوەی پەیوەندیمان لەگەڵ خەڵك بە دوور بینی‌و لە سەر خۆی بێت‌و دوور بین لە توندو تیژی‌وکاری نابەجێ هەموو کارەکان لە ڕێگای لەیەك گەیشتن بێت. 2- بە پێویست دەزاندرێت ئەو ناکۆکیانەو دوژمنکاریانەی ڕابوردوو هەوڵبدەین نەمێنن لەگەڵ بنەماڵەی ئالانەو ماڵی نوری باویل ئاغا، ئەگەر لە دوای گەڕانەوە ئەو هەنگاوە باوێین بۆ ئێمە سەربەرزیە نەك لاوازی، ئەوکات خەڵکیش بەچاوێکی تر سەیری هەڵوێستمان دەکات‌و دەست خۆشانەمان لێ دەکەن. 3- لە دوای ماوەیەك پێشوازی کردن لەو

میوانانەی دێنەلامان بەڕاست دەزانم بگەڕێینەوە سەر ئەو گوندانەی بە جێمان هێشتوون لە ساڵی (1946) لەوێ جێ نیش دەبین‌و کاسیی دەکەین.

لەدواییدا بەتکا داوام لە باوکم کرد بۆ ئەوەی کەس دەست لەکارو هەست‌و نەستی ئەو ئافرەتە نەدات کە لەگەڵ من هاتووە، چونکە کەس‌و کاری ئەو ئافرەتە منم، منیش هەوڵ دەدەم دڵی نەڕەنجێت تا لە باوەشی مندا بێت، ئەوەی جێگای دڵخۆشیم بوو باوکم بە پێشنیارەکانم ڕازی بوو بە خۆشحاڵیەوە گوتی: (بابەسەلامەتی بگەڕێینەوە ئینشاالله هەموویان چارەسەر دەکەین پێشنیارەکانت هەموی پەسندن).

لە کۆتایی دەریای سوور گەیشتینە تەنگەبەری (باب المندب) لە بەندەری ناوبراویش وەستاین،لەوێ ئەوەی پێویست بوو هەڵیان گرت‌و بەرێ کەوتین بەرەو ڕۆژهەڵات بەناو ئاوی (عەدەن)دا سوڕاینەوە بۆ ناو(دەریای عەرەبی) لەوکاتەی لە ناو دەریای ناوبراو دەڕویشتین لێپرسراوی پێشەنگای ناو پاپۆڕ داوای یادگاریەکی لێ کردین، ئەوەی بە دیارکەوت هەر کۆمەڵێك بەو پاپۆڕە ڕۆیشتبن یادگاریان بۆ پاپۆڕ بەجێ هێشتووە داواشیان لە ئێمە کرد یادگاریەکیان بۆ بەجێ بهێڵین، ئێمەش بیرمان لەوە کردەوە شتێکی وایان پێ بدەین کە نیشانەی کوردی پێوە دیار بێت، ئەوەی بە دەستمان کەوت ڕانکوچۆغەیەکی زاخۆیی بوو کە بە شێوەی بادینی دروابوو، لەگەڵ قەلنەو باسکەو کیسەی توتن‌و ئەستێ و بەرد ،ئەو شتانەمان لە مامەند وەرگرتن،چونکە پاراستبونی‌و لای مابوون ئێمەش بە ڕوسی‌و بە کوردی لەسەرمان نوسین بەوشێوەیە: (ئەو ڕانکوچۆغەیە کە بەرگی کوردین لەسەر شێوەی بادینان لەگەڵ قەلنەو کیسەی توتن‌و ئەستێووبەرد یادگارن لەلایەن کوردە پەنابەرکانی کوردستانی عێراق ئەوانەی زیاتر لەدوازدە ساڵ پەنابەر بوون لە یەکێتی سۆڤیەت، ئێستاش بە پاپۆڕی گروزیا دەگەڕێنەوە بۆ نیشتمانیان پێشکەشە بە پێشەنگای ناو پاپۆڕی گروزیا لەگەڵ ڕێزمان (1959/4/14) لەلایەن نوێنەری کوردە پەنابەرەکان، زرار دەرگەڵەییو ئالۆ بارزانی درایە دەستی کارمەندی پێشەنگا (لیزا ئیڤا نۆڤنا).

لە ناو ئاوی دەریای عەرەبی زوو ڕۆیشتین دوایی سوڕاینەوە بەرەو کەنداوی (عومان) لەوێشەوە بۆ تەنگەبەری (هورمز)و بەرەو کەنداوی عەرەبی ڕۆیشتین تا پێمان نایە ناو خاکی نیشتمان عێراقی (14ی تەمووزی 1958)، عێراقی ئازاد کراوی کورو عەرەب عێراقی سەربەرزی شۆڕش. ئەوەی جێگای هەمیشە یادەوەریە لەو کاتەی پێمان نایەوە خاکی نیشتمان هەر لە سەر سنورەوە جەماوەر بە ئارەزویەکی پڕ سۆزانە لە پێشوازیمان بوون‌و پۆل پۆل وەستا بوون چاوەڕوانی گەیشتنی ئێمەیان دەکرد، جەماوەر پێشوازیەکی برایانەی گەرمیان لێکردین‌و بەخێرهاتنەوەیەکی پڕ لە هەست‌و سۆزیان

هەواڵنامەی کتێب

لێکردین کە شایانی ئەوەیە تا مردن لە بیر هیچ کەسێك نەچێت، ئەو پێشوازیە ڕوداوێکی گەشـەداری مێژووییە لە ژیانی کۆمەڵگای عێراقی بەگشتیو برا عەرەبەکان بە تایبەتی.

هیچ شکی تێدا نیە یادی ئەو پێشوازیە مێژوییە دروشمێکـی بـەرزە نـەك هـەر لەلاپـەڕەی مێـژوو دەنوسرێت، بەڵکو نەخشەیەو لەسەر دڵی هەموو ئەو نیشتمان پەروەرانەی لە بەشداری پێشـوازیەکەدا بوونو دەیان دیت هەر لەسەر سنورەوە ئەو خەڵکە لەسەر شەقەماکانو لە سەر لێـواری ئـاوی شـەتی عەرەب وەستابوون بەچەپڵە ڕێزانو بە دەنگێکی پڕ سۆز هاواریان دەکردو نوسینەکانیشیان بە نوسـینی پڕ ماناو جوان بەرز کردبونەوە، ناو ئاوی شەتی عەرەب پڕ بوو لە بەلـەمی پێشـوازیکەران تـا شـاری (بەسرە) ئەو بەلەمانە لەگەڵ پاپۆڕی ئێمە لە ناو ئاودا بوونو هەڵپەڕکیو سەمایان دەکردو هاواریـان دەکرد (بارزانیەکان هاتنەوە لە سایەی زەعیمەوە) هەروەها هاواریان دەکردو بـە نوسـینیش نوسـرابوو (اهلا بك بـارزانی شـعب العـراق يحيـك) لـەو ئاهـەنگو بـەزم وهەڵپەڕکێیە لەناو بەلەمەکانـدا پـێش بگەینە (بەسرە) بەلەمێکی پێشوازی کەران نقومی ئاو بوو چەند گـەنجێکیش لـە نـاو ئـاودا خنکـان کەبووە مایەی دڵتەنگیو ناخۆشیمان.

ئەوەی جێگای خۆشحاڵیمان بوو ڕۆڵە دڵسۆزەکانی سوپا دڵسۆزی خۆیان بەوە نیشاندا کە هـەر لـە سنوری ئاوی عێراقەوە فرۆکەکان نۆبەتداربوون لەگەڵ جەماوەر سەمایان دەکـرد.. لـە نزیـك بەنـدەری (بەسرە) لەسەر لێواری شەت بە هەزاران کەس لە خەڵکی بەسرە لە ڕێ ڕۆیشتن دابوون بـەرەو بەنـدەر دەهاتن بۆ پێشوازیمان.

پاپۆڕی (گرۆزیا) لە بەندەر وەسـتا، بـەڵام چـی سـەروبنی جـەماوەر دیـار نـەبوو ئەوەنـدە خـەڵك داڕژابوونە گۆڕەپانی بەندەر لە پێشوازیمان وەستا بوون، ئەوەی هەرگیز لە یـاد نـاکرێ ئـەو پێشـوازیە گەرمەیە کە لە خوارووی عێراق لە ئێمە کرا پێشوازیەکی هەمیشە زیندوە ئـەو پێشـوازیەی لەلایـەن برا عەرەبەکانەوە لێمان کرا زۆر گەرم ترو بەرزتر بوو لەو پێشوازیەی کەلەلایەن خەڵکی کوردسـتانەوە لێمان کرا، لەو کاتەی پاپۆر لە بەندەر وەستا دەمانبینی خەڵك چیان دەکـردو لـە چ شـادیەك دابـوون بەرامبەر گەڕانەوەی ئێمە بۆ نیشتمان. وەك پێشتر باسم کردوە ماوەیەکی زۆر لـە نـاو دەریـا ڕۆیشـتین ڕۆژی (16/4/1959کاتژمێر 5 ,1)ی دوای نیوەڕۆ پاپۆرەکەمان گەیشتە بەندەری بەسـرە، لـەوێش وەك لە سەرەوە هاتوە جەماوەرێکی ئێجگار زۆر هاتبونە پێشوازیمان هـەمویان لـە بەنـدەر چـاوەڕوانی گەیشتنی پاپۆر بوون، کاتێك پاپۆر گەیشتە بەندەر بینیمان سەدان دروشمی جۆراو جۆر بەرزکرابوونـەوە بەناوی خەڵك هەموو چینو توێژەکان ئامادەی پێشوازیکردنەکە ببوون (کرێکارو جوتیـارو مامۆسـتاو قوتابیو لاوانو ئافرەتان) تەنانەت پیرو پەککەوتەش هەمویان هەسـتی دڵپاکیـان لـە دروشـمەکانیان

هەواڵنامەی کتێب

دەربڕیبوو دیار بوو ئەو جەماوەرە تەواو شادو خۆشحاڵ بوو بە گەڕانەوەمان بۆ خاکی نیشتمان، بە هەمان شێوەش هەمان هەستو سۆزی دڵسۆزانە لە کارمەندانی حکومەتی کۆماری 14ی گەلاوێژ دەبیندرا هەر لەو کاتەی پێمان نایەوە ناو ئاوی عێراق دەسەڵاتدارانی کۆماری بڕیاریان بە فڕۆکەکان دابوو کە لەسەر سەرمان بسوڕێنەوە تا دەگەینە بەسرە، ئەوەی تریان ئەوە بوو لە سەر سنور یەکەم بەلەم کەوەستا بوو کۆمەڵێك ئەفسەری سوپای شۆڕشی 14ی گەلاوێژ بوون چاوەڕێی گەیشتنی پاپۆری ئێمە بوون لەوانە (مقدم علی عبدالعزیز) برای(ڕەئیس عزت ئامێدی)یان لەگەڵدا بوو ئەو کۆمەڵە ئەفسەرەی باسکراو نوێنەرانی سوپای شۆرشگێری کۆماری بوون بەڕێ کرابوون بۆ پێشوازیکردنمان ئەوانو دەستەیەکی ڕاگەیاندنو ڕادیۆو دەزگاکانی تری بلاۆکراوەکانی تری دەوڵەت بەسەر کەوتنە سەر پاپۆڕ بە ناوی حکومەت بە خێرهاتنەوەیان لێکردین، لە دواییدا دەستەی ڕادیۆو ڕاگەیاندن کەوتنەدوانو پرسیارکردن لە ئێمە، یەکەمجار پرسیارێکیان ئاراستەی من کرد وەلاٚمم دانەوە گەرچی ئەوکاتە عەرەبیەکەشم باش نەبوو وە هەروەها کەوتنە پرسیارکردن لەو ئافرەتە سۆڤیەتیانەی لەگەڵ مێردەکانیان هاتبوون من لە ڕوسیەوە بۆم دەکردنە عەرەبی. لە کۆتاییدا بەرپرسی ڕاگەیاندن داوای لێ کردم شتێك ئامادە بکەم بە بۆنەی گەڕانەوەمان بۆ ئەوەی لە بەغدا لە ڕادیۆی بەشی کوردی بدوێمو بلاٚو بکرێتەوە، بەڵێنم پێدانو شتەکەشم ئامادە کرد، بەلاٚم ئەوەندە لە بەغدا نەوەستاین تاکو ئەوەی ئامادەم کردبوو لە بەغدا لە ڕادیۆ بلاٚو بکرێتەوە یاخود بدوێم. بەڵێ گەیشتینە بەسرە پاپۆڕ لە بەندەر لەنگەری گرتو پێپیلکانەی بەردا خوارەوە دیار بوو خەڵکێکی زۆر دەیانویست بەسەر بکەونە سەر پاپۆر، بەلاٚم ڕێگایان پێ نەدرا تەنیا چەند کەسێك ڕێگایان پێدرا بەسەر بکەونە سەرەوە بۆ شاد بونەوە بە کەسو کاریان، جەماوەرێکی زۆریش لە خوارەوە وەستا بوون بە چەپڵە ڕێزانو هەلهەلە سەیری ئێمەیان دەکرد ئێمەش لەسەر مێردرەوەکانی پاپۆڕ هەستی شادیو خۆشی خۆمان دەردەبڕی بەڕاستی ئەوکاتانە لەو کاتە خۆشانەیە کە هەرگیز لە بیر ناکرێ دەبێ ئەوە بڵێین هەستو سۆزی خەڵکی پێشوازیکەر وای لێکردبوین فرمێسکی شادی بڕێژینو بڵێین ئەوە ئێمەین دوای چواردە ساڵ ئاوارەیی دەربەدەری دەگەڕێینەوە خاکی نیشتمان ! بۆ ماوەیەکی زۆر پاپۆڕ وەستا تا کەلو پەلیناو پاپۆڕ گواستراوە ناو شەمەندەفەر ئەو شەمەندەفەرەی تایبەت بۆ گواستنەوەی ئێمە لە بەسرە بۆ (هەولێر) دیارکرابوو، ئێوارە بڕیارِ درا بڕۆینە ناو شەمەندەفەر بێگومان پێش ئەوەی لە پاپۆڕ دابەزین ڕۆیشتمە لای کارمەندانی پاپۆڕ یەکە بەیەکە مالاٚوایم لێ کردنو زۆر بە گەرمی سوپاسم کردن لەبەر ئەوەی لەگەڵ هەمویان ئاشنایەتیم پەیدا کردبوو. دیار بوو کۆمەڵێکی زۆر لەوانەی کەسوکاریان لەگەڵ ئێمە لە ناو پاپۆڕدا بوو هاتبوونە بەسرە بۆ پێشوازی خزمەکانیان، ڕێگایان نەدەدان بەسەربکەونە سەر

هەواڵنامەی کتێب

پاپۆڕو زۆریش لە مێژ بوو وەستابوون، ڕۆیشتمە لای کەپیتان بۆ ئەوەی ڕێگایان بدەن ناوبراو ڕازی بوو، کە خەڵکەکە بەسەر بکەون، کاتێك خەڵکەکە بەسەرکەوتن لەگەڵ خزمەکانیان بەیەك شاد بونەوە زۆر بە سۆزەوە باوەشیان لە یەکتر دەگرتوو یەکتریان ماچ دەکرد، فرمێسکی شادیو خۆشیان دەباراند، لەو دەمەش دوو کەسی خزمی ئێمەش (قادرحاجی حسنو قاسم وەرتی) بە سەرکەوتن لە سەرەتادا نەمان ناسین دوایی خۆیان پێ ناساندینو ڕۆیشتینە لای باوکم لەگەڵمان هاتن بۆ بەغدا، لە کاتی دەست کرا بە گواستنەوە کەل وپەلەکانمان بۆ ناو شەمەندەفەر هێزی بەرگری میللی (مقاوەمە شعبی)بەوکارە هەڵساو دەورێکی کاریگەری نیشاندا لە خزمەت کردنی ئەوانەی لە دەرەوەی نیشتمان گەڕابونەوە وڵات. لەو کاتەی گەیشتینە بەسرە زانیمان (صالح خۆشناو) بەڕێوەبەری پۆلیسەکانی بەندەری بەسرەیە، لەو دەمەی لە پاپۆڕ گواسترایینەوە بۆ ناو شەمەندەفەر ناوبراو بە خۆیو منداڵەکانی هاتنە لامانو لەگەڵمان بەشەمەندەفەر هاتن تا نزیك(ناصریە) لەوێ بە ئۆتۆمبێل گەڕانەوە بەسرە، ناوبراو دۆستێکی زۆر نزیکی باوکم بوو. لە بەسرە بەڕێ کەوتین بەرەو کوردستان ئەوەی جێگای یادگاریو خۆشیە ئەو پێشوازیەی خەڵك بوو کە لە هەموو وێستگەکانی شەمەندەفەر هەر لە بەسرە تا بەغدا جەماوەر بەو دروشمانەی کە هەڵیان گرتبوو لە پێش شەمەندەفەر دەوەستانو خۆشحاڵی خۆیان نیشان دەدا، بەو شێوەیە لە گشت ئەو شوێنانەی ئێمەی پێدا تێپەڕ دەبووین جەماوەر چاوەڕوانی شەمەندەفەرەکەی ئێمەیان دەکرد لەگەڵ وەستانی شەمەندەفەر خۆیانو دروشمەکانیان نزیك دەکەوتنەوە هاواریان دەکرد (بارزانیەکان هاتنەوە بەخێر بێنەوە لە سایەی زەعیمەوە) زۆریان خۆیان دەکوتایە ناو فارغۆنەکان ئێمەیان دەگرتە باوەشو ماچیان دەکردین زۆر بە سۆزەوە. هەروەك لە سەرەوەش باس کراوە ئەو پێشوازیەی لێمان کرا هەر لە بەسرە تا کوردستان گەرمترینو بە سۆزترین پێشوازی بوو لێمان کرا، بۆم هەیە بڵێم ئەو پێشوازیەی لە خوارووی عێراق لێمان کرا لە کوردستان بەو شێوەیە نەکرا ئەوەندەش گەرم نەبوو.

شەوی (4/17) بە درەنگەوە شەمەندەفەر گەیشتە بەغدا لەوێش جەماوەرێکی زۆر لەوێستگەی شەمەندەفەر پێشوازیان لێ کردین، لەکاتی وەستانی شەمەندەفەر یەکێك بەناوی دەوڵەت بە خێرهاتنەوەی لێ کردینو خۆشحاڵی حکومەتی شۆرشی نیشاندا، خەڵکیش تێکرا هاتبونە سەر هێڵی شەمەندەفەر دروشمەکانیان بەرز کردبونەوەو لە پێشوازیمان وەستا بوون، ئەو پێشوازیکەرانەی وەستابوون زۆر لەوانە کەسو کاری ئەوانە بوون کە لە دەرەوە گەڕابونەوە بۆ پێشوازی هاتبونە بەغدا. لەگەڵ ئەو پێشوازیکەرانە براو خزموکەسو کاری ئێمەش ئامادە بوون لەوانە براکانم(عزەتو سلاح)و ئامۆزایەکانم بوون هەر شەمەندەفەر وەستا ئەو جەماوەرە بەقەرپەستانە خۆیان کوتایە ناو فارغۆنەکان

لەگەڵ ئەوانیش براو خزمەکانی ئێمە هاتنە ناو ئەو فارگۆنەی ئێمەی تێدا بووین لەو دەمە خۆشەی بەیەك گەیشتن‌و شادبونەوەدا کەلەو پەڕی شادی دابووین یەکێك لە بارزانیەکان هات‌و گوتی: (ئەوە یەکێك وا لە ئێوە دەپرسێ) کاتێ ڕۆیشتم بینیم (مام دێوانە حمدامین)ە لە دوای چاك‌و خۆشیەکی زۆرگەرمی بە سۆز ڕۆیشتینە لای باوکم لەوکاتەی باوکم‌و مام دێوانە بەیەك گەیشتن بەشێوەیەك باوەشیان بەیەکدا کردبوو ئێمەش خۆمان پێڕانەگیرا فرمێسکی خۆشی‌و سۆزمان دەباراند. مام دێوانە مرۆڤێکی پاك‌و بەوەفا بوو ژیانێکی زۆری لەگەڵ باوکم بەسەر بردبوو، ناوبراو ناسراو بوو بە مرۆڤێکی دڵ پاك‌و نیشتمان پەروەرو ئازاو بەجەرگ وە،لە ناو خەڵك خۆشەویست بوو تا بڵێی مەردوو پیاوانەوچاو نەترس بوو هەموو کاتیش لە پێشەوەی نیشتمان پەروەران دەڕۆیشت بە ئاواتی ئازادی گەل‌و نیشتمان بوو جیا لەوانەش لەگەڵ ئێمە یەك ماڵە بوو جێگای تایبەتی خۆی دیار بوو.

لە بەسرە کورتە بەلێنێکم بە کارمەندانی ڕادیۆ دابوو کە گەیشتینە بەغدا لە ڕادیۆ بدوێم، بەلاّم لەبەر ئەوەی لە بەغدا دوانەکەوتین نەمتوانی ئەو بەڵێنەم جێ بەجێ بکەم. لە دوای پشویەکی کورت لە بەغدا بەڕێ کەوتین بەرەو کوردستان ئەو کەس‌و کارانەی بە پیرمانەوە هاتبونە بەغدا لەگەڵ ئێمە بە شەمەندەفەر بەیەکەوە گەڕاینەوە، کاتێك گەیشتینە (بەعقوبە) شەو زۆر درەنگ بوو ئەوجا لەگەڵ ئەوەشدا جەماوەرێکی زۆر لە پێشوازیکەران وەستابوون چاوەڕوانی گەیشتنی شەمەندەفەری ئێمە بوون، ئەوانیش زۆر بەگەرمی هەستی خۆشحاڵی خۆیان نیشاندا لەوێش چەند قوتابیەکی کورد ئەوانەی لەوێ دەیان خوێند لە(پەیمانگای مامۆستایان) بەسەرکەوتنە سەر شەمەندەفەر لەگەڵمان هاتنەوە هەولێر یەك لەوانە (هەڵگوردئیبراهیم ئاغا) ڕواندزی بوو. بەم شێوەیە شەمەندەفەرەکەمان لە بەعقوبە بەڕێ کەوت بۆ کوردستان.

هەواڵنامەی کتێب

بەشــــی حــەوتــەم

شادبوونەوە بە کوردستان و کەس و کارمان

بەرەبەیانی ڕۆژی(18/4/1959) لەگەڵ دەرکەوتنی گزنگی هەتاو گەیشتینەوە شاری کەرکوکی خۆشەویست بەو بەرە بەیانە جە ماوەر لە چوار دەوری شەمەندەفەر کۆبونەوە بە دروشمە ڕازاوەکانیان هەستی شادیو خۆشیان دەردەبڕی، بە دەنگی بەسۆزی ئەو جەماوەرە هەموومان لەخەو هەستاین کاتێك بینیمان سەربازەکانی سوپای شۆڕش خەڵکیان لادەدا پێیان دەگوتن (ڕێگا بدەن قائد دێت)، پاش ماوەیەك قائدمان بینی هات دیار بوو مرۆڤێکی چوستوچالاك ولێهاتوو بوو لەگەڵ میرحاجو هەندێ ئەفسەری تریش لە شوێنێك وەستان، قائد بەناوی سوپاو لەشکری دووی کەرکوکو ئەفسەرەکانو سەربازە شۆڕشگێرەکانی 14ی تەمووز بە خێرهاتنەوەی لێکردینو شادیو خۆشحاڵی خۆیو سوپاو جەماوەری پیشاندا بەبۆنەی گەڕانەوەمان بۆ نیشتمان وتارێکی زۆر ڕێكو پڕ مانای داو گوتی: (برایانی بەڕێزو ئازیز ئەمڕۆ ڕۆژێکی مێژوویی، پیرۆزە کە ئەو ڕۆژەیە لە دوای چواردە ساڵ ئاوارەییو دەربەدەری برا کوردەکانمان دوور لە نیشتمانو کەسو کاروماڵو منداڵیان دەژیان وا ئەمڕۆ لە سایەی دەستو بردی شۆڕشگێرانی عەرەبو کوردو کەمایەتیەکانو زەعیم بەسەر بەرزی گەڕانەوە ئەوان وا لەبەرچاومانن ئێستا لەسەر خاکی باب و باپیریان پێشوازیان لێ دەکەین، دوبارە بەگەرمی بەخێرهاتنەوەیان لێ دەکەین). لەدوای قائد میرحاج وتەیەکی کورتیدا کەتیایدا سوپاسی حکومەتی شۆڕشو سوپاو کارمەندانو قائدی کرد بە ناوی ئەوانەی لە سایەی شۆڕشەوە گەڕاونەتەوە ئەو نیشتمانەی بە خوێنی شۆڕشگێران ئازاد کراوە هەستی خۆشحاڵی ئێمەی بەدیار خست دەربارەی شۆڕشی 14ی تەمموزی پیرۆز.

ئەوەی جێگای ڕەزامەندیو شادی بوو لەو کاتەی قائد(داود جەنابی) دەدوا جەماوەر یەك دەنگ هاواریان دەکرد (بەخێر بێنەوە برایانی دەربەدەرو ئاوارە با هەربەردەوام بێت یەك گرتنی گەلوسوپا بۆ سەرکەوتن بەسەر نۆکەرانو دەست درێژیکەران، با پتەو تر بێت برایەتی نێوان کوردو عەرەبو نەتەوەکانی تر) ئەوە بوو هەستی جەماوەری شۆڕشگێڕو تێکۆشەر.

ئەوەی دەمەوێت بیڵێم لەو کاتەی جەماوەر هاواریان دەکردو هوتافیان لێ دەدان ئەوەندە بەگەرمیو بەسۆزو ئارەزووەوە سەیرم دەکردن لە خۆشیان تەزیم بە گیاندا دەهاتو فرمێسکی خۆشیو شادیم بە چاواندا دەهاتە خوارێ وامدەزانی ڕۆژی لە دایك بونمە، بەتایبەتی زۆر سەرسام بووم بە ووتە بە نرخەکانی (داود جەنابی). لە دوای وتەکانی قائدی لەشکری کەرکوكو میرحاج شەمەندەفەرەکەمان

کەوتەوە ڕێ بەرەو شارە دێرینەکەی هەولێر، چرای ڕوناکی شارە جوانەکەی کوردستانمان (کەرکوك) جێ هێشت، پێش نیوەڕۆ گەیشتینەوە شارە مێژووییەکەی کوردستان،هەولێری خۆشەویست،لە دورەوە قەلاَّی شار بەدیار کەوت، کاتێك نزیك کەوتینەوە دیار بوو جەماوەرێکی زۆر چاوەڕوانی ئێمە بوون لەو کاتەی شەمەندەفەر لە وێستگەی هەولێر وەستا هەر ئەوەندەمانزانی ئەو خەڵکە وەك سەر لێشێواو خۆیان پەستایە ناو شەمەندەفەر لە فارغۆنەکان بە ژوور کەوتن هەرکەسەو بەدوای کەس و کاری خۆیان دەگەڕان و دەیان پرسی، لەبەر زۆری خەڵك دەرگایەکان گیران نەمانتوانی دابەزین، ئەوەی ئەو کاتە ئەو خەڵکەی بدیبایە توشی سەرسامی دەبوو بە تایبەتی ئەوانەی کەس و کاریان گەڕابونەوە زۆر لە خۆشی و شادیدا بوون لەلایەکی تریش ئەوانەی کەس و کاریان نەگەڕابوەوە دەست لە ئەژنۆو دڵ غەمبار دەگریان بەتایبەتی ئەوانەی نەمابوون و هەندێکیش هەر نەگەڕابونەوە، لەلایەك شین بوو لەلایەکی تریش شایی، ئەوانەی تازیەیان بوو دەگریان و فرمێسکی پەرۆشیان دەباراند ئەوانی تریش کە بەکەس و کاریان شادببونەوە فرمێسکی شادیان دەباراند. ئەوکاتانەم بەلاوە زۆر گران بوو بە پەرۆشەوە سەیری غەمبارەکانم دەکرد، دیمەنێکی زۆر سەیر دەکەوتە بەرچاوانم، ئەو خەڵکە تێکەڵاوی یەکتر ببوون کەس بە کەس نەبوو لەو کاتەدا کارمەندانی دەوڵەت لەگەڵ (میرحاج) هاتن بەگوێرەی ئەو بڕیارەی دەرچووبوو ئەوانەی خاوەن ژن و منداڵن بەرێ بکرێنە هاوینە هەوارەکانی (صلاح الدین و شەقلاَّوە) ئەوەی بێ ژن و منداڵیشە لە هەولێر بمێنێتەوە بۆ ماوەی چەند ڕۆژێك میوانی حکومەت دەبن شوێنیان بۆ دیار کرابوو، بەو شێوەیە داوایان کرد کە ئامادە بین بۆ ئەوەی بەرێ بکرێنە شوێنی دیاریکراویان، هەر ئەوکات ئۆتۆمبێلەکان دیار کرابون بۆ ئەوەی ئێمە بگوازنەوە، ئەوەی ڕاستی بێت زۆر بە پەلە ئێمە بەرێ کراین بۆ شەوکەس نەما هەرکەسەو بۆ ئەو شوێنە نێردرا کە بۆی دەست نیشان کرابوو، بەو شێوەیە لەوێ بلاَّوەیان پێ کردین، ئێمە بەشێك لە ناو خانوەکانی مەسیف داندراین من لە خانوەکەی کوڕی (نوری سەعید) داندرام لە هاوینە هەواری پیرمام، بۆ ڕۆژی دوایی ئەوەندەمان زانی جەماوەر لە گشت ڕوێکەوە ڕوویان تێ کردین بێ پچڕان ئەو خەڵکە لە ڕێگادا بوون دەهاتن بۆ بەخێرهاتنەوەمان، ئەو ڕۆژانەی لەوێ بووین خۆشترین ڕۆژانی ژیانمان بوو لەبەر ئەوەی چواردە ساڵ بوو لە نیشتمان و کەس وکارمان دوور بووین، بۆیە ئەو کەس و کارانەی کە ئێمە لێیان دوور بووین دەستە دەستە لەگەڵ دۆست و ناسیاوەکان دەهاتنە بە خێرهاتنەوەمان، زۆر لە خزمەکان هاتنە لامان لەوان هەندێکیانم نەناسیەوە بۆ نمونە (حمدامین کوڕی مام سیدئاغا)م نەناسیەوە تا پێیان نەگوتم! بەهاتنی ئەو خەڵکە بۆ لامان شادیان لەگەڵ خۆیان دەهێنا، بەلاَّم ئەوەی بەلامەوە نیگەرانی بوو لەو خۆشی و شادیەدا هەستم دەکرد نا تەبایی و ناکۆکی هەیە لە نێوان کۆمەڵە سیاسیەکان، ئەو ناتەباییە ناسازی و

ناخۆشیو دووبەرەکی پەیدا کردبوو، هەستم بەوە دەکرد ئـەو خزمانـەی دەهاتنـە بـە خێرهاتنـەوەمان پێیانەوە دیار بوو هەر هەندێك ڕوویان لەلایەك بوو، لەگەڵ یەك نەدەهاتن بـەڵکو هەریەکـەی لەگـەڵ لایەنەکەی خۆی دەهات بۆ پیرمام.

ئەوەندە ماوەی مانەوەمان لە هاوینە هەواری پیرمام جیا لە کەسو کارەکانمـان بەکۆمـەڵ کەسـانی تریش دەهاتنە لامان ئەوانەی ئارەزویان بوو شتێك لە چونی ئێمە بۆ (سۆڤیەت) بزانن، ئەو کاتە وایان دەزانی ئەوەی بڕواتە سۆڤیەت دەبێتە سیاسیو بیر هەڵگری چەپ!

ڕۆژی سیٚ یەم دەستەیەك لە مامۆستایان لە هەولێرەوە هاتنە لامان مامۆستاکان بریتی بـوون لـە (حیدر عوسمان، ئەنوەر سلێمان، جەواد رەسول، گۆرگیس) لە دوای بەیەك گەیشتن ئەوان دەستیان کـرد بە پرسیار کردن، مامۆستا حەیدەر پرسی: (تەمەنت چەند بـوو کـە ڕۆیشـتیتە یـەکێتی سـۆڤیەت؟) گوتم: (تەمەنم لە نێوان نۆزدە تابیست سالاْن دەبوو کە چوومە یەکێتی سۆڤیەت). دیسان گـوتی: (ڕیٚ ڕۆیشتنتان چۆن بوو و چەندی خایاند تا گەیشتنە سۆڤیەت؟) گوتم: (لە دوای تێـك چـوونی کۆمـاری مهاباد لە کۆتایی ساڵی 1946 تا مانگی4/1947لە کێشە دابووین لەگەڵ کاربەدەستانی ئێـران، ئەو کوردانەی گەیشتبونە ژێر ئالاْی کۆماری کوردستان بە شێوەیەکی تایبەتی هۆزی بـارزان گشـتمان کشاینەوە نزیك سنورەکانی عێراق لە ناوچەکانی مامەشو پیرانو زەرزاو شـنۆو نەغـەدەو دەوروبـەری ورمیٚ، تا ناوەڕاستی مانگی 4/1947 ڕووبەڕووی سوپای ئێرانی لە جەنگدا بووین لە دواییدا ناچـار بووین ماڵو منداڵ بەڕیٚ بکەینەوە عێراق ئێمـەش پێـنج سـەدو بیسـت وپێـنج خۆبەختکـەر لەگـەڵ مەلامستەفا لەکێوەکانی سەر سنورەکانی عێراقو تورکیا ماینـەوە تـا مـانگی 5/1947 لـە دوای ئەوەی ناچار کـراین لـە 24/5/1947لـە عێـراق دەربکـەوین بـەرەو سـۆڤیەت ڕۆیشـتین بەسـەر سنورەکاندا لە19/6/1947لە ئاوی ئاراس پەڕینەوە ناو خاکی سۆڤیەت). مامۆستا پرسی: (دیـارە تۆ خوێندوتە ئایا لە چیت خوێندوە؟) گوتم: (بەڵیٚ خوێندومە، دەتوانم بڵێم ئەو ماوەیەی لەویٚ بـووین لە خوێندن دوور نەکەوتم بەڵکو جیا لە تەواو کردنی زانکۆ لە چەند خوێندنگایەکی تریشم خوێندوە). ئەمجارە مامۆستا ئەنوەر سلێمان پرسی: (ئایا ئەوە ڕاستە ئێوە لـە شـەڕی کۆریـا بەشـداریتان کـردوە مەلامستەفا کراوە بە فەرماندەیەکی پایە بەرز لەو شەڕەدا؟) گوتم: (ئەوەی ڕاستی بێـت وا لـە ئێـوەی دەزانینو بیستومانە، کاتی شەڕی کۆریا ئێمە دوورخرابوینەوەو نـەفی کرابـووین بەسـەر گونـدەکان لـە ئۆزبەکستان مەلامستەفاش وەك هەموومان لەگوندێك دانـدرابوو وەك نـەفی). پرسـیار: (ئایـا وابـوو مەشقی سوپاییان بە ئێوە دەکرد، چونکە نوری سەعید باسی ئەوەی دەکـرد کـەوا سـۆڤیەت مەشـقی سەربازی بە بارزانیەکان دەکاتو فێری چەکی گرانو نوێیان دەکاتو ئامادەیان دەکات؟) وەلاٚم: (بـەڵیٚ

ماوەی دوو ساڵ مەشقی سەربازیان پێ کردین، بەڵام بە داخەوە سودمان لەو هەلە ڕەخساوە وەرنەگرت ئەوانیش وازیان لێ هێناین). پرسیار: (لەوانەی گەڕاونەتەوە چەند کەستان بوون بە شیوعی؟) وەڵام : (دەتوانم بڵێم کەسمان شیوعی نین ئەوەی بزانم یەکێك نەگەڕاوەتەوە شیوعی بێت لەبەر ئەوەی ئێمە لەوێ پەنابەر بووین بە گوێرەی پەیڕەوی ئەوان ئەوەی سۆڤیەتی نەبێت لە ڕیزی حزبی شیوعی وەرناگیرێ، لەلایەکی تریش لەوێ بوون بە شیوعی ئەوەندە ئاسان نیە ئەوەی دەبێتە شیوعی دەبێ پەروەردە کرابێتو بزانێت شیوعی چیە) ئەو مامۆستایە لە دوای وەڵامەکەی من دایە قاقای پێکەنینو گوتی: (بەزیادی خێرم نەکرد دیارە چۆن ڕۆیشتوون هەر ئاوهاش هاتونەتەوە!) بەڕاستی زۆر پەست بووم، بەڵام میوان بوو بۆیە ڕێزم لێنا. ئەوجارە مامۆستا جەواد ڕەسول پرسی: (کەس لە ئێوە لە کۆلیژەکانی زانستی نەتان خوێندوە؟) وەڵام: (نەخێر لەبەرئەوەی ئێمە کە چووینە ئەوێ تەنیا چەند کەسێکی خوێندەوارمان لەگەڵدا بوون ئەوانیتر بە تێکڕایی نەخوێندەوار بوون، مرۆڤیش ئەگەر بە پیری بخوێنێ فێری هیچ شتێکی وا نابێت ئەگەرچی زۆریان هەوڵدا فێرمان بکەن، بەڵام هەرئەوەندە فێربووین ئەوەی هێناومانەتەوە، وە لە ڕووی زانستیش هیچ). پرسیار: (لەوکاتەی پێتان ناوەتەوە خاکی نیشتمان لە بەسرەوە تاکو ئێرە هەست بەچی دەکەیتو ڕەئیت بەرامبەر دەستەلاتی حکومەتی شۆڕشی 14ی تەمموز چۆنە؟) وەڵام: (ئەوەی ڕاستیە لەو پەڕی شادی دام بەو سەربەستیە، ئەوەی گەل دەستی کەوتووە تێیدا دەژیت، ئەو یەکگرتنو برایەتیەش جێگای پیرۆزباییە، ئەو برایەتیەش لەوە بەدیار کەوت لەوپێشوازیەئەوەی لە خواروی عێراقەوە لێمان کرا، ئەوەش وادەگەیەنێ دەبێ سەرکردایەتی شۆڕش نیازیان خزمەتی گەلو وولات بێت، هیوادارم هەربەو نیازە بنو برایەتیش هەربەهێزترو پتەوتر بێت).پرسیار: (بیروڕات بەو دروشمانەی دەیان بینیو ئەو هوتافانەی خەڵك چۆن بوو؟) وەڵام: (دەربارەی دروشمەکان ئەوە ئارەزوی خەڵکەو هەست بە ئازادی دەکەن ئەوەش هەنگاوێکی زۆر باشەو جێگای خۆشحاڵیەکە دەتوانن بیروڕای خۆیان دەربڕن، بەڵام دەربارەی هوتافەکان وا هەست دەکەم دوور نیە لە داهاتوو ببنە هۆی نا ڕەزامەندی نێوان کۆمەڵە سیاسیەکان، هەرچەندە ئێمە تازە هاتوینەتەوە زۆر شارەزای کارو کردەوەکان نین ئەوەی دەبینم سوپا دەڕواتە سەرەوەو سەربازەکان لەناو ئۆتۆمبێلەکان هاواریان دەکرد (ماکو زعیم الا کریم،حزب الشیوعي للامام ديمقراطية والسلام) ئایا عبدالکریم تادوایی لەگەڵ ئەو هوتافانەی دووەم دەڕوات؟ دەبێ ئەوە دیاربێت ئەو مرۆڤە چیە؟) مامۆستا جەواد وەڵامی دامەوەو گوتی: (ئەوە نازانمو دیار نیە تا کەی لەگەڵی دەڕوات!). دوا پرسیار مامۆستا جەواد پرسی: (وەك دیارە هێشتا حزبی نیت نیازت هەیە بڕۆیتە ناو ڕیزی یەکێك لەو حزبانەی کە هەن؟) وەڵام: (ئەوەی ڕاستیە لەو بارەیەوە ناتوانم پێتان بڵێم بەڵێ یان نا لەبەرئەوەی هێشتا هیچ نازانم لە دوای ماوەیەکی

تر بە دیار دەکەوێتو وە لێتان ناشارمەوە مارکسیم).

لە دوای ئەو دانیشتنە درێژ خایەنە لەگەڵ مامۆستایان وام هەست کردو دیاریش بوو بە ڕەزامەندی هەستانو ڕۆیشتن وتیان ماندومان کردی، بەڵام ئەو دانیشتنە کۆمەڵێك شتی گرنگی داینە دەست زۆر سوود بەخش بوو جێگای سوپاسمانە.

لەو دیدارە بۆم بەدیارکەوتو هەستم پێ کرد شتیان زۆر بیستبوو پێش بێنە لای من لە قسەکانیان دیار بوو (ئەنوەر سلێمان) خۆڕایی نەی گوت ئەوە ڕاستە چۆن ڕۆیشتوون ئەوهاش هاتونەتەوە. ئەوەندە ڕۆژانەی لە پیرمام میوانی دەوڵەت بووین زۆر شت هەبوو بنوسرێت ئەوەی زۆر گرنگ بێت ئەوە بوو لەوکاتەدا سوپا لە ڕێگادا بوو بۆ ناوچەی ڕاوندوز وا بەدیار دەکەوت مەترسی هەبێت لە سەرەوە، ئەوەی بەدیار دەکەوت ئۆتۆمبێلەکانی سوپا ڕازاوە بوون بە دروشمی نایاب وپڕمانا، بۆ نمونە یەکێك لە دروشمەکان نوسرابوو (سوپای شۆڕش پاسەوانی گەلو نیشتمانە)، هەروەها لە یەکێکی تر نوسرابوو (سوپاو گەل پارێزەری دەسکەوتەکانی شۆڕشن) زۆر دروشمی تریش دەبیندران، ئەمانە جێگای دڵخۆشی بوون، بەڵام نەمبینی بەناوی هاوپەیمانەکانو ڕێکخراوەکان شتێك هەبێت کە سەنگەری پتەوی پاراستنی دەستکەوتەکانی شۆڕش بێت کە جێگای متمانە بێت نەك هەر بە دروشم.

بێگومان پێش لە سۆڤیەت بگەڕێینەوە (ڕەسول ناجی) هاتەلامو داوای کرد کە دەگەڕێینەوە هەولێر بڕۆمەماڵیان ناونیشانی ماڵەکەیو نامەیەکی پێدام بۆ منداڵەکانی، ئەو ڕۆژەی لە پیرمام ڕۆیشتمە هەولێر بۆ سەردانی باوکم لە وێش بە گوێرەی ناونیشانی پێم بوو ڕۆیشتمە ماڵی مام ڕەسول شتەکانم بە ئەمانەتەوە پێدان زۆر کەیفیان هات یەکێك لە کوڕەکانم بینی کەناوی (فوئاد) بوو لەگەڵ دایکی پێم ڕاگەیاندن کە هەندێ شتی بەبەرید ناردوە نازانم گەیشتووە یان نا؟ گوتیان نەگەیشتووە. هەر لەو گەشتە چاوم بەقوتابیەکی خزمم کەوت: (قادرملا ئەحمەد) بوو لەگەڵی ڕۆیشتمە بارەگای یەکێتی قوتابیان لەگەڵ لێپرسراوی یەکێتی قوتابیان (صلاح حاجی سەعید) دوامو گفتووگۆم کرد ناوبراو داوای کرد بەشداری کۆبونەوە فراوانەکەی کەرکوك بکەم بۆ ئەوەی ئەو باسەی بۆ ئەوانم کرد لە بارەگاکەیان لە کۆبونەوەکەی کەرکوك بۆیان بدوێم، بەڵێنم پێدانو ڕازی بووم بەشداری کۆبونەوەکە بکەم، بەڵام ئەوەی بووە کۆسپو ڕێك نەکەوت بڕۆم بۆ ئەو کۆبونەوەیە لە کاتی دیاریکراودا ئەوە بوو ئێمە گەڕاینەوە دەرگەڵە بەپێی ئەو بڕیارەی کە هەرکەسەی بگەڕێنەوە گوندەکانیان، ئەوە بوو ئێمەش گەڕاینەوە دەرگەڵەو ڕێك نەکەوت بڕۆمە کەرکوك. بەڵێ لە بارەگای قوتابیانی هەولێر بەدرێژی باسی سۆڤیەتو قوتابیانی ئەوێم بۆ کردنو وەڵامی زۆر پرسیارم دانەوە، هەندێك شت لایان ڕۆن نەبوو دەربارەی ژیانی سۆڤیەت بۆم روون کردنەوە، بۆ ڕۆژی دوایی (جەواد کوڕی رسول) خۆیو منداڵەکانی

هاتنە لامان داوایان کرد بڕۆینە لایان لە هەولێر ناوبراو گوتی: (بەیانی دێم دەتان بەم میوانمان دەبن ئێوارەش دەتان هێنمەوە). ئەوە بوو جەواد هاتو ئێمەی برد بۆ هەولێر لەماڵیان میواندارییەکی زیاد لە پێویستیان کردین جێگای ڕەزامەندیمان بوو. ئەوەی جێگای یادەوەرییە ئەو ڕۆژانەی لە مەصیف صلاح الدین بووین، ڕۆژێکیان لەگەڵ دایکی منداڵەکانم دەدوام بە ڕوویەکی زەردەخەنەوە لە پێشم وەستاو گوتی: (وا دیارە نەت دەویست لەگەڵت بێم بۆ عێراق بۆیە دەت گوت خانووەکانمان ئەوهاو ئەوهان ئێستاش دەبینم خانووەکانی ئێرەش جیاوازیان نیە لەگەڵ خانووەکانی سۆڤیەت). پێم گوت: (بەدبەخت تۆ لێرە میوانی ئەو خانوانەی تێیدا دانیشتوین ئەوە خانوی وەزیرەکانن هاوینان دێن لێرە ڕادەبوێرن، لە دوای چەند ڕۆژێکی تر دەڕۆینەوە ناو ئەو خانوانەی لەوێ باسم بۆ کردی من ڕاستیم پێ گوتوی نەك بۆ ئەوەی لەگەڵم نێیت بۆ عێراق،بەڵکو بۆ ئەوەم بوو نەڵێیت پیاوەکەم فریوی دامو ڕاستی پێ نەگوتم. لە پاش چەند ڕۆژێك مانەوەمان لە پیرمەم وەك میوان لە هاوینە هەواری مەسیف ئاگادر کراین بڕۆینە هەولێر بۆ لای میرحاج، کاتێك ڕۆیشتینە لای ناوبراو پێی ڕاگەیاندین کە هەرکەسەی دەتوانێ بڕواتەوە شوێنی خۆی لە دواییدا ئەوەی بیانەوێت لەسەرکار دابمەزرێت بابێن ناویان بنوسن بۆ دامەزراندن، لە دوای چاوپێکەوتنی میرحاج ڕۆیشتمە لای باوکم بۆ ئەوەی لەبارەی گەڕانەوەمان کاتێك دیار بکەین لەوێ ڕێك کەوتین کە دووسێ ئۆتۆمبێل بگرن ئەوان لە هەولێر بێن بۆ پیرمامو ئێمەش هەڵبگرنو بگەڕێینەوە دەرگەڵە لەوێ ڕۆژوکات دیاریکران ئەوکارە بە (صلاح)ی برام سپێردرا بۆ ئەوەی منو حمدامین لەکاتی دیاریکراودا ئامادە بین بۆ ڕۆیشتن.

ڕۆیشتنەوەمان بۆ دەرگەڵە

لە ڕۆژی (1959/4/27) سەرلەبەیانی لە هاوینە هەواری صلاح الدین بەڕێ کەوتین بەرەو ناوچەی ڕواندز بۆ شوێنی ژیانی هەمیشەیمان بەو ڕێگا دڵگیرەی کوڕێو شەقڵاوەو حریرو سپیلكو خەلیفانو گەلی عەلی بەگدا تێپەڕین بە سێ ئۆتۆمبێل، ئەوکاتەی لەناو شەقڵاوە دەڕۆیشتین منداڵەکانم دەیان گوت: (ئێرە زۆر خۆشە)، بەڵام کە گەیشتینە گوندی باویان (صلاح)ی برام بە خێزانمی گوت، گوندەکانی ئێمەش بەم شێوەیە بێ دارو ئاون هەر لەگوندی باویانەوە ئەو ئافرەتە بە داماوی مایەوە تا گەیشتینە تاقگەی ناو گەلی عەلی بەگ، لە ناو گەلی عەلی بەگ دابەزین هەندێ وێنەمان گرت ئەوکاتە خێزانم بە دەنگ هاتەوەو زۆر بە ئارەزووەوە سەیری دیمەنی گەلی عەلی بەگی دەکرد بەشێوەیەکی تایبەت ئەو شەقامەی بە بن شاخەکەدا دەڕوات کە ئێمەی پێدا پەڕیبوینەوە، لەوێ دەرچوین گەیشتینە دەشتی ڕواندز ئێستا پێی دەگوترێت دەشتە دیان کاتێك گەیشتینە (گەروی سۆرە پەلۆکێ)، ڕواندز بەدیارکەوت بە منداڵەکانم گوت (ئەوەیە ڕواندز)، گەیشتینە (خەلکان) ئێمە

لەگەڵ باوكم لامانداية ڕواندز بۆ چاوپێكەوتنی قائمقام‌و فەرماندەی سەربازگەی ڕواندز ئەوانی تریش بەرو حافیز ڕۆیشتن، لە دوای سەردانەكەمان بۆ ڕواندز ئێمەش زۆر دوا نەكەوتین‌و ڕۆیشتین بۆ حافیز دیار بوو جەماوەرێكی زۆر هاتبوونە پێشوازیمان، لە كاتێكا ئۆتۆمبێلەكەمان وەستاو باوكم دابەزی بوو بەتەقەی خۆشی كۆمەڵە تفەنگێك تەقەیان دەكرد، ئەوەی شیانی باسە پێشوازیەكی گەرمان لێ كراو لەگەڵ پێشوازیكەران یەك بەیەك باوەشمان بەیەكدا دەكردو بەخێرهاتنەوەیان دەكردین‌و خۆشحاڵی خۆیان نیشان دەدا.

لەوكات‌و ساتە خۆشەدا (حمدامین ئاغای ناوپردانی)گەیشتە حافیز ئەویش هاتبوە پێشوازیمان لەگەڵ ئێمە هاتە دەرگەڵە، لەگەڵ باوكم بە سواری ولاخ ڕۆیشتین ئێمە هەموومان هەولێكی زۆرماندا دایكی منداڵان بە سواری وولاخ بڕوات، بەلاَم سوار نەبوو بە پێیان كەوتە ڕێ ڕێگاش دوورو هەوراز بوو، تا بەسەر كەوتینە سەر(زیخان) تاریك داهات، بەلاَم تا بلێی هیلاك‌و ماندوو ببوین لەگەڵ ئەو ئافرەتە ئەوجاش سواری وولاخ نەبوو، لەگەڵ بەسەركەوتنی سەر زیخان (نەجمەی مام سەعید بەگ) لە گوندی چرای لۆكسی هێنا بە پیرمانەوە لەبەر ئەوەی تاریك داهاتبوو ناوبراو پێشمان كەوت سەرەو ژێر بەرەو گوند شۆڕ بووینەوە ناو گەلی‌و بەرەو گوند سەركەوتین‌و گەیشتینە ناو گوند بەو ماندوو بونەی لەگەڵ دایكی منداڵان توشی هاتبوین كە گەیشتینە بەر دەرگای ماڵەوەمان بە دایكمیان گوت (ئەوە زرار)ە هەرچاوی بەمن كەوت لە شوێنی خۆی كەوت‌و بێ هۆش كەوت،گوتمان تەواو بوو لە دوای ماوەیەك وەخۆی هاتەوە وەك سەرلێشێواوێك هەستاوەو باوەشی لەمن گرتوو وەك باران فرمێسكی دەباراندو دەی گوت: (ئەوە تۆی ماوی؟ بە ئێمەیان گوت زرار لە ڕێگا مار خواردویانە!) بێ شكە ئەوەش پڕوپاگەندەی نەیارانی ئێمە بوو بلاَویان كردبۆوە، ئەو پڕوپاگەندەیەی نەیاران مەرامێكی گلاَویان هەبوو لێی، بەلاَم لە مەرامە پوچەڵەكەیان سەرنەكەوتن. دیار بوو دایكم زۆری هەولْدا منداڵە بچوكەكان بگرێتە باوەش‌و ماچیان بكات ئەوانیش خۆیان دەپچڕیەوەو نەدەچونە لای دەگریان لەبەر ئەوەی نەیان دەناسی، وە زۆر بە ووردی سەیری دایكی منداڵەكانمی دەكرد دەیدی وا بێ دەنگ دانیشتوە مەگەر من بمدوانبایە یان لەگەڵ منداڵەكانی قسەی كردبا ئەگینا كڕو مات دانیشتبوو هەر ئەوەندەم زانی دایكم گوتی: (ڕۆڵە زرار ئەو كەڕو لاڵە چیە هێناوتە؟ ئەوە كەنگێ فێری كوردی دەبێت‌و دەتوانێ وەك ئێمە قسە بكات؟ ئەی قوڕم بەسەری تا ئەوە فێری كوردی دەبێت‌و قسە لەگەڵ دایكت بكات من نامێنم). پێم گوت: (دایە غەم مەخۆ ئەوە زۆر زوو فێری هەموو شتێك دەبێ خۆشت نازانی چۆن ئەوەندە زوو فێربووە!).

ئەوەی شایانی باسە ئەو شەوە ئەوەندە خەڵك هاتبونە دەرگەڵە جێگای بەتاڵ نەمابوو هەموو

ماڵەکان پڕ ببوون لە میوان، خەڵکێکی زۆری گوندەکان هاتبوون بەو شەوە شایی دەگەڕاو ڕەش بەڵەك گەرم بوو، بەیانی ڕۆژی دوایی لەگەڵ گزنگی هەتاو ئەو جەماوەرە زۆرە دارژایە شوێنی شایی کردن دەستە دەستەش خەڵك هەردەهاتن، دەتوانم بڵێم دەرگەڵە لە هیچ کاتێك ئەوەندە خەڵکی تێدا کۆنەبۆتەوە ئەمە یەکەم جار بوو دەرگەڵە ئەوەندە خەڵکی تیادا کۆببێتەوە، خەڵك ڕۆیشتنە شوێنی ئاهەنگو شایی باوکم لەگەڵ (حمدامین ئاغای ناوپردانی)و کۆمەڵێك کەسی تر سەرکەوتنە گەڕەکی قەلآت بۆ دیدەنی (میرحمدامین بەگ) ناوبراو ئامۆزای باوکم بوو مرۆڤێکی بەتەمەن بوو لەوکاتەی ئێمە گەڕاینەوە نەخۆش بوو لە ناو جێگا کەوتبوو، بەنیاز بووین شەو بڕۆینە لای، بەڵام لەبەر میوانان بەتایبەتی ئەو میوانانەی لە دورەوە هاتبون ڕێك نەکەوت بڕۆینە لای ئەو پیاوە ناودارەی لە مێژ بوو لێی دوور کەوتبوینەوە، دیارە پێش ئەوەی باوکمو ئەو کۆمەڵە کەسێك لەگەڵی بڕۆنە لای (میر)، ناوبراو داوای کردبوو بیبەنە سەربانی بۆ ئەوەی لەو شوێنە بەرزە ئەو خەڵکانەی کە هاتوون بیانبینێ، کاتێك بەسەر کەوتینە قەلآتیۆ گەیشتینە لای ئەو پیاوە ناودارە لە ناو نوێنەکانی باوەشی بۆ باوکم کردەوە زۆر تووند لە باوەشی گرت فرمێسکی شادی دەباراند، چەند جارێك گوتی: (ئۆخەی خۆ نەمردم ئێوەم دیتەوە ئەوە منم نەمردووم ئێوەم دیتەوە!) لە دواییدا منیشی گرتە باوەشو ماچی کردمو گوتی: (خۆ ئەتو ناوت بە مردوو هاتبوو ئێستاش الحمدالله وا بە سەلامەتی هاتیەوە)، ئەوجا بەخێرهاتنی لە هەموو میوانەکان کردو بالیفیان بۆ داناو پاڵی دایەوەو دەستی کرد بە قسە کردنو گوتی: (سلێمان ئەوها نەخۆش نەبووام دەهاتمە هەولێر، بەڵام نەخۆشی ڕێگای نەدام نەمتوانی بێم ئاواتم ئەو ڕۆژە بوو نەمرم تا چاوم پێتان دەکەوێتەوە، ئەوا مەرامم بەدی هات ئەمڕۆ ئەو ڕۆژەیە ئەوەی خواستی من بوو).

ئێمە لەو قسە خۆشانە دابووین لەگەڵ ئەو پیاوە مەزنە لەوکاتەدا هاتن بەباوکمیان ڕاگەیاندو گوتیان زۆر میوان هاتوون، ناچار ڕۆیشتینەوە لای میوانەکان، شاییو هەڵپەڕکێ بەردەوام بوو لەلای میوانەکان بووین ئەوەندەمان زانی گوتیان شەڕە لە ناو شایی لەسەر وتاف بەگژیەکدا چوونو بۆتە شەڕ کە هی پارتایەتیو شیوعیایەتیە، باش بوو زوو پێراگەیشتم ئەگینا دوور نەبوو گەورەتر بێت خۆشبەختانە توانیمان لێکیان دوور خەینەوەو تێیان بگەیەنین کە ئەوە کارێکی ناپەسندو نا ڕەوایە دەبێ ئەوە بزانن تێبگەن تەنیا یەکێتیو برایەتی بناغەی گەیشتنە بە ئامانج ئەو ئامانجەی بۆی هەوڵ دەدەین، هەرکاتێك ئێوە یەك بن دوژمن هەوڵ دەدات ڕیزەکانتان ئاڵۆز بکات بۆ ئەوەی نەگەن بەو ئاواتەی بۆی دەچن، لە دوای ئەو قسانەی لەگەڵم کردن دەستیان کردەوە ملی یەکترو ڕۆیشتنەوە ناو شایی.

ڕۆژی دووەمی گەڕانەوەمان بوو بۆ دەرگەڵە نامەیەکی (حزبی شیوعی) ڕێکخراوی ڕواندز بۆ

(عزەت)ی برام هات تیایدا نوسرابوو بەپەلە خۆیو ئەو چەکدارانەی کە هەن بگەنە ڕواندز لە (سیدەکان) شەڕە، (عزەت) یەکسەر لەگەڵ کۆمەڵێك چەکدار ڕۆیشت بەمەرجێك زۆری ئەو چەکانەی پێیان بوون هی ئەوە نەبوون بیان بەن بۆ شەڕ لەگەڵ ئەوشدا هەر ڕۆیشتن، ڕۆژی دواتر ئێوارە درەنگ نامەیەکی بەپەلەش بۆ من هاتبوو لەلایەن ڕێکخراوی ڕواندزی حزبی شیوعیەوە لە خوارەوەش بەناوی (حسێن خەباز) مۆرکرابوو نەك بەناوی ڕێکخراو! بەلامەوە زۆر سەیر بوو ناوبراو داوای کردبوو ئەوکەسانەی دەتوانن چەك هەڵگرن بیانهێنن بۆ حافیز بۆ ئەوەی چەك وەربگرن، بە گەیشتنی ئەو نامەیە ئاهەنگ و شایی تێکدرا، (عزەت) لەگەڵ سی چەکدار ڕۆیشتو ئەوانی تریش ئاگادار کران بڕۆینە حافیز بەپێی ئەو ڕۆشناییە خەڵکێکی زۆر ڕۆیشتنە حافیز بۆ ئەوەی چەك وەربگرین، لە حافیز چاوەڕوانی هاتنی چەك بووین، باوکمو (جەلال) بەگیش هاتبوون لەگەڵ چەند ڕدێن سپیەکی گوند (ئیبراهیم بەگ، حەسەنی بوکە فاتێ، محمود بەگی وەسمانی، خدری حەسنە کەڕی) ئەوانەش دەیان ویست چەك وەربگرن، کاتێك (علی مەکتەبە) بە جێبێکی سوپایی هات وەستا دیتی ئەو هەموو خەڵکە هاتوون زوو گوتی: (بۆ ئاگاداری چەك بە پارتیەکان نادرێت باشتر ئەوەیە ئەوەی پارتیە بڕواتەوە؟!).

پێم گوت: (کاك علی ئەو خەڵکەی هاتوون لە ژێر چاودێری باوکم هاتوون بە ناوی حزبایەتی نەهاتون ئێمە لێیان بەرپرسین). ناوبراو بەلوت گرژیەوە گوتی: (خۆت ماندوو مەکە نایێت، با پارتیەکان چاوەڕێ نەکەن چەك بۆ ئەوان نیە، ئێمە وا هەوڵ دەدەین هۆزایەتی بن بڕ بکەین کەچی ئێوە بەنیازن نوێی بکەنەوەو نوێ ناکرێتەوە). علی ئەو قسانەی کردو ڕۆیشت.

جەلال بەگ گوێی لە مشتومڕی منو علی بوو لە هەڵوێستە چەوتەکەی علی مەکتەبە بە پەستی بە باوکمی گوت: (کاکە من دەڕۆمەوە) ئەوەندەی باوکمو من هەوڵمان دا نەڕواتەوە کەمێکی تر بوەستێو ئەگەر هاتن چەکیان بەپارتیەکان نەدا ئێمەش وەری ناگرینو دەگەڕێینەوە هەوڵدانەکەمان بێ سوود بوو خۆی گەڕایەوە، بەڵام ئەوانی تر مانەوە لای ئێمە. لە دوای گەڕانەوەی (جلال بەگ) بۆ دەرگەڵە بە نیگەرانی من زۆر ئاڵۆز بووم زۆر بە ووردی کەوتمە بیرکردنەوە دەبێ ئەو ناکۆکیەی نێوان شیوعیو پارتی ئەوەندە ناساز بێت وەك لە هەڵوێستی علی مەکتەبە ڕەنگی دایەوە؟ ئەگەر بەم شێوەیە بێت چاوەڕوانی مەترسی لێ دەکرێت لە داهاتودا. من لەو ئاڵۆزیە دابووم (نوری تاڵەبانی) بەرپرسی مقاوەمەی شعبی ناوچەی ڕواندز گەیشتە حافیز، لە دوای یەکتر ناسین پێم ڕاگەیاند ئەو خەڵکەی هاتووە چەك وەربگرنو بڕۆنە بەرەکانی شەڕ لەژێر فەرمانی شیوعیەکان کەچی کەسیشمان شیوعی نین ئەگەر چەك وەرگرتن بەو شێوەیە بێت کە علی مەکتەبە کەمێك پێش ئێستا پێی ڕاگەیاندین ئەوا

هەواڵنامەی کتێب

گشتمان دەرۆینەوە ئەو چەکە وەرناگرین، وە تیم گەیاند کـەوا ئێمـە تـازە لـە سـۆڤیەت هاتوینەتـەوە نامانەویٚ ئەو خەڵکە لێك جیا بکرێتەوە، چونکە بەناوی پارتی نەهاتووین چەك وەربگـرین بـەڵکو لـە لیستی شیوعیەکان داندراوین. (نوری تاڵەبانی) پیاوێکی وریاو وشیار بوو بەتـەواوی تێگەیشـت مـن چیم پیٚ گوت ناوبراو بەڕویەکی خۆشەوە گوتی: (ئێمە چەك بە ئێوە دەدەیـن ئـەوەی ئێـوە بـاوەڕی پـیٚ دەکەن چەکیان دەدەینیٚ خوای دەکرد هەرهەمویان پارتی دەبوون).

نوری تاڵەبانی لەگەڵ باوکم کەوتە قسەو باوکم پێی گوت: (ئەوەی لەگەڵ ئێمە هاتبێتو سـەر بـە ئێمە بێت هەرچیەکی بێت لە ژێر فەرمانی ئێمەیە، ئێمەش ئۆباڵی هـەڵ دەگـرین هـەر ڕوداوێـك ڕوو بدات ئێمە لێیان بەرپرسین). دیارە علی مەکتەبە گوتویەتی با پارتیەکان بـڕۆن چـەکیان پـیٚ نـادەین ئەگەر وابێت ئەوا ئێمەش چەك وەرناگرینو دەگەڕێینەوەو دڵی خەڵکەکەمان ناشکێنین. نوری تاڵەبانی لە دوای قسەکانی باوکم کەمێك وەستا زۆر بە ڕێزەوە گوتی: (مامە گیان نابوایە ئێوە ئەوەندە ئەزیەت بخۆن بێن بۆ ئێرە ئەی ئەو هەموو لاوە چین با ئەوان ئەو ئەرکـە بخەنـە سـەر شـانیان)، دوبـارە (نـوری تاڵەبانی) بە منی گوت: (ئێوە ئەو چەکە وەردەگرنو بەرپرسـیارن ئـەوەی جێگـای بـاوەڕی ئێـوە بێـت جێگای باوەڕی ئێمەشە، ئێمە ئەو خەڵکە لەڕێگای ئێوەوە دەناسین، پێویست بەوە ناکـات ئـەوە کیـەو چیە ئێوە خۆتان دەزانن). هەروەها گوتی: (کاکە بەپەلە ناوەکانیان لـە لیسـتێك بنوسـنو ئامادەیـان بکەن ئێستا لەوانەیە ئۆتۆمبێلی دابەشکردنی چەك دەگەنە ئێرە ئەوەی ناوی لە لیست دابێـت چـەکی پیٚ دەدرێت). لەسەر داوای (ملازم نوری) پیاوەکان ناونوس کرانو لیست ئامادە کرا چاوەڕوانی هـاتنی چەك بووین، لە دەوروبەری نوێژی نیوەڕۆ ئۆتۆمبێلەکان گەیشتن هەر زوو (ملازم نوری) داوای لیسـتی ناوەکانی کردو گوتی: (برایان ڕیز بن هەریەکەی تفەنگو پەنجا فیشەك وەرگرن)، چەك هەڵگرەکان ڕیز بوون یەك یەك چەکیان وەرگرت لەو دەمەشدا ئەو دوو سیٚ ڕیـش سـپیە داوای چـەکیان کـرد،(مـلازم نوری) لەگەڵیان کەوتە قسە پێی گوتن: (مامە پیرانی ئازیز ئێمە چۆن ڕازی دەبین ئێوە چەك هەڵگرنو نۆبەت بە ئێوە بگرین، نەخێر ئێوە هی ئەوە نین تەمەنی ئێوە هی ئەوەیە خزمەتتان بکەین، ئـەوە ئـەو کۆمەڵە گەنجە ڕێكو چالاکانەی وەستاون دەبیٚ لە جیـاتی ئێـوە نۆبـەت بگـرن ڕازی نـابین ئێـوە ئـەو ئەزیەتە بخۆن).

وەلاٚمی پیرەکان ئەوە بوو: بۆچ وادەزانن ئێمە پەك کەوتەینو بیٚ هێزین قەت خۆمان بـەو گەنجانـەی چەکتان پێداون ناگۆڕینەوە، کاتێك زانیان چەکیان پیٚ نادرێت زۆر بە نارەزامەندی گەڕانەوە دەرگەڵـە، دیار بوو (ملازم نوری) هەستی کرد پیرەکان لە هەڵوێستی ئەو دڵ ڕەنجاون ڕۆیشتەوە لایانو لەگـەڵیان دوا دڵی دابونەوەو ڕازی کردبوون. لەو ڕۆژەی چەکمان وەرگـرت لەگـەڵ کەلوپـەلو خواردەمـەنی ڕۆژی

هەواڵنامەی کتێب

دوایی بەیانی زووکۆمەڵێك لەو کەسانەی چەکیان وەرگرتبوو دەست نیشانم کردبوونو لەگەڵ خۆم بردن بەرەو (سیدەکان) ڕۆیشتین بۆ ئەوەی بگەینە ئەو کۆمەڵە چەکدارەی لەگەڵ (عزەت)ی برام ڕۆیشتبوون بۆ سیدەکان بەو نیازە لە حافیز دەرکەوتین (عزیزی مام سیدئاغا) لەلای برادەرانی حافیز مایەوە، ئێمە بەڕێگای (ڕوستێ)دا ڕۆیشتین گەیشتینەکۆسپەکانی (شارناسی)و تێپەڕین لە نزیك گوندی (چۆمبالۆك) گەیشتینە ئەو نوێنەرانەی نێردرابون بۆلای یاخی بووەکانو دەگەڕانەوە، (حاجی تاهیر ڕواندزیو حەسەنیکوڕی) لەلایەن حکومەتەوە بەڕێ کرابوون، (حاجی تاهیر)مرۆڤێکی ناسراوی ڕواندز بوو ڕێزێکی زۆری هەبوو لە ناو خەڵکی ڕواندز، هەروەها کوڕەکەشی (حسن)، خۆشەویست بوو لەناو کۆمەڵو پیاوێکی ووشیارو پێگەیشتوو بوو ناوبراو ئەندامی لیژنەی حزبی شیوعی بوو لە ڕواندز کەسایەتیەکی ناسراو بوو. لە کاتێك لە ڕێگا بەیەك گەیشتین ئێمەیان بینی کۆمەڵێك چەکدار لە ڕێگای (روستێ)وە بەرەو سیدەکان دەڕۆین (حەسەن) ڕایگرتینو منی جیا کردەوەو گوتی: (مەڕۆ بۆ سیدەکان پێویستیان بە ئێوە نیە لەشکرێکی زۆر گەیشتۆتە ئەوێ، پێم باشە ئێوە بگەڕێنەوەو بچن پاسەوانی لە پردەکانی ڕێگای گشتی بگرن هەر لە پردی گەلاڵەوە تا پردی خەلکان، لەگەڵ ئەو شوێنانەی پێویستیان بە پاراستن هەیە)، هەروەها ناوبراو گوتی: (بەڕاست نازانم تۆ بڕۆی بۆ سیدەکان لەسەر داوای من ئێوە بگەڕێنەوەو پاسەوانی لەو شوێنانە بگرن کە پێم گوتن). لەوێ لەسەر ڕاسپاردەی (حسن) گەڕاینەوە حافیز، بەلاَم پێش ئەوەی بگەڕێینەوە یەکێکمان بۆ لای (عزەت)ی برام نارده سیدەکان بۆ ئەوەی پێی بلّێ ئەگەر پێویستی بە چەکدار هەبێت با داوای بکاتو ئێمە بۆی بەڕێ دەکەین، (حسن)هەستی کرد من ئالۆزم دەستی خستە سەرشانمو گوتی: (پێت دەڵێم لە غەمی عزەت دا مەبە هەر شتێك بیێ لە منی بزانە بڕۆوە چاوەڕوان بە لە دوای دوو ڕۆژی تر ئاگادارت دەکەم بە مژدەیەکی خۆش). لەسەر ڕاسپاردەی (حسن) گەڕاینەوە حافیزو نامەیەکم بۆ باوکم نوسی ئەو شتانەی (حسن) بۆی باس کردبووم هەمویم بۆ نوسی، بێگومان حسن خۆیوباوکیو برایحسێن جێگای باوەڕی ئێمە بوون ئەوان تا بلّێی لای ئێمە خۆشەویست بوون، ئەوەی ئەوان بیان گوتبایە باوەڕمان وابوو کە لە بەرژەوەندی ئێمەیە هەر لەبەر ئەوەش دڵنیا بووم لە قسەکانی حسن، بۆیە گەڕاینەوە حافیز. من لە حافیز مامەوەو چەکدارەکانیش دابەش کران بۆ پاسەوانی لەو شوێنانەی بۆمان دیار کرابوون.

بەیەك گەیشتنێك لەگەڵ هەمزە عبدالله لە حافیز لە مانگی 1959/4

ماوەیەك لە حافیز ماینەوە لەو ماوەیەدا چەند جارێك چوومە ڕاو لە چیای (بنکێلان) بەڕێکەوت لە دوا ڕۆژانی مانگی (4/1959) ڕۆژێك چوومە ڕاو کاتێ ئێوارە گەڕامەوە لە بنکەی چەکدارەکان پێیان ڕاگەیاندم کە ئۆتۆمبێلێك تێپەڕ بوو ڕۆیشتۆتە خانوەکانی ئەندازیارانی ڕیگاوبانی (ئیشغال)

چەند کەسێکی لە ناو دابوون وەستان پرسیاری تۆیان کرد ، یەکێك لەوان گوتی: (هەر کاتێـك هاتـەوە پێی بڵێن با بێتەلامان لە خانوی ئەندازیاران) ، کەئەمەیان پێ ڕاگەیاندم لە دوای کـەمێك حەسـانەوە لەگەڵ (عەزیزی مام سـیدئاغا) ڕۆیشـتینە لایـان، دەرکـەوت یـەك لـەوان (هـەمزە عبـداللە) بـوو دامەزرێنەری (پارتی دیموکراتی کوردستان). لە سەردەمی کۆماری مهابـاد نـاوبراوم دەناسـی، بـەلاّم ئەوانی ترم نەدەناسی، لە دوای بەیەك گەیشتن‌و چاك‌و چۆنی کەوتینە قسە هەر زوو کاك هەمزە پرسی: (زرار ئەوەی زانیومە تۆ زۆر شتت لایەو دەزانی هەندێ لەو سـەربردانەمان بـۆ بگێـڕەوە بـە تایبـەتی دەربارەی چوون‌و ڕابواردنتان لە یەکێتی سۆڤیەت ئەوەنـدە سـالاّنەی لـەوێ بـوون) گـوتم: (مامۆسـتا هەمزە لە میرحاجت نەپرسیوە خۆ ئەو زوو گەڕایـەوە لەگـەڵ مەلامسـتەفا ئـەو زۆر لـە ئێمـە زیـاتر ئاگاداری کارو کردەوەکان بووە). هەمزە گوتی:(ئەوەی هەسـت دەکرێـت میرحـاج وەك ئـەوەی وازی لـە هەموو شتێك هێنابێت وایەو ناڕازی دیارە باسی هیچ ناکات‌و وەلاّمی پرسیاریش ناداتەوە هەر وادەزانی لەوت نەپرسیوە) گوتم:(خاڵ هەمزە میرحاج‌و زۆری تریش دڵشکاون ئەوەی ئێمـە دیومانـە هیـوادارین ئێوە نەیبینن ئەو مەرامەی ئێمـەی بـەدوا کـەوتبوین لەپەشـیمانی بـەولاوە هـیچ شـتێکمان دەسـت نەکەوت،ئەوەش جێگـای داخەکـە بەدەسـتبەتاڵی گەڕاینەوە،نابوایـە وابێـت نـازانم ئـەبێ چـیتان بـۆ بگێڕینەوەو باسی چی بکەین کە ئێوەی پێ دڵ خۆش بێت)! من بەتـەواوی قسـەکانم تـەواو نـەکردبوو ئەوەندەم زانی یەکێکی چوارشانەی ڕانکوچۆغەیەکی سور لەبەر کە لەگـەڵ (هـەمزە عبـداللە) دابـوو هەستا سەر پێ‌و ڕووی کردە پەنجەرەی لای ڕوبارو گوتی: (ئێوە کۆمەڵێك بون لەوێ سەرۆکتان ئەوەنـدە دڵشکاوو عادز کردووە، ئەگەر ڕۆژێك لە ڕۆژان کوردستان ئازاد بێت جێگـای ئێـوەی تێـدا نابێتـەوەو لێتان حەرامە!). ئەوەی ڕاستی بێت زۆر پەست بووم لەگەڵ ئەوەشدا زۆر بە هێمنی پێم گـوت: (کـاکی بەڕێز من جەنابت ناناسم ڕێزم بۆ خاڵ هەمزە هەیە هەر ئەوەندەت پێ دەڵێم ئێمە زیاتر لە سێزدە سـاڵ لەگەڵ ئەو سەرۆکەی ئێوەی بۆ بەسۆزن ئاوارەو دەربەدەر بووین‌و لەگەڵمان ڕابوارد ، بەبێ ئـەوەی کـەس بتوانێ خاڵێکی ڕەخنەی بێ ڕێـزی بخاتـە بەرچـاو، ئـەوەی لـە پاشـەملەش دەگوترێـت وابـزانم تـەنیا سوکایەتیەو شەرمەزاریە ، پێویستە ئەوەش بزانن ئێمە ماوەیەکی درێژ لەگەڵی ژیـاین‌و ڕامـان بـوارد هیوادارم جەنابتان نەك سێزدە ساڵ، بەڵکو هەر سێ ساڵ بەڕەزامەندی لەگەڵی بن زیاتر نـاڵێم)! خـاڵ هەمزە هەستی کرد من پەست بووم هەوڵیداو قسەکانی گۆڕی‌و پرسی: (باشە چـۆن سـەیری ئێسـتای عێراق بە گشتی‌و کوردستان بەتایبەتی دەکەی؟) گوتم: (ئەوەی لەبەر چاوە دیـارە بەرهـەمی شۆڕشـی 14ی تەمموزە لەعێراقدا ئەوەی ئێستا دەیبینین خەڵك شادوسەربەستن، دەربارەی کوردستانیش ئەگەرچی ئێمە تازە هاتوینەتەوەو ئاگاداری زۆر شت نین، بەلاّم دەتوانم بڵێم باش نیە ، لەبەرئەوەی ناکۆکی دەبینم

لە نێوان پارتیو شیوعی، ئەوە دیاردەیەکی زۆر زیان بەخش وترسناکە، نمونەیەکی بچوکتان بۆ باس دەکەم لەسەر ئەو ناکۆکیە، بەبۆنەی گەڕانەوەی ئێمە ئاهەنگو شایی بوو، خەڵکێکی زۆر تێکەڵاوی شایی بوو لەناکاو پێیان ڕاگەیاندین شەڕە! بەپەلە ڕۆیشتم مشتو مڕ بوو لە نێوان دوو خزمی لەیەك نزیك، یەك پارتیەو ئەویتریان شیوعی، پارتیەکە بە شیوعیەکەی گوتبو کۆسمۆپۆلیت، شیوعیەکەش بە پارتیەکەی گوتبو دۆلار خۆر، باوەڕیم وایە نە پارتیەکە زانیوەیەتی کۆسمۆپۆلیت مانای چیە وە نەشیوعیەکەش زانیویەتی دۆلار پارەی کام وڵاتە، ئەگەر ئەوکاتە نەگەیشتبامێ دوور نەبوو بگاتە ڕادەی چەك بەکارهێنان، جا ئەگەر هەر لە ئێستاوە لەم جۆرە گیروگرفتە بچوکانە نەکۆڵدرێتەوەو چارەسەریان بۆ دانەندرێ ئەوە حاڵمان ڕووەو خراپیە). ئەو برادەرە چوارشانو ڕانکوچۆغە لەبەرەش (عومەر دەبابە) بوو.

ئەوەی جێگای دڵشادیو ڕەزامەندیم بوو هەڵویستە بەرزەکەی (نوری شاوێس)بوو ئەو مرۆڤە بە پێچەوانەی (عومەر دەبابە) بوو لە دوای تێبینیەکەی من(نوری شاوێس) بە دەنگ هاتو گوتی: (بەڕاستی جێگای پەرۆشیو نیگەرانیە ئەو جۆرە دیاردانە، دەبێ بزانن شیوعی کێنو دەبێ شیوعیش بزانن پارتی کێن، ئەو پارتیەی کە شیوعی دەڵێت کۆسمۆپۆلیت ئەوە پارتی نیە، بەڵکو لە پارتایەتی نازانێ لە هیچ نەگەیشتوە، ئەو شیوعیەش کە بە پارتی دەڵێت دۆلارخۆر لە شیوعیەتو بیرباوەڕی شیوعی دورەو دەبێ هەردولا بزانن پارتیو شیوعی هاوپەیمانن ئەگەر هاتوو شیوعیەکان تا گوێزینگێ بکەونە لیلاوێ خۆ پارتی تا چۆکان دەکەوێتە قوڕاوێ).

کاتێ گوێم لە قسەکانی ئەو مرۆڤە هەست بەرزە بوو سەلماندی کە کەسایەتیەکی ڕۆشنبیرو زاناو وریایە لە ڕوی سیاسیەوە، لەبەر ئەوەی زۆر بەڕێکی وەزعەکەی شی کردەوە و لێی دواو وەڵامەکەشی لەجێی خۆی بوو، زیاتریش دوا.

ئەوەی جێگای خۆشحاڵیم بوو ماوەیەکی تەواو لەگەڵ کاك هەمزەو هاوڕێکانی دانیشتینو کاتەکەمان بە خۆشی بردە سەر، پێش ئەوەی دەربکەوم کاك هەمزە گوتی بەیانی دەتبینمەوە، بەڵێنیشیدا بێتە دەرگەڵە بۆ دیدەنی باوکم، بەڵام بەداخەوە بەیانی زوو بۆ کارێکی پێویست ڕۆیشتم، نەمتوانی بیان بینمەوە، ئارەزووم بوو زیاتر لەگەڵ (نوری شاوێس) بدوێم، کاتێ ڕۆیشتم وام دەزانی زوو دەگەڕێمەوەو پێیان ڕادەگەم، بەڵام کە گەڕامەوە ئەوان ڕۆیشتبوون. لەکاتی ڕۆیشتنیان خاڵ هەمزە بە پاسەوانەکانی گوتبوو: (لەو نزیکانە دێمەوە دەچمە دەرگەڵە). ئەوەی بەدیارکەوت سەرکردەکانی پارتی (هەمزە، نوری شاوێس، عومەر دەبابە) لەبەر یاخی بوونی سۆفیەکانی (لۆلان) هاتبون دەنگیش هەبوو کەمەلامستەفاش لەگەڵ بەشێکی هێزەکەی دێتە سیدەکان بۆ دەرکردنی برادۆستە یاخی

هەواڵنامەی کتێب

بووەكان لە حكومەتی(عبدالكريم).

قسەكانی (حسن حاجی تاهیر) ڕاست دەرچوو هێزێكی زۆری جوتیارەكانی دەوروبەری دەشتی هەولێر چەكیان وەرگرتبوو هاتبونە ناوچەی ڕواندز لەوێش بۆ سیدەكان بۆ ڕوبەڕوبونەوە لەگەڵ یاخی بوەكان. دواتر زاندرا كە مەلامستەفاش بە خۆی سەركردایەتی هێزێكی بارزانیەكانی گرتبوە دەستو گەیشتبوە سیدەكان بۆ لێدانی یاخی بوەكانی(لۆلان) پاش ئەوەی هێزێكی زۆر ڕۆیشتە سەریان، زۆری نەخایاند چەكدارەكانی (لۆلان) كشانەوە سەر سنورەكانی توركیاو ئێران ناوچەی برادۆستیان بەجێ هێشتو لە سنور ئاودیو بوون، بەم شێوەیە یاخی بوەكان كۆتاییان هاتو خۆیان ڕانەگرت. لە دوای كۆتایی هاتنی كێشەی یاخی بوەكان بە ماوەیەكی كەم دەوڵەتی(قاسم) ئەو چەكانەی دابەشی كردبووە سەر جوتیارەكان لێی وەرگرتنەوەو چەكدارەكان بلاوەیان لێكردو هەركەسەی گەڕایەوە سەركاری ئاسایی خۆی، منیش ڕۆیشتمە كەركوك لەوێ بە هەڵە دامەزرابوم لە بەڕێوەبەرایەتی چاككردنی كشتوكاڵ، چونكە من دەرچوی كۆلیجی كشتوكاڵ نەبووم، بەلاَم بەناچاری ماوەیەك لەوێ مامەوە، ئەوەندە ماوەی لەوێ بووم بە زۆری كاتم لای (ڕەئیس مستەفا عبداللەو ملازم فەخری)و بارەگای حزبی شیوعی بەسەر دەبرد ناوە ناوەش چاوم بە (نافع یونس)و ئەوانی تریش لە بارەگای كەركوك دەكەوت.

حكومەتی عبدالكريم بەرەو گۆڕینی هەڵوێستی هەنگاوی دەهاوێشت بەونیازەی لە باوەشی دیموكراتیەت بڕواتە باوەشی نەیارانی گەلو نیشتمان ئەوەش ڕێڕەوێكی ترسناك بوو بۆ لە دەست دانی ئازادیو دیموكراتی.

لە كاتێكا ڕۆیشتمەوە ڕواندز لەوێ ئاگادار كرام كەوا لە دەرگەڵە حكومەتماڵی ئێمەیان پشكنیوە بە دوای چەكدا گەڕابوون بە بیانوی ئەوەی گوایە ئەو چەكانەی دابەش كرابوون بەسەر جوتیارەكاندا زۆریان دیار نینو نەدراونەتەوە، ئەوەیان كردبوە بیانوو بۆ پشكنینی ماڵەكانی ئێمە لە دەرگەڵە، سەرپەرشتكەری ئەو پشكنینە (ملازم سەدیق)، ناوێك بووە دیارە مرۆڤێكی پیاوانەو بەڕێز بووە كاتێك زانیبوی ژنەكەی من بێگانەیە زۆر لەسەر خۆو پیاوانە لەگەڵی دوا بوو وای نەكردبوو هەست بكات بۆ پشكنین چۆتە ماڵمان دەستیان لە هیچ نەدابوو.

ئەو پەشێویە ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ڕوی دەسەلاَت دارانی بەرەو پەشێویو تێكدان پاڵ دەداو هەنگاوی دەهاویشت، بۆ ئەوەی دوربم لە مشتو مڕ ماوەیەك ڕۆیشتمە رواندز، بەڕێك كەوت لەگەڵ یەكێك لەو بارزانیانەی لە سۆڤیات لەگەڵمان بوو بەیەك گەیشتین، نامەوێ ناوی بێنم لەسەر داوای خۆی (ح ، ی) ئەو پیاوە پاكە ئاگاداری كردمو گوتی: (زرار ئاگاداری خۆت بە و وشیار بە نەیارەكەت لەگەڵ یەكێك لە خزمەكانی ئێوە دەدوا دەربارەی لەناوبردنی تۆ خزمەكەشتان (و.ھ) بەلێنی داوە بەو كارە

هەڵبستیت)، ئەوەش ئەوە دەگەیێنێ بەشی زۆری خزمەکان لەگەڵ من ڕاستو پاك بوون چەند کەسێك نەبێت ئەوانیش بە ئارەزووی خۆیان نەبوون؟!.....

لە هاوینی(1960) لە دەرگەڵە بووم ئێوارەیەك تازە لە ڕاوە کەو گەڕا بومەوە (مام بەکر خان بەگ ناسراو بەمیرۆ) هاتەلام گوتی: (خۆت بپێچەوە بابرۆینە ساباتێ، دەڵێن عباس ئاغا هاتووە بچینە بەخێر هاتنی)، لەسەر داوای مامم لەگەڵی ڕۆیشتم بۆ دیوەخانەی میر لەوێ لەگەڵ (عباس ئاغا) بەیەك گەیشتین، لە دواییدا لەگەڵ ناوبراو تووشی کێشەی سیاسی بووین، ئەنجامی ئەو قسانەی نێوانمان (عباس ئاغا) دانی بەوەنا کە وەزعی کوردەواری ئاڵۆزو نارێك بووە لە دەستی جوتیارە نەزانو سەر شێواوەکان. لە وەڵامدا گوتم: (کاك عباس ئەگەر لەگەڵیان برۆیت زیاترلە بەرژەوەندی ئێوەیە)، ناوبراو بەشێوەیەکی ئاغایانە گوتی: (پشتیان بە ئەرزی دادەدەم ! جوتیار نەزانە هەر بەرەنجی ئەوانەوە ملیان دەشکێنم، جوتیار مەڕی بە خوریە ساڵی سێ جار دەیانبڕمەوە بەرهەمی، خوری، شیر، بێچوەکە. ئەو سێ بەرهەمە یەکێکیان بۆ خۆم دەی خۆم دوەمیان دەدەمە کاربەدەستان سێیەمیشیان دەدەم بەخۆیان بۆ ئەوەی بەگژیەکدا بچن خۆبەخۆ)!! دیسان بەدەنگ هاتم گوتم: (کاکە ئەوەی دەفەرموی ئەوە لە ڕابوردوو باو بوو جوتیاری ئێستا وای لێ هاتووە لە خۆی دەپێچێتەوەو بە دەنگ دێت بەزەبرو زەنگ ڕازی نابێت وەك جەنابت دەڵێی نەزانە لەوانەیە وابێت، بەلام مامۆستای ڕێ نیشاندەری هەیە کە دەرسی پێ دەدات، خۆت باش دەزانی نەزان لە ڕێگای مامۆستا فێری زانیاری دەبێت). پێش ئەوەی عباس ئاغا وەڵامی من بداتەوە یەکێکێك لەوانەی لەگەڵ عباس ئاغا بوون (شێخ خدر) ناوێك بەدەنگ هاتو گوتی: (جوتیارەکان لەمەودوا بەدرۆو دەلەسەی شیوعیەکان هەڵ ناخەڵەتێنو بەدوایان ناکەون بۆیان بە دیارکەوت شیوعیەکان کافرن، لە دوای ئەوەی ئاشکرا بووە لە ڕانیە ڕەئیسی فەلاحەکان توشی زڕ دایکی بووەو منداڵێکیشی لەبەر چووە لەماڵی خۆیان لە ژێر ئەستەرکی نوێنان شاردبویانەوە، بەلام ئاشکرا بوو و دۆزرایەوە، بۆیە زۆربەی جوتیارەکان لەوبەدکاریە گەیشتوونو لێیان جیابونەتەوەو نارازین لە کردەوەکانیان). ناچار ڕووم کردە ئەو کەسەو پێم گوت: (جەناب من ئێوە ناناسم، بەلام مادام شتەکە باس کرا ئەوەندە دەڵێم کەکێ ئەوە باوەڕ دەکات ئافرەتێك منداڵی لەبەر چوبێتو بچێت لە بن ئەستەرکی نوێنان بیشارێتەوەو چاوەڕێ بکات تا پۆلیس دەچن دەری بێنن، تۆ بڵێیت ئەوە ڕاست بێت؟ مادام لەم بارەیەوە دوایو شتەکەت خستە ڕوو پێم ناخۆش بوو من باسی بکەم، بەلام داوا لە کاك عباس دەکەم تەنیا ئەوەندە بڵێت من سێ سەد دینارم بۆ ئەم کارە خەرج نەکردووەو بم گەیەنێتە قەناعەت ئەوکاتە منیش دەڵێم فەرمایشی جەنابتەو ڕاستە، دیارە حزبی شیوعی بنکەی کافرەکانە). لەگەڵ وەڵام دانەوەی من عەباس ئاغا زۆر بە تووڕەییو زویری هەستا لە دیوەخان چووە

دەرو ڕۆیشتە لای ماڵ دیار بوو لە(شێخ خدر) پەست ببوو نەك لە وەڵامی مـن، ئـەوەی دوایـی زانـدرا عەباس ئاغا بە شێخ خدری گوتبوو کە شتێك نازانن بۆ باسـی دەکـەن، گوایـا دەتـەوێت لەگـەڵ زرار بدوێیتو باوەڕ بە قسەکانی تۆ بێنێت! ئەوە چواردە ساڵە لە دنیای دەرەوە دەگەڕێ تـۆ زۆر سـەهوی. دە بفەرموو چۆن نهێنی جەنابتی ئاشکرا کرد دە چارەی بۆ بدۆزەرەوە چۆن شەرمەزاری دیوانیشی کردین.

بەیانی وەك ڕۆژانی پێشوو زوو ڕۆیشتمە چیا بۆ ڕاو کاتێك گەڕامـەوە لـە دەوری کاتـژمێر یـازدەی پێش نیوەڕۆ دیتم (عەباس ئاغا) لە ماڵی ئێمە چاوەڕوانی من بوو هەر زوو گوتی: (دەزانی لەبـەر تـۆ نەڕۆیشتوم بۆ ئەوەی وا نەزانیکە شەو لە دیوەخان هەستام لەبەر تۆ ڕۆیشتبم، بەڵکو لەبەر ئەو نەزانـە بوو ئەوەی بەپێ خواسی کەوتبوە ناو سیاسەتو هیچیشی لـێ نـەدەزانی). لەوکاتـەی هەسـتا بـڕوات گوتی: (جیا لە هەموو ئەو شتانە تکایەکی برایانەم هەیە ئەویش ئەوەیە ئەو ئافرەتە دڵشکاو نەکەیت لەبەر ئەوەی ئەو ژنە هەموو کەس‌وکاری تەنها تۆی کەسیتر نابینێ لە ئێوە بەولاوە). لە دواییدا دەستی نایە ناو دەستمو لەو خەڵکەی دوور خستمەوە کە لەوێ بوون بەنهێنی پێی گوتم: (زۆر وشیاری خۆت بە یەکێك زۆر بە خراپە باست دەکات بەبێ ئەوەی بەڵگەیەکیشـی بەدەسـتەوە بێـت، نـازانم بۆچـی لـەتۆ ئەوەندە بە ڕقو قینە!). لە دوای وریاکردنەوەی کاك عەباسو ئەو بارزانیە دڵسۆزەی کە پێشی عـەباس ئاغا ئاگاداری کردبومەوە زۆری نەخایاند بە کـردەوە ئاگادارکردنـەوەکان هاتنـە دیو تەقـەم لێکـرا، واهەڵ کەوت کە پێویست بوو منداڵەکانم ببەم بۆ ڕواندز بۆلای دکتۆر بۆ ئەو مەبەستە سـەرلەبەیانی لە دەرگەڵە دەرکەوتین دوو چەکدارم لەگەڵ بوون ڕۆیشتمە حافیز لەوێ چـاوەڕوانی ئۆتۆمبێلمـان کـرد ڕێك نەکەوت هەموومان بەیەکەوە بڕۆین، وا ڕێك کەوت منو دایکی منداڵان بە ئۆتۆمبێلێك بـڕۆینو چەکدارەکانی لەگەڵیشم بوون لەوێ مانەوە، ئەو ئۆتۆمبێلەی ئێمەی لەگەڵ ڕۆیشتین(محمد) ڕوانـدزیو پۆلیسێك لەگەڵ ژنو منداڵی لە ناو دابوون، شوفێریش (عبدالله گەمشۆ)بوو، کاتێك لـە بەرسـیرین بەدەرکەوتین سوڕاینەوە بۆ دواوی (زەروان) بینیم یەکێك لە سەر بەردێك دانیشتوەو کـە ئێمـەی بـینی یەکسەر هەستایە سەر پێ، پێش ئەوەی بگەینە دواوی (پیروسوان) هەر ئەوەنـدەمان زانـی لـە دوولاوە ئۆتۆمبێل درایە بەر گوللە، لەگەڵ دەنگی تەقە ئۆتۆمبێل وەستا وامزانـی ئۆتۆمبێـل پـەکی کـەوت، ئەگەرچی تەقەیەکی زۆر کرا، بەڵام هیچ بەر ئۆتۆمبێل نەکەوتبوو هەمووی بە دەوروبـەری کـەوتبوون تەنیا ساچمەیەك بە دەستی (محمد گەردی) کەوتبوو، کاتێـك ئۆتۆمبێـل وەسـتا تەقـەش وەسـتا، ژنو منداڵی پۆلیس کردیان بەشینو هاتوو هاوارێك بە شوفێرم گـوت (چـیە ئۆتۆمبێـل پـەکی کـەوت؟) عبدالله گوتی نەخێر. بڕۆم ، پێم گوت (لەسەرچی وەستاوی بڕۆ مەترسێ)، عبدالله وەك گوللـە بـۆی دەرچوو ئەوان دەستیان کردەوە بە تەقە، کەسیشیان دیار نەبوو، بەڵام ئەو شـوێنەی تەقـەی لـێ دەکـرا

دیار بوو لە پێشەوەو دواوە تەقە دەکرا، هەڵنەستان نەوەك بناسرێن گرنگ ئەوە بوو ئێمە دەرچووین، ئەوەی ئێمەی دڵتەنگ کردبوو ژن و منداڵی پۆلیسەکە بوو تا گەیشتینە (جوندیان) ئەوان هەر دەگریان، لە مەخفەری خەلکان پۆلیسەکان ئاگادار کران کە ڕوداوێکی وا ڕویداوە پۆلیسەکان داوایان کرد بڕۆینە ڕواندز، ئەوان وەکو سەرەتا شتێکیان نوسی کە تەقەکە چۆن کراوە، بەلاَم دیار بوو زۆر بە ساردی ئیفادەکەیان دەنوسی لە دوای لێ پرسین ئێمە ڕۆیشتینە نەخۆشخانە، دوایی زانیمان مەئمور مەرکەزی ڕواندز (حەمید) ناوێك بوو پیاوێکی تورکمانی داخ لە دڵ بوو ناوی دەرکردبوو بە پڕوپوچیو دوژمن بە شۆڕشی 14ی تەمموز، کاتێك ئێمە دەرکەوتبووین گوتبوی: (ئەوە شیوعیە خۆیان ئەو کارەیان دروست کردوە بۆ ئەوەی بتوانن بەو ناوە چەك هەڵگرن). دوا بە دوای ئەم ڕوداوە زۆر هەوڵم دا بزانم ئەو تەقەیە چی بوو، کێ بوون، زۆری پێ نەچوو لە سەرچاوەیەکی باوەڕ پێکراو پێیان ڕاگەیاندم کە (وەهاب ئاغا) خۆی هەڵکێشا بوو گوتبوی: (ئەگەر خوا ئەجەلی کەسێك نەدات نامرێت ئەگینا دەبوو زرار پارچە پارچە بوبایە لەو بۆسە جەهەنەمیەی بۆی داندرابوو لە نزیك کۆسپێ سپی). وەلاَمی میری میران ئەوە بووە: (وەهاب ئەگەر ڕاست بێت باشە ئەوجارەی نا جارێکی دیکە نەچوە بچێت ئەوەی ماوە زیاترە).

پێش ئەوەی خوێندن دەست پێ بکاتەوە بڕیارێکی وەزارەتی مەعاریف دەرچوو بە گەڕانەوەم لە کشتوکاڵەوە بۆ تەربیە، یانی بۆ مامۆستایەتی لە ڕواندز داندرام لە کاتی دەوام ماڵیشم بردەوە ئەوێ، ئەوەی زۆر سەیر بوو کاتێك ماڵمان گواستەوە بۆ ڕواندز کە گەیشتینە نزیك نەخۆشخانەی حامیە، منداڵەکان چاویان بە خانوەکانی دەوروبەری حامیە کەوت دەیان قیژاند و دەیان گوت: دایە دایە ئەوەن خانوەکانی خۆمان) وایان دەزانی گەڕاونەتەوە سۆڤیەت. ئەوەی غەمم بوو دیسان بە هەڵە لە قوتابخانەی زۆزکی سەرەتایی داندرام، ناونیشانیشم مدرس بوو،ماوەیەك لەوێ دەوامم کرد، ئەو ماوەیەی لەوێ لەگەڵ مامۆستایان زۆر بەخۆشی ڕامان بوارد، لە پشوی نیوەی ساڵ چوینە بەغدا بۆ کۆنگرەی مامۆستایان، ئەوەی بەلامەوە گرنگ بوو ئەو ماوەیەی لەوێ ماینەوە لەگەڵ مامۆستا (تەحسین ئامێدی) لە بەغدا زۆر گەڕاین چاومان کەوت بە زۆر شوێنەواری کۆنی مێژوویی، مامۆستای ناوبراو لە بەغدا شارەزا بوو پێنج ساڵ لە زانکۆ بووە، لەوێ بەیاریدەی مامۆستا هەر شوێنێکی بمان ویستبایە دەچوین بۆ دیدەنی.

لە سەربازگەی ڕواندز بە بۆنەی جەژنی سوپا ساڵی (1960) ئاهەنگێك سازکراوخەڵکێکی زۆر بەشداری ئاهەنگیان کرد، ئێمەش بەشێکی زۆری مامۆستایان بە شداریمان کرد و کۆمەڵێك وێنەمان گرت، بێگومان خواردنی نیوەڕۆمان لەوێ خوارد بۆ ئێوارە دەبوایە هەندێك مامۆستا لە ماڵی ئێمە

ئامادە بن بۆ کۆبونەوە، لەوانە بەڕێوەبەری قوتابخانەی سەرەتایی زۆزك (ئەنوەر محمد نەورۆز)و بەڕێوەبەری دواناوەندی ڕواندز(ئەنوەر سلێمان)و (فتاح تۆفیق ئاغا)و منو چەند مامۆستایەکی تریش، سەیر ئەوەبوو ئەوەی دەگەیشتە ماڵی ئێمە دەرشایەوە بە خواردنی سوپا تێك چووبوون تەسەمومیان کردبوو، بەڵام خێزانم توانی یارمەتیان بدات بە (فۆرمەنگەنات)گەدەیان پاك بکاتەوە، سەیری ماڵی ئێمەت بکردایە وات دەزانی نەخۆشخانەیە هەریەکەی لەلایەك کەوتبون ئەوەی تێك نەچووبوو تەنها من بووم.

هەستی مەترسی، دوا بە دوای ئاهەنگی سوپا زۆری پێ نەچوو هەستم کرد دەهاتنە پشت دەرگاکان ئەمەش نیشانەی نا پاکی پێوە دیار بوو،وە بۆنی ناپاکی لێدەکرا، ناوە ناوە لە دەرگا دەدرا کە دەچوون دەرگا بکەنەوە کەس لەوێ نەدەما، باوەڕم هات کە شتێك هەیە، ئەوجا ناردم لەدەرگەڵە چەند چەکدارێك بە نهێنی هاتنەلام بۆ ماوەیەك پاسەوانیان دەگرت، بەو نیازە بووین بەڵکو بتوانین یەکێك بگرین ئەگەر بە برینداریش بێت هەر باشە، بەڵام دیار بوو هەستیان کردبوو بە دوایانەوەین بە داخەوە نەکەوتنە ئەو داوەی بۆیان داندرا بوو. بۆ ئەو مەرامە ماوەیەکی تەواو (عەزیزی ئامۆزامو سەلاحی برام) بە نهێنی لامان بوون، ئەوەی ڕاستیە لەگەڵ ئاگاداری (عەباس ئاغا)و ئەو بارزانیە زۆر لە خۆم وشیار بووم دەتوانم ئەوەش بڵێم ئەوانەی دەستیان بە سینگەوە نا بوو بۆ ئەوەی دەست لەمن بوەشێنن ئەو پیاوە نەبوون لێیان بترسێم، لەگەڵ ئەوەشدا دەبوایە ئاگام لەخۆم بێت، تا ئەو ڕۆژەی ڕاستی بەدەر دەکەوێتو ئەوکاتە پەرێزی پیاوان بەدەر دەکەوێت بە کردەوە نەك بە گۆتە، شکی تێدا نیە مرۆڤی ڕاست سەر بەرزە هەر بە سەربەرزیش دەمێنێتەوە لەبەرامبەر گەلو نیشتمان.

شادیەکی دایكو باوك: ئەو شادیە ئەوەیە لە ئایاری (1960) لە دوای سێ کچ کوڕێکمان پەیدا بوو لەبەر ئەوەی پێی شاد بووین ناومان لێنا (شادومان) لە دوای پەیدابونی ئەو کوڕە بۆ پشودانی هاوین ڕۆیشتینەوە دەرگەڵە لەوێش لەسەر داوای (عزەت)ی برام ڕۆیشتینە چۆمان ئەوکاتە کەمپی ئیشغال لە چۆمان بوو (عزەت)ی برام سەرپەرشتی کەمپی دەکرد، ئەوکات چۆمان تەنها چایخانەیەکی هەبوو لەسەر پرد پێیان دەگوت (چایخانەی شێخ ئەحمەدی)، لە تەنیشت کەمپ کەپرێك بۆ ئێمە کرابوو ئێوارەیەك کرێکارەکان دەگەڕانەوە،(عزەت) خۆی قەلابەی لێدەخوڕی گەیشتە پرد لە سوڕانەوە لە سیلەی پردێدا چەند کرێکارێك پەڕینو کەوتنە خوارەوە ئەزیەتیان پێ گەیشت بە تایبەتی (حەسەنی حاجیو بەگۆ) چەند ڕۆژ بوو دایکی شادومان دەرمانی دەکردن لە ناو کەمپ، ئەو ماوەیەی لەوێ ماینەوە چەند ئێوارەیەك ڕۆیشتینە دەربەندو زینوێو خەلانو حاجی ئۆمەران، بەڕاستی ماوەیەکی خۆشمان بەسەر برد پاش ماوەیەك گەڕاینەوە دەرگەڵە، لەوێش زۆربەی زۆری ڕۆژان دەڕۆیشتمە

سابات، لای(میر حمدامین بەگ)، ناوبراو مرۆڤێکی بەتەمەن بوو ماوەیەکی زۆر بوو میری دەرگەڵەو دەوروبەری بوو، وا هەڵکەوت ڕۆژێك لە بارەی خوێندن لەگەڵی کەوتمە قسەو گوتم: (باپیر دەزانی جەنابت غەدرێکی زۆرت لە ئێمەکردووە بە تایبەتی خەڵکی دەرگەڵە، وەك ئەڵێن لە زووەوە بڕیار بوو قوتابخانە بێتە دەرگەڵە، بەلاّم ئێوە ڕێگاتان نەداوە بێت!) میر گوتی: (ڕاستە لەگەڵ ڕواندز قوتابخانەش بۆ دەرگەڵە دەرچوو داوای خانویان لێکردم بۆ قوتابخانە لە نەزانی خۆم چووم پرسم بە مامۆتکی خۆم کرد (حمد علی ئاغا) بۆ دانانی قوتابخانە لە دەرگەڵە ناوبراو گوتی، میرم نەکەی ڕێگا بدەی قوتابخانە بێتە دەرگەڵە هەرئەوەمان مابوو نازوگۆزی ئەفەندیەکانیشمان بێتە سەرو پێمان بڵێن ئەو نانە بەو دۆیە، ئەوە بوو ئامۆژگاریەکانی (مام مۆتك)، بە قسەی ئەو فریوم خواردو بە سواری ولاّخ ڕێگای هەولێرم کوتاوەو ڕۆیشتمە لای (ئەحمەدە فەندی متەسەریف) داوام لیّ کرد بڕیاری دانانی قوتابخانەی دەرگەڵە هەڵبوەشێنێتەوە، ناوبراو زیاتر لەسەری ڕۆیشتو گوتی، لە دواییدا پەشیمان بومەوە، بەلاّم پاش لە دەست چونی ئەو هەلە زێرینە، بزانە داخوا ئاغایەکانی دزەییو شەقلاّوە زانا تر بوون زوو هەوڵیان داو داوای قوتابخانەیان کردو منداڵەکانیان ناردنە بەر خوێندن ئەوا ئەمڕۆ منداڵەکانیان پیّ گەیشتوون بە خوای غەدرێکی زۆرمان لە ئێوە کردوە، بەلاّم لە دەستم چوو. ویستم هەندیّ شتی تریش بپرسم بە شێوەیەکی تایبەت شتی مێژوویی لەسەر بنەماڵەمان ئەویش لەوکاتەدا هەندیّ میوان پەیدا بوون ماوە نەما.

هەوالنامەی کتێب

جیۆلۆجیەکانی سۆڤیەت لە ڕایات ساڵی 1960

کۆمەڵێك لە جیۆلۆجیەکانی سۆڤیەت هاتنە (ڕایات) لەویّ کۆمەڵگایەکی زانایەکان ئەوانەی بە دوای بەردە بەنرخەکاندا دەگەڕان جیّ نیش بوون، بەڕێکەوت ڕۆژێك ڕۆیشتمە لایان ئەوەی هەستم کرد نەیان دەویست لە سیاسەت بدوێن بەڵگەش ئەوەیە لەوکاتەی لەلایان بووم مامۆستایانی زینوە هاتنە لایان یەکێك لەوان دیار بوو نەتەوە پەروەر بوو کۆمەڵێك پرسیاری ئاراستە کردن لە بارەی کورد، ئەندازیاری سەرپەرشتکاری کۆمەڵگایەکە لە وەلاّمدا گوتی: (ئێمە بۆیە نەهاتوین بکەوینە ناو کێشەی سیاسی، کۆششی ئێمە گەڕانە بە دوای دۆزینەوەی بەردی بەنرخ، تەنیا دەربارەی کۆماری کورد لە مهاباد کە دەڵێی سۆڤیەت فرۆشتنی بە ئێران وەلاّمێکی کورتت دەدەمەوە، ئەوەندەت پیّ دەڵێم کۆماری کورد بە یارمەتی سۆڤیەت دامەزرا هەموو پێداویستیەکانیشی پێدان خۆتان نەتان توانی بیپارێزن، چونکە کۆماری کورد دامەزرا بوو تەنیا پاراستنی پێویست بوو بۆ نەتان پاراست؟ پێتان نەپاراسترا لەبەر ناتەبایی خۆتانو سەرکردەکانتان ئەوەیە شکستی ئێوە!) ئەندازیارەکە بەردەوام بوو لە قسەکانیو گوتی: (پێی بلیّ یەکگرتن تاکە ڕێگای سەرکەوتنە ئێوە یەك گر نین لەبەر ئەوە ڕێگاتان

زۆر سەختەو ماندوبونێکی زۆری دەوێ بۆ پەروەردە کردنی کۆمەڵگای کوردی لەسەر تیرازێکی دوور لە ملکەچی هۆزایەتی). مامۆستایەکان بەنابەدڵی هەستان‌و ڕۆیشتن لەوکاتەشدا ئەفسەری تەجنیدی ڕواندز (محمد سامرائی) هاتە لایان ئەویش دەستی کرد بە پرسیار کردن دەربارەی بیروباوەڕی شیوعیەت، یەکێك لە ئافرەتەکانی ئەندازیار (ئەننا) ناوێك وەڵامی دایەوەو گوتی: (ئێمە لێرە کۆمەنیست نین جیۆلۆجین تۆ ئەو پرسیارانە لە حزبی خۆت بکە مادام دەڵێیت من شیوعیم، ئەوان لە ئێمە باشتر دەزانن‌و وەڵامت دەدەنەوە). ئەفسەرەکە بە تووڕەیی هەستاو ڕۆیشت، خۆشی دیار بوو پیاوێکی دەمارگیرو توند بوو ئەوەندەش زانا نەبوو، لە دوای ڕۆیشتنی (ئەننا) پێمی گوت: (ئەوانە جێگای باوەڕ نین، بەڵکو دەناردرێن بۆ ئەوەی بزانن ئێمە چی دەڵێین!).

هەڵوێستی نەگۆڕاو: ئەوەی دەمەوێت دیاری بخەم‌و باسی بکەم ئەوەیە لە دوای گەڕانەوەی ئێمە لە سۆڤیەت هەڵوێستی هەندێك لە خزمەکانمان دەربارەی ئێمە چەوتوو نارێك بوو، بەبیانوی ئەوەی گوایا ئێمە لە دەرەوەی وڵات بەربەرەکانی مەلامستەفامان کردوە، لێرەدا دەبێ ئەو ڕاستیە بزاندرێت ئێمە هیچ کاتێك ڕێگای دووبەرەکیمان نەگرتوەو ڕەچاومان نەکردوە بەڵکو زۆر دڵ تەنگ‌و نیگەران بووین بەو دووبەرەکیەی نێوان مام‌و برازا، ئێمە بەکردەوە لەگەڵ ڕاستی بووین، لەبەر ئەوەی بە باوەڕەوە دەمانزانی ڕاستی تاکە ڕێگای سەرکەوتنە، بەڵام زۆر تاڵە بە هەموو کەس ناخورێت، تەنیا سەبرو لەسەرخۆیی ڕاستی بەدیار دەخات، ئەوەش بەکردەوە بە دیارکەوت زۆری بەسەر نەچوو ئەوکەسانەی لۆمەی ئێمەیان دەکردو زۆر توڕەو زویر بوون هەر ئەوان بوونە هێرش بەری نارەزامەندی‌و هەڵوێستی چەوتی نەگونجاو. زۆر بەسەربەرزیەوە دەتوانم بڵێم هیچ کاتێك هەڵوێستی چەوت‌و بێڕێزم نەبوە بەرامبەر بارزانیەکان‌و مەلامستەفا، تەنیا ئەوە نەبێت لە بیرو ڕا جیاواز بووم، ئەوەش مافێکی ڕەوای خۆمە، هەموو کاتێکیش لە دژی زوڵم‌و زۆرداریدا ڕاوەستاوم لەبەر ئەوەی ئەزیەتم لە دەستی زوڵم چێشتوە لە ژیانمدا. بەکردەوە لەسەر ڕۆشنایی ئەو بیرو باوەڕەی پەسەندم کردبوو دەڕۆیشتم بەردەوام لایەنگری یەکگرتنی کۆمەڵ بووم لەبەر ئەوەی باوەڕم بەهاوپەیمانی هەبوو، لەبەر ئەوەی کە کورد پێویستی بە هاوپەیمانی هێزە پێشکەوتنخوازەکان هەیە بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی، ئەوەی لێی داگیرکراوە، دوور کەوتنەوەی نیشتمان پەروەران لە یەکتر دوور کەوتنەوەیە لە مەرام‌و خواستی کوردی ستەمدیدەو کوردستانی دابەش کراو بۆیە باوەڕم وایە ئەوەندەی هێزە پێشکەوتنخوازەکان لە کوردستان هاوپەیمان بن ئەوەندە زووتر دەگەینە ئامانجەکانمان لە کوردستان‌و باوەڕ بە سەرکەوتن بە هێزتر دەبێت ئەوە مەرامی من بووە کە زۆر لە مێژە بەو هیوایە بووم . بەڵگەش بەوە دەردەکەوێ ئەوەی هەڵبەستەکانی من بخوێنێتەوە کەلە پەنجاکان نوسراون ئەوکاتە بۆی بەدیار دەکەوێت لەچ کاتێکا یەکگرتن ئاوات‌و

ئامانجی من بووە، من وای بۆ چوومە کە یەکگرتن تاکە خۆراکی سەرکەوتنە، یەکگرتن پەرژینی پاراستنە، یەکگرتن چەکی دژواری دوژمن بەزێنە، لەبەرئەوە تا سەرکەوتن دروشمی هەمیشەیمە. ئەو خواستەی من بە کردەوەش لە سەردەمی (عبدالکریم) سەلماندی کە بەدیارکەوت لە دوای کۆتایی هاتنی یاخی بونەکەی (لۆلان) دەسەلاتداریەکەی (عبدالکریم) ڕووی لە کۆمەلانی خەلك وەرگێراو بوو بە گوێڕایەڵی دەستەیەکی دژ بە خۆیو شۆرشگێرانی 14ی تەمووزی پێشکەوتنخواز، دوور کەوتنەوەو ڕوو وەرگێرانی دەسەلاتداریەکەی عبدالکریم ڕێگای خۆش کرد بۆ گەڕانەوەی مرۆڤە ناپاكو داخ لەدڵەکانی لە دەستی کۆمەلانی خەلكو شۆرشگێرەکان هەلاتبوون بگەڕێنەوە لانە گلاوەکانیان بۆ ئاژاوە نانەوەو پیلان بە شێوەیەکی تایبەت لە کوردستان بۆ ئەوەی مادەی سێ لە دەستوری عێراق نەچەسپێ کە دەڵێت (کوردو عەرەب لەم نیشتمانەدا هاوبەشن).

هەڵوێستی عباس ئاغا: زۆری پێ نەچوو لە دوای یاخی بونەکەی (لۆلان)، من هەر لە کەرکوك بووم ڕۆژێك لای (مستەفا عبداللە) دانیشتبوم گوتیان (عباسی مامەندئاغا)ش بەنیازە یاخی ببێت ماوەیەکە نایەتە ناو حکومەت ئەو نەهاتنەی ناوبراو بۆنی یاخی بوونی لێ دەهاتو دوور نیە ببێتە کارێکی زیان بەخش، لەوکاتەشدا (حسن حاجی تاهیر ڕواندزی) پەیدا بوو، ئێمە ئەوکات قسەمان لەسەر لالوتی عەباس ئاغا بوو چۆن بتوانین پەیوەندی پێوە ببەستینو لەگەڵی بدوێین بۆ ئەوەی بەوە نەگات کە یاخی ببێت. بۆ ئەم مەبەستە(حسن حاجی تاهیر) بەدەنگ هاتو گوتی: (من ڕێگای ئەو کارەتان نیشان دەدەم، ئەویش ئەوەیە بنێرنە دوای سلێمان بەگ ئەو دەتوانێت بڕواتە لای عەباس ئاغاو پەیوەندی پێوە بکات عباس ئاغا لە قسەی سلێمان بەگ دەرناچێ، ئەوە تاکە ڕێگای چارەسەریە ئەگەر بتانەوێت .(ڕەئیس مستەفا عبدالله) ئەوکاتە ئەفسەری بەرپرسی سیاسی بوو لە لەشکری دووی کەرکوك، دیار بوو بەو ئامۆژگاریانەی (حسن) ڕازی بوو ئەوانی تریش پەسندیان کرد لە دوای ئەو گفتوگۆیە، حسن ڕۆیشتە لای بەرپرسی حزبی شیوعی هەرێم (نافع یونس) دیار بوو ئەوانیش ئامۆژگاریەکانی (حەسەن)یان پەسند کردبوو، بۆ ئەم مەبەستە لەگەڵ حسن گەڕاینەوە ڕواندز، من ڕۆیشتمە دەرگەلە بە دوای سلێمان بەگدا لەوێ هاتینەوە ڕواندز، لەو کاتەی ناوبراو هاتە ڕواندز لەو بارەیەوە لەگەڵی دوان، سلێمان بەگ گوتی: (هیچ غەمتان نەبێت لەو نزیکانە شێخ ئەحمەدی بارزانی بە نیازە سەر بدات لە ناوچەکانی ڕانیەو قەلادزەو کۆیە، لەوێش دەڕواتە هەڵەبجە، وەك بیستراوە لەوێ هێسترێك زاوە دەیەوێت بیبینێ ئەوەش هەلێکی زۆر باشە، لەوێش عەباس ئاغا ڕازی دەکەین لەگەڵ خۆمانی دەبەینە بەغدا). ئەو ڕێ نماییانەی سلێمان بەگ دەربارەی ئەو گەشتەی شێخ ئەحمەد برا گەورەی مەلامستەفایان زۆر بەلاوە گرنگ بوو بە پێویستیان زانی خۆیانی بۆ ئامادە بکەنو

هەواڵنامەی کتێب

پێشوازیەکی جەماوەری گەورەی لێ بکرێت لەو شوێنانەی شێخ سەردانیان دەکات، بێگومـان ئەوکاتـە حزبی شیوعی لە مەلامستەفا ڕازی بوو، دەنگێکی وا بلاو ببوەوە لەوکاتەی یـاخی بونەکـەی(لـۆلاّن) کۆتایی هات مەلامستەفا لە بەغدا زۆر شـتی لەسـەر ئەفسـەرەکانی حزبـی شـیوعی گوتبێـت، بـە تایبەتی لە سەر (داود جەنابی) قائدی لەشکری دووی کەرکوك!! ئەو پێشوازیەی حزبی شیوعی خـۆی بۆ ئامادە دەکرد کە لە(شێخ)، بکرێت زیاتر بۆ دڵ تەنگی مەلامستەفا بوو بۆ ئەوەی بزانێ ئەو حزبـە خاوەنی ئەو جەماوەرەیە. ئەو ڕوونکردنەوەی سلێمان بەگ بە سەرکەوتویی پەسـند کـرا، سـلێمان بـەگ ڕۆیشتە بارزان‌و حزبی شیوعی ئامادەیی خۆی نیشاندا، ئەو ڕۆژەی شێخ ئەحمەد لە بـارزان دەرکـەوت‌و گەیشتە خلیفان جەماوەر لەپێشوازی وەستان‌و پێشوازیەکی گەرمی لێ کرا تا گەیشتە هەولێر سـەدان ئۆتۆمبێلی لەگەڵ ڕۆیشتن، ئۆتۆمبێلی سەرکردایەتی‌و ئەندامانی هەرێمی حزبی شیوعی لە خـەلیفان پێشوازیان لێ کردو لەگەڵی ڕۆیشتن تا گەیاندیانە بارەگای حزب لە هـەولێر، شـێخ‌و ئـەو کەسـانەی لەگەڵی بوون لە بنکەی (اتحادالشعب) دابەزین، ئەوەی شایانی باسە جـەماوەرێکی زۆر هاتنـە بـەخێر هاتنی شێخ ئەحمەد، ڕێچکەی ئەو خەڵکە نەپچڕا تا نـانی نیـوەڕۆ دانـدرا. دوای نیـوەڕۆ بـەرەو شـاری (حاجی قادر) کەوتینـە ڕێ، کۆمـەڵێك ئۆتۆمبێلی لەگـەڵ ڕۆیشـتن لـە کۆیـەش پێشـوازیەکی زۆر گەرمیان لێکراو زۆر لە پیاو ماقولان‌و ناسراوەکانی کۆیە ڕۆیشتنە ئەو شوێنەی شـێخی لـێ دابـەزی بوو، وەك دیار بوو ڕێکخراوی ئافرەتانی کۆیە بە میوانداری شێخ‌و ئەو میوانانەی لەگەڵی بوون هەستا بوو، بە ڕێزێکی زۆرەوە بە خێرهاتنی شێخ‌و ئەوانەی لەگەڵی بوون کرد.

ئافرەتان سەرپەرشتی جەماوەرێکی زۆریان کرد لە یەکێ لە باخچـەکانی کۆیـە ئامـادەکرابوو، لـە وتەکانی خوێندرانەوە بە دیارکەوت هەستی خۆشحاڵی جەماوەری کۆیە بە گەیشتنی شێخ‌و میوانەکان چەند زۆرە ئەو پێشوازیە گەرمە لە کۆیێ دەنگی دایەوە، لە جیـاتی شـێخ ئەحـمـەد سـلێمان بـەگ زۆر بەگەرمی سوپاسی کۆمەڵانی خەڵکی کۆیەی کرد بۆ ئەو پێشوازیە گەرمەی لێیان کراوە، هەروەها لـە جیاتی شێخ‌ومیوانەکان هەستی خۆشحاڵی دەربـڕی بـە تایبـەتی بەرامبـەر ئـەو ووتـە بـە سـۆزانەی مامۆستایان‌و ئافرەتان‌و قوتابیان کە خوێندرانەوە، هەروەها سلێمان بەگ وەڵامی ئەوپرسیارانەی دایەوە کە لەلایەن خەڵکەوە ئاراستەی کرابوون، ئەو شەوە لە کۆیە ماینەوە بەیانی ڕۆیشتینە (ڕانیە)، دیـارە لەڕێگا سلێمان بەگ بە شێخ ئەحمەدی گوتبوو دەربارەی عبـاس ئاغـا کـە بـەینی لەگـەڵ حکومـەت ناخۆشەو بەنیازە هەڵبگەڕێتەوە بەڵکو ئێوە ڕازی بکەن بێتە بەغدا لای (عبدالکریم) با نەبێتە ئاژاوە. شێخ ئەحمەد بە سلێمان بەگی گوتبـوو: (شـۆلەکا قـەوی باشـە دێ دگـەل خـۆ دبـەین بـۆ بەغـدا). گەیشتینە ڕانیە، شەو ڕۆیشتینە (بۆسـکین) میـوانی (شـێخ حسـێن) بـووین لـەوێ ناردیانـە دوای

(عەباس ئاغا)و هاتە (بۆسکین) وا دیار بوو ڕازی کرابوو لەگەڵ شێخ بڕواتە بەغدا، لەوێ بەرێ کەوتین بۆ هەڵەبجە بۆ دیتنی ئەو (هێستر)ەی زابوو، لە دوای دیتنی هێسترەکە خاوەنی هێستر زۆر هەوڵیدا شێخ ڕازی بێت هێسترەکەی بۆ ببەنە بارزان، بەلاّم شێخ ڕازی نەبوو بۆ ئێوارە گەڕاینەوە کەرکوك میوانی لەشکری دوو بووین لە یانەی ئەفسەران دابەزین، ئەوەی ڕاستی بێت میواندریەکی زیاد لە پێویستیان کردین، ڕێزگرتنو خزمەت گوزاریش هەر ب اس ناکرێت، لە وێش خەڵکێکی زۆر هاتنە بە خێرهاتنی شێخ ئەحمەد، کۆمەڵێك پەیامنێری ڕۆژنامەو گۆڤارەکان چاویان بە شێخ کەوتو لەگەڵی دووان لە زۆر ڕووەوە پرسیاریان لێ کرد.

لەو گەشتە دورو درێژە ئەفسەری بەرپرسی لیوای دەشتەدیان (ملازم سمکۆ) لەگەڵمان بوو ناوبراو خەڵکی شاری (حاجی قادر) بوو تا بڵێی مرۆڤێکی چالاكو زیرەك بوو، تاکو لە بەغداش گەڕاینەوە هەر لەگەڵمان بوو. لە کەرکوك بەرەو بەغدا ڕۆیشتین کۆمەڵێك ئۆتۆمبێل بوون سلێمان بەگ لەگەڵ شێخدا بوو، کە گەیشتینە بەغدا ڕۆژی سێ یەم شێخ ئەحمەدو سلێمان بەگ ڕۆیشتنە دیدەنی عبدالکریم قاسم، عباس ئاغاشیان لەگەڵ چوو، هەر لەهەمان ڕۆژ چاویان بە مەلامستەفا کەوتبوو، دیارە ناوبراو نارەزامەندی نیشاندا بوو دەربارەی جوتیارە چەك هەڵگرەکانی دەشتی هەولێر، ئەوانەی بەرێ کرابوونە سەریاخی بوەکانی (لۆلان)، هەروەها لۆمەی قائدی لەشکری دووی کەرکوکی کردبوو بە نارێکیو وشەی ناشیرین، ئینجا لەسەر (فاخیر)یش دوا بوو. کاتێك لەبەغدا گەڕاینەوە دیسان لە کەرکوك ماینەوە وەك جاری پێشوو میوانی قائدی لەشکر بووین (داود جەنابی)دواتر بە ڕێزێکی زۆرەوە شێخ ئەحمەدی بەرێ کردەوە بارزانو عباس ئاغاش بۆ پشدەر، ئەوەی هەست کرا عباس ئاغا پێش بگەرێتەوە ئاڵۆز بوو بەوەی حزبی شیوعی بانگیان نەکردوە، چومە لای (نافع یونس) لەم بارەیەوە لەگەڵی دوامو داوام لێکرد بیبینێت، دیار بوو بانگیان کردبوو.

ئەوەی هەست دەکرا لە سەرەتای (1961) دەنگی جموجۆڵێك دەکەوتە بەر گوێ لە زۆر شوێن گوایە لە زۆر شوێن ئاغایەکان سەریان هەڵداوەتەوە کەوتونەتە ڕاونانی جوتیارەکان لەگەڵ ئەمانەش پڕوپاگەندەی دژ بە جوتیارانو ڕێکخراوەکان دەکرا بە پشتیوانی کارمەندانی دەوڵەت بە شێوەیەکی تایبەتی ئەوانەی لە سەرەتاوە بە دەسەلاّتی شۆرشی 14ی تموز ڕازی نەبوونو بریاری حکومەتیان پاش گوێ دەخستو ئاگری فتنەو ناکۆکیان لە نێوان کۆمەڵ خۆش دەکرد تا زەمینەیان خۆش کرد بۆ ئاغا ڕاکردووەکان ئەوانەی لە دەستی جوتیارەکان ڕایان کردبوو بگەڕێنەوە شوێنەکانیان بۆ ئاڵۆزیو ئاژاوە نانەوەو شلۆق کردنی ڕیزەکانی کۆمەڵ. هەر لەوکاتەوە دەست کرا بە چەك کرین، بە ئاشکرا هەست دەکرا بە گواستنەوەی چەك لە ناوچەی بیتوێن بۆ هەندێ شوێن بە زۆری بارزان، نوێنەری ئاغایەکان

بێ وەستان لە هاتوچۆدا بوون بۆ لای سەرکردەکانی پارتی‌و بارزانی، لەو ڕووەوە مەلامستەفا خۆی دانی ناوە بەو ڕاستیە گوتی: (ئاغاکان ئەوەندە هاتوچۆیان کردو هاتنە لام لە خۆم دەترسام حکومەت شتێکم لەگەڵ بکات لەبەر ئەوە گەڕامەوە بارزان).

لە ناوەڕاستی مانگی (5/1961) لە کاتێکدا عباس ئاغا دەڕۆیشتە (حاجی ئۆمەران)، لە دەرگەلە چاوم پێی کەوت گفتوگۆیەکی دۆستانەمان کرد، دیار بوو ئەویش کاربەدەست بوو لەگەڵ ئەوەش گەش بین نەبوو لە هەڵوێستی مەلامستەفا بە گلەیی بوو، بەڵام هەست‌و مستی فەرمان بەدەست خۆی بوو، پێش ئەوەی بڕوات گوتی: (زرار نازانم مەلامستەفا بۆ ئەوەندە لە جمال حەیدەری‌و هەمزە نارازیە قسەی بێ ڕێزیان پێ ئەڵێ ؟!). ناوبراو بەردەوام بوو لە قسەکانی‌و نیشانی دا کەوا لەم زوانە شتێك ڕوو دەدات بە پێویستی دەزانم ئێوە ئاگاداری خۆتان بن پێم ناخۆشە چیت بەسەر بێت.

ئەوەی ڕاستی بێت ئەو قسانەی (کاك عەباس)م بەلاوە زۆر سەیر بوو، ئەو شتە نوێیە کە ڕوو دەدات دەبێ چی بێت؟. بەڵێ ئەو ڕوداوەی عباس ئاغا پێش بینی کرد پەیتا پەیتا نیشانەکانی بە دیار دەکەوتن، ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ئاڵۆزی زیاتر بە دیار دەکەوت‌و هەڵوێستی کارمەندانی دەوڵەت بە ئاشکرا بە دیارکەوت دژی کەسایەتیە ناسراوەکان‌و سیاسیەکان‌و دووریان دەخستنەوە بۆ شوێنە دوورەکان‌و زۆریشان ڕاپێچی بەندیخانەکانی ژێر چاودێری ئەمن‌و ئیستخبارات کران. تا دەهات ناخۆشی‌و ئاژاوە نانەوە پەرەی دەسەندو ناکۆکیەکان دژوارتر دەبوون، پیاوە پیسەکانی دژ بە ئازادی‌و ئاشتی خۆیان خزاندبوە ناو ڕیزی خەڵك بۆ دابین کردنی مەرامە گلاوەکانیان، ئەویش تێکدانی ڕیزی ڕێکخراوەکان‌و لێك دابڕینی کۆمەڵە سیاسیەکان بوو بۆ ئەوەی بێ هێز بن‌و گۆڕەپان چۆل بکەن بۆ ناپاك‌و داخ لە دڵان، بەڵکو بتوانن دەست درێژ بکەنە سەر ئەو خەڵکەی کە دەزانن لەگەڵیان ناگونجێن، تا بەوە گەیشت دەست درێژکرایە سەر ژیانی هەندێ لە کەسایەتیە چالاك‌و زیرەکەکانی ناو ڕیزی جوتیاران بەنیازی هەڵوەشانەوەی ڕێکخراوی جوتیاران‌و ئەو کۆمەڵانەی لە دوای سەرکەوتنی شۆڕشی (14ی تەمموزی 1958) ڕێکخرابوون، دەسەلاتدارانی خاوەن زەوی دەسەلاتدارانیان تەنگاوو ناچار کردبوو هەموو توانایەکیان بخەنە کار بۆ لێدان‌و هەڵوەشاندنەوەی یاساکانی چاك کردنی کشتوکاڵ‌و کۆمەڵەو ڕێکخراوی جوتیاران، ئەوە بوو ئاغاکان‌و دەسەلاتدارەکان زۆر بە گەرمی کەوتنە جولانەوەو یەکیان گرتەوە بۆ ڕوبەڕوبونەوەی دەستکەوتەکانی جوتیاران، بەوەیان توانی لە ژێر دروشمێکی ئاوات خوازو مەرامی نەتەوەیان بەرز کردەوە لە ژێر سێبەری ئەو دروشمە ئاوات خوازەی تێکڕای نەتەوەی کورد هیچ کوردێکی نیشتمان پەروەری ڕێگای کوردایەتی نەیانتوانی بەرهەڵستی بکات کەچی زۆربەی نەیارانی پێشکەوتنی نیشتمان لە ژێر ئەو دروشمە بەرزەدا خۆیان شاردبۆوە، ببونە سوار چاکی گۆڕەپان‌و خۆیان

له ژێری مۆڵ دابوو تا بۆیان هەڵ دەکەوێت بە ئارەزوی خۆیان دەست بوەشێنن، بەلاّم کۆمەڵە سیاسیەکان وا دەکشێنە ناو جولاّنەوەی گومان لێکراو، ئەوە بوو پارتی دەستی بەسەرکردایەتی دا گرتو جولاّنەوەکەیان لە گومان ڕزگارکرد، کەسانی ناپاك ئەوانەی لە ژێر سێبەری کوردایەتی خۆیان پەنا دابوو چەکی ناپاکیان هەڵگرتو ڕووبەڕووی جولاّنەوەی کوردایەتی وەستان، ئەوانەی جولاّنەوەی کوردیان بە هی خۆیان دەزانیو لافیان پێ لێ دەدا بەسەر شۆڕی ڕۆیشتنەوە هێلانەی بەدکاریو بە فەرمانی دەوڵەت بوونە کورد کوژ بەرگی پیرۆزی جاشایەتیان کردە بەریان، هەر هەندێك بە بیانوێك چەکیان هەڵگرتو ڕۆیشتنە ژێر ڕکێفی ئاغاکانیانو دەست بەکاربوون بۆ کوشتنی براکانیان، ئاغاکانیان بە بەردەوامی هانیان دەدان بۆ شەڕی کوردکوژی.

هەواڵنامەی کتێب

هەواڵنامەی کتێب

بەشی هەشتەم

سـەرهەڵدانی شۆڕشی ئەیلول ساڵی 1961

لە ناوەڕاستی ساڵی (1961) جموجۆڵی ئاغایەکان ئەوانەی خاوەن بەرژەوەندی زەوی‌و زار بوون لـە کوردستان یەکیان گرتەوە جموجۆڵەکەیان پەرەی سەند، ئەوە بوو لە زۆر شوێن جوتیارەکان کەوتنە ژێـر زەبرو مەترسی دەست درێژی نۆکەرانی خاوەن زەوی‌و زارەکان. ئـەوەی دیـار بـوو لەگـەڵ سـەرهەڵدانی شۆڕشی ئەیلول زۆری نەخایاند بڕیارێك دەرچوو بە بەدوور خستنەوەی ئـەو بارزانیانـەی لـە سـۆڤیەت گەڕابونەوەو لە سەرکار دامەزرا بوون لە دام‌و دەزگاکانی حکومەت، منیش بـەر ئـەو بڕیـارە کـەوتم‌و لەکار دوور خرامەوە، ناچار کەوتمە بیرکردنەوە بۆ دۆزینـەوەی کارێـك کـە بتـوانم ژیـانی خـۆم‌و مـاڵ‌و منداڵمی پێ دابین بکەم، ماوەیەك بەبێ کاری تەواو پەرێشان بووم‌و بیرم لە کۆمەڵێك کـارکردەوە، لـە سەرەتاوە دایکی منداڵان کەوتە دەست‌وبردو جولاّنەوە بە دروومان کردن‌و دەرزی لێدان بۆ ئەوەی بەڵکو پارسەنگی تەرازوو بە تەواوی دانەکەوێت، لەگەڵ ئەوەش ڕۆژ بە ڕۆژ بەرەو لاسەنگی دەڕۆیشـت، ناچـار کەوتمە بیرکردنەوەی دانانی ستۆدیۆیەکی وێنەگرتن، بۆ ئەو مەبەستە دەست بەکاربووم، ئەم کارەم تاکە ڕێگا بوو بۆ ئەوەی خۆمی پێ بگرمەوە، بێگومان دانانی ستۆدیۆ پارەی دەویسـت بـۆ کـڕینی هەنـدێ کەلوپەلی پێویست، بۆ ئەم مەبەستە چوومە لای یەکێ لە دۆستەکانم کە (حاجی کـریم قاسـم) بـوو، ناوبراو وەك دۆستێکی دڵسۆز یارمەتی دام ئەوەندەی پارەم پێویست بوو لێم وەرگرت، ئەوجا بۆ کـڕینی کەلوپەلەکانی ستۆدیۆ چوومە بەغداو ئەوەی پێویستم پێ بووکڕیم، لە دوای گەڕانەوەم یەکسەر دەست بەکار بووم، ماوەیەك کارم کرد هەرچەندە کارەکەش لاواز بوو، بەلاّم پێیەوە دیار بـوو بـەرەو هـەنگاوی باش دەڕوا، لە دواییدا وای لـێ هـات لـە ماوەیـەکی کـورت پارەیـەکی باشـم هاتـە دەسـت‌و پـارەی (حاجیکریم)م دایەوەو پێویستیەکانی خۆشم تەواو ڕێك خست، بەلاّم هەستم دەکرد خزمـەکانم زۆریـان پێ ناخۆش بوو من وێنەگری بکەم، بەو بیانوەی ئەوەی گوایا وێنەگری لە بنەماڵەی ئێمە ناوەشێتەوە!

بەو شێوەیە دەست بەکاربووم‌و ئیشی ستۆدیۆ بەرەو باشی هەنگاوی گەورەی دەهاوێشت، ڕۆژێك مام (میرۆ) هاتە لام‌و گوتی: (ئازیز زرار زۆرمان بەلاوە گرانـە تـۆ وێنـەگری بکـەی!) گـوتم: (وێنـەگری عەیب نیەو سوکایەتیش نیە، عەیب ئەوەیە چاوت لە دەستی خەڵك بێت، یـا چـاوت لـەماڵی خـەڵك بێت، خۆت باش دەزانی ژیان پێویستی بەکارکردن هەیە بۆ ئەوانەی دەتوانن کـار بکـەن)، زۆرهـەوڵی دەدا ستۆدیۆکە دابخەم، بەلاّم کە زانی چار نیە زۆر بەنا بەدڵی هەسـتاو ڕۆیشـت، تـا دەهـات وەزعـی ئابوری من بەرەو باشی دەڕۆیشت، کەچی ئاڵۆزی‌و نارێکی ڕۆژ بە ڕۆژ بەرەو خراپـە دەڕۆیشـت‌و پـەرەی

دەسەند، ئەوکاتەش ناکۆکیەکانی نێوان پارتیو شیوعی لە ڕواندز لە سنور دەرچوو بوو، هەرچەندە ئەوکاتە شیوعیەکان بەهێزتر بوون، بەلاّم دارو دەستە کۆنەپەرستەکانی دەوڵەت بەربەرەکانی شیوعیەکانیان دەکردو دژیان دەست بەکار بوون بۆ شلۆقیو تێکدانی ڕیزەکانی کۆمەڵ. لە کاتێکا جموجۆڵی نارەزایی ئاغاکان گەیشتە ڕادەی چەك هەڵگرتن لە دژی حکومەت پارتیەکانی ڕواندز کەوتنە هەرەشەو گەف کردنو پڕوپاگەندەی دوور لە ڕاستی دژی شیوعیەکان، ئەگەرچی هەوڵێکی زۆریش درا بۆ پێك هاتنێك بۆ نەمانی ناکۆکیەکان، بەلاّم لەبەر ئەوەی لێپرسراوانی ئەوکاتەی پارتی لە ڕواندز پیاوی دەوڵەت بوون نەك هی پارتی! لەبەرئەوە هەوڵدانەکە بێ ئەنجام بوو، باری ناوچەش رووی لە ئاڵۆزیو پەشێوی زیاتر بوو. جولاّنەوەی سەرهەڵدراو لە ژێر سێبەری ئاغاکان بوو دژ بە چاك کردنی یاسای کشتوکاڵی دەستیان دابووە چەك بە نیازی هەڵگیرسانی شەڕێکی ناڕەوا بۆ بەرژەوەندی خۆیان، بەو شێوەیە لە چەند شوێنێك شەڕ هەڵگیرساو دەستی پێ کرد، دەنگو باس گەیشت وبلاّوبوەوە کە مەلامستەفا لە بەغدا گەڕاوەتەوە بارزان بۆ ئەوەی سەرپەرشتی ئەو جولاّنەوەیە بکات.

وەك دیار بوو سلێمان بەگی باوکم کە لە سۆڤیەت لە مەلامستەفا دڵ ڕەنجاوو ببوو هێشتا ئەو ناکۆکیەیان لە نێواندا مابوو وەك لە سەرەوە نوسراوە، لە کێشەو ئاڵۆزیەکانی ئاغاکانیش بە دیارکەوت، لەوکاتەدا عباس ئاغا ببوە یەکێك لە باوەڕ پێکراوانی مەلامستەفا لە هەمان کاتیش عباس ئاغا نزیکترین دۆستی سلێمان بەگ بوو وە زاوای (میرحمدامین)ی ئامۆزای سلێمان بەگ بوو، لەوکاتانەدا چەکدارەکانی عباس ئاغا لە سنوری گوندەکانی ژێر چاودێری ئێمە نزیك کەوتبونەوە کە بۆ ئێمە ئەوە کارێکی مەترسیدار بوو، بۆ ئەوەی لەگەڵ عباس ئاغا توشی ناتەبایی نەبین سلێمان بەگ ڕۆیشتە (زینی ئەستێرۆکان) بۆ گفتوگۆ لەسەر هەندێ کاری پێویست لەگەڵ کاك عباس ئاغا، هەر بۆ ئەوەی ناکۆکی نەکەوێتە نێوان خزمایەتیمان، لەوێ دانیشتبون زۆر بە ووردی کەوتبونە لێکۆڵینەوەی شتە گرنگەکان ئەوانەی پەیوەندیان بە هەردوولاوە هەبوو، لەو دیدارە باوکم گوتبوی: (ئەگەر ئەو جولاّنەوەیەی ئێوە بۆ کوردایەتی بێت من خۆم لە ئێوە زیاتر بە کورد دەزانم، ئەوەشم بە کردەوە نیشان داوە، لە ئێوەش زیاتر بە ئارەزوم کورد ڕزگار ببێت، بۆیە وای بەباش دەزانم بەناو گوندەکانی ئێمەدا تێپەڕ نەبن، هەرکاتێ ئێوە گەیشتنە ڕواندز من هێزە چەکدارەکانی خۆم دەخەمە ژێر فەرمانی جولاّنەوەی ئازادیخوازی کورد بە نیازی دڵپاکی دەبینە سەربازی جولاّنەوەکە).

لەسەر ئەوە ڕێك کەوتبون ئەو لەشکرەی هەیانەو لە ژێر فەرمانی کاك عباس دایە لە ڕێگای باڵەکایەتیەوە بڕۆنە ڕواندز هەرکاتێ ئەوان گەیشتنە دەوروبەری ڕواندز چەکدارەکانی سلێمان بەگ بڕۆنە ڕیزی پێشەوە، بەلاّم لە دوای گەڕانەوەی سلێمان بەگ بۆ دەرگەڵە زۆری پێ نەچوو چەکدارەکانی

عباس ئاغا لە(دۆل ماونان) لە گوندەكانی بەرگركەو خانەقا دەستیان كردبووەگـەفو هەڕەشـە، جیـا لەوەش وایان ڕاگەیاند بوو بە دەرگەڵەدا تێپەڕ دەبن بۆ سەر ڕوانـدز، ئەمـەش وا دەگـەیێنێ كـە بـەرەو پەیمان شكاندن دەڕۆن، ئەمە باوكمی ئالۆز كردو هانیدا بڕواتە لای كارمەندانی دەوڵەتو داوای چـەك بكات، بەلاّم پێش ئەوەی چەك وەربگرێت پرسی بە ڕێكخراوی حزبی شـیوعی كـرد لـە ڕوانـدز لەبـەر ئەوەی منداڵەكانی لەگەڵ حزبی ناوبراودا بوون. لە دوای ڕەزامەنـدی ئـەوان ئـەوجا داوای چـەكی لـە دەوڵەت كرد بۆ ئەم مەبەستە ڕۆیشتینەلای قائمقام (عبدالصاحب غرباوی) لە ڕواندز پێـی ڕاگەیانـد كە هاتووە چەك وەربگرێت لەبەر ئەوەی چەكدارەكانی جولاّنەوە لە سنوری ئێمە نزیك كەوتونەتەوە، ئەو نزیك كەوتنەوەیە مەترسیە لەسەر ناوچەكە، بۆیە پێویستە چەكمان بدەنێ بۆ خۆپاراستن، قائمقـام بـە سلێمان بەگی گوت: (سلێمان بەگ پێش ماوەیەك پێمان گوتی وەرە چەك وەرگرە ڕازی نەبووی وا ئێستا خۆت هاتووی داوای چەك دەكەی!) سلێمان بەگ گوتی: (ئێستا هەست بە مەترسی دەكـەین ئەوانـەی چەكیان بە دەستەوەیە بە نیازی دەست درێژی نزیك كەوتونەتەوە لـە سـنوری ئـەو گوندانـەی لـە ژێـر دەستی ئێمە دان، منیش ناكۆكیم لەگەڵ مەلامستەفادا هەیە، لەبەر ئەوە باوەڕیم نیە بۆیە ئەگـەر بـۆ دەست درێژی بێن ناچارین ڕوو بە ڕوویان بوەستین، ئەوەیە هانی داوم بێم چەك وەرگرم بۆ پارێزگاری لـە خۆم). قائمقام گوتی: (سلێمان بەگ بۆ وەرگرتنی چەك دەبێ بڕۆنـە لای ئەسـعەد شـێتنە ئـەو لەگـەڵ خۆتان بێنن ئەوكاتە ئێمە دەتـوانین لـە ڕێگـای ئەوەوە چـەكتان پـێ بـدەین، چـونكە بڕیارەكـە بـەم شێوەیەیە). لە جیاتی باوكم من وەلاّمم دایەوەو گوتم: (جەنابی قائمقام وا دیارە ئێـوە چـەك نـادەن بـە چەك هەڵگر پێ دەچێت بە نیاز بن پیاو بۆ ئەسعەد كۆبكەنەوە، چونكە باوەڕیتان نیە چەك بە سـلێمان بەگ بدەن ئەوە كۆسپ دەخەنە ڕێگای وەرگرتنی چەك ئەگەر بەم شێوەیە بێت پێویست بەوە ناكـات لـە ڕێگای یەكێكی ترەوە چەك بە ئێمە بدرێ ت، بۆیە ئێمە چەك وەرناگرین). قائمقام هـەستی كرد ئێمـە ملكەچی كەس نینو ناچینە ژێر باری كەسیشو بەو شێوەیە چەك وەربگرین گوتی: (بڕیـارێكی وامـان پێدراوە دەڵێت، ئەوەیلە ناوچەی ڕواندز چەكی پێ بدرێت دەبێ بە ڕەزامەندی ئەسعەد شێتنە بێت بۆیە ناتوانین بەبێ ناوبراو چەك بەكەس بدەین لە قەزای ڕواندز).

لە دوای قسەكانی قائمقام بە باوكمم گوت: (دەزانی قائمقام دەڵێ چـی؟ دەڵێـت دەبـی بڕۆنـە لای ئەسعەد شێتنە ئەو لەگەڵتان بێتو ڕازی بێت چەكتان پێ بدرێت. ئەگـەر چـەك وەرگـرتن بەوشـێوەیە بێت بەقسەی من دەكەن وەرمەگرن، دیارە دەیانەوێ بمانكەن بە چەك هەڵگری ئەسعەد شـێتنە، بـەڵێن مەدەن بەو شێوەیە چەك وەربگری لە ژێر چاودێری یەكێك خاوەنی پێنج كەس نـەبێت، دیـارە بـەنیازی ئەوەن لەسەر شانی ئێمە كەسانی بێ كەس بەدیار بخەنو بەرزیان بكەنەوە). عزیزی ئامۆزام قسـەكانی

منی پەسند کردو گوتی: (ئێمە ئامادەنین چەك لە دوای کەسێك هەڵبگرین کە شایەنی ئەوە نەبێت لە خۆمان زیاتر بێت).

لە ئەنجامی ئەو گفتوگۆیەی لەگەڵ قائمقام کرا پێم گوت: (مادام چەك وەرگرتن بەو شێوەیەو ئەو مەرجانەبێت کە ئێوە باستان کرد، کە مەرجی نەگونجاون چەك وەرناگرین) لای قائمقام دەرکەوتین ڕۆیشتینە ماڵی ئێمە کاتێك خەریکی نان خواردن بووین لە دەرگا درا دیاربوو پۆلیس بوون بە دوای ئێمە دا هاتبوون پێیان گوتین (قائمقام دەڵێت هەر ئێستا سلێمان بەگ بێتەوە لام).

ڕۆیشتینە لای باوکم پێم گوت قائمقام پۆلیسی ناردون کە بڕۆینە لای، گوتی: (با نان بخۆین دەچین) بە پۆلیسەکانم گوت: (ئێوە بڕۆن ئێمە وا دێین).

وا زاندرا لە دوای دەرکەوتنی ئێمە قائمقام بە تەلەفۆن لەگەڵ متەسەریف (بەدرەدین علی) قسەی کردبوو، گوتبووی سلێمان بەگ دەرگەڵەیی ڕازی نەبوو لە ژێر چاودێری (ئەسعەد شێتنە) چەك وەربگرێت‌و ڕۆیشتەوە، هەر ئەودەمە (بەدرەدین علی) پێی گوتبوو هەرئێستا بنێرە بە دوایدا چەند چەکی پێ دەوێت بیدەنێ). کاتێك گەڕاینەوە لای قائمقام ناوبراو گوتی: (لە دوای ئێوە تەلەفۆنم بۆ متەسەریف کرد پێم ڕاگەیاند سلێمان بەگ ڕازی نەبوو بەو مەرجە چەك وەربگرێت، متەسەریف پێمیگوت، بنێرە بە دوایداو چەکی پێ بدەن بەبێ مەرج بابە ئارەزووی ئەو بێت، ئینجا بفەرموو، بەلاّم ئێستا تەنیا هەندێ تفەنگی فەرەنسیمان هەیە، ئەوان بەبەن لە دوای دوو ڕۆژی تر وەرن ئەوەندەی پێتان دەوێت تفەنگی ئینگلیزی وەربگرن). بەوشێوەیە ئەو کاتە بیست‌وحەوت تفەنگی (فەرەنسی)مان وەرگرتن لەگەڵ فیشەك منیش لەگەڵ باوکم‌و عزیزی ئامۆزام‌و پیاوەکان ڕۆیشتینەوە بۆ حافیز، کەمپی ئیشغال لە حافیز بوو، عزەتی برام مراقیب بوو لە کەمپی ناوبراو کاتێك عزەت بیستی باوکم چەکی وەرگرتوە زۆری پێ ناخۆش بوو چەك لە حکومەت وەرگیراوە، بەلاّم نەیتوانی بەرامبەر باوکم قسە بکات، بێگومان عزەت ئەو کاتە شیوعی بوو پێی وابوو لەوانەیە شیوعیەکان ڕازی نەبن بە چەك وەرگرتن، نەیزانی بوو کە بەپرسی ئەوان‌و ڕەزامەندی ئەوان ئەو چەکە وەرگیراوە. لە حافیز من گەڕامەوە ڕواندز ئەوانیش ڕۆیشتنەوە بۆ دەرگەڵەو چەکەکانیان دابەش کردبوو بەسەر چەك هەڵگرەکان، دیارە چەك هەڵگرەکان وەك پێویست نێردرابوونە شوێنەکان بۆ نۆبەت گرتن.

دوا بەدوای ئەوە هاتبوونە ڕواندز کۆمەڵێك تفەنگی ئینگلیزیان وەرگرتبوون ئەوەی بە دیارکەوت چەك وەرگرتنی سلێمان بەگ ببوە هۆی پەست بوونی (ئەسعەد شێتنە)، هەر لەوکاتەوە دەستی کرد بە پیلانگێڕان ئەوەی بۆی بکرابایە دەیکرد دژ بە چەکدارەکانی سلێمان بەگ لەبەرئەوەی بەبێ پرسی ئەو چەکی پێ دراوە.

لەوکاتو ساتەش هێزێکی حکومەت پێك هاتبوو لە پۆلیسی گەڕۆكو جاش لە ڕواندز بەرەو باڵەکایەتی دەڕۆیشتن کاتێك گەیشتنە نزیك گوندی (ئۆمەراوە) چەکدارانی جولاّنەوە ڕێگایان لێ گرتن بە گژیەکدا چوون لە ئەنجامی ئەولێك دانەدا هێزەکانی حکومەت بە شکاوی گەڕانەوە هەتا بەرسیرینو بەرزێوە، بەپەرپووتی هەلاّتن بەرەو دواوە.

ڕۆژی دوایی بەیانی خەریکی دوکان کردنەوە بووم، پۆلیسێك هات گوتی: (قائمقام دەیەوێ بەپەلە بڕۆنە لای) هەر ئەو دەمەڕۆیشتمە سەرا دیتم پۆلیس ئالۆز بوون ئۆتۆمبێلی مەفرەزە وەستا بوو پڕ لە پۆلیسی چەك بەدەست ئەو دەمەش قائمقامو(معاون نازم) دەرکەوتن قائمقام بە ڕوو گرژی گوتی: (باوکت بەڵێن بە ئێمە دەدات کە سنورەکانی سەر بە ئێوەن تەقەی لێ نەکرێت کەچی دەڵێن یاخی بوەکان وا لە بن دەمی چەك بەدەستەکانی باوکت شەڕ لەگەڵ هێزی دەوڵەت دەکەن!).

گوتم: (وا بزانم خەرابیان تێ گەیاندوی دەتوانم بڵێم ئەو شوێنانەی سەر بەئێمەن هیچ شتێکی تێدا ڕوو نەداوە ئەو شوێنەی سەر بەئێمەوە نەبێت باوکم لێی بەر پرسیار نییە). بۆ خۆیو (نازم) لە پێشەوەی ئۆتۆمبێلە وەستاوەکە سواربوون بەمنیشیان گوت سوار بە لە گەڵمان، لەگەڵ پۆلیسەکان سوار بووم لە ڕواندز بەرەو بەرسیرین، گەیشتینە بەرزێوە لەوێ کەمێك وەستاین دیاربوو فەوجێکی سوپا لەوێ دابەزی بوو، قائمقام ڕۆیشتە لای ئامیر فوجەکە زۆری پێ نەچوو گەڕایەوە، ڕۆیشتین بۆ بەرسیرین دیاربوو گوند چۆڵ بوو خەڵکەکە لەترسی فڕۆکەکان هەریەکەی بۆ لایەك سەرپەڕ بوبون، کەمێك لە چایخانە چۆڵەکە دانیشتین لە دواییدا بەرەو پردی (بن کێلان) ڕۆیشتین کاتێك گەیشتینە سەر پردەکە دیاربوو هێزێکی زۆری پۆلیسەکانی گەڕۆكو جاشەکان لەو بەرو ئەو بەری پردی ناوبراو پەرتو بلاّوی ناو چەقەڵە بەردەکان ببون ناوە ناوە تەقەیان دەکرد هیچیش دیار نەبوو نەش دەوێران زیاتر بڕۆنە پێش، ئەو ئۆتۆمبێلەی پێیان بوون ڕویان سوڕاندبوونەوە بۆ دواوە ئامادەبوون بۆهەلاّتن.

ئۆتۆمبێلەکەی ئێمەی تێدابووین لە پردەکە دەربازبوە ئەودیو، دیاربوو هەندێ ئەفسەری هێزی پۆلیسەکان لەگەڵ ئەسعەد شێتنە وەستابوون، هەر قائمقام لە ئۆتۆمبێل دابەزیو ئەسعەد خۆی گەیاندیو پێی گوت: (بزانە تەقەی زۆر لەو شوێنەیە ئەوەی سەر بەسلێمان بەگیە، ئەوەی جێگای باوەڕی ئێوەیە، ئەو چەکەی پێتان داوە بەو چەکە شەڕی هێزی حکومەت دەکەن، ئەوەیە باوەڕ پێکراوی ئێوەو (بەدرەدین بەگ) لە دوای قسەکانی ئەسعەد قائمقام لە منی پرسیو دەستی بۆ کێوی بن کێلان درێژ کردوگوتی: (ئەوە سەر بەئێوەیە؟).

منیش گوتم: (ئەو ڕووبارەی دەیبینی ئەو بەری سەر بە هۆزی باڵەکە، ئەو بەرەی ڕێگای پێدا دەڕوات هەتا دەگاتە حافیز سەر بە ئێمەوەیە، لەوێشەوە هەتا ئۆمەراوە سەر بە ئێمەیە، بەپێی ڕەوشتی

هۆزایەتی ئەگەر ئەوان لە ڕوبار بپەڕنەوە بەری لای ئێمەو دارێك ببڕن تۆڵەیان لێ وەردەگیرێت، هی ئێمەش بەو شێوەیەیە).

قائمقام گوتی: (پێمان ڕاگەینراوە ئەو شوێنەی سەر بە ئێوەیە، وا یاخی بوەکان شەڕی تێدا دەکەن‌و ڕێگایان لە هێزی دەوڵەت گرتوە.

گوتم: (جەناب بفەرموون ئەو شوێنەی سەر بە ئێمەیە من دەکەومە پێشتان هەتا دەگەینە کێوی مامەڕوت، ئەگەر شتێك هەبوو ئێوە دەتوانن بڕیاری سزادانی من بدەن، بەلاّم ئەگەر لەسنوری ئێمە هیچ نەبوو دەبی ئەو کەسە سزا بدرێت، ئەوەی بەدرۆ ئێوەی ئاگادار کردوە)..

من قسەکانم تەواو نەکردبوو ئەسعەد بە قائمقامی گوت: (کێ هەیە لەگەڵی بڕوات؟ لەبەر ئەوەی ڕێگایەکە جێگای مەترسیە کەس لەگەڵی ناچیت). لەو کاتەدا (مستۆ مێرۆزی) لەوێ بوو بە دەنگ هات گوتی: (منی لەگەڵ دەڕۆم)، هەر زوو بانگی یەکێك لە برازایەکانی خۆی کرد گوتی: (ئامادەبن لەگەڵ ئەو پیاوە دەڕۆین بۆ هەر شوێنێك دەیەوێت).

هەر ئەو دەمەش یەکێك لە مفەوەزەکانی پۆلیس (فازل شهاب) خەڵکی هەولێر بوو لاوێکی چالاك بوو، مەردانە ئامادەیی خۆی پیشان داوگوتی: (من بە ئۆتۆمبێل لەگەڵیان دەڕۆم دوور لەوان لەسەر خۆ ئەگەر شتێك هەبوو زوو دەگەڕێمەوە ئاگادارتان دەکەم، فازل بەپەلە ڕۆیشتە لای بەڕێوەبەرەکەی ئاگاداری کرد کە لەگەڵ ئێمە دێت بە ئۆتۆمبێلی پۆلیس، وام هەست کرد ئەو مفەوەزە جگە لە چالاکی‌و زیرەکی خۆی دیاربوو هەستی بەناپاکی هەڵوێستی ئەسعەد کردبوو دەربارەی ئێمە، ئەگەرچی ئەو پیاوە ئێمەی نەدەناسین.

لەوێ ئامادەبووین کەوتینە ڕێگاو ڕۆیشتین من تەنیا دەمانچەیەکی لامەی بچوکم پێ بوو، بەلاّم پشت بەست بە پیاوەکانی مستۆ کەلەگەڵم بوون وورده وورده ڕۆیشتین (فازل)یش بە ئۆتۆمبێلەکەی بە دواماندا دەهات بەوشێوەیە هەر لە پردی بن کێلان هەتا گەیشتینە حافیز ڕۆیشتین بەبێ ئەوەی ڕووبەڕووی هیچ ببین. کاتێك گەیشتینە حافیز دیار بوو ئەو ناوە تەواو چۆڵ کرابوو لەترسی فڕۆکەکان هەریەکەی بۆ لایەك ڕۆیشتبون ئالاّیەکی سپیان لەسەر خانوەکانی کەمپی ئیشغاڵ هەڵدابوو، کاتێك گەیشتینە حافیزو ڕووبەڕووی هیچ نەبووین (مفەوەز فازل) ڕۆیشت ئەوان ئاگادار بکات منیش ئەوچەکدارانەی مستۆ مێرۆزی لەگەڵێ ناردبووم لەچەند شوێنێکی پێویستی دەوروبەری حافیزم دانان هەتا ئەوان گەیشتنە حافیز، ئەوە بوو ئۆتۆمبێلەکانی هێزی پۆلیسەکانی گەرۆك لە پێچی (گەری کەندەسۆرێ) بەدیارکەوتن‌و گەیشتنە حافیز بێ ئەوەی هیچ ڕووبدات، پۆلیسەکان خەریك بوون شت‌ومەك‌و کەل‌وپەلیان لە ئۆتۆمبێلەکان دەهێنایە خوارەوە لەوکاتەش بەڕێوەبەری هێزی پۆلیسەکان‌و

قائمقامو ئەسعەد شێتنەش شێتنە گەیشتنە حافیز دیتیان دوونیایەکی هێمنو ئارام، بەڕێوەبەری پۆلیسو قائمقام لەمن هاتنە پێشو زۆر بەگەرمی دەستیان خستە ناو دەستم، قائمقام گوتی: (ئەوەی ڕاستیە قسەکانی تۆ بەکردەوە ڕیسوا کردن بوو بۆ درۆزنەکان). وادیار بوو ئەسعەد لە قسەکانی قائمقام زۆر پەست بوو زیاد لە پێویست گەرم ببوو، یەکسەر فەرمانی بە پیاوەکانی دا بچن بۆ گوندی (ڕێزانۆك)و بسووتێنن بەو بیانوەی گوندی ناوبراو گوندی (جەلال بەگی میرمحەمدامین بەگ)ە ئەویش لەگەڵ یاخی بوەکاندایەو شەڕی دەوڵەت دەکات.

هەر زوو بەپەرچم دایەوەو گوتم: (ئەسعەد ئاغا چۆن ئەو گوندە دەسوتێنن؟ بۆچی دوێنێو پێرێتان نەدەسوتاند؟ پیاوم دەوێت بیسوتێنێت).

ئەسعەد زۆر بەتوندیو زویری گوتی: (زۆر قسەمەکەو دەسوتێندرێتو نابی کۆڵێتێکی مریشکیشی تێدا بمێنێت).

پێم گوت: (سوتاندنی ئەو گوندە ئەوەندە ئاسان نییە، لەکاتێکدا ئەو گوندە دەسوتێ کە کۆمەڵێك لاشە دەکەونە گۆڕێ) ئەسعەد لەقسەکانی من پەست بوو بە تورەیی بەڕەشیدی کوڕی گوت: (بڕۆن ئەو گوندە بسوتێنن ئەوەی نارازیشە باشی بکوتن). ئەسعەد قسەی تەواوکردو من پڕبای کلاشینکۆفێك بوم هی ئەو پۆلیسانەی کەلوپەلیان لە ئۆتۆمبێلەکان دەهێنا خوارەوە زۆر بەگورجی سوارم کردو ڕوو لەوان وەستامو گووتم: (بالە شوێنی خۆی بجولێتەوە بزانە چیتان بەسەر دێت!) خەڵکێکی زۆر لەوێ وەستا بوون، هەریەك هەنگاو لە شوێنی خۆی بجولابوایە بێگومان تەقەم لێ دەکردن، ئەگەر تەقەم لێکردبان زیاتر لە پەنجا کەس دەکوژران، بەڕێوەبەری پۆلیسو قائمقامو ئەفسەری پۆلیسەکانیش دەکەوتنە بەر، بەلاَم قائمقامو بەڕێوەبەری پۆلیس کە ئەمەیان بینی زوو بە زوو غاریان دا منیان گرتە باوەش کلاشینکۆفیان لێ وەرگرتمو زۆر بەتوندی لەگەڵ ئەسعەد کەوتنە قسەو ناچاریان کرد هەر ئەوکاتە حافیز بەجێ بهێڵێتو بڕواتەوە ڕواندز.

لە دوای ئەو مشتومڕە بانگی (حسێن مینە وسو)م کرد هەر ئەو دەمە بەپەلە بەرێم کردبۆ دەرگەڵە بۆ ئەوەی باوکم بێتە حافیز بۆ دیدەنی بەڕێوەبەری پۆلیسی گەڕۆكو قائمقام.

لە دوای ئەوەی ئەسعەدیان بەڕێ کردەوە دیتیان هیچ لە گۆڕێ نییە بە درەنگەوە قائمقامو سەرۆکی پۆلیس ئامادەبوون بڕۆنەوە بۆ ڕواندز زۆریان هەوڵدا منیش لەگەڵیان بڕۆمەوە ڕواندز پێم گوتن: (ناردومە باوکم بێت دەترسم شەو بێت نەوەك لەگەڵ پۆلیسەکان توشی شتێك ببن، ئەوان ڕۆیشتن کاتی ڕۆژئاوا بوو ڕەئیس عورەفا (مامە) کورد بوو لەگەڵ دوو سێ پۆلیس هاتنە لامو داوایان کرد ڕێگایان بدەم بڕۆن لەناو شینایيەکان هەندێ تەماتە بۆ خۆیان کۆبکەنەوە منیش ڕێگام پێدان، لە

کاتێکا پۆلیسەکان بەپێش دەرگای خانوەکانی ئیشغالدا تێپەڕ دەبن لەناو پەنجەرەی ژووری ئەنـدازیاران گوێ بیستی دەنگێك دەبن، کاتێك نزیك دەکەونەوە دەبینن پۆلیسـێك لـەناو ژوورەکـە بەنـدەو دەرگـای لەسەر داخراوە، پۆلیسەکە لەو پۆلیسانە بوو کە ئەوانەی دوو ڕۆژ پێش شـەڕەکەی (ئۆمـەراوە) لـەناو (کوێلەکان) دابڕابوو مابوەوە، کاتێك لەگەڵ ملازم (علی)کە کورد بوو خەڵکی مەنەدەلی بوو، لەبـەر دەرگای چایخانە دیمـان کۆمـەڵێك پـۆلیس پۆلیسـێکیان بەدەسـتەوەیەو بردیـان بـۆ لای یاریـدەدەری بەڕێوەبەری پۆلیسەکان زۆری نەخایاند ئەوەندەمان زانی دوو نۆبەتداری کەمپی ئیشغال (حسنو مینـە وسو)یان بردن بۆلای یاریدەدەری لێپرسراوی پۆلیسەکان،ناوبراو فەرمانی دابوو بەگرتنیان،هێنانیان لە کۆڵەگەی چایخانەیان بەستنەوەو گوتیان: (ئەو دوو کەسە هەر ئەم شەو تیرە باران دەکرێن!) بـە قسـەی پۆلیسی دۆزراوە گوایا ئەو دوو کەسە پۆلیسەکەیان بەند کردووەو چەکیان کردوە، کاتێك ئەمەم بیست ڕۆیشتمە لای یاریدەدەری پۆلیس پێم ڕاگەیاند کە نابێ دەست لەو دوو کەسـە بـدرێتو هـەر شـتێکی لەگەڵ ئەو دوو کەسە بکرێت نێوانمان تێك دەچێت، ئەوەی زاندرا ئەو پۆلیسە گووتبوی ئەو دوو کەسـە منیان چەك کردوو بەندیان کردم وەك دیار بـوو بـەنیاز بـوون کارەکـە ئـاڵۆز بکـەن بـە یاریـدەدەری پۆلیسەکانم گوت: (ڕێگا بدات لەگەڵ مـلازم علـی بـڕۆین دوو بـەدوو لەگـەڵ پۆلیسـەکە بکەوینـە لێکۆڵینەوە ئاخۆ ڕاستە ئەو دوو کەسەی گیراون ئەوان پۆلیسیان چەك کردووەو بەندیان کردووە؟! بۆیـە بە پێویست دەزانم لێکۆڵینەوەیەکی ڕاستی لەگەڵ بکەین، ناوبراو ڕازی بوو منو ملازم علی بـــــڕۆین لێکۆڵینەوەیەکی تری لەگەڵ بکەین، شەو درەنگ بوو پۆلیسەکەمان بـانگ کـرد لەگـەڵی کەوتینـە لێکۆڵینەوە،دیار بوو پۆلیس پیرە پیاوێك بوو ناوی (عباس) بوو لە شیعەکانی نەجەف بوو لە سەرەتاوە زۆر بە وەستایی لەگەڵی دواین پێمان گوت: (تۆ پیاوێکی خاوەن ئیمانی دەبێ ڕاستی بڵێیـتو سـوێند بە ئیمانەکەت بخۆی کە درۆ ناکەی، ئێمە دەزانین کێ تفەنگی لە تۆ سـتاندوەو ئـەوان دێـن لـە پـێش بەڕێوەبەر دەڵێن ئێمە تفەنگمان لەو پۆلیسە ستاندوە بۆئـەوەی یـاخی بوەکـان نـەیکوژن هـەر لەبـەر ئەوەش لەو ژوورە بەندمان کردووە کە دیار نەبێت تا هێزەکان دەگەڕێنەوە ئێرە، دەبێ ئەوەش بزانی ئێمە دەزانین چەکی تۆ لای کێیە، بڵێ بە ئیمامی کازمو حسنو حسێن ڕاستی دەڵـێم، پێمـان بڵـێ ئـەو دوو نۆبەتدارە بوون ئەوانەی گیراون تفەنگیان لە تۆ ستاندووە؟ ئەگەر ڕاستت گوت ئەوکاتە بـاوەڕ دەکـەین کە تۆ پیاوێکی ڕاست گۆی لەبەر ئەوە ئێمە دەزانین کارەکە چۆن بووە؟) بـە قسـەکانی ئێمـە عباسـی پۆلیس ئاڵۆز بوو گوتی: (ئەوانە نەبوون تفەنگیان لەمن ستاند هەندێ کەسی تر بون، بەڵام ئـەوانیش دەزانن کێ بوون چەکی منیان برد). ئەوەی ڕاستیە ملازم علی زۆر پەسـت بـوو، پێـی گـوت: (سـەگ کوڕی سەگ زۆری نەمابوو ئەو دوو کەسە بێ تاوانە بە قسەی تۆ بکوژرێن کەچی دەرکەوت تۆ درۆزنـی

لەبەرئەوەی ڕاستیت نەگوتووە دەبێ لە بەندیخانەدا بڕزیت)، ملازم علی بە قینەوە دوو زەڵلەی لەو پۆلیسە دان کە من پێم ناخۆش بوو.

لە دوای ئەو لێکۆڵینەوەیە (حسنو مینە وسو) لە پیل بەستن ڕزگاریان بوو تا بەیانی کاتێ (سلێمان بەگ) دەگاتە حافیز ئەوکاتە ئازاد دەکرێن. ئەوشەوە لەوێ ماینەوە بەیانی پێش ڕۆژهەڵات چەکدارەکانی لەگەڵ باوکم دابون دەستە دەستە دەهاتنو دەگەیشتنە حافیز لە دواییدا باوکیشم گەیشتەجێ لەو دەمەشدا بەڕێوەبەری هێزی پۆلیس گەیشتە حافیز، نابراو بەگەرمی بەخێرهاتنی چەکدارەکانی دەرگەڵەی کردو زۆر بەگەرمیش پێش وازی لە باوکم کردو دانیشتن لەگەڵ یەك کەوتنە قسەکردن، دیاربوو بەڕێوەبەر داوای لە سلێمان بەگ کرد کە چەکدارەکانی بڕۆن لەگەڵیان هەتا دەگەنە(ڕایات)، بەلاّم سلێمان بەگ ڕازی نەبوو ئەوەیان بۆ بکەین پێی گوتن: (ئێمە هەتا کێوی مامەڕووت دەتوانین لەگەڵتان بێین لەوێ بەولاوە لەژێر چاودێری ئێمەدا نییە لەبەر ئەوە بەڕاست نازانین سنوور ببەزێنین).

لە دەوروبەری کاتژمێر دەی سەر لەبەیانی چەکدارەکان بەڕاسپاردەی باوکم لە پردی (ڕەزانۆك) پەڕینەوە بەسەرکەوتنە بەرزاییەکانی (سەرگرد)و باسكو باسك ڕۆیشتن هەتا گەیشتنە گەروی (ئۆمەراوە) لەوێ چەند کەسێك بەڕێ کران بۆ سەرکەوتنە سەر(مامەڕووت) کاتێك بەسەرکەوتن لە بەرزایی چیای مامەڕووت ئاگریان هەڵکرد، لەدوای هەڵکردنی ئاگر زۆری نەخایاند فەوجێکی سوپاو ئەو هێزەی پۆلیسەکان لە حافیز بوون لە لۆفەکانی (ئاوکێلەکان) بەدیارکەوتن بەرەو ناوچەی سەرەوە لە ڕێگادابوون دەڕۆیشتن، بێگومان ئەوکاتە قشڵەی پۆلیسەکانی ڕایات ئابلۆقە درابوو، ئەو هێزە بەو نیازە دەڕۆیشتن بەڵکو بتوانن پۆلیسەکانی ئابلۆقەدراو ڕزگار بکەن. پێش ئەوەی تاریك دابێت گەیشتنە گوندی (ڕێزانی مەلا برایم) ئێمەلە گەرووی ئۆمەراوە زیاتر نەڕۆیشتین.

ئەوەی جێگای باس کردنە ئەوەیە من لە چەك هەڵگرەکان نەبووم، بەلاّم وەك لەسەرەوە هاتوە بەناچاری توش ببوم لەگەڵیان مابومەوە، ئەوە بوو لەسەر داوای باوکم لەگەڵیان ڕۆیشتم هەتا گەرووی ئۆمەراوە، وەك دیاربوو هێزەکانی سوپاو پۆلیسو جاش تێپەڕ بوون بۆ ڕێزان، کە ئێوارە تاریك داهات ئامیر فوج (مقدم ئیسماعیل) ڕاسپاردەیەکی ناردبوو کە بڕۆمە لای، ئەگەرچی زۆر درەنگ بوو چەند چەك دارێکم لەگەڵ هاتن ڕۆیشتمە (ڕێزان)، شەو درەنگ بوو گەیشتینە ناو گوند چووینە ماڵی (خەلیفە صادق) شەو لەوێ ماینەوە بەیانی ڕۆیشتمە لای (مقدم ئیسماعیل)، ناوبرا کورد بوو خەڵکی سلێمانی بوو، دیاربوو پیاوێکی ووشیارو ڕووخۆشو لەسەرخۆ بوو، ناوبراو داوای کرد لەگەڵیان بڕۆین هەتا هێزەکانیان دەگەنە ڕایات دیاربوو بەپەلە بوون زوو بگەنە قشڵەی ئابلوقەدراو، پێم گوت

ئێمە ناتوانین بێین بۆ ڕایاتو هۆیەکەشم بۆ باسکرد کە لەبەرچی ناتوانین لەگەڵیان بڕۆین بۆ ڕایات، ئەو لەو هۆیانە گەیشت ئەوانەی کۆسپ بوون لە ڕێگای چوونی ئێمە. ناوبراو زوو هەستی کردو تێ گەیشت لە دواییدا گوتی: (کەوا بێ تکام ئەوەیە ئەو شوێنانەی ئێوەی لێن ئەو دوو سێ ڕۆژە بەجێی مەهێڵنو چاودێری ڕێگاکان بکەن تا ئاگادارتان دەکەینەوە)، لەوکاتەی لە چادرەکەی مقدم (ئیسماعیل) دەرکەوتم دیاربوو (ئەسعەد شێتنە) لەسەر جادە دابەزیو دەهات بۆ لای ئامیر فوج، پێم گوت: (کاکە ئەوا ئاغاتان هات با ئەو لەگەڵتان بێت بۆ ڕایات).

مقدم ئیسماعیل گوتی: (ئەگەر بەهیوای ئەو باین ئێستاش هەر لە بەرزێوەو حافیز بووین)، لە ڕێزان بە ئۆتۆمبێلێکی سوپایی گەڕاینەوە حافیز کاتێك گەیشتینە ئۆمەراوە لەسەر پردی (سۆر) دوو چەکدارم دابەزاندن، (وەسمان خلیلو حوسێن خدر) بۆ ئەوەی بڕۆنە سەر گەرووی ئۆمەراوە لای ئەوکەسانەی لەوێ بوون، بۆ ئەوەی ئاگادرایان بکەن لەوێ بمێنن شوێنی خۆیان بەجێ نەهێڵن تا ئاگادار دەکرێنەوە، ئەوە بوو(وەسمان بەگۆ) لەسەر داوای خۆی ڕۆیشت بۆ ئەوەی لەوێ بمێنێتەوە خۆی گوتی:(من دەمێنمەوە تا خەبەرمان بۆ دەنێرن)، پێش ئەوەی بەگۆ بڕوات پێم گوت:(لەوێ لەدوری ڕێگالەشوێنێکی لاپەڕگە بێت خۆتان بپارێزن،نەچن یەخەی کەس بگرن لەوانەی بەرێگادادەڕۆن،کارتان بەکەس نەبێت مەگەر شەڕتان پێ بفرۆشن. نەچن ئەو خەڵکەی بەڕێگادا هاتوو چۆ دەکەن ڕێگایان لێ بگرنو ئەزیەتیان بدەن).

ئەوان ڕۆیشتن بۆ سەر گەرووی ئۆمەراوە ئێمەش بۆ حافیز، ئێوارەی هەمان ڕۆژ هەندێ چەکداری تریشمان بۆ ناردن، ئەوانیش ئاگادارکران لەشوێنێك بن دوور لەڕێگا تەنیا ئەوشەوە لە حافیز مامەوە بەونیازەی بەیانی بگەڕێمەوە بۆ ڕواندز کەچی شەو درەنگ لای بەیانی لە گەرووی ئۆمەراوە بوو بەتەقەو تەقەیەکی زۆر گەرم بوو بەپەلە ڕۆیشتین بۆ شوێنی تەقە، کاتێك گەیشتینە ئەوێ دیتمان (بەگۆ) کوژراوە یەکێکیش چەك کراوە ئەوانی تریش کەوتبونە شەڕ لەگەڵیان ئێمەش پێ ڕاگەیشتین، ئەوان زانی بوویان لە دەستی ئێمە دەرباز نابن ناچار ببون وەڵاخو کەلو پەلی پێیان بوو بەجێیان هێشتبوو بۆ ئەوەی خۆیان دەرباز بکەنو بڕۆن، ئەوکەلو پەلەی لێیان بەجێ مابوو، وەڵاخێکی باربەرو دەزگایەکی لاسلکیو ماتۆڕێکی شەحنی پاتریو جانتایەكو کۆمەڵێك ناس نامەی لەناودابون.

زۆر بەگورجی بەدوایاندا ڕۆیشتین، بەڵام ئەوان ڕێگای خۆیان گۆڕی بوو، لەبەر چاو وون بوون، ئەگەرچی زوو ڕێگاو بازگەکان گیرابوون، بەڵام ئەوان پێش ڕێگاگرتن دەرباز ببوونو ڕۆیشتبونە وەرتێ.

لە کاتێکدا دەنگی تەقەی گەرووی ئۆمەراوە گەیشتۆتە گوندەکان خەڵکێکی زۆری چەکدار هاتبوون، دەگەڕان بەدوای بکوژانی (بەگۆ) شەو گشت ڕێگایەکان کۆنترۆڵ کرابوون، لامان وابوو

خۆیان لەناو دارستانەکان شاردۆتەوە، هەندێ چەکدارمان گەیشتبوونە زینی (ئەستێرۆکان)و دەوروبەری وەرتێ، شەو من لەگەڵی (کەڵێتە) بووم هەر ئەو شەوە عزەتیش ڕۆیشتبوە زینی (ئەستێرۆکان) بەیانی زوو ئێمەش ڕۆیشینە وەرتێ، لەوێ زاندرا کە دەرباز بوون بۆ دیوی (بیتوێن) بۆ نیوەڕۆ گشتمان لە وەرتێ یەکترمان گرتەوە، لەوێ بەدیار کەوت ئەوانەی بەوکارە هەستا بوون (عومەر دەبابە)و چەند کەسێکی بارزانی لەگەڵ بوون، زۆر بەپەلە بەرەو(بیتوێنو ڕانیە) ڕۆیشتبوون. بێگومان پێیان ڕانەگەیشتین، نیوەڕۆ لەوەرتێ دابەش بووین بەسەر ماڵەکاندا، منو خدری عەولا بەگو چەند کەسێك لەماڵی حاجیەك بووین ئەو ماڵە نەخۆشێکیان هەبوو دایان پۆشی بوو، من زوو هەستم کرد ئەو نەخۆشە بە نەخۆش ناچێت لە بەر ئەوەی بێ دەنگ بوو نە دەجولایەوە، پێش ئەوەی بڕۆین زانیمان نەخۆشەکە یەکێك بوو لەوانەی لەگەڵ (عومەر دەبابە) دابوون، پیرە پیاوێکی دەزگای لاسلکی بوو دەرنەچووبوو بەجێیان هێشتبوو پێ یەکانی بووبوونە پۆرگو برینداا ببون نەیتوانی بوو زیاتر بڕوات!؟

ئەو نهێنیە تەنیا منو(خدری عەولا بەگ) دەمانزانی، بە خدرم گوت: (برام ئێستا باوکم بزانیت هیچ شکی تێدانیە دەیکوژیت، ئایا ئەو پیرە پیاوە بەبەر خوێنی بەگۆ دەکەوێت؟ نەخێر بۆچی ئەو پیاوە فەقیرە بکوژرێت!) ئەوەی زانیمان پیاوەکەیان بەزۆری لەگەڵ خۆیان هێنابوو، ڕێککەوتین بێ دەنگی لێ بکەینو وازی لێ بێنین، بەجێمان هێشت، شتەکە بەنهێنی مایەوە لەنێوان منو خدرو ئەو ئافرەتەی ئەو نهێنیەی بە خدر ڕاگەیاندبوو.

پاش ئەو بەسەر هاتەی باس کراو گەڕاینەوە دەرگەلە خەڵکەکە بلاوەیان لێکرد، منیش گەڕامەوە ڕواندز ڕۆژی دووەم دوای گەڕانەوەم بۆ ڕواندز زانیم لەوکاتەی ئەسعەد شێتنە لە حافیز گەڕابوەوە یەکسەر ئەو مشتو مڕەی ڕوویدا بوو لە حافیز بە (علی مەکتەبە)ی ڕاگەیاند بوو، عەلی یەکێك بوو لە ئەندامانی لیژنەی قەزای ڕواندزی حزبی شیوعی، لە بەیەك گەیشتنێك لەگەڵ عەلی مەکتەبە دیار بوو بەڕوو گرژیو لالووتی بەمن دەڵێت: (کاکە ئەتۆ زۆر غەڵەتی بەرهەڵستی ئەسعەد ئاغا دەکەیت لەبەر ئێمەیە هیچت پێ ناڵێت ئەگینا ئەزیەتت دەدات!).

ئەوەی ڕاستییە زۆر لە قسەکانی عەلی پەست بومو پێم گوت: (دیارە ئەسعەد ئاغا شیوعیەو لەژێر چاودێری ئێوەیە، بۆیە هیچی پێ نەگوتوم. ئازیز با لەسەر ئێوە نەبێت تۆشی لەگەڵ بە ئەوەی لە دەستتان دێت ڕامەوەستن، بۆ ئاگاداریت تۆ بەهەڵەدا چووی ئەسعەدی ئاغات بۆ هەندێ مل کەچ ئەسعەدئاغایە، نەك بۆ ئێمە، ناوبراو باش ئێمە دەناسێت). زۆر بەتوڕەیی دەرکەوتم، ناوبراو ئەوەندەی گوت: (کەیفی خۆتە من بۆ تۆمە).

گەڕامەوەو گووتم: (تکایە با بۆ منت نەبێت هەوڵ بدە با خەڵکی ڕواندز ئەزیەت نەداتو بیانویان

پێ نەگرێت لەغەمی من دامەبەو بۆم مەپاڕێوە).

زیاتر لە ساڵێك ئەسعەدو منداڵەکانی ڕێگایان بە بەر دەرگای ستۆدیۆی من دا بوو بەدرێژایی ئەوساڵەو زیاتریش، شتێکی وایان نیشان نەدا بڵێن بۆنی بێ ڕێزی پێوە دیار بێت، کەچی لەگەڵ خەڵکی ڕواندزیش لەوپەڕی بێ ڕێزیو ناپەسندیو بەدکاری دابوون، ڕۆژ نەبوو خەڵکانێك ئەزیەت نەدەن. ئەوەی دیاربوو لە ڕواندز ئەسعەد شێتنەو دەستو پێوەندەکانی ببوونە باش جەندرمەی ئەوشارە.

ڕۆژ لە دوای ڕۆژ پەشێویو ئاڵۆزی زیاتر پەرەی دەسەند، کۆمەلانی خەڵك هەستیان بەمەترسی دەکرد چی لەلایەن کار بەدەستانی دەوڵەتەوە، ئەوانەی لە ژێرەوە لە دژی حکومەت بوون چ لەلایەن کەسانی دەرکەوتو لەژێر بەرگی کوردایەتی خۆیان داپۆشی بوو گوایا کورد پەروەرن، بەلاّم ناسران کە کێنو کردەوەکانیان چین.

هەروەك لە سەرەوە نووسراوە باوکم لەگەڵ عەباس ئاغا ڕێك کەوت بوو کە چەکدارەکانی ئەوان بە لای ئێمەدا نێن کە دەڕۆن بۆ ڕواندز، بەلاّم بە دیارکەوت ئەو پەیمانی شکاندو پێشێلی کرد، ئەوەی زاندرا کە خزمەکانی ئێمە چووبوونە ژێر باڵی (عەباس ئاغا)و ڕازیان کردبوو کە پەیمانەکە بشکێنێو بە دەرگەڵەدا تێپەڕن بۆ ڕواندز، وایان دیارکردبوو کە (سلێمان بەگ) کەسی لەگەڵ نییەو کەسی لەگەڵ ناڕوات، هەرکاتێ لەشکر گەیشتە (دەرگەڵە) ناوبراو بەناچاری یان دەڕوات یان سەر شۆڕ دەکات، وا دیارکەوت عەباس ئاغا بەقسەی ئەوان لەبەڵێنەکانی کە بە باوکمی دابوون پاش گەز بووبوەوە، ئەوەبوو لە کۆتایی ساڵی (1961) تاکو سەرەتای ساڵی (1962) عەباس ئاغا بە لەشکرێکی زۆرەوە لە ڕێگای (وەرتێ) دۆڵی شەهیدانەوە بەرەو گوندەکانی سەر بەئێمەوە (بەردگرتکەو خانەقاو ناوخەرابو کەلێتە) هاتن بەو نیازەوە بێن بۆ دەرگەڵە، کاتێك دیتیان پشتیان لێ گیراوەو ژمارەیەکی زۆری چەکدار لە گوندی دەرگەڵە کۆبونەتەوە، ئاگاداری عەباس ئاغاش کرابوو ئەگەر زیاتر بێنە پێش شەڕێکی خوێناوی ڕوو دەدات، ئۆباڵی ئەو شەڕەش دەکەوێتە ئەستۆی ئەوان. لەگەڵ ئەوەش ڕانەوەستان، لەگوندی خانەقا دەست درێژیان کردە سەر چەکدارەکانی ئێمەو دوو چەکداریان چەك کردبوون، ئەو زیاد ڕۆیشتنە بوە ئاڵۆزیەکی ترسناكو مەترسیدارو بۆنی شەڕی پێوە دیار بوو.

هەواڵنامەی کتێب

سەرەتای هەڵگیرسانی شەڕ لە نێوان چەکدارانی سلێمان بەگو عەباس ئاغادا

ئەوەی دیار بوو سلێمان بەگ زۆر هەوڵی لەگەڵ عباس ئاغا دا بۆ ئەوەی ناخۆشیو شەڕ نەکەوێتە نێوانیان، لەبەر ئەوەی شەڕی نێوان هەردوولا بە سودی نەیارانی هەردوولا کۆتایی دێت، بەلاّم بە داخەوە هەوڵدانەکە بێ سوود بوو، بەهاتنی چەکدارەکانی(عباس ئاغا) بۆ سەر سنووری ئەوگوندانەی لەژێر چاودێری(سلێمان بەگ)دا بوون، ناوبراوی خستە قینو ڕکەبەریو پێی داگرت، ڕازی نەبوو

دەرگەڵە بەجێ بێڵێت ئەوەندەی (میر حمدامین) بەگی ئامۆزای هەوڵی لەگەڵ دا بۆ ئەوەی بێ شەڕ لە دەرگەڵە دەربکەوێت یاخی ببوو دەیگوت: (نارۆم تا شەڕێك لەگەڵ عباس ئاغا نەکەم لەبەرئەوەی پیاوێکی پەیمان شکێنەو درۆی لەگەڵ کردم).

کاتێك لە ڕواندز دەنگی ئەو تەنگو چەڵەمەیەم بیست زانیم کار لەکار ترازاوە بەپەلە ڕۆیشتم بۆ دەرگەڵە بەلاّم چ سەرمایەك بوو کەس خۆی پێ ڕانەدەگیرا ئەوەندە شەوێکی سارد بوو، کاتێك گەیشتمە زینی دەرگەڵە دیار بوو کۆمەڵێك چەکداری لێ بوون ماوەیەکی تەواو لەلایان مامەوەو لەگەڵیان کەوتمە قسە کردن هەستم کرد ورەیان بەرز بوو، زۆربەیان ڕەئیان لەگەڵ ڕەئی باوکمدا بوو کە شەڕ بکرێ لەگەڵ چەکدارەکانی عباس ئاغاو دەستێکی باشیان لێ بوەشێندرێت ئەوکاتە دەرگەڵەش بەجێ بێڵێن ئاساییە.

لە دواییدا لەگەڵ (مام ڕەزاق‌و خدری عولاّ بەگو دەروێشی حمدە بۆری) کەلێتەیی قسەم کرد بۆ ئەوەی برۆین، بەڵکو باوکم ڕازی بکەین لە دەرگەڵە دەربکەوین، لە دوای قسەکانی من لەگەڵ ئەو کەسانەی ناویان هاتووە دابەزینە دەرگەڵەو ڕۆیشتینە دەرگەڵە لای باوکم، لە دوای هەوڵدانێکی زۆر توانیمان (سلێمان بەگ) ڕازی بکەین کە دەرگەڵە بەجێ بهێڵین، کاتێك سلێمان بەگ ڕازی بوو برۆین هەر ئەوکاتە خەبەردرایە گوندەکانی (دۆڵەمنجەل) بۆ ئەوەی ولاّخی بارهەڵگر بنێرن بۆ بارکردنی ماڵی ئەو چەکدارانەی لەگەڵ سلێمان بەگ دان‌و بیان گوازنەوە بۆ ڕواندز، بەماوەی دوو ڕۆژ ماڵەکان بەرێ کران، تا ماڵەکان گواسترانەوە بەو سەرماو ساردیە چەکدارەکان لە دەوروبەری گوندەکان نۆبەتدار بوون باوکم لەدەرگەڵە دەرنەچوو تا هەموو ماڵەکان گواسترانەوە، ئێمە لە زینی دەرگەڵە چاوەڕێ بووین باوکم بێت، سەردەمێك تاریك داهاتبوو ئاگادار کراین کەوا سلێمان بەگ بەنیازە زەبرێك لە چەکدارەکانی عباس ئاغا بوەشێنێ ئینجا بڕوات، شەوێکی ئەوەندە تاریك‌و سارد بوو ناچار لەگەڵ (عزەت)و هەندێ لە خزمەکان دابەزینەوە گوند ئەوجارە توانیمان وابکەین کە ئەو شەڕەی ئەو بەنیازە بیکات لە بەرژەوەندی ئێمە نیە بۆیە پێویستە لەم جۆرە شەڕانە دووربین‌و ووردبین بین، ئەوکاتە ڕازی بوو لە گوند دەربکەوین بەوشەوە ساردە دەرکەوتین بەرەو زینی دەرگەڵە سەرکەوتین، شەوێکی چەند ساردو دژوار بوو ئەوەندەش تاریك بوو، لەگەڵ ئەوەش لەسەر هەموو شوێنە بەرزەکان‌و گردەکان نۆبەتدار داندرا بوون، کاتێك بەسەرکەوتینە سەر زین ئاگاداری گشت چەکدارەکان کرا بێنە زینی دەرگەڵە، عزەت لەوێ چاوەڕێیان دەکات، ئەوشەوە لای نۆبەتدارەکانی ئەوێ ماینەوە تا بووە ڕۆژ، بەلاّم چ سەرمایەك لە هیچ شوێنێك ئارام گرتوو نەدەبووین لەو پەناو ئەو پەنا بە پێوە نۆبەتداریمان دەگرت، بەفر لەگۆڕێ بوو هیچ جێگایەکی ووشکایی نەبوو، تینی ئاگریش دادی نەبوو، کاتێك بوو بەڕۆژ لەگەڵ

چەند کەسێك لەگەڵ باوکم بەرەو گوندی (ماویلیان) ڕۆشتین، وورده وورده بەپێچەکانی (شینك)دا شۆڕ بووینەوە خوارەوە، چەکدارەکانی لای عزت مانەوە هەتا کۆتایی گواستنەوەی ئەو ماڵانەی مابوون بار دەکرێن و دەگواسترێنەوە، کاتێك گەیشتینە لای (شێخ مەلا صادق) ناوبراو بەخێرهاتنێکی گەرمی لێ کردین، بە سلێمان بەگی گوت: (باش بوو لەوێ هاتن پێم خۆش بوو لەو بەلاو فتنەیە دوورکەوتنەوەو بەجێتان هێشت ئینشا الله هاتنتان خێری تێدایە).

نیوەڕۆ لەوێماینەوە لە دوای نیوەڕۆ ڕۆیشتینە سەربازگەی (بەرزێوە) لەوێ بیستمان (کەریم خانی کوڕی محمود بەگ)ی برادۆستی چۆتە دەرەوە لەگەڵ چەند کەسێك، ئەوەی دیاربوو پیاوەکانی (محمود بەگ) لە سەربازگەکە بوون، بەلام ئالۆز بوون زۆریان پێ ناخۆش بوو کە ناوبراو ڕۆیشتبوو.

ڕۆژی دوایی (عزەت)یش لەگەڵ تەواوی چەکدارەکان ڕۆیشتبوونە سەربازگەی بەرزێوە لەوێ ئەوانیان لە سەر پردی (خەلکان ـ جندیان) دانا بوون، ئەو ماڵانەی لە دەرگەڵەش باریان کردبوو لە (کاولۆك و ڕواندز) جێ نشین کرابوون، ماڵی باوکم لە قوتابخانەی کاولۆك داندرابوو، لە کاتێکدا لە سەربازگەکە دەرکەوتین چووینە کاولۆك.

ئەوەی زاندرا دوای دەرکەوتنی چەکدارەکانی (سلێمان بەگ) لە دەرگەڵەو گوندەکان پیاوەکانی (عباس ئاغا) هاتبوونە جێگای ئەوان لە جیاتی دڵ دانەوەی خەڵك دەستیان کردبوو بە ئەزیەت دان و ئەشکەنجەی خەڵکی گوندەکان بەبیانوی ئەوەی کە جاشی (سلێمان بەگ)ن ئەو هەڵوێستە چەوتەی پیاوەکانی عەباس ئاغا لە بەرژەوەندی سلێمان بەگ بوو، ئەوەندەنگ وباسەی دەگەیشت زۆر بەبێ ڕێزی لەگەڵ خەڵك دەجولانەوەو بەربەوونەگیانی خەڵك و ڕاوەڕووت و تالان کردنی هەژاران بەهەر شێوەیەك بۆیان بگونجابایە، ئەوەی بیان زانیبوایە چەورەو شتێکی هەیە زۆر چاك هەڵیان دەپێچاو بەئارەزوی خۆیان لەگەڵی دەجولانەوە، بەڵگەش بۆ ئەو ڕاستیە (حاجی حکیم)ی ڕێژیکەریە کە پیاوێکی ئاینی بێلایەن بوو لە خوا پەرستی زیاتر هیچی تری نەدەزانی، تەنها ئەوەندەی دەزانی کە (سلێمان بەگ) گەورە پیاوی ئەوناوەیە، پیاوێکی هەبوو بوو، هەرجارەی بە شێوەیەك بیانویان پێدەگرت جارێك گایەکانیان دەبردن و جارێکی تر هێسترو جارێکی تر مەڕو بزن بیانوشیان ئەوە بوو پێیان دەگوت تۆ جاشی سلێمان بەگی.

ئەوەی دیار بوو لە دوای ڕۆیشتنی سلێمان بەگ بۆ ڕواندز بنکەی چەکدارەکانی عباس ئاغا چووبوە ئەشکەفتەکانی گەڵی سەروی گوند، ئەوانەی لەو بنکەیە بوون کاروپیشەیان بەدکاری و بیانوو گرتن بوو بەو خەڵکەی کەوتبوە ژێر دەستیان.

بنکەی چەکدارەکانی سلێمان بەگ لە جوندیان بوو، بەلام سەنگەرەکانی (زی تەلانی) ماویلیان

هەتا دەگەیشتە (گۆمەویان) بەدەست سوپاوە بوون، سەربازەکان هەوڵیان دەدا بەسەر بکەونە سەربەرزایەکانی سەری (ڕووەڵە) بەڵام نەیانتوانی بەسەر بکەون، چەکدارەکانی عباس ئاغا وایان دانابوو تا ماون دەرگەڵە بەجێ ناهێڵن زیاتر ئیهانەی خەڵکیان دەکردو ڕاویان دەنان، ئەزیەت دانیش باسی ناکرێت، ئەو دەنگو باسەش دەگەیشتە سلێمان بەگ، ئەویش پەست دەبوو، بێگومان ئەو هەڵوێستەی ئەوان باوکمیان زۆر ئاڵۆزو پەست کردبوو هەر ئەوەش هانی دا پەلاماریان بدات. شەوێك زۆر بەرێکی هێرشێکی کتو پڕیان کردنە سەر هەر زوو ڕاویان نانو دەریان پەڕاندن تا گوندی ڕەژیکەریانو بەردەوامیش بە دوایانەوە بوون، چەند دیلێك گیران زۆر کەلوپەلو وولاخیشیان بەجێ هێشت، بۆ بەیانی ئاگادار کرام لەسەر ڕاسپاردەی باوکم بڕۆم فیشەکیان بۆ ببەم، ئێوارە درەنگ لە جندیان بەڕێ کەوتین بە ڕێگای ماویلیان کەوتینە ڕێ چەند چەکدارێکیشم لەگەڵدا بوون سێ وڵاخی بارکراومان پێ بوون شەومان بەسەرداهات، بەڵام چ شەوێکی تاریك کە قەت شەوی وام نەدیبوو بەو تاریکیە دۆڵی شیوی ماویلیمان بڕی لە (شینك) بەسەرکەوتین بەناو دارستانە چڕەکەی (پارزین)دا دەڕۆیشتین کاتێك گوێ بیستی دەنگە دەنگو قسە بووین خۆمان بوارد بۆ ئەوەی بزانین ئەو دەنگانە کێن، بۆیان چووین بە دیارکەوت برین بێچ (هورمز) بوو ئەوەی لەگەڵ هێرش بەرەکان ناردرا بوو، دەگەڕایەوە ماویلیان چەند چەکدارێکیشی لەگەڵدا بوو، ناوبراو مرۆڤێکی زۆر باش بوو لە دیانەکانی عەنکاوە بوو لەکاتی بەیەك گەیشتن ئەوان پێیان گوتین بڕۆنە قوپەکەی زینی (سلێمان بەگ) لەوێیە، بەرەو شوێنی دیاریکراو ڕۆیشتین کاتێك گەیشتینە لای سلێمان بەگ تەواو پشومان نەدابوو هەرئەوندەمان زانی لە سەری ڕووەڵە بوو بە تەقەیەکی زۆر گەرم،هەستم کرد کە باوکم تەنگاو بوو وەك بڵێیت دەیویست خۆی بڕوات بۆ شوێنی تەقەکە، بەڵام نەمهێشت پێم گوت: دانیشە من دەڕۆم ، لەگەڵ چەند چەکدارێك ملی هەورازمان گرتە بەر لە چیا سەرکەوتین ئەگەرچی زۆریش ماندوو هیلاك ببوین بەڵام زوو بەسەرکەوتین، باسكو باسك دەڕۆیشتین ناوە ناوەش دەگەیشتینە سەنگەرەکانی پاسەوانانی سەر باسکەکە، لە دوا لوتکەی چیای ڕووەڵە گەیشتینە عزەت لەگەڵ دەستەیەك لە چەکدارەکان لە شەڕێکی سەختدا بوون، شەوی دووەم دوای ئەوەی لە ڕووەڵە دەرکرابوون هەندێك لە چەکدارەکانی (مەلا عوسمانی پلینگانی) گەڕابونەوە،بەو نیازەی بەڵکو بتوانن هەندێ شوێن بگرنەوە، تەقەکە لەگەڵ ئەوان بوو، هێشتا کەمێك شەو مابوو هەرکە گەیشتمە لای عزەت تەواو پشومان نەخواردبووەوە بەووردی سەیری ئەو شوێنەمان کرد کە تەقەی لێوە دەکرا،شوێنەکەم دەست نیشان کرد چەند کەسێکم هەڵبژارد بەگوێرەی نەخشەکە بۆیان دەرکەوتین لەگەڵ تاریكو ڕۆنی بەیانی لێمان دان بە ماوەیەکی زۆر کورت دەرمان پەڕاندن، بەڵام چی دەرپەڕاندنێك، تا گوندی ڕەژیکەریان بەدوایان دا چووین،

لەوێشەوە بێ وەستان تا (ئێندزە)و سەروتریش ڕانەوەستان، ئێمە هەندێکمان لەگەڵی خوارو گەڕاینەوە دەرگەڵە، لەسەر ڕێگا لامان دا ئەشکەوتی (کەرەنای) ئەشکەوتی ناوبراو کۆمەڵێك ماڵی لەناو دابوون، لەترسی فڕۆکەکان خۆیان شاردبۆوە، ماڵی خوشکم لەناو ئەو ئەشکەوتەدا بوو، کەمێك لە لایان دانیشتین، پرسیمان میر لەکوێ یە؟ پێیان گوتین لەگوند دەرنەچوە، لەوێ هەستاین بەرەو گوند سەرکەوتین چووینە ساباتی میر، میر لەوێ نەبوو، چووینە ناو کۆشکەکە ئەو ماڵە گەورەیە چۆڵ بوو، تەنیا (حەمایل) لە ژوورەکەی میر ئاگرێکی هەڵ کردبوو دووکەڵێك بوو ژوورەکە پڕ ببوو، پیرە ژن لەناو دووکەڵ دیار نەبوو کاتێك لەگەڵی دواین، ئێمەی نەناسین وای دەزانی بێگانەین ڕووی نەداینێ کاتێك پرسیمان باپیر لەکوێیە؟ ئەوجا هەستا چاكو خۆشی لێ کردین، گوتی میر لەساباتێ نەبوو؟ ئەگەر لەوێ نەبێت دیارە لەسەر قەبرستانی پاش قەلاتێ یە، ڕۆیشتینە سەرقەبرستان لەوێش نەبوو لە دواییدا دیتمان لەناو چەقەڵە بەردەکانی قونەبانی خانوی (حاجی حمدامین) دانیشتبوو دەست لە ئەژنۆ ڕوو لە ڕەزەکانی (وارکورێشو ڕوەڵە) هیچ ئاگای لەئێمە نەبوو تا لە دواوە سەلاممان لێ کرد لەپڕێکا ئاوری دایەوە، لەسەرەتا هێدمەی گرت قسەی پێ نەکران، تەواو سەیری کردین چاوی پڕ بوون لە ڕۆندكو هەندێك دەوکەی هاتنێ، دوایی گوتی: (زرار ئەوە ئەنگۆن!؟) بۆ دەستی چووم کاتێك لێی نزيك کەوتمەوە منی گرتە باوەش، بەلاّم چی دەلەرزیو دەیگوت: (ئۆخەی ئەوا نەمردم ئەوجارەشم دیتنەوە وەك دەمویست!) ئەوکەسانەی لەگەلّم بوون یەك یەکی ماچ کردن هەموومان لەدەوروبەری دانیشتین ورد تەماشای دەکردین، کاتێك (بەخدری عبدوللا)ی گوت: (خدر باوە: ئەو پیاوەی لای تۆ دانیشتوە نایناسمەوە؟) خدر وەلاّمی دایەوەو گوتی: (مامە ئەوە حمدامینی عەولاّ قوتوی ماویلیە). ئەوجا ڕووی کردە منوگوتی: (زرار ڕاستیم پێ بڵێ لەو هێرشەی هێناوتانە بۆ سەر پیاوەکانی عەباس ئاغا کەسی بێگانەتان لەگەڵە، غیری خۆتان؟) گوتم: (باپیر ئەبەد کەسی بێگانەمان لەگەڵ دانیە تەنیا دوو سەربازی لاسلکیمان لەگەڵن، ئەوانیش چەکیان پێ نییە، ئەوانی تر هەر خۆمانین کەسی ترمان لەگەڵ نییە).

میر گوتی: (هەمووتان چەند کەسن ئەوانەی بۆ ئەو هێرشە هاتوونو لەشکری عەباس ئاغاتان لەو بەرزاییانە دەرکرد؟) ئەو وەلاّمە خدر دایەوە گوتی: (مامە هەمووومان چلو پێنج چەکدارین، ئەوانەی هێرشمان کردوە، کاك زراریش ئەو بەیانیە پێش ببێتە ڕۆژ گەیشتۆتە لامان)، میر هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی: (ئەوە مینەکە نەمرد ئەو کەسەرەم نەبردە قەبریو ئە مرازەی هەمبوو بەدی هات ئەگەر لەوە بەدواش بمرم سووم لە خۆم نیە. بێگومان نەمانزانی ئەو کەسەرە چی بوو لە دڵی ئەو مرۆڤە ناودارە! تەنیا ئەوەمان شك برد (میرحمدامین بەگ) پیاوێکی مەرد بوو لە سەردەمی

دەسەڵاتداریەتی سەری بۆ کەس دانەنەواندبوو، دیتیشی پیاوەکانی عباس ئاغا وا بە بەرچاوی ئەو خەڵکی گوندەکان تالاْن دەکەن‌و تێیان هەڵدەدەن، ئەویش هیچی لە دەست نایەت ئەوە کەسەرێکی گەورەو بارێکی زێدە گران بوو لە سەر شانی ئەو مەزنە پیاوە، ئەگەرچی عباس ئاغا زاواشی بوو دیسانیش هەر پێی ناخۆش بوو ئەوان لە گوندەکانی دەسەڵاتدار بن، کاتێك بە چاوی خۆیشی بینی بە ژمارەیەکی کەمی چەکدارەکانی دەرگەڵەو ڕەژیکەری‌و کەلێتەیی‌و ناوخەرابی‌و ماویلی چۆن ئەو لەشکرەی ناو سەنگەرەکانی سەربەرزاییەکانی ڕووەڵەیان ڕاونان‌و نەیانزانی بۆ کامەلا هەڵبێن.

لەوکاتەی لەلای میر دانیشتبوین دیار بوو کۆمەڵێك چەکدار لە (کانی داوەری) دەهاتنە خوارێ بۆ گوند، بە دیارکەوت کە باوکمە لەگەڵ کۆمەڵێك چەکدار دێتەوە گوند، بە میرم گوت: (باپیر ئەوە باوکمە دێتە خوار)، لەگەڵ ئەو قسەیەی من میر داوای کرد یەك دوو کەس بڕۆن سابات پاك بکەنەوەو سەماوەریش هەڵبکەن، ئینجا میر هەستاو ئێمەش لەگەڵی ڕۆیشتینەوە سابات، دوای ماوەیەك باوکم گەیشتەجێ لەگەڵ میر لە سابات دانیشتین، ئێمە گشتمان ڕۆیشتینە خانوەکەی (مام سیدا ئاغا) دوای ماوەیەك باوکیشم هاتەوە لامان، نەمزانی بۆچی خۆی لە حمدامین (گچکە) زویر کردو دڵی شکاند ناوبراو ئەوەندەی بلێی پیاوێکی دڵپاك‌و پاك ڕەوشت بوو، دڵ ڕەنجانی ئەو پیاوەم پێ ناخۆش بوو هەر ئەوکاتە لە دەرگەڵە گەڕامەوە ڕواندز، لەبەر ئەوەی ئەو پیاوە بە ناحەق دڵشکاو کرا. مانەوەی ئەوان لە دەرگەڵە ئەوەندە ڕۆژانە نەدەبوو ئەوها غافڵ بن، بڕیان لەوە نەکردبوەوە کە ئەو هێزەی ئەوان لە وێیان دەرکردوە هەوڵی گەڕانەوە دەدەن بەهەر شێوەیەك بۆیان ڕێك بکەوێت، ئەوەی زاندرا لە ڕێگای شارەزاوە ئەوان زانیبویان (گەروی ڕەشمالاْن) چۆڵەو نۆبەتداری لێ دانەندراوە لە ڕێگای بن کارۆخەوە زۆر بە ئاسانی لە گەروی ڕەشمالاْن بەسەرکەوتبوون، کاتێك چەکدارەکانی باوکم دەڕۆنە پێشیان ئەوان شوێنە گرنگەکەیان کۆنتڕۆڵ کردبوو،دەستیان لێ ستاند بوون، لەگەڵ ئەوەشدا شەڕێکی دژوار لە ئارادا دەبێت، (عزەت) نامە بۆ قائمقام دەنێرێت فیشەکی بۆ ڕەوانە بکات، ناوبراویش فیشەك بەڕێ دەکات بۆ (جوندیان) بۆ ئەوەی بۆیان بەڕێ بکرێت، بەلاْم دوو ڕۆژی بەسەردا تێپەڕ دەبن فیشەکەکان هەر لە (جوندیان) دەبن بۆیان بەڕێ ناکرێن، لەوکاتەشدا پێیان ڕاگەیاندم لە دەرگەڵە شەڕ گەرمەو داوای فیشەکیان کردووە فیشەکەکانیش لە (جوندیان) داندراون، تاکو ئێستا بۆیان ڕەوانە نەکراون، دیسان ناچار بووم ڕۆیشتم ناردم وولاْخیان هێنان فیشەکیان بارکردن ڕۆژ درەنگ بوو ڕۆیشتین، ئێوارەیەکی درەنگ گەیشتینە ماویلیان دەنگی تەقە دەگەیشتە ئەوێ وا پێ دەچوو شەڕەکە لە زینی دەرگەڵەو سەر شینکان گەرم بوو لەناو گوندی ماویلیان خەڵك دەیان دیت وا ئێمە بۆ ناو شەڕ دەڕۆین ڕێگایان لێ گرتین دەیان گوت: (نابێ بچن درەنگە نەوەك بکەونە بۆسەی دوژمن)، بەلاْم من سور بووم لەسەر

ڕۆیشتن، زۆری نەمابوو بەڕێگای (بەردگراو)دا بڕۆین، بەلاّم پێش ئەوەی لە گوندەکە دەربکەوین (عەولاّ ماویلی) لێپرسراوی گوندەکە هاتە پێشم دەستی گرتمو گوتی: (نایەلّم بەو ڕێگایەدا بڕۆن ئەگەر هەر دەشڕۆن بەڕێگای تەلان دا بڕۆن باشترەو ئەمین ترە).

لەسەر داوای ناوبراو بەڕێگای تەلان دا ڕۆیشتین، سەرکەوتینە سەر (زیی تەلانی)، تا بەسەر کەوتین تاریك داهات لەوێ باسكو باسك ڕۆیشتین زۆر بەوشیاری تەقەش کەم ببوو، ناوە ناوە لەزینی دەرگەلّە دەنگی تەقە دەهات ئێمە بەرەو (گۆمەویان) دەڕۆیشتین ئەوانەی تر کەلەگەلّم دابوون هەستم کرد دەترسان نەیان دەویست زیاتر بڕۆن، من لەگەلّ دوو چەکدار لە پێشەوە دەڕۆیشتم سێ هێستری بار کراویشمان پێ بوون، هێسترەکان خاوەنەکانیان لەگەلّ دا بوون، کاتێك نزیك کەوتینەوە لە گۆمەویان دەنگە دەنگی پیاوان دەهات، ڕاوەستاین گووتمان نەوەك دوژمن بن، خۆمان بواردو ئامادەبووین بۆ ڕووبەڕوو بونیان لە دواییدا وا بەدیارکەوت چەکدارەکانی ئێمەن، ئەوانەی کە خەلّکی ماویلیان بوون، کاتێك دەنگمان دان ئەوان دەنگی منیان ناسی، (فقێ گۆجو وەسمانی حەسەنی عباس)ی گوتیان ئەوە کاك زرارە ئەوکاتە بانگیان کردینو هاتنەلامان لەوێ دانیشتین باسی شەڕەکەیان بۆ گێڕاینەوە کە لەکوێ وە هێرشیان بۆ هێناوین، وام بۆ بەدیار کەوت دیارە بەبێ ترس لە دەرگەلّە پالّیان داوەتەوە پاسەوانیان لە دەورو پشتیان داناونو بەس بەری (کارۆخ)و گەروی ڕەشمالاّن کەسی لێ نەبوە، بێ شك لە گوندیش پیاوی خۆیان هەبوەو بە پێشیان کەوتوە بەبەری کاروخ دا هێناوینیو بەسەر کەوتونەتە گەروی (ڕەشمالاّنو هەندرێن) بەیارمەتی شارەزا بە ئاسانی پشتیان لێ ستاندونو هەر ئەوەندەیان بۆکراوە بەرگری لە خۆیان بکەنو بە پاشەکشە بگەڕێنەوە دواوە.

هەواڵنامەو کتێب

ئەنجامی ئەو کەمتەرخەمیەو بێ باکیە بووە هۆی کوشتنی (حمدامین گچکە) لە خوار گەرووی ڕەشمالاّن، ئەوکات نەیانزانی بوو ڕۆژی دواتر زانرا کە (کچکە) کوژراوە.

لە دوای ئەو گفتوگۆیە بە نیاز بووین بڕۆینە گۆمەویان، بەلاّم لەم کاتەدا پێشڕەوی چەکدارەکان گەیشتە لامان، زۆری پێ نەچوو باوکمو(عزت)یش گەیشتن، دوای پشویەکی کورت هەستاین بەناو ڕەزەکانی تەلانی ماویلیان دا تێپەڕ بووین بەرەو گوندی (ماویلیان) کاتێك گەیشتینە نزیك گوند ئەوان بە تەنیشت گوند دا ڕۆیشتنە خوار، من لامدایە گوند لەوێ پێیان گوتین برین پێچێكو دوو چەکداری تریشی لەگەلّن چاوەڕوانی ئێوەن وا لە مالّی (محمدی شێخ)ی نوستوون، شەو درەنگ بوو ڕۆیشتمە مالّی ناوبراو دیاربوو (هورمز)ی برین پێچو ئەوانەی لەگەلّی بوون پالّیان دابوەوە، وایان دەزانی هیچ لەگۆڕێ نییە، بەپەلە هەلّمان ستاندن خۆیان پێچایەوە کەلو پەلەکانیان بارکردن بەرەو سەربازگەی بەرزێوە کەوتنەڕێ، شەوێکی ئەوەندە خۆش بوو مانگە شەوی بەهار بوو، مانگ لەژێر

گەواڵە هەورەکان دەردەکەوت‌و بزر دەبوو بەدرەنگی شەو گەیشتینە گوندی (میراجیان) ئەوەی دیاربوو هەندێك لە چەکدارەکان لەوێ بوون، (علی عەجەم) یەکێك بوو لەوانەی دیار نەبوون ئەویش گەیشتبوە میراجیان، شەو لەوێ ماینەوە، بەیانی من گەڕامەوە ڕواندز ئەوانیش لە بەرزێوە مانەوە.

لەوکات‌و ساتەی چەکدارەکانی دەرگەڵە تێی کەوتبوون لە شەڕیاندا لەگەڵ چەکدارەکانی عەباس ئاغا، لە حزبی شیوعی بڕیارێك دەرچوو بۆ ئەوانەی چەکیان بۆ دەوڵەت هەڵگرتبوو، دەبێ چەکەکانیان دابنێن ئەوەی چەك دانەنێت مافی حزبایەتی نامێنێت، بۆ ئەو مەبەستە (فاخیری حمدئاغا) ئەوکاتە بەنهێنی دەسوڕایەوە لەترسی بارزانی لەلایەك‌و حکومەتیش لەلایەکی تر، لەگەڵ ئەوەشدا هاتە ڕواندز بۆ لێکۆڵینەوە، بزانێ کێ بووە چەکی بە شیوعیەکانی دەرگەڵە هەڵگرتوە، وەك لەسەرەوە دیار کراوە (فاخیر) لە دوو لاوە بە دوایدا دەگەڕان ئەویش لە ڕواندز بەنهێنی لەماڵی من بوو زیاتر لە دە ڕۆژ، لە ماوەی ئەوەندە ڕۆژەدا بەشداری کۆبونەوەکانی ڕێکخراوی شاری ڕواندزی کرد، هەروەها لەگەڵ (عزت)ی برام بەیەك گەیشتن، لە دوای ئەوەی لەگەڵ لیژنەی قەزای ڕواندز گەیشتبوە باوەڕیەکی تەواو ئەو چەکەی شیوعیەکانی دەرگەڵە چۆن وەرگیراوەوکێ بەرپرسیارە، ئینجا داوای لە عزەت کرد کە چەك دابنێن چونکە بڕیاری حزبە.

وەڵامی عزت کە بەفاخیری گوت: (من پێم خۆش نەبوو ئەو چەکە وەرگیرا، بەڵام تووش کراین، وەرگرتنی ئەو چەکە بوە هۆی ئاوارە بوونمان‌و لە جێگای خۆمان هەستاین، هیچ شتێك شك نابەین ئێوە ڕێگایەکی ژیانمان بۆ دابین بکەن کە بتوانین پێی بژین زۆرمان پێ خۆشە چەکی برا کوژی هەڵ نەگرین، ئەگەر ئێوە بتوانن ئەو کۆمەڵە ماڵەی لە شوێنی خۆیان هەڵقەناون بیان ژێنن، ئێمە ڕازین چەك دابنێین خودا بکات ئێوە بمان ژێنن زۆرمان پێ خۆشە ئەو چەك گلاوە فڕێ بدەین کە باوەڕمان پێی نییە).

وەڵامی فاخیر ئەوە بوو: (حزب توانای ئەوەی نییە ئەوحەفتا ماڵەی هاتوون بۆ ڕواندز بیان ژێنێت، با کار بکەن خۆیان بژێنن وەك ئەو خەڵکە).

ئەوانەی لەگەڵ عزەت بوون بەشدار بوون لەوبەیەك گەیشتنەی عزەت‌و فاخیر (حمدامین فقێ حسن‌و خدری عولا بەگ) کەوتنە قسەکردن‌و بە فاخیریان گوت: (ئەوەی تۆ دەیڵێیت هەڵوێست نیە بۆ ئێمە زۆر زەحمەتەو ناگونجێت، ئەگەر عزەتیش ڕازی بێت بۆچەك دانان ئێمە ڕازی نابین، وە زۆربەی چەکدارەکانی تریش ڕازی نابن بەوشێوەی ئێوە دەتانەوێ، ئەو چەکە ئێوە بە ئێمەتان هەڵگرتوە ئێمەتان توشی ئەو نەدامەتیە کردوە نەك هێزی چەکداری جولانەوەکە، بوینە نەیاری خزمەکانی خۆشمان). ئەو هەڵوێستەی عزەت‌و یاوەرەکانی فاخیری بێ دەنگ کرد هەر ئەوەندەی پێما گوتی: (ئەوەی بە من

ڕاسپێردرابوو ئەوەیە کە بڕیاری حزبتان پێ ڕابگەیەنم ئەوەی تر ئارەزووی خۆتانە). وەك لەسەرەوە هاتوە فاخیر ماوەیەك لە ڕواندز ماوە، لە مانەوەکەیدا هەندێ ئاڵوگۆڕی لە ڕێکخراوی حزبی شیوعی لە ڕواندز بەدی هاتبوو، دەستکاریش لە لیژنەی قەزا کرابوو، ڕێکخراو لەپەرەسەندندا بوو ئەو گورجو گۆڵیو چالاکیە ببوە نارەزامەندی کاربەدەستانی حکومەت، ئەوەی بەدیارکەوت ئەوە بوو ئەوانەی ناسراو بوون بە شیوعی کادیرو لەوەزیفە دابوون هەریەکەی بۆ لایەك بەرێ کران، لە ڕواندز دوورکرانەوە (حەسن حاجی تاهیر) ڕەوانەی بەغدا کرا، (سید عمر) بۆ مەخمور بەڕێ کرا، (شێخ سلێمان) ناردرا بۆ سلێمانی، وایان دەزانی ئەگەر ئەوان دوور بخەنەوە دەنگی شیوعیەکان دەبڕن، بەلاّم بە پێچەوانەوە بوو،دووا بە دووای بەدکاریو ناپەسندی مرۆڤە داخ لەدڵەکانی دەوڵەت کۆمەلاّنی خەڵك زۆر لە جاران گەرمتر کەوتنە جموجۆڵو دەستو برد، بەڵگەش ئەوەبوو شەوێك شاری ڕواندز یەك پارچە پڕکرا لە دروشمەکانی حزبی شیوعی ئەو دروشمانە داواکاریو خواستەکانی گەل بوون کە نوسرابوو، هەروەها لەسەر شوێنە جەماوەریەکانیش دروشم هەڵواسرابوون، بەشی زۆری ماڵەکانی ڕواندز دروشمەکانیان بۆ فڕێدرا بوە ماڵ لە ناو زەرفدا، ئەو دەنگە هەر بۆ شەقامەکان نەبوو، بەڵکو لەگشت ماڵێك دروشمەکان دەخوێندرانەوەو باسیان دەکرا، ئەو چالاکیە سەری لە کاربەدەستانی دەوڵەت شێواند بوو بە تایبەتی ئەوانەی دەیان گوت: شیوعی لە ڕواندز نەماون، بەلاّم ئەو کردارەی جەماوەر بە کردەوە بەدیارکەوت لە ئەنجامی ئەو چالاکیە سەرکەوتوەدا دوو قوتابی چالاکی دواناوەندیمان گیران (هیوا سید ئەحمەد، محمد عبدالله سلێمان) بەلاّم ئەوەی جێگای ڕەزامەندی بوو تواندرا لە ڕێگای کەسانی هەست بەرز پشتگیریمان بکرێو زوو بەردران.

خەڵکی ڕواندز بە گشتی سەریان سوڕما بوو لەبەرئەوەی پێش ئەو چالاکیە پیاوانی ئەمنو دارودەستەی حکومەت پڕوپاگەندەیان بلاّو دەکردەوە کە شیوعی نەماونو توانای هیچیان نەماوە، بەلاّم ئەوەی ئەو شەوە لە ڕواندز کراو ئەنجامدرا لە پێشان ڕواندز شتی وای بە خۆیەوە نەدیبوو، ئەوەی ئەو شەوە کرا بەخەیاڵی کاربەدەستانی حکومڕان نەدەهات کە شتی وا لە ڕواندز ڕووبدات، بەلاّم کە ئەوەیان بینی خۆیان دانیان بەوەدانا کە جەماوەری ئەو شارە بە گشتی لەگەڵ شیوعیەکانە، ئەگەر وانەبێ ئەمەی کە کراوە پێیان نەدەکرا، هەرلەبەر ئەوەش بوو نەیانتوانی کەس بگرن.

پێویستە ئەوەش بڵێین ئەو چالاکیە لە دوای لادانی لیژنەی قەزاو دورخستنەوەی ئەو بردەرانە بوو کە ناویان لەسەرەوە نوسراوە، لەو ئاڵوگۆڕەی لە لیژنە کرا تەنیا منو (حسێنی حاجی تاهیر) مابووین، حسێن بەند بوو لە هەولێر، لیژنەیەکی نوێ پێکهاتبوو ئەوانو لیژنەی شار بە یارمەتی جەماوەر ئەو کارەیان ئەنجامدا.

هەواڵنامەی کتێب

نامەی مەلامستەفا بۆ عزیز محمد سکرتێری حزبی شیوعی عێراق

لەشەڕو پێکداچونی بارزانیو حکومەت دەنگو باس هەبوو حکومەت هێزێکی زۆری بەڕێ کردبووە سەر بارزان بۆ لێدانی هێزی بەرگری بارزانی، ئەو هێزە بارزانی خۆی سەرپەرشتی دەکرد، لەوکاتانەشدا ڕاگەیەندرا کە (محمد خالد)ی برازایو کوڕی شێخ ئەحمەد چەکی لە حکومەت وەرگرتوە، چەك وەرگرتنی (محمد خالد)و بەرێ کردنی هێزێکی زۆری سوپاو جاش (مەلامستەفا)ی تەنگاو کردبوو، ئەو ئالۆزیو تەنگاویە وای لێکردبوو نامەیەك ئاراستەی (عزیز محمد) بکات لە ڕێگای (حوسێنی حمدئاغا)ی مێرگەسۆری، ناوبراو نامەکەی بەیەکێ لە ئامۆزایەکانی خۆی (عبداللە سوڵتان ئاغا) دەنێرێتە ڕواندز بۆ ئەوەی ڕێکخراوی حزب ئەو نامەیە بۆ (عزیز محمد) بنێرێت، ئەوەی نامەی پێ ناردرابوو وا تێگەیەندرا بووکە نامەکە بداتە زراری سلێمان بەگ، ئەوەی سەیرە هەڵگری نامە من ناناسێت منیش ئەو ناناسم، ئێوارەیەکی درەنگ لە دوکانی (حاجی کریم قاسم) دانیشتبوم لەوەدەمەدا پیاوێك هاتە بەردەرگای دوکان زۆر بەووردی سەیری منی دەکرد منیش لەوێ هەستام ڕۆیشتمە مەخزەنی (ئەسعەدی حاجی پەری) پیاوەکە بەدوامدا هات، هەر جێگایەکی بۆی دەچوم ئەویش بە دوامدا دەهات، ئەوکاتە تەواو گەیشتمە ئەو باوەڕە کە ئەو کەسە کارێکی لەگەڵ من هەیە، بەڵام دیار نەبوو ئاخۆ ئەوکەسە چی دەوێت؟ لە هەستم کرد ئەوکەسە چاودێری من دەکات بەڕاستم زانی بڕۆمەوە ماڵ، کاتێك هەستام بڕۆم بە قاڵدرمەکاندا ڕۆیشتمە خوارەوە سەیرم کرد ئەوە بە دوامدا دێت تەواو بۆم دەرکەوت ئەو پیاوە نیازی باش نیە، کاتێك لە قاڵدرمەکان دەرباز بووم لامدا کۆڵانێكو دەمدیت ئەویش بەپەلە بەدوامدا دێت ئیتر زانیم خۆڕایی نیە ئەوجا بیرم کردەوەو گوتم تا ئەو دەستی نەوەشاندوە بامن دەستی خۆم پێش بخەم، دەمانچەکەم سوارکرد، هات بگاتە لام یەکسەر پێم گوت: کابرا بوەستەو دەستت هەڵبڕە ئەگینا دەتکوژم. لەگەڵ دەنگدانی من پیاوەکە یەکسەر دەستەکانی بەرز کردنەوەو گوتی: (کاك زرار من پیاو خراپ نیم ناردراوم بۆ لای تۆ من ئامۆزای فاخیرم)، لەوەدەمەشدا دوو چەکداری ئێمە هاتنە خوارو پێم گوتن: (ئەو پیاوە ببەن بۆلای خلیل برازای حمدئاغا ئەگەر بیناسێت بەجێی بێڵن، ئەگەر نەشی ناسی بیهێننەوە بۆماڵ بۆئەوەی بزانین ئەو پیاوە چی دەوێت ؟) خلیل ئەوکاتە قوتابی بوو لە دواناوەندی ڕواندز، کابرایان برد بۆلای خلیل زۆری پێ نەچوو چەکدارەکان هاتنەوە لام گوتیان خلیل ئەو پیاوەی ناسیو گوتی: (ئێوە بڕۆن خۆم دەیهێنمو دێم ئەوکاتە دەزانی ئەو پیاوە کێیەو بۆچی هاتووە!) کاتێك خلیل هات پیاوەکەی لەگەڵدا بوو، دەرچوو (عبداللەی برای خلیل)ە ناوی بە (چەپایف) دەبردرێتو شیوعیە لە ڕێکخراوی مێرگەسۆر، ناردبوویان ئەو نامەیەی (مەلامستەفا) بۆ(عزیز محمد)ی ناردبوو بگەیەنێو پێیان گوتبوو دەبێ نامەکە بدەیتە دەستی زرار،

هەواڵنامەی کتێب

ئەویش هەوڵی دابوو گواییا بەنەهێنی لەگەڵ من قسە بکات منیش ئەوم نەدەناسی، ئەویش بەشێوەیەکی گومان بۆم هات زۆری نەمابوو بیکوژم، چونکە من بە بەردەوامی خۆم دەپاراست لە نەیاران و دوژمنان، ئەو نامەیەی عبداللە هێنابوی بۆ (عزیز محمد) بەڕێ ی بکەین نامەیەکی (حوسێن)ی لەگەڵدا بوو بۆ منی نوسیبوو، داوای کردبوو نامە ناردراوەکە بەپەلە بنێرم بۆ هەولێر بەڵکو ئەوانیش زوو بیگەیننە جێگای خۆی،بۆیە پێویستە پەلەی لێ بکرێت. بێگومان ئەو شەوەمان بۆ ڕێکنەکەوت نامەکە ڕەوانە بکەین لەبەرئەوەی شەو ڕێگا نەدەدرا ئۆتۆمبێل بڕۆن بۆ هەولێر، بەیانی زوو شوفێری تایبەتیمان (مستەفا ئارەب) بەڕێ کردو نامەکەی برد بۆ شوێنی دیاریکراو لە هەولێر.

چاوپێکەوتنی مامەند مەسیح شێروانی لە جندیان

لە هاوینی (1962) بەڕێکەوت ڕۆژێك لەسەر ئاوی جوندیان چاوم بە (مامەند شێروانی) کەوت چەند چەکدارێکی لەگەڵدا بوون، لەدوای چاك و چۆنی و لەیەکتر پرسین، لە مامەندم پرسی: (وا دیارە تۆش دڵشکاوی خێرە انشاالله؟) مامەند گوتی: (زرار ئێوە ئەوەندەی ئێمە شارەزایماڵی شێخەکانی ئێمە نین، ئەوەی چاکەیان بۆ بکات ئەوجا دڵی دەشکێنن و تێی هەڵ دەدەن، ئەوەندەی بلێی بێ وەفان، ئەوەندەی چاکەیان بۆ بکەیت دیار نییە، چەند خزمەتیان بکەیت بێ سودە، چونکە گوێ لە پیاوی ڕاست ناگرن). ناوبراو دەستی کرد بە گلەیی لە ئێمە، بەتایبەتی لە باوکم گوتی: (ئەوە مانگێکە بەڵکو زیاتریشە لێرە کەوتوم بابت ئەوەندە بیرەدا تێپەڕ دەبێت، ڕۆژێك ئاوڕێکی لای ئێمە نەداوەتەوە، بلێت با سەرێکی لەو ئاوارەو لێ قەوماوانە بدەم بزانی بۆ لە جوندیان کەوتون؟ هەر نەبێت کۆنە دۆستین و ماوەیەکی زۆر لە غەریبایەتی بەیەکەوە ژیاوین منیش دڵم پێ خۆش دەبێت، بەڵکو یارمەتیشم بدات بۆ بەردانی منداڵەکانم).

لە گەڕانەوەم لام دایەکاولۆك لای باوکم باسی ئەو چاوپێکەوتنەی (مامند)م بۆ گێڕایەوە، گوتم زۆر بە گلەییە، حەقیەتی دەبوا سەردانێکمان بکردبایە، وا دیارە منداڵەکانی لە موصل بەندن. باوکم گوتی: (مامند ئەوەندەی بلێیت پیاوێکی مەردو ئازایە، بەلاّم بۆ حاڵی خۆی نەزانە، دەبێ بڕۆم سەردانی بکەم و یارمەتیشی بدەم بۆ بەردانی منداڵەکانی و پێویستیەکانیشی بەپێی توانا بۆ دابین بکەم، وا بەدیارکەوت لە دوای دوو سێ ڕۆژ باوکم ڕۆیشتبوە لای مامند لە نزیك سەروچاوەی ئاوی جوندیان، لەو بەیەك گەیشتنە (سلێمان بەگ) بەڵێنی پێدا بوو لەگەڵ خۆی بیبات بۆ هەولێر بۆ لای متەسەریف (بەدرەدین عەلی) بەڵکو چارەیەك بۆ منداڵەکانی بدۆزێتەوە لە بەندیخانە ئازاد بکرێن.

ئەوەی بەدیارکەوت لە دوای شەڕێکی دژوارو خوێناوی (مەلا مستەفا) ناچار کرا بارزان بەجێ بهێڵێت بەرەو باڵەکایەتی بچێت، لەڕێگای سەری بەردی توشی کاروانێکی صۆفیەکانی برادۆست دەبن و لێیان دەدەن و چەکەکانیان لە کوژراوەکان کردبۆوەو بەجێیان هێشتبوون، لە دوای دوو ڕۆژ لە تەنگەبەری (بەرسیرین) لە ڕووبار پەڕیبونەوە، بەڕێگای ڕەزەکانی تەلانی ماویلیان دا سەرکەوتبوون بۆ (گۆمەویان)و بە بەستی (شەمێ)دا ڕۆیشتبوونە دەرگەڵە، (مەلامستەفا) لای دابوە لای (میر حمدامین) ئامۆزای سلێمان بەگ، لەکاتی قسەکانی لەگەڵ میرحمدامین دیارە زۆر بەناشیرنی دەربارەی من و باوکم دوا بوو، دیارە میر زۆر بەگلەیی بوو لێی دەیگوت، نەدەبوو هەڵوێستی پیاوێکی وامەزن بەو شێوەیە بێت، پەرۆشە کەسێك خۆی بەڕابەری گەلێك دابنێت جنێودان بەوشێوە ناشیرینە لە مرۆڤێکی وا گەورە ناوەشێتەوە .

لە دەرگەڵە ڕۆیشتبوونە ناوچەی باڵەك لە مەڵبەندی (شیوەزور) لە گوندەکانی (ڕایات و زینوەو خەلان) مابوونەوە، پیاوەکانی بەشداری هەوڵدانی گرتنی قشڵەی ڕایاتیان دەکرد ماوەیەك پێوە بوون نەیان توانی بیگرن. بە هاتنی (مەلا مستەفا) بۆ باڵەکایەتی دیارە پیاوەکانی عەباس باوەشیان خۆشتر بوو لە نوێوە کەوتنەوە ڕاوە ڕووت و ئەزیەت دانی خەڵکی گوندەکان، دەنگی ئەو نارێکی و ناسازیە ڕۆژ بە ڕۆژ دەگەیشتە سلێمان بەگ، کردەوە ناپەسندەکانی پیاوەکانی کاك عباس دیار بوو (سلێمان بەگ)یان زۆر ئاڵۆزو پەست کردبوو ئەگەر بە ئارەزوی ئەو بوایە زۆر زوو بەسەریاندا دەدان، ئەو دەنگ و باسەی دەگەیشت زیاد لە پێویست سلێمان بەگی پەست کردبوو، لە زارگۆتەی (وەهاب ئاغا)، عەباس ئاغا لە دەربەند بە مەلامستەفای گۆتبوو زیاتر لە هەزار چەکدارم لە دەوروبەری دەرگەڵە داناوە، هەر چوار دەوری ئەوێم پەرژین کردوە، پیاوم دەوێ بە گەرووی زینی دەرگەڵەدا سەر بکەوێت، ئەوەی شایانی باسە ئەو قسانەی ناوبراو سلێمان بەگی هاندا هێرشێکی تر بکاتە سەر پیاوەکانی کاك عباس لە دەوروبەری دەرگەڵە.

ئەوەی زاندرا حکومەت وەهاب ئاغای ناردبوە لای (مەلامستەفا) بۆ ڕێ ڕۆنی، لە گەڕانەوەی لە زمانی وەهاب بیستراوە لەو کاتەی لە دەربەند لەگەڵ مەلامستەفا دانیشتون، ناوبراو بە عەباس ئاغای گوتوە: (من سلێمانە چەل دەناسم هەرکاتێ هاتەسەری لە هیچ پەرژین و شورە ناوەستێ، ئەگەر چی خزمی تۆیە، بەڵام من باشتری دەناسم). لە دوای ئەو دەنگ و باسەی گەیشتبوون شەوێك چەکدارەکانی سلێمان بەگ لە ڕێگای چیای هەندرێن هێرشێکی کتووپڕیان کردە سەر سەنگەرەکانی بەری هەندرێن، بەیانی لە نائاگا زوو لێیان درا هەر زوو لە سەنگەرەکانیان دەرپەڕێندرابوون و دەستیان بەسەر سەنگەرەکانیان داگرتبوون، یەك دووێك کوژرا بوون، ئەوانی تریش وەك لە ڕێگای جارەکانی پێشان

هەواڵنامەی کتێب

ڕایان کردبوو، ئەوانی بەری ڕووەڵەش سەنگەرەکانیان بەجێ هێشتبوون، چەکدارەکانی سلێمان بەگ هەتا سەری (بەستە ڕێواس) لە دوایان چووبوون، ئەو شوێنەی بەسەر دەرگەڵەدا دەڕوانێت، دوای نیوەڕۆ دەبینن چەکدارەکانی (حمد ئاغای مێرگەسۆری) خۆیشی لەگەڵیان بوو بەرەو زینی دەرگەڵە دەڕۆن بەنیازی شوێنی شکاوە ڕاکردووەکان، هەرئەوکاتە عزەت بە خزمەکانی دەڵێت: (ڕاوەستن زیاتر مەڕۆن تازە شەڕ ناکەین وادیارە پیاوەکانی عباس ئاغا نەماون ئەوانەی کە دێن وا دیارە پیاوەکانی حمدئاغای مێرگەسۆرین، ئێمە شەڕی ئەوان ناکەین)، عزەت دەگەڕێتەوە سەر زینی دەرگەڵە بەلاسلکی قسە لەگەڵ باوکیدا دەکات پێی دەڵێ: (ئاکۆ شکان و ڕایان کرد لاشەکانیان بەجێ ماون، وادیارە پیاوەکانی حمدئاغای مێرگەسۆری بەرەو زینی دەرگەڵە دێن من نامەوێ شەڕی ئەوان بکەم بۆیە بە سوپا ڕابگەیەنە ئەگەر بیانەوێت بێنە ئەو شوێنەی ئێمە گرتومانە ئەوا دەمێنین تا سوپا دەگاتە لامان ئەگینا وا ئەگەڕێینەوە).

باوکم قسەکانی عزەتی بە ئامر لیوا ڕاگەیاندبوو کە ئەگەر بیانەوێ بەسەر بکەونە سەر هەندرێن ڕێگا کراوەیەو بۆئەو شوێنەی گرتومانە ئەگەر نێن ئێمە دەگەڕێینەوە، دیار بوو سوپایان نەنارد عزەتو چەکدارەکانی ئاگادارکران بگەڕێنەوە، لەو هێرشە (لاوکۆی کوڕی مامەند)یش لەگەڵ یەك دوو چەکدار بەشداریان کرد، بۆ ئێوارە گەڕانەوە بەرزێوە. ئەو ڕۆژەی ئەوان هێرشیان بردە سەر سەنگەرەکانی گەروی زینی دەرگەڵە من لەگەڵ باوکم چوومە سەربازگەی بەرزێوە، ئەو ڕۆژە بە درێژایی ڕۆژ لەوێ ماینەوە تا ئەو کاتەی چەکدارەکان گەیشتنەوە سەربازگەکە، لەوماوەیەدا لەگەڵ مقدم لیوا (تۆفیق موختار) کە ئەفسەرێکی موسڵاوی بوو کەوتینە ئاخاوتن بیرو ڕایەکانی زۆر لێوەشاوە بوون دەربارەی ئەو شەڕەی لەگەڵ کورد دەکرێت ناوبراو گوتی: (شەڕی ئازادیخوازی بەزبرو زەنگ کۆتایی نایەت دەبێ هەموومان لەو ڕاستیە تێبگەینو بزانین، چارەسەری ئەو شەڕە تەنها بە جێ بەجێ کردنی داواکاریەکانی نەتەوەی کورد دەبێت نەك بەشەڕ، دەبێ لە ڕێگای لەیەك گەیشتنو خواستەکانی نەتەوەی کوردەوە بێت ئەگینا ئەو تەنگوچەڵەمەیە درێژە دەکێشێو خەڵکێکی زۆر لەو پێناوەدا بەلاش دەکوژرێن ئەو زیانەش بەهەردوو نەتەوەی کوردو عەرەب دەگات).

هەرئەو ڕۆژەش لەگەڵ ئەفسەرێکی تر بەناوی (ڕەئیس ئەحمەد خەلەف) کەوتمە قسەکردن، هەستم کرد ئەفسەری ناوبراویش شیوعی بوو پرسی: (زانیومە تۆو باوکت لەگەڵ مەلامستەفا ڕۆیشتبونە یەکێتی سۆڤیەت، ئێستا وا دەبینم لە دژی وەستاوی لەبەرچی؟ گوتم: (هەر لە سۆڤیەت ناکۆکی لە نێوان مەلامستەفاو باوکم پەیدا ببوو ئەو ناکۆکیە هەرماوە تا ئێستاش، لە کاتێکا جوڵانەوەی کورد دەستی پێکرد لە سەرەتاوە دەرەبەگە بریندارەکان پێشڕەو بوون ئێمەش لایەنگری شیوعی بووین

نەمانویست شوێنەکانمان بکەوێتە ژێردەستی ئەوان بەڕەزامەندی لیژنەی قەزای حزبی شیوعی باوکم چەکی لە حکومەت وەرگرتووەو نایەوێ بگەڕێتەوە ژێر فەرمانی مەلامستەفا، بەلاّم دەربارەی من بێگومان ئازادی ڕاستەقینەی کوردستان‌و سەربەستی نەتەوەی کورد ئامانجی منەو بە هیوای ئەو ئامانجەش لەگەڵ مەلامستەفا ڕۆیشتمە سۆڤیەت کاتێك باوەڕم گۆڕا، بەلاّم ئامانجم نەگۆڕاو باوەڕم بە خەباتی کوردایەتی هەیە تا دەمێنم، ئێستاش چەك هەڵگرنیم تەنها لەگەڵ باوکم هاتوومو بەس).

رئیس ئەحمەد خلف گوتی: (ئێوە چەند کەس بوون کە چوونە سۆڤیەت‌و چەند ساڵ لەوێ مانەوە؟)

وەلاّم: ئێمە کە ڕۆیشتین بۆ سۆڤیەت (525) چەکدار بووین، بەلاّم (509) کەس گەیشتینە سۆڤیەت، وە زیاتر لە دوازدە ساڵ لەوێ ماینەوە. ڕەئیس ئەحمەد خەلەف گوتی: (باشە ولاّتی سۆڤیەت کوردی زۆر لێیە بۆچی مافی ئۆتۆنۆمیان پێ نەدراوە وەك نەتەوەکانی تر؟) وەلاّم : (ئەوەی من بیزانم لە سۆڤیەت دەربارەی مافی ئۆتۆنۆمی یاسایەك هەیە دەڵێت هەرنەتەوەیەك سەر ژمێری لە ملیۆن کەس کەمتر بێت‌و شوێنی نیشتەجێی هی خۆی نەبێت مافی ئۆتۆنۆمی نیە، ئەو دوو خاڵەش کورد نیەتی، چونکە سەر ژمێری لە ملیۆنێك کەمترە لە سۆڤیەت، ئەو زەویەشی لەسەری نیشتەجێنە زەوی ئەرمەنستانە، کورد لە سۆڤیەت زۆرن، بەلاّم بلاّون لە تورکمەنستان‌و ئازربیجان‌و گورجستان‌و ئەرمەنستان دەژین، بەگوێرەی زانیاریەیکان وا دیارە کوردەکان بە فەرمانی شایەکانی ئێران لە کوردستان ڕاگوێزراون، ئەوانەی قەفقاس لە دەستی تورك ڕایان کردووەو لەوێ نیشتەجێ بوون، ئەوانی تورکمەنستان‌و ئەفغانستان بە فەرمانی شایەکانی ئێران ڕاگوێزراون وەکو لەسەرەوە باسم کرد، سەردەمێك دەنگێك هەبوو گوایا هەموویان لە شوێنێك کۆ دەکرێنەوە بۆ ئەوەی بیانکەن بە ئۆتۆنۆمی، لە بارەی ڕۆشنبیری‌و خوێندن‌و دەستەلاّتی ناوخۆیان کە پێیاندراوە وەك پێویست خاوەنی ڕۆژنامەو ڕادیۆن بە زمانی کوردی، وە لەبارەی خوێندنیش ڕێگایان پێ دراوە تا بەرزترین پلە دەتوانن بخوێنن). لەوکاتەی لەگەڵ ئەو ئەفسەرە دەدوام هەستم کرد مرۆڤێکی نیشتمان پەروەر بوو زۆر دڵتەنگ‌و ئاڵۆز بوو بەو شەڕەی لەگەڵ کورد دەکرا، زۆریش بە پەرۆش بوو بەوەی چۆن دەبێ کورد چەك هەڵگرێت لە دژی کوردو یەکتر بکوژن بۆ بەرژەوەندی خوێنرێژانی شەڕخواز. ئارەزوم بوو لەگەڵ ئەو ئەفسەرە هەست بەرزە پێشکەوتنخوازە زیاتر بدوێم، بەلاّم بانگ کرام بڕۆین بۆ گەڕانەوە بۆ ڕواندز لەوکاتەش عزەت‌و چەکدارەکانی گەیشتبونە میراجیان نزیك سەربازگەی بەرزێوە.

لە دوای ئەو هێرشەی کرایە سەر چەکدارەکانی (عباس ئاغا) دوای چەند ڕۆژێك (سلێمان بەگ) ڕۆیشتبوە هەولێر لە سەر داوای متەسەریف (بەدرەدین علی) ناوبراو بە باوکمی گوتبوو زرار بنێرە با بێتە لام دەیگێڕینەوە سەر وەزیفەی خۆی، زۆری پێ نەچوو وارێك کەوت لەگەڵ باوکم ڕۆیشتمە هەولێر

ڕۆژی دووەم چوینە لای (بەدرەدین) لەگەڵ بابم‌و عزەت لە دوای کەمێك گفتوگۆ بـەدرەدین نامەیـەکی بۆ نوسیم بۆ وەزیری مەعاریف، ڕۆیشتمە بەغدا بۆ لای وەزیر (ئیسماعیل عارف) بۆ ڕۆژی دوایـی لـە بەغدا چوومە لای وەزیر ئەویش ناردمی بۆ ئەمنی گشتی بۆ ئەوەی کتابم بدەنێ بزانن چیم لەسەرە یـان نا؟ دوو ڕۆژ چاوەڕوانی کتاب بووم ڕۆژی سێ یەم بە درەنگەوە پێیان گوتم بڕۆوە وەزارەت لەوێ کارەکەت جێ بە جێ دەکرێت، ئینجا لە وەزارەت پێیان گوتم بڕۆوە هەولێر ئەوراقەکانت دێنەوە ئەوێ‌و لە هەولێر داوا بکە، منیش بە ناچاری گەڕامەوەو هیچم دەست نەکەوت‌و ئەنجامیشـی نـەبوو. لـەدوای ماوەیـەك وارێك کەوت جارێکی تر لەگەڵ باوکم ڕۆیشـتمەوە هـەولێر لـە سـەر داوای متەسـەریف لـە کاتێکـا چووبوینە لای بەدرەدین ناوبراو گوتی: (زرار تۆ دەگەڕێیـەوە وەزیفەکـەت بـە مـەرجێك گـوێ ڕایـەڵی باوکت بیت‌و یارمەتیدەری باوکت‌و عزەت بێت، ئەوان چیت پێ دەڵێن بۆ تۆیانـە، ئـەوان چـی دەکـەن لەگـەڵیان بـە، ئەگـەر وەك ئـەوان بیـت تـۆ حـەقت نـەبێت دوو مەعاشـت پـێ دەدەم مەعاشـی مامۆستایەتی‌و ئەوەندەی تریش لەگەڵ ئەوان وەری دەگری). قسەکانی ئەو پیاوە تەواو نیگەرانی کردم، زۆر پەست بووم، بەلاّم لەبەر ڕێزی باوکم بێ دەنگ بووم، لە دوای چـەند دەقیقەیـەك سـەری هـەڵبڕی‌و گوتی: (بڕۆ لای معاون سەرای، دوایی بڕۆ تەربیـە ئیزبـارەت بێنـەو وەرەوە لام). ڕۆیشـتمەلای معـاون سەرای باوکم‌و عزەت لای ئەو مانەوە کاتێك چوومە ژووری معاونەکە دیار بوو پیـاوێکی عـەرەب بـوو گوتی: فەرموو دانیشە، کەمێك چاوەڕوان بووم لە دواییدا پرسی: نـاوی خـۆت‌و بـاب‌و بـاپیرت بڵـێ؟ ناوەکانم پێ گوتن ئەوکات معاونەکە خەریکی نوسینێك بـوو لـە دواییـدا کاغـەزێکی دایـە دەسـتم‌و گوتی: ئەوە ئیمزا بکە! کاغەزەکەم وەرگرت کاتێ خوێندمەوە دەبینم بروسکەیە بۆ (عبدالکریم قاسم) لە نوسینەکەی بروسکەکە شتی زۆر پڕوپوچ‌و بێڕێز دژی (مەلامستەفا) نوسرابوو لەدوای تەواو بـوونی خوێندنەوەم ڕووم لە معاون کردو گوتم: (من ئەوەم لەبەرچاوی ئێوە نەڕۆیشتومەتە ڕیزی چـەکدارەکانی دەرەوە بەمانای ئەوەی لەگەڵ ئەوان نیم ئەو بروسکەیە مانای چیە؟) معاونەکـە زۆر لەسـەرخۆ گـوتی: (ئەوە کلێشەیەو دوعای پێش نوێژە، ئەوەی نەیڵێت نوێژی بەرناکەوێت،تۆش بەکەیفی خۆت بـە ئەگـەر بتەوێت نوێژت بەربکەوێ ئیمزای بکە ئەگەر ناش ئارەزوی خۆتە!) پێم گوت: (کـەوا بێـت ئـەو نوێـژە ناکەم خواحافیز)، ڕۆیشتمە دەرەوەو چوومەوە میوانخانە لەوێ پاڵم دایەوە تـا بـاوکم‌و عـزەت گەڕانـەوە دیتیان من نوستبووم کاتێك هەستامەوە پرسیان بۆچی نەهاتویتەوە لامان بەدرەدین چاوەڕێت بوو؟ پێم گوتن: (ئەو بێ ڕێزانە ئەوەندە پیاو نین بەبێ مەرج کارێکت بۆ بکـەن! داوایـان لێکـردم بروسـکەیەك بنوسم دژی جولاّنەوەی ئەیلول‌و مەلامستەفا قسەی بێ ڕێزو ناشیرینی تێدا بنوسم ووشـە بـێ ڕێزەکـان ئاراستە بوون بۆ مەلامستەفا جا چۆن بـەوە ڕازی دەبم، بۆیـە وازم لـێ هێنـاو هاتمـەوە). بـابم گـوتی:

(نەدەبوایە واز بێنی بروسکەیەکت بکردباو بۆ ئەوەی بتگێڕنەوە وەزیفە، وا ڕۆژێ هەزاران بروسکە لە دژی مەلامستەفا لێ دەدرێت‌و جنێوی پێ دەدەن!) گوتم: (بابە نوسینی بروسکە بەو جۆرەی ئەوان داوای دەکەن بۆ مرۆڤی ئەوها دەبێتە سوکایەتی‌و شکان بۆ خۆمان، ناکۆکی ئێمە لەگەڵ مەلامستەفا مانای ئەوە نیە ڕێگا بە دوژمنانی کورد بدرێت بمان شکێنن)، وام هەست کرد باوکم لە قسەکانی من ڕازی نەبوو گوتی: (کەیفی خۆتە لەوە بەدواوە حەقمان لێت نیە)، بەلاّم عزەت گوتی: (چاکت کرد بروسکەت نەکردوە گوێی مەدێ). شەو ڕۆیشتمە ماڵی برادەرێك کە ناوی (عزیز زینوەیی) بوو لەوێ لەگەڵ (فاخیری حمدئاغای مێرگەسۆری) بەیەك گەیشتین ئەوکاتانە ناوبراو بە نهێنی دەسوڕایەوەو کاری دەکرد، لە دوای لێکۆڵینەوەی هەندێ گیرگرفتی ڕێکخراوی حزب لە ڕواندز ناوبراو گوتی: (هاوڕێ بەریدێکی زۆرتان لێرەیە بەڵکو بتوانی بە چەکدارەکاندا بەڕێی بکەیتەوە ئەگەر لەڕێی ئەوانەوە نەبێت زۆرە دەرباز نابێت). هەر ئەوکاتە دوو بە دوو دەستمان کرد بە ئامادەکردنی شتەکان تەواو دووکارتۆن بوون لە کتێب‌و ڕۆژنامەو بەیانات‌و شتی تریش، بەیانی زوو پێش باوکم‌و عزەت لە هەولێر دەربکەون‌و بگەڕێنەوە، کارتۆنەکانم هێنانە میوانخانە،کاتی ئۆتۆمبێلەکان ئامادە بوون کارتۆنەکانم خستنە ناو ئۆتۆمبێل بە پاسەوانەکانی باوکم گوت: (ئەوە ئەشیای دوکانە لەگەڵ خۆتانی دەبەنەوە من دەڕۆمە موصل هەندێ شتی ترم پێویستە بۆ دوکان)، یەکێك لە پاسەوانەکانم جیاکردەوە کە جێگای باوەڕم بوو ئەویش (حسن ئەحمەد سەرانەیی) بوو ڕام سپارد لەماڵ ئەشیاکان دابگرێت‌و بیداتە دەستی دایکی شادومان نامەیەکی بچوکیشم بە ڕوسی بۆ نووسی کە هەرکاتێ ئەو ئەشیایە گەیشتە ماڵ بنێرە بەدوای خلیل بابێت بیان بات‌و دابەشیان بکات، بەم شێوەیە بەریدەکەم لەگەڵ ئەوان بەڕێ کرد بەخۆشم دوای نیوەڕۆ گەڕامەوەو یەکسەر پرسیم ئەو ئەشیایانەی ناردبووم گەیشتن؟ گوتیان بەڵێ گەیشتن‌و ئاگادارمان کردوون کە بێن بیان بەن، زۆری پێ نەچوو(خلیل‌و حەسەنی مام ئیبراهیم) هاتن بردیان دابەشی بکەن، بێگومان لە(حسن ڕەژێکەری) زیاتر کەس نەیدەزانی ئەوە بەریدە ئەگەر بیان زانیبا بێشك نەدەوێران هەڵی بگرن‌و بیهێنن بۆ ڕواندز.

لە دوای گەڕانەوەم لە هەولێر دوای چەند ڕۆژێك قائمقام ناردی بەدوامدا کاتێ ڕۆیشتمەلای پێی گوتم: (چەند ئامۆژگاریەکم هەیە دەمەوێت پێت بڵێم بە مەرجێك نابێ دلّڕەنجاوبی، چونکە تۆم خۆش دەوێ‌و مرۆڤێکی تێگەیشتوی بۆیە پێم خۆشە لەمەودوا لە قسەی باوکت‌و برات دەرنەچی‌و خۆت دوور مەگرە لێیان بۆ تۆ وا دەخوازێت بەقسەم بکە). بەڕاستی ئەو ئامۆژگاریەی قائمقامم بەلاوە زۆر سەیر بوو پیاوێکی حکومەت‌و بەڕەگەز عەرەب ئەوەندە لە غەمی من دابێت کە هیچ پەیوەندیەکی بە منەوە

هەواڵنامەی کتێب

نەبووەو یەکێکیش نیم لە چەکدارەکانیان، ئەوەی هەستم کرد ئەو پیاوە شتێکی دەزانی نەشی دەویست ڕاستەوخۆ پێم بڵێت! یان ڕاسپێردراو بوو!!

ناوچەی ڕواندز بە شێوەیەکی گشتی ئاڵۆزی‌و پەشێوی تێکەوتبوو چەکدارەکانی باوکم پاسەوانی دەروبەری ڕواندز بوون‌و مەترسیش لە دۆڵی ئاکۆیان پەیدا ببوو، ئێوارەیەك لە دوکان خەریکی کارکردن بووم هیچ ئاگام لەدەرەوە نەبوو، هەر ئەوەندەم زانی دوو چەکداری باوکم لە دوکان هاتنە ژوری‌و زۆر تەنگاوو پەشۆکاو بوون‌و گوتیان: (کاك زرار شەڕێکی زۆر گەرمە لە گەروی بێجانیێ لەگەڵ عزەتی)، کە ئەمەم بیست بەپەلە دەرکەوتم‌و گوێم ڕاگرت بەگوێرەی تەقە شەڕێکی زۆر گەرم بوو، بەڕاستی تەنگاو بووم هەرئەوکاتە لەوێ ئەو چەکدارانەم بردن‌و ڕۆیشتم بۆ گەردە گەرد لەوێش دوو سێ چەکداری تر پەیدا بون کۆمەڵێك چەکدار کۆبوینەوەو بەپەلە بەرەو سەروچاوەی (مێگر) ڕۆیشتین کە ئێوارە داهات دیار بوو چەکدارەکانی عزەت دەگەڕانەوە لەوانمان زانی کەوا شەڕێکی دوورە تەقە لەگەڵ چەکدارەکانی (کوردۆی نوری باویل ئاغا)کراوە. ئەوکاتە (کوردۆ)ش بۆ مەرامی خۆی چوو بوە دەرەوە گۆیا بوە بەشۆڕشگێڕ، بەڵام شۆڕشگێڕی ناوبراو هەرئەوەندە بوو تا توانی بەدزی (کەریم بن مێری) بکوژێت، ئەوەی بە دیارکەوت کوردۆ زۆر بە نامەردی لەخەوێدا کەریمی کوشت‌و گەڕایەوە ژێر دەسەڵاتی حکومەت‌و بەرگی پیرۆزی جاشایەتی کردەوە بەر!.

ڕۆیشتنمان زۆر گرنگ بوو بە هۆی ئەو تەقەی گەروی بێجان زانیمان ماڵی (سعید بەگ)ی ئالانی لە (بانەزیوك) لە پشتی ڕواندز ڕەشماڵیان هەڵداون، کاتێك ئەوەمان زانی هەڵکەوت بوو ڕۆژی دووەم لەگەڵ باوکم‌و کۆمەڵێك پیاو ڕۆیشتینە ماڵی ئەو کەسەی لە کۆنەوە ناکۆکیمان لەگەڵی هەبوو، باوکمان لە سەردەمی حوکمڕانی تورکەکان (عوسمانلی) باوکی (سعید بەگ)ی کوشتبوو، ئەو نێوان ناخۆشیە هەرمابوو، وەك لە سەرەوە نوسراوە لەوکاتەی دەگەڕاینەوە بەرەو نیشتیمان لەڕێگا لەم ڕووەوە لەگەڵ باوکم دوابووم بۆ ئەوەی ئەو ناکۆکیانەی هەبوون نەهێڵین، ئەوە یەکێك بوو لە مەرامەکانمان کە بڕیارمان لەسەر دابووکە نێوان ناخۆشیەکان نەمێنن، ئەو دەمەش هەلێکی لە بار هەڵکەوت بوو چوینە ماڵی (سەعید بەگ) بۆ نەهێشتنی ئەوناکۆکیە.

کاتێك ڕۆیشتینە ماڵی ناوبراو، ئەوەی هەست دەکرا (سەعید بەگ) زۆرخۆش حاڵ بوو بەو چونەی ئێمە بۆ ماڵی ئەو، پێشوازیەکی زۆر گەرمی لێکردین‌و ڕێزێکی زۆریان گرتین لەکاتی قسەکردن دیاربوو (سەعید بەگ) بەدڵێکی پاکەوە گوتی: (بە هاتننتان زۆر خۆشحاڵ بووم، بێ گومان ئەوەی ڕابردوو ڕۆیشت ناگەڕێتەوەو نابێ بە دوایدا بچین، سەردەمی ڕابردوو سەردەمێکی تاریك بوو بۆیە توشی ئەو جۆرە کارەساتانە دەبووین، وا ئێستاش پێیەوە ماندوین، بەڵام انشا الله ئێمە ڕوو لەکاری نارەوا ناکەین‌و

برای یەکترین ئەوەی ڕۆیشت بابڕوا نەگەڕێتەوە).

باوکم سەرەتا گوتی: (ئێمە دان بەوتاوانەدا دەنێین کە لەکاتی خۆی کردومە، بەلاّم وەك خۆت گوتت سەردەمێکی تاریك‌و نەزانیبوو ئەوەی ئێستا دەزانم ئەوکات بمزانیبایە بەو کارە نارێکە هەڵ نەدەستام، زۆریش سوپاسی ئەو هەستە بەرزەی ئێوە دەکەین کەنیشانتان دا بەرامبەرمان)......

قسەکانی بابم جێگای ڕەزامەندی (سەعید بەگ)و منداڵەکانی بوو لە دوای ئەو بەیەك گەیشتنە لەناو بردنی ئەو ناکۆکیە درێژەی هەرمابوو، بەخۆشی هەردوو لا کۆتایی هات، شەو لەگەڵ باوکم گەڕاینەوە ڕواندز، بەلاّم زۆربەی زۆری چەکدارەکان لە دەوروبەری سەروچاوەی ئاوی (مێگر)و(بانەزیووك) مانەوە لەسەر داوای قائمقام‌و مدیری پۆلیس.

لەو دەمانەشدا بوو سەربازی سەنگەرەکانی سەر بەرزاییەکانی (زینی تەلانی ماویلیان)، ئەوانەی کەوتبونە نزیك (گۆمەویان) بە پشتیوانی جاشەکان ڕۆیشتبون بەو نیازەیگوایا بەسەر بکەونە سەرکێوی (ڕووەڵە)، بەلاّم بەشکاوی گەڕابونەوەو کوشتارێکی زۆریشیان دابوو کۆمەڵێك لەلاشەی کوژراوەکانیشیان بەجێ مابوون، ئەو شەڕەش لەگەڵ چەکدارەکانی(محمود کاوانی)کرابوو، بۆ ڕۆژی دووەم سوپاییەکان بە خۆشی‌و نەخۆشی(مەلاعلی) میراجیانیان بەڕێ کردە شوێنی شەڕەکە بەو ئومێدەی ئەو پیاوە مەلایەو دەنگی لەگەڵ ناکەن بۆ ئەوەی لەگەڵیان بدوێت لاشەی کوژراوەکان بدەنەوە، کەچی (مەلاعلی) یان گرتبوو بەڕێ کرابووە حافیز لای (محمود کاوانی) ئەویش بەزەیی بەمەلای بێ تاواندا هاتبوو ! لەوێ کوشتبوی‌و لاشەکەشی فڕێدابوو! باڵندە گۆشت خۆرەکان خواردبویان، بەو شێوەیە مەلای خاوەن ماڵ‌و منداڵ لە ژیان بێ بەش کرا!!.

لەوسەین‌و بەینەدا ڕۆژێك ڕۆیشتمە ماڵی باوکم لە کاولۆك بینیم (کریم خان) وا لای عزەت دانیشتووە هەرچاوی بەمن کەوت گوتی: (خوارزا بدون تعلیق وا منیش بە پەشیمانی گەڕامەوە). لە وەلاّمەکەی پێم گوت: (خاڵ تۆ بەسەفەر چووبوی بەخێربێیتەوە!) وادیار بوو ئامادەبوان لەگەڵ عزەت بەنیاز بوون بۆ لایەك بڕۆن بۆ بەرەکانی شەڕ، دوایی زاندرا کەوا سەنگەرێکی سوپاییەکان لە کێوی (سیرین) لەلایەن چەکدارەکان ئابلۆقە درابوو، ماوەی یەك دوو ڕۆژ بوو سوپا هەوڵی دابوو نەیان توانیبوو بیانگەنێ بۆیە زۆر تەنگاو ببون، داویان لە عزەت کردبوو بۆ ڕزگار کردنیان، کاتی عزەت‌و چەکدارەکانی ئامادەبوون بڕۆن (کەریم خان) کە تازە گەڕابۆوە، ئەویش دەیویست بەشداری تێدا بکات بۆ گێڕانەوەی باوەڕی، بەخۆی‌و دوو سێ چەکداری کە لەگەڵی بوون لەگەڵ چەکدارەکانی دەرگەڵە ڕۆیشتن بۆ دەرباز کردنی سەربازە ئابلۆقە دراوەکان، هیچ شکی تێدا نییە بەشداربوونی (کەریم خان) لەم چالاکیە بۆ ئەوەبوو بیێتەوە جێگای باوەڕی کارگێڕانی سوپایی‌و قائمقام، لەو دەست‌و بردە بە

دیارکەوت چەکدارەکانی سلێمان بەگ توانیان سەربازە ئابلۆقە دراوەکان ڕزگار بکەنو بەسەر کەوتویی بگەڕێنەوە لەکاتی گەڕانەوەیان لە دورەوە تەقەیان لێکراو گوللەیەك بە (مستەفا حسێن) کەوتبوو کوژرا، ئەو چالاکیە بە سودی (کەریم خان) تەواو بوو ڕێگای بۆ ناوبراو خۆش کرد لە وێوە ببێتەوە جێگای باوەڕی دەوڵەت، هەر بۆ ئەم مەرامەشی ڕۆیشتبوە دەرەوە، ئەوکاتە باو بوو ئەوەی چوبوایە دەرەوە کە دەگەڕایەوە حکومەت زیاتر پارەی پێدەدا، چەکدارەکانی دەرگەڵە ناویان ڕۆیشتبوو بە ئازاو چالاك، هەر شوێنێکی روویان تێ دەکرد بە سەرکەوتویی دەگەڕانەوە، لەبەر ئەوە ببونە جێگای باوەڕی دەوڵەت، بەڵام زۆربەی چەکدارەکان بەگلەییو گازەندە بوون لە عزەت بە شێوەیەکی تایبەتی ئەوانەیماڵو منداڵیان لە گوندەکان مابۆوە، دەهاتنە لای من گلەییان لە عزەت دەکردو دەیان گوت: (ئەویش وەك سەرۆك جاشەکانی تر فێربوە ئەوشتەی بەناوی ئێمە دێت وەری دەگرێتو لێمان دەشارێتەوەو نامان داتێ، شەرمیش دەکەین بە باوکی بڵێین بۆیێ داوا لە تۆ دەکەین ئەگەر پێی بڵێی). ئەوەی ڕاستی بێت ئەو دەنگە نارێکە کارێکی زیانبەخش بوو بۆ بەرژەوەندی باوکمو عزەتیش بۆیەمن بەنیازێکی پاکەوە بۆئەوەی عزەتیش نەکەوێتە کۆزی بێ ڕێزانو ناوی هەر بەپاکی بمێنێتەوە ناچاربووم هەندێ شتی بخەمەڕوو بەڵکو سودی لێ وەربگرێتو دەنگی نارەزایی چەکدارەکانمان نەگاتە گوێی نەیارانمانو ناومان ناشیرین بێت، من بە ئەمانەتەوە خواستی نارەزامەندیم پێ ڕاگەیاند، بەڵام بەداخەوە ئەو شتەی من پێم ڕاگەیاند دیار بوو زۆری پێ ناخۆش بوو وای بۆ چووبوو من پێم ناخۆشە وحەزناکەم ئەو دەستەلاتدار بێت، هەڵبەتە ئەو بیرو بۆچونەی ئەو زۆر لەڕاستیەوە دوور بوو بە پێچەوانەوە ئەوەی من دەمویست ئەوە بوو کە ناوبانگی زیاتر بەرز بێتەوە لەناو جەماوەرو کۆمەڵگاو دۆستو برادەران، بەڵام بەداخەوە لە دواییدا ئاشکرا بوو وای زانیبوو من چاوم بڕیوەتە سەروەتو داهاتی ئەو کەلەمەشیان دیسان هەڵەیەکی گەورەی کردبوو، لەبەرئەوەی ئەو دەسکەوتەی ئەو پێی خۆشحاڵ بوو من بەگڵاوم دەزانیو قەت چاوم لەوەنەبوە لەسەر ڕەنجی کەس بژیم، چونکە ژیانی من زۆر لەژیانی ئەو ئاسودە تر وخۆشتر بوو، کە وابێت دەبێ بە هیوای چی بووبم ؟ برا ئەو ها دڵی ڕەنجابێتو لالوت بێت!.

ڕۆژ بەڕۆژ پەشێویو ئاڵۆزی زیاتر پەرەی دەستاندو ناسازی ڕەچاو دەکرا لەو دەمانەدا هەستم کرد کە چاودێریم دەکرێت زیاتر لە پێشان، چاودێریەکە بە شێوەیەکی مەترسیدارتر بوو، خۆشم هەستم بەوە کردبوو کەوا نیازیان باش نییە، ئەوەبوو معاون ئەمن ناردی بەدوامدا، معاون ئەمنی ئەوکاتی ڕواندز ناوی (شوکر) بوو. پیاوێکی تورکمانی قین لە دڵ بوو زۆریش نەزان بوو ئەوەندەی بڵێی پڕو پوچو بێ ڕێز بوو. کە چومەلای پرسی (تۆ زرار سلێمانی؟) گوتم: (بەڵێ من زرار سلێمانم، فەرموو چیت دەوێ).

هەواڵنامەی کتێب

وا دیاربوو ئەو معاونە تازە هاتبوە ڕواندز، نەشارەزا بوو ئەوەندەش گێل بـوو هەرکەگەیشـتبوە ڕوانـدز دەستی کردبوو بە ئەزیەت دانو ڕاونانی خەڵك بەتایبەتی شیوعیەکان، چەند کەسی بـانگ کردبـوونو بەندی کردبوون وا پێ دەچوو بەرامبەر بەمنیش ئەو هەڵوێستە وەربگرێت، چونکە چـوومەلای بـەو ئەمنەی لەلای بوو بە تورکی بە(سید محمد)ی گوت دەرگایەکە قایم بکە وای زانی من تـورکی نـازانم، کە ئەمەی گوت هەر زوو پێم گوت: (پێت دەڵێم یەك ووشەی ناڕێكو ناتـەرز بکـەیت لێـت ڕازی نـابم ئەوجا کەیفی خۆتو خۆشت بەرپرس دەبی، لەو مشومڕە دابوین ڕەئیس عورەفا خـیری بـە ژوورکـەوت دیتی من ئاڵۆزمو وەستاوم بە توڕەیی بە تورکی بە معاونەکەی گوت: (ئەوە چ دەکەی؟ خۆ ئەو پیـاوەت عادز نەکردوە؟ دەزانی ئەوە کێ یە؟ باوکی ئەو پیاوە تۆو قائمقامەکەت دەپارێزێت لـە ڕوانـدز)، لـەو کاتەدا من دەرکەوتمو ڕۆیشتمە لای قائمقامو پێم گوت: (دیارە معاون ئەمنەکەتان منداڵەو لـە هـیچ نازانێت گێلەو لە هیچ تێ ناگات، زۆر نەزانەو ئەوە ئەمن نییە، بەڵکو دژی ئەمنو ئاسایشـە، ئەگـەر بـەم شـێوەیە بێـت خـەڵکێکی زۆر دەنێرێتـە دەرەوەو کۆسـپێکی ترسـناکتان بـۆ دروسـت دەکات، بۆیە دەبێ ئاگاداربن).

ئەوەی ڕاستی بێت لەگەڵ قسەکانی من قائمقام زۆر توڕە بـوو نـاردی بـەدوای معـاون ئەمنەکـەو ناوبراو هاتە لای قائمقامو پێی گوت: (ئەوە چیت کـردوە؟ لـە خۆتـەوە یەخـەی ئەوکەسـانە دەگریـت کەنایان ناسیت، دەزانـی ئـەوە کێیـە یەخـەت گرتـوە؟ ئـەوە کـوڕی سـلێمان بەگـە، بـاوەڕ پێکـراوی متەسەریفە ئەگەر بزانی ئەوکارەی تۆ کردوتە هیچ گومانی تێدا نییە لە ڕوانـدز جێگـات نابێتـەوە،) معاون شوکر بە سەر شۆڕی ڕۆیشتە دەرەوە، زۆریشی نەخایان لەڕواندز گواسترایەوە.

تەواو هەست دەکرا عزەت دڵ نیگەران بوە لەو قسانەی لەگەڵم کردبوون، کە زانـیم ئەوهایـە خـۆم کێشایەوەو کەمتر دەڕۆیشتمە لایان، بێ گومان باوکم ئەوەی نەدەزانی کەساردی لە نێوان منو عزەتـدا هەیە لە دوای ئەوساردیە بەشی زۆری کاتم لەدوکانەکەم بەسەر دەبردو تەنها خەریکی کارکردن بـووم، ئەوەی پێم ناخۆش بوو چەکدارەکان بەبەردەوامی هاتو چۆی دوکانەکـەمیان دەکـرد، ئـەوەش عزەتـی پەست کردبوو، وای دەزانی زرار ئەوان هان دەدات لەدژی ئەو، تەواو هەستم دەکرد پێـی خـۆش نـەبوو ئەوانە بەم شێوەیە بەکۆمەڵ بێنە لام.

باوکم مامندی بردبوە هەولێر بۆ لای (بەدرەدین علـی) متەسـەریف، ئـەویش بـەڵێنی پێـدا بـوو کەهاوکاریان بکات بۆ بەردانی منداڵەکانی، لەدوای ئەوە مامند زۆر لە سلێمان بـەگ نزیـك ببـووەوە، سلێمان بەگیش زوو زوو دەچوە سەردانی مامندو یارمەتیشی دەدا.

کارەساتێکی دڵ تەزێن: بەیانیەك کاتژمێر یازدە لە دوکانەکەم خەریکی کارکردن بووم لەناکاو

(شێرزاد)ی برا بچوکمان زۆر بەئاڵۆزی هاتە لام بەچاوی پڕ لە فرمێسکەوە گوتی: (بابم ناردومی ئۆتۆمبێلێك بگریت بۆ هەولێر بەخۆشت لەگەڵی بێیت بڕۆیتە هەولێر لەگەڵ قسەکانیشی دەستی کرد بەگریان!) بەگریانی ئەو منداڵە تەواو پەشۆکام هەوڵمدا بزانم چی بوەو بۆچی دەگرییێت، هیچ قسەی نەکرد. لەدواییدا گوتی: (باو بریندارە، شەوی ڕابردو لە ڕوەڵە بریندار بوەو مامند شێروانیش کوژراوە تەرمیشی لەوێ ماوەتەوە ژنیو (سعید میرخانی) برازای چوون بەڵکە تەرمەکە بێننەوە!) لەگەڵ قسەکانی(شێرزاد) بەپەلە دوکانم داخستو شێرزادم نارد ئۆتۆمبێلێك بێنێت، بەخۆشم چوومەوە ماڵ خۆم ئامادەبکەم، کە ئۆتۆمبێل هات ڕۆیشتینە ماڵی باوکم لە قوتابخانەی کاولۆکان، کاتێك گەیشتینە ئەوەێ دیاربوو دکتۆری سوپا لەلای بوو، هەر منداڵەکان چاویان بەئێمە کەوت دەستیان کرد بە گریان کاتێ دکتۆر ئەمەی بینی، گوتی(پێیان بڵێن با نەگریێن هیچ نییە برینەکە جێگای مەترسی نییە، بەڵام حەز دەکەم بڕواتە هەولێر لێرە (ئیشاعە)مان نییە دەترسم نەوەك ساچمەیەك لەناو برینەکەی دا مابێتەوە لە دواییدا ئەزیەتی بدات، لەبەر ئەوە بە پێویستی دەزانم بچێت بۆ هەولێر لە ئیشاعە دیاردەبێت برینەکە چۆنەو چی پێویستە).

لە دوای دەرکەوتنی دکتۆر، لەگەڵ باوکم کەوتمە قسە کردنو گوتم: (ئەوەچی بوو؟ ئە تۆچیت لەشەڕ دا بوو چۆن بەخۆت دەچیتە سەری ڕوەڵە؟) گوتی: (دوێنی نا پێری چەکدارەکانمان هێرشێکی تریان کردەوە سەری ڕوەڵەی پیاوەکانی عەباسیان دەرکردنو ویستیان بگەڕێنەوە کەچی فەرماندەی سوپا داوای کرد لەوی بمێنینەوە هەتا سوپا دەڕواتە شوێنی ئەوان، لەوکاتەش من چووبومە لای مامند لە گەرووی پشتی ماویلیان، عزەت هاتبوە خوارەوە نەگەڕایەوە، منو مامندیش بەسەر کەوتینە سەرەوە گوتمان شەو لەوێ دەبین کە عزەت گەڕایەوە ئێمەش دەگەڕێینەوە، شەو ڕاکشا کاتێك حەرەسەکانی پێشەوە ئاگاداریان کردین کەوا هەستێکی زۆر لە خوارەوە هەیە وا دیارە بەسەر دەکەون، مامند هەستاو چووە لایان، منیش لەلای ئامێری لاسلکی لە گۆڕەپانێك بووینو هیچ بەردیشی لێ نەبوون، زۆری نەخایاند لە گشت لایەکەوە بوو بە تەقەو هێرشێکی توندیان بۆ هێنایین یەکەم جار شکان بەرەو دواوە گەڕانەوە، جاری دووەم هێرشیان هێنایەوە دیاربوو ئاگری تفەنگی هەردوولا تێکەڵاوی یەکتربون، شەڕەکە زۆر دژوار بوو ئەوەندەم زانی لێمدرا دەستم لەکار کەوت، ئەوانەی لای من بوون کەوتنە شەڕ، منیان برد بۆ پەنایەك دیاربوو ئەوانی پێشەوە جێگای خۆیان بەردابوو شەڕی گران کەوتە ئەو شوێنەی منی لێ بووم، لەو کاتە تەنگانەدا باش بوو خدری عەولا بەگو ئەوانەی لەگەڵی بوون گەیشتنە لام، ئەوان کەوتنە شەڕ کردن هەتا منیان دەرباز کردم بۆ ئەو دیوی گۆمەویان لەوێ بەولاوە ئاگام لە هیچ نەما، دیارە خدرو ئەوانەی لەگەڵی بوون منیان گەیاندبووە نزیك سەنگەرێکی سوپا لە گۆمەویان

کاتێك بە درەنگەوە وشیار بوومەوە پێیان گوتم مامەند کوژراوە؟) ئەوەی جێگای لێکۆڵینەوەیە گەڕانەوەی چەکدارەکانی عباس ئاغا بوو کە جاری یەکەم گەڕانەوە بۆ دەرگەڵە بە یارمەتی(کریم خان)و خەڵکی خۆجێییو شارەزاو بێ باکی باوکم توانیبویان بگەڕێنەوە شوێنەکانیان، جارەکانی تریش کە دەردەکران چەکدارەکانی سلێمان بەگ دەگەڕانەوە کە دەیان زانی ئەوان ڕۆیشتوونو لەوێ نەماون ئەوکاتە دەگەڕانەوە، دوواجاریش مەلامستەفا بارزانی ناردنی بەسەرپەرشتی (حاجی بێرۆخی)، بەومەرجەی ئەگەر هەمووشیان بکوژرێن دەبێ ڕووەڵە هەروەربگرنەوە لەبەرئەوەی ڕووەڵەکلیلی دەروازەی باڵەکایەتیە، بۆیە دەبێ ئەو کلیلەش لە دەستی خۆماندا بێت.

تا ئادەبووین بوو بەکاتژمێر دوازدەی نیوەڕۆو لە کاولۆك دەرکەوتین بەرەو هەولێر، ئەوانەی لەگەڵی چووین منو(حمد خۆشکانیو سەلاحی برامو حسن ئەحمد سەرانەیی) بووین، باوکم زۆر بەپەرۆش بوو بۆ مامەندو وەزعی خۆشی ئاڵۆز ببوو، کە گەیشتینە بازگەی شەقلاوە ئینزباتێکی پۆلیس ڕای گرتین قەلەمو کاغەزی بەدەستەوە بوو پرسی: (بۆکوێ دەچن؟) شوفێرەکە پێی گوت (دەچینە هەولێر)، سوڕایەوە لایەکەی ترو لە باوکمی پرسی ناوت، گوتی: (سلێمان بەگ،) دیسان پرسی : (کارو پیشەت؟) گوتی: (جاش پۆلیس).

پۆلیسەکە زۆر تورە بوو گوتی: (چۆن ئەو قسەیە دەکەیت، توخوا بنوسم جاش پۆلیس!) باوکم پێی گوت: (بێ ڕێز ئەدی ئەو هەموو قایشو قروشەی پێمانەوەیە نابینی؟) پۆلیسەکە بە تورەیی دەرگای ئۆتۆمبێلەکەی پێوەداو پرتەو بۆڵەیەکی لێهات، باوکم گوتی: (وەرنە خوارێ باشی بکوتن!) پۆلیس کە زانی لێی دەدرێت بەغاردان ڕۆیشتەوە ژورەکەیو دەرگای داخستو پیاوەکان گەڕانەوە. پۆلیسێکی هیچو پوچو زۆر لە خۆڕازی ڕۆژ نەبوو، بەکۆمەڵ دڵی خەڵکی نەڕەنجێنیو ئەزیەتیان نەدات باش بوو لەدوای ئەوکێشەیە زۆر لەوێ نەما.

کاتێك گەیشتینە هەولێر لەسەر ڕاسپاردەی باوکم تەلەفۆنم بۆ (بەدرەدین علی)کرد ناوبراو گوتی: (ئێوارە وەرنە لام لەماڵ چاوەڕێتان دەکەم)، ئێوارە لەکاتی دیاریکراو ڕۆیشتینە ماڵیو پێشوازیەکی زۆر گەرمی لێ کردین، باوکمی دیت بە باسك هەڵبەستراوی گوتی: (سلێمان بەگ تۆ غەدرت کردوە بەخۆت چووی بۆ شەڕ، ئەوە کاری تۆ نەبوو، الحمدالله کۆمەڵێك کوڕت هەیە هەموشیان بە توانان با ئەوان بچنو نۆرەی ئەوان بێت)، دواتر ڕووی لەمن کردو گوتی: (مامۆستا زرار دیارە هاوڕێکانت ڕازی نەبوون بگەڕێیتەوە وەزیفە، لەبەرئەوەش بروسکەت مۆر نەکردبوو، چونکە شیوعیەکان دژی برسکە لێدانن)! لەوەلامدا گوتم: (نەخێر جەنابت داوات کرد منیش چەك هەڵبگرم وەك ئەوانی تر ئەوە بەلای منەوە زۆر گرانە من کە خوێندەوارم توانای ئەوەم هەیە لە بوارێکی ترەوە خزمەتی گەلو نیشتمان

هەواڵنامەی کتێب

بکەم، بەلامەوە شەرمە، لەدوای ئەوەندە سالآنە بگەڕێمەوە سەر چەك هەڵگرتن). لەدوای قسەکانم سەیری دەم وچاوی بەدرەدینم کرد گرژ ببوو،هیچ قسەشی نەکرد ،لەوکاتەدا بوو تەلەفۆنی بۆکراو گوتی: (نعم)، دیار بوو هەردەیگوت (ئی)... لە دواییدا گوتی (کەی هاتۆتەوە، تەنیایە؟) تەلەفۆنەکەی داناو گوتی: (ئەوا کاکە سوریش نادیمەن گەڕاوەتەوەو خۆی تەسلیم کردۆتەوە)، کەمێك وەستا بەبێ دەنگ زەردەخەنەیەکی بەڕودا، هات لەوکاتەدا دەنگی ئۆتۆمبێلێك هات دیاربوو بەڕێوەبەری پۆلیسی گشتی هەولێر بوو(حەسەن ئەفەندی) لە دەرگا بەژوورکەوت سلآوێکی سوپایی کردو گوتی: (بەگم ڕێگا بدەن بێ بۆلآتان)؟ گوتی: (بفەرموون وەرن)، ئەوەندەمان بینی (حسن ئەفەندی) دەرگای کردەوە لەگەڵ (کاکەسور) هاتنە ژورەوە کۆمەلێك دانیشتبوون، ئەوەی جێگای سەرسوڕمانەو نیگەرانیە ئەوەیە، ئەو پیاوە بە شێوەیەکی ئەوەندە سوك سەری چەماندو سوجدەی بۆ بەدرەدین بردو ویستی دەستی ماچ بکات، بەلآم بەدرەدین نەیهێشت، ئەو سەرچەمانەی (کاکە سوور) دەتوانم بلێم هیچ عەجەمێك ئەوها سوجدەی بۆ گۆڕی (ئیمام علیو کازم) نەبردووە! کاکەسوری ناسیاو ئەوەندە مشاوەشو ئالۆز بوو کاتێك دانیشت بە دیارکەوت (بەدرەدین علی) ئەوەندە ڕووی پێ نەدا، کاتێك بینی ئێمە بەرامبەری دانیشتوین ئەوجا هەستا گوتی: (بمبورن ئێوەم نەدیت) ئەوجا چاكوچۆنی لەگەڵ کردین. دوای ماوەیەك بەدرەدین بە کاکەسوری گوت: (بەیانی لەکاتی دەوام لەگەڵ بەڕێوەبەری پۆلیس وەرنە لام)، ئەوان ڕۆیشتنو بەدرەدین گوتی: (پێش ماوەیەك کاکە سور گوتبوی دەبێ هەولێر بگرم، وا دیارە هاتوە ئەو بەلێنە جێ بەجێ بکات)! ڕۆژی دوایی سەر لە بەیانی ڕۆیشتینە نەخۆشخانە زۆر بە ووردی سەیری برینەکەیان کرد، بە دیارکەوت هیچ ساچمەی تێدا نەماوەو جێگای مەترسی نەبوو بۆیە پێویستی بەهیچ نەبوو، دوو ڕۆژ لە هەولێر ماینەوە ئینجا گەڕاینەوە، ناوە ناوە دەچووم سەرم لە باوکم دەدا لە کاولۆك زۆر جار لەگەڵ چەکدارەکان دەکەوتمە گفتوگۆ، ئەو چەکدارانەی چەکیان پێ بوو زۆربەیان پەروەردە کراوی حزبی شیوعی بوون، عزەتیش یەکێك بوو لەوان، بەلآم دیار بوو بەشی زۆریان لە عزەت دڵ ڕەنجاو بوونو نارازی بوون وە لە هەولوێستەکانی ناوبراو بە پەرۆش بوون، بەلآم لەبەر ئەوەی هەستم کردبوو کە عزەت بە ئامۆژگاریەکانی من پەست ببوو پێم خۆش نەبوو زیاتر لەگەڵی بدوێم لەم بارەیەوە. بێ گومان باوکم ئاگای لە دڵ ڕەنجانی چەکدارەکان نەبوو ئەوانیش شەرمیان دەکرد بە باوکم بلێن.

لە کۆبوونەوەیەکی لیژنەی قەزای ڕواندزی حزبی شیوعیدا، یەکێك لە ئەندامەکانی لیژنە مامۆستا(محمد علی) گازەندەی لە چەکدارەکانی عزەت کرد کە بە قسەی (شمس الدین بەگ) هەلیان کوتاوەتە سەر پیاوێکی ڕواندزی، بێ گومان ئەوکاتەش من لێپرسراوی قەزا بووم. ناچار بووم بۆ ئەوەی

ئەو دەنگە ناسازە پەرە نەسێنێو بڵاو نەبێتەوە لەو بارەیەوە لەگەڵ (عزیزی ئامۆزامانو حمدامینیمام فقێ)، باسی ئەو گیرو گرفتەم کردو بۆم دیار کردن ئەو نارەزاییەی کۆمەڵانی خەڵك دەبێتە هۆی تێکدانی ئەو هەموو ناوبانگەی هەمانەو پێشێل کردنی تەواوی ئەو سەرکەوتنانەی کە بەدەستەوە هاتوون، ئەوە لەلایەك لەلایەکی ترەوە دەبێتە ئاڵۆزیو تێکدانی ڕیزەکانی چەکدارەکان، بێ گومان ئەوەش شکانە بۆ ئەو ڕێزەی هەمانە لەناو کۆمەڵگا. عزیزو حمدامین، ئەوانیش ڕوێکی چەکدارەکان بوون بەڵێنیاندا لەگەڵ عزەت دابنیشن، لەم ڕووەوە بکەونە باسو لێکۆڵینەوە لەگەڵی. ئەوکاتەش ڕۆژگار ڕو لە نارێکیو ئاڵۆزی بوو ڕۆژ بەڕۆژ وەزع بەرەو خراپی دەڕۆیشتو چاوەڕوانی مەترسی لێ دەکرا دیاربوو کارمەندانی حکومەت زۆربەی زۆریان ڕوو لە خراپەکاریو دژی دەسەڵاتی (عبدالکریم) بوونو بەئاشکرا پشتی پیاو خراپانیان دەگرت، بەشێوەیەکی تایبەت تێکدەرەکان هاندەربوون لە دژی شیوعیەکانو جوڵانەوە پێشکەوتن خوازیەکەی شۆڕشی چواردەی گەلاوێژ، لەوکاتەش زۆربەی زۆری جەماوەر پاڵ پشتو لایەنگری شیوعیەکان بوون، لەو دەمانەشدا لە ڕواندز پڕو پاگەندەیەکی پڕو پوچو نارێك بڵاو کرایەوە بەناوی پارتی گوایا ڕواندز دەگرنو شیوعیەکان نایەڵنو ژنەکانیان دابەش دەکەن لەگەڵ کۆمەڵێك قسەی بێ ڕێزو ناوێچوییو نالێوەشاوە. بێ گومان شیوعیەکانیش بەو پڕو پاگەندە ئاڵۆز بوو بوون بۆ بەرگری لە خۆیان هیچ کەس لە ماڵی خۆی نەدەخەوت، زۆر بە وشیاری نۆبەتیان لە خۆیان دەگرت بەتایبەتی شەوان بەگشتی لەماڵەکانیان دەردەکەوتنو دەڕۆیشتنە شوێنێکی نادیارو لەبۆسە دادەنیشتن ماوەیەکی درێژ بەوشێوەیە دەژیان تا کودەتا پوچەڵەکەی 14ی ڕەمەزانی ڕەش ڕوویدا.

هەواڵنامەی کتێب

بەشی نۆیەم

تێکچونی حکومەتەکەی عبدالکریم قاسم لە 14/ ی ڕەمەزانی 1963

ئەو تێکچونە چاوەڕوان کراو بوو لەبەر ئەوەی (عبدالکریم) خۆی ڕێگا خۆشکەر بوو کە هەڵگەڕانەوەیەکی دژ بە دەسەڵاتی شۆڕشی 14ی تەمووز ڕوویدات، ئەو شۆڕشەی گەل‌و نیشتمانی ئازاد کردو گورزێکی کاریگەریشی لە(ئیمپریالیزم)وەشاند ، هەر لەبەر ئەوەش دوژمنانی ئەو شۆڕشە بێ وەستان کەوتنە هەوڵدان‌و پلان داڕێشتن بۆ نەمانی، لە ئەنجامدا لە ڕێگای پلانی داڕێژراوو نۆکەران توانیان بڕۆنە ژێر باڵی (عبدالکریم) بۆ ڕوو گۆڕینی، ناوبراویش کەسایەتیەکی سەربازی بوو توانیان ڕێگای پێ بگۆڕن، داخ لە دلاّنی دژ بە ئازادی‌و دیموکراتیەت یەکیان گرتەوەو هەموو توانایەکیان خستە گەڕ بۆ لێدان‌و لەناو بردنی ئەو شۆڕشەی عێراق‌و گەلانی عێراقی ئازاد کردبوو، دانی بەهاوبەشی کوردو عەرەب نا، بێگومان ئەو خاڵەی دان نان بە مافی کورد لە عێراق بارێکی زۆر گران بووکە کەوتبوە سەرشانی کۆنەپەرستو شۆڤینیە عەرەبەکان لەبەر ئەوەی دوژمنانی کورد هەرچی توانایەکی هەیان بوو خستیانە گەڕ لە پێناو نەمانی ئەو خاڵە گرنگەی کە شۆڕش دیاری کردبوو بۆ کورد لە دەستوری کاتی دا. ڕێگادان بە دوژمنانی ئازادی‌و دیموکراتیەت‌و بونیان بە کارمەندو کارگێری دەوڵەت ئەنجامی لە ناوچونی شۆڕش‌و دەستکەوتەکانی بوو، دوژمنانی گەل‌و نیشتمان بێ وەستان لە هەوڵدا بوون بۆ نەهێشتنی ئازادی‌و لێدانی ئازادیخوازان‌و یاساکانی شۆڕشی14ی تەمموزی پێشکەوتنخوازی (1958) ئەوە بوو دوژمنانی گەل‌و نیشتمان بە یارمەتی‌و پیشتیوانی ئاغاکانیان لە(8ی شوباتی1963)و ڕێکەوتی 14ی ڕەمەزانی هەمان ساڵ دا دەستیان وەشاندو دەسەلاّتی(عبدالکریم قاسم) یان لاداو بەعس بوو بە خاوەن دەسەلاّت.

بەرەبەیانی (8 شوباتی1963) وەك گشت ڕۆژانی پێشوو ڕۆیشتمە دوکان هیچ دەنگێك نەبوو، جیا لە ڕۆژانی پێشوو ڕادیۆشم لەگەڵ خۆم نەبرد بۆ دوکان، خەریکی کار بووم کاتێك هەرئەوەندەم زانی دایکی شادومان داوای منی کردبوو لە کاتێك لە دوکان دەرکەوتم بینیم لە پەنا پەرژین ڕاوەستا بوو زۆریش پەشۆکا بوو بەو شێوایە بانگی کردم‌و گوتی: (وەرە نزیك پەرژین)کە لێی نزیك کەوتمەوە گوتی: (زوو وەرە لە بەغدا شتێك ڕویداوە گوێ لە ڕادیۆ بگرە ئەوە هەر هاوار هاوار دەکات من تێی ناگەم زوو وەرە بزانە چیە؟ ئاخۆ چی ڕویداوە؟)کە ڕۆیشتمەوە گوێم لە ڕادیۆ گرت کاتژمێر دەوری نۆی بەیانی بوو کە لە ڕادیۆ گوێم لەهەواڵی تێکچونی حکومەتی(قاسم)بوو، دیار بوو کار لە کار ترازا بوو بەپەلە ڕۆیشتم دوکانەکەم داخست لەودەمەش دیار بوو لە شەقەمەکان ئینزباتەکانی سوپا خەریك بون سەربازیان ڕەوانەی سەربازگەی حامیە دەکردنەوەو زۆریش ئاڵۆز بوون. دوای ئەوەی بۆم دەرکەوت

دەستەی ئینقلابەکە کۆمەڵێکی گومان لێکراون زۆر بە پەلە ناردم بە دوای هاورێیانی(مەکتەبە)، ڕێکخراوی حزبی شیوعی ئەوکاتە من بەرپرسی قەزای ڕواندز بووم، بۆ ئەوەی زوو کۆبونەوەیەك بکەین بۆ دیاریکردنی ڕێگایەك، بەشدار بوانی کۆبونەوەکە ئەمانە بوون: (مامۆستا محمد علی، مامۆستا ئەحمەد شێخۆ، خلیل سولڵتان مێرگەسۆری، زرار دەرگەڵەیی) لە کۆبوەنەوەکە چەند بڕیارێکماندا گرنگترینیان ئەوە بوو من(قادر عبدالله) ببینم، ناوبراو بەرپرسی سوپایەکان بوو بۆ ئەوەی بڕوات پەیوەندیان پێوە بکات بۆ دەست بەسەر سوپادا گرتن بۆ بەدەست هێنانی چەكو تەقەمەنیو کەلوپەلی پێویست، زۆر بە دوای (قادر عبدالله)دا گەڕام ناوبراو ڕۆیشتبوەوە هەولێرو نەدۆزرایەوە، دوای ئەوە کەوتمە هەوڵدان چۆن بتوانم پەیوەندی بە هاورێیانی سەربازگەکەوە بکەم، بۆ ئەو مەبەستە چوومە کاولۆك بە هۆی (وسو جرجیس) توانیم (مام خدر) کە ناسراو بوو (خدره کدوله) بدۆزمەوە، ناوبراو لە کارەبای سەربازگەی حامیە کارمەند بوو، بەڵکو لە ڕێگای ئەوەوە دەستمان بگاتە یەکێك لە ئەفسەرە هاورێکانمان، (مام خدر) وەك هاورێیەکی دڵسۆز هەوڵیداو نائب زابت (شوکرانی) بۆ دۆزیمەوە، لەگەڵ ناوبراو دانیشتم ئەوەی شایانی باسە نائب زابت (شوکران) شیوعیەکی هەست بەرزی زیاد لە پێویست دڵپاكو چاونەترس بوو، بە هۆی ئەوەوە گەیشتمە(ڕەئیس اول) یانی ڕائد، گوایا لێپرسراوی شیوعیەکانی ناوسەربازگەکە بوو کە ناوی(مهدی) بوو، ئەوەندەی بڵێی ترسنۆكو بێ دەسەلاَت بوو کاتێك پێم گوت: (من بەرپرسی قەزامو ئەو هاورێیەی پەیوەندی بە ئێوەوە هەیە لێرە نیەو بۆ ئەوەی باوەڕ بکەیت کەمن لێپرسراوی قەزام ئەوە ئەو نوسینەن کە بۆ ئێوە هاتوون چەند ڕۆژە لای من ماونەتەوە، قادر نەهاتووە بۆتان بهێنێ ئێستا لێرە نیەو وەزعیش ئاڵۆزە من هاتووم بەڵکو هاوکاریمان بکەن بە یارمەتی ئێوە بێین دەست بەسەر سەربازگەکەدا بگرین ئەم شەو)، کە ئەوقسانەم پێ گوت ئەو پیاوە ئەوەندەی نەمابوو دڵی لە لێدان بوەستێو دەیگوت، (دەبێ هەرئێستا لێرە دەرکەویو لێرە نەمێنی، چۆن دەبێ ئێوە بێن بۆ ناو سەربازگەکە؟! داوات لێ دەکەم بێ دواکەوتن بڕۆیت من تۆ ناناسم با ئەوەی پەیوەندی بە ئێمەوە هەیە ئەو خۆی بێت لەگەڵم بدوێت). بە هیچ جۆرێ ڕازی نەبوو لەگەڵی ڕێککەوین، کەزانیم چارنیە گەڕامەوە ڕواندز ئەوە ئەنجامی باوەڕ پێکراوی حزبی شیوعیە گوایا بە هیوا بووین هەرکاتێ حزب پێویستی پێ هەبوون هێزێکی ئامادەی پاڵپشتی حزبەو جێگای باوەڕن، کەچی ئەوە بوو هەڵوێستی ئەو هێزەی کە دەبوایە پاڵپشتی حزب بێت لەوکاتەدا.

ئێوارەی هەمان ڕۆژ بەیانی ژمارە سێزدە بلاَوکرایەوە بۆ لێدانو لە ناوبردنی شیوعیەکان، لەوکاتەوە لەسەر هەر شیوعیەك پێویست بوو کە بتوانێ خۆی دەرباز بکات، هەر لەگەڵ بلاَوبونەوەی بەیانەکە دوژمنانی دیموکراتیو پێشکەوتنخوازی کەوتنە دوای شیوعیەکانو ڕاویان نان بە تایبەتی

هەواڵنامەی کتێب

ئەوانەی ناسراو بوون، هەر زوو ئەوەی دەستیان کەوت ڕاپێچی بەندیخانە کران، پۆلیس بێ وەستان دەگەڕان بەدوای شیوعیەکان لە کاتێکا من لە دوکانی (محمدی حاجی برایم) بووم دیتم کە (خورشید ڕەشۆی) باش چاوەش منی دیت‌و زوو بە (عوبێدی) مەئمور مەرکەزی گوت (ئەوەتا زرار لەو دوکانەیە)، تا ئەوان لە ئۆتۆمبێل دابەزین من دەرکەوتم ئەوەی ڕاستی بێت محمد زۆر مەردانە گوتی: (بڕۆ ماڵی ئێمە تا شەودادێت). بەڵام یەکسەر بە کۆڵانێکدا ڕۆیشتم‌و خەبەرم بۆ ماڵێ نارد و زۆری پێ نەچوو (عبداللە قادر ماشکانی)، کە لاوێکی تازە پێ گەیشتوو بوو گەیشتەلام‌و تفەنگێکی بۆ هێنام خۆشی چەکدار بوو لەگەڵ ئەوەی شەو داهات لە ڕواندز دەرکەوتین، چونکە دەبوایە ئەم شەوە هەر لەڕواندز دەرکەوتباین لەبەرئەوەی بە نیاز بوون پشکنینی زۆر ووردی ماڵە شیوعیەکان بکەن، ئەوەی زاندرابوو بڕیاری گرتنی من دەرچوبوو بە شێوەیەکی تایبەت بە زیندویی یان بەمردویی دەستگیر بکرێ‌و بدرێتە دەست سوپا، ئەوە لەلایەك لەلایەکی تریشەوە هەر لەزووەوە لەلایەن مەلامستەفا شەوە بە تاوانبار داندرابوم کە هەر لە سۆڤیەت بووین، دەبێ لەوکاتە ناسك‌و دژوارەدا هەڵوێست چی بێت؟ ڕوو لەکام لا بکەم باشە؟ من لە نێوان دوو دەسەڵاتدار فێرار بووم‌و خۆم پەنا داوە هەریەکەی لەو دوو دەسەڵاتە دارە بمگرن بێشك دەمکوژن. تەنها لەبەرئەوەی شیوعی بوم.

کاتێك شەو لە ڕواندز دەرکەوتین بە گوندی (کانیەقوڕ)دا ڕۆیشتین بەرەو دۆڵی (ئاکۆیان) لە نزیك (کێلی بەکون) پەڕینەوە بەری هەندرێن‌و بە کۆسپەکانی (دەروك)دا سەرکەوتین‌و لە شوێنێك دانیشتین لەگەڵ (عبداللە) کەوتمە قسە، دەمزانی ناوبراو شەڕو گێچەڵی نەدیووە کەمێك هەڵم سەنگاند هەر بۆ ئەوەی ئەگەر هاتوو توشی بەسەرهاتێك بووین ئاخۆ دەتوانێ دەست بکاتەوە، لە ئەنجامی گفتوگۆ بۆم دەرکەوت ئازایەتی پێوە دیاربوو، نەدەترسا پیاوی ڕۆژی تەنگانە بوو، شەو ڕۆیشتینە ئەشکەوتێك پێیان دەگوت (ئەشکەوتە بزن) هەرچۆنێك بوو ئەو شەوەمان بەسەر برد، بەرۆژیش خۆمان لە پەنایەك بوارد، بۆ شەوی دووەم خۆمان لە کاولۆك نزیك کردەوە ئەگەرچی ماڵی باوکم زۆر نزیك بوو لە سەربازگەی (حامیە) بەهەر جۆرێك بوو خەبەرم بۆ بەرێ کردن کەوا من لە بناری هەندرێنم شوێنی خۆم بۆ دەست نیشان کردن، شەو بە درەنگەوە (عزەت)ی برام خۆی هاتەلام گوتی: (وەرەوە ماڵی ئێمە من دەڕۆمە هەولێر بۆلای متەسەریف، بەدرەدین بۆ ئەوەی ناوبراو چارەیەك بدۆزێتەوە)، عزەت لە قسەکانی گوتی: (وادیارە حکومەتە تازەکەی بەعس خەریکە لەگەڵ بزاڤی دەرەوە ڕێك بکەوێت لە بروسکەی صالح یوسفی دا بەدیار دەکەوێ دەبێ پێشان پەیوەندیەکیان بەیەکەوە هەبوبێ بۆ ڕوخاندنی دەسەڵاتی عبدالکریم قاسم)، لە دوای قسەکانی عزەت درەنگی شەو ڕۆیشتمەوە ماڵی باوکم لە کاولۆك لەوێ بەنهێنی مامەوە، ئەوەی جێگای ڕەزامەندیم بوو پشتم بە چەکدارەکانی باوکم بە هێز بوو بەشی زۆریان

پشتگیری منیان دەکرد، ئەو ماوەیەی لەوێ مامەوە زۆر ئاگام لە خۆم بوو، هیچ شەوێك خۆم نەدەکردەوە بەڵکو بەشی زۆری شەو لەگەڵ نۆبەتدارەکان دەمامەوە لە دوای دوو ڕۆژ (حەمەدی عولاًی خۆشکانیو ڕەزاقی حمدە بۆریگەلاًلی) هاتنە ماڵی باوکم لە ترسی گرتن ڕایان کردبوو ئەوانیش فەرمانی گرتنیان دەرچوو بوو. بەو شەوە بە نهێنی لەوێ ماینەوە ڕۆژانە چاودێری ڕوداوەکانمان دەکرد، دەمانزانی چی هەیەو چی ڕوو دەدا، ئەوەی جێگای دڵخۆشیم بوو لە ڕێگای چەکدارەکانی باوکم توانیم پەیوەندی بەو هاوڕێیانەی نەگیرابوونو نەش ڕۆیشتبونە دەرەوە ببەستم بەم شێوەیە وورده وورده‌و لە سەرخۆ لە ڕێگای ئەوانەوە تواندرا کەمێك خۆمان ڕێك بخەینەوەو پچڕاوەکان بگەیینینەوە یەکتریو لە نوێوە دەست بەکار بین بۆ ڕێکخستنەوەی ڕێکخراوو ئەوەی بتوانین لەم کاتەدا یارمەتی ئەوانە بدەین کە ڕۆیشتونەتە دەرەوە، ئەوەی زاندرا سەرەتا کۆمەڵێك هاوڕێ خۆیان شاردبۆوە سەیری هەڵوێستی حکومەتە تازەکەی بەعسو جولاًنەوەی چەکداری کوردیان دەکرد، ئەویش ئەوەی بەدیار کەوت لەیازدەی مانگ بڕیارێك دەرچوو شەڕ بوەستێ لە نێوان حکومەتە تازەکەی بەعسو چەکدارەکانی دەرەوە، لەگەڵ بلاًوبونەوەی بڕیاری وەستانی شەڕ بوو بە بەزمو شادی، بەلاًم ئەوەی جێگای نیگەرانی بوو ئەوانەی داخ لە دڵ بوون لە شیوعیەکان وایان دەزانی بە وەستانی شەڕ کۆتایی بە کێشەی کورد هاتو ئەوانیش بە ئاوات گەیشتن بۆ لێدانو لە ناوبردنی شیوعیەکان.

لەسەرەتای ئینقلابە گومان لێکراوەکە هەندێ برادەران دەرکەوتن لە ڕواندز لە گوندی (کەرەك) کۆبونەوە هەندێکیش لەملاو ئەولا خۆیان پەنادابوو بە نهێنی، بەلاًم ئەوەی جێگای ڕەزامەندی بوو لەوکاتە تەنگانەی شیوعیەکان تێی کەوتبوون بروسکەیەکی مەلاًمستەفا بۆ (مقدم عزیزئاکرەیی) لێپرسراوی هێزە چەکدارەکانی پارتی لە ناوچەی باڵەکایەتیو ڕواندز هاتبوو بۆ ئەوەی ئەو شیوعیانەی ڕادەکەنو دەردەکەون وەربگیرێنو بپارێزرێن، لە دوای ئەو ڕاسپاردەیە ڕێگا کراوە بۆ ئەو کەسانەی مەترسیان لەسەرهەبوو بڕۆنە دەرەوە، ئەوە بوو لە نزیك شاری ڕواندز لە گوندی(کەرەك) بنکەیەکی شیوعیە ڕاکردوەکان کرایەوە کۆمەڵێکی زۆر لە شیوعیە ڕاکردوەکانو دۆستانی حزبی تێدا کۆببونەوە.

هەستی پاکیو ناپاکی لە ڕێڕەو بەدیار دەکەوێ: ئەوەی لەسەرەوە نوسراوە سەرەتای ڕێڕەوە لە ڕۆژانی ئاڵۆزیو تەنگانەدا لە سەرەتای دانانی بنکەی شیوعیە ڕاکردوەکان لە کەرەك، ئەوان پێویستیان بە خۆراكو هەندێ پێویستی تر هەبوو بۆیان دابین بکرێت بۆ ئەو مەبەستە ناچار کەوتینە جولاًنەوە بۆ کۆکردنەوەی خۆراكوکەلوپەلە پێویستیەکان بەو نیازە ڕوومان کردە کۆمەلاًنی خەڵكو دۆستو لایەنگرانی حزب بۆ یارمەتی دانی ئەو دەربەدەرانەی ڕایان کردبوو لەدەستی زوڵم. زۆر لە ئەندامانو لایەنگرانی گیرابوون لە ئەندامانی قەزاش (مامۆستا ئەحمەد شێخۆو مامۆستا محمد علی) گیرابوون

لە بەندیخانەی ڕواندز بوون، لە بارەی یارمەتی دانی هاوڕێیانی دەرەوە مانگی یەکەم توانیمان یارمەتیەکی باش لە چەکدارەکانی باوکم وەرگرین، دیاربوو سی دینار کۆکرابووەوە ئەو بڕە پارەمان بۆ ڕەوانەکردن، هەروەها بەشێکی باش خواردەمەنی کۆکرابووەوە لەلایەن ڕێکخراوەکانی شارەوە بە تایبەتی ڕێکخراوی ئافرەتان ئەویشمان بۆ ڕەوانە کردن. ئەوەی شایانی باسە مانەوەی من لە ماڵی باوکم زۆر سوود بەخش بوو لە دوو ڕووەوە: یەکەم، توانیم پەیوەندی بە ڕێکخراوە پچراوەکان بکەم ئەوانەی مابوون بەنهێنی بیان بینمو لە نوێوە بکەوینەوە کارکردنو جوڵانەوە لە ناو جەماوەری لێدراودا.

دووەوم، پاراستنی من لەویٚ وەك بنکەیەکی گرنگ بوو بۆ ڕاپەڕاندنی کارەگرنگەکانی حزب لەویٚ زۆر کەس دەهاتنەلام، بەلاٚم ئەوەی هەستم دەکرد ئەو هاتووچۆیەی ئەو خەڵکە بۆلای من باوکمو عزەتی برامی دڵتەنگ کردبوو، بەلاٚم لەگەڵ ئەوەشدا دەنگیان نەدەکرد، پاش ماوەیەك وای لێهات باوکم بەدەنگ بێتو ڕۆژێك پێی گوتم: (ئاگادار بە ئەوەندە هاتووچۆیە مەترسی بە دواوەیە،دەترسم خەڵکانی ناپاك توشی زیانو بەلاٚیەکمان بکەن)! بەگوێرەی ئەو هەواڵەی پێم گەیشتبوو دەبوایە زۆر وریای خۆم بم لەبەرئەوەی ئاگادار کرابووم سوپاییەکان هەرکاتیٚ بۆیان ڕێك بکەوێت لەسەرم بازنادەنو دەمگرن کە گیرام موتەسەریف هیچی پیٚ ناکریٚ لەگەڵ عەسکەریەکان لەبەر ئەوە، شەوانیش بە وشیاری زۆر ئاگاداری خۆم دەبووم، هەردەم ئامادە بوم بۆ ڕاپەڕینو دەست کردنەوە، لەبەرئەوەی بیرم لەوە دەکردەوە، ئەگەر نیازی وایان هەبێت بێن بۆ گرتنم نابیٚ بە ئاسانی بیان کەومە دەست، وا ڕێك کەوت شەوێك نۆبەتدارەکان زۆر بە ئالۆزی پێیان ڕاگەیاندم کەوا عەسکەریەکان دیارە بە نیازن دێن بۆ قوتابخانە، ئەو شوێنەی ماڵی باوکمی تێدا بوو، کاتێك سەیرم کرد دیار بوو چەند ئۆتۆمبێلێکی سوپای پڕ لە سەرباز گەیشتنە ناو گۆرستانی کاولۆك، یەکسەر دەرکەوتمو زوو خۆم گەیاندە گردە بەرزەکەی پشتی قوتابخانە لەگەڵ هەستانی من (ئەحمەدی عولاو ڕەزاق)یش هەستا بوون، بەلاٚم ئەوان لەکاتی دەرکەوتنیان(ئەحمەد) فیشەك دانی بەجیٚ مابوو، ئەوان هەر ئەوەندەیان پێکرابوو کەلوپەلەکانیان خستبوە باوەشیانو ڕایان دەکرد، لە ڕێگا خەریکی خۆپێچانەوە بوون تا ئەوان هاتن من لەمێژ بوو سەرکەوتبومە سەربەرزاییەکەو لە ناو سەنگەرێکی سوپا خۆم قایم کردبوو، بەدرەنگەوە ئەوانیش هەوراز دەهاتن، بەلاٚم چۆن هاتنێك هەر بە غاردان دەهاتن. بائەوەش لەبیر نەکەین پێش ئەوە ئەوان بگەنە لام دووسیٚ کەسی تریش لەکاولۆك ئەوانەی لەخۆیان دەترسان زۆر بەگورجی بەسەرکەوتنە سەرگردەکەو هاتنە لام یەکێك لەوان (ووسوی جرجیس) بوو لە ناو سەنگەرەکە هاتە تەنیشتم لەویٚ خۆمان قایم کردو ئەوجا ئەحمەدو ڕەزاق گەیشتن، لەویٚ خۆمان بوارد تا تەواو بوە ڕۆژ کاتێك سەیرمان کرد باوکمیان بانگ کردو ڕۆیشتە خوارەوە بۆ سەر گۆرستانەکە بۆلای ئەفسەرەکان، بەلاٚم زۆر

هەواڵنامەی کتێب

دوانەكەوت لە دوای گەڕانەوەی بۆ قوتابخانە زۆری نەخایاند دیاربوو پیاوەكـان بەسـەركەوتنە سـەربان‌و دەستیان كرد بە یاری (كەلایانە)، دیار بوو كە هـیچ نـەبوو زۆری پـێ نەچـوو سـەربازەكان هەسـتان ڕۆیشتن بۆلای ئۆتۆمبێلەكان‌و ڕۆیشتن، بەدرەنگـەوە ئێمـەش گەڕاینـەوە وەك بەدیاركـەوت بـەو نیـازە هاتبوون كاولۆك بپشكنن، بەلاّم باوكم پێـی گوتبـوون: (ئەوانـەی ئێـوە بـە دوایانـدا دەگـەڕێن لێـرە نەماون‌و لەشاخن). ئەوەی ڕاستی بێت ئەوكاتانـە بـۆ مـن زۆر نـاخۆش بـوون لەبـەر ئـەوەی هـەردەم چاوەڕوانی ئەوە بووم بێن بۆ گرتنم، دەمزانی كۆمەڵێك لە هاوڕێیانی كـاولۆك ئەوانـەی دەركـەوتون وا لە(ئەشكەفتە بزنەن)و خۆیان حەشارداوە، وارێـك كـەوت شـەوێكی تاریك‌وتـەڕو بارانـاوی ڕۆیشـتمە (ئەشكەفتەبزنە) لە بناری هەندرێن، بۆلای هاوڕێیانی كاولۆك، (خدر كاكیل‌و حـاجی جـرجیس) یـان لەگەڵ بوو ئەو دوانە لەلایەك هاوڕێم بوون‌و لەلایەكی تریشەوە خۆشەویستی شەخسیم بوون، بەڕاسـتی بۆ ئەوە چووبوم نەگەڕێمەوە، بەلاّم كاتێك گەیشتمە ئەوێ زۆری پێ نەچوو(حاجی حسن) ئاغاش پەیـدا بوو دیار بوو چووبوە (كەرەك) لای ئەوانی تر تا درەنگی شەو لەوێ لەگەڵ ئەوان دانیشتم لە قسەكانمان ڕووبەڕووی كۆمەڵێك خاڵ بووین كە شایانی لێكۆڵینەوە بوون‌و بەوردی لێ ی دواین، دەربارەی مانەوەی من لای ئەوان گەیشتینە ئەو ئەنجامە پێویست بوو من بگەڕێمەوە ماڵی باوكم لەوێ بمێنم سوود بەخش ترە لەوەی لای ئەوان بم، ئەوە لەلایەك لەلایەكی ترەوە بیرمان لەوەكردەوە دوور نیە چـەكدارەكانی دەرەوە بزانن من لە دەرەوەم بێن بەدوامداو توشی كارێكی نارێكی لابەلا ببین بۆیە گەڕانەوەم پەسندكرا.

بۆمان بەدیاركەوت ئەو بـیر بۆچـونەی ئێمـە ڕاسـت دەرچـووله دوای گەڕانـەوەی مـن بـە دوو ڕۆژ چەكدارەكانی (ملازم تاهیری علی بەگ) هاتبونە لای هاوڕێیان، پرسیاری منیان كردبوو یـەكێك لـە چەكدارەكان(پاشا كاولۆكی) بوو بە نهێنی بە حاجی جرجیسی گوتبوو: (بـە زراری بلّـێ ئاگـاداریخۆی بێت، لێرە هەوڵ دەدەن بۆ لە ناوبردنی). هەرئەوكاتەش بەوانیان گوتبوو، ئێوەش بڕۆن لێرەو نـابێ لـەو ئەشكەفتە بمێنن، بڕۆنە بنكەی (كەرەك). لەو كاتە پڕ لە تەنگوچەڵەمەیە نامەیەكی محەلی هـەولێرم پێ گەیشت داوایان كردبوو كە پەیوەندی بە بەرپرسی پێشمەرگەكانی باڵەك‌و ڕواندز بكەین بۆ ئەوەی مەرام‌و خواستی حزبی شیوعیان پێ ڕابگەیەنین‌و، ئەگەر هاتوو ناخۆشی لە نێوان شۆڕشگێرانی كوردو حكومەتی بەعس پەیدا بوو، ڕێگا بە شیوعیەكان بدرێ بەشداری لەگـەڵ چـەكدارەكانی جوڵانەوەكـە بكەن بە پێی توانایان لە ڕوو بەڕوو بونەوەی دەست درێژیكەران.

ئەوە بوو لەگەڵ عزەت كەوتمە دوان، بەڵكو بتوانین بە نهێنی پەیوەندی بە (مقدم عزیز) بكەین بـۆ ئەوەی چاومان پێی بكەوێت، لـەم بـوارەدا هەوڵـدرا لـەدوای ڕەزامەنـدی (مقـدم عزیـز) لـە كـاتی دیاریكراودا لەگەڵ عزەت ڕۆیشتینە گوندی (بنەكاول) لە داوێنی كێوی هەندرێن لـە ڕووی (دۆلاّكـۆ)

بۆ دیدەنی (مقدم عزیزو حمیدحسێن مەلا سیدەکەیی‌و ئەحمەد سەعید سپینداری)، دانیشتین لەو دانیشتنە زۆر بە وردی باسی داهاتومان خستە بەرباس‌و لێکۆڵینەوەو گەیشتینە ئەو باوەڕەی شەڕ دەست پێدەکاتەوە، باس لەهەڵوێستی ئێمەکراو بەڵێن ئەوە بوو هەرکاتێ دەست بەشەڕ کرایەوە ئێمە بڕۆینە دەرەوە، ئەوەی دیار بوو عزەت لەسەر داوای مقدم عزیز گوتی: (من دێمە دەرەوە لەو کاتەی ئێوە دەستتان بەشەڕ کردەوە لەگەڵ حکومەت، ئەوکاتە بێ مەرج ئامادەم بێمە ژێر فەرمانی سەرکردایەتی پارتی‌و بارزانی، بۆئەوەی خزمەتی ئەوشۆڕشە بکەم). لە دوای ئەو من کەوتمە قسەکردن لەگەڵ مقدم عزیزو یاوەرەکانی بەناوی نوێنەری حزبی شیوعی کەوتمە گفتوگۆ لەگەڵیان، لە سەرەتاوە داوام کرد بە جیا لەگەڵ مقدم عزیز بدوێم، ناوبراو ڕازی بوو، دوو بە دوو کەوتینە قسەکردن ئەو ڕاگەیاندنەی بۆمان هاتبوو پێم ڕاگەیاندو، دیارم کرد کە من ڕاسپێردراوی حزبم هاتووم لەگەڵتان بدوێم‌و هەڵوێستی حزبتان پێ ڕابگەیەنم، بە ئەمانەتەوە بیروڕای حزبم پێ ڕاگەیاندن‌و ئەو نامەی هاتبوو ناوەڕۆکی نامەکەشم پێ ڕاگەیاندن. لەلایەکی ترەوە داوام کرد کە ئەو هاوڕێیانەی ئێستا لەدەرەوەن‌و لە گوندی (کەڕەك) کۆمن تەنگاو نەکرێن‌و توشی کێشە نەبن هەرکاتێ گلەییەکتان لێیان هەبوو ئاگادارمان بکەنەوە، ئێمە چارەسەری کێشەکان دەکەین، وە هەر بە هەمان شێوەش ئەو شیوعیانەی دێنە دەرەوە کۆسپیان نەخرێتە ڕێگا ئەوان وەك پاڵپشتێك دێنە ڕیزی پێشمەرگەی گیان فیدای کوردستان، مقدم عزیز ئەمەی زۆر پێ خۆش بوو بەڵێنیدا بە هاوکاری کردنمان‌و چەند پرسیارێکی ئاراستە کردم: (ئەگەر لەگەڵ حکومەت نەگەیشتینە ڕێککەوتن هەڵوێستی تۆ چی دەبێت؟) گوتم: (هەرکاتێ بۆم دەرکەوت ئێوە نەگەیشتونە ڕێك کەوتن ئەوکاتە دێمە دەرەوە،بەو مەرجەی ئەو چەکدارانەی لەگەڵم دان وەك هێزێکی تایبەت لە ژێر چاودێری خۆمدا بن‌و ئازاد بن‌و بەربەرەکانیان نەکرێت‌و بناسرێن کە شیوعین بەشداری لە شۆڕش دەکەن). دیسان پرسی: (ئەگەر هاتوو باوکت‌و عزەت نەهاتنە دەرەوە تۆ دەتوانی چی بکەیت‌و هەڵوێستت چی دەبێ)؟ گوتم: (من لەژێر فەرمانی حزبم حزبیش لەگەڵ ئەوەیە هەرکاتێ بوو بەشەڕ لەگەڵ هەڵگیرسانی شەڕ ئێمە لەدەرێین)هەستم کرد عزیز دڵخۆش بوو.

کاتێك تەواو بووین گەڕاینەوە لای عزەت‌و ئەوانی تر، مقدم عزیز بە عزەتی گوت: (خاڵ عزەت تۆ بفەرموو بگەڕێوەو با کاك زرار لەگەڵ یەك دوو چەکدار بمێننەوە، دەچینە لای شیوعیەکان لە کەرەك جێگایان باش نیە، بەڵکو شوێنێکی باشتریان بۆ دابین بکەین، ئەوێم پێ باش نیە نامەوێ لەوێ بن). هەرئەوکاتە عزەت گەڕایەوە بۆ کاولۆك من‌و ئەحمەدی عولاو دوو چەکداری تر لەگەڵ مقدم عزیزو یاوەرەکانی کە بریتی بوون لە(حمیدئەفندی‌و ئەحمەد سەعید) لە بنەکاول سەرەوژێر ڕۆیشتینە خوار بۆ کەرەك هەرلەوێ دەرکەوتین وردە وردە باران لێی داین تا گەیشتینە بارەگای شیوعی لە کەرەك،

بێگومان هەمومان زۆر باش تەڕ ببوین، ماوەیەك لەلایان دانیشتین، مقدم عزیز لەگەڵیان کەوتە قسەو گفتوگۆ باسی زۆر شت کرا، بێگومان لەگەڵ مقدم عزیز ڕێك کەتبوین بیان گوازێتەوە گوندە بچکۆلەکەی (لۆغان) ،بەلاّم هەرلە سەرەتاوە (مقدم عزیز) بە نیاز بوو بیان نێرێتە گوندی (بن مێرد) ، بەلاّم من بە پەسەندم نەزانی بنێردرێن بۆ گوندی ناوبراو، چونکە شوێنێکە لاپەڕگەیەو ڕێگای هاتووچۆش بۆ ئەوێ نا لەبار بوو، دەبوایە بەناو گوندی (فەقیانو ئاکۆیان) دا تێپەڕ بن، ئەو گوندانەش وا تێگەیەندرابون کە شیوعیەکان دوژمنی ئاینن، لەوانە بوو لەگەڵ خەڵکی نەزانو ساویلکە توشی کێشەی لابەلا بن، ئەوەی جێگای ڕەزامەندیم بوو (مقدم عزیز) ڕایەکەی منی پەسەند کردو لەسەر ڕێکەوتنەکەی پێشانماینەوە. لەوماوە کورتەدا لەگەڵ هاوڕێیان (مام الیاسو ئیبراهیم عبدالله سێمانو حاجی حسن ئاغاو صدیق عولاّ ئاغاو خدر کاکیل)و ئەوانی تر دووامو داوام لێکردن لیژنەیەك ڕێك بخەن بۆ هەڵسوڕاندنی کارەکانیانو لە پەیوەندی بەردەوام بن لەگەڵ منو بۆ دابین کردنی پێویستیەکانتان دەست بەکار بن.

(مقدم عزیز) ئەوکاتە داوای لە هاوڕێیان کرد خۆیان کۆبکەنەوەو ئامادە بن هەر ئێستا لەگەڵ خۆمتان دەبەم بۆ لۆغان، ئێرەم پێ باش نیە مەترسی بەدواوە هەیە جێگەشتان بەرتەسکە، ئێمە لەوگفتوگۆیەدا بووین ئاگادارکراین کە لاوێکی تازە پێگەیشتوی شیوعی لە کاولۆك تفەنگی پۆلیسێکی ڕفاندوەو گەیشتۆتە ئێرە، کاتێك لاوەکە هاتە لامان بینیم کوڕی (سۆفی عالی مستەفا) یە کە تەمەنی چواردە ساڵ بوو، تفەنگی لە دەستی پۆلیسەکە ڕفاندبوو بەناو خەرەندا هەلاّتبوو پۆلیسیش بە دوای کەوتبون، بەلاّم خۆشبەختانە بە سەلامەتی دەرچوو بوو،(مقدم عزیز) بەخێرهاتنێکی زۆر گەرمی لێ کرد، منیش لە دوای ئەو بە خێرهاتنم لێ کردو هەندێ فیشەکیشم پێدا، بەڵێنیشم پێدا ڕەختە فیشەکێکیشی بۆ بنێرم.

لەوێ (مقدم عزیز) هەستاو مالاّوایمان لەیەکتری کرد، ناوبراو بە هاوڕێیانی گوت: (کەلوپەلەکانتان هەڵگرن وەرن بۆ لۆغان لەوێ چاوەڕێتان دەبین)، ئەوەبوو بەرەو ئاکۆیان بەرێ کەوتن، ئێمەش گەڕاینەوە بۆ کاولۆك، پێش ئەوەی یەکتر بەجێ بهێڵین مقدم عزیز گوتی: (خاڵ زرار تکایە سەریان لێ مەبڕە، منیش هەرکاتێ هاتمە ئەوناوە سەریان لێ دەدەم، بە ملازم تاهیر دەڵێم ئاگاداریان بێت).

ئەوکات بە بناری هەندرێندا گەڕاینەوە کاولۆك، ئەوەی شایانی باسە هەرلەوکاتەی بە تەنیا لەگەڵ (مقدم عزیز) دانیشتم هەستم کرد کە عزەت ئالۆز بوو دیاردەکی ئاشکرای پێوە دەبیندرا، ناوبراو پێش ئەوەی بڕۆین بۆلای مقدم عزیز وایدەزانی من داوای تایبەتیم هەیە، بەلاّم کاتێك دیتی بەچ شێوەیەك

هەواڵنامەی کتێب

لەگەڵ مقدم عزیز دەدوێم‌و قسەکانی من لەگەڵ عزیز دوور بوو لەو خەیاڵەی عزەت بیری لێ دەکردەوە، ئیتر هەرلەوکاتەوە زانی کەمن لە حزب دانابڕیم، بۆیە بەزۆر شێوە کەوتە بیرکەوتنەوە بۆ دۆزینەوەی هەر ڕێگایەك کە بتوانێ لە سەنگی من کەم بکاتەوە بۆ ئەو مەبەستەش پەنای بردە بەر زۆر شتی نالێوەشاوە، بەڵگەی زیندوم بەدەستەوەیە کە ئەو ڕاستیە ناشارنەوە ئەگەر لەبەر باوکمان نەبوایە لەوانە بوو زیاتر نەیەڵێ لەوێ بمێنم، بەلاّم دەیزانی کە من لەوێ بڕۆم ئەو تەنانەت دە چەکداریشی لەلا نامێنێ، ئەوە دەستی بەستبوو.

ئەوەی زاندرا هەر لە زووەوە حکومەتە ناپاکەکەی بەعس نیازی باش نەبوو لەگەڵ شۆڕشگێرانی کورد ،ئەویش بەوە بەدیارکەوت ئامر لیوای زارگەلی علی بەگ (عبدالرحمان تکریتی) هەندێك سەرۆك جاشی بانگ کردبوون‌و لە قسەکانی هەڕەشەو گوڕەشەی کردبوو گوتبوی: (شەڕ دەست پێ دەکاتەوە، بەلاّم ئەمجارە وەهایان لێ دەدەین هەموو خانوەکانیان بەسەردا دەڕوخێنین‌و کچەکانیان دابەشی سەر ئێوەو عەسکەریەکان دەکەین) زۆر قسەی ناشیرینی تریشی کردبوو، لە کۆتایی کۆبونەوەکەدا (کریم خان‌و عزەت‌و کوردۆ) جنێوێکیان بە خۆدابوو کە تفەنگ بۆ ئەو حکومەتە ناوێن ئەگەر شەڕ بووەوە، بەڵێ شەڕ دەست پێ کرایەوە ئەوەی بەدیارکەوت (کوردۆ وکریم خان) لە جاران زیاتر لێیان چوونە پێش‌و زیاتر بەر ئەمر بوون.

بنکەی شیوعیەکان لە گوندی(لۆغان) لە نزیك ئاکۆیان ببوە بنکەیەکی جەماوەری‌و کۆمەڵێکی زۆری شیوعی تێدا کۆببونەوە، ئێوارەیەك درەنگ (سەعید رزاق) یەکێك بوو لە شیوعیە چالاکەکان لەوانەی لە بنکەی لۆغان بوون، سەعید شیوعیەکی چالاك‌و زیرەك بوو ناوبراو باوك‌و دوو برای چەك هەڵگری سلێمان بەگ بوون، ناوبراو ڕاسپێردرابوو هاتە لام نامەیەکی بۆ هێنابووم داوایان کردبوو بڕۆمە(لۆغان) لە نامەکەدا نوسرابوو یەکێك لە هاوڕێیانی سەرەوە هاتووە دەیەوێ تۆ ببینێ بۆیە پێویستە بێیت، لەگەڵ سەعید ڕێك کەوتین کە بەیانی زوو بڕۆین، لەکاتی دیاریکراودا ڕۆیشتمە لۆغان دیاربوو (ئەسعەدی فاتمە سۆرێ) بوو هاتبوو دانیشتنێکی دوورو درێژمان ئەنجامدا لە دواییدا لەگەڵ ئەو لیژنەی لەوێ ڕێکخرا بوو دانیشتین، لە دانیشتنەکە کۆمەڵێك شت خرانە بەرباس‌و لێکۆڵینەوە لە دواییدا ئەسعەد داوای لێ کردن ئەگەر چیان هەبێت دەتوانن بیلێن، کەس دەنگی نەکرد، هەر ئەوەندەم زانی(برایمی عولاّی سێمانی) ڕواندزی زۆر مەردانە وەك شیوعیەکی چاو قایمی دڵ پاکی بە جەرگ هات قسەو گوتی: (زۆر شەرمە خۆتان مات دەکەن، ئەوە هاوڕێ زرارە لە پێش ئێوە ئەوەی هەتانە ڕووبەڕوو لەگەڵی بدوێن ئەوەی لەمەودوا لە پاشە ملە جارێکی تر باسی هاوڕێ زرار بکات ئاشکرایە ترسنۆکەو شیوعی نیە بەڵکو بۆ خراپەکاری باسی دەکەن ئەگەر ڕاست دەکەن

بفەرموون شیوعیانە لەگەڵی بدوێن‌و ئەوەی لە دڵتانە بیڵێن). لە دوای قسەکانی برایم بێ دەنگی بوو، ئەسعەد بە قسە هات‌و گوتی: (برایان دەڵێن ئەشیایەکی زۆر کۆ دەکرێتەوە، کەچی زۆر کەم دەگاتە ئێرە!؟) گوتم: (ئەوەی کۆ دەکرێتەوە لیژنەیەکمان داناوە بۆ وەرگرتنی ئەو شتانەو بۆ ئێوەی ڕەوانە دەکەن، ئەو لیژنەیە بەپرسیارەو هیچ پەیوەندیەکی بەمنەوە نیە، هەر بگەڕێمەوە ئاگاداریان دەکەم بۆ ئەوەی لیستتان بۆ بنێرن‌و لە لیستەکە دیار بکرێت ئەو شتانەی بۆتان کۆکراوەتەو ڕەوانە کراوە).

دوای ئەوەی بۆم بەدیار کەوت (زرار عبداللەو حاجی حسن ئاغا) هەندێ لەوچەیان کردبوو هەر ئەوانیش هەردووکیان دەستیان لە پەنادانی ئەشیایەکان هەبوو، دەیان ویست شوێن بزری بکەن، بەڵام زۆری پێ نەچوو کارە ناڕەوایەکەیان بە دیارکەوت شەرمەزاریان بۆ مایەوەو لە هەوڵە چەوتەکەیان سەرنەکەوتن. کاتێك گەڕاینەوە کاولۆك شەو درەنگ بوو پێیان گوتم: (شوکریە حمدامین دێوانە بە نهێنی گەیشتۆتە ماڵی باوکم، ناوبراو مامۆستا بوو لە هەولێر ڕای کردبوو بەدرەدینی متەسەڕیف فەرمانی دەرکردبوو دەبێ شوکریە بگیرێت چ بە زیندویی چ بە مردویی!).

(شوکریە)م بینی لەگەڵی دوام ڕازی بوو بڕواتە بنکەی شیوعیەکان، هەر ئەوشەوە بێ دواکەوتن بەڕێمان کرد بۆ بنکەی لۆغان‌و بە سەلامەتی گەیشتە ئەوێ، ئەوەی جێگای باسە لەدوای گەڕانەوەی (ئەسعەدی فاتمە سۆرێ) زۆری پێ نەچوو (نەجمەدین مامۆ) بە نهێنی هاتە کاولۆك،شەو ڕۆیشتمە لای لەماڵی(خدرکاکیل) زیاتر لە سێ کاتژمێر دانیشتین، لەماوەی ئەو دانیشتنە درێژخایەنە زۆر بە وردی باسی ئەو ڕێڕەوەی ڕۆژانی ڕووداوە ڕەشەکەی(14ی ڕەمەزان) تووشی بووین لە ڕواندزکرا، هەروەها باسی دەست‌و بردو ئەو هەوڵەی کە درابوو لە ڕۆژانی کودەتایە ڕەشەکەی بەعسدا کراو باسی هەڵوێستی هیچی ئەو ئەفسەرە ترسنۆکەی کە بەرپرسی حزب بوو لە حامیە بۆم گێڕایەوە کە بەچ شێوەیەك پەیوەندیم پێوەکرد ئەوجاش ڕازی نەبوو کە من چومەتە لای!.

بە گشتی دەربارەی دەربەدەرەکان‌و بە خێوکردنیان باس‌و لێکۆڵینەوەمان کرد، پەیوەندی بەستن لەگەڵ (مقدم عزیز)و هەڵوێستی ناوبراوو ڕێکەوتنی هەردولامان کە ئەوان کۆسپ نەخەنە ڕێگامان ئەوانەی دێنەدەر بە ئارەزوی خۆیان بێنە بارەگای شیوعی‌و کەس داوای چەکیان لێ نەکات بەنیازی چەك کردن تەوەرێکی تری باسەکەمان بوو. لەو باس‌و لێکۆڵینەوەیە بەدیارکەوت ئێمە باشتر بووین لە شوێنەکانی تر، لە دواییدا باسی هاتنی ئەسعەدم کردو ئەو شتانەی باسی لێکرابوون بۆ ئەویشم باس کردن بۆ ئەوەی بەجێگای خۆی ڕابگەیەنێ، ناوبراو گوایا دەبوایە بەپەلە ڕەزامەندی حزب وەربگرێ دەربارەی دەرکەوتنی من بۆ دەرەوە لەبەرئەوەی هەست بەمەترسی دەکرا نیازی عەسکەریەکان خراپ بوو هەموو هەوڵێکیان ئەوەبوو لە دەرفەتێك دەگەڕان بۆ دەستگیرکردنی من، بەڵام من زۆر ووشیار بووم

لەبەرئەوەی لە سەرچاوەیەکی باوەڕ پێکراو ئاگادارکرابوم کە(عبدالرحمان تکریتی) ئامر لیوای زارگەلی علی بەگ گوتبوی: (ئەگەر هەلێکمان بۆ بڕەخسێت دەبێ زرار بگرین لەبەرئەوەی ئەو سەری مارە، بەلاَم جارێ کارمان پێیانە)! ئەو داواکاریانەی بە ئەسعەدم بەرێ کردبون هیچ وەلاَمێکی دیار نەبوو بۆیە بە (نەجمەدین)م گوت: (بەڕاستی دەزانم زوو حزب بڕیار بدات من بێمە دەرەوە).

کاتێك نجمەدین ئەمەی بیست هەر زوو گوتی: (هاورێ منیش لەگەلّ ئەوەم تۆ بێیتە دەرەوە بۆ ئەوەی هێزێکی پتەومان لێرە هەبێت‌و دەور بگێڕێت‌و پشتی پێ ببەسترێت، بەلاَم داوات لێ دەکەم سەبرت هەبێت من دەڕۆمەوە لە ماوەیەکی کورتدا دەگەڕێمەوەو بڕیاری حزبت بۆ وەردەگرم، هەولّ دەدەم بەلّکو خۆشم بێم لێرە بمێنمەوە بەبەردەوامی). لەوکاتانەدا ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ئالّۆزی‌و پەشێوی زیاتر بەدیار دەکەوت‌و تا دەهات ناکۆکی لە نێوان ڕژێمی بەعس‌و شۆڕشگێڕانی کورد زیاتر دەبوو، بەعسیەکان بە ئاشکرا لە دژی پێشمەرگە قسەیان دەکردو بە بەردەوامیش جاشی نوێیان کورتان دەکردن ئەوەی دیاربوو ڕۆژگار بەرەو تەنگی دەڕۆیشت.

لەو دەمانەی گرژی‌و ئالّۆزی هەردوولا ڕوو لە توندی بوو(عزەت) لە هەولێر گەڕایەوە ئەویش وای نیشاندا کە شەڕدەست پێ دەکاتەوە لەبەر ئەوەی بەعس بە داواکاریەکانی کورد ڕازی نیەو دەلّێن دەبێ پێشمەرگە چەك دابنێن!.

ناوبراو گوتی: (لەگەڕانەوەم حاجی مەلام لەگەلّ خۆم هێنا ماوەیەك بوو لە هەولێر خۆی حەشاردابوو نەیدەتوانی بێتەوە، لە خلیفان دابەزی لەوێوە ڕۆیشتەوە لۆغان). ئەو پەشێوی‌و ئالّۆزیەی نێوان هەردوولا وای دەگەیاند خۆیان کۆ دەکردەوە بۆ ڕووبەڕوو بونەوەیەکی تر، ئەوەبوو مقدم عزیز داوای کردبوو من‌و عزەت بچین چاومان پێی بکەوێت، لەسەر داوای ناوبراو شەوێك ڕۆیشتینە (بێشوك) درەنگی شەو گەیشتنە جێ، لەکاتی بەیەك گەیشتن مقدم عزیز واهەست دەکرا هاندرا بێت، وەك جاری پێشوو ڕووکراوە نەبوو پێ دەچوو زوویر بێت، لەکاتی قسەکردنیدا دەیویست بمان ترسێنێ بەهەڕەشەو توندی، بەلاَم هەزوو بەرپەرچی قسەکانم دایەوەو گوتم: (ئێمە بۆ ئەوە نەهاتووین بمان ترسێنی بەڕێگای هەڕەشەو توندوتیژی ناتوانن سوود لە ئێمە وەربگرن، تکایە بەو شێوەیە ڕوومان تێ نەکەن). کاتێك عزیز بینی ئێمە لە هەلّوێستی ئەو نیگەرانین‌و ڕووگرژی‌و زوویری بەهیچ ناچێت دیاربوو بەرەو سارد بونەوە پاشەکشەیکردو کەمێك وەستاو لە دواییدا گوتی: (باشە بۆ شیوعیەکان هاتوچۆی گوندەکان دەکەن بێ ئەوەی ئاگاداری کەس بکەن)؟ گوتم: (چۆن نابێت بچن بۆخۆیان کەلوپەل‌و پێویستیەکان ڕێك بخەن، ئەوانەی مالّیان لە گوندەکانە بڕۆنەوە مالّەکانیان، خۆبەند نەکراون! ئەگەر بەندیشن ئەوە شتێکی ترە!).

هەولێرنامەی کتێب

دیاربوو عزیز بێ دەنگ بوو کەچی (بێجان جندی) بە دەنگ هاتو وای خۆ نیشاندا کە ئەویش دەم ڕاستێکە دەستی کرد بەقسەی بێ کەلكو بەتاڵ زوو بێ دەنگم کردو پێم گوت: (تکایە تۆ قسە مەکە لەبەرئەوەی من تۆ باش دەناسم ئەگەر هەموو کەس مافی قسەکردنی هەبێت لەگەڵ ئێمە تۆ ئەو مافەت نیە، تۆ بۆ ئەوکەسانە بدوێ کەنەتناسنو نەزانن تۆ کێی!) ناوبراو زیاتر نەدواو بەشەرمەزاری بێ دەنگ بوو. لەوکاتەی هەستاین بگەڕێینەوە مقدم عزیز منی جیاکردەوەو گوتی: (خاڵ زرار تۆ عادز نەبی من لەبەر ئەوەی بەم شێوەیە بە توندی دوام باوەڕیم نیە عزەت بێتە دەرەوە لەبەرئەوەی ئەوان فێری پارە وەرگرتن بووینە دەستیان لە پارە بەرنابێت بۆیە باوەڕیمان پێیان نیە). پێم گوت: (خەراپ تێ گەیەندراوی ئەگەر بە عزەتی بێت ئێستا دێینە دەرەوە، لەسەر شەڕ ڕاناوەستین ئاخۆ کەی دەبێت، بەڵام هێشتا نەمان توانیوە باوکمان ڕازی بکەین ئەوەیە کۆسپ لەسەر ئەوەی ماوین تا ڕازی دەکەین). هاتینە دەرەوە بڕۆین (وەهاب ئاغا) لێم نزیك بوەوەو گوتی: (تۆ پەلە بکە زوو وەرە دەرەوە خۆت بە باوکتو براتەوە مەبەستەوە ئەوان نایەنە دەرەوە. گوتم: (کاك وەهاب بەبێ ئەوان من نایەمە دەرەوە، کەس بۆ من نابێتە باب‌وبرا لە هیچ کاتێکدا)، شەو زۆر درەنگ بوو لە (بێشوك) دەرکەوتین بە نێوان سەنگەرەکانی سوپادا تێپەڕبووین زۆری نەمابوو تەقەمان لێ بکرێت، شوێنی پێدا ڕۆیشتنمان مەترسی داربوو ئێمەش زۆر بووین بەناو سەنگەرەکان دا بەنهێنی ڕۆیشتین.

لە ڕێگا بە عزەتم گوت: (ئاگادار بووی مقدم عزیز چۆن خەریك بوو بەگەفو هەڕەشە بمان ترسێنێ دیار بوو هاندرابوو)، ئەو دیدارەی بێشوك بۆ ئێمە زۆر بە سوود بوو بە شێوەیەکی تایبەتی بۆ من هەستم دەکرد دەیانویست من لە باوکم دوور بخەنەوە بۆ ئەوەی بێ سەنگی بکەن، بەڵام دوایی بۆم ڕۆن بوەوە خواستی ئەوانەی مقدم عزیزیان هاندابوو چیە!! ڕێکەوتی سەری مانگ بوو، دەست کرا بە کۆکردنەوەی یارمەتی بۆ ئەوانەی لە دەرەوە بوون لەو دەستو بردەش زیاتر لە پەنجا دینار کۆکرابوەوە لەناو چەکدارەکانی باوکم، ئەو بڕە پارەیە ئامادە کراو خەریك بوو بۆیان بنێرین، بەڵام پێش ئەوەی بۆیان ڕەوانە بکەین نامەیەکی لیژنەی سەرپەرشتیکەرانی پێشمەرگەکان گەیشت ئاگاداریان کردین پارەی کۆکراوەیان بۆ نەنێرین، لەبەر ئەوەی چەند ئەفسەرێکی ڕاکردووی شیوعی گەیشتونەتە بنکەکەیان ئەوان پارەیان پێیە ئەو مانگە خەرجی بنکە دەدەن، ئەوانیش لەگەڵ ڕای ئێمە بوون کە پارەی کۆکراوە بدەین بە ماڵی ئەوانەی گیراون، چونکە پێویستیان بە یارمەتی هەیە، بۆ ئەو مەبەستە زۆر بەووردی لیستی گیراوەکانمان سەیرکرد ئەوەی بە پێویست زاندراو زۆر دەست کورت بوو دەست نیشانمان کرد بۆ یارمەتی، لەکاتی دابەش کردن پارەی چەند ماڵێك درابووە دەستی خوشکێکی باوەڕ پێکراوی چالاك کە ناوی (هەمین جرجیس) بوو کە پارەکەیان بداتێ، پێش ئەوەی خوشکی ناوبراو

پارەکەیان بۆ ببات بەڕێکەوت (حاجی حسن ئاغا) لە لۆغان بەنهێنی گەڕابووەوە کـاولۆك، نـاوبراو لـە لیژنەی لۆغان بوو دەزانیٚ پارە لای (هەمین) داندراوە بۆ ئەوەی بدرێتە ماڵی گیراوەکان، بەپەلە دەڕواتە لای (هەمین) بە ناوی لیژنەی قەزا پارەکەی لیٚ وەردەگرێتـەوە، بـەوبیانوەی گوایـا ئـەوان پێویسـتیان بەوپارەیە هەیە، وەك زاندرا خۆشی توڕە کردبوو گوتبوی (بۆ زرار نازانیٚ ئێمە لەلۆغان پێویستیمان بە پارە هەیە!) وادیاربوو خوشکە (هەمین) وای زانیوە بەڕاست بڕیاری لیژنەی قەزایە بەبیٚ ئەوەی پرس بە ئێمە بکات پارەکەی پێدا بوو، کاتێك ئێمەش ئەمەمان بیست بەپەلە بنکەی لۆغانمـان ئاگـادار کـرد کەوا (حاجی) کارێکی ئەوهای ئەنجامداوە لەگەڵ ئەو کارە بێڕێزو ناشیرینەش ویستویەتی بـیٚ دەنگـی لیٚ بکاتو وانیشان بدات کە شتی وانەبووە، بـەلاٚم خوشـکە هـەمین زۆر ئازایانـە بـە گژیـدا چـووەو ڕیسوای کرد جگە لە شەرمەزاری هیچی تری بۆ نەماوە.

لە دوای ئەوکردەوە ناپەسـەندەی (حـاجی ئاغـا) هەوڵمانـدا بـۆ لێکۆڵینـەوەی ئـەو کەلوپەلـەی کۆدەکرایەوەو دەناردرا بۆ بنکەی لۆغانو بەدەستیان نەدەگەیشـت، لـە ئـەنجامی ئـەو لێکۆڵینەوەیـە بەدیارکەوت ئەو کەلوپەلانەی کۆدەکرانـەوە پـێش ئـەوەی بـەڕیٚ بکـرێنو بنـاردرێن لـە مـاڵی (زرار عبداللە) دادەندران، ژنەکەی ناوبراو لە لیژنەی کۆکردنەوەی کەلوپەلو خـۆراك بـوو، گەیشـتینە ئـەو ئەنجامە کەوا ژنەکەی زرار عبداللە ،(گوڵ بەهار) زۆری لەو ئەشیایانەی پـەنا دەدا، بەشـێکی بـەناوی خۆی بۆ مێردەکەی دەنارد، نەك بەناوی ڕێکخراو، زواریش وای نیشـان دەدا گوایـا ئـەو لـەماڵی خـۆی یارمەتی بنکە دەدات، لـە دوای ئاشـکرا بـوون شـتەکەی کۆکرایـەوەو گواسـترایەوە شـوێنێکی تـرو (خدرحسێن) دیار کرا بۆ بردنی شتەکان لەگەڵ (ڕەئـوف)، ئـەوجا شـتەکان زۆر بـەڕێکی دەگەیشـتە شوێنی خۆی، ئەوکاتە هەڵوێستی ناپەسندی زرارو ژنەکەی بەدیارکەوت، لە دوای ئەو ئاشـکرا بوونـە چیتر یارمەتی بنکەی نەدا. بەڵیٚ (حاجی حسن ئاغاو زرارعبداللەو گوڵ بەهار) کـادیری حـزب بـوون ئەوەش کردەوەیان بوو لە پێناو خزمەتی گەلو خەڵکی چەوساوە.

ئێوارەیەك بەدرەنگەوە (علی عەجەم) بە تـەنگاوی هاتـەلامو پێـی ڕاگەیانـدم کـەوا بـەیانی ئـەو شیوعیانەی بەندکراون لە ڕواندز بەڕیٚ دەکرێن بۆ هەولێر، ئەگەر بتواندرێت چارەیەکیان بۆ بدۆزیتـەوە وا دیارە بۆ لەناو بردنیان دەنێردرێنە هەولێر. پێم گوت: (علی هیچ شکی تێدا نیە ئەگەر بەڕیٚ بکرێن لەکاتی دەوام بەڕیٚ دەکرێن تۆ بڕۆوە سەرەوە لەویٚ بزانە لەچ کاتێك بـەڕیٚ دەکـرێنو چـەند ئۆتۆمبێـل دەبن؟ ئێمە لەکاولۆك چاوەڕێت دەکەین تا دێیتەوە). شوێنیشمان بۆ دیار کرد کە لەکویٚ دەبین.

لە دوای ڕۆیشتنی (علی عەجەم) کەوتمە بیر کەوتنەوە چۆن بتوانین کەمینێك بۆ ئەو ئۆتۆمبێلانە دابنێین کە بەندیەکان دەگوازێتەوە بۆ هەولێر، بۆ ئەو مەبەستە چاوم بە (خدری عولاٚ بەگو تاهیری

حەمەد)ی کەوت ئەو باسەم پێ ڕاگەیاندن لە دواییدا ناردمان (حەسەنی عولای حوسێنیو حەسەنی ئەحمد سەران)یش هاتن پێمان گوتن(شتێکی ئەوها هەیەئێوە چیدەڵێنو چیان بۆ بکەین؟)ئەوەی جێگای دڵخۆشی بووخدر زۆر مەردانە گوتی: (چیان بۆ بکەین! بەیانی دەڕۆین لە ناو ئەستریەکانی گۆڕستانی خوار قەلاتی پاشا چاوەڕوانی ئۆتۆمبێلەکان دەکەین هەر کە گەیشتنە لامان یەکسەر لێیان دەدەین ئەگەر توانیمان نەجاتیان بدەین لەگەڵ خۆمان دەیانبەین بۆ پشتی گوندی کەورینو لەوێش دەیانگوازینەوە زێوە). ئەوانی تریش قسەکانی خدریان پەسند کردو پێی ڕازی بوون، بۆ بەیانی زوو خۆمان کۆکردەوەو چەند چەکداری دیکەشمان لەگەڵ خۆبردن، ئەوانەی جێگای باوەڕ بوون، لەکاتی دیاریکراو ڕۆیشتینە کاولۆك، بەلام بارانێك دەباری کەس نەیدەتوانی سەر دەربخات لەگەڵ ئەوەشدا ڕۆیشتینە شوێنە دەست نیشان کراوەکە لەژێر ڕەحمەتی ئەو بارانە چاوەڕوانی هاتنی ئۆتۆمبێلی بەندیەکان بووین ئاخۆ کەی دێن، کاتێك بە درەنگەوە علی عەجەم بەدیارکەوت گوتی: (شەو لە ڕێگای مام قادر ئەوەی خۆراکی بەندیەکان دەبات خەبەرم بۆ ناردن کە ڕێگا لە ئۆتۆمبێلەکان دەگیرێت بۆ ئازاد کردنیان)، کاتێك مام قادر گەڕایەوە ئەو نامەی هێنا بوو پێشیان گوتبوو نامانەوێ ڕێگا بگرن، کاتێك نامەکەم کردەوە کورتە نامەیەکی دەست نوسی (کریم قاسم) بوو نوسی بوی: (ئێمە هیچمان لەسەر نیە ئەوەی بەنیازن پێویست ناکات وازی لێ بینن، ڕێگا مەگرن بۆ بەردانی ئێمە. لەوێ بەبەرگی تەڕ بەو ساردیە گەڕاینەوە کاولۆك ئەوانیش هەر بەرێ نەکران).

هەولاتمەی کتێب

دوای تێپەڕ بوونی ئەو کێشەو بێشەیە دیسان (سەعید رزاق) ئێوارەیەك هاتەوە لام ڕاسپێردرابوو پێمی ڕاگەیاند کەوا شەو هەندێ لە برادەران دەیانەوێت چاویان بەتۆ بکەوێت دێنە نزیك قوتابخانە لە کاتژمێر هەشت ونیو، بەڵێ لەگەڵ داکەوتنی تاریکی لە نزیك (قونگرێ شەمامی) لەگەڵ ئەوبرادەرانەی لەلۆغان هاتبوون بەیەك گەیشتین، ئەوانەی لەگەڵیان دانیشتم (ڕەئیس کمال نعمان، ملازم ئیحسان، حاجی ملا سعید)و هەندێ چەکداریشیان لەگەڵ بوون لەو بەیەك گەیشتنە کۆمەڵێك گیروگرفت خرانە بەرباسو لێکۆڵینەوە بە شێوەیەکی تایبەتی باسی ئەوە کرا ئەگەر هاتوو شەڕ دەست پێ بکاتەوە باوکمو عزەت نێنە دەرەوە دەبێ هەڵوێستی ئێمە چی بێت؟ ملازم ئیحسان گوتی: (هەرکاتێ هەستتان کرد ئەوان نایەنە دەرەوە ئەوکاتە ئێوە دەرکەون ئەمە هیچ قسەی لەسەر نیە)، کەچی حاجی مەلا هەر زوو بەرپەرچی دایەوەو گوتی: (ئەوانەی چەك هەڵگری عزەت بن نابێ ناوبراو بەجێ بێڵێ بە هیچ جۆرێك)، لێرەدا هەڵوێستی حاجیمەلا بە دیارکەوت تا چ ڕادەیەك بەرژەوەندی حزبی لەبەرچاو بوو چۆن لابەلا بۆکارەکان دەچوو، دیار بوو ملازم ئیحسانو ڕەئیس کمالیش هەستیان بەومەیلانەی حاجی مەلا کرد.

ڕەئیس کماڵو ملازم ئیحسان بیروڕایان ئەوە بوو من هەرلەویٚ بمێنم بۆ ئەوەی زیاتر هەوڵ بدرێت ڕێکخستنەکەی شار تەواو ڕێك بخرێتەوەو کەلوپەلی زیاتریش بۆ ئەوانەی دەرەوە دابین بکرێت. ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ئاڵۆزیو ناخۆشی لە پەرەستاندن دابوو لە نێوان بەعسو هێزی پێشمەرگە ئەنجامی ئەو ناخۆشیو تێکچوونو ئاڵۆزیە چاوەڕوانی مەترسی لیٚ دەکرا، هەرلەو دەمەدابوو شەوێك لە سەربازەکانی پاسەوانی مەکینەی ئاوی (حامیە) درا، بەو نیازەی چەکی سەربازەکان ببەن، تاوانەکەش بخەنە سەرشانی چەکدارەکانی سلێمان بەگ، بەلاٚم لەدواییدا زاندرا کیٚ بوونو بۆچی بەو کارە هەستا بوون؟ ئەوکارە بووە بیانوو بۆ ئامیر لیوای سەربازگەی (زارگەلی علی بەگ) جارێکی تر سەرۆك جاشەکانی ناوچەی ڕواندز بانگ بکاتو لەگەڵیان بدوێت، هەمان تکریتیەکەی جاری پێشوولەگەڵیان دوابوو ئەوجارە عزەت نەچوو بوو، ڕۆژی دووەم (کوردۆی نوری باویل ئاغا) لە ماڵی باوکم قسەکانی تکریتی بۆ گێڕاینەوە، ئەو پیاوە داخ لەدڵە زۆر لە جارەکانی پێشووتری توندو تیژتر ئاخاوتبوو گوتبوی: (ئەوا شەڕ دەست پیٚ دەکاتەوە ئەوجارەی دەزانن چیان پیٚ دەکەین، دەبیٚ گوندەکانیان بە بلدۆزەر بکەینەوە دەشتو هێزە چەکدارەکانیشمان لە ماڵو منداڵیان بەردەدەین،نابیٚ ووشەی کوردیان هەر بەبیر بێتەوە!) بە قسەی کوردۆ دیارە زۆر قسەی بێڕێزی تریشی کردبوو، ئەوەی ڕاستی بێت ئەو تکریتیە بیٚ ڕێزە وا دەردەخا بەعس زۆر لە قەومیە شۆڤینیەکانی تری عەرەب دژی کوردن، عزەتیش زۆر بە قسەکانی تکریتی پەست ببوو بەمنی گوت: (برا خۆ قسەکانی تۆ ڕاستن کە ئەو کودەتا چیە بەعسیانە زۆر لە قەومیە شۆڤینیەکان نیاز پیس ترن، نیازە گلاٚوەکانیان لە ئەندازە بەدەر خراپە پیاو زیاتر ناتوانیٚ لەگەڵیان بێت تازە چار نیە دەڕۆمە دەرەوە). ئەوەی بە دڵم بوو ئەوەبوو چاوەڕوانی هەڵوێستێکی ئەوهای عزەت بووم ئەوجا گوتم: (ئازیز ئەگەر مەلامستەفاش وەرم نەگرێت دەڕۆمە ئەشکەفتێك بابمرم بەلامەوە زۆر سەربەرزترە لەوەی نەك گوێم لە قسەی ئەو جۆرە دوژمنەی کورد بێت، ئەگەر هاتوو باوکیشم بمێنیٚ من دەڕۆمو بەبەردەوامی چاوەڕێی هەڵوێستێکی ئەوهای تۆم دەکرد).

لەڕۆژانی ئاڵۆزیو ناخۆشی شەوێك (عومەری شێخ عولاٚی) بەنهێنی لە ماڵی باوکم پەیدا بوو ناوبراو نێردراوی مەلامستەفا بوو، نامەیەکی بۆ باوکم هێنا بوو نامەکە پڕ لە گلەیی بوو بۆ سلێمان بەگ کە نوسیبوی: (میری من بەس نیە تاکەی لێم دوور دەوەستی بیر لە تاڵیو ناخۆشیو بەسەرهاتەکانی ڕابوردوو ناکەیتەوە، ئەوەی بەیەکەوە پێیدا تێپەڕ بووین ڕوحمێکت هەبێت). ئەوەی بووە جێگای خۆشحاڵیمان، نامەکەی بارزانی دڵی سلێمان بەگی نەرم کردو وای لێکرد بیربکاتەوە، ئێمەش لەگەڵی کەوتینە هەوڵدان توانیمان پێی بڵێین پێویستە لەگەڵ گۆڕانکاریەکان بڕۆین ئەگینا تووشی لۆمە دەبینو مێژووش ڕەحمان پیٚ ناکات. ئەوە بوو باوکمان ڕازی بوو بڕوات مەلامستەفا ببینیٚ لە

دەوروبەری خلیفان لە گوندی(سریشمە) بەڕێکەوت لەوکاتانەدا (بەدرەدین علـی) نـاردبووی سـلێمان بەگ بڕواتە هەولێر، لەگەڕانەوەیدا باوکم لای دابووە گوندی (کەڵەکین) لە ماڵی حسێن ئاغای سەرچیا دابەزی بوو ئۆتۆمبێلەکەیان بەجێ هێشتبوو بە سواری وولاخ ڕۆیشـتبوون‌و حسـێن ئاغـاش لەگـەڵی چووبوو بۆ سریشمە ، لەوێ لەگەڵ مەلامستەفابەیەك گەیشـتبوون، حسـێن ئاغـا باسـی ئـەو دیـدارە دەکات‌و دەڵێت: (من وام دەزانـی ناوبـژی کـەرو ڕێ ڕۆنکـەرەوەم بـۆ ئـەم دیـدارەی ئـەو دوو کەسـەی ماوەیەکی زۆر لەیەکتر ناڕازی بوون، کەچی لەوکاتەی مەلامستەفاو سلێمان بەگ بەیەك گەیشـتن خـۆ ئێمەیان هەر بەبیر نەماو لە بیرکراین، ئەوان دانیشتن تالای بەیانی گلەییو گازەندەیان لەیەکتر دەکرد) ، ناوبراو درێژە بەقسەکەی دەدات‌و دەڵێت: (بە ڕاستی مەلامستەفا ڕێزێکی زۆری سلێمان بەگی گـرت). لەو دیدارە سلێمان بەگ بەڵێنی دا هەرکاتێ شەڕ دەست پێکرایەوە لەگەڵ گشـت چـەکدارەکانی دێنـە دەرەوە بەو مەرجەی لە ناوچەی ژێر دەسەڵاتی خـۆم سـەربەخۆبم کـەس دەسـت لـەکاروبارم وەرنـەدات، مەلامستەفا گوتبوی: (میرم تۆ هەر میر بووی‌و میریشـی، مـنـیش لەگـەڵ ئـەوەم کـە مـنـیش دەسـت لەکاروبارەکانت وەرنەدەم) ، لەوکاتەی خەریك بوو بگەڕێنەوە سلێمان بەگ گوتبوی: (مـن دێمـە دەرەوە بۆ ئاگاداریتان تەنیا فەرمانی ئێوە بەسەر مندا دەڕوات من کەسی تر ناناسم).

لەو دیدارەی نێوان بارزانی‌و سلێمان بەگ عزەتیش ئامادە بوو، لە گەڕانەوەیاندا دیار بـوو دڵخـۆش بوون، هەرکە هاتنەوە کەوتنە هەوڵی ئەوەی کە ماڵەکانیان لە کاولۆك بگوازنەوە ڕواندز لەبـەر ئـەوەی ڕواندز لەبارتر بوو بۆ ڕۆیشتن، مەرام ئەوە بوو لەکاتی دەرکەوتن ڕواندز لەبارتر بوو بۆ ڕۆیشتن‌و هەموو سەنگەرەکانی دەوروبەری ڕواندز لە دەست چەکدارەکانی خۆیانەوە بوو بەتایبەتی سەنگەرەکانی ڕێگـای (دۆڵ ئاکۆ) هەرلەسەر ئەو ڕۆشناییە زۆری پێنەچوو یەکە یەکە ماڵی چەکدارەکان،ئەوانەی لە کاولۆك نیشتەجێ ببون، لەگەڵ ماڵی سلێمان بەگ بەسەرکەوتنە ڕواندز، ئەوەی شـایانی باسـە چـونی مـاڵی سلێمان بەگ بۆ ناوشاری ڕواندز بۆمن خراب بوو، چونکە لەوێ نـەدەگونجا لـە ماڵیـان بم لەبەرئـەوەی مەترسی زیاتر هەبوو، سوپاییەکان دەست درێژی بکەن نەوەك توشی بەلایەك بکرێم، وام پێ بـاش بـوو تاکاتی دەرکەوتن بڕۆمە یەکێ لە سەنگەری ئەو چەکدارانەی بەگیان لەگەڵم بوون لـە نزیـك گونـدی (کانیە قوڕ) بێگومان ئەو کۆمەڵە چەکدارەی لایان بووم بۆ مردنیش لەمن جیـا نەدەبونـەوەو بـەگیان لەگەڵم بوون، لەو سەنگەرەی منی لێ بووم زۆربەی شەوان بەنهێنی دادەبەزیمە ناوشار بۆ بەشدار بـوون لە کۆبونەوەی شانە حزبیەکانی لەنوێ ڕێکخرابـوون‌و دەسـت بـەکار بـوون، ئەوانـەی دەرنەکـەوتبون‌و نـەگیرابوون، لەودەمانـەدا بەگـەرمی خـەریکی چـالاکی بـوم، ڕۆژێـك (سـەعید رزاق) پەیـدا بـوو، ڕایگەیاندکەوا یەکێك لە برادەرانی سەرەوە هاتووە دەیەوێ چاوی بـەتۆ بکـەوێت بۆیـە شـوێن‌و کـاتی

کۆبونەوەکەیان بۆ دیار بکە، چونکە ئەم شەو دێن. منیش وەڵامم هەر بە سەعیدەوە بۆ ڕەوانە کردنەوەکەلە کاتژمێر دەی شەو لە نزیك ئەو سەنگەرەی منی تێدا بووم لە ناوباخچەی (مستەفای حاجی ئەحمەدی) چاوەڕوانیان دەکەم، لەوێ ماوەیەکی زۆر چاوەڕوان بووین زیاتر لە کاتژمێرێكو نیو چاوەڕێمان کرد ئەوان هەر پەیدا نەبوون لە دوای ئەوەی بێ ئومێد بووین لە هاتنیان گەڕاینەوە شوێنەکانمان، زۆر ئارەزووم بوو لەوەدەمەدا چاوم بەیەکێك لەوانەی سەرەوە بکەوێت بەڕاستی زۆر بەپەرۆش بوم کەلەکاتی دیاریکراودا نەهاتن، ئەوکاتە کاتێکی ئاڵۆز بوو زۆر پێویست بوو ئەو برادەرە ببینم، چونکە کۆمەڵێك گیرگرفت لە ئارادا بوون شایانی لێدوان بوون بۆ ئەوەی نەبنە کۆسپ لە پێشمان، هەستم کردبوو هەندێ لە شیوعیە بێ دەسەڵاتەکان لە دەستو بردو چالاکی من دەترسان بەتاییەتی کە دەیاندیت خەڵك تێکڕا ڕوویان لەمن بوو، ئەمە دڵی خەڵکی ناپاکی تەنگ کردبوو بۆیە هەوڵی خراپەکاریان دەدا.

نێوانی ڕژێمی بەعسو بزاڤی کورد ڕووی لە ئاڵۆزی بوو لە دوای گەڕانەوەی باوکم لە هەولێرو بەیەك گەیشتنی لەگەڵ مەلامستەفا زۆری نەخایاند لە(1963/6/1) نوسراوێکی بنکەی لۆغانم بەدەست گەیشت تیایدا نوسرابوو: (لیژنەی بەڕێوەبەری ناوچەی ڕواندز بڕیاری داوە کە تۆ دووربخرێیتەوەو پەیوەندیت بە ڕێکخراوەکانی نەمێنێ‌و لە تەواوی کارەکانی حزب دوور خرایەوە، لەبەرئەوەی چەکی حکومەتی بەعست بە شانەوەیەو لەسەنگەری ئەوان نۆبەت دەگری). ئەوەی بۆم ڕون بۆوە ئەو لێپرسراوەی هاتبوو چاوی بەمن بکەوێت تۆفیق ئەحمەد(هەژار) بوو، ئەوکاتەی بۆم دیار کردبون وەك بلێی دەست غەڵەت درابوون، زۆر درەنگتر هاتبوون، بەداخەوە چاوم پێی نەکەوت، ئەوەی نامەکەی بۆ من هێنابوو(سەعید رزاق) خەبەری بەوان دابوو پێی گوتبون: (دەبوا ئێوە لە کاتژمێر دەی شەو لە شوێنی دیاریکراو ئامادە بن کەچی ئێستا کاتژمێر دوازدەی شەوە ئەوان ئەگەر بشهاتبن لەوانەیە هەر کاتژمێرێك چاوەڕێیان کردبێ زیاتر نا، تۆفیق گوتبوی: (ڕاستە مادام کات دیارکراوە دەبوایە لەوکاتەدا ئامادەبین، بێ شکە ئەوان هاتوون ئێمە دواکەوتوینو ئەوان گەڕاونەتەوە، لەگەڕانەوەیاندا لە ڕێگا (حاجی مەلا) بە تۆفیقی گوتبو: (هاوڕێ پێم گوتی ئەوە شیوعی نیەو بەکەڵکی شیوعیەت نایەت،) دیارە تۆفیق دەنگی نەکردبوو.

وەرە سەیری ئەو هەڵوێستە چەوتو بێ سەنگەی ئەو کەسانەی سەرپەرشتکاری ناوچەیان گرتبوە دەست بکە! دوای چوار ڕۆژ لە ناردنی نامەی دوورکردنەوەی من لە ڕێکخراووکاری حزب بەو بڕیارەی دوور لە پەیڕەو دوور لە هەستی مرۆڤایەتی کەسێك بەڕێ دەکەن بۆ لام دەزانن خۆشەویستمە کە(خدر حسێن) ڕواندزی بوو، نامەی پێدا دەنێرن بۆ من لە (1963/6/5) لە نامەکەدا نوسرابوو: (تۆ

وەك هاوڕێیەكی كۆن، حزب چاوەڕوانیەكی زۆر لەئێوە دەكاتو ئەمەلێكی زۆری بە ئێوەیە بۆیە داوامان ئەوەیە كە ئاگادارمان بیتو یارمەتیمان بدەیت، بەڵكو هەندێ فیشەكمان بۆ بنێریت چونكە زۆر پێویستیمان پێی هەیە!) سەیركەن ئەمە چ شەرمەزاریەكە!!.

بەڕاستی زۆر بەدڵ تەنگی بەخدرم گوت: (ئازیز كاتێ گەڕایەوە پێیان بڵێ من نۆبەتداری دەستەلاّتداری بەعسم دەبێ حزبی حاجی مەلاو حاجی حسن ئاغا چاوەڕوانی چی لەمن بكات؟! ئەوان چۆن داوا لە مرۆڤی گومان لێكراو دەكەن یارمەتیان بدات، چۆن شەرم لە خۆیان ناكەن دوێنێو پێرێ چیان بۆ من نوسیو ئێستا چی دەنوسن)! ئەوەی هەستم كرد (خدر) زۆر بەنیگەرانی قسەی لەگەڵ من دەكرد، هەرئەوەندە بوو نەدەگریاو بەس، لە كۆتایدا گوتی: (تكایە تۆ دڵگرانو نیگەران مەبە حەقیشت لەوان نەبێت، ئەوان شێواونو نایانەوێت كەسێكی زیرەكو چالاك سەرپەرشتیان بكات، باش بزانە ئەو كارەی ئێستای ئەوان لە توانای ئەواندا نیەو بەوان ناكرێ).

كاتێك دیتیان ئاوڕیان لێ نادەمەوە دوو ڕۆژ لە دوای ناردنی خدر دیسان داوایان كرد بیانبینم ئەوە بوو شەوی (1963/6/7) دەستەیەك هاتنە نزیك ئەو سەنگەرەی منی تێدا بووم لە گوندی (كانیە قوڕ) لە كاتژمێر هەشتونیو وەكو جارەكانی پێشوو كۆمەڵێك لە دارودەستەكەی هاتن لە كاتی دیاریكراودا لەگەڵ كۆمەڵێك چەكدار ڕۆیشتینە شوێنی دیاریكراو لەوێ دانیشتین ئەوانەی هاتبوون (ڕەئیس سەعید سلمان، ملازم ئیحسان، حاجی مەلا) بوون، هەندێ چەكداریشیان لەگەڵدا بوون، لەكاتی قسەكردن دابەزیمە سەریانو گوتم: (وادیارە دەتانەوێت وتوویژ لەگەڵ بەعس بكەن بۆیە هاتونەتە لام)! لە دواییدا پێم گوتن: (باوكمو عزەت چاویان بەمەلامستەفا كەوتوەو ئەوان بەڵێنیان بە مەلامستەفا داوە ئەگەر شەڕ دەست پێ بكاتەوە دێنە دەرەوەو ڕاستەوخۆ دەبنە سەربازی مەلامستەفا، بەلاّم ئەگەر هاتوو ئەوان پەشیمان بونەوە لە هاتنە دەرەوە ئەوە هیچ شكی تێدا نیە ئێمە كۆمەڵێك چەكدار دێینە دەرەوە، لە كاتی هاتنە دەرەوەمان ئەگەرچی لە ئێوەش دڵڕەنجاوینو ناڕازین بەلاّم هەر بەنیازین بێینە بنكەی حزبی شیوعی نەك شوێنێكی تر). پێش ئەوەی (ڕەئیس سەعید یان ملازم ئیحسان) بەدەنگ بێن حاجیمەلا گوتی: (ئێمە ئامادە نین جاش پۆلیس وەربگرینو مەلامستەفا لە خۆمان نیگەران بكەین، ئێوە دەتوانن بڕۆنە لای حمدئاغای مێرگەسۆری یان وەهاب ئاغا)! بەڕاستی زۆر لە هەڵوێستی ئەو مرۆڤە پەست بوومو پێم گوت: (حاجی ئەوە قسەی خۆتە یان هی حزبە، ئێمە بەرێ دەكەیتە لای حمدئاغا یان وەهاب ئاغا؟ دەبێ جەنابت زۆر باش بزانی ئەگەر نیازم ڕێزی ئەو بیروباوەڕەو خزمەتی ئەو ڕێگایە نەبێت ئەوەی من باوەڕیم پێی هەیە بۆی بێمە دەرەوە قەت من نابمە پیاوی كەس، زۆر زۆرسەهوی ئێمە بەرێ بكەیتەئەو شوێنانەی كەجەنابت دەفەرموێ دڵنیابەئەگەر وای

لێبێت من لەوان ئاغا ترم). وەك دیار بوو ملازم ئیحسان، لەهەڵوێستی حاجی مەلا پەست ببوو، هەستی کرد من ڕێزی ئەوانم گرتوە زیاتر نەمویست لەگەڵ حاجی مەلا لەوە توندتر بکەومە کێشە.

ملازم ئیحسان هەوڵی ئەوە بوو هەڵوێستی حاجی بگۆڕێت، بەڵام نەیتوانی‌و ناوبراو گوتی: (هەرجێگایەکی دەچن بابەکەیفی خۆیان بن بەس بۆلای ئێمە نابێت بە هیچ جۆرێك)، ئەوەیە کورد گوتەنی(ماڵێکی لە ماخۆ حەرام) کاتێ ئەو هەڵوێستە چەوتەی حاجی مەلام بینی پێم گوت: (باشە ئەوانەی چەکداری حکومەتن‌و بە ڕەزامەندی حزب چەکیان وەرگرتوە جەنابت بە جاش ناویان دەبەیت‌و ئەوان وەرناگرن لە ترسی مەلامستەفا وەك خۆت گوتت مەلامستەفامان لێ نیگەران دەبێت، ئەی ئەوانەی چەکیان هەڵنەگرتوەو چەندینیان لەلای من خۆیان پەناداوە کە شیوعین بۆ ئەوان چۆن دەبێت)؟ حاجی مەلا بەبێ ئەوەی بیر لە ڕێزگرتن بکاتەوە گوتی: (تۆو ئەوانەی لەگەڵ تۆشن بە هیچ جۆرێك لەوانی تر جیا ناکرێنەوە، ئەوجا خۆت ماندوو مەکە!). ئەو پیاوە بەئاشکرا پێیەوە دیار بوو لە دژی بەرژەوەندی حزب قسەی دەکردو خۆشی پێ هەموو شت بوو، ئیتر تەواو بۆم بە دیارکەوت کە ئەو حاجی مەلایە وەك نەیارێك لەگەڵ من دەدواو پێیەوە دیاربوو مەرامێکی هەبوو. (ملازم ئیحسان) تەواو بۆی ڕۆن بوەوەو تێگەیشت کە کێشەکە دژایەتی‌و ڕکەبەریەو زیاتر نا، پێش بڕۆن ناوبراو بە منی گوت: (نیگەران مەبە هەوڵ دەدەم وەڵامت بۆ ڕەوانە بکەمەوە لە ڕۆژانی داهاتوو)، لەوەش حاجی بەرپەرچی دایەوەو گوتی: (خۆت ماندوو مەکەو هیچ بەڵێنی پێ مەدە چونکە ممکین نابێت).

ئەوان ڕۆیشتن دیار بوو سەعید رزاق گەڕاوەو گوتی: (کاك زرار تازە چەند میوانێکمان بۆ هاتوون زۆر پەرێشانین‌و نوێنمان نیە ئەگەر یارمەتیەکمان بدەیت چەند بەتانیەکمان بۆ دابین بکەی زۆر ممنون دەبم)، ناچار لەسەر داوای ناوبراو چەند بەتانیەکم لە چەکدارەکان وەرگرتن‌و بردی بۆیان. بەڕاستی لەدوای ئەو کێشەومشت‌ومڕەو ڕووبەڕووبونەی حاجیمەلا کەوتمە بیرکردنەوەیەکی زۆر قوڵ دەبێ چ هۆیەك بێ حاجی هاندا بێت بەم شێوەیە ڕکەبەری من بکات؟ من هیچم لەگەڵ ئەو پیاوە نیە، ئەو پرسیارەم ئاراستەی (خدرحسێن) کرد ناوبراو دەبوە خزمی حاجیمەلا لە وەڵامدا گوتی: (با ڕاستیت لێ نەشارینەوە حاجی‌و ئەوانەی لەگەڵیدان لە چالاکی تۆ دەترسن‌و دەڵێن ئەگەر زرار بێتەدەر هەموو شتێکی دەکەوێتە دەست‌وکەس ڕوو لە ئێمە ناکات، ئەوەی زۆرم بەلاوە سەیر بوو لە پاش ئەو هەموو ڕکەبەریەی حاجی، دیسان لە ڕێکەوتی (1963/6/10) خدر حسێن بەڕێ کراوە لام، لەسەر خواستی بنکەی لۆغان بەڕێ کرابوو نامەیەکیان پێدا ناردبوو، لە نامەکەیاندا زۆر بێشەرمانە دەڵێن: (حکومەتی بەعس بڕیاری داوە کە شەڕ دەست پێ دەکاتەوە، ئینجا ئێمە خۆشحاڵین بە هاتنتان بۆلای ئێمە). هەروەها وەك هەمیشە داوای یارمەتیان کردبوو دەڵێن پشتمان بەیارمەتی ئێوە بەستوە، بەڵام

بەلامەوە سەیربوو کە چۆن توانیتیان ئەو ڕاستیە بڵێن کە یارمەتیم داون، نامەکە بەناوی لیژنەکـەیان بوو، بەڵام دەست نوسی حاجی مەلا بوو، ئەوەی جێگای سەرسوڕمان بـوو چـەند ڕۆژ لەمەوبـەر جـۆرە هەڵوێستێكو ئێستاش هەڵوێستێكی تر بەبێ ئەوەی شەرم بکەن.

لەوەڵامی نامەکەیاندا بۆم نوسینو ئاگادارم کردن: (لە دوای چی دەنوسن بەهاتنتان خۆشحاڵین لەدوای چیو چ لەگۆڕێ ماوە؟ لە دوای ئەوەی ئێوە دڵی ئەو خەڵكەتان شکاندو نیگەران کران ئەوجا خۆشحاڵن بە هاتنمان بۆ لاتان! بێشکە ئێمە دێینە دەرێ، بەڵام ناچینە لای وەهاب ئاغا بەفەرمایشی پاڵەوانی شیوعی، لەبارەی یارمەتی حزب ئەوەی لەدەستم بێت چۆن یارمەتیم داوە لەمەودواش بەهەمان شێوە بەگوێرەی توانا هەموو هاوکاریەکی حزب دەکەم)، لەوماوانەدا ئاڵۆزیو پەشێوی لە ئارادابوو هەڵوێستی بەعسیە خوێن ڕێژەکان ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر بەدیار دەکەوت، ڕژێمی کودەتا ڕەشەکەی (14ی ڕەمەزان) دەستیکرد بە گرتنو ڕاونانی خەڵك بەشێوەیەکی تایبەت ئەو پارتیانەی لە ڕۆژانی هاتنی بەعس بۆ دەستەڵات هەڵدەپەڕینو چەپڵەیان لێ دەداو خۆشحاڵ بوون بە هاتنی ڕژێمی بەعس، هەر ئەو بەعسیەش کەوتە ڕاونانی ئەوان بەسەر شێواوی لە دەستی ڕژێم ڕایان دەکرد، بەعسیەکانیش بەدوایانەوە بوون ئەوەی توانی دەرباز بێت ڕۆیشتو دەرچوون ئەوانی تریش گیرانو ڕاپێچی بەندیخانە کران، ئەو ئاڵۆزیە هەموو ماڵێکی گرتەوە، ئەوە لەلایەك لەلایەکی تریشەوە حکومەت بڕیارێکی بلاوکردەوەو دەڵێت: (بۆ ئاگاداری داوا لە چەکدارە یاخی بووەکان دەکەین لە ماوەی چلو هەشت کاتژمێردا دەبێ چەکەکانیان بدەنەوە دەستی حکومەتو سەردابنەوێنن بۆ بڕیارەکانو فەرمانەکانی دەوڵەت). دەمەوێت ئەوە بەدیار بخەم لەم ڕۆژە ئاڵۆزو ناخۆشەدا باوکمو عزەت لەسەر داوای (متەسەریف بەدرەدین علی) بانگ کرابوونە هەولێر، لەوکاتە تەنگو ناخۆشەدا دوو سێ ڕۆژ دواکەواتن دەنگێکی واش بلاو بوەوە گوایا گیراون. بێگومان چاوەڕوانی ئەوەبووم ئەگەر ڕاست بێت گیرابن ئەوە دەڕۆین کۆمەڵێك کاربەدەستی حکومەت دەگرینو لەگەڵ خۆمان دەیان بەینو دەڕۆینە دەرەوە تا ئەوان بەرنەدرێنو نەگەڕێنەوە ئێمەش ئەوان بەرنادەین، ئەگەر ئەم ئێوارەیە نەگەڕابانەوە هیچ شکی تێدا نەبوو شەو دەستمان بەسەر دائیرەی قائمقامیەتدا دەگرت، قائمقامو بەڕێوەبەری پۆلیس لەگەڵ چەند کارمەندی ترمان دەبردنو لە ڕواندز دەردەچوین، بەڵام خۆشبەختانە ئێوارەی ئەو ڕۆژەی ئێمە خەریکی خۆ ئامادەکردن بووین ئەوان خۆیان گەڕانەوە. لەسەر ئەو بڕیارەی حکومەت دابوایە بۆ ماوەی چلو هەشت کاتژمێر پێشمەرگە چەکەکانیان تەسلیم بکەنەوە، ئێمە لە ڕواندز شەو دەستمان بەسەر شارداگرت تا هەموو ماڵەکانی چەکدارەکانمانو ماڵی سلێمان بەگ ڕۆیشتنە دەرەوە ئینجا هەموومان ڕۆیشتین، پێش ئەوەی بڕۆین چەند ڕۆژێك بوو چەکدارەکانمان خەریکی کۆکردنەوەی کەلوپەلو

پێویستیەکانیان بوون، چونکە دەیانزانی دەڕۆینە دەرەوە. لە سەرەتاوە بەنیاز نەبوم منداڵەکانم لە شار دەربخەم کەچی بیستبوم لە هەولێر ئەو ژنە سۆڤیەتیانەی لە هەولێر دەژیانو مێردەکانیان بارزانی بونو ڕۆیشتبونە دەرەوە بەشێکی زۆریان گیرابونو ڕاپێچی بەندیخانە کرابوون، کاتێ ئەوەم زانی یەکسەر کەوتمە دەستو برد بۆ ئەوەی بیان بەمو لەوێ نەمێنن، بۆ ئەو مەبەستە لە ڕۆژی دەرکەوتنمان سەرلەبەیانی بەبیانوی ئەوەی دەڕۆنە سەیران لە شار دەرکەوتنو هاتنە گوندی (کانیە قوڕ) نزیك ئەو شوێنەی ئێمەی لێ بووین، ئێوارە پێش ئەوەی دنیا تاریك دابێت ئەوانم بەڕێ کردن بۆ گوندی (ئاکۆیان) ئافرەتێکیان لەگەڵ بوو بە ناوی (حەلیم) خزمی دایکم بوو خەڵکی گوندی (فەقیان) بوو، چەند شارەزا بوو ئەوەندەی تریش چالاكو بەدەستوبرد بوو، یەکێکیش لە چەکدارەکان لەگەڵیان دەڕۆیشت کە ناوی (رسول فقێ) بوو خەڵکی (ڕەژیکەریان) بوو، لەوێ بەرەو ئاکۆیان بەڕێ کەوتن شەو درەنگ گەیشتبونە ئاکۆیان کەلەژێر دەستی پێشمەرگەدا بوو، دوای ئەوەی ئێمە دەرکەوتین کەلوپەلی ماڵو ئەشیای ستۆدیۆ لە شوێنی خۆیان مانەوە تەنیا لەکاتی ماڵ بارکردن هەندێ ئازوقەو شڕە نوێنمان بەڕێ کردن ئەوەی تریش ئەوها مایەوە لە ناو خانودا، کەلوپەلی ستۆدیۆیش لە ناو دوکاندا مایەوە، وەك زاندرا لە دوای دەرچونی ئێمە جاشەکان بەتالانیان بردبوو بە ستۆدیۆیەکەشەوە کە بۆ ئەوکات شتی زۆر بەنرخی تێدا بوو.

هەواڵنامەی کتێب

دەرکەوتنمان لە ڕواندز

ئەوەی دیار بوو پێش ئەوەی ئەو چلو هەشت کاتژمێرە تەواو بێت کە ڕژێم دیاری کردبوو بۆ چەك دانان ئاگاداری گوندەکانی دۆڵی ئاکۆیان کرا ئەوەی وەڵاخی باری هەیە ئێوارەی دیاریکراو پێش تاریکی لە (گەروی ڕەزان) لە نزیك ڕەواندز ئامادە بن بۆ بارکردنی ماڵەکانی سلێمان بەگو چەکدارەکانی، شێوەی دەرکەوتنمان لە شار بەم شێوەیە بوو: لەگەڵ ئەوەی دنیا تاریك دابێت چەکدارەکانی ناو سەنگەرەکان دابەزنە ناو شار دەستە دەستە دیار کرابوون بۆ ئەو شوێنانەی مەترسیان لێ دەکرا نەوەك لەکاتی بارکردن دەست بوەشێنن، فەرماندرا باربەرەکان بێنە ناو شار بۆ بارکردنی ماڵەکانو چەندین کەسیش دیار کرابوو بۆ بارکردنی ماڵەکان، باوکم بە خۆی چاودێریکەر بوو تا ماڵەکان باردەکرێنو دەردەکەون. هەڵبەتە پێش وەڵاخەکانی بار بێنە ناو شار لەگەڵ داکەوتنی تاریکی هەردەستەی ڕۆیشتە ئەو شوێنەی بۆی دیارکرابوو، منو خدری عولابەگی بۆ قائمقامیەتو دەوروبەری داندرابووین لەگەڵ دە چەکداری بژاردە، کۆمەڵێك چەکداری زیرەكو چالاکیش بۆ گەردەگەردو شوێنەکانی ڕووبەڕووی سەنگەرەکانی دوژمن لە (مل تۆکر) داندرابوون، لەکاتی دیاریکراودا باربەرەکان هاتنە ناو شارو دەست کرا بەبارکردنی ماڵەکانو دەرکەوتنیان لە شار، دانیشتوانی ڕواندز

تێکرا زانیان کەوا چەکدارەکانی سلێمان بەگ وا بـار دەکـەن‌و دەڕۆنـە دەرەوە، تـا ماڵـەکان بـارکران‌و دەرکەوتن ئێمە هەر لە دەوروبەری سەرای حکومەت چاودێری قشڵەو ماڵی ئەسعەد شێتنە بووین، هیچ شکی تێدا نەبوو پۆلیسەکانی قشڵەو جاشەکانی ئەسعەدو کوردۆ دەیانزانی وا چـەکدارەکانی سـلێمان بەگ ماڵەکانیان باردەکەن‌و دەڕۆنە دەرەوە بۆ ڕیزی بزاڤی ڕزگاریخوازی کورد، بەلاّم لە تواناياندا نـەبوو لە شوێنی خۆیان بجوڵێنەوە، زۆر بە درەنگەوە سێ جاشی ئەسعەد لـە مـاڵی نـاوبراو دەرکـەوتن بـەرەو قشڵەی پۆلیسەکان (محمدی سابیر)و دووی تر، هەرزوو گێڕامانەوەو پێمان گوتن قەدەغەیە کەس نابێـت لەماڵ دەربکەوێ، بێگومـان خەتی تەلەفۆنیشمان بڕیبوو، ماڵ بارکردن چەند کاتژمێرێکی خایاند لـە کۆتاییدا (عوسمان سەرانەیی)م نارد دوو باربەری باری بردن هەندێ کەلوپەلی پێویستی‌و خواردەمەنی باربکەن لە ماڵی ئێمە ئەوەی تریش لەناو خانوەکەدا بەجێما. بە کۆتایی هاتنی مـاڵ بـارکردن لەشـار هەندێك لەچەکدارەکانمان بەنیازبوون (خورشید ڕەشۆی) باش چاوەش لە ماڵ دەربێنن‌و لەگـەڵ خۆیـان ڕاپێچی بکەن، ئەگەر نەشهات بیکوژن هەرلەبەرئەوەی خەڵك زۆر لێی ناڕازی بوون، بەلاّم مـن ڕێگـام نەدان پێم گوتن: (ئەوە کارێکی خراپەو نابێت شتی وا بکرێت). لەدوای کۆتای هاتنی مـاڵ بـارکردن باوکم بەدوای منیدا نارد بۆ ئەوەی بـڕۆین دیـار بـوو ماڵـەکان هـەموی دەرکـەوتبون، ئـەو کۆمەڵـە چەکدارەی لەگەڵ مندا بون زۆر بەوەستایی لە شوێنەکانیان کشانەوەو ڕۆیشتنە ئەو شـوێنەی بـاوکمی لێ بوو، لەگەڕانەوەماندا بە بەردەرگای ماڵی ناسراوێکی ڕواندزی ڕۆیشتین کە مـاڵی (مـام پلێـنگ) بوو، ناوبراو لەناو پەنجەرەکەی سەیری دەکردین‌و دەیگوت: (ئای های ئەوەی خەڵك دڵـی پێیـان خـۆش بوو لەو شارەدا ئەوانە بوون وا ئەوانیش بە جێمان دەهێڵن‌و دەڕۆن). لەوێ بەسەرکەوتینە ئەو شـوێنەی باوکم چاوەڕێی ئێمەی دەکرد هەر زوو پرسی: (هەموتان هاتوون؟ خۆکەس نەماوە لـەخوارەوە؟) گـوتم: (نەخێر لە ئێمە بـەرەو خـوارتر نـەبوو)، لەگـەڵ ئـەوەش گشـت شـوێنەکانمان بەسـەرکردنەوە ئـەوجا گەڕاینەوە لای باوکم، لەوێ قسەکانی مام پلێنگم بۆ باوکم گێڕایەوە وام هەست کرد باوکم زۆر نیگەران بوو، ئەوکات پرسیم: (ئەدی عزەت کوا لە کوێیە)؟ گوتیان: (چووە لەسەر ڕێگای خۆی هەندێ گاڵتـە بە کوردۆ بکات‌و پێی بڵێت وەرە با بڕۆین سوێندمان خواردوە بە شێخ عەنەش!!)لەوێ بەرێ کەوتین تـا دووڕیانەکەی نزیك ماڵی (شاکر مەجروم)من‌و ئەو چەکدارانەی لەگەڵم بوون بە ڕێگای (کانیە قوڕ)دا ڕۆیشتین بۆ ئەوەی ئەو پاسەوانانەی لەوێ لە ناو سەنگەرەکەدا مـابوون بیـان بـەین‌و بـڕۆین، بـاوکم‌و ئەوانەی لەگەڵی بوون بە ڕێگای گەروی ڕەزاندا ڕۆیشتن‌و لە شـار دەرکـەوتین، کاتێـك گەیشـتینە لای پاسەوانەکان دیاربوو ئەوانیش خیوەتیان خستبوو دەیان پێچایەوە بە نیاز بوون بە چوار چـەنگە هـەڵی بگرن‌و بیبەن، کاتێك (خدری عولاّ بەگ) زانـی خـەریکی خیـوەتن‌و بەکۆمـەڵ هـەڵی بگـرن گـوتی:

(ڕاوەستن هەر ئێستا دەڕۆم لە کانیە قوڕ گوێ درێژێکتان بۆ دێنم لە ئاکۆیان بۆیان دەنێرینەوە)، ناوبراو لەگەڵ دوو چەکدار ڕۆیشتن زۆری پێ نەچوو گەڕانەوەو گوێ درێژێکیان هێنا بوو خیوەتیان لێ بارکردو لە سەنگەرەکە دەرکەوتین، لەگەڵ ڕۆشتنی ئێمە بانگی بەیانیشی دا تەواو بوو بەڕۆژ ئێمە گەیشتینە (شیوومردێر) لەودیوی ڕواندز لە گەروی ڕەزان بە دیوی دۆڵ ئاکۆ، کاتێك سەیرمان کرد دیاربوو باوکم‌و بەشێکی زۆری چەکدارەکانی وا لەوێن‌و زۆر ئەشیاو کەلوپەلی ماڵە کۆچ کراوەکان لەوێ ماوەتەوە چاوەڕێ بوون باربەریان بۆ بگەڕێنەوە لە ئاکۆیان، کاتێك ئێمە گەیشتینە لایان بە باوکم گوت: (تۆ بڕۆ بەڵکو زوو باربەرەکان بەڕێ دەکەیت‌و من لێرە دەمێنم تا باربەرەکان دێنەوەو باردەکەن) لەو قسانەدا بووین دیاربوو کاروانی باربەرەکان گەڕانەوە دەستیان کرد بە بارکردنی ئەو ماڵانەی لەوێ مابوون، ئێمەش لەگەڵ باوکم ڕۆیشتین بۆ لۆغان لەوێ (ملازم تاهیر علی بەگ) پێشوازی لێکردین، ناوبراو دەورێکی کاریگەری هەبوو بۆ بەڕێ کردنی باربەرەکان‌و گواستنەوەی ماڵەکانمان لە ڕواندز بۆ دەرەوە. کە گیشتینە لۆغان ئەوەندە ماندوو ببوین شەو نەنوستبووین لە سەر بانێك کەمێك خەوتم‌و پاش ماوەیەکی کەم بانگیان کردم‌و گوتیان: (هەستە ملازم تاهیر چاوەڕوانی تۆیە)، بەڕاستی زۆر بە نابەدڵی هەستام ڕۆیشتمە ئەو شوێنەی ئەوانی لێ دانیشتبوون، کاتێك خەریك بوو بڕۆینە ئاکۆیان بۆ ئەوەی بزانین منداڵەکانمان چیان بەسەر هاتووە لەوکاتەدا بینیم خۆشەویسترین هاوڕێم (حاجی جرجیس) لەگەڵ دوو برادەری تر بەرامبەرم دێن لە دوای بەیەك گەیشتن ناوبراو گوتی: (من هاتوم بۆ ئەوەی لەگەڵم بێیت بۆ لای هاوڕێیان، ئارەزویانە چاویان پێت بکەوێت). پێم گوت: (حاجی گیان کەسی تریان نەدۆزیەوە تۆیان ناردووە کە دەزانن برایەکی خۆشەویستمی، باشە ئەگەر بڵێم نایەم دڵت نارەنجێت)؟ لەگەڵ ئەو قسەیەی من باوەشی پێداکردم‌و گوتی: (تۆ بەڕاستیتە بەونیازەی بە جێمان بێڵی!؟ ئەگەر تۆش ئێمە بەجێ بێڵی ئێمە تۆ بە جێ نایەڵین، ئێمەت فێری ئەو بەزمە کردو بەتەماشی لێمان دابڕێی!؟) ئەوەی ڕاستی بێت نەمتوانی دڵڕەنجاوی بکەم گەڕامەوەو لەگەڵیان ڕۆیشتم، (تاهیری حەمەدی‌و حەسەنی عولای حوسێنی‌و عوسمان سەرانەیی)م لەگەڵدا بوون‌و ڕۆیشتینە لایان دیار بوو بنکەیان بردبوە ناو (گەلی گەرەنالی) لە نزیك لۆغان، لەوێ چاومان بە (ڕەئیس کمال‌و مامۆستا جاسم گاتع) کەوت لەگەڵ هەندێکی تریان، بە شێوەیەکی ڕاشکاوانە لەگەڵیان دوام‌و پێم گوتن: (ئەوەیە دادوەری شیوعیەت‌و ڕێزگرتنی پەیڕەو؟ ئەوەیە هەڵوێست جارێك دەنوسن جاشن، جارێك دەنوسن خۆشحاڵین بە هاتنتان، توخوا ئەوە سەر لێشێواوی نیە)؟ دیار بوو بە قسەکانی من نیگەران بوون، بە تایبەتی جاسم تەواو نیگەران بوو، وەك بەدیارکەوت حاجی مەلا خۆی لێ کردبوونە مامۆتك، ماوەیەکی تەواو لەگەڵیان دانیشتم‌و زۆر شتم پێ گوتن کە ئەوان ئاگایان لێ

هەواڵنامەی کتێب

نەبوو! لەلای ئەوان هەستاین ڕۆیشتین بۆ ئاکۆیان لە ڕێگا عوسمان بۆی گێڕامەوە کە منداڵەکان زۆری نەمابووە لە (شیوومردیر) لەکاتی پەڕینەوەیان لەئاو بخنکێن، حلیم لەگەڵ منداڵە بچوکەکان بە سواری وولاّخ ڕۆیشتبون وولاّخەکە لەناو ئاو سەرپەلۆی بردبوو کەوتبونە ناو ئاو خۆشبەختانە هیچیان لێ نەهاتبوو. ئەو شەوە لە ئاکۆیانماینەوە لەماڵی (مام ئاغۆ) شەو لە باخچەکەی کە زۆر خۆش بوو ڕامان بوراد ،بەیانی زوو منداڵەکانم بەڕێ کردن بۆ دەرگەڵە (عوسمانو ڕەسول)و دوو سەربازی ڕاکردووی ناسراویشیان (عزیزو مجید) لەگەڵیان ڕۆیشتن، ئەو ڕۆژە بەدرێژایی ڕۆژ بە پێیان ڕۆیشتبون ڕێگاکە چەند دوور بوو ئەوەندەش هەورازو نشێوو بوو، گرفتەکەش ئەوە بوو دایکی منداڵەکان سواری وولاّخ نەدەبوو لەبەرئەوە زۆر درەنگ بەسەر کەوتبونە سەر گەروی سەران، لەگەڵ ئەوەی دنیا بەرەو تاریکی دەڕوات ئەوان لەگەروەکە شۆڕ دەبنەوە دیوی دەرگەڵە لە(گۆڕ مێکۆك) دەبێتە شەوو ڕێگا بزر دەکەن ئەوەی دیارە عوسمان بارەکانی بردبوونو(حلیمو پاکیزەو شادومان) بە سواری ڕۆیشتبون (ڕەسولو عزیزو مجید) لەگەڵ منداڵەکان مابوون لەزۆربەی ڕێگادا بەکۆمەڵ هەڵیان گرتبوون بە تایبەتی لەوکاتەی لە ڕێگا لایاندابوو سەرپەڕبون باش بوو شوانێك پێی گوتبون بگەڕێنەوەو ڕێگای پیشاندابوون. من لەئاکۆیان لای باوکم مامەوە لەبەرئەوەی نەوەك حکومەت هێرش بێنێو بە دوای ئێمەدا بێت، بەلاّم دیار بوو هیچ نەبوو، ئەمجارەیان لەگەڵ دەستەیەك لە چەکدارەکان بەرەو دەرگەڵە کەوتینە ڕێ لە گوندی سەران لاماندو ڕۆشیتینە ماڵی (حاجی فتاح) کە یەکێك بوو لە هاوڕێکانمان جیا لەوەش دۆستکی نزیکمان بوو، لەوکاتەی ئێمە لەوێ دانیشتبووین خەڵکێکی زۆر لە ڕێگادا دیار بوون، ئەوانەی لە ترسی گرتنو ڕاونانی ڕژێمی بەعس هەڵاتبوون، زۆربەیان بە سەروسیمایانەوە دیار بوو کە خەڵکی شارنو زۆر بە هیلاکی بەرەو(کانی کۆلاّن) سەردەکەتن کە ئەمەم بینی داوام لە فتاح کرد کە دوو ولاّخ بنێرێت بۆ هاوکاری کردنیان بۆ ئەوەی بەسەربکەونە سەرگەروی سەران، پێیانەوە دیار بوو هەندێك لەوخەڵکانە نەیاندەتوانی بەسەربکەون بەتایبەتی پیرەکان، یەکێکیان لەگەڵدا بوو تەواو سەری سپی ببوو زاندرا کە ناوی(مامۆستا عبدالقادر)ەو خەڵکی ئامێدیە، ئەوەی جێگای ڕەزامەندیم بوو فتاح مەردانە یارمەتی دابوون بۆ سەرکەوتنیان. لە سەران دەرکەوتین گەیشتینە بن (کارۆخ) دیاربوو شڕە کەلوپەلی ماڵ لە ژێر گوێزەکانی کۆلێت داندرابوونو خیوەتیان هەڵدابوو چاوەڕێی ئێمە بوون ئاخۆ لە کوێ خیوەتەکەمان بەیەکجاری هەڵبدەین؟ لە دوای کەمێك حەسانەوە دایکی شادومان بەسەرهاتەکەی سەرپەڕبونی بۆ گێڕامەوە کە چۆن ڕێگایان بزر کردبوو بۆ کوێ ڕۆیشتبوون، عوسمانیش هەرلە (سەران) بارەکانی بردوەو(حلیمو پاکیزەو شادومان)یشی بە سواری بردن بوون، منداڵە بچوکەکانیش (زەکیەو چینازو سەروەر)یش لەگەڵ دایکیاندا مابونەوە، ڕەسول لەگەڵ

دوو سەربازەکە کەوتونەتە ڕێ‌و دەڵێ لە گەروەکە شۆڕ بوینەوە دنیا تاریك داهات دیارە لە خوار (گۆر مێکۆك) ڕێگایان لێگۆڕابوو بەرەو لای چیای هەندرێن ڕۆیشتبوون بەناو دارو دڕك‌و گوینیدا دەڕۆیشتن بەشەو کاتێك لە دەنگی سەگەکان شوانێك ووشیار بۆتەوە، شوانەکە پێی گوتون بگەڕێنەوەو ڕاست بڕۆن ڕێگای پیشان دابونەوە، گەڕابونەوە لە دوای ڕۆیشتنێکی زۆر ئەوجارە گەیشتبونەوە سەر ڕێگای خۆیان، بەدرێژایی ڕێگا منداڵەکانیان بەکۆڵ هەڵگرتبوون توشی ئەو ماندوون‌و هیلاکیە ببوون، ئەوەی جێگای نیگەرانیم بوو ئەوەبوو لەکاتی سەربردەکەی دەگێڕایەوە چاوەکانی پڕ ببون لە فرمێسك لەکۆتایی قسەکانیدا بە ڕوسی پێم گوت قەیدی ناکات هێشتاش ماویەتی.

ڕۆژی دوایی کەلوپەلەکانمان دابەزاندنە ناو چۆمی (کونێری) لە نزیك (کانی فەقیان) لە شوێنێکی بەلاوەی نادیار خیوەتمان هەڵداو لەو شوێنە نیشتەجێ بووین، چۆمی کونێر چۆمێکی پڕ لەدارو درەختی جۆراو جۆر بوو، بەوشێوەیە گەڕاینەوە دەرگەڵە،ماڵی چەکدارەکانمان بەسەر هەندێ شوێنی لابەلای نادیار دابەش کرد لەناو گەڵیەکانی سەروی گوندو خواروی گوندو چۆم ئەشکەفتەکان، ماوەی چەند ڕۆژێك هەرکەسەو خەریکی دامەزراندنی ماڵەکەی بوو، لەبەر مەترسی هێرشی دوژمن‌و هێرشی فڕۆکەکانی حکومەتە تازەکەی بەعس کە ڕۆژانە هەڕەشەی دەکرد پێویستیمان بە شوێنی خۆپاراستن هەبوو بۆ ئەوەی ماڵ‌و منداڵمان لە مەترسی دوور بن. وەك دیار بوو هەرلە سەرەتاوە حکومەتی بەعس بەنیاز نەبوو دان بە سادەترین مافەکانی کورد دابنێت، بەڵام پێویستی بە پشویەکی تەواو هەبوو تا خۆی کۆدەکاتەوە بۆ دەست وەشاندن ئەوەبوو درێژەیان بە ووتوو وێژدا لە مانگی (سێ) وە تا مانگی (1963/6) کاتێك بەخۆکەوت ئەوجا کەوتە بیانوو گرتن‌و ڕێگای بۆ شەڕ خۆش دەکردو هێزەکانی بەڕێ کردنە ڕووبەڕووی هێزەکانی پێشمەرگە. ماڵی باوکم لە سەروچاوەی (کانی بارۆیان) کەپرو ساباتیان بۆکرابوون، وەك پێشتر باسم کرد چەند ڕۆژێك خەڵکەکە خەریکی ڕێکخستنی ماڵەکانیان بوون تا بەتەواوی نیشتەجێ بوون‌و بەبەردەوامیش خەڵك دەهاتنە دەرەوە، ئێوارەیەك ڕۆیشتمە ماڵی باوکم کۆمەڵێك میوانیان هەبوو لەوانە (حمە ڕەئوف ووسو سەوزەچی) عومەر ناوێکیان لەگەڵدا بوو، ئەوانم بردنەوە ماڵی خۆمان لە دوای دوو ڕۆژ بەسەفەر ڕۆیشتینە ناوچەی باڵەکایەتی، چەند ڕۆژێكماینەوە پاشان وسو لەگەڵ عومەر گەڕانەوە لای ئێمەو لەلامان مانەوە، لەو ڕۆژانەی لای ئێمە مانەوە ڕۆژێك چوبوونە چۆمی خۆیان بشۆن ئاویان گەرم کردبوو چۆمیش فێنك بوو وسو تێك چووبوو لە هۆش خۆی نەمابوو، وەك باسیان دەکرد زۆری نەمابوو بمرێت، یەکێکی پارتیان لەگەڵ بووە کە ناوی (حسێن تەتەر) بووە زۆر برادەری وسو بوو، ناوبراو گوتویەتی: (ئەگەر وسو هیچی لێ هاتبایە دەیان گوت حسێنی پارتی وسوی شیوعی کوشتوە کە ئەوەش دەبوە نەگبەتی بۆ من!).

هەواڵنامەی کتێب

هەواڵنامەی کتێب

بەشـــی دەیـــەم

ووتوویێژی نێوان بزاڤی کوردو بەعس سەرنەکەوت

درێژەکێشانی وتوویێژی سێ مانگەی نێوان دەستەلاَتی بەعس‌و پێشمەرگەکانیکورد سەرنەکەوت، ڕێك نەکەوتنی بووە هۆی فاکتەرێك بۆ بەعسیەکان‌و سودێکی گەورەیان لەم دەرفەتە وەرگرت، لە ماوەی ئەو سێ مانگەی گفت‌وگۆدا بەعسیەکان توانیان تەواو جێی پێی خۆیان قایم بکەن‌و ئەمجارە زۆر بە ناپاکی کەوتنە پڕوپاگەندە بەزمان درێژی‌و هەڵوێستی بێ ڕێزەوە هەڕەشەی بەردەوامیان دەکردو داواکاری‌ومەرجەکانیگەلی کوردیان ڕەت دەکردەوە،دوژمن نیازی هێرش‌وکوشت‌و بڕیان هەبوو، لە دوایدا دەستەلاَتداریەکەی بەعس فەرمانێکی توندی بلاَوکردەوە کە تیایدا داوای لە پێشمەرگەکانی کوردکردکە دەبێ لە ماوەی چل‌و هەشت کاتژمێردا چەکەکانیان بدەنەوە دەستەلاَتدارانی بەعس لە نزیکترین ئەو بنکانەی دەستیان پێڕادەگات، بەلاَم لەبەرپەرچ دانەوەی ئەواندا چەکدارانی (سلێمان بەگ) لەوکاتە تەنگەدا زیاتر لە حەفتا چەکدار بڕیاریان دا بڕۆنە دەرەوە، بێگومان ڕۆیشتنە دەرەوەی چەکدارەکانی سلێمان بەگ سەرشۆڕیەکی گەورە بوو بۆ دەسەلاَتی ڕژێمی بەعس‌و بەرپەرچ دانەوەیەکی کوشندەی کاریگەریش بوو.

بەعسیە ناپاکەکان ئەو سێ مانگەی کە درێژەیان بە گفتوگۆدا لە ماوەی مانگی (3⁄1963) تا مانگی (6⁄1963) تەنها بۆ مەرامی تایبەتی خۆی بووە وەك مناوەرەیەکی سیاسی بۆ ئەوەی لەو ماوەیەدا بتوانێ زیاتر خۆی ڕێك بخات‌و ئامادە بێت بۆ جەنگ، بەعس وای دەزانی بە هەڕەشە چەك بە چەکدارانی کورد دادەنێ! بێگومان ئەو خۆ ئامادەکردنەی حکومەتی بەعس بێ بەرامبەر نەبوو، هێزی پێشمەرگەش بۆ ڕووبەڕوو بونەوەی دوژمن سازو ئامادە بوو، چەند ڕۆژێك پێش ئەوەی ئێمە بچینە بەرەکانی پێشەوەی بەرەی جەنگ (مقدم عزیز ئاکرەیی) هاتە لای باوکم شەوێك لەلای مایەوەو دوایی بەگوندەکاندا گەڕاو هێزی پێشمەرگەی ئاگادارکردن کە بڕۆنە بەرەکانی شەڕو ئێمەش بڕۆینە سپیلك.

ئێمەو شەڕی سپیلك

لەسەر ڕاسپاردەی باوکم لە ڕۆژی (1⁄7⁄1963) لەدەرگەڵە دەرکەوتین ژمارەی چەکدارەکانمان دەگەیشتە پەنجاوحەوت چەکدار، بەرێگای دۆڵی ئاکۆیاندا ڕۆیشتین باوکیشم لەگەڵمان هات تا سەروچاوەی ئاوی(مێگر)، ئەو ڕۆژەی لە دەرگەڵە دەرکەوتین بۆ شەو لە گوندی (گەرەوان) ماینەوە بۆ بەیانی ڕۆیشتینە گوندی (ئاکۆیان) بۆ نیوەڕۆ لەسەر کانیاوی (گۆرانگی) لەگەڵ پێشمەرگەکانی (ملازم تاهیر) نانی نیوەڕۆمان خوارد، بۆ ئێوارە ڕۆیشتینە گەلی (کەرەك) کاتێك نزیك کەوتینەوە لە

لۆغان من لەگەڵ دووسێ چەکدارو (خدری عولا بەگ) لاماندایە بنکەی شیوعیەکان لەگەلی (گەرەنالی) لەوێ چاومان بە برادەران کەوت لەوچاوپێکەوتنەمان هەندێ شتم بە (ڕەئیس کمال) ڕاگەیاند شتەکان زۆر گرنگ بوونو پێویست بوو کە بیزاننو ئاگادار بن، پێم گوتن: (باوکم ڕۆیشتە گەلی کەرەك وەرن سەری لێ بدەنو پەیوەندی لەگەڵ بەتین بکەن بۆ ئێوە سود بەخش دەبێت، وادیارە لەونزیکانە بە نیازە بڕواتە لای مەلامستەفا لە ڕێگای ئەوەوە، بەڵکو هەندێ داواو خواستی ئێوەش بە بارزانی ڕابگەیەنێ خراب نابێت). لە دوای ئەو چاوپێکەوتنە بە درەنگەوە ڕۆیشتینە گەلی کەرەك کە گەیشتینەوە چەکدارەکانمان دنیا تاریك داهاتبوو، شەو لەناو گەلی کەرەك لە بنکەی پێشمەرگەکانی لەشکری دۆڵی ئاکۆیانماینەوە، ئەوەی جێگای ڕەزامەندیمان بوو پێشمەرگەکانی (ملازم تاهیر) پێشوازیەکی گەرمیان لێ کردین. هەر لەناو گەلی نانەواخانەی لێ بوو نانی بۆ پێشمەرگەکان دەکرد. بۆ ڕۆژی دوایی (ڕەئیس کمال)و دەستەیەك لەهاوڕێیان (ملازم کریمو حاجیمەلا)و ئەوانی تر هاتن بۆ لای باوکم، سلێمان بەگ پێشوازیەکی گەرمی لێ کردنو زۆر ڕێزی گرتنو بەڕویەکی گەشەوە لەگەڵیان کەوتە دوانو بەڵێنی پێدان لە گەڕانەوەیدا لابداتە بنکەکەیان لەگەلی گەنەڕالی، ئەوان ئەو ڕۆژە تا ئێوارە لەلای سلێمان بەگ مانەوە، لەکاتێکا (ڕەئیس کمالو ملازم کریم) لەگەڵ باوکم سەرگەرمی قسەکردن بوون (عزەتوحاجی مەلا)ش دوو بە دوو بەیەکەوە لە شوێنێك قسەیان دەکرد، ئەوەی بۆم ڕوون بوەوە لە دوای ئەو بەیەك گەیشتنەی عزەتو حاجی مەلا هەستم کرد عزەت وەك خۆی نەمابوو بە ئاشکرا ئاڵوگۆڕی پێوە دیاربوو، وادیار بوو ئەو شتانەی ڕۆژی پێشووم بۆ ڕەئیس کمال باس کردبوو هەمووی بۆ عزەت گێڕابوەوەو شتەکانیش لەبەرژەوەندیو مەرامی عزەت دا نەبوون، بۆیە دیار بوو پەست ببوو. لە دوای گەڕانەوەی ئەوان ئێمەش بەڕێ کەوتین بۆ سەروچاوەی ئاوی (مێگر) ئێوارەیەکی درەنگ گەیشتینە ناو (گەلی مێگر) کەلەو سەروچاوەیە ئاو بۆ ڕواندز دەڕوات، لە مێگر دوو شەوو ڕۆژ ماینەوە، ئەوەی جێگای یادەوەریە لەوێ چاوم کەوت بە (ئەحمەد تۆفیق) ناوبراو یەکێك بوو لە سەرکردەکانی (حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران)و لەگەڵ کۆمەڵێك چەکداری خۆی پاسەوانی ئاوی مێگر بوون، کاك (ئەحمەد تۆفیق) پیاوێکی ڕۆشنبیری پێگەیشتووو وشیار بوو لە ڕووی سیاسیەوە، زۆریش زانا بوو دەربارەی خەباتو تێکۆشانی گەلی کورد، ئەو ماوەیەی لەوێ ماینەوە لە زۆر ڕووەوە لەگەڵ یەکتر دواین، دیاربوو ئاگاداری زۆر بەسەرهاتی مێژوویی کورد بوو.

پێش ئەوەی مێگر بەجێ بهێڵینو بڕۆین بۆ سپیلك باوکم گەڕایەوە دەرگەڵەو خواحافیزیشمان لە (ئەحمەد تۆفیق)کردو لە مێگر دەرکەوتین بە گۆڕەپانی (بانە زیووك)دا تێپەڕین بەبەردەمی سەنگەرەکانی سوپادا لە(مل تۆکر) بۆ سەر ئاوی بێخاڵ، ماوەیەکیش بۆ پشوودان لەوێ ماینەوە،

ئینجا بەناو(گەلی علی بەگ)دا بەرەو سرێشمە ڕۆیشتین، ئەوکاتە گەلی علی بەگ لە ژێـر کـۆنترۆڵی پێشمەرگەدا بوو بەئارەزوی خۆمان لەناو گەلی دەڕۆیشتین. وەك دواتر زانیمان لە گەڕانەوەیدا باوکم لای دابووە بنکەی شیوعیەکان لە ناو گەلیگەرەنالی بەپێی ئەو بەڵێنەی پێـی دابـوون نیـوەڕۆ لای ئـەوان مابوەوە ئەوجا ڕۆیشتبوو، هەروەها بەڵێنی پێدا بوون کە دەڕواتـە لای (مەلامسـتەفا) داواکاریـەکانی ئەوانیان پێ ڕادەگەیەنێ بەڵکو یارمەتیان بدات. ئێمە دوو میوانمان لابوون کە بریتی بوون لە (ووسـو سەبزەچی)و عومەر ناوێك کە لەگەڵ ووسو دابوو، بێگومان ووسو دۆستێکی نزیکی ئێمە بوو لـەکاتی ڕۆیشتنمان بۆ سپیلك ئەوانیش لەگەڵمان هاتن زۆر هەوڵمان دا کە بەبێ چەك نەیێن کەچی ووسو سور بوو لەسەر هاتنی بۆ سپیلك ناوبراو گـوتی: (هەرنـەبێ بریـندارو جـەنازە دەگوازینـەوە یـان ئـاو بـۆ پێشمەرگەکان دەبەین).

لەوکاتەی لەناو گەلی دەستە دەسـتە بـە ئـارەزوی خۆمـان دەڕۆیشـتینە ڕێ لـە ناوەنـدی گـەلی فڕۆکەیـەکی بارهـەڵگری گـەورەی زۆر گـران بـەرەو فڕۆکەخانـەی دیانـا دەڕۆیشـت زۆر لەسـەرخۆ چەکدارەکانمان هەرکەسەی لەڕاستی خۆی تەقەیان لێ کردو گوێمان لە عزەت بوو دەیگوت: (بەشەڕەفم لێمداو تۆزی لێ دەرچوو واللە پێی کەوت)، چەکدارەکان تێکڕا هاواریان دەکردو دەیانگوت: (ئاگـادار بن فڕۆکە لێی درا ئێستا دەکەوێ)، عزەت گوتی: (باوەڕ ناکەن بەچاوی خۆم دیت تـۆزی لـێ دەرچـوو، دەبینن ئەگەر وانەبوو هەرچی دەڵێن بڵێن)، لێمان کردە گاڵتـەو پێکـەنین تـا گەیشـتینە کۆمـەڵێك پێشمەرگە لە نزیك تاڤگەی گەلی هەر بەپێکەنین ڕۆیشتین.

ڕێکەوتی (1963/7/7) ئێوارە لە بنکەی پێشمەرگەکانی (علیکۆ) لـە دواوی ئـاوی سرێشـمە مـاینەوە ئەوەی جێگای ڕەزامەندیمان بوو پێشمەرگەکانی علیکۆ خزمەتێکی زۆریـان کـردین، شـەویش لەلای ئەوان ماینەوە لە ناو دۆڵایەك لەسەر ئاوێکی سازگارو لە ژێـر چـناری گـەورە خـەوتین. بـەیانی ڕێکەوتی (1963/7/8) لەگەڵ ڕۆژهەڵات بە پێش سەنگەرەکانی سوپادا ڕۆیشتین زۆریش دەترساین نەوەك تەقەمان لێ بکرێت کەمێك لەوان دوورکەوتینەوەو زۆری نەخایاند لـە نزیـك گونـدی سرێشـمە چوینە بنکەی هێزی (عەقید کافی) دیاربوو بنکەکەیان لەناو هەندێ خڕە بەردی گەورە گەورە دانابوو، لەگەڵ عزەت چوینە لای عقیدکافی ماوەیەکی تەواوی لەلا دانیشتینو(عومەری ئەحمەد شـابازی)لـەلا بوو، لەو دیدارەدا لە زۆر شت دوایـنو کۆمـەڵێك بـاسو گیروگرفـت کەوتنـە بـەرباسو لـێ دوان بـە شێوەیەکی تایبەتی ئەو لیوایـەی لـە خلیفـان ئابڵۆقـە درابـوو، ئـەوەی دڵخۆشـی کـردم هەڵوێسـتی عقیدکافی بوو، ناوبراو بەڕاستی ئەفسەرێکی زانای لێوەشاوەی بەدەسـتوبرد بـوو، تـا بڵێـی پیـاوێکی هەست بەرزو دڵسۆز بوو، لەکاتی قسەکردنمان لەگەڵ ئەو فەرماندەیە گوتی: (ئەو لیوایەی لە خلیفان

ئابلۆقه دراوه له گشت لایەکەوه ڕێگاکانی لێ گیراون بڕیار وایه ڕێگا نـەدەین هیمـدادیان بگـاتێ تـا خۆیان دەدەنە دەست، بۆئەو مەبەستە داوامان کردوە پێشمەرگەیەکی زۆر لێرە کۆبکەینەوە بۆ لێدانیان یان گرتنیان)، ئینجا گوتی: (ئێوە بڕۆنە لای مقدم عزیز ئەو لە سپیلکە لە نزیك گۆڕی خدرئاغایـە). لەوێ بەڕێ کەوتین بەرەو گوندی (دەربەندۆك) لە ڕێگای ڕۆیشتین عزەت خـۆی پـێ ڕانـەگیراو گـوتی: (کاکە تۆ ئەوەندە پشتگیری لە شیوعیان مەکە، بە دوور مەزانە کە ئەوانە پێیان ناخۆش بێت تۆ بـەو شێوەیە لەلای ئەوان پشتیگیری لە شیوعیەکان دەکەیت، لەوەلاّمدا پێم گوت: (ئازیز کافی باش دەزانێ من شیوعیم ناوبراو بەخۆشی مرۆڤێکی دیموکرات خوازە، هەرکاتێ دەستیان لە شیوعیەکان وەشاند با لە پێش هەمویان من بە بەربکەوم). وادیار بوو لە وەلاّمی من ڕازی نەبوو گوتی: (کەیفی خۆتە مـن بۆتۆمە). کاتێك گەیشتینە گوندی دەربەندۆك لەوێ پشووێکی باشمانداو نیوەڕۆ لەوێ ماینەوە، لەدوای نیوەڕۆش ڕۆیشتینە گوندی (لێرە میر) گونـدی نـاوبراو بـەبۆمبی ئـاگرینی فڕۆکـەکان سـوتێندرابوو خەڵکەکەشی لەوێ نەمابوون چووبونە قەدپاڵی چیا هەندێکیشـیان ڕۆیشـتبونە باوەشـی حکومـەت. گوند بەگشتی چۆڵ بوو ئەوەی بەرچاو دەکەوت تەنها کاولکاریو وێران کـاری بـوو، شـەو لـەو گونـدە کاولکراوەدا ماینەوە لەژێر دارە گەورەکانی گۆڕستان، شەوێکی کش‌وماتو بێدەنگ بـوو، بـەیانی زوو چوومە سەرئاوی کانیاوی مزگەوتی گوند لە دامێنی گوندەکە دیار بوو مزگەوتەکە مابوو نەسـوتابوو ئەویش هۆی ئەوە بوو کە دوور بوو لە گوندو ئاگری پێ نەگەیشـتبوو. بـەیانی ڕۆژی (1963/7/9) لە گەروەکە ئاودیو بووین، گەیشتینە گوندی (کەلەکین) لەوێوە ڕۆیشتینە سەرئاوی سپیلك بـە دیـوی لای خەلیفانەوە، لەسەر ئەو ئاوە ماینەوە تا ئێوارە درەنگ، ئێوارە ڕۆیشتینە سەربەرزایی سپیلك، شـەو لەوێ ماینەوەو بەیانی(1963/7/10) مقدم عزیز هاتـەلامان زیـاتر لەیـەك کاتـژمێر لەگـەڵمان دانیشت ناوبراو گوتی: (ئێوە بڕۆنە گوندی بەنۆك، گوندەکە نزیك سپیلکەو پەنایەو نادیارە)، بڕیار بوو لەسەر داوای مقدم عزیز کۆبونەوەی سەرکردەکانی گشت پێشمەرگەکانی سپیلك بێنە ئەو گوندە. ئێمە ڕۆیشتینە (بەنۆك) لەوێ دامەزراین بۆ ئێوارە (مقدم عزیز) هاتە لامان لە گونـدی نـاوبراو داوای لـە من‌و عزەت کرد لەگەڵی بڕۆینە ماڵی (حسێنی خدرئاغا)ی سەرچیا بۆ نـان خـواردن، مـاڵی نـاوبراو لەپشتی کەلەکین بوو عزیزگوتی: (بەڵێنم پێداوە بڕۆینە لایو ئێـوەش لەگـەڵم بـێن، جـا ئامـادە بـن بابڕۆین، لەدوای نان خواردن دەتـوانن ئێـوە بگەڕێنـەوە، مـن زۆر هەوڵمـدا نەچـم، بـەلاّم مقـدم زۆر کێشەیکردو وازی لێ نەهێنام تا لەگەڵ خۆیان بردم، بەسەرکەوتین بۆ مـاڵی حسێن ئاغا، پێشوازیەکی زۆر گەرمی لێ کردین، ئـەو ماوەیـەی لـەوێ ماینـەوە زۆر لەگـەڵ خـاڵ عزیـز قسـەو باسـان کـرد، لەودانیشتنەماندا حسێن ئاغا باسی ئەو بەیەك گەیشتنەی مەلامسـتەفاو سـلێمان بـەگی بـۆ مقـدم

کتێبخانەی کوردستان

عزیزگیرایەوە کە لەگوندی سرێشمە یەکتریان بینی بوو، ناوبراو گوتی: (کاتێك لەماڵی ئێمە بەرێکەوتین بڕۆینە سرێشمە لەگەڵ سلێمان بەگو عزەت بۆ دیدەنی مەلامستەفا لە ڕێگا بیرم لەوە دەکردەوە کە دەبێ من ناوبژیکەربم لەگەڵیان دابنیشم کەچی کاتێك ئەوان بەیەك گەیشتن منیان بەبیر نەماو تەنها وەك گوێ ڕاگرێك گوێم لەوان گرتبوو کە چۆن بەئارەزووەوە دەدوان!).

شەو بەدرەنگەوە ئێمە گەڕاینەوە لای پێشمەرگەکان لە بەنۆك، بەڵام عزیز لەوێ مایەوەو گوتی: (بەیانی دێمەوە لاتان لەوێ کۆبونەوەکە دەکەین وەك بڕیارە). ئێمە لەبەنۆكو دەوروبەری گوند خۆمان قایم کرد لەپاراستنی تۆپو فرۆکەکان بۆ ئەو مەبەستە توانیمان شوێنی سەنگەرەکانی ڕووبەڕووی تۆپەکانو سوپای دەشتی هەریر باش ڕێك بخەین بۆ ئەوەی دووربین لە زیان.

ڕۆژی دیاریکراو دوای نیوەڕۆ نوێنەرەکان لە گوندی بەنۆك ئامادەبوونو کۆبونەوەکە لەژێرداره گەورەکانی پشتی گۆڕستانی پشتی گوند بەسترا، ئەوانەی ئامادەی کۆبونەوەکە بوون (مقدم عزیز) سەرپەرشتی کۆبونەوەکەی دەکردو (مراد ئاغای بیری، ملازم تاهیر عەلی، ئەحمەدمستی لە جیاتی حاجی بێرۆخی هاتبوو، مستەفا نێروەیی، ڕەئیس عورەفا ئەسعەد، ئەحمەد سەعید سپینداری، زرار سلێمان بەگ، عزەت سلێمان بەگ) ئامادە بوون ، لەسەرەتاوە مقدم عزیز بەخێرهاتنی میوانەکانی کردو لەڕێگای ئەوانەوە سلاوی لە پێشمەرگەکان کردو لەدواییدا دەستی کرد بە قسەکردنو گوتی: (ئەوە دەبینن لیوا لە خلیفان ئابلوقە دراوە لەگشت لایەکەوەو هەموو ڕێگاکانی لێ گیراوە، دەبێ هەولبدەین کە خۆیان بدەنە دەست، بۆ ئەو مەبەستە ئێوە هەریەکەی لە شوێنەکانی خۆتان دەبێ سازو ئامادە بن پێویستە بیرلەوە بکەنەوە کە هێرشتان دەکرێتە سەرو لێتان دەدرێت، لەبەرئەوە دەبێ زیاد لەپێویست وشیار بنو هەردەم نۆبەتداری ناو سەنگەرەکان بن، ئەگەر بتوانن لە ڕێگای خەڵکی ناوچەو گوندەکانەوە پەیوەندی بە هێزی سوپاو جاشەکانەوە بکەن بۆ ئەوەی ئەگەر نیازی هێرشیان هەبێت بەڵکو بتوانن زوو ئاگادارمان بکەنو یارمەتی دەرمان بن، چونکە ئێمە پێویستیمان بە هاوکاری هەموو کوردێك هەیە، ئەگەر ڕێ پیشاندەر بێت یان ئەگەر بتوانێ گوللەیەك ئاراستەی دوژمن بکات)، لە دواییدا گوتی: (ئەوەی بیرو ڕایەکی پەسندو سوود بەخشی هەبێت بۆ بەهێزکردنی هێزەکانمان با بفەرموێت قسە بکات)، ناوبراو دەیزانی من دەدوێم هەرزوو ڕووی کردە منو گوتی: (خاڵ زرار بفەرموو دەزانم تۆ قسەت هەیە، ئەوەبوو کەوتمە قسەکردنو گوتم: (بەڵێ خاڵ عزیز ئێوە دەفەرمون ئێمە هاوپەیمانی لەگەڵ هەموو هۆزێكو کەسانێك دەبەستین ئەوەی بیەوێت یارمەتیمان بدات بۆ ڕووبەڕوو بونەوەی دوژمن ئامادەین پەیوەندی لەگەڵ بەتین بکەین بۆ سوودی خەباتەکەمانو بەرژەوەندی گەلەکەمان بەومەرجەی لەگەڵ داواکاریەکانمان بگونجێن، باشە ئەگەر وایە بۆچی

کۆمەڵێك شیوعی بەدەسەلاتو دوژمنی سەرسەختی ئەو ڕژێمەن وا خراونەتە ناو گەلی گەرەنالی، وەك دەست بەستراوو بەند بێبەش کراون لە ڕووبەڕووبونی دوژمن‌و ڕێگایان لێ گیراوە)، مقدم عزیز گوتی: (ئەوەی ڕاستی بێت زۆریان لێ پەست بووم لە کاتێکا بیستم بڵاویان کردۆتەوە گوایا ئەوان گەلی علی بەگیان گرتوە بەتەنیا بۆیە ڕێگام نەداون بێنە بەرەی ڕووبەڕووبونەوەی دوژمن، ڕاستە ئەوانیش بەشدار بوون لە گرتنی گەلی علی بەگ، بەلام ئەوەندە نەبوو، ئەوەندەی ئەوان گۆتبویان‌و بلاویان کردبۆوە). عزەت وەلامی دایەوەو گوتی: (خاڵ عزیز من لەو باوەڕەم وانەبێت ئەوەی ئەو قسانەی بە ئێوە ڕاگەیاندوە، ئەوان ئەمەیان بلاوکردبێتەوە، بەڵکو بەزاری ئەوان بلاوکراوەتەوە دوریش نیە کە بە هەڵە بۆ ئێوە گەڕابێتەوە، پێویستە ئێوە لەو ڕووەوە ئاگاداربن خەڵکی دڵ ڕەش‌و پڕوپوچ هەن نایانەوێ یەك گرتن لەناوماندا هەبێت). دووبارە بەدەنگ هاتمەوەو گوتم: (خاڵ عزیز ئەگەر دەتانەوێ بەڕاستی سەرکەوتووبین دەبێ پەیوەندی لەگەڵ نەیارانی دوژمن بەتین بکەین‌و باوەش بۆ کۆمەڵ‌و کۆمەڵگا بکەینەوە، بەتایبەتی لەگەڵ بەرهەڵستکارانی ڕژێم، خۆشتان ئەوە دەزانن کە شیوعیەکان دژوارترین بەرهەڵستکاری ئەو ڕژێمەن. پاڵپشتی بەهێزی بنەڕەتی هەمیشەین بۆ یارمەتیدانی کوردو شۆڕش‌و داواکاریەکانمان)، ئەوەی هەستم کرد لەکاتی قسەکانم مقدم عزیز گرژ ببوو دەیویست وەلامم بداتەوە، بەلام پێش ئەوەی بەدەنگ بێت (ئەحمد مستی بارزانی) بەدەنگ هات‌و گوتی: (خاڵ عزیز قسەکانی کاك زرار لە جێی خۆیەتی‌و ڕاستە، ئێمە لەوکاتە ناسکەدا پێویستیمان بە یارمەتی‌و هاوکاری تاکە کەسێکیش هەیە کەچی هاوکاری لەژێر دەستماندایەو پاڵی دەدەین‌و لەخۆمانی بەدوور دەخەینەوە کەی ئەوە ڕاستە؟. بەڵکو زیانێکی گەورەیەو مەترسی بەدواوەیە، لەبەر ئەوە بەڕاست دەزانم هەرئێستا بنێرن بە دوایاندا بۆ ئەوەی بێنە بەرەی ڕووبەڕووی دوژمن‌و بەشداربن لەو شەڕەی ئێمە دەیکەین)، لە دوای ئەو داوایەی ئەحمد مستی‌و قسەکانی ئێمە مقدم عزیز بە ناچاری بە ملازم تاهیری گوت: (نامەیان بۆ بنوسە با چەکدارەکان بنێرن بۆ بەرەی سپیلك بابێنە لای (زرارو عزەت)، هەرئەوکاتە ملازم تاهیر نامەی بۆ نوسین کە بێن بۆ بەرەی سپیلك. کۆبونەوەکە کۆتایی هات هەریەکەی گەڕایەوە لای پێشمەرگەکانی، دوای بلاوە پێکردنی بەشداربوانی کۆبونەوەکە زۆری پێ نەچوو عقیدکافی پەیدا بوو، شەویش لای ئێمە مایەوە، بەیانی ڕێکەوتی (1963/7/12) لەگەڵ ئاسۆی بەیانی دوو فڕۆکەی دوژمن لە جۆری (فیووری) گەیشتنە سەر بەنۆك‌و ئیتر بە بۆمبای ئاگر پڕژێن‌و شەستیر گوندەکەیان بۆمبا باران کرد ئەو دوو فرۆکەیە هێشتا نەڕۆیشتبوون فرۆکەیەکی تری بۆمبا هەڵگر لە جۆری (لویوشین) گەیشتە سەرگوند ئەویش ئەوەی پێی بوو فڕێیدایە سەر گەنم‌و نیسکەکانی دەوروبەری گوند، بەلام چالاکانە خەڵکەکە ئاگرەکەیان کوژاندەوەو نەیان هێشت

دانەوێڵەکەیان بسوتێ، عقید کافیو ئەوانەی لەگەڵی بوون هەرئەوەندەیان بۆ کرا بەپەلە بڕۆن.

لەگەڵ عزەت دوو بە دوو دانیشتین کەوتینە دوان دەربارەی هاتنی چەکدارەکانی شیوعی بۆلای ئێمە، گوتمان (مادام عزیز ئێمەی دیار کردکە شیوعیەکان بێنن، پێویستە ئێمەش بە پێی توانا یارمەتیان بدەین بۆئەوەی بەلانی کەم ناوەکانیان بخرێتە لیستی پێشمەرگە، بۆ ئەوەی ئازوقەیان پێ بدرێت، وە ئەگەر هاتوو چەکیشمان بەدەست کەوت لەویش یارمەتیان دەدەین، ئەوەشمان خستە بەرچاو ئەگەر بوو بە شەڕ دەتوانین چەك لە پێشمەرگە بێ تواناکانی خۆمان وەرگرینو بیدەین بەوان بۆ ئەوەی شەڕی پێ بکەن تا دیاربنو جێی خۆیان قایم بکەنو ببنە جێگای باوەڕی هەموو لایەك، بەم شێوەیە چاوەڕێی ئەوان بووین کە بێنو بگەنە لامان. ئەو ماوەیەی لە گوندی بەنۆك بووین ڕۆژانە دەڕۆیشتینە ژێر دارەکانی گۆڕستانی دامێنی گوند لەبەرئەوەی ڕووبەڕوو بوو لەگەڵ ڕێگای گشتی ئەوەی بە سپیلك تێپەڕ دەبوو، بەشەویش هەمووومان نۆبەتدار بووین لەگردەکان، بەلاّم ئەوەی ڕاستی بێت بۆ خواردنو خۆراك زۆر هیلاك بووین، ئەوەی هەبوو تەنها نانو چا بوو خۆراکمان نەبوو ناوە ناوەش کوشتەیان پێ دەدراین، ئەویش هەریەکەی پارچەك گۆشتمان بە بەردەکەوت یان نا! لەکۆبونەوەی بەنۆك هەندێك تەوجیهاتمان پێدرا لە ڕووی ئاشنا بوون لەگەڵ کاروکرداری پێشمەرگایەتیو هەندێ شتی تر کە نەمان دەزانیو لامان ڕوون نەبوو کە زۆر باش بوو زانیمان، وەك باسکراوە بەنۆك گوندێکی پەنایەو لەناو کەندێکدایە هەتا بەسەری هەڵ نەبیو نەگەیە ناوی دیار نیە، کانیاوێکی کەم ئاوی هەیە لە دەوری ئەو کانیاوە چەند بنە هەنجیرێك هەن ئەویش لەبەر بێ ئاوی هەڵ نەکەوتوون، دانیشتوانی ئەو گوندە نەزانو ژیانیشیان ژیان نیە بەڵکو دەردەسەریە. ڕۆژی سێیەمی دوای کۆبونەوەی بەنۆك فڕۆکەیەکی هەلیکۆپتەریش کاتی نیوەڕۆ گەیشتە سەر سەنگەرەکانی ئێمەو دەسوڕایەوەو بۆ دەست نیشان کردنی ئەو شوێنانەی مەبەستی بوو، ئەوکات ئێمە لە ژێر سێبەری دارەکانی گۆڕستان دانیشتبووین لە هەموو لایەکەوە تەقەی لێ کراو فڕۆکەکە سەری لێ شێواو نەی دەزانی بۆکام لابڕوات!! هەرئەوەندەی بۆ کرا بگەڕێتەوە هەریر لەوێ نیشتەوە، بەلاّم چی! لە سەربازگەی هریر ئێمە کەوتینە ژێر ئاگربارانی تۆپەکانی دوژمن هەرئەوەندەمان بۆ کرا ڕابکەینە شوێنە پەنایەکانو خۆمان پەنا بدەین، ئەو نۆبەتدارانەی کەلەسەر گردەکان بوون لە تۆز دیارنەبوون وامان دانا کە کەسیان نەمابن، لەبەرئەوان خۆم پێ ڕانەگیراو تۆپ باران هەربەردەوام بوو من ڕۆیشتم هەرچەندە پێشمەرگەکان هەوڵیاندا نەڕۆم لەگەڵ ئەوەشدا هەر ڕۆیشتم بۆ لایان بەخۆشم نازانم کە چۆن گەیشتمە ئەوێ ! کە چوومە لایانو بینیم هەموویان سەلامەتنو ماوون زۆر خۆشحاڵ بووم کە ئەو قارەمانانە (تاهیرحەمەدو ئەحمد قادروکەژە حسێنو ڕەسول ئەحمد گەلاڵی) کە دانیشتوی ڕەژێکەریان

بوون زۆر مەردانە سەنگەرەکانیان جێ نەهێشتبوو ئەگەرچی هەموو دەقیقەیەك مردن چاوەڕوانیان بوو بە جۆرێك لەو شوێنە دەرباز بووین‌و خۆمان ئاودیووکرد بەدەردەسەری لەبەرئەوەی شوێنەکە ڕووبەڕووی دەشتی هەریر بوو، ببوە ئامانجی تۆپەکان بەپەلە هەوڵماندا خۆمان بگەیەنینە پەنایەك کە گوللە تۆپ نەیگرێتەوەو ئەوکاتەش تۆپەکان بێ وەستان دەهاوێژران.

هاتنی چەکدارەکانی شیوعی بۆ سپیلك: دوای ئەوەی نامەیان بۆ نوسین کۆمەڵێك چەکداری شیوعی گەیشتنە بەنۆك، ئێمە لەسەر کانیاوی گوند بووین پێیان ڕاگەیاندین کە چەکدارەکانی شیوعی گەیشتنە گوند، بێگومان پێشوازیەکی گەرممان لێ کردن هەرئەوکاتە ئەو تاکە (گیسك)ەی هەمان بوو بۆمان سەربڕین، ئەوشەوە لەلای ئێمە مانەوە گوایا لەسەر ڕاسپاردەی ڕەئیس کمال دەبێ لەلای ئێمە بن ئێمەش وامان دانابوو، بەلاّم کاتێك لەگەڵ حاجی جرجیس کەوتمە دوان ناوبراو ڕای گەیاندو گوتی: لە ڕێگا دەهاتین کێشە بوو لە نێوان حسێن خەبازو ملازم مهدی دیار بوو زۆر بەتوندی لەگەڵ یەکتر دەدوان‌و نێوانیان تێك چوو لەسەر ئەوەی حسێن خەبازو حاجی حسن ئاغا ناڕازی بوون بەوەی بێن بۆلای ئێوە ئەوان دەیان گوت (ئەگەر بڕۆینە لای زرارو عزەت مانای وایە لە ژێر دەسەلاّتی زراردا دەبین‌و ناوبراو فەرمانڕەوامان بێت ئەوەش بۆ ئێمە ناگونجێت)، برادەرم حاجی زیاتر لەسەری ڕۆیشت‌و دەڵێت: (ملازم مەهدی‌و مام ئەلیاس هەوڵێکی زۆریان دا بۆ ئەوەی لە سەر ڕاسپاردەی ڕەئیس کەمال لای ئێوە بین هەر ڕازی نەبوون) کەچی ڕەئیس کمال پێی گوتن (دەڕۆنە لای هێزی مام سلێمان بەگ). بە حاجی برادەرم گوت: (کاکەی ئەزیزم با ئەوە باش بزانن کەلەسەر داوای من بووە ئەوانیان هێناوەتە ئێرە ئەوجا با بە ئارەزووی ئێوە بێت گرنگ نیە لای ئێمە دەبن یان لە هەر شوێنێکی تربن گرنگ ئەوەیە کە ئێوەیان هێناوە بۆ بەرەی ڕووبەڕووبونەوەی دوژمن، ئەوەی لەسەر ئێوە پێویستە ئەوەیە خۆتان بە دیاربخەن‌و جێگای خۆتان قایم بکەن، ئەگەر چی من گەش بین نیم ئەوەی گوتم لە توانای ئەواندا بێت سەرپەرشتی ئێوەیان پێ بکرێت!).

لەوباسە گەڕاین دەستمان کرد بەقسەی ترو سەربردەکانی ڕابردوو هەندێ شتی گرنگ ئەوەی لە داهاتوو لێی بدوێین‌و بخرێتە بەرچاو ئەگەر بەسەلامەتی بگەڕێینەوە، لە قسەکردنماندا بۆم ڕوون بووەوە بەدیاریش کەوت کە ئەوان تێکڕا ناڕازی بوون لە هەڵوێست‌و کرداری هەندێك پیاوی دوور لەڕاستی‌و ئێستا خۆیان کردوە بەدەمڕاست وەك حاجی مەلاو حاجی حسن ئاغاو حسێن خەبازو زرارە شەل. بەپێی توانا هەرچی لەدەستمان هات بۆمان کردن‌و ڕێزێکی زۆرمان گرتن بە هاتنیان خۆشحاڵ بووین بە نیازێکی پاکەوە دەمانویست یارمەتیان بدەین، بەلاّم بەیانی ڕۆژی دوایی پێش نیوەڕۆ نامەیەکی مقدم عزیزم پێ گەیشت نوسی بووی: (برایانی بەڕێز زرارو عزەت، ئەوشوعیە چەکدارانەی لەسەرداواو

خواستی ئێوە هاتبونە سپیلك لەسەر داوای خۆیان بیان نێرن بۆلای ڕەئیس عورەفا ئەسعەد لە دامێنی چیای بەنی هەریر لە پشتی گولەك). دوای خوێندنەوەی نامەی مقدم عزیز پێم ڕاگەیاندن بفەرمون لەسەر خواستی خۆتان بڕۆنە لای ئەسعەد خۆشناو لە دامێنی چیای بەنی هەریر ئەو شوێنە حسێن خەبازو حاجی حسن ئاغا داوایان کردوە، بەو شێوەیە ئەوان ڕۆیشتن، ئێمە پێمان خۆش نەبوو بڕۆن لەبەر ئەوەی دەمانزانی ئەوان ئەوەندە زاناو شارەزا نەبوون و وەك چەکدارەکانی ئێمە شەڕیان نەدیبوو، بەلاَم دیار بوو بەرپرسەکانیان بەڕاستیان نەزانی لەلای ئێمە بن ! ئەو شوێنەی ئێمەی لیَ بووین ببوە ئامانجی تۆپ و فڕۆکەکانی جەنگی، بیَ وەستان ئاگری تۆپ و هێرشی فڕۆکەکان لەسەرمان بوو وەك لەسەرەوە دیارکراوە، ئەوشەوەی عقید کافی لامان بوو، بەیانی زۆر زوو فڕۆکەکان هاتن ئەوەندە نەوی دەسوڕانەوە هەرئەوەندە بوو خۆیان لەدارەکان نەدەداو بەس، ئەو شەوە لەگەلّ عقیدکافی تا درەنگی شەو دانیشتین لە زۆر ڕووەوە قسەوباسمان کرد ئەوەی ڕاستی بێت ئەو پیاوە زۆر وشیارو پیَ گەیشتوو بوو، بەتایبەتی لەڕووی سیاسی و عەسکەریەوە، لەکاتی قسەکردن پێم گۆت: شەوان لەنزیك مالّی حسێن ئاغاوە (قەندیلە)ی پەیوەندی کاردەکات لەگەلّ سەربازگەی دەشتی هەریر بە ئاشکرا دیارە. کافی لەوەلاَمدا گوتی: (دەتوانم بلّێم ئەو پیاوانەی لەگەلّ منن زۆر لێیان بەباوەڕ نیم کە بەپاکی لەگەلّ مندا بن، لەوانەیە زۆربەیان پەیوەندیان بە حکومەتەوە هەبێت !) ئەوەی جێگای نیگەرانیمان بوو ئەوە بوو کەبەیانی بەپەلە عقید کافی گەڕایەوە بۆ دیوی گوندەکانی ئەو دیوو (لێرەمیرو دەربەندۆك و سرێشمە).

خۆڕاگری هێزەکەی ئێمە لە بەنۆك ورەو توانایەکی زۆری دەویست، ئەویش لەبەرئەوەی دوژمن بەهەموو هەولێکیەوە دەیویست ئەوشوێنە ستراتیجیە بەجیَ بهێلّین، بۆیە بە بەردەوامی ببوینە نیشانی تۆپ و فڕۆکەکانی دوژمن، لەگەلّ ئەو هەموو ئاگربارانەشدا دوژمن نەیتوانی وورەی پێشمەرگەکانمان دابەزێنێت و بە هیچ شێوەیەك شوێنی خۆمان جیَ نەهێشت تا ئەو کاتەی هەموو هێزی پێشمەرگەی کوردستان لە ناوچەکە کشایەوە.

هێرشی گشتی سوپاو جاشەکان: کاتێك هێرشی دوژمن بەجاش و سەربازەوە لە هەموو لایەکەوە دەستی پیَ کرد، هێرش هێنەران لەلای گوندی (ئامۆکان) بەسەرکەوتنە سەر بەرزاییەکان، لە ئەنجامی شەڕێکی زۆر دژواردا پێشمەرگەکانی مرادئاغای بیریَ بەناچاری لە ژێرئاگری تۆپ و فڕۆکەکان و هێرشی بەردەوامی سەربازو جاش شوێنەکانیان بەجیَ هێشت، هەر بەهەمان شێوەش پێشمەرگەکانی مستەفا نێروەیی شوێنەکانیان بەجیَ هێشت وکشانەوە بەرزایەکانی لای (بێخمە) سوپاو جاش هاتنە شوێنی ئەوان، لەوێوە ڕووی چەکەکانیان کردە سەنگەرەکانی ئێمەو لە دەشتی هەریریشەوە لولەی تۆپەکان لە ئێمە کرا لەبەر تۆزی بۆمباو گوللە تۆپ کەس کەسی نەدەدی، دوای گەردەلولەکە دیاربوو

لە بەنی هەریریش شەڕێکی دژوار بوو لە دەوربەری نیوەڕۆ پێشمەرگەکانی ئەوێش لـە سـەنگەرەکانیان هەستانو ئاوای دیوی ئالانەو خلیفانیان کردن، ئەوجا لەگشت لایەکەوە ڕوو لە ئێمـەو ئەحمـەد سـعید سپینداری کرا، ئەوان لەخوار ئێمە بوون بـەڕادیۆ گوێبیسـتی لاسـلکی سـەربازگەی ئامۆکـان بـووین دەیگوت: (هەموو هێزی یاخی بوەکان لـە شـوێنەکانیان کشـاونەتەوەو شـوێنەکانیان جـێ هێشـتوەو چوونەتە بەرزایەکانی سەرچیا، تەنیا شەڕکەرەکانی سلێمان بەگی دەرگەڵەیی خائین لە شوێنی خۆیـان پێیان چەقاندوە، ئەوەندەی بۆتان دەکرێت بە تۆپو فڕۆکە لێیان بدەن)، بەکشانەوەی هێزی پێشـمەرگە هەموو زەبرو گرانایی کەوتە سەر ئێمە بە ڕاستی زۆر شپرزەیان کردین لەگەڵ ئەوەشدا جێگای خۆمـان بەجێ نەهێشت، لە دوای نیوەڕۆ ئەحمد سعیدیش ناچارکرا بکشـێتەوەو برینـدارەکانی دەربـاز بکـاتو ئێمەش هاوکاری بووین تا دەرباز بوون، لە دوای دەرچونی ئەوان چەند جارێك هەوڵیان دا لێمـان نزیـك بکەونەوە، بەلاّم هەموو هێرشەکانمان بەرپەرچ دەدایـەوەو بـەرەو دواوە دەگەڕانـەوە بـۆ بنـاری سـپیلك، هەرجارەی دەگەڕانەوە دواوە ئاگری تۆپو هێرشی فڕۆکەکان زیاتر دەبوو لەسەرمان تا درەنگـی ئێـوارە لەژێر ئەو زەبرو زەنگەدا بووین لە دوای کاتژمێر پێنجی ئێوارە ئەوجا ڕاسپاردەی مقـدم عزیـزو سـعید میرخان بارزانی، زۆر بە شێواوی خۆی گەیاندە لامانو نامەی مقدم عزیـزی هێنـابوو کـە بکشـێینەوە گوندی (لێرە میری)، ئێمەش لەسەر داوای مقدم عزیز لەدوای کاتژمێر پێنجـی ئێـوارە دەسـتمان بـە کشـانەوە کـرد، لـە ئـەنجامی هێرشـی بـەردەوامی فڕۆکـەکان ئـاگر بـەربووە پـوشو دارسـتانی ناوچەکە،دوکەڵی ئاگر قەدپاڵی چیایەکانی تاریك کردبوو، بە شێوەیەکی ڕێك وپێـك پێشـمەرگەکانمان لە شوێنەکانیان هەستانو بەرەو بەرزاییەکان سەرکەوتن،لە ژێرئاگری چوار فڕۆکـەی جـەنگی کـە زۆر بەچڕی لێیان دەداینو تۆپەکانی دەشتی هەریریش بێ وەستان تۆپبارانیـان دەکـردین، لـەوکاتو سـاتە ناهەموارەی لەناو دوکەڵ ڕۆیشتندا بووین لە دوورەوە دیار بوو یەکێك بەپەلە بەرەو ڕووی ئێمە دەهـات کاتێك نزیك کەوتەوە دیار بوو(سەعیدی ڕەزاق)یە پێیـەوە دیـاربوو کـە زۆر پەشـۆکاو بـوو، یەکسـەر گوتی: (خدر حسێن برینـدارەو دەمانەوێ بیبەین بۆ خەلانو لەهاوڕێیانمان دابڕاوین، بەڵکو هاوکاریمـان بکەن تا بەسەری دەخەینە سەرگەروەکە لەوێ بەولاوە خۆمان دەیگەیـنینە لێرەمیر)، یەکسـەر ئەوانـەی لەگەڵم بوون ڕۆیشتن کاتێك گەیشتنە لای خدر، دیتمان عومەری عـەولاّی سـێمانی لـەلابوو، سـەیری خدرم کرد ئەگەرچی هیلاکیش بوو بەلاّم وورەی بەرز بوو دەیگوت: (هەڵم مەگرن خۆم بدەنە بـن شـانم وردە وردە خۆم دەتوانم بڕۆم)، پێم گوت: (ئێمە یەك لەشکر پێشمەرگەین چۆن دەبێ تۆ بـەو برینداریـە بەخۆت بڕۆی عەیب نیە؟) لەوێیەوە هاوکاریمان کردن تا بەسەرمان خستە سـەر گەروەکـە، لـە ڕێگـا سعید رزاق بۆی گێڕامەوە کە چۆن گوللە تۆپ بـەناو سـەنگەرەکەیان کـەوتبوو گـوتی: (هـەموومان

لەناو یەك سەنگەردا بووین گوللە تۆپێك بە ناومان کەوت حەوت پێشمەرگەمان برینداربوونو حاجی جرجیسو هەمزەش شەهید بوون، لاشەکانیان لەوێ بەجێ ماون)، حاجی جرجیس خۆشەویسترین هاوڕێم بوو، دیاربوو بریندارەکانی تر برینەکەیان سوك بووە، بە خۆیان ڕۆیشتبون، (خدر)مان بەسەر گەروەکە خست لەوێ منو دووسێ چەکدار گەڕاینەوە بە دوای ئەو چەکدارانەی لەگەڵ عزەت مابوون لەسەرکانیاوەکەی دیوی لای کەلەکین چاوەڕوانمان دەکردن، بەردێکی زۆر گەورە لە پشتی کانیاوەکە بوو دیتمان لە بن بەردەگەورەکە مریشکێك بە جوجەڵەوە بەسترابووەوە کاتێك ئاگری لێ نزیك کەوتەوە زۆری نەمابوو بیان گاتێ مریشکەکە خۆی ڕاتەکاند بەسەربەردە گەورەکە بکەوێت نەیدەتوانی لەبەرئەوبەنەی پێیەوە بەسترابووەوە بەنەکەش کورت بوو، بەپەلە چووم بەنەکەم پساندو مریشکەکە بەڕەلاّ بوو لەگەڵ بەرەلاّ بوونی بەسەربەردەکە کەوت جوجەڵەکانیشی بەدوادا سەرکەوتن، بەوردی سەیرم کردن ڕۆیشتنە شوێنێك لەناوەڕاستی بەردەکە دوور لە ئاگر، لەوکاتەش برادەرەکانمان گەیشتنە لامان دنیا تاریك داهاتبوو بەرەو (لێڕەمیر) کەوتینە ڕێ، بە درەنگەوە گەیشتینە گوند هەر زوو پرسیم (خدر) لە کوێیە؟ گوتیان بەڕێ کرا بۆ گوندی خەلان، بە ئێمەشیان گوت بڕۆنە گوندی (کانی کۆڕك) عقید (کافیو مقدم عزیز) لەوێ چاوەڕوانی ئێوە دەکەن. لە دوای پشوویەك سەرەو ژێر ڕۆیشتینە خوارەوە بەرەو (کانی کۆرك) بەو شەوە تاریکە ئەو لەشکرە کەوتبوە ڕێ کاتێك لە گوند نزیك کەوتینەوە دیمان کۆمەڵ کۆمەڵ چەکدارەکانی (حاجی بێرۆخی) ئاگریان کردبۆوە لە دەوری دانیشتبون، بەو شێوەیە چەکدارەکانی ئێمە لە شوێنێك وەستان کە چووینە لای عقید (کافیو مقدم عزیز) دیار بوو (حاجی بێرۆخیو مستەفا نێروەییو مرادئاغا)و چەندی تریش لەوێ بوون، لە دوای گەیشتنی منو عزەتو خدری عولا بەگ ئەوانەی پێویست بوون بانگ کران، بەپرسەکانی پێشمەرگە گشتیان ئامادە بوون لەسەرەتادا (عقید کافی) دواوگوتی: (ئەوەی جێگای پەرۆشیو نیگەرانیە ئێوە ئەوها بەئاسانی شوێنەکانتان بەجێ هێشت، خۆ هەمووتان دەزانن شوێنی پێشمەرگەکانی مام سلێمان بەگ لە هی هەمووتان سەختترو مەترسیدارتر بوو، کەچی هەرئەوان بەتەنیا مابونەوە، لە هەموو لایەکیش لێیان دەدرا تا ڕاسپێردراومان نەنارد لە شوێنی خۆیان نەجولاّنو سەنگەرەکەی خۆیان جێ نەهێشت، کە ئێوە شوێنەکانتان جێ هێشت دوژمن رووی لەوان کرد، ئەگەر پێمان نەگوتبان بکشێنەوە ئێستاش هەرلەوێ دەبوون، بەلامەوە زۆر سەیرە لە کاتێکدا پێشمەرگەکانی دەوروبەری سرێشمەو خلیفان هەموویان لە شوێنەکانی خۆیاننو ئاگادارنین کە ئێوە ڕێگاتان بۆ دوژمن چۆل کردوەو ژیانی ئەوانیشتان خستۆتە مەترسی، وەك بلّێی ئێوە گوێ ڕایەڵی فەرمانەکان نین!) عقید کافی زۆر بەتوندی دابەزیە سەر فەرماندەکانو وای نیشاندا کەوا فەرمانەکان بەپێی پێویست جێ بە جێ ناکرێن، دەبێ بزانین هۆی

چیە؟ لە قسەکانی (کافی)دا وا دیاربوو کە ناکۆکی هەبێت لە نێوان ئەوو (عزیز) وا پێ دەچوو هۆیەکەشی هەرئەوە بوبێت کە ئەوها بە ئاسانی (سپیلك) بەردراو کشاینەوە، لەبەرئەوە (کافی) ئەوەندە پەست ببوو فەرمانی دا کە دەبێ هەر ئێستا بگەڕێنەوە سەر بەرزایەکانی زنجیرە چیای (بێخمە) تا (سرێشمە). عزەت دواو گوتی: (ئەوەی جێگای نیگەرانیە بە جێ هێشتنی سپیلك بوو بەو شێوەیە بەڕاستی کارێکی ناتەرزو شەرمەزاری بوو بەو شێوەیە ڕێگا بدرێت بە دوژمن ئەگەر(سپیلك)یشمان بەجێ هێشت نابوایە بەرزایەکانی سەرچیا بەجێ بهێڵین). منیش لە قسەکانم گوتم: (ئەوەی دیارە هەست بەساردیەك دەکرێت هەرئەو ساردیەش بووە هۆی ئەو پەشێوی‌و ناڕێکیە ئەوەش سەرکردەکان بەرپرسیارن نەك ئەو پێشمەرگانەی لەژێر فەرمانی ئەواندانە، گومانی تێدانیە شکانی ئەو لەشکرە بەم شێوەیە دەنگێکی ناسازی دەبێت‌و ئەنجامیشی مەترسیدارە). ئینجا (حاجی بێرۆخی) گوتی: (بفەرموو کاك کافی ئەوەی پێویستە با بیکەین تا زووەو خەڵك بڵاوەی نەکردووە، ئەگەر ئەو چەکدارانە بڵاوە بکەن کۆکردنەوەیان بۆ جارێکی تر زەحمەتە، دەبێ ئەوەش بزانین مەلامستەفا بەوشکستە لێمان زویر دەبێت). دیسان (کافی) داوای کرد بەپەلە بگەڕێنەوە شوێنەکانتان بۆ سەر زنجیرە بەرزایەکانی سەرچیا، ئەگەر هەر نەبێت بتوانین (گەلی علی بەگ) بپارێزین‌و لەدەستی نەدەین، خۆئەگەر بتوانین ڕێگا لە سوپا بگرین‌و چەند ڕۆژی تر نەگاتە خلیفان ئەوە زۆر باشە) عقیدکافی هەر لە بێخمەوە تا سرێشمە هەریەکەی شوێنی بۆ دیارکردین‌و پێی ڕاگەیاندین نابێ کەس بێ پرس شوێنی خۆی جێ بهێڵێ ، بەپێی ڕاسپاردە هەرئەوکاتە دەستمان بەگەڕانەوە کردو هەریەکەمان بەرەو ئەو شوێنە دەچووین کە بۆمان دیارکرابوو لەسەر ئەو بەرزاییەی بەسەر هەردوو دیودا دەیڕوانی، (حاجی بێرۆخی‌و مستەفا نێرەویی) داندرابوون بۆسەر بەرزاییەکانی بێخمە، ئێمەش بۆ پشتی (کەلەکین)و(مراد ئاغا)ش لە ئێمە بەولاوە لە پشتی (خلیفان) داندرا، ئەو لەشکرە دابەشی سەرئەو زنجیرە چیایە کرا لەوسەر بۆ ئەو سەر.

لەبەر ڕۆشنایی ئەو بڕیارە لە (کانی کورك) بەرێ کەوتین لەوێوە بە هەورازێکی سەخت سەرکەوتین، شەو درەنگ بوو بەناو بێستانێکدا ڕۆیشتین، بەڵام لە تینوەتیان تەواو هیلاك ببووین، بەو شەوە تاریکە بەناو بیستان کەوتن هەندێ تەرۆزی‌و کاڕکە گندۆرەیان بەدەست کەوتن، لەوێ ماوەیەك حەساینەوە، ئینجا ڕۆیشتین بۆ سەر گەروەکەو چووینە ئەو شوێنەی بۆمان دیارکرابوو، کاتێك سەیرمان کرد کۆمەڵە ماڵێك لەگەڵ ماڵی (حسێن ئاغا) لە دیوی لای (خەلانێ بیاوێ) لەبن کێلە شاخێك خۆیان پەنا دابوو لە ترسی تۆپ‌و فڕۆکە ئەوان وایان دەزانی ئێمە ڕۆیشتوین‌و ناگەڕێینەوە کەچی دیتیان ئێمە لەسەر گەروەکەین. پێش دەرکەوتنی ئاسۆی بەیانی من لەنزیك نۆبەتدار

دانیشتبووم هەرئەوەندەم زانی نۆبەتداری پێشەوە (فتاح فقیّ حسن) گوتی: (کورە تۆ کێی؟) هەر لەگەڵ دەنگدانی نۆبەتدار من گەیشتمە لای، دوو پیاوی بەچەکمان دیت هەر زوو پێمان گوتن: (دەستتان هەڵبڕن ئەگینا کوژران؟) زوو دەستیان بەرزکردنەوەو گوتیان ئێمە پیاوی (حسێن ئاغا)ین . دوایی چەکەکانمان لیّ وەرگرتن، بەدیارکەوت کەوا پاش ئەوەی ئێمە ڕۆیشتینە (کانی کۆرکیّ) حسێن ئاغا ئەو دوو پیاوەی ناردبونە لای ئامیر لیواو ئاگاداری کردبوون کە پێشمەرگە لەویّ ڕۆیشتوونو ئەویّ چۆڵ کراوە، نەیانزانی بوو ئێمە گەڕاوینەتەوە، لێم پرسین (بۆچی چونەتە خلیفان؟) یەکێکیان هەر زوو گوتی: (کاغەزی حسێن ئاغا)مان بۆ ئامیرلیوا برد، دیسان پرسیم: (کاغەزەکەتان لەویّ دابەکیّ ؟) گوتیان: (دامانە دەستی ئامیرلیوا خۆی). پرسیم: (کاغەزی ئامیرت بۆ حسێن ئاغا هێناوەتەوە؟) گوتیان: (نەخێر ئەوان چاوەڕێن حسێن ئاغا بە خۆی بڕواتە لای ئامیرلیوا بەو نیازەی بڕواتە ئالانە، عومەرئاغای برای لەوێیە بیهێنێتەوە). لەدوای ئەوەی بۆمان دەرکەوت پیاوی (حسێن ئاغا)ن بەڕێم کردن بۆ لای خۆی، ناوبراو گوتبوی: (ڕاستە پیاوی منن) ئەوکاتە تفەنگەکانیان دابونەوە دەستی (حسێن ئاغا).

ئەوەی شایانی باسە هەرئەو بەیانییەی گەڕاینەوە سەربەرزایەکان سەیرمان کرد هێشتا هێزەکانی دوژمن بەسەرنەکەوتبونە سپیلك، لەگەڵ هەڵاتنی خۆر تانکەکان خەریك بوون لە پێچەکان بەسەردەکەوتن، بەڵام زۆر بەترس دەڕۆیشتن، نزیك کاتژمێر یازدە ئەوجا بەسەرکەوتنە سەربەرزاییەکەی نزیك قەبری (خدرئاغا) کە دیتیان کەسیان لە پێش نەماوە دەستیان کرد بەتەقەو سەربازەکانیش سەرکەوتن، لە دواییدا ڕوویانکردە ئەو شوێنەی ئێمەی لیّ بووین گردی (بەنۆك)، بەڵام پێش ئەوەی بەرەو گردەکە بڕۆن ئەو گردە کەوتە بەرهێرشی فڕۆکەو تۆپ بارانێکی سەخت، تا تەواو دڵنیا بوون لەوەی کە کەس نەماوە ئەو کاتە تانکەکان بەرەو گردەکە کەوتنە ڕیّو جاشو سەربازیش زۆر بەترسەوەو بەپارێز بەرەو ئەو سەنگەرانەی ئێمەی تێدا بووین سەردەکەوتن، وایان دەزانی ئێمە هەرلەوێینو نەڕۆیشتیوین، ئێمە ڕۆژی پێشوو ئێوارەیەکی زۆر درەنگ ئەوێمان جیّ هێشتبوو، بێگومان ئەوچەند ڕۆژەی لەویّ بووین چەند جارێك هێرشی ئەوانمان بەرەو دواوە گێڕابووەوەو بەشکاوی سەرەوژێر ڕاو دەندرانو ترسێکی باشمان دابونیّ، هەر لەبەرئەوەش ئەوەندە بەترس بۆگردی (بەنۆك) دەڕۆیشتن، لەوکاتەی خەریك بوون بەسەرگردی بەنۆك بکەون ناردم بە دوای (حسێن ئاغا) زۆری پیّ نەچوو ناوبراو هات بینی سوپاو جاش وا بەرەو (کەلەکین) دەڕۆن، (حسێن ئاغا) گوتی: (گەڕانەوەی ئێوە بۆ ئێرە هەموو کارەکانی منی تێکدا، ئەگەر ئێوە نەگەڕابانەوە ئێرە گوندی (کەلەکین)یش ئەمڕۆ نەدەسوتێندرا). پێم گوت: (حسێن ئاغا چەند چەکدارت لایە با بێن لەگەڵ ئێمە هەرئێستا دەڕۆینو

ناهێڵین بگەنە گوندو دەیانگێڕینەوە). ئەو پیاوانەی لەگەڵی بوون گوتیان: (ئەوەیە هەڵوێستی ڕاست دەبا بچین شەڕێکی مەردانەیان لەگەڵ بکەین)، دیاربوو (حسێن ئاغا) قسەی ئەوانی پەسەند نەکرد، واپێ دەچوو پەیوەندی پێوە کردبن، ناوبراو لەوێ وەستا تا سوپاو جاش گەیشتنە ناو(کەلەکین)و سوتاندیان خۆی‌و پیاوەکانی باش سەیریان دەکرد کە چۆن کەلەکین دەسوتێندرا، ئەوجا بە دڵتەنگی گەڕانەوە ئەو شوێنەی ماڵەکانیان لێ بوون.

ئێوارەی هەمان ڕۆژ (خدری عولاّ بەگ) لەگەڵ چەند پێشمەرگەیەکی تر دابەزیبونە ناو ئەو ماڵانەی کە لەترسی تۆپ‌و فڕۆکە خۆیان پەنا دابووە بن کێلە شاخەکان لە دیوی (خەلانی بیاوێ) بێگومان ماڵەکان ناسراویان لەگەڵدا بوون، کاتێ زانیبویان ئێمەین لە پشتی ماڵەکانی ئەوانین (ش.م.د) یەکێك بوو لە باوەڕ پێکراوەکانی ئاغاکان بە نەهێنی هاتە لام‌وگوتی: (بەڕاست نازانم ئێوە لێرە بن با بارزانیەکان بنێرنە شوێنی ئێوە لەبەر ئەوەی نیازی سورچیەکان باش نیە، دوور نیە ڕێگا خۆشکەرو هاوکار بن بۆ یارمەتیدانی هێزەکانی حکومەت بۆ لێدانی پێشمەرگە، لەبەرئەوە پێم خۆش نیە ئێوە بکەونە بەرلێدانی ئەوان، بۆیە ئێوە لێرە بڕۆن بۆ شوێنێکی ترو زۆریش ئاگادارو وریای خۆتان بن!) دیاربوو ئەو پیاوە هەستی بەمەترسی دەکرد بۆیە نەیدەویست ئێمە لەوێ بین. دوابەدوای ئەو قسانەی ئەو پیاوە دڵسۆزو پاکە،(خدر)ئەوکات چووبوە ناوماڵەکان‌و چاویکەوتبوو بە کوڕی پورم (حمد مستەفا) ناوبراویش ڕای سپاردبوو کە بە زرار بڵێ لێرە بڕۆن‌و دوور بکەونەوە لەوشوێنەی ئێستای لێن لەبەر ئەوەی سورچیەکان نیازیان باش نیە بەرامبەر ئەو هێزە. لەگەڵ گەیشتنی ئەو دەنگ‌وباسە بەپەلە دوو پێشمەرگەم بەرێ کردن (حسن حاجی حمدامین‌و مینەی عولاّ قوتوی)ماویلی بۆ لای (حاجی بیرۆخی‌و مستەفا نێرەیی) ئاگادارم کردن کەوا ئەو دەنگ‌وباسە هەیە لەسەر سورچیەکان‌و هەڵوێستی چەوتیان. هەروەها دوو پێشمەرگەشم (خدرو تاهیری حەمەدی) ناردنە لای (مرادئاغای بیرێ) بۆ ئەوەی ئەوانیش ئاگاداری ئەو نیازە خراپەی سورچیەکان بن، وە نامەیەکیشم بۆ (مقدم عزیز) بەرێ کردو ئەو دەنگ‌و باسەم تێدا نوسیبوو، هەرئەوشەوەی گەڕاینەوە سەرگەروەکە بەیانی (عزەت) زوو ڕۆیشتە لای عقید(کافی) لەوێ خۆی لەبیرچوبوو نەیدەزانی پێشمەرگەی لەگەڵدایە یان نا!! ئەو کێشەو مشتومڕە بوو هەرنەشی زانیبوو (عقید کافی) پێی گوتبوو: (دەنگ‌و باسێکی ئەوها هەیە دیارە سورچیەکان خەریکن لەگەڵ حکومەت لە دژی پێشمەرگە ڕێك بکەون بۆ لێدانمان). ئەوکاتە عزەت گەڕایەوە لامان‌و زور بەتوندی لەگەڵی کەتمە دوان‌و پێم گوت: (لەمەودوا خۆت کارەکانی پێشمەرگەکان بڕۆینەو سەرپەرشتیان بکە، چونکە من چیتر خۆم لە هیچ ناگەینم منیش یەکێکم لەو پێشمەرگانە زیاترنا)، هەرئەوەندەم زانی (عزەت) بەناڕەزامەندی هاتە وەلاّم و

گوتی: (زۆر لە مێژە ئاگادارم نیازت چیەو خەریکی چی!؟) ئەگەر ڕێگایان دابای هەرلە ڕواندز بە نیازبووی بڕۆی‌و جێمان بێڵی، بۆ ئەوەی حکومەت من‌و باوکم بەند بکات، بەلاّم خێرومەند ڕێگایان نەدای بەو کارە چەوتە هەستی!) لە وەلاّمدا گوتم: (ئازیز ئەو خێرومەندانەی بونەتە جێگای باوەڕت خوا لێك‌و نەستێنێ تا بەئاوات دەگەن بەڕاستی خێرومەندن! ئەو خێرومەندانەی بەتۆیان گۆتیە ڕێگامان نەداوە ئەوەندە پیاو نەبوینە ڕێگا لە من بگرن، ئەو پیاوەش نین لە ڕووی من بوەستن، تەنها تۆیان هانداوە با بەکەیفی تۆ بێت). بێگومان ئەو قسانەی (عەزەت) هانیدام بەرەو بیرکردنەوەیەکی ووردو لەسەرخۆ هەنگاو باوێم، لە پێش هەموو شتێك وشیاری‌و خۆ دوورگرتن لە کاروباری بەرپرسی‌و پلەو پایە، قسەکانی (عزەت)م بەم شێوەیە بۆ ڕوون بووەوە کە داوێکی ترسناك بۆمن داندراوە، بەلاّم نازانم سەری داوەکە بەدەست کێیەو ڕاوچیەکەش چی دەوێ! هەر لەدوای قسەکانی ناوبراو یەکسەر ئامۆژگاریەکانی(حاجی جرجیس)م هاتنەوە یاد کەلە گوندی (ئاکۆیان) پێی ڕاگەیاندم‌و گوتی: (زۆر وشیاری خۆت بە چونکە هەلۆیستی نەیاران بەرامبەر بەتۆ ناپاکەو پەسند نیە، مەترسیان لە چالاکی‌و زیرەکی تۆ هەیەو دەشزانن بەشی زۆری ئەو خەڵکە تۆیان خۆش دەوێ‌و لەگەڵ تۆدان).

بۆ جاری دووەم (ش . م . د) بە نهێنی هاتەوە لام‌و پێی گوتم کە لەگەڵ (حسێن ئاغا) چۆتە (خلیفان) بۆلای ئامیر لیواو دەڵێت: (ئاغا هەوڵی ئەوە دەدا بڕواتە ئالأنە بۆلای عومەری برای بەڵکو بتوانێ ڕازی بکات بگەڕێتەوەو واز لە یاخی بووەکان بێنێ)، بەلاّم ئامیر لیوا پێی گوتبوو: (کارت بە عومەر ئاغا نەبێت، ئەو کاری خۆی باش دەزانێ!) ئەو ڕووداوو دەنگ‌و باسانەی لە سەرەوە نوسراون دەربارەی (حسێن ئاغا)و پیاوەکانی‌و ئەوانەی گرتنمان‌و ئاگادارکردنەوەی هاوسەنگەرەکانمان لە نیازی سورچیەکان‌و چونی (حسێن ئاغا) بۆ لای ئامیر لیوا (خدری عولاّ بەگ)ی بە (عەزەت)ی ڕاگەیاندبوو بۆئەوەی بەڵکو (عقیدکافی‌و مقدم عزیز) ئاگادار بکەنەوە، بەلاّم (عزەت) گوتبوی: (عومەر ئاغا) پارتیەو بەرپرسی ناوچەی حریرە چۆن دەگەڕێتەوە باوەشی حکومەت؟)، (خدر)یش پێی گوتبوو: (کاك عزەت ئێمە ئەو زانیاریانەمان لە سەرچاوەیەکی باوەڕپێکراوەوە بۆ هاتووەو لەسەرمان پێویستە ئاگادارتان بکەینەوە، جا خودا بکات وابێت‌و کاری خراپ ڕوو نەدا).

چۆڵ کردن‌و کشانەوەی هێزی پێشمەرگە لە سپیلك

لە ڕێکەوتی (1963/8/15) ئاڵۆزی پەیدا بوو واهەست دەکرا کەوا(گەلی) کەوتۆتە دەست حکومەت، هەرئەوەندە زاندرا شەوی(8/16) پێشمەرگەکان بە گشتی لە بەرزاییەکانی سەرچیا دابەزینە خوار بۆسەر پردی (خەلانێ بیاوێ) ئەوەی بەلامەوە سەیر بوو کەس بە کەس ڕانەدەگەیشت! ئەو هەموو لەشکرە کەس گوێڕایەڵی فەرمان نەبوو! هەمووی کەوتبونە ڕێ بە کڕو بێدەنگی واتدەزانی

کەس لە ڕێگادا نیە! پێش دەرکەوتنی ئاسۆی بەیانی لە پردی (خەلان) پەڕینەوەو دەربازی بەری ئەوبەر بووین، لە پشتی گوند کەمێك خەوتینو لەگەڵ گزنگی هەتاو بەرەو بەرزایەکانی (پیری خەل) کەوتینەڕێ، هەورازی پیری خەڵان کەوتە پێشو پێیدا سەرکەوتین بۆ سەر بەنی (بالەکیان) لەوێوە بەباشی دەبیندرا ئەو هەموو لەشکرە چۆن دەستە دەستە بە دوای یەکدا بەسەردەکەوتنە سەرەوە، وات دەزانی کەس لە ڕێگادا نیە ئەوەندە بەبێ دەنگی دەڕۆیشتن، چونکە بە ملکەچیو شکاوی دەگەڕانەوە، ڕۆژێکی زۆرگران بوو بە شێکی ئەو بارگرانیەش لەسەرشانی من بوو، لەگەڵ ئەو بارە نالەبارەشدا کە بەسەرمان هاتبوو من بیرکردنەوەم هێشتا لەسەر قسەکانی (عزەت) بوو چونکە هەڵوێستی ناوبراو هەرئەوەندە نەبوو ئەوەی دەری بڕی هێشتا زۆری تری بە دواوە مابوو.

کەندو دۆڵی (پیری خەل)مان بە جێ هێشت، تا سەرکەوتین زۆر هیلاك بووینو ئەو کەندو هەورازە زۆر تینوی کردینو پەکمان کەتبوو، پێیان گوتبوین پێش بەسەر بکەون ئاوێك هەیە زۆرمان هەوڵداو بە دوایدا گەڕاین نەمان دۆزیەوە لەبەر ئەوەی شارەزا نەبووین، ئەگەرچی زۆریش لە ناو لێڕەواری قەدپاڵی چیا بە دوای ئاوەکەدا گەڕاینو نەمان دۆزیەوەو تینوێتیش شپرەزەتری کردین، بەلاَم بەناچاری بەپەلە کەوتینەوە ڕێو بەرەو گوندی (هاودیان) شۆڕ بوینەوە بۆئەوەی زوو بگەینە ئاو، لەودیویش بەناو کەندو دۆڵەکاندا پێچاوپێچ سەرەو ژێر دابەزینە خوار. ڕۆژی (8/17) گەیشتینە (هاودیان) لەوێ پشوێکی درێژمان کێشاو تا نزیك ڕۆژئاوا لەوێ ماینەوە، لە(هاودیان) چاومان کەوت بە(کەکۆ شێروانیو فرنسۆ هریری) ئەوەی جێگای خۆشحاڵیمان بوو (فرنسۆ) یارمەتیەکی باشی داین بە دابین کردنی خواردنی نیوەڕۆ بۆ لەشکر، ناوبراو ئەوکاتە لەگەڵ چەکدارەکانی (کەکۆ)دا بوو، ئەو ڕۆژەمان لەناو باخچەکانی (هاودیان) بەسەربردو تێر حەساینەوە، ئێوارە بەدرەنگەوە لە(هاودیان) دەرکەوتینو ڕۆیشتینە سەر ڕووبار لە ڕاستی گوندی (دێلزیان) پەڕینەوەو لەوێش بەو شەوە بەرەو ڕوناکایی شارۆچکەی (دیانا) هەنگاومان دەنا، بەناو سەنگەرەکانی سوپادا تێپەرین، ئەگەرچی پێشمەرگەکان زۆریش بوون، بەلاَم زۆر بەڕێکیو بێدەنگی دەڕۆیشتن، شەوێکی زۆر بێ هەست بوو، کاتێك گەیشتینە سەروچاوەی ئاوی (دیانا) بەسەر ئاوی جۆگەلەی پشتی (دیانا)دا تێپەڕین، پێشەنگی لەشکر ئێمە بووین، کە گەیشتینە ناو گۆڕستانی نێوان (دیاناو گوان) لە سەنگەرەکانی دەوروبەری دیانا هەستیان بە شتێك کردو کردیان بەتەقە لەسەرتادا چەند گوللەیەکی ڕوناك کەرەوەیان هاویشتنو ئەو ناوەیان کردە ڕۆژ هەر ئەوەندەمان بۆکرا هەرکەسەی لە شوێنی خۆمان درێژ بووین تا ماوەیەكو دوای ڕۆیشتین، هەستمان دەکرد لەناو گوندی (گوان) خەڵك ئاڵۆز ببون بەو تەقەیەی سوپا کردبووی چونکە خەڵکەکە زانیبویان ئێمە (سپیلك)مان جێ هێشتوە، لە دوایدا زانیان ئێمەینو تێپەڕ دەبین ئەوجا

هاتنه پێشوازیمان، کەمێك لەناو گوند ماینەوە تا لەشکر تەواو تێپەڕی ئەوجا ئێمەش لە گوند دەرکەوتین بەرەو (جندیان‌و خلکان) ڕۆیشتین. (عزەت) لە کەندە(کەورین) لایدابووە لای سەپانەکان لەوێ پاڵی دابوەوە،منیش ڕۆیشتمە سەر پردی (خلکان) کە بنکەی چەکدارەکانی (وەهاب ئاغا)ی لێ بوو کە ئەوکات بەرگری میللی بوو، بەو نیازەی بەڵکو شتێك پەیدا بکەین بۆ چێشت، پێش ئاسۆی بەیانی زۆربەمان گەیشتینە سەر پردی (خلکان) بێگومان پێشمەرگەکان تەواو هیلاك ببون پێم گوتن: (لێرە بحەسێنەوە تا ئەوانی تریش دەگەنە جێ، من دەچم بەڵکو خواردنێکتان بۆ پەیدا بکەم)، چووم بۆلای (وەهاب ئاغا)و پرسیارم کرد، گوتیان وا لەناو ئەشکەوتی سەرپردێیە، کە چووم بینیم ناوبراو تازە لە خەو هەستاوە،بە چاوی بەخەوەوە گوتی: (ئەوەچی بوو بۆچی ئەوها بە ئاسانی سپیلکتان بەجێ هێشت؟) گوتم : (کاك وەهاب سەلامەت بیت، ئێمە لە ژێر زەبری تۆپ‌و هێرشی فرۆکەکان کشاینەوە، بەلاّم سەیر ئەوەیە ئەو هەموو لەشکرەی کە لێرە بوو ئەوان بۆ هەلاّتوون هەریەکەی بۆلایەك پەرت‌و بلاّوبوونەوە!؟ دەربارەی سپیلك جێ هێشتن دەتوانی لە عقید کافی‌و مقدم عزیز بپرسی با ئەوان وەلاّمت بدەنەوە). وەهاب ئاغا گوتی: (باسی هەلاّتنی لەشکری ئێرە مەکە، هەر ئێوە لە سپیلك بەرێ کەوتن لێرە کەس بەکەس ڕانەدەگەیشت، هەرکەسەو لە بابی خۆی کەوی‌و زوو بڕوات بە ماوەیەکی زۆر کورت ئێرە چۆل کراو ئێمەیان بەجێ هێشت، تەنها من ماوم منیش دووسێ خزمۆکەم لاماون ئەوانیش بەنیازن بکشێنەوە بەرسرین). پێم گوت: (کاکە ئێمە برسین نانمان دەوێ ئەگەر نیە پێویستە بۆمان بکرێت چارنیە ئێمە زۆرین لێرەش دەمێنین تا کاغەزی مقدم عزیزمان بۆ دێت). وەهاب ئاغا گوتی: (زرارە ئەفەندی بدۆزنەوە ئەو بەرپرسی ئازوقەو فرنیە). خۆم ڕۆیشتم بۆلای فرنیەکە لە پشتی (بێشوك) لە ناو دۆلاّیەکدا بوو، کە گەیشتمە ئەوێ سەیرم کرد دوو سێ پێشمەرگەی لێ بوون ئەویش خەریکی پێچانەوەی کەل‌و پەلەکانیان بوون بە نیازبوون باربکەن‌و بڕۆن، هێزەکانی پێشوو لەوێ بوون هیچیان نەمابوون، بە تایبەتی چەکدارەکانی هۆزەکان بەلاّم مامۆستا (زرار حاجی) بەرپرسی ئازووقە لەوێ مابوو، لەگەڵ ناوبراو بەیەك گەیشتین‌و سەیرم کرد مامۆستا ئالۆز نەبوو وەك ئەوانەی لە ئەشکەوت دیمانن، لەگەڵ ئەو جوامێرە کەوتمە قسەکردن‌و داوام لێکرد نانمان بۆ بکەن بۆ پێشمەرگەکان، دیاربوو نانیان زۆر هەبوو ئەویش لەبەر ئەوە بوو خەڵکێکی زۆر ڕۆیشتبوون‌و ئەوانیش بە نیاز بوون بڕۆن، نانەکە مابووەوەو دەیانویست لەگەڵ خۆیان بیبەن بۆ(بەرسرین)، بەلاّم مامۆستا زرار ئەو نانەی هەمووداا بە ئێمەو دوو گیسکیش لەوێ مابوون ئەوانیشی پێدایین‌و منیش ناردم چەند پێشمەرگەیەك هاتن ئەو نانانەی کە هەبوون‌و لەگەڵ دوو گیسکەکە بەڕێم کردنە سەروچاوەی ئاوی (جندیان) بۆ ئەوی لەوێ خواردنی نیوەڕۆمان بۆ ئامادە بکرێت، لەدوایدا لەگەڵ (مامۆستا

زرارحاجی) دوو بەدوو کەوتینە دوانو باسی ئەو شکەستەمان کردکە چۆن پێشمەرگەکان پەرتو بلاّوەیان لێکرد، بەتایبەتی باسی ئەو هەلاّت هەلاّتەی (سپیلكو ڕواندز)مان کرد کە چۆن ئەو هەموو چەکدارانە بەبێ شەڕ شوێنەکانیان بەجێ هێشتو بەرەی ڕووبەڕوویان بۆ دوژمن چۆل کرد بەبێ ئەوەی بزاندرێ بۆچ یان لەبەرچی؟! ئەو گلەییانەمان لە بزاڤی کورد لە دلّسۆزیەوە بوو کەچی دەنگمان کڕ دەکرا لە دوایدا گوتم: (ئەوە غەم نیە کە ئێمە ماندوو هیلاك دەبینو زیانمان پێ دەگات، غەمی گەورە ئەوەیە نازانین چیمان بەسەردێت لەبەرئەوەی بناوانی جۆگەکەمان بێ بناغەیە!) مامۆستا ئەمەی سەلماندو گوتی: (بەڕاستی منیش گەیشتومەتە ئەو باوەڕەی کە بەتەواوی هەست دەکەم شۆڕشی ئێمە ڕوو لە چۆلی دایەو دوا ڕۆژیش پەشێویە، لەسەرەتاوە خەلّك بە هیوایەك بوو زۆر بەگەرمی بەشداری تێدا دەکرد، بەلاّم ئەوەی دیارە ئەو گەرمیە زۆر ساردبۆتەوە، چونکە بەنیاز نین چارەسەری کەموکورتیەکان بکەن، باش پێیەوە دیارە هەرکەسەی بۆخۆی ڕادەکێشێت ئەوەش مەترسیەکی زۆری بە دواوەیە!).

ئەو یارمەتیو هاوکاریەی مامۆستا زۆر جێگای خۆشحالّیمان بوو، وە بەلێنیشی دا هەندێ نانی تریشمان بۆ بکەن پێش ئەوەی بڕۆن، لەوێ گەڕامەوە لای پێشمەرگەکان لە سەر پردی(خلکان) سەیرم کرد گشتیان لەسەر پردەکە خەوتوون، منیش یەکە یەکە هەلّمستاندنو پێم گوتن: (بڕۆنە سەروچاوەی ئاوی جوندیان بە نەهێنی لەبەر حامیە)، چونکە حامیە زۆر نزیك بوو ئەگەر ئێمەیان بتدیبا تەقەیان لێ دەکردین.

ڕۆژی (1963/8/18) بە درێژایی ڕۆژ لە سەروچاوەی ئاوی جندیانماینەوە، بێگومان من کاتێك کە لە(سپیلك) لەگەلّ (عزەت) کەوتمە کێشەو پێم گوت: (بە خۆت سەرپەرشتی پێشمەرگەکان بکە) لە دواییدا سەیرم کرد ئەگەر لە پێشمەرگەکان دوور بکەومەوە زیانێکی زۆر بە خۆشم دەگات بۆیە بریارم دا کە نابێ لەو ڕۆلاّنە دوور بکەومەوە کە هەمیشە گیان لەسەر دەست بوون لەگەلّ من، دوور کەوتنەوە لێیان بێ وەفایە، وە هەروەها ئەگەر ئەو هێزە شلۆقی تێ بکەوێ دوژمنان سودی لێ وەردەگرن لەبەر ئەوە پەشیمان بوومەوە چونکە دلّنیا بووم ئەگەر بەتەمای (عزەت)بن زۆر ناخایەنێ پەرتو بلاّو دەبن.

نیوەڕۆی ڕۆژی (8/18) کە لەسەر ئاوی (جندیان) بووین نامەیەکمان لە (مقدم عزیز)ەوە پێ گەیشتو نووسی بووی: (تکایە ئێوە بەپەلە بڕۆنە سەرکوڕەك پێش ئەوەی دوژمن بەسەر بکەوێتە ئەوێ)، بۆ زانین دەبوایە بە پشتی (حامیە)دا تێ بپەڕینو بڕۆینە دۆلّی (ئاکۆیان)و بەشەویش بڕۆین تا لە بەرامبەر(حامیە) دەرباز دەبین، ئێوارە پێش ئەوەی تاریك دابێت خۆمان ئامادەکردو لەگەلّ

تاریکیدا (جندیان)مان بەجیٚ هیٚشت بە بناری (هەندریٚن)دا کەوتینە ریٚ بەرەو(دۆڵی ئاکۆیان) شەو لە بەرامبەر (ڕواندز) گەیشتینە هەندیٚ چەکدار بەرەو (جندیان) دەڕۆیشتن، گوتیان ئەمانە ڕۆژنامە نوسن‌و داوای تۆ دەکەن، کە چوومە لایان دیار بوو دوو ڕۆژنامە نوسی بیانی بوون،شەو تاریك بوو(سید عزیز شەمزینی)یان لەگەڵدا بوو، ناوبراو منی بەوان ناساندو منیش بە خیٚرهاتنم لیٚ کردن‌و کەمیٚك دواین لەگەڵ دکتۆر (عزیز شەمزینی)، ئەوەی هەستم کرد ناوبراو لەو وەزعە تەواو بە گلەیی بوو دەیگوت: (بە هیچ ناگەین لەبەرئەوەی مرۆڤی بەتواناو لیٚ هاتوو ڕیٚگای نادریٚت دەست بەکار بیٚت بۆ ڕاپەڕاندنی ئیش‌و کارەکان ئەوەش جیٚی مەترسیە!!) لەویٚ ئەوانەمان بەریٚ کردن بەرەو (جندیان) ڕۆیشتن‌و ئیٚمەش بەرەو دۆڵ ئاکۆ، شەو درەنگ گەیشتینە نزیك گوندۆکەی (لۆغان)، پیٚشمەرگەکان ڕۆیشتنە (ئاکۆیان)و منیش دوو پیٚشمەرگەم لەگەڵ خۆم بردن‌و چوومە گەلی(گەرەنالی) بۆ دیتنی هاوڕیٚیان، کە گەیشتینە لایان دیار بوو زۆر شپرەزە بوون‌و خەریکی گوستنەوەی کەل‌و پەلەکانیان بوون بەبیٚ باربەر هەربەشانی خۆیان شتەکەیان دەگواستەوە، بیٚگومان کاریٚکی زۆر سەخت بوو لەویٚ لەگەڵ (ڕەئیس کمال)و ئەوانی تر قسەم کرد پیٚم گوتن: (هەرچۆنیٚك بیٚت ئەشیایەکان بگەیننە زارگەلی سەران، وا ئیٚمە دەڕۆینە سەرکۆڕەك هەوڵدەدەم پیٚشمەرگەکان بەسەر بخەمە کۆڕەك‌و زوو دەگەڕیٚمەوەو باربەرتان بۆ پەیدا دەکەم بتان گەیەنیٚتە دەرگەڵەو لەویٚ بمیٚنەوە).

لەویٚ ئەوانمان جیٚ هیٚشت‌و شەو درەنگ گەیشتینەوە پیٚشمەرگەکانمان لەناو گۆڕستانی خوار گوندی ئاکۆیان(مقدم عزیز)یش گەیشتبوە ئەویٚ، ناوبراو پەلەی لە ئیٚمە دەکرد زوو بڕۆینە سەرکوڕەك، بەو تاریکە شەوە کەوتینە ریٚ بە ناو گەلی ئاکۆیاندا سەرکەوتین بەرەو گوندی (فەقیان) بە ناو چۆمی ئاکۆیاندا، خۆشی لەوە دابوو هاژەو هوشی گەلی‌و شۆڕە شۆڕی ئاوی ناو گەلی ئەوەندە خۆش‌و دڵگیر بوو هەر ئارەزووت دەکرد گویٚت لیٚ بیٚت، ئەو شەوە تاریکە بەناو ئەوچۆمەدا دەڕۆیشتین‌و کاتیٚك گەیشتینە ئاشیٚك لە دەرگای ئاشەکە پیاویٚك وەستابوو هاتە بەرامان‌و گوتی: (شیٚخ لەتیف دەڵیٚ با نەچن بۆ کورەك، گەروی بیٚجانیش گیراوە ئیٚوە پیٚ ڕاناگەن خۆڕایە خۆتان ماندوو دەکەن)، پیٚم گوت: (ئیٚمە دەڕۆین لەکویٚ گەیشتینە دوژمن لەویٚ بە گژیدا دەچین‌و شەڕی لەگەڵدا دەکەین بە شیٚخ لەتیف بڵیٚ با خەبەر بداتە مقدم عزیز وا لە ئاکۆیانە با ئاگادار بیٚت)، ئیٚمە ڕۆیشتین‌و لە خوار گوندی فەقیان گەیشتینە (عومەری خدرئاغا) پیٚش تاریك‌و ڕۆنی بەیانی بوو دەڕۆیشتە ئاکۆیان بۆ دیدەنی (مقدم عزیز) لەو بەیەك گەیشتنە لەگەڵ عمرئاغا ئەو دەیزانی ئیٚمە دەڕۆینە کورەك هەر زوو گوتی: (ئیٚوە بگەڕیٚنەوە، دەوروبەری کۆڕەك لە دەستی ئیٚمەدایە، وا ئیٚمە لەویٚین‌و پیٚویست بە ئیٚوە ناکات)، منیش گوتم: (کەوا بیٚت وا ئیٚستا تۆ دەڕۆیتە لای مقدم عزیز پیٚی بڵیٚ ئەوان ڕۆیشتنە فەقیان لەویٚ

چاوەڕوانی خەبەر دەکەن کە بڕۆن بۆ کۆڕەك یان نا؟ عزەتیش وا لـە دواوە دێـت لـە ڕێگـادا دەیبـینی، لەگەڵ ئەویش قسە بکەو بزانە چی دەڵێت؟) ناوبراو ڕۆیشتە خوار بۆ ئاکۆیان ئێمەش سـەرکەوتین بـۆ فەقیان لەوێ چاوەڕانی خەبەر بووین، میوانی (حاجی حسێن ئاغـا) بـووین کـە دەکاتـە خـاڵی مـن، میوانداریەکی بەپەلەی بۆ کردین‌و بزنێکی سەربڕی‌و نـانی ئـەو چـل پێشـمەرگەیەیان ئامـادە کـرد، بێگومان لە فەقیان پێشمەرگەکان پەرت‌و بـڵاوی نـاو باخچـەکان ببـوون‌و لـەژێر سـێبەری دارەکـان پشوێکی باشیان دابوو، زۆری پێ نەچوو نامەی مقدم عزیز گەیشت، نووسـی بـووی ئێـوە بگەڕێنـەوە دەرگەلّـە وادیـارە هێـزی عومـەرئاغا لـەوێ ماوەتـەوە، ئێمـە لـەوێ ماینـەوە تـا دوای نیـوەڕۆ، لەوماوەیەدا(من‌و عزەت‌و خدر) لە تەنیشت خانوو گوێزێکی گەورە هەبوو لە ژێری نوستین تا خـواردن ئامادەکرا بوو، هەرلەو ڕۆژە چاوم کەوت بە(حسێن خەباز) ئەویش لە سپیلك گەڕابوەوە لە ماڵی باوکی بوو، لە کاتی قسەکردنمان ناوبراو گوتی: (هەندێ شتم هەیە پێت دەڵێم با جارێ وابێت بۆکاتێکی هەڵ کەوتوو). لە پێش نان خواردن لەگەڵ عزەت چووین چاومان بە (عـولا بـەگ)و منداڵـەکانی کـەوت‌و چەند دەقیقەیەك لایان ماینەوە. دوای نیوەڕۆ لە(فەقیان) دەرکـەوتین بەشـی زۆری پێشـمەرگەکان بـە سەرکەوتبونە سەرگەروی (بن مێردێ) ئێمەش لە خوار گەروەکە بەسەردەکەوتین هەر ئەوەندەمان زانـی دوو فڕۆکەی (مێك) گەیشتنە سەر (فەقیان)و یەکسەر گوندەکەیان دایە بەر صارۆخ‌و لەو خانوەیان دا کە ئێمەی لێ بووین کە هی ماڵی خاڵم بوو ئاگریان تێ بەردا، لەگەڵ هێرشی فڕۆکەکان لە گوند بوو بەهات‌و هاوارو خانوەکەش ئاگری تێبەربوو ویستمان بگەڕێینەوەو یارمەتیان بـدەین بـۆ کوژاندنـەوەی ئاگر، بەلاّم لە گوند بانگیان کردین‌و گوتیان پێویست ناکات مەگەڕێنەوە خۆمـان دەتـوانین ئاگرەکـە بکوژێنینەوە، هەرئەوکاتەش لە (خلیفان) دەست کرا بە تۆپ باران کردنـی دەروبـەری (فـەقیان‌و بـن مێرد) بەتۆپی دوور هاوێژو قورس، بۆ ماوەیەکی تەواو کەس نەیدەتوانی لە شوێنی خـۆی بجوڵێتـەوەو تەنها گوێ بیستی دەنگی گریان دەبووین وادیار بوو فڕۆکەکان زانیـان بـە خـەڵك گەیانـدبوو، دوایـی زاندرا کچێکی پانزدە ساڵی کوژراوە کە خوشکی (عبدالواحید) بوو لە ڕواندز ڕایان کردبوو ئـەو ڕۆژە گەیشـتبونە (فـەقیان)، وە هـەروەها زانیمـان ئـەو ڕایەخانـەی ئێمـەی لەسـەر نوسـتبوین لـە ژێـر دارگوێزەکەی تەنیشتی خانوو هەمووی بە شێستیر لەت لەت کردبوو، ئەوەی شایانی باسـە فڕۆکـەکان ئەوەندە بێ ویژدان لە گوندی (فەقیان) یان دا کە کەس بە هیچ ڕانەگەیشت!

لە دوای ڕۆیشتنی فڕۆکەکان‌و وەستانی تۆپ بارانەکە ئێمە ئاودیوی بن مێردە بووین‌و کە بینیمـان خەڵکی (بن مێرد)یش لە ترسی فڕۆکەکان هەموویان لـە گونـد دەرچـووبوون‌و لـەناو ڕەزەکـان بـڵاو ببوون، لەکاتی تێپەڕ بوونمان هەندێك لە پیاوانی گوند هاتنە بەرامان بۆ ئەوەی لابدەینە لایـان، بـەلاّم

ئێمە بەپەلە بووین بەرێزەوە بە جێمان هێشتن، لەگەڵ تاریکیدا گەیشتینە (زارگەلی سەران) ئەوەی جێگای سەرسوڕمان بوو ئەوبوو کە خەڵکێکی ئەوەندە زۆر لە دواوەی (گەرەوان) کۆببووە جێگا نەبوو لەبەر ئەو هێزانەی لە (سپیلك) گەڕابونەوە، تەواوی بنکەکانی (دۆڵی ئاکۆیان)یش کەلو پەلەکانیان گواستبووە ئەوێ، هەریەکەی لە شوێنێك کەوتبون بەکەلو پەلەکانیانەوە نەیان دەتوانی لەوێ بەولاوە بڕۆن، لەبەرئەوەی خاوەن باربەرەکانی گوندەکان بە پارەش باربەریان پێ نەدەدان وایان دەزانی لەگەڵ کشانەوەی پێشمەرگە لە (سپیلكو بەنی هریر) دەسەلاتی پێشمەرگە نەما! ئەوەی ڕاستی بێت کاتێ ئەمەم بیست دەمار توندی گرتمی، بە تایبەتی کە دیتم ناو ئەو گەلیە پڕە لە ڕاکردوەکانو هەمووشیان دەست لە ئەژنۆ وەستاونو بەشەویش ڕێگا چۆل نەدەبوو، چونکە دەڕۆیشتن بۆ(سەران) ئەو دیمەنانە هانیدام بەو شەوە کۆمەڵێك پێشمەرگەی خۆم بردنو ڕۆیشتمە گوندی (سەران) بەبێ پرسی لێپرسراوان، بەو شەوە تاریکەو بەو گەلیە تەنگو وشکەی (سەران)دا سەرکەوتین لە کۆتایی گەلی لە سەر کانیاوەکەی (کانی کەوان) چاوم بە (مام صدیق عەولا ئاغا) کەوت ناوبراو یەکێك بوو لە بەرپرسانی شیوعی لەگەڵ چەند هاوڕێیەکی لەلای هەندێ کەلو پەل دانیشتبوون، ماوەیەکی کورت لەلایان دانیشتینو بە(مام صدیق)م گوت: (لێرە مەڕۆن لە دوای ماوەیەکی تر ولاختان بۆ دەنێرم بارەکانتان بار بکەنو بڕۆنە گەلی دەرگەڵە) لە(کانی کەوان) بەڕێ کەوتین بەرەو (سەران) پێش بێتە ڕۆژ گەیشتینە ناو گۆڕستانی خوار گوند لەوێ پێشمەرگەکانم دابەشی ئەو ڕێگایانە کردن کەلە گوند دەردەچوون بۆ ئەوەی هەر وەلاخێك دەربچێت بیگرنو بیگێڕنەوە خاوەنەکەشی بێنن بۆ مزگەوت، خۆشم لەگەڵ کۆمەلێك لە پێشمەرگەکان لە ناو گوند لە مزگەوت دابەزین، ناردم بە دوای موختار گوتیان ناوی (کریم)ە زۆری پێ نەچوو ناوبراو هاتو پێم گوت: (خەڵکی گوند ئەوانەی خاوەن باربەرن ئاگادار بکەن کە کەس لە گوند دەرنەکەوێتو بێنە مزگەوت) دوایی ڕۆیشتمە مالی (مەلا شێخ ئەحمەد) ناوبراویش پێش شکانی (سپیلك) یەکێك بوو لە فەرماندەکانی هێزی پێشمەرگەی (دۆڵی ئاکۆیان) داوام لێکرد بەڵکو هەندێ باربەرمان بۆ پەیدا بکات بۆ ئەوەی بیانێرین کەلو پەلی بنکەکان لە دواوەی (گەرەوان) بگوازینەوە بۆ گەلی (دەرگەڵە) ناوبراو زۆر بە نابەدڵی گوتی (کەس بە قسەی من ناچێتو ناتوانم بەکەس بڵێم !) ئەو کاتە پێم گوت: (ئێوە ناتوانن پێیان بڵێن ئێمە دەتوانین باربەر پەیدا بکەین، ئەوەی لە دەستی پێشمەرگەش هەڵبێت دەزانین حەقی چیە)! گوندی (سەران) هەرچی تێدا نەبێت سەد باربەری تێدایە من دەزانم چۆن دەیان نێرم ئەوەی بڵێت ناچم بزانە چۆن دەچێت، ڕۆیشتمەوە مزگەوت دیاربوو خەڵك کۆببونەوەو کەوتمە قسە لەگەڵیانو پێم ڕاگەیاندن ئەوەی خاوەن باربەرە بەبێ لاملی بڕوات بارێك بهێنێو بگەڕێتەوە، ئەوەی بێ کێشە بڕوات با بارەکەی لە (دەرگەڵە)

بێخێت‌و بگەڕێتەوە، ئەوەی لاملیش بکات دەبێ بار باربکات‌و بچێتە (گەلاڵەو زینەبێش) ئینجا بە کەیفی خۆتان بن، ئەوەی باربەریش بشارێتەوە ئەوا باربەرەکەی دەکەوێتە ژێر دەستی پێشمەرگەو تا بە ئارەزوی خۆمان نەیدەینەوە هەر لامان دەمێنێ، دیاربوو هەندێکیان بە نیاز بون بڵێن ناچین، بەلاّم بەتوندی پێم گۆتن: (کەیفی خۆتانە لە دواییدا مەڵێن زرار غەدری لێکردین، نامەوێ کەس لە دەستی من ئەزیەت بخوات بۆیە هیوادارین ناچارمان نەکەن بە شێوەیەکی تر لەگەڵتان بجولێینەوە).

خەڵکەکە، کە بینیان بەم توندیە لەگەڵیان دوام زانیان چارەیان نەما زۆری پێ نەچوو هەرکەسەی باربەری خۆی بردو چوون بۆ بارکردنی بارەکان، بەو شێوەیە دەست کرا بە گواستنەوەی کەلوپەلی بنکەکان لەگەڵی (سەرانە)وە بۆ (دەرگەڵەوگەلاڵە)و شوێنە دیارکراوەکان، کاتێك بینیمان چەند کەسێکیان هێنان هێستریان شاردبۆوە، لەوانەی کە هێنابونیان کوڕی (شێخ مەلا ئەحمەد)ی فەرماندەشیان لەگەڵدا بوو!! بەبێ دواکەوتن بەڕێمان کردن بۆ بارکردنی بنکەی (مراد ئاغای بیری) بۆ (زینە بێشە). بێگومان ئەو ڕۆژە تا ئێوارە لەوێ ماینەوە تا گشت کەلوپەلی بنکەکان گوازرانەوە بۆ ئەودیوی (دەرگەڵە)، ئێوارەی ئەو ڕۆژە لە سەر کانیاوی (کانی کۆلاّن)چاوم کەوت بە (ملازم جمال) بەرپرسی ئازوقەی پێشمەرگە ناوبراو گوتی: (ئازیز تۆ نەبای بارێك بە پارەش بار نەدەکراو یەك باریش نەدەگوازرایەوە، چونکە وەلاّخیان پێ نەدەداین، وایان دەزانی پێشمەرگە تازە نامێنێ، بەلاّم دەست‌و بردی ئێوە بە ڕاستی کارێکی بەجێ بوو کە ئەنجام درا)، ئەوەی دیار بوو (مقدم عزیز) تەواو پەرو باڵی شکا بوون نەمدەزانی ئەو پیاوە چالاکە بۆچی دەستی ئەوها شل کردوە، ئەو هۆیەمان هەر نەزانی!.

هەواڵنامەی کتێب

چالاکیەکانی ئێمە لە دوای گەڕانەوەمان لە سپیلك

کە لە سپیلك گەڕاینەوە دیاربوو بنکەی شیوعیەکانی لە(لۆغان) بوو گواسترابوەوە ناو گەلی سەروی (دەرگەڵە) لە شوێنی ئاشی (قادری وەسمان) لە ژێر گوێزە گەورەکان دانرابوو، ئەو ڕۆژەی کە گەڕامەوە ڕۆژی دوایی بۆ بەیانی ڕۆیشتمە لایان‌و لەگەڵیان دوام لە دواییدا داوام لە ئەفسەرە عەرەبەکان‌و(مامۆستا جاسم) کرد بۆ نانی ئێوارە بێنە ماڵی ئێمە، ئێوارە کە هاتن دیاربوو (ڕەئیس سەعید سلمان)یان لەگەڵ نەبوو وابەدیار دەکەوت کە دڵی ڕەنجابێت بۆیە نەهاتبوو، ناردم بە دوایدا هەر نەهات.

شیوعیەکان لە(دەرگەڵە)مانەوەو لە دوای چەند ڕۆژێك پشودان‌و حەسانەوە کۆمەڵێك چەکداری ئەوانیشمان لەگەڵ خۆمان بردن‌و ڕۆیشتینە(دۆلە منجەل) وەك لە سەرەوە باس کراوە پێش کشانەوەمان لە سپیلك دۆلەمنجەل هێزێکی زۆری چەکداری تێدا کۆکرابوەوە، بەلاّم لەگەڵ کشانەوەی هێزەکانی

پێشمەرگە لە سپیلك‌و بەنی هەریر ئەوانیش بلاوەیان لێکرد بوو، هەندێك لـە چـەکدارەکانی بنکـەی (وەهاب ئاغا)ش کشانبونەوە (بەرسیرین)و ئـەو نـاوە چـۆل کرابـوو، ئێمـە لـە سـەرەتاوە ڕۆیشـتینە گوندی(ماویلیان) ئەو شیوعیانەی لەگەڵ خۆمان بردبوون بۆ ئەوەمان بوو بەڵکو ناویان بخرێتە لیستی پێشمەرگە بۆ ئازوقە. چەند ڕۆژێك لە(دۆڵە منجەل) لە گوندی (ماویلیان)و دەوروبەری ئەو گوندە بـە شێوەی پارتیزانی هەر شەوێك لە شـوێنێك دەبـوین بـە ڕۆژیـش دەهاتینـەوە سـەرکانیاوەکەی (کـانی گوێزێ) لە تەنیشت مزگەوتی گوند، بەیانیەك لەگەڵ (خدری عولا بەگ)ی‌و چەند پێشمەرگەیەکی تر بە درەنگەوە لە دەوریە گەڕاینەوە سەرکانیاوەکە دیار بوو یەکێکی نەناسراو دانیشتبوو کە لـێم پرسـی لە کوێ وە هاتووی؟ پیاوەکـە گـوتی: (جاشـم‌و پـەتکم پسـاندوەو هاتومـە لای ئێـوە) بێگومـان بـە خێرهاتنێکی زۆر گەرممان لێکردو ڕێزمان گرت، دوایی بەرێمان کرد بۆ (دەرگەڵە)، لە دوای ماوەیـەك بنکەمان بردە گوندی (میراجیان) لەوێ شەوان دەڕۆیشـتینە پێشـەوە نزیـك ئـاوی جنـدیان‌و بێشـوك ڕووبەڕووی سەرباگەی ڕواندز نۆبەتمان دەگرت‌و بەڕۆژیش دەکشاینەوە ناو چۆمی (دەنگارە)و باخچەکانی (جنێراوە)، لەوێ ماینەوەو جێگیر بووین، بەم شێوەیە بـە بـەردەوامی شـەوان دەردەچـووین بـۆ بنـاری (هەندرێن)و نزیك دەکەوتینەوە لە سەرباگەی (ڕواندز) شەوان چاودێری هێزەکانی حکومەتمان دەکـرد نەوەك لە ناکاو بێن لێمان بدەن.

ئەوەی شایانی باسە ئەوەیە ڕۆژێك نزیك کاتژمێر دەی بەیانی بوو لە ژێر دارەکـانی گۆڕسـتانی گونـدی (جنێراوە) دانیشتبوین دیاربوو کە مەلایەك‌و دوو کەسی تر لە میراجیان بەرەو لای ئێمەوە دەهاتن کـە نزیك کەوتنەوە زانیمان مەلای زێوە (مـەلا محمـدو حسـێن کـولان) دانیشـتوی بـەرزێوە بـوون لەگـەڵ (حیـدەرە ڕەش)ی دانیشـتوی میراجیـان کـە سـەپانی سـلێمان بـەگی بـاوکم بـوو، هـاتن دانیشـتن، بەخێرهاتنێکی گەرممان لێکردن لە دواییدا مەلا کەوتـە قسـەکردن‌و گـوتی: (ئێمـە بـۆ داواکاریـەك هاتووین ئەویش ئەوەیە کە ئێوە ئەو ناوە بەجێ بهێڵن‌و بگەڕێنەوە گەرووی زینی دەرگەڵە لەبەر ئـەوەی نەوەك حکومەت هێرش بێنێ‌و ئەو گوندانە تێك بدات‌و بیان سوتێنێ، ئینجا بۆئەوەی گونـدەکان تێـك نەدرێن‌و نەسوتێندرێن دۆلە منجـەل جـێ بهـێڵن لەبەرئـەوەی پێتـان ناپارێزرێـت بۆیـە باشـتر وایـە بکشێنەوە زینی دەرگەڵە). ئەوەی ڕاستی بێت زۆر پەست بووم‌و پێم گوت: (ئەو داوایـەی ئێـوە زۆر بـە ناپەسندو شەرمەزاری دەزانم لە جیاتی ئەوەی ئێوە یارمەتیمان بـدەن‌و لـە خـواردن پـەکمان نەخـەن‌و پێویستیەکانمان بۆ دابین بکەن دەتانەوێت لە سەر زەوی خۆشمان دەرمان بکـەن ! ئـەوە بـە ڕاسـتتانە؟! نەخێر ئێوە بە خێـر بـێن‌و بـەخێر بچـن ئێمـە ئێـرە بـەجێ نـاهێڵین ئەگـەر هـەمووشمان بکـوژرێین، گوندەکانیش وێران دەکرێن گـونـدی خـۆمـانـن زیان بـە سلێمان بەگی باوکم دەگات نەك بـە ئێـوە،

گوندەکانی باوکم دەسوتێنرێن نەوەك هی ئێوە)، کە بینیان بە توندی لەگەڵیان دوام زیاتر لە سەری نەڕۆیشتن‌و هەڵسان‌وگەڕانەوە.

هاتنی شیوعیەکان بۆ دەرگەڵە: نیشتەجێ بوونی شوعیەکان لە(دەرگەڵە) کارێکی بەجێ بوو لە دوو ڕووەوە، یەکەمیان (لە دەرگەڵە بە ئازادی‌و ئارەزوی خۆیان دەجولانەوە بۆ هەرشوێنێك بچوبان وەك پێشان لە ئاکۆیان ڕێگایان لێ نەدەگیرا) دووەمیان (بەو هاوکاریەی لەگەڵ هێزی سلێمان بەگ بۆ لێدانی دوژمن توانیان جێگای خۆیان بکەنەوەو بێن بە هێزێکی چالاك‌و دەست وەشێنی ناوداری بزاڤی شۆڕشی ئەیلول). ئەوەی ڕاستی بێت ئێمە زۆر ئەزیەتمان چێشت زیاتر لە مانگێك بەئالۆزی‌و نارێکی لە(دۆلە منجەل) ڕامان بوارد، هەر شەوێك دەبوایە لە شوێنێك بین، ئەو ناوە لە دوای سپیلك چۆل کرابوو هەر ئێمەی لێ بووین، هەموو کاتێك چاوەڕوان دەکرا حکومەت هێرش بێنێت، ئەگەرچی لە ڕووی خۆراکەوە زۆر پەرێشان بووین، بەلاّم نۆبەتداری وورە بەرز بووین، بەدیار کەوت تازە ئەوێ بەجێ نایەلێن‌و پارێزەرین‌و لەوناوە جێگیر بووین وەك هێزێکی بەرگری پتەو، ئەوکاتە هێزی چەکداری (باڵەك) بەسەرپەرشتی (عەبابکری کریم)و هەندێ لە چەکدارەکانی (وەهاب ئاغا)ش گەڕانەوە گوندی (زێوە) لەوبەری ڕووبارو ڕێگای گشتی، بەلاّم ئەوندەی بلێی لە بارەی خواردن‌و وەزعمان خراپ بوو، ماوەیەکی زۆر لەسەر شانی خەڵکەکە دەژیاین بە شێوەیەکی نالەبار، بەلاّم دوایی نانەکە دابین کرا کە بۆمان بێت، ڕۆژانە لەسەر ئاوی(دەنگارە) کۆدەبوینەوەو بە شەویش دەڕۆیشتینە پێشەوە بۆ ئەو شوێنانەی مەترسیمان لێ دەکرد نەوەك سوپاو جاش هێرش بێنن بۆمان، لەوکاتانەدا بوو ڕوداوێکی زۆر ناخۆش ڕویدا، ڕۆژێك پاوێکی ناتەواو بابلێین شێت خەڵکی باپشتیان دەکەوێتە بۆسەی پێشمەرگەکانی ئێمە لەوکاتەی دەیهێننەوە مقدم عزیز لەبنکەی ئاوی دەنگارە بووە، مقدم عزیز لەگەڵی کەوتبوە دوان پیاوە ناتەواوەکە بە ئارەزووی خۆی وەلاّمی پرسیارەکانی مقدم عزیزی دابووەوە، بێگومان مرۆڤی ناتەواو گوێ بەوە نادات قسەکانی بەچی دەگات دیارە لە وەلاّمی ئەو پیاوە شێتە مقدم عزیز تورە دەبێ فەرمان دەدات بە کوشتنی ئەو پیاوە بێ تاوانە فەرمانەکەش یەکسەر جێ بە جێ دەکرێت، ئەوەی ڕاستی بێت کوشتنی ئەو پیاوە بێ تاوانە کارێکی زۆر نالەبارو بێ جێ بوو لەبەر ئەوەی مرۆڤی شێت کوشتنی لەسەر نیە، ئەوەی بەدیارکەوت ئەو پیاوە شێتێکی تەواو بوو کوشتنی لەسەر نەبوو.

ئێمە بووینە هێزێکی پتەوی بە توانای ڕووبەڕووی دوژمن لە سەخترین شوێن لە سەر ڕێگای حاجی ئۆمەران، لە سەرەتای پایزی (1963)دا دەست کرا بە چالاکیەکان هاوکار لەگەڵ هێزەکانی ئەوبەری ڕووبار چەکدارەکانی (عەبابەکریکریم و وەهاب ئاغا) یەکێك لەو چالاکیانە ئەوەبوو توانیمان چەند

مێگەلە مەڕێکی جاشەکان لە دەوربەری (ئیس قەلاّ)ی پاشای گەورەو گەروی(سۆرە پـەلۆکێ) ڕاپـێچ بکەن‌و بەرەو سەرەوە بەرێ بکرێت بۆ(گەلاّڵە)، هەروەها ناوەناوەش دەست لە سـەنگەرەکانی پێشـەوەی سەنگەرەکانی دەوروبەری ڕواندز دەوەشێندرا، شەوێك لە پۆلیسەکانی کاولۆك درا دوو پۆلیس بـە دیـل گیران ئەوانی تریش ڕایان کردە حامیـە، هەربـەو شـێوەیە لـە نزیـك(ئـیس قـەلاّ) لـە سـەنگەرێکی جاشەکانی (زراری) مانداو سەنگەرەکەمان تێکداو جاشـەکانیش هـەلاّتن‌و دەربـازبون، لـە سـەرەتای زستانی ئەو ساڵەدا شەوێك لە ڕواندز دراو دائیرەی بەرید گیراو،ماڵی قائمقـام کەوتـە بـەرهێرش لـە ئەنجامی ئەو هێرشەدا (قاسم) شەهیدکراو (حسێن خەباز)یش برینـدار بـوو. لـە سـەرەتای (1963) دا(حمدئاغا)ی مێرگەسۆری لە خۆشناوەتی گەڕابوەوە بۆ باڵەکایەتی، لە کاتێکدا گەیشتە (دەرگەڵـە) پێشوازیەکی گەرمیان لێکرا بە تایبەتی لەلایەن ئێمەوەو چووینە(بن کارۆخ) بۆ پێشوازیان، بێگومان لە شکری (حمدئاغا) بەشێکی شیوعیەکان بوون لەگەڵی هاتبون، کـە گەیشـتنە دەرگەڵـە ئـەوانیش لەگەڵ بنکەی شیوعیەکانی دەرگەڵە یەکتریان گرتەوەو لەگەڵ ئەواندا جێگیر بون، (حمـدئاغا) چـەند ڕۆژێك لەلای (سلێمان بەگ)مایەوە، لە دواییدا بە نیازی (سەری بەردی) بەرێ کەوت لەوکاتەشدا بوو جاشەکان هێرشیان کردە (ناوڕۆین‌و سەری حسن بـەگ)و بەسـەرکەوتنە (گۆشـینە)و لـەوێ مانـەوە، بێگومان بڕیارێك دەرچوو بۆ ئەوەی هێزەکان بەرێ بکرێن بۆ لێدانیان، لە کاتێکا(حمد ئاغـا) دەگاتـە گوندی(سمیلان)ی خوار (ڕوستێ) فرۆکەکانی دوژمن لە گوندی ناوبراو دەدەن‌و (محیەدین مێرگەسۆری) بریندار دەبێ، بەپێی بڕیاری فەرماندە (عقید کـافی) فـاخیری حمـدئاغا هەنـدێك چـەکداری شـیوعی ئامادەکردن بۆ ئەوەی بڕۆنە (ڕوست)بـۆ ڕووبەڕووبونـەوەی جاشـەکان کـە بەسـەرکەوتبونە(گۆشـینەو حەسەن بەگ) لەبەر ئەوەی نەشارەزا بوون داوایان کرد من لەگەڵیان بـڕۆم، دیـار بـوو ڕەئـیس کمـاڵو فاخیریش ئامادەبون بە شداری ئەو گەشتە بکەن، ڕازی بووم لەگەڵیان بڕۆم لەبەر ئەوەی پێشمەرگەکان نوێ بوون‌و خەڵکیش نەیدەناسین، ئەو ڕۆژەی لـە دەرگەڵـە دەرکـەوتین بـۆ نیـوەڕۆ گەیشـتینە گونـدی (ئۆمەراوە) خەڵکی گوندەکە بە تێکرایی پێشوازیەکی گەرمیان لێکردین، لـەوێ ئـەوانم بـە خـەڵکی گوند ناساند، دوای نیوەڕۆ لە (ئۆمـەراوە) دەرکـەوتین بـە نـاو (گەلاّڵـە)دا سـەرکەوتینە کوێسـتانی (مەزرێ) ئەوکاتە بەشی زۆر خەڵکی(گەلاّڵە) لە کوێستانی ناوبراو بوون، لەوکاتەی ئێمە گەیشـتینە ئەوێ ئەگەرچی (گەلاّڵیەکان)بە شێوەیەکی گشتی شیوعیان خۆش نەدەویستن ئەوجاش پێشوازیەکی زۆ ر گەرمیان لێکردین لەگەڵ ڕێزێکـی زۆرو میوانداریـەکی (باڵەکایـەتی)، بێگومـان میوانداریـەتی باڵەکایەتی دەنگی داوەتەوە لەکوردستان ناوبانگی بەربلاّوە، زۆر بەرێکی چـەکدارەکان دابەشـی سـەر ماڵەکان کران، (فاخیرو ڕەئیس کماڵو منیر) لە ماڵی(حمدە ڕەشی) برا گەورەی عولاّ (خالۆ) دانـدران،

هەواڵنامەی کتێب

لەدوای دابەش کردنی چەکدارەکان‌و خۆشم ڕۆیشتمە ماڵی زاوای خاڵۆ(ماڵی خوشکی) بۆ نان خـوارن، ئەوەی جێگای دڵخۆشیم بوو براو برازایەکانی خاڵۆ، زیاد لە پێویست خزمـەتیان کـردین بـە تایبـەتی (عوسمان)ی برای تا ڕۆژی دوایش بە ئێمەوە ماندوو بـوو، جێگـای ڕەزامەنـدی ئـەوە بـوو بـەیانی کـە ڕۆیشـتین هـەموو پێشـمەرگەکان نـانی ڕێگاشـیان بـۆ ڕاپێچـرابوو لەگـەڵ خۆیـان بیبـەن بەگشـتی پێشمەرگەکان تابڵێی لەو میوانداریە ڕازی بوون بە تایبەتی لەو ڕێزەی کە لێیان نابوون. بـەیانی بـەو کوێستانە خۆشەدا ڕۆیشتین بەرەو گوندی (ڕوستێ) کـە گەیشـتینە ئـەوێ بەشـی زۆری ئـەو خەڵکـە داڕژابونە ناو چۆمی خوار گوند لـە ترسـی بۆردومـانی فڕۆکـەکان، کـەمێك لـەوێ ماینـەوە دوایـی ڕۆیشتینە(سمیلان) لەوێ پێیان گوتین (حمدئاغا) چۆتە (مامە خەتیبیان) ئێمـەش ڕۆیشـتینە ئـەوێ‌و چاومان بە(حمدئاغا) کەوت ناوبراو سەربردەکەی بۆ گێڕاینەوە کە چۆن فڕۆکە لێی داون لـە (سـمیلان) ماوەیەکی تەواو لەگەڵی دانیشتین دوایی (من‌و فاخیر) ڕۆیشتینە لای (محیەدین) دیار بوو هیلاك بـوو، هەوڵدرا زوو بەڕێ بکرێتەوە (دەرگەڵە) لەبەر ئەوەی دکتۆر لەوێ هەبوو، ئەوە بوو ڕۆژی دوایـی بـەڕێ کرا بۆ دەرگەڵەو ئێمەش ڕۆیشتینە گوندی (بێشە) لەگەڵ (حمدئاغا) لەپێشەوە دەرۆیشتین پێش ئەوەی بگەینە (بێشێ) ئاگادار کراین کەوا جاش لەناو گوندن، زۆر بە وورياييەوە چوینە ناو گونـد دیـار بـوو جاشەکان ڕۆیشتبوون، دوو ڕۆژیـش لـەوێ ماینـەوە لەدواییـدا لەگـەڵ (عقیـد کـافی)دا گەڕامـەوەو ناوبراوەمان گەیاندەوە(گەلاڵە)و ئێمەش گەڕاینەوە بنکەکەمان لە(میراجیان).

ئەو شیوعیانەی لەگەڵ (حمدئاغا) لە خۆشناوەتی هاتبون بـۆ (دەرگەڵـە) هەنـدێکیان لـە(زینـە بێش) مانەوە لەگەڵ (فاخیر) دەستەیەکیش لەوان هاتنە(میراجیان) بۆ لای ئێمـە، ئەوانـەی لـە(زینـە بێش) بوون لەگەڵ جاشەکان ڕووبەڕووی لێك دانێك ببون لە ئەنجامی شەڕێکی دژواردا لە(ناوڕۆین) نجم الدین مامۆ کە کادیرێکی حزبی شیوعی بوو بریندار ببوو یەکێکیش شەهید بوو، لـە دوای ماوەیـەك هەرئەوان لە سەنگەرەکانی سەری (حەسەن بەگ)یـان داو سـەنگەرەکەیان تێکـداو کۆمـەلێك جـاش کوژران، زیانی پێشمەرگەش بریندار بونی (ملازم عبدالرحمان) بوو کە چەندین گوللـەی پێکـەوتبوو، بەلاّم خۆشبەختانە لە مردن ڕزگاری بوو، ئەو زەبروزەنگ‌و لێکدان‌و بە گژیەکدا چوونەی نێوان کـورد و حکومەت بە شێوەیەکی گشتی لە بارزان‌و لای ئێمە جـەرەیانی هـەبوو، ئـەوەش ئـەوە دەگەیـەنێ کـە سەرۆك هۆزەکانی ژێر فەرمانی ڕژێم دژی بارزانیەکان بوون‌و چەکی خۆفرۆشیان هـەڵگرتبوو بەگشـتی بە پشتیوانی سوپا ڕوویان کردبووە بارزان، ئەوەی بۆیان کراو لەدەستیان هات کردیان، لە ئەنجامی ئەو شەڕە دژوارانەی لە بارزان کران بە ئاسن و ئـاگر لێیانـدرا (مەلامسـتەفا) ناچـار بـوو لـە (بـارزان) بکشێتەوە بەرەو باڵەکایەتی بێـت، تـا (مەلامسـتەفا) لـەوێوە گەیشـتە باڵەکایـەتی (عبدالسـلام)

بەعسـیەکانی لادانو دەسـەڵاتی گرتـە دەسـت لـە دوای ماوەیـەك داوای ووتوێـژیان کـرد لەگـەڵ (مەلامستەفا)، ئەوکاتەی (مەلامستەفا) گەیشتە (باڵەکایەتی) حکومەت دەسـتی کـرد بـە نـاردنی نوێنەر بۆ شەڕ ڕاگرتن، ئەوکاتە زۆر بەتوندی لە بـەرەکانی ڕوانـدز دەسـت لـە هێزەکـانی حکومـەت دەوەشێندرا. لە سەرەتاوە لە ڕێگای ڕواندزەوە یەکێك بە ناوی (ئەسکەندەر) بەڕێ کرا هاتـەلای ئێمـەو بەڕێمان کرد بۆلای فەرماندەکانی باڵەکایەتیو بەرپرسەکان.

هەواڵنامەی کتێب

هەواڵنامەی کتێب

بەشی یازدەهەم

دەست پێ کردنەوەی وتووێژ لە کۆتایی (1963) و سەرەتای (1964)

لەکۆتایی ساڵی (1963)و سەرەتای (1964) لەوکاتەی مەلامستەفا لە ناوچەی بارزان تازە گەیشتبوە ناوچەی (باڵەك) حکومەتە نوێیەکەی (تاهیر یحیی) چەند نوێنەرێکی بەرێ کرد بۆ ڕێ ڕوون کردنەوەی شێوەی وتووێژ، لەسەرەتاوە لە ڕێگای ڕواندزەوە یەکێك بەرێ کرا بۆ دیدەنی بارزانی بە ناوی ئەسکەندەر، ئەومان بەرێ کردە گەلاڵە، دوابەدوای ئەسکەندەر(نورۆی) برازای مەلامستەفا بەرێ کرا ئەویش ڕۆیشتە باڵەکایەتی بۆ دیدەنی مەلامستەفای مامی، ڕاسپێردراوی حکومەت بوو، ئەوەی بەدی دەکرا حکومەتی (عبدالسلام عارف) زۆر بەپەلە بوو شەڕ بوەستێ بۆ ئەوەی بتوانن بەعسیەکان لە دەسەلاّت دوور بخەنەوە، کودەتای بەعسیەکان لە دژی (عبدالکریم قاسم) بەسەرپەرشتی (عبدالسلام) ئەنجام دراو کودەتایە نوێیەکەش هەر ناوبراو سەرپەرشتی کردو یەکسەر داوای وتووێژی لەگەڵ کورد دا کردو گوتی دەبێ ئەنجامی هەبێت.

پێش ئەوەی مەلامستەفا بڕواتە ناوچەی ڕانیە (عزیز محمد) سکرتێری حزبی شیوعی عێراق گەیشتە دەرگەلە، ئێوارە زۆر درەنگ هاتە ماڵی، ئێمە پێش ئەوەی بڕواتە بنکەی حزب، دیار بوو زۆر ماندو بوو لە بادینان بە پێیان هاتبوو، لە دوای کەمێك حەسانەوەی ئاگاداری بنکەی حزبمان کرد کەوا هاوڕێ عزیز لەلای ئێمەیە، زۆری نەخایاند ڕەئیس کمالو مامۆستا جاسمو ئەوانی تریش هاتن بۆ لای هاوڕێ عزیز، وادیار بوو هەرێمی گەلاڵە بەیانێکیان ئامادە کردبوو دەربارەی هاوڕێ (حسێن حمدئاغای مێرگەسۆری) لە شەڕە دژوارەکەی دەوروبەری بارزان شەهید کرابوو، کاتێك هاوڕێ عزیز چاوی بە نوسینەکە کەوتو خوێندیەوە زۆر بەتوڕەیی گوتی: (کێ پێی گوتون ئەو نوسینە بنوسن؟) نوسینەکەی دڕاندو فڕێیدا، ئەوەی ڕاستی بێت ئەو هەڵوێستەی سکرتێری حزبی شیوعیم پێ ڕاست نەبوو کە بەم شێوەیە بێت لە پێش ئێمە.

بۆ بەیانی ئەفسەرە پایەبەرزەکان، سلیم فەخریو عقید کافی گەیشتنە دەرگەلە، ئەوان ڕایانگەیاند کەوا بارزانی لە ڕێگادایە دێت بەرەو ناوچەی ڕانیە دەڕوات، بەیانی بۆ ئێوارە دەگاتە گوندی (ناوکوێلەکان) هاوڕێ عزیز داوای لێ کردم بڕۆمە پێشوازیو بەخێرهاتنی، لەبەر ئەوەی پێش ئەوەی لە سۆڤیەت بگەڕێتەوە ساردیەك هەبوو، دیار بوو مەلامستەفا لەمن زویر ببوو. لەسەرداوای هاوڕێ عزیز ڕۆیشتمە گوندی ناوکوێلەکان بۆ پێشوازی بارزانی، ئەوەی ڕاستی بێت زیاتر لەشەش ساڵ بوو بارزانیم نەدیتبوو، ئێوارە زۆر درەنگ بوو پێش تاریك دابێت پاسەوانانی بارزانی لە ڕێگای (داروسلام) دابەزینە گوندی ناوکوێلەکان، کاتێك خۆیشی دابەزیە سەرجادەی گشتیو چاوی بەمن کەوت بەدەست

هەواڵنامەی کتێب

بانگی کردم، ڕۆیشتمە لای دەستی خستە ناو دەستمو چاكو چۆنی لێ کردمو هەر زوو پرسی: (ئەتو بێژە هەری ساری لە کەرا شەیتانی؟) گوتم: (گەورەم سواربوون عەیبەکەو هاتنە خوار دوو عەیب).

ئەوکاتە دەستی بەردامو‌گوتی وەرە، لەگەڵی ڕۆیشتمە ئەو شوێنەی بۆی ئامادەکرابوو لەماڵی حاجی حسن، ئەوانەی لەوێ بوون (سلێمان بەگ، حمداغای مێرگە سۆری، غازی حاجی ملۆ، فاخیر حمدئاغا) منیش لەگەڵ نۆبەت دارێك کەناوی (عوزێرۆك) بوو، بارزانی ویستی لەگەڵ من بدوێت، بەلاّم لەو دەمەدا (علی مولود داربەسەری) داوای کردبوو بارزانی ببینێ‌و هاتە ژوورەوە لەگەڵ مەلا مستەفا کەوتە قسەو گوتی: (جەنابی بارزانی پارتیەکانی ناوچەی کۆیە بیست پارچە چەکیان لە ئێمە وەرگرتوەو پێمان دەڵێن نامەی بارزانیمان بۆ بێنن دەتان دەینەوە، جائەگەر بفەرموون پارچە کاغەزێکمان بۆ بنووسن بەڵکو چەکەکانمان بدەنەوە)، بارزانی گوتی: (نامەی من ئێستا لای ئەوان ناڕوات هەر کاتێك نامەی من لەوێ ڕۆیشت ئەوکاتە وەرە نامەت بۆ دەنوسم، کەمێك سەبرتان هەبێت هەرچەکەکانی ئێوەنین باسیان لەسەر بێت هیتریش هەیە، نامە بۆ ئەوانەی چەکیان لە ئێوە وەرگرتوە نانوسم کە گوێی پێ نەدرێت!) دوای ڕۆیشتنی علی مولود، حمد ئاغا گوتی: (ئەو پیاوە لە جەماعەتی شیوعیەکانە هەر ئەوەندەبوو ناوی شیوعیەکانی هێنا بارزانی کەوتە قسەکردو ئەوەندەی بڵێی ووشەی ناشیرنی بەکارهێنا دژ بە سەلام عادلو جمال حیدری. ئەوەی هەستم کرد جنێوەکان ڕاستەوخۆ ئاراستە بوون بۆ منو فاخیر، بێ گومان ئەو هەڵوێستەی بارزانی ناچاری کردم بەو سەرماو ساردیە بگەڕێمەوە بۆ بنکەکەمان لە میراجیان، بە درێژایی شەو بەپێیان ڕۆیشتینو لای بەیانی گەیشتینەوە بارەگا، لەکاتی ڕۆیشتن پێم نەگوتن دەگەڕێمەوە.

وەك لەسەرەوە باس کراوە لەگەڵ گەیشتنی بارزانی بۆ ناوچەی(باڵەك) نێردراوانی حکومەت بە بەردەوامی بەڕێ دەکران بۆ لای بارزانی، لە دوای ئەسکەندەرو نورۆی برازای خۆی لە حامیەی ڕواندز دەرکەوتو چاودێری بووین تا گەیشتە لامان لە نزیك جوندیان کاتێ هات دوو سێ پیاوی لەگەڵ بوونو بەڕێمان کردن بۆ ئەو شوێنەی مەلا مستەفای لێ بوو، لەدوای سێ ڕۆژ گەڕایەوە، زۆری پێ نەچوو ڕاسپێردراوی سێیەمیش (عریف ئەسعەد)دەرگەڵەیی. بەیانیەك زوو سوارێك لە حامیەی ڕواندز دەرکەوتو چاودێریمان کرد تا گەیشتە لامان لە(گەرووك شیران) ناوبراو گوتی: (نامەم هێناوە بۆ مەلامستەفا)ئێمەش بێ دواکەوتن بەڕێمان کرد بۆ ماویلیان بۆلای ڕەئیس کمال لەوێش بەڕێ کرابوو، لە وەرتێ نامە درابووە بارزانیو ڕاسپێردراو بەلای ئێمەدا گەڕایەوە ڕواندز.

ئەنجامی ئەو وتووێژە ڕێك کەوتن نامەیەك بوو کە مۆر کرا لە نێوان حکومەتی عارفو بارزانیدا لە سەرەتای ساڵی (1964) لە ڕانیە، ئەو ڕێکەوتن نامەیە دەنگو دۆلی وا بلاّو ببوو کە کوردستان

به سێوو پرتەقاڵ فرۆشراوە! ئەوەش نیشانەی ناکۆکیو دووبەرەکی ناو ڕیزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان بوو، هەرئەو ناکۆکیە سەری بەوە گەیشت لە کۆنگرەی ڕانیە پارتی بوو بە دوو پارچە، بارزانی بەلایەکداو (برایم ئەحمدو مام جلال)یش بەلایەکدا ڕووبەڕووی یەکتر وەستان، لە ئەنجامی لێکدانو ئاڵۆزی لایەکەی (برایم ئەحمدو مام جلال) ڕۆیشتنە ئێرانو بارزانیش لە سەنگەرەکان مایەوە بۆ ماوەیەك.

لە سەرەتای بەهاری (1964) لە مانگی سێ ئاگاداریەك لە (حزبی شیوعی)وە هاتبووە دەرگەڵە بۆ ئەوەی هەندێ لە کادرەکانی شیوعی بڕۆنە (ئاوەگرد) لە کلکەی کێوی (سەفین) بۆ بەشدار بوون لە ئاهەنگی دامەزراندنی حزبی شیوعی عێراقی، ناوی منیش لەولیستەدا بوو فاخیر بەمنی گوت کە ناوی تۆش لەگەڵدایە بۆ بەشدار بوون لەو ئاهەنگە، بەلاّم بە نهێنی (منیر) بەرپرسی سیاسی پێی گوتم بەومەرجەی نەزاندرێت ناوبراو بەمنی ڕاگەیاندوە کە ناوی منیش لە لیستەکەدا هەیە بڕۆمە ئاوەگرد، ویستم بزانم بۆچی نایەوێت من بڕۆم بۆ بەشدار بوون لەو ئاهەنگەی ئاوەگرد؟ منیر گوتی: (ئەوەی من بزانم دەنگە دەنگێك هەبوو لە نێوان فاخیرو عزەتو حاجی مەلا وام هەست کرد نایانەوێت تۆ بڕۆیت، بەلاّم نازانم مەرامیان لە نەچوونی تۆ چیە؟) بێگومان لەگەڵ ئەو ووشیار کردنەوەی هاوڕێ منیر بۆم بەدیارکەوت مەرامی ئەو سێ کوچکەیە چیەو چیان دەوێت، ئەوان زۆر پەست ببون بەوەی پێشمەرگەو خەڵك زیاتر لایەنگرو پاڵپشتی من بوون، بە بەردەوامی هەوڵیان ئەوە بوو بەڵکو بتوانن ئەو جەماوەرە لەمن دوور بخەنەوەو وایان دەزانی ئەو خەڵکەی پاڵپشتی منن لە ڕێگای حزبی شیوعیەوەیە، بۆیە دەیانویست کۆسپ بخەنە سەر ڕێگای کاری حزبیەکەشم، بەڵکو دوورم بکەنەوە لە خۆشەویستی پێشمەرگەو خەڵك، بەلاّم بۆیان بە دیارکەوت پەیوەندی نێوان منو پێشمەرگەو خەڵك زۆر لەوە گەورەترە کە ئەوان بتوانن تێکی بدەن، چونکە پەیوەندیەکی پاكو پڕ لە خۆشەویستیە، هەر ئەوەش ئەوانی پەست کردبوو، پڕوپاگەندەیان ئەوەبوو بارزانی لە(زرار) ناڕازیەو بەڕقو قینە، بەلاّم ئەوەش دادی نەدانو منیش خۆم ئاڵۆز نەکرد، ڕۆژی (1964/3/27) دوای نیوەڕۆ لە دەرگەڵە دەرکەوتمو ڕۆیشتمە ڕەژێکەریان بێ ئەوەی بەکەسیان بڵێم، ئێوارەی هەمان ڕۆژیش پێش تاریك دابێت دیار بوو فاخیر لەگەڵ کۆمەڵێك پێشمەرگە گەیشتنە ڕەژێکەریان، کاتێك فاخیر چاوی بەمن کەوت وەك بڵێی ئاڵۆز دیاربوو، هەرزوو لێم نزیك کەوتەوەو پرسی: (ئەوە خێرە لێرەی؟) گوتم: (ئەدی نەت ناردبوو بیّم بڕۆینە ئاوەگرد بۆ بەشداربوون لە ئاهەنگی دامەزراندنی حزب؟) ناوبراو بێ دەنگ بوو یەك ووشەی دەرنەبڕی، لەودەمەدا ناردم پێشمەرگەکانی لەگەڵی بوون دایان بمەزرێنن، ئەو شەوە لەوێ ماینەوەو بەیانی زوو بەڕێ کەوتین نیوەڕۆ لە وەرتە میوانی (حاجی عولا) بووین لەگەڵ ڕێزێکی زۆری

ئەو پیاوە ماڵاواییمان کردو بەڕێ کەوتین، پێش ئەوەی بەڕێ بکەوین هەستم کرد فاخیر مەرامێکی هەیە! کاتێك لە وەرتە دەرکەوتین ناوبراو لێم نزیك کەوتەوەو گوتی: (هاوڕێ بەباشـی دەزانم پێشـمەرگەکانمان هەریەکەی جەمەدانیەکی سوور ببەستن بۆ ئەوەی نەپرسن ئێوە کێن!) ئەوەی ڕاستی بێـت ئـەو داوایـەی فاخیرم بەلاوە زۆر سەیر بوو،لەبەر ئەوە هەر زوو گوتم: (فاخیر داوایەکەت بەلای منەوە وارید نیەو گرانە یەکەم ئێمە بارزانی نین، دووەم بەخۆت دەزانی من نزیکەی چواردە ساڵ لەگەڵ بارزانیـەکان بـووم ئـەو داوایەیان لێ نەکردین کە جەمەدانی سوور ببەستین ئێسـتاش بـــە جـوانی نـازانم جەمـەدانی سـوور ببەستم تا نەناسرێم، چونکە من ناسراوم‌و زراری کوڕی سلێمان بەگی دەرگەڵەییم، ئەگـەر یـەکێك بـە جەمەدانی سوورەوە بم بینێ چیم پێ دەڵێ؟ ئینجا ئێوە بڕۆن لە دوای ئێوە ئێمـە بـەڕێ دەکـەوین، دەبـێ ئەوەش بزانی کەس نیە ڕێگا لەمن بگرێت‌و بمگێڕێتەوە). فاخیر زانی من بە قسەکانی ئەو پەست بـووم گەڕایەوەو دەستی کرد بە سوێند خواردن گوتی: (بەسەری حمدئاغا لەبەر هیچم نەبووە تەنیا بیرم لـەوە کردۆتەوە ئێوە ناکۆکیتان هەیە لەگەڵ عباس ئاغا پێم خۆش نەبوو ئەتۆ بێیت‌و بـەناو هـۆزی ئەوانـدا تێپەڕ بیی). منیش گوتم: (فاخیر ئەگەر بۆ ئەوە بە پەرۆشی غەمت نەبێت هیچ ناکۆکیم لەگەڵ عباس ئاغا دانیە، ناوبراو زۆر باش دەزانێ من شیوعیم‌و کوڕی سلێمان بەگی دەرگەڵـەییم نـەك شـێروانیم!) کاتێك دیتی لەو هەڵوێستەی ئەو ڕازی نیم زیاتر لە سەری نەڕۆیشت، ویسـتم لەگـەڵی نـەڕۆم، بـەڵام ناچاری کردم کە دەبێ بەیەکەوە بڕۆین، دیار بوو بە خەجاڵەتەوە گـوتی: (بەسـەری سـلێمان بـەگ تـۆ نەیەی منیش ناڕۆم). لە هەورازی زینی ئەستێرۆکان بەسەر بەفردا سەرکەوتین‌و بە دیوی تـردا سـەرەو ژێر بە دۆڵی پلێنگاندا شۆڕ بووینەوە خوار لەگـەڵ داکـەوتنی تـاریکی گەیشـتینە گونـدی (دێـرێ) ئەوکاتە ماڵی عباس ئاغا لەو گوندە بوون، لە دیوەخانی ناوبراو میوان بـووین، شـەو لـەوێ ماینـەوە عباس ئاغا ڕۆیشتبوە ڕانیە خۆی لەماڵ نەبوو.

ئەو شەوە لەوێ بووین، شەوێکی ئەوەندە تەڕوتووش بوو کەس نەی دەتوانی سەری دەربێنێـت، لـەو ڕێڕەوەدا (عزیز سەلیم)ی هونەرمەندیشمان لەگەڵ بوو بەناوی (دکتۆر ڕەحـیم) دەڕۆیشـتەوە قـەڵادزێ بەیانی ڕۆیشتینە ڕانیە لەوێش چووینە گوندی (کونەسە) بنکەی چەکدارەکانی حمدئاغای باوکی فاخیر لەوێ بوو، لای ئەوان ماینەوە، بەیانی ڕۆژی (30/3/1964) زوو لە ڕانیـە دەرکـەوتین بـۆ نیـوەڕۆ گەیشتینە(هیزۆپ) گوندی ناوبراو لەلایەن سوپای داگیرکەر وێران کرابـوو، نـانی نیوەڕۆمـان لەسـەر ڕووبار لە ژێر پردەکە خوارد لەوێش بەرەو (سماقولی) ڕۆیشتین، لەڕێگا لاماندا ناو هەندێ خاوەن ئاژەڵ لەژێر ڕەشماڵی بوارە هەوار بوون لە نزیك گۆڕستانێك لەوێ پێیان گوتین ئەوە گۆڕستانی شەهیدانە، لە دەوروبەری گۆڕستانەکە دیتم چەند کەڵەکە بەردێك هەبوون، بەلامەوە سەیر بوو هـەر پێشـمەرگەیەك

بەردێکی بەدەستەوەیە فڕێی دەدایە سەر کەڵەکە بەردەکان، پرسیم (ئەوەچی یە؟) گوتیان (ئەوە گـۆڕی ئەوکافرانەن کە شەڕی لەشکری ئیسلامیان کردوە، پێویستە ڕەجم بکرێن!)، یانی بەرد بـاران بکـرێن! کاتێك گەیشتینە ناو گۆڕستانەکە دیاربوو چەند گـۆڕێکی ڕازاوەی تێـك نەچـوو، کێڵـەکانیان بـەرزو پارێزراو، گوتیان ئەمانەش گۆڕی (ئەسحابەی لەشـکری ئیسـلامن)، خـەڵك باوەشـیان لـە کێڵـەکان دەکردو خواستو مەرامیان لێ دەخواستن، دەبی لە وەڵامی ئەو خەڵکـە نەزانـە چـی بڵێیـتو وەڵامـی چیان بدەیتەوە؟

بۆمان هەیە پێیان بڵێین ئەوانەی ئێوە ڕەجمیان دەکەن ئەوان خاوەنی ئەو خاکەبوون، پارێزەری کورد بوون لە پێناو پاراستنی خاكو نیشتیمانیان گیانیان لە دەست داوەو داگیرکەر نەبوون. بۆیە دەبـێ بـەو شێوەیە سەیریان بکرێت؟ بۆ نەڵێین ئەوان شەهیدی ڕێگای نیشتیمانن؟ ئەو کۆمەڵە نەزانەش ئەوانـەی باوەشـیان لـە کێڵـەکانیان دەگوشـینو فرمێسـکی بـەگوڕیان بـۆ دەڕشـتن، ئـەوان هێـرش هێنـەری داگیرکەربوون!

ئێوارەی هەمان ڕۆژ بە درەنگەوە لـەنزیك گۆڕسـتانی باسـکراو لـە ڕووبـاری سماقولی پەڕینـەوە، دیاربوو سماقولی سوتێنددرا بـوو، بـەبناری کێـوی سـەفین دا سـەرکەوتین لەگـەڵ داکـەوتنی تاریـك گەیشتینە بنکەی ئاوەگرد ئەو شەوە بووم بە میوانی مامۆستا (ئەحمەد دڵزاری شاعیر) ،ئەوەی جێگـای ڕەزامەندیم بوو ئەوەبوو شـەو زۆر بەخۆشـی ڕامـان بـوارد، بـەیانی ڕۆژی (1964/3/31) لەگـەڵ گەزەنگی هەتاو گشتمان دارژاینە گۆڕەپانێك بۆ ئاهەنگ گێڕان لەناو سەوزە گیای بەهار دانیشتین، لە سەرەتاوە گوێمان گرت لـەدەنگی مامۆسـتا (کمـال غـەمبار) بەڕێوەبـەری ئاهـەنگ، زۆر بەسـۆزەوە بەخێرهاتنی لە میوانەکان کردو ئـەوجا گوێمـان گـرت لـە گوتـاری حـزبو کۆمـەڵێك هەڵبەسـتی مێژوویی، دوا بەدوای ئەوانە بەیادی شەهیدانی سەرکردە شریتێکی دەنگی ئەوان لێدرا، ئەوەی ڕاسـتی یە بەشداربوەکانی ئاهەنگ زۆر بەپەرۆشەوە گوێیان لەدەنگی سەرکردە شەهیدەکان ڕاگرتبوو.

ئاهەنگەکە ئاهەنگێکی یادەوەری بوو، ئەو شوێنەی ئاهەنگەکەی لێ سازکرا (ئاوەگرد) دەکەوێتـە دامێنی کێوی سەفین ئەو شوێنە ببوە بنکەی شیوعیە ڕاکردوەکان، ئەوانـەی لەدەسـتی ڕژێمـی خـوێن ڕێژی بەعس ڕایان کردبوو، بنکەی هەرێمیش لەوێ بوو بە شێوەیەکی کـاتی، ئەوەنـدە ڕۆژانـەی لـەوێ ماینەوە لەگەڵ کۆمەڵێك لـە هاوڕێیـان کەوتمـە قسـەکردن، زۆر بـە ووردی باسـی ئـەو گێروگرفـتو ڕووداوانەم لەگەڵ باس کردن ئەوەی کادیران خستبویانە پێش کارکردنی منو کۆسپ بۆ ئەوەی ڕێگایان بۆ چۆڵ بکرێت بە ئارەزووی خۆیان بن.

لە دانیشتنێکی درێژ لەگەڵ (کەریم ئەحمەد) ئەو شتانەی ڕوویان دابوو بۆم باس کرد، وا دیاربوو

ناڕازی بوو، گوتی: (ئەوەی دەربارەی تۆ کراوە هەمووی ناڕاستو ناڕەوایە، مـن ئاگـادارم ئـەو کـردارە بۆچی کراوەو خرتۆرەکە لە کوێ سازکراوە . ئێمـە بۆیـان دەنوسـینو لـەو ڕووەوە ئاگاداریـان دەکەینـەوە لەگەڵ ڕون کردنەوەیەك).

لە گەڕانەوەمان بۆ ڕانیەو قەلاّدزە (مومتاز حەیدەری)ش لەگەڵمان هات، ڕێگا دوور بوو بە پێیـان ناوبراو هیلاك بـوو، شـەو لەڕانیـە ڕۆیشـتینە بنکـەی چـەکدارانی سـەعیدی بـرای فـاخیر، نـاوبراو میواندارییەکی زۆر باشی کردین، بەیانی ڕۆژی دوایی لەگەڵ حمد ئاغای باوکی فـاخیر ڕۆیشـتینە سـەر قولەی ڕانیە بۆ نیوەڕۆ چووینە ماڵی (سەعید تەماتە) لەماڵی ناوبراو چاومان بە برایم ئاغای مامند ئاغا کەوت، ئەو پیاوە زۆر بە زەقی هەندێ شتی بۆ باس کردینو گوتی: (ئێمە کە چەك هـەڵگربووین ئەوەندە مەرامان کوردایەتی نەبوو ئەوەندەی بە دوای ڕاوە ڕووتو داپڵۆسـینو ئەزیـەت دانـی خەڵکـەوە بووین!) زۆرشتی تریشی باس کرد ئەوەی لە دەرگەڵەو گوندەکانی دەوروبەرکردبوویان.

ڕۆژی دوایی ڕۆیشتینە قەلاّدزێ لەوێ چووینە لای (هەمزە عبداللە) دامەزرێنەری (پارتی) لەگـەڵ ئەو پیاوە ڕۆشنبیرو سیاسەت مەدارە دانیشتین سـودێکی زۆرمـان لـە قسـەکانی بـینی، لـەو بەیـەك گەیشتنەی ئەو پیاوە کورد پەروەرە کۆمـەڵێك ڕێنمـایی پـێ ڕاگەیانـدین جێگـای ڕەزامەنـدی بـوون. ئێوارەی ئەو ڕۆژە لەگەڵ بەڕێز (هەمزە عبداللە) دەرکەوتینـە هەنـدێ شـوێنی دەوروبـەری قـەلاّدزێو هەندێ وێنەی یادگاریمان کێشانو کاتێکی خۆشمان لەگەڵ بەسەر برد، ئەو ڕۆژەی لەوێ بووین چـاومان بەهاوڕێ (عزیز محمد) کەوتو هـەر ئـەو ڕۆژەش گەڕاینـەوە سەنگەسـەر، ئـەوەی شـایانی لـێ دوانـە پێشوازیەکی گەرمیان لێ کردین، لەو بەیەك گەیشتنەی لەگەڵ عەباس ئاغا زۆر سوود بـەخش بـوو، ناوبراو بە زۆری ئاخاوتنی لەگەڵ من بوو ئاخاوتنەکـەش لـە ڕووی شـادیو دۆسـتایەتی بـوو هەسـت نەدەکرا ئەو پیاوە گۆڕابێت، وەك پێشان چۆن بوو هەروا بوو. ئەو بەیەك گەیشتنەی لەگەڵ عەباس ئاغا کەڵکی زۆری هەبوو، کۆمەڵێك زانیاری دەستکەوت بوون، هەندێك لەو شتانەی قسـەیان لەسـەر بـوو باسیان لێوە کراو خرانە بەرچاو، بەلاّم دیاربوو عەباس ئاغا نەیدەویست ڕاستەوخۆ بـدوێت، مـن گـوتم کاك عەباس لەوکاتەی بارزانی بەرەو بیتوێن دەهات لە گوندی (ناوکێلەکان) پێشوازیمان لێ کـرد لـە قسەکانی دیاربوو زۆر ناڕازی بوو لە دەستەی (برایم ئەحمەدومام جلال) زۆر بە توندەی لۆمەی دەکردن، سلێمان بەگی باوکم پێی گوت: گەورەم تۆ لە ڕوسیا زۆر جار دەتگوت من جارێکی تر ئەبەد بەقسـەی ئەفەندی لۆکەکان فریو ناخۆم، دەبینم دیسان لێیان پەستو بێزاری! لەوکاتەدا فاخیریش لـەوێ بـوو. بارزانی گوتی: (سلێمان بەگ ئاغەکان تووشیان کردم، ئەوەنـدە هـاتنو چـوونو هاتنـە لام بەڕاسـتی لەخۆم ترسام نەوەك حکومەتی قاسم شتێکم لەگەڵ بکات، ئەوە منی لە بەغـدا دەرپەڕاند!!).

عەباس ئاغا سەری هەڵبڕی‌و گوتی (عەفووی فەرمووە ئەدی ئەو نەبوو مام جلالی ناردە لام بۆ کڕین‌و پەیدا کردنی چەك پێش ئەوەی دەست بکرێت بە هەڵگرتنی چەك؟) گوتی (برایان زۆر شت هەیە هی ئەوەنییە لێی بدوێین‌و باسی لێ بکرێت، وازی لێ بێنن با جارێ وابێت) قسەی هەبوون نەیویست بیڵێ. دەربارەی ئەو شەڕەی لە(هەڵشۆ) جەرەیانی هەبوو لەگەڵ بەرهەڵستکارانی جەماعەتی (مام جلال) عباس ئاغا گوتی: (پێم خۆش نیە بەو شێوەیە ڕووبەڕوویان بوەوە)، لە هەڵوێستی عباس ئاغا بەدیاردەکەوت کە ناوبراو دڵتەنگ‌و نارازی بوو، بەڵام دەری نەبڕی ڕۆژێکی خۆشمان لەگەڵ عباس ئاغا بردەسەر بەدرەنگەوە بەسەرکەوتینەوە بۆ سەنگەرو لەسەر خواستی فاخیر لە سەنگەر ماینەوە، ئەوەندە ڕۆژانەی لەوێ بووین فاخیر بە درێژایی ڕۆژ لەگەڵ مەلامستەفا دوو بە دوو دەدوان ئێوارانیش دەڕۆیشتنە بناری چیای کێوەڕەش، ئەوماوانە فاخیر لە هاتنەوە دوا دەکەوت ناچار بووم بە ناوبراو بڵێم، من دەڕۆم زیاتر ناتوانم بمێنم، ئەوە بوو ڕۆژی دوایی گەڕاینەوە ڕانیە، لەوێ لەناو شار منی جیا کردەوەو دە دیناری دەرهێناو ویستی بیداتە من‌و گوتی: (مەلامستەفا هەندێ پارەی داوە پێم بۆ خەرجی ئەو دە دینارەش تۆ بۆ مندالەکانت بە پێویستیەکانیان بدە). ئەوەی ڕاستی بێت بەلامەوە سەیر بوو پێم گوت: (فاخیر ئەو دە دینارەی دەیدەی بە من، دە دیناری تریشی بخەرە سەرو ئەو پێشمەرگانەی لەگەڵمانن هەریەکەی دینارێکیان پێبدە بۆئەوەی بۆ خۆیان خەرج بکەن، ئەوە باشترە لەوەی بیدەیە من)، بە وەڵامی فاخیر نیگەران بووم کە گوتی: (خۆ پارەی حزب نیە بیدەم بە پێشمەرگەکان ! ئەو پارە دراوەتە من بۆ خەرجی خۆم). پێم گوت: (کەوابێت بۆچی دە دینار دەدەیتە من بۆخۆتی خەرج بکە باشترە لەوەی کە بیدەی بە من خۆ من لەوان زیاتر نیم)، قسەکانی منی بەدڵ نەبوون، ڕۆیشتە بنکەی چەکدارەکانی سەعید، نیوەڕۆ لای ئەوان مایەوە، ئێوارەی ئەو ڕۆژە بە درەنگەوە لە ڕانیە دەرکەوتین‌و شەو لە(سەرکەپکان) لە بنکەی بارزانیەکان میوان بووین ڕۆژی دوایی بەیانی زوو ڕۆیشتین گەیشتینە خوار(پلێنگان) بووبە باران هەرئەوەندەمان بۆ کرا بەپەلە لامانـدا ناو ماڵی کۆچەریەکان، لەناو ڕەشماڵەکان ئاهەنگی بووك گواستنەوە بوو، ئێمەش ماوەیەك لەوێ ماینەوە، دوای نیوەڕۆ لە (پلێنگان) بەسەرکەوتین بۆ ناو دۆڵاییەك، بوو بە باو باران‌و کڕێوە هەریەکەمان ڕۆیشتینە بن هەیوانێك، من‌و فاخیر چووینە بن کێلکە شاخێك باش بوو تەڕ نەبووین، خەریك بووم تفەنگم دەسترییەوە فاخیر دەستیکرد بەقسە کردن‌و گوتی: (بەڕاستی ئەو پیاوەمان پێشان نەدەناسی، کە سەرۆکێکی ئەوها لێ هاتووە، دەبێ دان بەو غەڵەتیە دا بنێین!) یەکسەر وەڵامم دایەوەو گوتم: (هاورێ فاخیر مەڵێ ئێمە سەهوین دەتوانیت بڵێی من سەهوم، کە دەڵێیت ئێمە سەهوین وا دەگەیێنێ کە منیش سەهووم، بەڵام زۆر بەسەربەرزیەوە دەتوانم بڵێم من بەرامبەر ئەو پیاوە ناودارە سەهوو نەبووم هەمووکات ناسیومە وەك

سەرکردە هەرئەوهاشی دەناسم، چونکە هیچ رۆژێك شتێکی بێ رێزو نارێكو ناتەرزم نەبووەو ناشـبێت، تەنیا ئەوە نەبێت لە بیرو باوەڕ جیاوازیم لەگەڵی هەیە ئـەوەش مـافێکی سروشـتی خۆمـە، پێویسـتە ئەوەش بڵێم مەلامستەفا مرۆڤێکی ووشیارو لێهاتووەو مەرامی تایبەتی خۆشی هەیـە، دەبـێ ئـەوەش بزانی ناوبراو نایەوێت بارزانی حزبایەتی بکەن، تۆش بارزانیو شیوعی!) فاخیر گەڕاوەو گوتی: (وەك تۆ دەیڵێیت دەبێ واز لەو بیروباوەڕە بێنم و دوربکەومەوە لە شـوعیەت ئـەوەش شـتێکی مەحاڵـەو قـەت نابێت، چونکە ئەو بیروباوەڕە ڕێڕەوەی ئەبەدیمە).

پێم گوت: (مرۆڤ قابیلی گۆڕانەو گۆتەیەکی سەرزاری هەیـەو دەڵێـت: (ئـەمرۆ پیـاوێکی باشـەو بەیانی دەبێتە پیاوێکی ناپەسندو خراپ، شتی واش بووەو دەبێت)، دیار بوو فاخیر قسەکانی مـنی پـێ خۆش نەبوو ڕووی گرژ بوو بە ئالۆزی ڕۆیشت، لەو سەینو بەینەدا (عریـف یـونس) گەیشـتە لامـانو بەرێ کەوتین لە هەورازی زینی ئەستێرۆکان بەسەرکەوتینو عریف یونس پرسی: (مامۆسـتا زرار ئـەوە فاخیر بۆ گرژو زویر دیارە وەك بڵێی دڵی ڕەنجابێت؟!) گوتم: (هاوڕێ دوایی لێـی بپرسـە بۆچـی زویـرەو دڵی ڕەنجاوە، دیارە لەقسەکانی من نیگەران بووە).

بێگومان لەدوای گەڕانەوەمان بۆ دەرگەڵە ڕاپۆرتێکی تێرو تەسەلم دەربـارەی ئـەو سـەفەرە نوسـی، ئەوەی کۆم کردبۆوەو هەڵوێستی فاخیریشم دیارکردبوو کە بۆنی مەترسی لێ ڕەچاو دەکرێت، ڕاپۆرتەکە دەربارەی ڕەوشتە پڕوو پووچو ناپاکەکەی حاجی حەسەن ئاغاش شتی تێدا دیارکرا بوو کە چۆن لە ژێـر سێبەری کادیرایەتی کرداری ناپاكو زیان بەخش ئەنجام دەدات!

ڕاپۆرتەکەم لە ڕێگای هاوڕێ مـنیرەوە بـەرێ کـرد بـۆ هـەرێم، پـێش ئـەوەی وەڵامـم بدەنـەوە لـە کۆبوونەوەیەکی لیژنەی قەزا حاجی مەلا پێمی گوت: (تۆ سەهوی لۆمەی فاخیر دەکەی دەبێ ئەوە باش بزانیت حزب فاخیر بەتۆ نادات!) لە وەڵامدا گوتم: (حاجی مەلا سەلامەت بیت خۆ ئالۆ گـۆڕی ئـاژەڵ نییە، فاخیر لەمن قەڵەوتر بێت، منیش تێگەیشتومو هەستم کردوە شتی وا لـە حزبـە مارکسـیەکەی ئێمەشدا هەیە، نابوایە وابێت)، دیاربوو لە قسەکانی من پەست بوو گوتی: (تۆ زەرەر دەکەی، کـەیفی خۆتە من بۆ تۆمە). ئەوەی دیار بوو ڕاپۆرتەکە وەك داواکاریەکانی تر بێ دەنگی لێکرا، بەڵام نیشانەی پێوە دیاربوون کە دارودەستەکەی کارگێڕانی حزب لە دەرگەڵە ڕێك کەوتبوون بۆ ئەوەی من لـە حـزب دوور بخەنەوە، تاوەکو لە گۆڕەپانێکی چۆڵ بە ئارەزووی خۆیان بارگیرەکەیان تاو بدەن، بێگومان بۆ ئـەو مەبەستەیان توانیان ئەوانی سەرەوەش واتێ بگەیێنن کە زرار کەسێکە بۆ ئالۆزیو ناتەبایی لـە ڕیـزی حزب دایە، ئەوانی سەرەوەش وەك پیشەیان گوێ ڕایەڵی نامەو ڕاپۆرتەکانی فاتحو فاخیرو حـاجی مـەلا بوون، ئەوانیش ماشاالله بۆ خاتری خاتران قەڵەمیان هەر بە دەستەوە بوو بێ ئەوەی بیر لـە بەرژەوەنـدی

حزب بکەنەوە! چونکە مەرامی خۆیان لە پێش هی حزب دادەنا. لـە دوای گەڕانـەوەم لـە ئـاوەگرد بـە ماوەیەك، ڕۆژێك حاجی مەلا گوتی: (نامەیەکی هەرێم هاتوە تیایدا نوسراوە ئەوەی لەسەر هاوڕێ زرار نوسراوەو پێی تاوانبار کراوە ڕاست نییەو هەڵبەستراوە، ئەوە ڕای کەریم احمدە، ئەو بـە ئـارەزووی خـۆی شت دەنوسێ‌و ئاگای لە هیچ نییە، ئێمـە بـەو نوسـراوە ڕازی نـین‌و وەلامـی دەدەینـەوە)، منـیش بـە ئامادەبوونی (حمدامین هریری) پێم گوت: (دیارە تۆ نوسیوتە زرار چەکی جاشایەتی لەگەڵ باوك‌و برای هەڵگرتوە، باشە باوك‌و براکانی من بە قسەی کێ چەکیان هەڵگرت؟ ئەگەر ئەوان تاوانبارن بۆ ئێستا لەژێر چاودێری ئەوان ملکەچن؟ تکایە با بەس بێت ئەو زێدە ڕۆییە بەتایبەتی تۆ). هەستام‌و ڕۆیشتم.

دەرگەڵە ڕێکخراوێکی ڕێك‌وپێکی لێ بوو بە شێوەیەکی تایبەت ڕێکخراوی ئافرەتان لە هی ڕواندز بە توانا تربوو، لەناو ڕیزی چەکدارەکانی باوکیشمدا کۆمەڵە شیوعیەکی بەتواناو لێ هاتوو هـەبوون، لە بەشی زۆری گوندەکانی دەوروبەری دەرگەڵـە خـەڵکی شـیوعی هـەبوون‌و لیژنەیـەکی ڕاپەڕانـدنی کارەکان سەر پەرشتکاری دەکردن، من بەرپرسیان بووم. دەبێ ئەوەش بڵێین هێزە چـەکدارەکەی سـلێمان بەگ هێزێکی بـەتواناو چـالاك بـوون دەسـەلاتی تـەواویان لـە بـارزانی یـەوە پێـدرابوو لـە ناوچـەی باڵەکایەتی.

لە دوای کۆبونەوەی ڕانیە پارتی بوو بە دوو بەشەوە دەستەی (ابراهیم احمدو مـام جـلال) لێـدران‌و ڕۆیشتنە ئێران، بەلام هەست دەکرا خەڵکێك هەبوون کە لایەنگیریان دەکردن‌و نـاکۆکی‌و دوو بـەرەکی دیاردەیەکی باو بوو، دەستەی ناوبراو لە بزاڤ دا بوون ئەویش ئەو کاتە بەدیارکـەوت کاتێـك بەرپرسـی باڵەکایەتی‌و ڕواندز (عقیدکافی) لەسەر داوای بارزانی ڕۆیشتبوە ڕانیە لە ناکـاو بـەنهێنی بەسـلێمان بەگ ڕاگەیندرا کەوا (ملازم ڕەئوف)و لایەنگرەکانی لە گەلاڵە بە نیازی دەست وەشاندنێك چـەکداریان ناردون ڕێگا لە(عقیدکافی) بگرن، لەکاتی گەڕانەوەی لە ڕانیە بـۆ گەلاڵـەو دەسـت بەسـەر ناوچـەی باڵەکایەتی دا بگرن، بەلام سلێمان بەگ یەکسەر عزەت‌و فاخیری بەکۆمەڵێك چەکدارەوە بـەڕێ کـردن بە دوای کافیدا بە خۆیشی لەگەڵ کۆمەڵە چەکدارێك ڕۆیشتنە گەلاڵە، کاتێك (ملازم ڕەئـوف) زانـی بوی کە سلێمان بەگ بە هێزێکی چەکدارەوە بەرەو گەلاڵە کەوتۆتەڕێ یەکسەر گەلاڵە بـەجێ دێڵێـت‌و بەرەو شوێنێکی نادیار ڕا دەکات، گەلاڵە دەکەوێتە ژێر کۆنترۆڵی چەکدارەکانی سلێمان بەگ، کە ئـەو دەنگ‌وباسە گەیشتبوە ڕانیە کافی نەگەڕایەوەو لە ڕانیە مایەوە، پاش هێمن بوونەوەی ناوچەکە سلێمان بەگ یەکێکی لەو بارزانیانەی پاسەوان بوون لە گوندی وەلاش (غەزالی میرخان)ی لە گەلاڵە دانـا تـا یەکێك دیار دەکرێت‌و دەنێردرێتە جێگای کافی.

لەگەڵ ڕێکەوتنەکەی نێوان حکومەت‌و بارزانی لە ساڵی(1964) هەر زوو داوا لە شیوعیەکان

هەواڵنامەی کتێب

کرا چەکدارەکانیان لەسەر ڕێگایە گشتییەکان دوور بخەنەوە، بەپێی ئەو داوایە شیوعیەکان چەکدارەکانیان گواستنەوە دەرگەڵە لەبن گوێزەکانی (ئاوەڕێژ)مانەوە.

ئەوەبوو لەوکاتەش فاخیر ماڵەکەی هێنایە دەرگەڵە لە بەهاری (1963) لەو ماوەیەدا کۆمەڵێك کرداری ناپەسند سەریان هەڵدا، بێگومان کاتێك ماڵی فاخیر هاتە دەرگەڵە ڕێکخراوی ئافرەتان لە دەرگەڵە ئاگادار کران یارمەتیان بدەن کەچی ئەنجامی ئەو یارمەتیە کاری ناڕێکی بە دواوە بوو، ئەوەبوو جەمیلی برای فاخیر بەنیازی ناپاکی دەستی بۆ یەکێ لە خوشکانی هاوڕێ درێژ کرد ئەو کارە بوە هۆی شکانێکی خراپ بۆ ڕێکخراو بەشێوەیەکی گشتی بۆ ئافرەتان بەتایبەتی لە دەرگەڵە، بێگومان لەو ڕووەوە زۆر بەتوندی ڕووبەڕووی فاخیر وەستامو لۆمەی ژنەکەم کردو گوتم با وانەزانی ئەو خوشکانەی یارمەتیانی داوە خزمەتکارن.

لە دوای ناردنی ئەو ڕاپۆرتەم کەوتمە ژێر بارێکی گران لە دەستی کادیرە خۆپەرستەکانی شیوعی هەر لەسەرەتای هاوینی(1964) لە ژێر تەنگو چەڵەمەی ناڕێكو دوور لەڕاستیو بیروباوەڕ لە ئازار دابووم، بەنیاز بووم بڕۆمو بگەڕێمەوە ڕواندز بەڵکو کارێك بدۆزمەوەو لەو تەنگو چەڵەمەیەی تێی کەوتوم ڕزگارم بێت، بەڵام ڕێك نەکەوت ناچار کەپرو ساباتێکم لە بن گوێزێکی گەورە کە بەناوبانگ بوو بە (هۆری) کردن، شوێنێکی باش بوو بەشی زۆری ئێواران هاوڕێ (منیر) دەهاتە لام گوێمان لە ڕادیۆی (پەکی ئیران) ڕا دەگرت، شتە گرنگەکانمان تۆمار دەکردن، بێگومان لەبەر ئەوەی ئەو دەمانە دڵ ڕەنجاو بووم بەشی زۆری کاتم بە ڕاوە کەو دەبردە سەر.

لەسەرەتای هاوینی (1964)ماڵی بارزانی هاتنە بناری چیای (کارۆخ)، بێگومان لەگەڵ هاتنی ماڵی بارزانی بۆ بناری کارۆخ ڕێگای هاتوچۆ کەوتە دەرگەڵەو بەو ڕێگایەدا کەلو پەلی پێویست بەڕێ دەکرا بۆیان لەو کاتەی ماڵی بارزانی لە بناری کارۆخ بوو یەك دوو جار لەگەڵ باوکم ڕۆیشتمە لایان، جاری دووەم وا ڕێك کەوت بارزانی لە سەفەری سەر سنوور گەڕابوەوە، باوکم لەگەڵی کەوتە دوانو پرسی: (ئینشاالله سەفەرتان خێرە، بیستمان چاوتان بە شا کەوتوە؟) مەلامستەفا بە دەمێکی زەردە خەنەوە گوتی (میرێ من ئەو دەرگای ئەز سەرێ خۆ ل بەر خوار دکەمەوە، شاش ژی وەکی من سەرێ خۆ ل بەر خوار دکەتەوە، غەمت نەبیت دونیا بەدڵی ئێمە دەبیت، داوای چەکتان دەکرد ئەویش دێت)، هەست دەکرا دڵی شاد بوو، بێگومان ئەو ماوەیەی ماڵی بارزانی لە بن کارۆخ بوو خەڵکێکی زۆر دەچووە لایان.

چوونی من بۆ ئاوەگرد لە مانگی (3/1964) بەو نیازە بوو لە تەنگو چەڵەمە دوور بکەومەوە، بەڵام لە سەرەتای هاوینی (1964) زیاتر لە پێشان کەوتمە ژێر باری گرانی تەنگو چەڵەمەی ناڕێكو

نالەبارو بەندو بالۆرەی دوور لەڕاستی لەلایەن کادیرانی بەرێوەبەرەوە، کەوتمە بیرکردنەوە بەو نیازە بووم بگەڕێمەوە ڕواندز، بەڵکو کارێک بدۆزمەوە لەو کێشەو دەردەسەریە ڕزگارم بێت لە دەستی خێرومەندەکانی دوور لە ڕاستیو ڕاستی گوتن کە منیان کردبووە ئامانج بۆ لێدان لەبەر ئەوەی بەرهەڵستی کارو کرداری پڕوچوچو نارەوای ئەوان بووم، ئەوانیش باش بۆیان ئاشکرا ببوو کە بەشی زۆری خەڵكو پێشمەرگە لایەنگری منن، بۆیە نەیارەکان یەکیان گرتەوەو کەوتنە دژیایەتیو بەرهەڵستکاریو خراپەکاری بۆ بەدناوکردنی من، وادیار بوو ئەو ڕاپۆرتەی دابوومە سەرەوەش پشتی تێکراو وا پێ دەچوو هەناسەی تەنگ کردبن ئەویش بەوە بەدیار کەوت بڕیارێکی دوور لە پەیرەوی حزب دەرکرابوو بۆ دوورخستنەوەی من بەبێ ئەوەی من ئاگام لێ بێتو ئامادەی ئەو کۆبونەوەیە ببم کە بڕیاری تێدا درابوو من دوور بخرێمەوە! پێش ئەوەی پێم ڕابگەیەندرێت هەستم کرد شتێك هەیە دەربارەی من، زۆری پێ نەچوو ڕۆژێك (شێخ علی بەرزنجی) کە یەکێك بوو لە بەرپرسانی حزب بانگی کردم گوتی: (هاوڕێ لەبەرئەوەی تۆ بە شێوەیەکی سوك ناوی هاوڕێیان دەخەیتە بەرگوێی خەڵكو دیارە هاوڕێیانو کاك عزەتیش دەڵێن زرار ملکەچی بڕیارەکانی حزبو ئەو فەرمانانەی پێی دەدرێن نیە لەبەرئەوە بڕیار دراوە بۆ ماوەیەك بە تەنیا پەیوەندیت بە حاجیمەلاوە بێت!) لەوەلامدا گوتم: (باوەڕیم بەپەیوەندی تەنیایی نیە بۆ ناڵێیت لە حزب دوورمان خستیتەوە، ئەو بڕیارەش بە بڕیار نازانم ئەوەی کە دەربارەی من دەرکراوە، چونکە دڵنیام بڕیارەکە ئارەزووی چەند خێرومەندێکی سەرمێزی نان خواردنە نەك بڕیاری حزب).

ئەوەی لەیادی ناکەم زستانی ئەو ساڵە (1965) کە زستانێکی لە ڕادەبەدەر سارد بوو بە درێژایی ڕۆژانی بەفرو کڕێوە لەسەری چیا داری سوتانم بە مل ڕادەکێشا خوارەوە، بەرەزالەتێك زستانەکەم بەسەربرد مەگەر هەرخۆم بزانم!! بێگومان ئەوکات دانیشتبوم دوور لەئیشو کاری حزبی، کاروکردەوەم تەنها ڕاو بوو وازم لە پێشمەرگایەتیش هێنا بوو.

یاخی بوونی پێشمەرگەکانی دەرگەڵە: لەبەهاری ساڵی دیاریکراودا دەنگێك بلاوبوەوە کەوا بەشی زۆری پێشمەرگەکانی دەرگەڵە نەڕۆیشتونەتە واجبو لە عزەتو دارو دەستەکەی ناڕازین، من خۆم تێکەڵاوی هیچ نەکرد، بەلام زوو بیرم بۆ ئەوە چوو بڵێن زرار سەری لەوکارەدایە کەلەڕاستیدا ئاگام لە هیچ شتێك نەبوو، ڕۆژێك سەرلەبەیانی ڕۆیشتمە لای (ئەبو نەوال) ناوبراو برادەرێکی شیوعی بوو خەڵکی تکریت بوو خەریکی کاری ڕۆشنبیری بوو،لە خانوەکەی (مینەی مام عوسمان) کاتیك (حمدامین فقێ حسنو ئەسعەدی خلیلی حسن بەگ) بەدەرکەوتن بە منیان گوت: (کارێکمان بەتۆیە ئەگەر زەحمەت نەبێت)،لەگەڵیان دەرکەوتم (حمدامین) لەدەرەوە گوتی: (برام ئێمە بەشی زۆری خزمەکان وا لە

مالّی قادری خلیلی کۆبوینەتەوە بەو نیازەی لەگەڵ عزەت نەمێنین‌و لێی دووربکەوینەوە،بۆیە هاتوین لەو ڕووەوە پرسێك بەتۆ بکەین، بۆیە وای بەباش دەزانین لەگەڵمان بێی‌و گوێیان لێ ڕابگری‌و ڕای خۆت بدە بۆ ئەوەی ئەوانیش ڕای تۆ بزانن). ئەگەرچی پێم خۆش نەبوو لەگەڵیان بچم، چونکە دەمزانی ئەو بارە گرانە دەخرێتە ملی من، بەلاّم ناچار لەگەڵیان چووم بۆ شوێنی دیاریکراو، کە چووم بینیم خزمەکان زۆربەیان لەوێ کۆبونەتەوەو هەر بەرەبابێك نوێنەری خۆی لەوێ بوو، بەرەبابی میرەکان (حمدامین‌و سۆفی) برای بوون، بەرەبابی ئیبراهیم بەگ (ئەسعەدو قادر)ی برای لەوێ بوون، لە بەرەبابی بوزیەکان (حەسەنی ڕەزاق) کە گەنجێك بوو لە جیاتی باوکی هاتبوو، کە گوێم لە قسەکانی ئەوان بوو بە تێکڕایی دەیانگوت: (ئێمە گەیشتوینەتە ئەو باوەڕە عزەت بە چاوی پێشمەرگە سەیری ئێمە ناکات‌و وەك کرمانجی ژێر دەستەی خۆی سەیرمان دەکات، بێگومان ئێمەش بەوە ڕازی نین، چونکە ئێمە وەك خزم لەگەڵ ئەودا‌ین لەکاتی تەنگانە دەرگەڵەمان بەجێ هێشت‌و چووینە ڕواندز، وە لەکاتی دەرکەوتن‌و لێ قەومان لەگەڵی دەرکەوتین‌و بە جێمان نەهێشت، ئێستاش دەبینین پشتمان تێکراوە. ئازوقەیەکی زۆر بەناوی ئێمەوە وەردەگرن‌و نادرێتە پێشمەرگە، بەڵکو دەدرێتە ئەوانەی هیچ پەیوەندیەکیان بە واجبەوە نیە! ئێمەش ئەوانەی واجب دەگرین کەس نازانێ ماڵیشمان لە کوێ یە، لە هەمووشی ناخۆش تر ئەو ئازوقەیەی وەردەگیرێت دەدرێتە ئەوانەی لە دژی ئێمە دەوەستان پێش بگەڕێینەوە دەرگەڵە، ئەوەیە ئێمەی هانداوە لە عزەت دووربکەوینەوە، ئەو هەڵوێستەی ناوبراو وامان لێ دەکات پەرت‌وبڵاوەی لێ بکەین‌و هەریەکەی ڕوو بکەینە لایەك).

یەکەمیان (قادر خلیل)دواو گوتی: (ئەگەرچی کەیفیشم بە وەهاب ئاغا نایێت، بەلاّم لە ڕقی عزەت بە خۆم‌و خزمەکانم دەڕۆمە لای ناوبراو).

دووەمیان (حمدامین فقێ حسن) گوتی: (دەڕۆینە زۆرزك لای حسنی خاڵ همزە)، ناوبراو بارزانی بوو لەگەڵ ئێمەدا هاتبوە سۆڤیەت برادەری حمدامین بوو.

سێیەم (خدری عولا بەگ)یش گوتی :(ئێمەش دەڕۆینە لای مەلا تەها لە ناوکوێلەکان، دەبینە پێشمەرگەی ئەو).

چوارەم (حەسەنی ڕەزاق‌و مندالّەکانی قادری فقێ وەسمان)گوتیان: (ئێمە دادەنیشین بۆ هیچ لایەك ناچین‌و پێشمەرگایەتی ناکەین).

لە دوای گوێ گرتن لە قسەکانی ئەوان زۆرم بەلاوە گران بوو کە بە نیازن بڵاوەی لێ بکەن‌و هەریەکەی ڕوو لەلایەك بکەن، چونکە ئەو چەکدارانە هەمووی چەکداری سلێمان بەگ بوون‌و ئێستاش ئەوەندە وەڕەزبن‌و بلاّوەی لێ بکەن کارێکی ناخۆشە، ناچار ڕووم تێکردن‌و پێم گوتن: (ئەو بیروبۆچونەی

ئێوە بۆی چوون بەڕای من هەڵەیەکی گەورەیەو ناتەواوەو ڕوو لە هەڵدێرە ئەنجامەکەشی تـوش بـوونی بەڵایەکی ترسناکەو ماڵوێرانی بەدواوەیە، ئێوە دەبێ ئەوە بـزانن هیچـتان نـاتوانن یـەك مـانگ لـەو شوێنانەی بۆخۆتان دیاركردوە بمێنن، لەبەرئەوەی ئێوە لەگـەڵ ئـەوان نـاگونجێن، لـەم ڕووەوە كۆمـەڵێك بەڵگەم خستنە ڕوو كە لەبەرچی ناتوانن لە شوێنی تر چەكداری بكەن)، دیار بوو بڕوایان بە قسەكانی من هات‌و پەسندیان كرد، لە دواییدا گوتیان ئەدی چارە چیەو چی بكەین؟ پێم گـوتن: (تـەنها چـارە ئەوەیە بڕۆنە لای عزەت‌و لە ناوبراو جیا مەبنەوەو سەنگی خۆتان سـوك مەكـەن، لـەناو خۆتـان ڕێـك كەون چەند كەسـێك دیاربكـەن‌و لەگـەڵی بـدوێن‌و پێـی بڵـێن، ئێمـە چـەند داواكاریـەكمان هەیـە دەمانەوێت لەگەڵت باس بكەین، بێگومان ناوبراو دەڵێت بفەرموون ئەوكاتە ئێوە مەرامی خۆتانی پێ ڕابگەیەنن‌و پێی بڵێن لە ڕووی ڕێك‌و پێكی پێشمەرگایەتی ئێمە چـەكدارین لـە ژێـر فـەرمانی مـام سلێمان بەگ ڕاوەستاوین ئەویش تۆی داناوە بە سەرپەرشتی كار،بۆیە بە پێویست دەزانین پێشمەرگەكان ڕێك بخرێن وەك پێویست سەرپەل‌و سەردەستەكان دابندرێن‌و لیژنەیەك دیاربكرێت بـۆ ئـەوەی ئازوقـەو كەل وپەلی پێشمەرگە وەربگرێت‌و چاودێری بكات، ئەگەر عـزەت ڕازی نـەبوو ئەوكاتـە ئێـوە خۆتـان سەرپەل‌و سەردەستەكان دادەنێن‌و لیژنەی ئازوقەش نوێنەری ئێوەو ئـەو پێكـەوە سەرپەرشـتی دەكـەن، ئەوەیە چارەسەری ئەو كێشەیە نەك پەرت‌و بڵاوبوون‌و خۆ سووك كردن).

لە ئەنجامدا بە دیاركەوت هەموویان بە قسەكانی من ڕازی بوون‌و ڕای منیـان بـە پەسـند زانـی، هەرئەوەدەمە چوار كەسیان دیاركردن بۆ ئەوەی بڕۆن لەگەڵ (عـزەت) دابنیشـن‌و لـەو بـارەوە بـدوێن، دیاركراوەكان ئەمانە بوون (ئەسعەد خلیل، حمدامین فقێ حسن، خدر عولا بەگ، حسن ڕەزاق) لە دوای ئەوەی ڕەزامەندیان لەسەر قسەكانی مندا داوایان لێكردم منیش لەگەڵ ئەو چوار كەسـە بچـم بـۆلای (عزەت)، زۆرم هەوڵدا كە بۆیان بسەلمێنم كە پێویسـتی مـن ناكـات، بـەڵام پێیـان داگـرت‌و وازیـان نەهێنا، ناچار ڕازی بووم هەرچەندە دەمزانی بۆمن خراپە، چونكە ئەگەر نەچووبام لەوانە بوو بڵێن زرار ئێمەی خستەوە ژێر فەرمانی عزەتی برای، لەلایەكی تریشەوە من دڵنیا بووم كە عزەت لە سـەدا سـەد دەڵێت زرار ئەوانەی هانداوە كە بەوكارە هەڵبستن، كەلە ڕاستیدا من ئاگام لە هیچ نەبووە تـەنها سـەر ئێشیەكە بۆ من بووە، لەدوای كێشەیەكی زۆر بڕیاریان پێدام كەلەگەڵیان بچم، ڕۆژی دوایی لەگەڵیان ڕۆیشتمە سەروچاوەی ئاوی (دەنگارە) لە نزیك گونـدی (جنێـراوە) ئەوكاتـە بنكـەی پێشـمەرگەكانی سلێمان بەگ لەوێ بوو، عزەت چووبووە ئەوێ لەبەرئەوەی بەشی زۆری پێشمەرگەكان نەچوبونە واجـب! لەوێ لەگەڵ (عزەت) دانیشتین لە دانیشتنەكەدا كۆمەڵێك كەم‌وكوڕی‌و ناتەواوی دەست نیشـان كـران بەتایبەتی لە ڕووی نارێكی پێشمەرگەكان، لە سەرەتاوە (عزەت) بە ڕووگرژیەوە بەداواكاریـەكان ڕازی

نەبوو، نیازی وابوو توندو تیژی نیشان بدات، بەڵام کە دیتی چارنیە ئەگەر ڕازی نەبێت ئەو دەسەڵاتەی هەیەتی لە دەستی دەڕوات ناچار بوو کە ڕازی بێت لەسەر داواکاریەکانی پێشمەرگە بە ڕێکخستنی پێشمەرگە وەك پێویستو بە دانانی لیژنەی سەرپەرشتی ئازوقەشەوە، هەرلەو دانیشتنەدا ڕێك کەوتن دانیشتنێکی تری فراوان بکرێ لە دەرگەڵە بۆ دامەزراندنەوەی پێشمەرگەکان لە نوێوە، ئەوانەی لەژێر دەسەلاتی (سلێمان بەگ)دا بوون و(عزەت) سەرپەرشتی دەکردن، بێگومان تا ئەوکاتە بیر لە ڕێکخستنیان نەکرابووەوە. هەر لەو دانیشتنەدا بە دیارکەوت عزەت ئۆبالی نارەزایی پێشمەرگەکانی خستە سەرشانی منو وای نیشاندا کە من ئەو خەڵکەم هانداوە لە دژی ئەو بوەستن، ئەوەیە (نەخواردی لە سمێلان مێی)، ناوبراو وا تێگەیشتبوو من دەمەوێت جێگای ئەو بگرمەوە کەچی نەیدەزانی کە من لەناچاری چەك هەڵگرم نەك چاوم لە پلەو پایەی ئەو بێت، ئەوەی هەست دەکرا ئەو برایە لە ڕادەبەدەر لە من نا ڕازی بوو لە خۆیەوە لەبەرئەوەی ڕاستیم لێ نەدەشاردەوە.

لە دوای ماوەیەك لە کاتی دیاریکراودا لە دەرگەڵە لە ماڵی (حمدامین فقێ حسن) کۆبونەوەی دەستنیشان کراو کرابوو، وەك زاندرا لە جیاتی (عزەت، فاخیری حمدئاغا) لەگەڵ دوو ئەندامی لیژنەی قەزا (حاجی مەلا سعید) بەرپرسی شیوعیەکانی قەزاو(حاجی حسن ئاغا) ئەندامی قەزا ئامادەی کۆبونەوەکە ببوون، لێرەدا دەبێ بپرسین ئەوە (فاخیر) لە جیاتی (عزەت) ئامادەی کۆبونەکە بوو، ئەدی ئەوو دوو کادیرەی حزبی شیوعی بەچ مەبەستێكو بۆچی بەشداریان کردووە؟ گومانی تێدا نییە بەشداربوونی ئەوان لەو کۆبوونەوەیە بۆ ئەوەنەبوو کۆتایی بە کێشەکە بێنن، بەڵکو بۆ ئەوەبوو تاوانی یاخی بوونەکە بخەنە سەرشانی من، دەتوانم بڵێم بەشدار بوونی هەردوو حاجیە بەکەشیدەکە لەو کۆبوونەوەیەدا هیچ پەیوەندیەکیان بە کێشەکەوە نەبوو، بەڵکو هەوڵ دەربوون بۆ پارێزگاری لە عزەتو تاوانی ڕوداوەکەش بخەنە ملی منو زیاتر نا، بۆ ئەوە بەشدار نەبوون پارێزگاری لە داوایەکانی ڕەشو ڕوت بکەنو (نوێنەرانی) چینی زەحمەتکێش بن.

لە زارگۆتەی (حەسەنی ڕەزاق)ی ناوبراو ئەوکاتە شیوعیەکی چالاك بوو گوتی: (ئێمە بەتێکڕایی باسی داوایەکانی پێشمەرگەکانمان خستبوە بەرباسو لێکۆڵینەوەو هۆی نارەزایی پێشمەرگەکانمان باس دەکرد کەچی حاجی مەلا زۆر بە گرژی گوتی: (ئێوە لە جیاتی پێشمەرگەکانی کەڵێتەو ڕەژیکەریانو ماویلیان مەدوێن، بەڵکو ئەوان بە عزەت ڕازین لەگەڵ ئێوە نین)، حمدامین فەقێ حەسەن بەرپەرچی دایەوەو پێی گوتبوو: (ئافەرین نوێنەری کرێکارو زەحمەتکێشان دیارە پارێزەرێکی دڵ پاکی، هاتووی پارێزگاری لە مافی هەژاران بکەیت دەبێ چ بلێین بۆ ئەو هەڵوێستەی ئێوە هەتانە بەرامبەر بە خەڵکی تێکۆشەر؟ بەڕاستی ئێوە شیوعین! ماڵی ئەو کەسەم وێران بێت ئەوەی پشت بە ئێوە دەبەستیو بە

هیوای ئێوەیە).

ئەوەی ڕاستییە سێ کادیری حزبی شیوعی خۆیان خستە ناو کێشەیەك هیچ پەیوەندی بە ئەوانەوە نەبوو، هەر لەبەر ئەوەش کە دیتیان ئەو خەڵکە بە دەسەلاتی زەبرو زەنگ ڕازی نابن‌و پارێزگاری ڕەنجی خۆیان دەکەن، بەشەرمەزاری دەستیان دابوە پێنوس‌و ڕاپۆرتێکی ڕازاوەیان نووسی بوو بۆ سەرەوە، لە جیاتی ڕاستی نووسی بوویان ئێمە گەیشتوینەتە ئەو باوەڕە، زرار ئەو خەڵکەی هان داوە دژی باوك‌و برای بۆ ئەوەی خۆی ببێت بە پاڵەوانی دیار، کە جێگای عزەت بگرێتەوە، کەچی باشیان دەزانی کە من ئاگام لە هیچ نەبوو، بەڵکو ڕێگام نەداون بلاوە بکەن‌و عزەت بەجێ بێڵن.

بێگومان من ئەوەدەمەی ئەو ڕوداوە سەری هەڵدا دوور بووم لە ڕێکخراو، وازیشم لە پێشمەرگایەتی هێنابوو، ئەوەی جێگای پەرۆشی‌و نیگەرانی بوو ئەوەبوو ئەوەی فاخیرو هەردوو حاجیەکان نووسی بوویان بۆ سەرەوە ئەوانیش وەکو جاران بێ ئەوەی لێکۆڵینەوە بکەن مۆرێکی باوەڕیان بە بەڕاپۆرتی نێردراو نابوو، کە زرار دژی باوك‌و برای وەستاوە!

حاجی مەلا وەك بەرپرسی قەزا سەرەوەی ئاگادارکردبوو، نووسیبوی (مادام دۆستێکی وەك عزەتمان هەبێت لە دەرگەڵە پێویستمان بە ڕێکخراوی حزب نابێت لەوێ). ئەوە بوو بیروڕای هەڵسوڕێنەری کاری حزبی شیوعی قەزای ڕواندز، ئەوەبوو بیرو بۆچوونی کادیری حزب‌و ڕێکخراوی فراوانی چالاك بکرێتە قوربانی تاکە کەسێك!! کە بەڕاستیش کرایە قوربانی.

ئەوەی بە دیارکەوت ئەو کادیرانەی ناویان هاتووە هەر لە زووەوە بەڵێنیان بە عزەت دابوو کە لەڕێگای حزبەوە زرار ناچار دەکەن ملکەچ بێت کە چۆن بتەوێت.

لەوکاتانەی ئەو تەنگ‌و چەڵەمەیە لەئارادا بوو زۆری پێ نەچوو دەنگ‌وباس پەیدا بوو کەوا مەلامستەفا دێتە دەرگەڵەو دەڕواتە (هەندرێن) لەوێوە سەیری (کوڕەك) دەکات، بەنیاز بوون هێرشێك بکەن بۆ گرتنی چیای (کوڕەك)، ئەو ماوانە چەکی تازە گەیشتبوو وەك (هاوەن‌و دۆشکەو فڕۆکە شکێنەکان‌و تانك شکێنەکان) ماوەیەك بوو مەشقیان لەسەر دەکرا.

شەڕی کوڕەك لە هاوینی 1965 دا

بۆ دارشتنی بەرنامەی هێرش بۆ چیای (کوڕەك) مەلامستەفا ڕۆیشتە چیای (هەندرێن) لەوێوە سەیری چیای (کوڕەك)ی کردبوو، لە دوای گەڕانەوەی لە دەرگەڵە چاوی کەوتبوو بە فەرماندەکانی پێشمەرگەی باڵەکایەتی دەربارەی گرتنی چیای (کوڕەك) دوابوو، ئەوەی زاندرا (فاخیرومەلا ئەمین) بەڵێنیان دابوو کە بەو ئەرکە هەڵبستن‌و (کوڕەك) بگرن.

بارزانی دوو ڕۆژ لە دەرگەڵە مابووەوە لە ناو گەڵی ژورو لەکاولە ئاشی (قادری وەسمان)ی جێگای بۆ

ساز کرابوو، وەك لەسەرەوە باسم کردوە ئەوکاتە من وازم لە پێشمەرگایەتی هێنابوو، بەڵام لەدوای ئـەو مشتو مڕەی نێوان عزەتو پێشمەرگەکان سەرەڕای هەوڵدانم بۆ چاکە کەچی هەستم کـرد لـە پێشـان زیاتر کەوتونەتە دژایەتیم لە بەرئەوە بە ڕاستم زانی لە پێشمەرگەکان جیا نەبمەوەو لەگەڵیان بم ئەگینا کلاوێکم لەسـەری دەنـێن. ناچـار ڕۆیشـتمە بنکـەی پێشـمەرگەکان لەسەروچـاوەی ئـاوی (دەنگـارە) لەوکاتەوە فەرمان درا گشت هێزەکان بڕۆنە (دۆڵی ئاکۆیـان) ئێمـەش ڕۆیشـتین، شـەوێك لـە گـەلی (کەرەك) ماینەوە بۆ ڕۆژی دوایی چوینە سەروچاوەی ئاوی (مێگر) ئەو ئاوەی بۆ ڕواندز دەڕۆیشت.

بەپێی ئەو زانیاریانەی دەستم کەوتن بارزانی کەلە هەندرێن گەڕابوەوە لایدابووە دەرگەڵـە، وادیـارە خێرومەندەکان باوکمیـان هانـدابوو بـە بـارزانی بڵێـت کـە زرارو ئەوانـەی لـە واجـب یـاخی ببـوون نارەزامەندیان نیشان دابوو چەك بکرێن،بەو بیانوە گوایا مەترسی ئەوەیان لێ دەکرێت بڕۆن ببنە جاش، کەچی ئێمە ئاگاداری هیچ نەبووینو لە ڕووبەڕووی دوژمن وەسـتابووین. ئێمـە لـە مێگـر دانـدراینو ئامادەبووین بەونیازەی لەکاتی دیاریکراودا هێرش ببەینە سـەر سـەنگەرەکانی سـوپا لـە دەوروبـەری شاری ڕواندز بە شێوەیەکی تایبەت سەنگەرەکانی (مل تۆکر)، ئەوەی بە دیارکەوت ئەوانەی بـەڵێنیان دابوو (کورەك) بگرن(فاخیرو مەلا ئەمین) بەرێ کەوتن بۆ سەر(کورەك) هەمان شەو ئێمەش ڕۆیشتینە بن ئەو سەنگەرانەی بۆمان دیارکرابوون، بڕیار بوو بەرەبەیان بـە تـۆپ لێیـان بـدرێت ئـەوجا هێـرش بەرینە سەریان، بەڵام تۆپەکان نەگەیشتنە نیشانەکانو زۆریشی نـەمابوو ئێمـەش بـە هـیلاك بچـین، هەرئەوەندەمان بۆکرا بە نهێنی بگەڕێینەوە دواوە.

یەکەم شەو هێرش بەرەکان(فاخیرو مەلائەمین) توانیان دوو سەنگەری پێشەوە لەگـەڵ کانیاوەکـەی بن (کورەك) ئەوەی دەکەوێتە دیوی (خلیفان) بگرن، وەك باس کرا ئێمەش بە درێژایی شەو چـاوەڕوانی تۆپ بووینو تۆپەکانیش نەگەیشتن ئەوەی بە دەستمان کەوت تەنها هیلاکیو ماندوو بوون بوو، کاتێك لە دەنگی قرەو کێشەیەك بە خەبەر هاتم بەپەلە ڕۆیشتم دیتم یەکێك بەناوی (خاناودەل) لەگەڵ مقـدم (سعید مەتەر) کەوتۆتە کێشەو دەڵێت: (من نێردراوم ئاوی مێگر تێـك بـدەم نـابێ ئـاو بـۆ ڕوانـدز بڕوات)، دیارە پیاوێکی گێلو نەفام بوو، لەگەڵ ئەو چەکدارانەی لەگـەڵی بـوون خۆیـان دەپچـڕیەوەو دەیان گوت: (نـاڕۆین تـا سەروچـاوەی ئـەو ئـاوەی بـۆ ڕوانـدز دەڕوات تێـك نـەدەین ئـەوە فـەرمانی بەکرئاغا)یە! (سعید مەتەڕ) بە فەرمانی بـارزانی کرابـوە فەرمانـدەی ئـەو هێـرش بەرانـەی دۆڵـی ئاکۆیانو خاناودەلیش زۆر بەبێ ڕێزی لەگەڵ ئەو پیاوە دەدوا، ناچار بووم زۆر بـە تونـدی پـێم گـوت: (هەر ئێستا لێرە نەڕۆی چەکت دەکەم بە پیل بەستیش بەرێت دەکەمەوە بۆ لای بەکرئاغا، مادام دەڵێی ئەو ناردومی بڕۆ بابەخۆی بێت سەروچاوەی ئاوی شارێك تێك بدات)، کەزانیان ئێمە لێمان توند کردن

هەواڵنامەی کتێب

بە ملکەچی گەڕانەوە. ڕۆژی دووەم شەڕێکی دژوار بەردەوام بوو، بۆ ئێوارە فاخیر نامەیەکی نووسی بوو بۆ عزەت گوتبوی: (تکایە بەپەلە کاك زرارو ئەو چەکدارانەی لەگەڵیەتی بنێری بۆ ئەوەی بێنە پاڵپشتیمان ئەگینا حاڵمان لەوپەڕی شلۆقیو پەرێشانی دایە)، عزەت نامەکەی فاخیری نیشاندام، هەرئەوەدەمە هەستم کردو زانیم ئێمە بۆچی دەناردرێینە سەرکوڕەك! یەکەمیان ئەگەر نەچین لەسەرمان بکەنە بیانوو، دووەم بەڵکو هەندێکمان لێ بکوژرێن. ئەوکاتیش تاوانەکە بخرێتە سەر(زرار)، خۆم دەمتوانی نەڕۆم لەبەرئەوەی ئێمە دانەندرابووین بۆ سەر(کوڕەك) لەگەڵ ئەوەشدا ئەو چلو سێ پێشمەرگانەی لەگەڵم بوون بەرێ کەوتین بۆ سەر(کوڕەك) من دەمزانی ناردنی ئێمە تەنها بۆ ئەوەبوو پێشمەرگەکان توشی هیلاکەت بن، شەو بەسەرکەوتین لەڕێگا لاماندایە لای (ملازم خدر دەباغ) کە بەرپرسی ئەو تۆپە بوو کە تۆپ بارانی سەنگەرەکانی سەری (کوڕەك)ی دەکرد، لە دوای پشویەکی کورتو حەسانەوەیەك ڕۆیشتین لەڕێگا دەگەیشتینە بریندارو کوژراو دەیان بردنە خوارەوە، لە شوێنێك دیتمان (حسن جاروڵلاّ) داندرابوو برینداریکی وابوو هیوای ژیانی لێ نەدەکرا، بەلاّم هەر زوو ڕێو شوێنم بۆ پێشمەرگەکان دانا لەگەڵیان کەوتمە دوانو پێم ڕاگەیاندن دەبێ بزانن چۆن بەرگری لە خۆتان دەکەن، ئەگەر ئامۆژگاریەکانی من جێ بەجێ بکەن بەڵێنتان پێ دەدەم بەسەلامەتی دەگەڕێنەوە، ناهێڵن مەرامی نەیاران بێتەدی، دەبێ ئەوە بزانن ئێمە نێردراوین بۆ ئێرە بۆ ئەوەی زۆربەمان نەگەڕێنەوە، بەلاّم ناهێڵم بەئاوات بگەن! بۆ ئەو مەبەستەم نەخشەیەکی زۆر ڕێکم دانا بۆ ئەوەی پێشمەرگەکان لە هیلاكو زیان دووربنو بتوانین دەست لە دوژمن بوەشێنین، ئەویش بەوە بەدیارکەوت ماوەی هەشت ڕۆژ لەوێ مانەوە لە ڕووبەرووی دوژمن وەستا بووین جێگامان دیاربوو نامەوێ باس لە دەستو بردەمان بکەم، چونکە پەرێزمان لەبەر چاوبوو.

بێگومان ئاشکرایە کوڕەك لە سەرەوە زۆر ناهەموارە باسی لێ ناکرێت، ئەوەندە ڕۆژانەی لەوێ بووین تەنیا شەوان دەمان توانی لە پەنایەکان دەربکەوینو بجوڵێینەوە، دەبوایە بەدرێژایی ڕۆژ لەناو سەنگەرەکانمان بەنهێنی خۆ بپارێزین، ئەوەندە لە سەنگەرەکانی سوپاو جاش نێزیك بووین کێلە شاخێك بەینمان بوو، ئەوان لە ناو سەنگەرە داپۆشراوەکان بوون، ئێمەش لە پەنا کێلکە شاخو بەردەکان خۆمان دەبواردو پەنا دەدا هەتا تاریك دا دەکەوت، گومانی تێدا نییە ئەوەی بە ڕۆژ لەشوێنی خۆی دەربکەوتبایە بێ شك لێی دەدرا ئینجا چ هی ئێمە بووایە چ هی ئەوان بووایە بە ساغی نەدەگەڕاوە بۆ شوێنی خۆی!.

ئەوەی دیاردە بوو هاوڕێیانی شیوعی زیانێکی زۆریان پێ کەوت، کۆمەڵێك چەکداریان شەهید کران ئەویش ئەوە دەگەینێ کە گیانی خۆبەخت کەریان زیاتر بوو، دووەم لە شەڕ شارەزا نەبوون،

ڕاوێژكارەكانیان وەك پێویست ئەوەندە زانا نەبوون!؟...

لەڕۆژانی شەڕە دژوارەكەی (كوڕەك) لەوكاتەی ئێمە لەسەرەوە بووین ڕۆژێك لەگەڵ ئەو برادەرانە لە پەنایەك دانیشتبووین (عریف عوسمان،حمەدامین هریری، خدری عولا بەگ، حمەدامین فقێ حسن) لە ناكاو فڕۆكەیەكی جۆری (لووشین) گەیشتە سەر(كوڕەك)و جارێك بەسەریدا سوڕایەوەو بەرمیلێكی فڕێدا خوارەوە هەر لەهەوا دوكەڵی لێ دەردەچوو، گوتیان ئەوە هات تیزابە ئاگاداربن، بەرمیلەكە زۆر سەیر دەهاتە خوارەوە، بەڵام باش بوو كەوتە دیوی ڕواندز زیانی نەبوو. ڕۆژی دوایی بەیانی زوو دوو فڕۆكەی (مێك) بەرەو بناری (كوڕەك) شۆڕ بوونەوە لە دیوی ڕواندز كە سەیرمان كرد دیاربوو شەڕ بوو فڕۆكە جەنگیەكان لە شوێنی شەڕەكەیان دەدا، زانیمان شەڕەكە لەگەڵ پێشمەرگەكانی ئێمەیە، ئەو پێشمەرگانەی ئێمە كەلە خوارەوە بوون ڕێگایان لە سوپا گرتبوو نەیان دەهێشت بەسەر بكەون بۆ(كوڕەك) شەڕەكەش زۆر گەرم بوو، لەگەرمەی ئەو شەڕەدا بینیمان جاشەكانی ناو سەنگەرەكانی (دارە هیشك) لەسەنگەرەكانیان دەركەوتن بەنیازبوون بڕۆن ڕێگا لە پێشمەرگەكان بگرن‌و لەگەڕانەوەیاندا لێیان بدەن، بەڵام ئێمە كە ئەمەمان بینی یەكسەر بۆیان دابەزین بەنهێنی ڕێگامان لێ گرتن، بەڵام بەداخەوە پێش ئەوەی بگەنە لای كەمینی ئێمە هەستیان كردبوو كە ڕێگایان لێ گیراوە بۆیە زوو گەڕانەوە مۆڵگەكانیان، پێشمەرگەكانی ئێمە لەدوورەوە دیاربوون دەگەڕانەوە (مێگر) برینداریان پێ بوون، زانیمان كەوا (عزەت) شەو ڕۆیشتبوە سەر ڕێگای ئەو هێزەی سوپا، ئەوەی لە ڕواندز بەنیاز بوون سەر بكەونە كوڕەك لەو شەڕو لێكدانەدا شەهیدێك‌و دوو بریندار هەبوون، تا دەهات شەڕ گەرمتر دەبوو، حكومەت هەوڵی دەدا كوڕەك لەدەست‌نەدات ئێمەش دەمانویست بیگرین، ئەمەش مەترسی لەدواوە هەبوو، ڕۆژی دوای هێرشەكەی عزەت بۆ بناری كۆڕەك لە ژێر كێلە شاخێك دانیشتبووم تەواو هەستم بە مەترسی نەمان دەكرد، بۆیە بیرم لەوەكردەوە نامەیەك بنوسم بۆ دایكی شادومان بە زمانی ڕوسی هەندێك ئامۆژگاری بكەم، هەر ئەو كاتە كورتە نامەیكم نووسی‌و لە ناو دەفتەری ڕۆژانەكەم دانا لەبەر ئەوەی لەناو ئاگری مان‌و نەمان دابووین هەموو كات چاوەڕوانی گوللەیەك بووین پێمان بكەوێت‌و گیان لەدەست بدەین.

شەوێك پێش ئەوەی كۆڕەك بەجێ بهێڵین‌و بگەڕێینەوە سەر ئاوی مێگر ئاگادار كراین كەوا ڕەئیس (كمال مفتی) لەگەڵ پێشمەرگەكانی دێنە شوێنی ئێمە، بەڵێ شەو بەسەركەوتن لەگەڵ (خدری عەولا بەگ) ڕۆیشتینە بەخێرهاتنی، ئەوەی جێگای خۆشحاڵی بوو ڕەئیس (كمال) بە كورتی دوا، بەڵام دوانێكی لێ وەشاوەو بەنرخ‌و بەسەنگ قسەكانی جێگای ڕەزامەندیمان بوو، لەگەڵ گەیشتنی ئەوان ئێمە دابەزین، هەر لەدوای ئێمە ئەوان هێرشێكی نەبەردانەیان كردبوە سەر سەنگەرەكانی سوپاو

زیانێکی زۆریان به سوپاو جاشەکان گەیاندبوو، بەلاّم ئەوەی جێگای پەرۆشی بوو هاوەنێك بەناو پێشمەرگەکان کەوتبوو دە پێشمەرگەی شەهید کردبوو.

بەر لەوەی لە کورەك دابەزین نامەیەکم دەست کەوت بۆ (بێجان جوندی) بەرێ کرابوو کە تیایدا نوسرابوو:(ئازیز بێجان داوای پارەت کردوە ئەدی ئەو پارەیەی بارزانی بۆ مەلا ئەمین‌و فاخیرو عزەتی ناردوە بەشی ئێوەشی لەگەڵدا نییە؟ بۆ پێتان نەدراوە؟ داوایان لێ بکە پارەکە زۆرە هەزارو پێنج سەد دینارە).

ئەوەی دیاربوو پارەی باس کراو بووە خۆراکی ماسی‌و بێ دەنگی لێکرا، پێش ئەوەی (دۆڵی ئاکۆیان) بەجێ بهێڵین ڕۆژێك بە فاخیرم گوت: (هاورێ ئەو پارەیەی بارزانی بۆی ناردن بەناوی تۆو مەلا ئەمین‌و عزەت کوا چی بەسەر هات ؟) ناوبراو بێ دەنگ بوو دیسان گوتم: (ئازیز لۆمەی مەلا ئەمین‌و عزەت ناکرێت، بەلاّم نابێت تۆ بچیتە ڕیزی ئەوانەوە تۆ باوەڕ پێکراوێکی شیوعی لەگەڵ ئەوان جیاوازیت هەیە). ناوبراو دیاربوو کەپەست بوو هیچی بەدەستەوە نەما ئەوەندەی گوت: (تکایە دەست مەخەرە ناو ئیش‌وکاری من حەقی ئەوەت نیە من محاسبە بکەیت، تۆ لە حزب نەماوی!) لە دوانەکەی فاخیرو لالوتیەکەی پێوە دیار بوو کە براڤێك ڕوویدا بێت دژی من، کاتێك شتەکەم بۆ(خدرعولاّ بەگ) باس کرد دیاربوو ناوبراو ئاگاداری جموجوڵی (فاخیرو عزەت) بووە لەوکاتەی (بارزانی) لە دەرگەڵە بووە هەندێ شتی بیستبوو ئەو بە منی نەگوتبوو تەنیا ئەوەندەی پێ گوتم: (کاکە زرار وشیاری خۆت بە نیازێکی ناپاك بەرامبەر بەتۆ هەیە).

دووەم ڕۆژ بوو لە (کورەك) دابەزی بووینە سەر ئاوێ (مێگر) پێمان ڕاگەیەندرا کەوا باوکم بریندارە لە نەخۆشخانەی ناو گەلی (ئاکۆیان) کەوتوە، وەك زاندراوە لە دەرگەڵە هاتبوو بۆ ئاکۆیان لە ڕێگا لە وەلاّخ کەوتبوو، بێگومان بەپەلە ڕۆیشتم بۆلای لەوێ کە بینیم بە برینداری زۆر نیگەران بووم، بەلاّم زیاتر بەوە نیگەران بووم کە پێی گوتم،(بیستم کە نیازتان وابووە بڕۆنە ناو حکومەت‌و ببن بە جاش، بەلاّم سەعید مەتەڕ ڕێگای نەداون!) پێم گوت: (باوکی بەڕێزم چۆن باوەڕت کردوە کە من شتی وابکەم! ئەوەندە ساڵەیە من ئەو ماڵوێرانیە دەکەم ئەوجا بچم چەکی خیانەت هەڵگرم ! تۆ چەند هەوڵت دا چەکم لەگەڵ ئێوە هەڵنەگرت، ئێستا بڕۆم چەك بۆ بەعسی کورد کوژ هەڵبگرم!!) لەدوای ئەوەی لەگەڵ باوکم دوام ئاخێکی هەڵکێشاو گوتی: (ئەوەشیان پێ کردم!) ماوەیەك لەگەڵی مامەوە ئەو کەسانەی لەگەڵی هاتبوون (حەسەنی عەیشە قوچێ) پیاوێکی دڵ پاك بوو بەتایبەتی لەگەڵ من‌و ئەوەی بە بەردەوامی لەبەرچاو بوو لەوکاتەی لە(حافیز) گیرابوو چۆن من بەهانایەوە چووم، بەنهێنی پێمی گوت: (زوو بگەڕێوە منداڵەکانت شپرەزەو نارحەتن!) لەوێ چاوم بە (حسێنی قوتەسوری)

کەوت کە بریندار بوو زۆر شورِ دیاربوو، بەلاّم ووردی زۆر بەرز بوو، شەو گەرِامەوە بنکەکەمان لە ناو گەلی(مێگر) لەوێ بەرپرسەکانم ئاگادار کردن کەوا بەیانی دەگەڕێمەوە بۆ (دەرگەلّە) منداڵەکانم داوایان کردووە کە برِۆمەوە دیارە پێویستیان پێم هەیەو کەس نیە چاودێریان بکات، ڕۆژی دوایی گەڕامەوە کە گەیشتمەوە بەڕاستی دیتم منداڵەکانم نەك هەر لەشپرەزەییو پەرپوتی دابوون بەپەرۆشەوە ئەوەی بەسەر ئەو منداڵانە هاتبوو مەگەر هەرخۆم بزانم چیان پێکرابوو! لە جیاتی دلّدانەوەو یارمەتی دان سەدان بەندو بالۆرەی جۆراوجۆریان بۆ هەڵبەستبوون، ئافرەتێکی بێگانەی بەستەزمان مەگەر هەرخۆی بیگێرِێتەوە ئەوماوەیەی من لەوێ نەبووم چیان بەسەر هێنابوو چۆن ئەزیەت دراوەو لە چ دەردەسەرییێك ژیاوە!

ئەوەی نیگەرانی بوو لەوکاتەی (بارزانی) هاتبووە (دەرگەلّە) دایکی منداڵان هەوڵی دابوو ناوبراو ببینێ، بەلاّم ڕێگایان نەدابوو بیبینێ، دەنگو باس بەشێوەیەکی یەکجار بەرفراوان بلاّوکرابووەوە کە گوایا زرارو ئەو کۆمەڵە چەکدارەی یاخی ببوون بە نیازن برِۆن ببنە جاش، بۆیە لەوانەیە چەك بکرێن ئەو پرِوپاگەندە پرِوپوچە نا لێوەشاوەیە دایکی شادومانی ئالّۆز کردبوو، لەوکاتەی داوای کردبوو چاوی بە (بارزانی) بکەوێت پێیان گوتبوو: (ئەوە زرار چی کردووە، سلێمان بەگو عزەت ئەوەندەی لێ نارِازین؟) دایکی (شادومان)یش گوتبوی: (زرار هیچی وای نەکردوە بابو برای ئەوەندە لێی نارِازی بن ئەو قسانە هەمووی هەڵبەستە). بێجان پێی گوتبوو: (ئەدی بۆ داوایان لە مەلامستەفا کردووە زرارو ئەوانەی لەگەڵێنی چەك بکرێن، لەبەرئەوەی مەترسیان لێ دەکرێت برِۆن ببنە جاش، بەلاّم بارزانی گوتویەتی زرار نابێتە جاش هەرکاتێ حزبا وی بوە جاش ئەویش دەبێتە جاش).

لەدوای ئەو بەسەرهاتو کێشەیەی بینیمان زیاتر بۆم ڕوون بووەوە کەوا بەرهەڵستیەکی توند دەکرام لەلایەن ئەوکەسانەی لە دەسەلاّتی خۆیان دەترسان نەوەك جێی پێیان لەناو کۆمەلّوحزب لەق بێ، وایان دەزانی من ڕێگام لێگرتوون، لە دوای ئەو بەرهەڵستکاریەی کەسانی لاواز بەراستم زانی خۆم دووربگرم بۆ ئەوەی ئەوان بزانن‌و تێبگەن من کۆسپ نیم لە پێش مەرامی ئەوان، بەڵکو کردەوەو هەڵسوکەوتی خۆیان کۆسپەن، بەڵێ لە پێشان هەولّم دەدا کە تەنها ڕاستی ڕێرِەوو پێشرِەو بێت، بەلاّم ئەوەش خەون بوو، چونکە ڕاستی ئەوکات تەنها مل شکان بووا.

ماوەیەکی درێژ ئارەزووم بوو بەڵکو یەکێك لە ئەوانەی سەرەوە پەیدابن بۆ ئەوەی هەرنەبێت هەندێ شتیان پێ ڕابگەیەنم، بەرِێکەوت ڕۆژێك لەگەلّ (عریف یونس) بووم لە ناو گوند لە نزیك مزگەوت بینیمان (ئەبوحکمت) لە سەرەوە دەهاتە خوارێ زۆر دلّخۆش بووم بەوەی کە لەگەلّی دەدوێم، چونکە بەراستی زۆر بێزار ببووم کەچی زۆر سەیر بوو ئەو پیاوە گەیشتەلامان چاكو چۆنی لەگەلّ (یونس)

کردو ڕووی لەمن وەرگێڕاو ڕۆیشت، (عریف یونس) بەسەر سوڕمانەوە گوتی (ئەوە چی بوو ئـەو پیـاوە بۆ وای کرد؟) وا بەدیار کەوت (ئەبو حکمت) پێش ئەوەی چاوی بە ئێمە بکەوێت لای (عزەت)ی بـرام میـوان بـووە ئـەوەی زانـدرا نـاوبراو هەنـدێ گلـەیی کردبـوون دەربـارەی مـنو بـە(ئـەبوحکمت)ی گوتبوو(پێشمەرگەکانی لە واجب یاخی ببوون بەقسەی زرار بوو ئەو هانی دابـون) (ئـەبوحکمت)یـش بەڵێنی پێدابوو کە غەمت نەبێت ئێمە زرارت بۆ تەمیێ دەکەین لەڕێگای حزبەوە، ئەوەش لـە یـەکێك بیستر لەکاتی نان خواردنی نیوەڕۆ لەگەڵیان دانیشتبوو (ح.ح) ئەو بەرهەڵستیەی لەمن دەکرا بەزۆری لە دوای ناڕەزایی پێشمەرگەکانی (دەرگەڵە) بوو، ئەگەرچی دەشیانزانی من لەو کارە دوور بووم، بەڵام کردیانە بیانوو بۆ بەربەرەکانی من بەو نیازەی دوورم بخەنەوە لە کۆمەڵو کۆمەڵگا! خەڵکانی نـاڕازی بەگەفو زەبرو زەنگ هەر ماوەیەك گوێڕایەڵ دەبێت هەرکاتێك بۆی ڕێك کەوت ڕادەپەڕێو ڕازی نابێت.

زستانی ساڵی (1965) بۆمن زستانێکی ساردبوو کارو پیشـەم دارکێشـان بـوو باربـەرم نـەبوو بەیانیان (بیورو گوریس)م هەڵ دەگرتو بەسەر دەکەوتمە سەر بەرزاییەکانی چیا داری سوتانم دەهێناو بەشان دەمان کێشایەوە بۆ ماڵ، جیا لـەو ئەزیـەتو ماندوبوونـەش ئەوەنـدە غـەمم پێـی نـەدەخوارد ئەوەندەی جەنگی دەرونیان لەگەڵ دەکردم، بەشێوەیەکی تایبەتی کادریرانی شیوعی قەزای ڕوانـدز بـە پشتیوانی (نجم الدين مامۆ، فاتیح رەسول)، بەڵام کەزانیان بـەو ڕەفتارانـەی ئـەوان نابمـە ملکەچـیان ناچار داوایان کرد لەگەڵیان دابنیشم، لە سەر داوای (فاتیحو نجم الـدين) لەگـەڵیان دانیشـتم، بـەڵام دانیشتنە کە بێ سوود بوو، لەبەرئەوەی ئەوان دەیانویست هەرچیەکی ئـەوان گوتیـان منـیش بڵـێم ڕاستە، کەچی لە ڕاستیش دوور بوو، دوا بەدوای ئەو دانیشتنە (نجم الـدين) داوای کـرد جـارێکی تـر لەگەڵم دابنیشێ لە قوتابخانە لەماڵی ئێمە دانیشتین نـاوبراو زۆر بەتونـدی هەوڵیـدا مـن پێـی بڵـێم فەرمانەکانتان ڕاستن، بەڵام زانایانە وەڵامم دایەوەو پێم گوت: (تۆ پێویستت بە فێربونی مارکسـیەت هەیە هێشتا زۆر ساوای!) دیاربوو ئاڵۆز بوو بەپەلە هەسـتاو ڕۆیشـت. بـەو هەوڵسـوکەوتەی لەگـەڵم دەکرا زۆری ئاڵۆزو نیگەران کردبووم، ناچارکرابووم بیرلەوە بکەمـەوە کـە هـەڵێکم بـۆ هەڵبکـەوێتو بگەڕێمەوە (ڕواندز) بەڵکو بتوانم کارێك بدۆزمەوە بۆ بەخێو کردنی منداڵەکانم، کە زانیـان نیـازێکی وام هەیە تەنگاوبوون لە پێش هەموویانەوە (عزەت) لەبەر ئەوەی دەیانزانی ڕۆیشتنی من لە دەرگەڵـە دەبێتە شکستیو گۆڕانکاریەکی ناسـازو زیـانێکی بەرچـاو، ئەوەنـدەم زانـی (ڕەئـیس کمـالو مـلازم عبدالرحمن) بەپەلە هاتنە لامو گوتیان: (بە هیچ شێوەیەك ڕازی نابینو ممکین نابێت تۆ بڕۆیت نە ئێمە ڕازینو نەحزبیش ڕازیە بۆیە ڕێگات نادەین!) گوتم: (من ئێستا حزبی نیم لە مێژە پەیوەندیم نەماوە لە سایەی هەڵوێستی کادیرەکانتان، پێشەکی ئێوە لە هەڵوێستی کادیرەکانتان ئاگـادارنو بـزانن چـیان

کردووەو چی دەکەن لەگەڵ ئەوەشدا ئێوەش پاڵپشتیان دەگرن لەو خراپەکاریەو هەڵوەشانەوەی ڕێکخراو لە دەرگەڵە، ئەوجا ئێوەش هاتوون بە ناوی حزب لەگەڵ من دەدوێن! بەڕاستیتانە ئێوە بەپەرۆشن بۆ ئەو حزبەی بەناوی دەدوێن؟ ئەگەر بەپەرۆشن بۆ چاودێری کادیرەکانتان ناکەن‌و بزانن چی دەکەن؟ بە تایبەتی حاجی مەلاو حاجی حسن ئاغا ئەو ڕێگایەی ئەوان گرتویانەو لەسەری دەڕۆن بێگومان بەرەو هەڵدێرەو توشی کۆسپی گەورە دەبن‌و ئەوکات چارە کردنی زۆر زەحمەت دەبێت، زۆر شتی تریشم خستە بەردەمیان‌و نەیاتوانی زیاتر بدوێن).

ئەوەی زاندرا باوکم گوێ بیستی ئەو دەنگ‌و باسە ببوو کە من دەمەوێ بڕۆمە ڕواندز، ناوبراو زۆر تەنگاو ببوو لەبەر ئەوەی دەیزانی من لەوێ بڕۆم پێشمەرگەکان پەرت‌و بلاو دەبن‌و توشی دژوارترین ئاڵۆزی دەبن، بە خۆشیان ئەو ڕووەیان نەبوو پێم بڵێن مەڕۆ لەبەرئەوەی ئەوەندەیان بێزار کردبووم هەموو شتێکم لەبەرچاو کەوتبوو، لە ئەنجامی بلاوبونەوەی دەنگی ڕۆیشتنی من ئێوارەیەك کۆمەڵێك لەو خزمانەی خۆشم دەویستن پەیدا بوون (خدری عولا بەگ، وەسمانی قادری فقێ وەسمان، قادری حمدئاغا، حەسەن ڕەزاق) بە ناوی خزمەکانی تریش داوایان لێکردم بە جێیان نەهێڵم‌و نەڕۆمە(ڕواندز) لەسەر داوای ئەوان بەڵێنم پێدان لەگەڵیان بمێنم هەرچەندە لەبارەی ژیان‌و گوزەرانیش زۆر خراپ بووم‌و لەوپەڕی شپرەزەیی دابووم، لەگەڵ ئەوشدا بۆ ڕەزامەندی ئەو کۆمەڵە خزمە ڕازی بووم بمێنمەوە. ئەوەی دەمەوێت دیاری بکەم ماوەیەکی زۆر لەناوگێژاوی ئاڵۆزی‌و دڵتەنگی‌و نیگەرانی دەسوڕامەوە، ئەوکاتانە بەزۆری خەریکی نوسین بووم، بەرنامەیەکی فراوانم لەبەردەست بوو بۆ نوسینەکانم جیا لە نوسینی بیرەوەریەکانم بەم نوسینانەوە خەریك بووم (دەرگەڵەو بنەماڵەی میرەکان، یادنامە، ڕاوو ڕاوشکاری لەکوردستان، ڕێکخستنی هەڵبەستەکانم، چەند پارچە چیرۆکێك) بێگومان هەڵبەستەکانم زۆربەیان دەربارەی بارودۆخی ئەوکاتە بوون هەندێکیان تۆمار کرابوون بە تەسجیل لێ دەدران هەست دەکرا هەندێك لە کادیرەکانی شیوعی پێی پەست دەبوون وایان دەزانی باسی ئەوانە!.

داستانە ناوادرەکەی هەندرێن لە ئایاری 1966دا

وەك لەسەرەوە دیارکراوە لەسەرداوای خزمەکان ڕازی بووم لەگەڵیان بمێنمەوەو لێیان جیانەبمەوە، بەلام بەلاپەڕگە دانیشتبوم لە دەرگەڵە، لە کۆتایی مانگی (4⁄1966)ڕۆژێك چاوم بە (شێخ علی بەرزنجی) کەوت‌و لەگەڵی دوام، لەدوای دوو ڕۆژ ناوبراو لەگەڵ (ڕەئیس کمال نعمان) هاتنە لام لەو دانیشتنەدا داوایان لێ کردم بۆ یادی یەکی ئایارو ژن گواستنەوە بۆ (ملازم ریاز) لەگەڵیان بڕۆمە دەربەندی (ڕایات) ئەگەرچی دڵشکاوو ناڕازی بووم لێیان، بەلام نەمتوانی دڵی ئەو دوو پیاوە بەڕێزە

بشکێنم، پێویستیش بوو لەو دوو ئاهەنگەدا بەشداربم، یادی یەکی ئایار جەژنی کرێکارانی جیهان نەدەبوو بەشداری نەکەم ئەوی تریان ژن گواستنەوە بۆ ملازم (ڕیاز) کە پیاوێکی عەرەب بوو لە شەڕی (کورەك) چاوێکی لەسەردانابوو، هەردەبوایە بۆ ئەویش بڕۆم، چونکە بەڵێنم پێدابوون کە بەشداری ئاهەنگەکە بکەمو لەکاتی دیاریکراو لە دەربەند ئامادەبم.

ئەوە بوو ڕۆژی (30/6/1966) چومە(دەربەند) بە ڕێکەوت ئێوارەی هەمان ڕۆژ لەچایخانەی (مستەفا سلێمان) لەگەڵ یەکێ لە کادیرەکانی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران (سەدیقی هەنجیری) یەکترمان ناسیو لەگەڵ یەکتر کەوتینە گفتوگۆ، ناسینی ئەو مرۆڤە بۆتە ڕۆژێکی یادگاری هەمیشەیی لەلای من، چونکە ئەو پیاوە ڕۆڵەیەکی هەڵکەوتوی ڕۆشنبیری کورد بوو، تا بڵێی ووشیارو پێگەیشتوو بوو، نزیکەی دوو کاتژمێر بەیەکەوە دانیشتین، دەربارەی زۆر کێشە دواین بە تایبەتی بە سەرهاتەکانی سەردەمی (کۆماری مهاباد) دیاربوو لە زۆر شت ئاگادار بوو، لە کۆتاییدا بەڵێنمان ئەوە بوو پەیوەندیمان بەردەوام بێتو سەردانی یەکتر بکەین. ئەوەی جێگای داخە ئەو تێکۆشەرە بە دەستی بکوژانی ئێرانی شوێن بزر کرا.

شەو لە دەربەند مامەوە، بەیانی لەکاتی دیاریکراودا هەموومان ئەوانەی بانگ کرابوون لە گازینۆی (محمد گەردی) ڕواندزی یەکترمان گرتەوە، بەشی زۆری بەشداربوان لێپرسراوانی هێزی پێشمەرگەی (هەندرێن) بوون لە گازینۆی ناوبراو کورتە یادێکی جەژنی (یەکی ئایار)کرایەوە، (شێخ علی بەرزنجی) کورتە دوانێکی لەو ڕووەوەدا، لە دوای ئەو یەك دوو برادەری تریش قسەیان کردو باسی جەژنی کرێکارانیان کرد، لە دوای نان خواردنی نیوەڕۆ دەست کرا بەئاهەنگی دووەم ئەویش گواستنەوەی بووك بوو بۆ ملازم (ڕیاز) بەشداربوان (شێخ علی، فاتح رسول، فاخیر مێرگەسۆری، ڕەئیس کمال نعمان، عزەت سلێمان بەگ، ملازم عزیز، ملازم عبدالرحمان)و زۆری تریش، لە دوای بووك گواستنەوە ئێوارە بڵاوەی لێکرا هەندێکمان ڕۆیشتینە (زینوێی شێخی) بۆ دیدەنی (شێخ لەتیفی شێخ محمود) ناوبراو لە ماڵی (شێخ عبیداللە) میوان بوو، ئەوانەی شەو لە (زینوێ)مانەوە (حمدئاغای مێرگەسۆری، فاخیرو عزەت)منیش لە سەر داوای (شێخ لەتیف) مامەوە بۆ بەیانی نیوەڕۆ لەلای (حاجی سەید مینە)ی زینوەیی بووین لە مەزرای پشتی زینوێ ئێمەشیان لەگەڵ خۆیان برد لەسەر داوای (حاجی سەید مینە) ،ئەوەی جێگای ڕەزامەندی بوو ئەو ڕۆژەمان زۆر بە خۆشی ڕابوارد، سەرەتای بەهار لەو مەزرایە سەوزە لە ژێر ڕەشماڵی خاوەن ئاژەڵەکان بووینو ووردە ووردە باران دەباریوشێخ لەتیف قسەی خۆشی بۆ دەکردینو بەسید مینەیگوت:(کاکە سەید بەڕاستی هەوارگەتان زۆرخۆشە ،خۆشتریش ئەبوو بەمەرجێ خۆشەویستیەکی گەنجیشت لەگەڵ بێت).هەر زوو (حمدئاغا)

هەواڵنامەی کتێب

گوتی: (یا شێخ حاجی سەید مینە لەو خۆشیە بێ بەش نیە، ئەو دەزانێ خۆشی لەچ دایە بۆیە خۆی بێ بەش نەکردوە). شێخ گوتی: (مادام وایە کاك حاجی تەمەنی درێژ دەبێت، بەو هیوایەین‌و داواکارین تەمەنی درێژ بێت‌و هەردەم لە خۆشیدا بێت).

ئەوەی شایانی باسە میوانداریەکی کوردەواری زۆر ڕێك‌و پێکی سازکردبوو کە باسی ناکرێت چۆن بوو، ئەو ڕۆژە تا ئێوارە لەو شوێنە خۆش‌و دڵگیرە ڕامان بوارد، ئێوارە گەڕاینەوە (خەلان) لەسەر داوای کوڕەکانی شێخ (علاءالدین) شەو لای ئەوان ماینەوەو ئەوانیش میوانداریەکی زیاد لە پێویستیان کردین‌و لە هەمویان زیاتر (شێخ عبدالقادر) بەو میوانداریەتیە ماندوو بوو، شەو تا دەرنگ بە خۆشی ڕامان بوارد، بەڵام دەرنگانی شەو هەواڵێکی ناخۆشیان پێ ڕاگەیاندین ئەویش هێرشی سوپاو جاش بوو بۆ سەر (هەندرێن). بە هیچ جۆرێك بیر لەو هێرشە نەدەکرایەوە لەبەر ئەوەی وەك زاندرابوو نوێنەری حکومەت (زەیدی ئەحمەدە فندی) لە دیلمان بوو بۆ ڕێ ڕوون کردنەوە ووتوویژ هاتبوو، کەچی شەوی دووەمی مانگی ئایار هێرشێکی کت‌وپڕیان کردە سەر(هەندرێن) دیارە ئەوان زانیبویان کە سەرکردەکانی هێزی پێشمەرگە لەوێ نین‌و ئەم هەڵەیان قۆستبۆوە، ئێمە لە خەلان نیوە شەو ئاگادار کراینەوە کە بەزووترین کات بگەڕێینەوە هەندرێن، سوپاو جاش هێرشیان هێناوە بەشێکی زۆری (هەندرێن)یشیان گرتوە! لەگەڵ بیستنی ئەو هەواڵە بەپەلەو بەوشەوە گەڕاینەوە بەبێ ماڵاوایی کەس بە کەس ڕانەدەگەیشت، لە (خەلان) ڕۆیشتینە خوار بۆ سەر ڕێگای گشتی (فاخیر) بە خۆی‌و ئەوانەی لەگەڵی بوون بە شوڕە جیبێك ڕۆیشتن ئێمەش بە پێیان کەوتینەڕێ، لە خوار (ڕایات)وە بە قەلابەیەك ڕۆیشتین، ئەگەرچی ئەوکاتە من وازم لە هەموو شتێك هێنابوو بە نیاز نەبووم جارێکی تر بڕۆمەوە بەرەکانی شەڕ، بەڵام کە ئەم تەنگاویە پەیدا بوو هەستی شۆڕشگێری هانیدام دەست بدەمەوە تفەنگ‌و بەوە ڕازی نەبم دوژمن خاکمان داگیر بکات، لە ڕێگا لەگەڵ (عزەت) ڕێك کەوتین کە من لە(حافیز) دابەزم‌و بڕۆمەوە (دەرگەڵە) ئەو چەکدارانەی کە هەمانن لەگەڵ خۆم بیان هێنم لەوێوە بەسەر بکەوینە سەر(هەندرێن)و پێش لە هێرش هێنەرەکان بگرین، گوندەکانیش ئاگادار بکرێن بە زووترین کات چەکدارەکانیان بنێرنە ئەو شوێنەی شەڕی لێ یە،(عزەت)یش بڕواتە(میراجیان) لەوێوە بڕواتە شوێنی شەڕەکەو ئاگاداری ئێمەش بکاتەوە کە چی بکەین، ئەوە بوو لە(حافیز) دابەزیم‌و ڕۆیشتمە دەرگەڵەو یەکسەر ئاگاداری گوندەکانم کرد بۆ ئەوەی بێ دواکەوتن چەکدارەکانیان بنێرنە(دەرگەڵە) بۆ ئەوەی بچینە (هەندرێن) بە گوێرەی ئەو ئاگاداریە بۆ دوای نیوەڕۆ نزیکەی چل چەکدار ئامادە بوون لە دەرگەڵە، بەو نیازەی لە زینی دەرگەڵە بەسەر بکەوینە سەر(هەندرێن)، بەڵام پێش ئەوەی لابدەین لە ڕێگا ڕاسپێردراوی (عزەت) گەیشتە لامان بۆ ئەوەی بڕۆینە ئەشکەفتی شەهیدان لە بناری

هەواڵنامەی کتێب

(هەندرێن) لە نزیك (جندیان)، لەسەر زینی (دەرگەڵە) ڕۆیشتینە خوار بە دۆڵی (ماویلیان)دا بە درێژایی ڕێگا باران دەباری، شەو درەنگ گەیشتینە ئەشکەفتی (شەهیدان)و لە ڕێگا زۆر هیلاك ببوین کە گەیشتینە ئەوێ ئێمە زۆر بووین‌و هەیوانیش تەنها تاکە چادرێك بوو بارانیش بەبێ وەستان دەباری ئەوان بۆ خۆیان جێگایان نەبوو، ئێمەش گەیشتینە لایان، زوو پرسیم (عزەت) لەکوێ یە؟ گوتیان: (ئەویش بەسەرکەوت)، دیاربوو هێرش وەستا بوو. ئەوەی ڕاستی بێت جێگامان زۆر تەنگ بوو ئەو هەموو پێشمەرگەیەو تەنها یەك چادر! بۆ بەیانی ڕۆیشتمە لای پەلی (سەیدتەها)لە نزیك ئێمە بوون ئەوان هێزی حزبی شیوعی بوون، بۆئەوە چووم بزانم ئاخۆ ئەو هێرشە چۆن بووە؟ (سید تەها) بەم شێوەیە بۆی گێڕامەوەو گوتی: (بیر لە هێرش نەدەکرایەوەو لەوکاتەدا زۆربەی زۆری پێشمەرگەکانمان بە بۆنەی یەکی ئایار دابەزی بوون ئەوەی مابوو تەنها مام صدیق، لەگەڵ پەلێکی پێشمەرگە دەوریە بوون، بنکەکانیش هەریەکەی چەند پێشمەرگەیەکی نۆبەتداریان مابوون، شەوی دووەمی ئایار سوپاو جاش بە هاوکاری سیخوڕەکانی بە بیانوی ڕاوەکەو لە هەندرێن گەڕابوون‌و شوێنەکانیان بۆ دەست نیشان کردبوون‌و پێیان گوتبون کە بە کوێدا بڕۆن، ئەوە بوو کە توانیان ئەوها بە ئاسانی بە سەربکەونە سەر هەندرێن). ئەوەی دیار بوو دوژمن‌و هێرش هێنەرەکان زۆر لە دەوریەکانی ئێمە بەسەرتر کەوتبوون ئەوجا ووشیار ببونەوە، کاتێ دەبینن وا کەوتونەتە ناو هەرئەوەندەیان بۆکرابوو هەوڵبدەن دەربچن، دیارە لە دوای دەست‌و بردێکی چالاك‌و شەڕێکی ڕوو بەڕوو خۆیان دەرباز کردبوون لە ئەنجامی ئەو شەڕەدا چەند پێشمەرگەیەك دابڕابوون بۆ شەوی دووەم بە دیار کەوتنەوە، بێگومان تا هێزیان گەیشتێ سوپاو جاش توانیان بگەنە قوپی (کەپکە موو)، ئەگەرچیپێش بەسەر بکەونە سەر کەپکە موو (فاخیر) لەگەڵ دەستەیەك لە پێشمەرگەکان گەیشتبوە پێشیان‌و شەڕێکی دژواری لەگەڵ دا کردبوون،بەلاّم سەرماو باران ڕێگایان نەدابوون شەو بمێنەوە،بەوشێوەیە گەیشتبونە (کەپکە موو).

لە دوای گوێ ڕاگرتن لەسەرگوزەشتەی (سەید تەها) گەڕامەوە بنکەی خۆمان، زۆری پێ نەچوو دەنگی تەقینەوەیەك هات لە پەلی (سەید تەها)و بینیمان دوو پێشمەرگەیان بەپەلە بۆ لای ئێمە دەهاتن کە گەیشتن زۆر ئاڵۆز بوون، گوتیان: (نارنجۆکێك لە ناو دەستی سەید تەها تەقیەوە لەو نارنجۆکانەی کە دەستکردی خۆمانن، بۆ ئەوە هاتوین ئێوە ئاگادار بکەین وا ئێمە دەڕۆین سەید تەها دەبەینە سەر ڕێگای گشتی بۆ ئەوەی بیگەیێنینە ناوپردان). هەرئەوکاتە بەپەلە ڕۆیشتم دیار بوو دەیان بردە خوارەوە کە بەم شێوەیەم دیت زۆر دڵتەنگ بووم لەبەرئەوەی ئەوەندەی بڵێی پیاوێکی ئازاو لێهاتوو وشیار بوو، ناوبراو کە دیتی زۆر بەپەرۆشم گوتی: (هاوڕێ زرار تکایە ئەوەندە دڵتەنگ مەبە ئەوە ڕێڕەومانە تەنیا نەمدەویست بەم شێوەیە برۆم بریا لە شەڕێك برینـدار بووبام). ئێوارەی هەمان ڕۆژ

ڕاسپاردەی باوکم گەیشتە لامانو ئاگاداری کردم بە زووترین کات پێشمەرگەکان ببەمو بڕۆمە سەرەوە بۆ ڕوو بەڕووی دوژمن، بۆ ئەو مەبەستە دوو پێشمەرگەم بەڕێ کردن ئەو نامەیەی باوکم بۆمی ناردبوو بۆم ناردنو نوسیم من دێمە سەرەوە ئێوە هێزێك بنێرنە شوێنی ئێمە لەبەرئەوەی لە فەرمانی باوکم دەرناچم بەیانی دێمە سەرەوە، لەسەرداوای (ڕەئیس کمال) شەوو ڕۆژێکی تر لەوێ مامەوە ڕۆژی دوایی (سەعیدی حمدئاغا) هاتە شوێنی ئێمەو هەر ئەوکاتیش ئێمە بەسەرکەوتینو ڕۆیشتینە سەر (بیرۆکا)، بەڵام چ سەرماو سارديەك هەر باسی ناکرێت، دیار بوو سوپا لە (کەپکە موو) خەریکی خۆ قایم کردن بوو ئێمەش لە (بیرۆکا)لە پێشیان وەستا بووین، شوێنی ئێمە لە شوێنی ئەوان بەرزتر بوو، ئەوەندە سارد بوو شەوان هیچ نۆبەتدارێك نەی دەتوانی نیوکاتژمێریش لە نۆبەتەکەی خۆی بوەستێ لە سەرمان لەگەڵ ئەوەشدا پێشمەرگە وورەی ئەوەندە بەرز بوو داوایان دەکرد زوو هێرش بەرینو دەریان بکەین، ئێمەش پێمان دەگوتن سەبرتان هەبێت.

(5/6) عزەت ڕۆیشتە خوارەوە بەو نیازەی بەڵکو بتوانێ شتێك بەدەست بخات لە چەكو جلو بەرگ بۆ پێشمەرگەکان لە هەموو شتێك زیاتر پێویستیان بە قاپووت هەبوو بۆ نۆبەتدارەکان کەچی ڕۆژی (5/8) گەڕایەوە دیاربوو شتێکی وای پێ نەبوو شایانی باس بێت.

ئێمەبە نیازی هێرشێکی بەرفراوان بووینو ئەو چەکانەی بەدەست ئێمەوە بوون چەکی هێرش بردن نەبوون بەشی زۆریان لە چەکە کۆنەکان بوون لە جۆری ئینگلیزیو جۆری تر بەتایبەتی چەکی هاوڕێیانی شیوعی لە سەدا حەفتای هی ئەوە نەبوون هەڵبگیرێن نەك شەڕیان پێ بکرێ، ئەو چەکانەی کەمێك جێگای باوەڕ بوون کە شەڕیان پێ بکرێ چەکەکانی دەستی پێشمەرگەکانی ئێمە بوون ئەویش (50-60) تفەنگی ئینگلیزی بوون لەگەڵ ئەوەشدا ئامانجو خواستی زۆری پێشمەرگەکان دەرکردنی سوپا بوو لە (هەندرێن).

ئەوەندە ڕۆژانەی لە سەرەوە لە ڕووبەڕووی سوپا وەستابووینو پێشمان لێگرتبوون ئەو شوێنەی ئێمەی لێ بووین زۆر بەرز بوو ئەگەر هەیوانێك نەبوایە نەمان دەتوانی خۆمان ڕابگرین، دوای ئەوە کە زانیمان فرۆکە نایێن ڕەشماڵمان هەڵدا بۆ ئەوانەی لە نۆبەت نین بە ڕۆژیش ڕەشماڵمان دەخست لەبەرمەترسی فرۆکەکان، لە پەنایەك خۆمان دەبوارد، ڕۆژانەش نۆبەتدارانی چاودێرمان هەبوون سەیری جولانەوەی سەربازەکانیان دەکردو تفەنگ چیەکان تەقەیان لێ دەکردن.

خۆ ئامادە کردن بۆ هێرشی بەرپەرچ دانەوە.

ڕۆژی (1966/5/9) دوای نیوەڕۆ لە سەر(بیرۆکا) یەکەم کۆبونەوەی هاوبەشی لێپرسراوانی ئەو هێزانەی ڕوو بە ڕووی دوژمنن لە هەندرێن بەسترا، ئەوانەی بەشدار بوون لەو کۆبونەوەیەدا بریتی بوون

له (فاخیر حمدئاغا، ڕەئیس کمال نعمان، صدیق عولاٚ ئاغا، حاجی مەلا سعید، عریف یونس، مام الیاس) دەبوایە (ملازم عبدالرحمان)یش ئامادە بێت، بەلاٚم ئامادە نەبوو کەلە هاوڕێیانی حزبی شیوعی بوو، ئێمەش (عزەت سلێمان بەگ، حمدامین فقێ حسن، خدرعولاٚ بەگ، سیدمستەفا، زرار سلێمان بەگ)، مەبەست لە گرێدانی ئەو کۆبونەوەیە ئەوە بوو کە نەخشەیەك دابندرێت بۆ بەرپەرچ دانەوەی هێرشی سوپاو لێدانیانو دەرکردنیان لە(هەندرێن)، هێرش کردنێکی ئەوها پێویستی بە زۆر شت هەبوو، بەلاٚم کە نەبوو چارنەما تەنها خۆبەخت کردن تاکە چارە بوو. ئەو خالاٚنەی لە کۆبونەوەکە خرانە بەرباسو لێکۆڵینەوە ئەمانە بوو: -

1- شێوەی هێرش بردن بۆ سەر سەنگەرەکانی دوژمن.
2- دەست نیشان کردنی خۆبەختکەرانو ژمارەیان.
3- ئەرکی هێرش بەرەکان.
4- دیاریکردنی کاتی هێرش بە شەو بێت یان بە ڕۆژ.
5- بە دەست هێنانی دەسکەوت.

لە دوای گفتوگۆیەکی تێروتەسەل بڕیارەکان بەم شێوەیە دران: -

1- دیاریکردنی شوێنی ئەو دوو هاوەنەی هەمان بوونو ئامادە کردنیان بۆ کاتی هێرش بردن.
2- بڕیار درا هێرشەکە بە ڕۆژ بێت لە کاتی نیوەڕۆ، چونکە ئەوکاتە دوژمن بیر لە هێرش ناکاتەوە.
3- دەستەی خۆبەخت کەران پەنجا کەس دەبن، بیستو پێنج لە ئێمەو بیستو پێنجیش لە هاوڕێیانی حزبی شیوعی، سەد پێشمەرگەی تریش پاڵپشت دەبن بۆ ئەو شوێنانەی کە دەگیرێن یەکسەر ئەوان بچنە ئەو شوێنەو بریندارو شەهیدیش ئەوان دەیانگوازنەوە شوێنی دیاریکراو.
4- ئەرکی هێرش بەران ئەوە دەبێت لەو شوێنانە بدەن کە دەزانن هەڵناستنو شەڕ دەکەن، لێدراوانی خۆشمان بەجێ بێڵن بۆ ئەو هێزی پشتیوانی کەلە دوایاندا دەڕۆن.
5- دەست کەوت بە پێی بڕیاری شۆڕش چەکی گران بۆ شۆڕشەو چەکی سوکیش بۆ ئەوانەیە کە دەیگرن لەگەڵ کەلو پەلی ووردە.
6- ئاگاداری ملازم عبدالرحمنو عوسمان حوجرانی بکرێت لەکاتی هێرش، عبدالرحمن لە لای گەڵی (حاسێ) ڕێگایان نەدات بگەڕێنەوە، وە لەلای (بنەکاول)یش عوسمان ڕێگایان لێ بگرێت بۆ ئەوەی دەرباز نەبن بگەڕێنەوە حامیە.

تاریك داکەوت کۆبونەوەکە کۆتایی هاتو بڕیاردرا بەیانیش لە هەمان شوێن دابنیشین لە کات ژمێر دووی دوای نیوەڕۆ بۆ تەواو کردنی کارەکان، لە ڕێکەوتی (5/10) لەکاتی دیاریکراو لەهەمان

هەواڵنامەی کتێب

شوێن بەیەك گەیشتینەوەو دەست كرا بەكارو بارەكان، ئەوەی زۆر پێویست بوو ڕێكخستنی لیستی خۆبەخت كەرەكان بوو كە ڕێك بخرێت‌و بۆ بەیانی ئامادە بێت، لەكاتی لێكۆڵینەوەو بەسەرداچونەوەی خاڵەكان بەداخەوە لەخاڵی دەست كەوتەكان (فاخیر) كەوتە كێشەو داوای ئەوە بوو ئەوەی دەكەوێتە بەردەست گشتی لە شوێنێك كۆبكرێتەوەو لە دواییدا بەسەر پێشمەرگەكانی هێرش بەردا دابەش بكرێت، بێگومان ئەو داوایەی ناوبراو پەسند نەكرا. یەكەم من گوتم ئەوەی ئێوە دەیڵێن بەڕای من ڕاست نییەو سەركەوتن بەدەست نایەت، بەڵكو دەبێتە هۆی ئەوەی پێشمەرگە شەڕكەرو ئازایەكانیش خۆیان نادەنەشەڕ ئەگەر بزانن ئەوەی دەیگرن بۆ ئەوان نابێت، ئەوەش مانای ئەوە دەگەیێنێت كە هێرشەكەمان سەركەوتوو نابێت. فاخیر كەدیتی ڕای ئەو پەسند نەكرا دیار بوو ئاڵۆز بوو بەتوندی گوتی (ئەگەر بەو شێوەیە بێت ئەوەی ئێوە دەیڵێن من لەگەڵی نیم‌و بەشداری ئەو هێرشە ناكەم)، بەڵام ئێمە ڕامان گەیاند ئەو بەشداری بكات یان نەكات ئێمە ئەو هێرشە هەر دەكەین ئەگەر هەمووشمان لەو هێرشە نەگەڕێینەوە، چونكە ڕاسپاردەی (سلێمان بەگی باوكمانە) دەبێ بەجێی بگەیێنین لەبەر ئەو هۆیانەی خوارەوە:

1- فەرمانی باوكمانە دەبێ پێی هەستین ئەگەر هەر هەمووشمان لەوهێرشەدا بكوژرێین.

2- بەرپەرچی ئەو پڕو پاگەندانە دەدەینەوە كە گوایا عزەت‌و فاخیر هەندرێنیان بە پارەیەكی زۆر فرۆشتوە.

3- ئەگەر بێت‌و سوپا هەر لەوشوێنە بمێنێتەوە دەبێ ئێمە دەرگەڵە چۆڵ بكەین‌و بەجێی بێڵین.

كاتێك سەیری هەڵوێستی ئێمەو ئەو دیاردانەی خرانە بەرچاویان كرد (ڕەئیس كمال‌و عریف یونس) ئاشكرا دیار بوو نیگەران بوون بە هەڵوێستی فاخیر لە دواییدا (ڕەئیس كمال) ڕایگەیاند كەوا بەیانی كاتژمێر چواری ئێوارە دێینەوە لێرە جارێكی تر كۆدەبینەوەو كۆتایی بەمەسەلەكان دێنین.

لەوێ گەڕاینەوە لای پێشمەرگەكانمان تاریك داكەوتبوو كۆمان كردنەوە بۆ ئەوەی دەستەی خۆبەخت كەرەكان دیار بكەین، لەوكاتە پێمان ڕاگەیاندن بیست‌و پێنج پێشمەرگەمان دەوێت ناونوس بكرێن بۆ هێرش بردن، ئەوەی جێگای دڵ خۆشیمان بوو لەو سەد پێشمەرگەی هەمان بوو ژمارەیەكی كەم نەبێت ئەوانی تر هەموویان داوایان كرد ناویان بنوسرێت، كە ئەمەمان دیت ناچار پێمان گوتن ئێمە خۆمان دیاریان دەكەین‌و ناویان دەنوسین.

لەسەر ڕاسپاردەی (ڕەئیس كمال) ڕۆژی (5/11) لە شوێنی دیاریكراو كاتژمێر چوار كۆبونەوەكە دەست پێ كراو لەو كۆبوونەوەیەدا ئەو خاڵانە خرانە بەر باس‌و لێكۆڵینەوە كە پێویست بوو تەواو بكرێن:

1- کاتی هێڕش بردن دیار بکرێت.

2- دەست نیشان کردنی سەرپەرشتکارانی خۆبەختکەرەکان.

خاڵی یەکەم بڕیار درا ڕۆژی (5/12) کاتژمێر دووی دوای نیوەڕۆ هێرشە دەست پێ بکات بەو مەرجەی نهێنی بێت تا کاتی دەست پێ کردنی هێرش، بۆ خاڵی دووەم دەست نیشان کردنی سەرپەرشتکارانی خۆبەختکەر هی بیستو پێنج لە خۆبەختکەرانی لەشکری (سلێمان بەگ) من بووم یاریدە دەریشم (خدری عولاّ بەگ) بوو، هی بیستو پێنج خۆبەختکەری هێزی شیوعیەکانیش (عریف یونس) بوو یارمەتی دەریش (مام الیاس) بوو، هێزی پشتیوانیش سەد پێشمەرگەبوو، هی ئێمە (حمدامین فقێ حسن) بەرپرسی بوو، هی هاوڕێیانیش (مام صدیق عولاّغا) بەرپرسی بوو، لە ژێر چاودێری (فاخیرو عزەت)، تۆپەکانیش لە ژێر فەرماندەی (ڕەئیس کمال) بوون، تۆپ هاوێژەکانیش بریتی بوون لە (عەزە ڕەشو محمد مکتوف) جۆری تۆپەکانیش هاوەن بوون، شوێنی ئەوانیش دیار کراو لە کۆتایی کۆبوونەوەکەدا ڕەئی وا هەبوو کەکاتی هێرش بردن کاتژمێر چوار بێت لەجیاتی دوو. بێگومان ئێمە بەرامبەر سوپا وەستا بووین تەنها دۆڵێك لە نێوانمان بوو، ئەو دۆڵەش بەفری تێدابوو، دەمانزانی شەوان دێن بۆ بردنی بەفر، چونکە ئاو نەبوو ئەگەرچی زۆریش سەرما بوو بەهاوبەشی لەگەڵ پەلی(بەکرەڕەش) ڕۆیشتین بۆسەیەکمان لەبەینی ئێمەو ئەوانەی دەهاتنە بەفردانا،بەلاّم دیار بوو زوو هەستیان پێکرد لەگەڵ ئەوەشدا تەقەمان هەرلێکردنو ڕایان کرد، لە دواییدا زاندرا کە کوژراوو بریندایان هەبوو، ئەو زانیاریەش لە دەفتەری ڕۆژانەی یەکێك لە ئەفسەرە کوژراوەکان بە دەسکەوت کە نوسیبوی (شەوی 5/9 لە کەمینی یاخی بوەکان نائیب زابتێكو سەربازێك کوژراونو سێ سەربازیش بریندا بوون) لەهەمان دەفتەر نوسرابوو: (ڕۆژی5/11 لە سەنگەرەکانی بەرامبەر مان یاخی بوەکان تەقیان لە سەنگەرەکانمان کرد ملازم اول عدنان کوژرا).

ڕۆژی (1966/5/12) سەرلەبەیانی خەریك بوو خۆمان ڕێك بخەین لەو کاتو ساتەدا (سعیدی حمدئاغا) برای فاخیر خۆیو نۆ پێشمەرگە گەیشتە لامان کەوتە کێشە داوای دەکرد کە ناوی بخرێتە لیستی خۆبەختکەران، بەهاتنی ئەوان ژمارەی خۆبەختکەران بوون بە شەست کەس.

دوای نیوەڕۆی ڕۆژی (5/12) لەسەر ڕۆشنایی بڕیارەکان لەکاتی دیاریکراودا ئامادەبووینو هەریەکەمان لە شوێنی خۆی چاوەڕێی دەنگی تۆپەکان بووین کە کەی دەتەقێنرێنو ئێمە هەڵمەت دەبەین؟ بڕیار وابوو هەر تۆپێك سێ گوللە بتەقێنێ ئەوکاتە ئێمە هێرش بەرین بۆ ئەو شوێنانەی کە بۆمان دیار کراوون، بەڵێ لەگەڵ تەقینەوەی دوو گوللە ئێمە ڕاپەڕینو بۆی دەرچووین سەرەو ژێر بە پێش سەنگەرەکانی دوژمندا دابەزینە خوارەوە ئەوجا سەر هەوراز بەبەر سەنگەرەکانی دوژمندا

هەواڵنامەی کێبر

سەرکەوتین، هەر زوو سەنگەرەکانی پێشەوەمان پێ چۆڵ کردنو ڕامان پەڕاندن، بەڵام بەداخەوە لەسەنگەرەکانی پێشەوە لە(خدری عولابەگ) دراو شەهید بوو لە دوای شەڕێکی دژوار بەشی زۆری سەنگەرەکانی سەرەوەمان ئازاد کردنو گەیشتینە نزیك (مەقەڕ لیوا) سەربازەکان بە شکاوی دەڕۆیشتنە خوارەوە بە جۆرێك سەریان لێ شێوابوو نەیان دەزانی بۆکام لا ڕابکەن، توانای ئەوەیان نەبوو بەرگری لەخۆیان بکەن، ئەو سوپایە ڕەوێکی وای تێکەوت ئەوەی هێنابوویان بۆ هەندرێن لە ماوەی ئەوەندەی لەوێ بوون بە جێیان هێشت، لەوکاتەی گەیشتینە (مەقەر لیوا) دیاربوو سەنگەرێکی گەورەی پارێزەری تۆپەکان بوو یەکێك لەناو سەنگەرەکە لەسەر مەترەلۆزێکی (فیکەرس) غەزری بوو بەتەنیا مابوو هەڵ نەدەستاو ڕێگەشی نەدەدا کەس بڕواتە پێشەوەو سەرهەڵبڕێت، بۆماوەیەك ڕایگرتین چارەمان نەما بە(حاجی حمدامین) بن مێردەیم گوت: (تۆو سەید مستەفا تەقەی لێ بکەن من بە نهێنی بۆی دەچم لە دواوە بەڵکو بیگەمێ) لەوێ لەگەڵ (عبدالله مینە) ڕەژێکەری گیامان لەخۆمان بەست بۆ ئەوەی دیار نەبین تا لەبەرامبەری دەربازبوین، ئەوەی ڕاستی بێت نەمانزانی چۆن دەرباز بووینو گەیشتینە ناو دارەکان! هەرچۆنێك بوو بە نهێنی گەیشتینە ناو دارەکان ئەوجا توانیم لە دواوە بۆی بێم، کە لە دیواری سەنگەرەکە نزیك کەوتمەوە لەبەر تەقەی زۆر ئاگای لەمن نەبوو کاتێك پێم گوت: (هەستە تەسلیم بە)، یەکسەر لە سەنگەرەکەی خۆی هەستاو دەستی بۆ غەدارەکەی خۆی برد بەنیازی تەسلیم نەبوونو شەڕکردن، بەڵام نەمهێشت پێی ڕابگاتو تەقەم لێ بکات من تەقەم لێ کردو کەوتە سەر مەترەلۆزەکە، لەگەڵ وەستانی تەقەی مەترەلۆز پێشمەرگە بەگوڕ دابەزینە خوار، کاتێ ڕۆیشتمە ناو سەنگەرەکە دیاربوو کۆمەڵێك تەرمی کوژراو لەوێ کەوتبوون لەوکاتەش (عریف یونس) گەیشتە ناو سەنگەرەکەو تفەنگێکی برنۆی هەڵگرتو ڕادیۆیەکیش لە سەردیواری سەنگەرەکە داندرابوو هەرئیشی دەکرد ئەویشی هەڵگرت، بەڵام دیاربوو زۆر ئاڵۆز بوو لەبەرئەوە پێشمەرگەکانی لەسەرەوە نەهاتبونە خوارەوە لەوێ بە توڕەیی پێم گوت: (مەڕۆ لێیان گەڕێ) ئەو گەڕایەوە ئێمەش چووینە دوای سەربازە هەڵاتوەکان تا گەیشتینە ناو چادرەکانی (مەقەرلیوا) لە دەرگای یەکێ لە چادرەکان بینیم جانتایەك بەجێ ماوە گۆپاڵێکیشی لەسەر داندرابوو، جانتایەکەم دایە دەستی (محمدی ئەحمەدی فاتێ)و پێم گوت: (ئەو جانتایە باش دەپارێزی)، کە چووینە یانەی ئەفسەرەکان بینیمان مێزێکی زۆر گەورە لەبن کەپرێك داندرابوو کۆمەڵێك نەخشەی سوپاییو کەل وپەلی لە سەربوون، بەناو ئەو تۆپە گەورانەی بە جێیان هێشتبوو تیپەڕین لەوێ ڕۆیشتینە خوارتر بۆ شوێنی وەڵاخەکان دیاربوو دوو هێستر کوژرابوون کە ئەمەم بینی هەرزوو (حسێنی قادری عالیو باوەکەم) گێرانەوە بۆ ئەوەی هێسترەکان بگوازنەوە شوێنێکی لاپەڕگەو کەمێك دوور لە شەڕ بۆ ئەوەی زیاتر نەکوژرێن.

کاتێك گەیشتینە(گۆڕێ سەعاتێ) تۆپەکانی ئێمە لە پێشمانی دەداو نەیان دەزانی ئێمە ئەوەندە ڕۆیشتیون، ئاگادارمان کردن تۆپ هاویشتن بوەستێنن تا بتوانین بڕۆینە پێشەوە، لەگەڵ ئەو ئاگاداریە (عزەت)و پێشمەرگەکانی سەرەوژێر دادەبەزنە خوار وایان دەزانی کەس نەماوە، دێن تا دەگەنە ناو دارستانی خوار(گۆری سەعاتێ) لەوێ دەکەونە ناو سەنگەرەکانی دوژمن کە هێشتا لەوێ مابوون لەوکاتەشدا شەڕ ئەوەندە گەرم بوو دەنگی تەقە هەڵگیرابوو هەر هاشە بوو لە هەموو لایەکەوە ئاگرباران بوو چوار فڕۆکە لێیان دەدایین، بەلاّم لەوکاتەی کە لەگەڵ دوژمن تێکەڵ بووین فڕۆکەکان تەنها بەسەرماندا دەسوڕانەوەو نەیان دەتوانی تەقە بکەن، ئەو کاتەش هەر سەرباز بوو سەرەوژێر ڕایان دەکرد کەس بەکەس ڕانەدەگەیشتین ئێمەش سەرگەرمی شەڕ بووین‌و لەو سەنگەرانەمان دەدا کە هێشتا هەڵ نەستابوون لە شوێنی خۆیان، لەو کاتانە یەکێك لە پاسەوانەکانی(عزەت) بە ئاڵۆزیو شێواوی گەیشتەلامان‌و ئاگاداری کردین زوو بگەنە(عزەت) لە(گۆڕی سعاتێ) کەوتە ناو ئابڵۆقەی سەنگەرەکانی سوپا، ئەوەی ڕاستی یە ئەو هەواڵە زۆر ئاڵۆزی کردم‌و بەپەلە بەرەو شوێنی ناوبراو ڕۆیشتین، ئەوە باش بوو ئەو شوێنەی ئێمەی لێ بووین زۆر لەبار بوو بۆ ئەوەی ڕێیان لێ بگرین ئەوەبوو توانیمان لە پشتەوە بۆ ئەو سەنگەرانە بچین ئەوانەی ئابڵۆقەی (عزەت) یان دابوو کاتێك لێیان نزیك کەوتینەوە دیار بوو تەقە زۆر گەرم بوو توانیمان بەنهێنی لە دواوە هێرشیان بۆ ببەین‌و لێیان بدەین، دیاربوو سەربازەکان ڕوویان لەسەرەوە بوو زۆر لەسەنگەرەکانی تەقەکردن نزیك کەوتینەوە من سەنگەرێکی زۆر گەورەم کەوتەپێش زۆر بەگەرمی تەقەیان دەکرد زۆر بەوەستایی بە پارێز خۆم گەیاندە پەنا بنەدارێکی (گێوژ) زۆر بەووردی سەیرم کرد یەکێك لە دەرگای سەنگەرەکە بە کلاشنکۆف وەستابوو نەی دەهێشت بڕۆن‌و هانی سەربازەکانی دەداو خۆیشی بەگەرمی تەقەی دەکرد لەو کاتەدا گوێم لە دەنگی (عزەت) بوو بانگی ئێمەی دەکرد زۆر ئاڵۆز بوو دەستم بۆ (عبداللە ڕەژێکەری) بلّند کرد دیار بوو ناوبراو(علی مولود ناوخەرابی) خۆیان خوشاندو گەیشتنە لام نارنجۆکێکم لە(عبداللە) وەرگرت لەپەنا دار گێوژەکە بەسێرە تەقەم لەو سەربازە دەکرد ئەوەی بەکلاشنکۆف تەقەی لە سەرەوە دەکرد، لەگەڵ تەقەکە خۆم گەیاندە نزیك دیواری سەنگەرەکەو نارنجۆکەکەم فڕێ دایە ناویان خۆشم هەڵدایە ناو سەنگەرەکە، لەگەڵ خۆفڕێ دانم بانگم کرد (لێ مەگەڕێن بڕۆن‌و ئەوانە ڕابکەن) لەگەڵ دەنگی من (عزەت) بانگی کردبوون گوتبوی (کوڕینە هەستن ئەوە دەنگی زرارە دەری کردن). لەوکاتەی خۆم فڕێ دایە ناو سەنگەرەکە چوومە شوێنی ئەو سەربازەی بە کلاشنکۆف تەقەی دەکرد بینیم کلاشنکۆفەکە لەوێ کەتبوو هەڵم گرت‌و کە سەیرم کرد فیشەکی تێدا نەمابوون، چەند مەخزەنێکی تری لێ بوون ئەوانیش بەتاڵ بوون‌و تەنها یەکێکی پڕم دەست کەوت کەسەیرم کرد

سـەربازەكان لاشـەی كوژراوێـك ڕادەكێشـن، تەقـەم بەسـەردا كـرد بـەجێیان هێشـت لەوكاتـەش پێشمەرگەكان گەیشتنە ناو سەنگەرە گەورەكەو بەپەلە ڕۆیشتمە ئەو شوێنەی(عزەت)ی لیٚ بـوو دیـار بوو سەلامەت بوون تەنیا (حەسەنی عەولاٌی حوسێنی) بریندار بوو، یەكسەر برینەكەمان بـۆ بەسـتو ڕۆیشتینە دوو هێزە شكست خواردوەكە، دیاربوو پێشمەرگەكان زۆر بەشـلی دەهـاتن، پێشـمەرگەكانی هێزی پشگیریو خۆبەخت كەرەكان تێكەلاٌوی یەكتر بوبوون، كـە ئەمـەمان بـینیو پێشـمەرگە ئـەوها بەساردی دێن ئێمەش لە دوا سەنگەرە چۆلٚ كراوەكەی بناری (هەندرێن) وەستاین. (مام صدیق)و چەند پێشمەرگەیەكی (سعید حمدئاغا)ش گەیشتنە لامان ئەوكاتە ڕۆژ درەنگ بوو بەرەو تاریكی دەڕۆیشت نەمان توانی زیاتر بڕۆین مەگەر خۆبەختكەرەكان شـەهید بـبن، لـەویٚ هەنـدێك پێشـمەرگە ڕۆیشـتن (حەسـەن) بگوازنـەوە سـەروە (عـزەت)یـش هاتـە لامـان، ئـەوەی شـایەنی باسـە لەماوەیـەكی زۆر كەم(هەندرێن) پاك كرایەوە، ئەو سوپایەی هێرشی هێناو سەركەوتە (كەپكە موو) زانی چۆن بەسـەر كەوت، بەلاٌم نەیزانی چۆن بگەڕێتەوە. ئەو كەلٌو پەلەی هێنابویـان هـەموویان بەجێهێشـت، مەگـەر سەربازەكان تفەنگی خۆیان لەگەلٚ خۆیان بردبـیٚ، ئـەگینا هـیچ شـتێك لەكـەلٌو پەلـەكانی (جعفـل لیوای4) دەرباز نەبوو گشتی لە شوێنی خۆی بەجێماو كەوتە دەستی پێشمەرگەكانی هەندرێن.

ئەوەی دەمەویٚ دیاری بكەم ئەوەیە ئەگەر پێشمەرگەكان بـەو دەسـتو بـردەی لەسـەرەوەیان كـرد بەوشێوەیە بهاتبانو نەوەستابان هیچ شكی تێدا نەبوو سەربازگەی حامیە(ڕوانـدز)یـش دەگـیرا لەبـەر ئەوەی سەبازەكان ئەوەندە وورەیان دابەزی بوو تواناى بەرگریان نەبوو، ئەوەی جێگای ڕەزامەندیە ئەوەبوو ئەو پێشمەرگانەی گەیشتنە دوا سەنگەر لەگەلٚ ئەو مانـدوییو هیلاكیەشـدا لـەویٚ مانـەوە مەگـەر دوژمن بگەڕێتەوە، شەو بەدرەنگەوە پێشمەگەكانی لقی(ملازم عبدالرحمن) هاتنە شوێنیان، ئیتر هـەر لەو كاتەوە هەندرێن بوە ئامانجی تۆپەكانی حكومەت لە (باپشتیانو ڕواندزو دۆلٌـی ئاكۆیـان) بـەبیٚ وەستان شەوو ڕۆژ تۆپ بارانی ئەو شاخەیان دەكرد. شەوی سیٚ یـەم لـە دوای شـكانیان جـاشو سـوپا هێرشێكی بەرفراوانیان هێنا بەو نیازەبوون بگەڕێنەوە، بەلاٌم نەیانتوانی هەنگاوێك بێنە پێش، بـەلٌكو توشی دژوارترین شەڕ بوون بەشكاوی گەڕانەوە دواوە لەگەلٚ زیانێكی زۆری كوژراوو بریندار.

ئەنجامی ئەو شەڕە ناودارەی هەندرێن بەو شێوەیەی خوارەوە بوو:

- تێكشكاندنی جعفل لیوای 4 بەتێكڕایی .
- دەست بەسەر داگرتنی ئەو كەلٌو پەلانەی بەسەریان خستبوە سەر هەندرێن.
- بەجێهێشتنی زیاتر لە (80) لاشەی كوژراو لە ئەفسەرو سەرباز.
- بە دیل گیرانی كۆمەلێك سەرباز.

➢ دەست بەسەر داگرتنی تۆپ خانە کە پێك هاتبو لە (4) تۆپی چیایی‌و(4) هاوەنی گەورەو هەر سریەیەك هاوەنی خۆی هەبوو، لەگەڵ مەترەلۆسی فیکەرو جبەخانەی هەمووی مایەوە لەگەڵ (9) دەزگای لاسلکی ژمارە (9)ی رووسی(60) لاسلکی کۆڵ‌و کۆمەڵێك ماتۆڕی شحن، بەلاّم چەکی وورد زۆر کەم گیرا سەربازەکان ئەوەی دەرباز بووبوون تفەنگەکانیان لەگەڵ خۆیان بردبوون، ئەوەی کەوتە دەستی ئێمە(4) تفەنگی بڕنەو(1) کلاشنکۆف‌و(8) غەدارەی جۆری ئەمریکی بوون. ئەوەی کەوتە دەستی هاوڕێیانی حزبی شیوعی(یەك تفەنگی بڕنۆیەك ڕەشاشی دیکتاریۆف،چوارغەدارە) بوون.

➢ زیانی ئێمەش (3) شەهیدو (7) بریندار بوون، خۆشبەختانە برینەدارەکان برینەکانیان سوك بوو، شەهیدەکانیش بریتی بوو لە (عریف یونس، خدرعولاّ بەگ، صالح مام الیاس).

لێرەدا دەمەوێ ئەوە ڕابگەیەنم دەربارەی دەسکەوتەکان بەشێوەیەکی ڕێك‌و پێك نەنوسرابوون ئەوەش ئەوە دەگەیەنێ بەرپرسەکان بە شێوەیەکی ڕاست تۆماریان نەکردبوو!

ئەو چەند خالاّنەی خوارەوە ساتە ناخۆشەکانی داستانەکەی هەندرێنن:

➢ لەوکاتەی ئێمە سەرگەرمی شەڕێکی دژوار بووین لە پڕێکا ئاگادار کراین کەوا (عەزەت) ئابلۆقە دراوە لەلایەن هێزی دوژمنەوە! بێگومان لەوکاتە لە نزیك گوندی (بنەکاول) سەرگەرمی شەڕێکی دژواربووین، ئەوکاتەی ئەم هەواڵەم پێگەیشت ئێمە زۆر دوور بووین لە شوێنی ئەوان، بەلاّم بەلامەوە سەیر بوو نەمزانی چۆن ئەوەندە زوو گەیشتمە شوێنی ڕوداوەکە، ئەو شوێنەی (عەزەت)ی لێکەوتبوە ئابلۆقەوە، من لەوکاتەی ڕۆیشتبووم بەکەسم نەگوتبوو وەرن لەگەڵم ئەوانەی هاتبوون خۆیان بە دوامدا هاتبوون‌و من بەتەنیا کەوتبومە ڕێ‌و ڕۆیشتبووم لە تاوی (عەزەت). ئەوەی زاندرا لەوکاتەی ئاگادارمان کردن تۆپ باران ڕابگرن ئێمە لە (گۆڕی سەعات) ین (عەزەت) خۆی‌و نۆبەتدارەکانی دادەبەزنە خوارو دەڵێ: (کوڕینە لیوا شکا من ڕۆیشتم) ئەوان دێن‌و دەگەنە ناو دارستانی(گۆری سەعات) بە ناشارەزایی دەکەونە ناو ئەو سەنگەرانەی سوپا کە هێشتا لە شوێنەکانی خۆیان هەڵ نەستابوون نەشیان توانی بگەڕێنەوە تا ئەو کاتەی بەهانایانەوە چووین‌و دەربازمان کردن.

لە دوای سەرکەوتن بۆ ماوەی چەند ڕۆژێك گەڕامەوە دەرگەڵە، ئێوارە درەنگ بوو گەیشتمەوە گوند دیاربوو ماڵمان لە ئەشکەفتی(کەڕەنا)بوو، بەیانی ڕۆژی دووەم کاتژمێر دەی بەیانی دوو فڕۆکەی جۆری (هەنتەر) بەسەر دەرگەڵەدا سوڕانەوە بە شێستیر تەقەیان لە ئەشکەفتی(ڕووتەڵە) کرد ژن‌و مندالّی (مجید بەگ) بەبەرکەوتن‌و ژن‌و کچێکی نۆزدەساڵانەو کوڕێکی پێنج شەش ساڵی شەهید بوون، خۆم گەیشتمە سەریان بێگومان ڕوداوێکی گەورەی دڵتەزێن بوو. ئەو ڕۆژەش دوا ڕۆژی شەڕ وەستان بوو!

ئەو سەرکەوتنەی هێزی (هەندرێن) ڕوداوێکی مێژوویی گەورە بوو لە مێژووی جولاّنەوەی

ڕزگاریخوازی کورد، بەو بۆنەیەوە لەگەڵ وەستانی شەڕ ڕۆژنامە نوسەکان یەك بە دوای یەك، ڕوویان دەکردە (هەندرێن)و سەریان دەدا لەوشوێنەی شەڕەکەی تێدا کرابوو، بە چاوی خۆیان دەیانبینی چ کارەساتێك بەسەر لیوای چواری دوژمن هاتبوو، لە پێش هەموویانەوە ڕۆژنامەنوسێکی بەریتانی هات کە(سامی عبدالرحمن)ی لەگەڵدا بوو، ڕۆژنامە نوسەکە زۆر بە ووردی شتی دەنوسی، ئەوەی زۆر سەیر بوو بەلایەوە دەیبینی کە چۆن تۆپ بە شێلکە بەدەوروبەرمان دەکەوتن‌و کەس لە شوێنی خۆی نەدەجولاو فرۆکەکانیش بێ وەستان بەسەرسەرماندا دەسوڕانەوە لە سەر چیای (هەندرێن)، ئەوان خۆیان قایم کردبوو کەچی پێشمەرگەکان خۆیان تێك نەدەداو هەریەکەو بەلایەکدا پاڵیان دابووەوە بەبێ ترس! ڕۆژنامە نوسەکە بە ئێمەی گوت: (بائەوەندە بێ باك نەبن باش نیە)، دەستەیەکی تر لە کارمەندانی(تەلەفزیۆنی فرەنسی) هاتن ئەوان دوو شەو مانەوە لە (هەندرێن) لەسەر داوای ئەوان جارێکی تر ڕووداوی شەڕی (هەندرێن) مان دووبارە کردەوە کە چۆن هێرش دەستی پێکردو لە کوێیەوە بۆ سەنگەرەکان چوین‌و چۆنمان سوپا ڕاونا، ئەوەی ئەوان ویستیان بۆیان کراو ئەوانیش تۆماریان کردو وێنەشیان دەگرتن، دەستەی تەلەفزیۆن دوو پیاوو ئافرەتێك بوون‌و هەموو دەزگایەکیان پێ بوو بۆ تۆمارکردن. دووسێ ڕۆژ پێش ڕێککەوتنەکەی حوزەیران دوو ڕۆژنامەنوسی ئێرانی بە ناوی گۆڤاری (خاك‌وخوێن) گەیشتنە لامان دیاربوو پاسەوانانی (بارزانی) یان لەگەڵدا بوون، پێشوازیەکی گەرمان لێ کردن بە تایبەتی لەبەرئەوەی کورتە نامەیەکی کاك(ئیدریس) یان پێ بوو کە تیایدا نوسرابوو: (یارمەتی ئەو دوو ڕۆژنامە نوسانە بدەن هی خۆمانن)، بەوبۆنەیەوە خۆشم لەگەڵیان ڕۆیشتم هەموو شوێنەکانم پیشان دان‌و ئەوەی ویستیان بۆمان کردن‌و لە کۆتاییدا بەڕێك‌و پێکی باسی شەڕەکەم بۆ گێڕانەوە کە چۆن بووە، ئەوەی جێگای دڵ تەنگی‌و نیگەرانی بوو یەکێکیان بە ئەوی تری گوت: (من لەوباوەڕە نیم ئەو هەموو شوێنەی بینیمان لە ماوەی دووسێ کاتژمێر بەو سوپایە چۆل کرابێت، بە شەست کەس، ئەگەر پەیوەندیەك نەبوبێت لە نێوان ئەفسەرانی خۆفرۆش‌و پێشمەرگە، چونکە ئەوەی کراوە کرداری شەست چەکدارنیە، بەڵکو هی هەزار چەکداریش نیە)! ئەوەی ڕاستی بێت لە قسەکانی ئەو دوو پیاوە ناپاکە زۆر پەست بووم‌و ڕووم تێ کردن‌و گوتم: (باش بزانن ئەو شەڕەی کراوە شەست پێشمەرگەی خۆبەختکەر کردویانە لەو شوێنە سەختەی بینیتان، دڵنیاش بن هیچ پەیوەندیەکمان بەکەسەوە نەبووە وەك ئێوە لێی بەشکن، حەزدەکەم بزانن دەستوبردی پێشمەرگە سوپای ئێوەشیان ئەوها بەزاندوەو داواتان لێ دەکەین کە گەڕانەوە ولاتەکەتان چاوێك بە مێژووی شەڕەکانی ساڵی(1947) دا بگێڕنەوە ئەو شەڕانەی لەگەڵ سوپای ئێوەماندا کردووە لە گردەکانی سەری دەربەندو قوپی ئالیاوە لەو شوێنە ڕووت‌و ئەموارە چۆن سەرمان لە سوپای ئێوە شێواندبوو بە تایبەتی

لەوكاتەی لەشكری ئێوە بەڕێوەبوو لە هاواری سوپا تێك شكاوەكەی نەلۆس دەڕۆیشت لە دۆڵی قـارنێ، چۆن بەملكەچی بەرەو دواوە گەڕانەوە نەغەدەو ڕاومان نان، بە مەرجێك دوو تانكیان لەگەڵ بوون ئێمە شەش كـەس بـووین ئەوانـەی لەگـەڵم بـوون هـەموویان لاوی تـازە پێگەیشـتوو بـوون، لـە شـەوی (1947/3/24)لە گوندی قارنێ لە بنكەی لەشكری ئێوەمانـداو دەسـتمان بەسـەردا گـرت هـەتا هەموومان گواستەوە بۆ گوندی ئالیاوە، ئەگەر باوەڕیش ناكەن لە گەڕانەوەتان لە بارزانی بپرسن ئـاخۆ ئەوەی گوتم ڕاستە یان نا؟)

دیاربوو قسەكانی منیان بـەلاوە گـران بـوو، ڕۆژنامـە نوسـەكە هیچـی پـێ نـەما پرسـی: (تـۆ كۆمۆنیستی)؟ گوتم (وا دەبینی پێشمەرگەم بەناوی پێشمەرگە لەگەڵتان دەدوێم وابـزانم پرسـیارەكەت زیادبوو كردت) دیار بوو كابرا زۆر بە نابە دڵی خوا حافیزی كردو ڕۆیشت.

بەیانیەك پاسەوانەكانمان (دەوریـەكان) نائـب عـەریفێكیان لەگـەڵ بـوو هێنایانـە بنكـە، نـاوی (عیلیگی) بوو ناوبراو بە دوای برایەكەیدا هاتبوو، برایەكەی لەو شەڕە بێ سەرو شوێن بـوو، لـەكاتی قسەكانی نائب عریف گوتی (ڕۆیشتمە لای ئامیر لیوایەكەمان لە خەلیفان بـۆ ئـەوەی ڕێگـام بـدات بەدوای برام دابێم، پێی گوتم مەڕۆ یاخی بوەكان دەتكوژن، بەلاّم پێم گوت، هەر دەڕۆم دەبی بـزانم بـرام چی بەسەر هاتوە، گوێم نەدایە ئەوان هاتوم بۆ لای ئێوە یارمەتیم بدەن، بەڵكو بزانم ماوە یان كوژراوە، دایكم وا لەكاولۆك چاوەڕێم دەكات) بێگومان لەگەڵ بەخێرهاتنێكی دڵ خۆشانە بە زمـانێكی خـۆش لەگەڵی دوام، بۆم ڕوون كردەوە كە ئێمە شەڕخواز نین، بەڵكو داخوازین دەسـەڵاتدارانی ئێـوە شـەڕمان پێ نەفرۆشن، لەوێ ڕێگـام پێـداو پێشـمەرگەم لەگـەڵ نـاردن بـڕۆن نـاو لاشـەكان بگـەڕێن بـەڵكو بەو(قورسەی) لە ملیان دایـە بیـان ناسـنەوە لەبـەر ئـەوەی لاشـەكان تێـك چـووبوون، دیـارە لـەناو لاشەكانیان نەدۆزی بوەوە، ئەوكاتە داوام لە برادەری لاسلكی كرد سەیری لیستی ناوی دیلەكان بكرێت، دەركـەوت لەگـەڵ دیلەكانـە، كاتێـك ئـەو پیـاوە زانـی برایەكـەی مـاوە دەسـتی كـرد بـە سـەماو پێشمەرگەكانیش گۆرانیان بۆ دەگوت، لە دوای نیوەڕۆ بەڕێمان كردەوە، دوو پێشمەرگەم لەگـەڵ نـاردن هەتا بردیانەوە نزیك سەنگەرەكانی پێشەوە، كە ڕۆیشت لەخۆشیان نەی دەزانی چی بكات.

لەدوای ڕێكەوتنەكەی حوزەیران ڕێگا بەسوپا درابوو بێن لاشەكانیان ببەنەوە، ئەگەر چی تـەواویش تێك چـووبوون، ئەوەنـدەمانزانی ڕۆژێـك كۆمەڵـە سـەربازێك هـاتن داوایـان كـرد ڕێگایـان پێبـدەن لاشەكانیان ببەنەوە، ئەگەرچی پێمان ڕاگەینرابوو ڕێگایان بدرێت، بەلاّم كە دیتمان بەچەكەوە هـاتوون ڕێگامان نەدان پێمان گۆتن بڕۆن چەكەكانتان دابنێن ئەوكاتە وەرن، سەربازەكان گەڕانەوە، ڕۆژی دووەم هاتن بێ چەك لەسەرەتاوە ملازم (اول)ێك بەناوی (هادی) پرسی بـووی كـێ لـە ئێـوە زمـانی ڕوسـی

دەزانیت؟ پێشمەرگەکانیش هێنایان بۆ لای من، بە رووسی چاكو چۆنی لەگەڵ کردم، لە قسەکانی دیار بوو پیاوێکی باش بوو، بەدیارکەوت ئەندازیاری وولاتی سۆڤیات بوو، رووسی دەزانیو هەندێ ئامۆژگاری پێ ڕاگەیاندم گوتی: (ڕێگا بەسەربازەکان مەدەن بە هەموو شوێنەکانتان بزانن، ئەوانەی هاتوون زۆریان نێردراون بزانن ئێوە چیتان هەیەو شوێنەکانتان ڕەچاو بکەن) بێگومان جێگای ڕەزامەندیم بوو قسەکانی ئەو ئەفسەرە، لەگەڵیان ڕۆیشتین هەتا بەسەر کەوتینە (قۆپی کەپکەموو)، کاتێك بەسەر کەوتینە سەرەوە (ملازم عبدالله) ناوێك سەیرێکی ئەو دیوو ئەودیویکردو گوتی (ئافەرین بۆ پاڵەوانانی سووپای عێڕاق بزانە بەسەر کوێ کەوتوون!)، بەلاّم وەلاّمی ئەو ئەفسەرە لەلایەن یارمەتی دەری من (عەریف حوسێن) یەکسەر درایەوەو گوتی (بەراستی سوپاتان پاڵەوانە بە سێ ڕۆژ توانی بگاتە ئێرە کە زانیانیان ڕێگا ئاوایە، بەلاّم پاڵەوانیەتی بەوە بەدیارکەوت بە ماوەی سێ کاتژمێر گەیشتەوە ڕواندزو دیانا، ئەوەیە پاڵەوانیەتی؟).

وەك هەستم کرد (ملازم هادی) وەلاّمەکەی (عەریف حوسێن)ی بەدڵ بوو بە رووسی گوتی (بەڕاستی وەلاّمیکی باشی دایەوە لە جێگای خۆی بوو) ئەوە بوو لا شەکانیان بردنو ڕۆیشتن.

ماوەیەك پێش هێرش بۆ سەر هەندرێن کوڕێکمان پەیدا بوبوو پێم گوتبوون ناوی لێ بنێن (کارۆخ) لە دوای سەرکەوتنی پێشمەرگە کاتێك گەڕامەوە ماڵ دایکی بەچاوی پڕ لە فرمێسك پێی گوتم (خۆ دوعام قەبوڵ بوو تۆ نەکوژرای ئەوجا ناو لە کورەکەم دەنێم کارۆخ، هەتا ئێستا بەنیاز نەبووم ئەو ناوەی لێبنێم، گوتم ئەگەر خوانەکات باوکی چی بەسەر بێت بەناو باوکی دەکەمەوە).

لە دوای ڕێکەوتنەکەی حوزەیرانی (1966) پێشمەرگەکان لە هەندرێن دابەزین، بنکەمان بردە گوندی (جنێراوە) لە شوێنی کەپرو ساباتی هاوینە هەوارمان، ئەوەی پێش ساڵی (1966) لێی بووین لەوێ بنکەمان دامەزراندو جێگیر بووین، دوای ماوەیەك دیاربوو دوکتۆری سوپایی بەرێ کران بۆ کوتانی پێشمەرگەکان، من لەو کوتانە زۆر مەترسیم هەبوو، بەلاّم باش بوو هیچ نەبوو، زۆری پێ نەچوو لە دوای دابەزینمان لە هەندرێن لە بەرزێوە کۆبونەوەیەکی سەرەکانی پێشمەرگەکانی هێزی باڵەکایەتیو ڕواندز سازدرا بەسەر پەرشتی (عبدالرحمن قازی)، ناوبراو دوانێکی گرنگی خستە ڕوو پیرۆزباییەکی گەرمی لە خۆبەختکەرانو پێشمەرگەکانی هەندرێن کرد زۆر بەووردی لە دەستوبردی پێشمەرگە دوا، لە قسەکانی نیشانی دا گوتی (لەوانەیە لەماوەی داهاتوو عبدالرحمن عارفو بارزانی بەیەکەوە دابنیشن) ئەوەی دەرکەوت زۆری پێ نەچوو لە دەشتە دیان (بارزانیو عارف) بەیەك گەیشتن.

لە دوای بەیەك گەیشتنی بارزانیو عارف بڕیار درا قوتابخانەکان بکرێنەوەو تێکرای فەرمانبەران

هەولێرنامەی کتێب

بگەڕێنەوە سەر کارەکانیان، بەگوێرەی ئەو بڕیارە دەبوایە منیش بگەڕێمەوە، بەڵام لە دوای سەرکەوتنی هەندرێن باوەڕیم نەبوو بگەڕێمەوە، چونکە دەستوبردی من لەو سەرکەوتنە ئاشکرابوو، بۆیە جێگای مەترسی بوو بڕۆمەوە بەردەمی کەسانی داخ لەدڵ، ئەوەبوو نەگەڕامەوە سەر کارم وەکو مامۆستا.

لێرەدا بەدڵنیاییو سەربەرزانە دەتوانم بڵێم ئەوەی نوسیومە دەربارەی هەندرێنو مێژوی ئەو داستانە مەزنە ئەوەیە کە نوسراوە، ئەوەی زیارتر بنوسی گەورەترین ناپاکیەو زیادە، ئەوەیە ڕاستی ئەو داستان مێژوییەی هەندرێن، هەتا ماوم ئەوەی زیاد بنوسی وەڵامی دەدەمەوەو ڕێگانادەم هەرکەسەی بەئارەزوی خۆی لەسەر ئەو داستانە بنوسێت، لەبەر ئەوەی یەکێك بووم لە بەشداربوانی نەخشەکێشانی ئەو هێرشەو لێپرسراوی بەشێك لەوخۆ بەخت کەرانە بووم لەو هێرشە دوژمن بەزێنەدا.

لە پایزی ساڵی (1966)دا بارەگای هەرێمی حزبی شیوعی لە گوندی (کەلێتە) گوازرایەوە (دەرگەڵە) لە سەرەتای گەیشتنیان لەگەڵ (عزەت) ڕێك کەوتن بە کەلو پەلو کەرستەی عزەت خانوێك دروست بکەن بەو مەرجەی هەرکاتێ ڕۆیشتن خانوەکە بۆ عزەت بمێنی، بەڵام هەتا لەوێ بن لەناوی دادەبن، من کە ئەندامی ئەو حزبە بووم داوام لێ کردن ئەگەر بەنیازن خانوو دروست بکەن خانوێکی سەربەخۆ دروست بکەن، هەرکاتێ ڕۆیشتن خانوی حزبە دەمێنێتەوەو دەبێتە بارەگای جوتیارانی گوندو وەك دیاردەیەك دەمێنێتەوە، ئەو داوایەی من نەك هەر پەسند نەکرا، بەڵکو بە شێوەیەکی ناپەسند هەندێ لە کادیرەکان گوتبویان (زرار دەیەوێت حزب خانوێك دروست بکات لەکاتی ڕۆیشتن بۆ خۆی بمێنێتەوە)، هەر بەوەش ڕازی نەبوون بە بابمو عزەتیان ڕاگەیاندبوو (زرار پێی خۆش نییە حزب خانوتان بۆ بکات).

بەڵێ خانوەکەیان کردو چوونە ناوی، بەڵام زۆری نەخایاند کە داوایان لێ کرا بەتاڵ بکرێت، بەو بیانوە نابێت بارەگای حزب لەناو گوند بێتو خانوەکەشیان پێویستە، لەدوای زیانێکی زۆر هەر گەڕانەوە سەر ڕای من ناچار بوون داوا لەمن بکەن لە دەرەوەی گوند خانوێك دروست بکەم، ئەوەبوو لەنوێ کەوتینە دەستوبرد خانوێکمان دروست کرد لە گردی (هەمزەبەگ) بوە بارەگای سەربەخۆی هەرێم تا ساڵی (1973) تێیدابوین، بێگومان خانوەکە ساڵی (1970) دروست کرا بەفەرمانی (کەریم ئەحمەد).

ڕووداوەکانی ساڵی 1967

ئەوەی بە دیارکەوت لە دوای سەرکەوتنی داستانە مەزنەکەی هەندرێن لە کۆنفرانسی (کەلێتە) لە ساڵی (1966)، فاخیر محەدئاغا کەوتە ململانێو کینە لەگەڵ حزب، ئەم کێشەو ململانێیە بەوە گەیشت فاخیر لە حزب جیا بووەوە، دیار بوو فاخیر هەندێ لە دابڕاوەکانی لە دەوری خۆی کۆکردنەوە

هەواڵنامەی کتێب

خەریکی جمو جۆڵێك بوو، پێش بەدیارکەوتنی کۆمەڵی (عزیز حاج) بەڕێکەوت لەگەڵ (ڕەشید)ی برای فاخیر ڕۆیشتمە ماڵی (حمد ئاغا) لە چۆمان شەو لەوێ مامەوە ئەو شەوە هەستم بەوە کرد کەوا فاخیر خەریکی جموجۆڵێکە شتێکی بەدەستەوەیە، بەلاّم بۆم ڕوون نەبوو ئەو جموجۆڵە چییە. لە گەڕانەوەم لەم بارەیەوە بە نامەیەك ئاگاداری هەرێمی حزبم کرد، لە دوای چەند ڕۆژێك لەگەڵ (کەریم ئەحمەد) بەیەك گەیشتین ناوبراو گوتی: (نامەکەت گەیشت سوپاست دەکەین ئەو جموجۆڵەی فاخیر دژ بە ئێمە نییە، ئەوان کۆمەڵێکن بەنیازن حزبێك دروست بکەن گوێ بەدەستی منداڵەکانی بارزانی دەبن)، هەروەها دەربارەی دانیشتنی من دوور لەحزب گوتی: (نابێ ئەوها دوور بیت سەفەرێکم لە پێشە بگەڕێمەوە لێی دەدوێین).

لە سەرەتای بەهاری ساڵی (1967) خەریکی خانووکردن بووم لە (دەرگەڵە) لە ڕۆژانی هەڵکەندنی بناغەی خانوو ڕۆژێك دوو سێ پیرە پیاوی گوند پەیدا بوون (حەسەنی بوکە فاتێ‌و قادری فەقێ وەسمانی‌و عەبابکری عەدێ) لامان دانیشتن لەگەڵیان کەوتینە قسە، بە (مام حسن)م گوت: (زۆر لەمێژە بەو نیازەم بێم بۆ لات کۆمەڵێك پرسیارم هەن دەربارەی زنجیرەی بنەماڵەی میرەکانی دەرگەلە، ئەو ڕیش سپیانەی لەگەڵیان دواوم هەتا میریش خۆی دەڵێت مام حەسەن لە هەموومان شارەزاترەو باشتر دەزانێت دەربارەی ئەو سەربردانە)، مام حەسەن هەر زوو گوتی: (بفەرموو ئەگەر ئارەزووت هەبێت هەر ئێستا ئامادەم ئەوەی بزانم بۆت باس بکەم)، بەڕاستی هەلێکی گونجاوی لەبار بوو هەر ئەوکاتە لەگەڵ ئەو پیاوە ووشیارە ڕۆیشتینە ژێر سێبەری دار(تاووك) لەگەڵی دانیشتم ئەوەی مەرامم بوو نووسیم هەر ئەو نوسینەشم هەڵبژاردو کردم بەسەرچاوەی ئەو نوسینەم ئەوەی دەربارەی (دەرگەڵەو میرەکان)م نوسیوە، بێگومان سودێکی باشم لەو دانیشتنە بینی لەگەڵ ئەو پیاوە ووشیارە نەخوێندەوارە!.

بێگومان ساڵی (1967) بە زۆری سەرقاڵی دروست کردنی خانوەکەم بووم بەردەوام لەگەڵ کرێکارەکان لەسەر کار بووم بۆ دابین کردنی پێویستیەکان، ماوەیەکی زۆر بوو ئاگام لە هیچ نەبوو. ئێوارەیەك لە سەرەوە خەریکی ئاو ڕابەستن بووم بۆ قوڕکاری، کاتێك بانگ کرام بڕۆمەوە بۆ ماڵ مێوانمان هاتوون، منیش بەپەلە ئاوم ڕابەست‌و چوومەوە، دەبینم میوانەکان (زرار عبداللە‌و سالحی سلێمانی ئەحمەد گۆن)ی ڕواندزی دانیشتبوون، بەلاّم بەلامەوە زۆر سەیر بوو، چونکە ئەوانە دەست‌و پێوەندەکانی (کاك فاخیر) بوون! خۆیشی بەدزی جلەو بەدەستی شوێنێکی تربوو، چۆن‌و بۆچی هاتونەتە لای من؟! لە دوای بەخێر هاتن‌و چاك‌وچۆنی لەگەڵیان کەوتمە قسە،(زرار) هەر زوو گوتی: (ئێمە نێردراوی کاك فاخیرین نامەیەکمان بۆ هێناوی) نامەکەم لێ وەرگرت، کاتێك نامەکەی ناوبراوم

خوێندەوە کەوتمە بیرکردنەوە لەوەی فاخیر چۆن بەناوی (قیادەی مەرکەزی عزیز حاج) نامە بۆ من دەنێریت، کەهیچ پەیوەندیەکم پێیانەوە نییە، بەو شێوەیە دڵنیا بێت لەگەڵی بڕۆم !!.

فاخیر دەیزانی کە من لە کاروباری حزبی دوورمو لێیان نارازیم، بەڵکو خۆیشی دەستی لە دوور بوونەوەکەی من دا هەبوو، پێش ئەوەی خۆی جیابێتەوە لە حزبی شیوعی . ناوبراو لەنامەکەی دەڵێت (برای عزیز زرار لە بەغدا ئاڵوگۆڕێکی تەواوکراوە لە((یەمین)) دراوەو تێك دراونو دەستیان بەسەر داگیراوە، بە پێویست دەزانرێت ئێمەش لێرە دەستیان لێ بوەشێنینو دەست بەسەر بارەگای هەرێم دا بگرین، بۆ ئەو مەبەستە زرارو صالح هاتن بۆ لاتان بۆ ئەوەی ئاگاداربن ئێستا من وا لە حافیزم چاوەڕوانی هاتنی پێشمەرگەکانم هەرکاتێ گەیشتن بۆ لام دێین بۆ دەرگەڵە، هەتا ئێمە دێین چاودێریان بکە کەلوپەلی بارەگا ڕانەگوێزنەوە) لەنامەکەی پلەو پایەی حزبی بۆمن دیار کردبوو نوسی بووی: ئەو((یەمین))ەی زۆر لە مێژبوو لێی نارازی بووی نەما هیوادارم بەرەو ئاوات بڕۆین).

هەر زوو ئەوەم هاتەوە یاد کاتێك ناوبراو بە هەموو توانایەوە لە هەوڵداندا بوو، بەناوی چەپڕەوی دوور بخرێمەوە لە حزب، وا ئێستا خۆی کردۆتە پێشڕەوی چەپ!؟

لە دوای خوێندنەوەی نامەکە بە ڕاسپاردەکانم گوت: (ئێوە بڕۆنەوە من وەڵامی نامە بۆ فاخیر دەنێرم، ئەوەی پێویستە بۆی دەنووسم)، پێش ئەوەی بڕۆن لە(زرار)م پرسی (کاك فاخیر لەنامەکەی دەڵێت ئەگەر پرسیارێکت هەبوو لە زرار بپرسە، هەڵگری نامە وەڵامتان دەداتەوە، دەمەوێ بزانم ئەگەر هاتوو دەست بەسەر بارەگای هەرێم دا گیرا ئەو بەپرسانەی((یەمین)) لێرە چارەنوسیان چی دەبێت؟).

زرار بێ ڕاوەستان گوتی (کوڕە دەیان بەین بۆ کەندو دۆڵەکانی لای وەرتەو کەڵێتە بزریان دەکەین، نابێ هەر شوێنەواریشیان بمێنی!)

ئەوانم بەرێ کردن، دانیشتم وەڵامی نامەکەی (فاخیر)م نوسیەوە بەو شێوەیە (بۆ برای بەڕێزم کاك فاخیر نامەکەت گەیشتە دەستم ئەوەی تێیدا نوسرابوو بۆم ڕوون بوەوە، ئەوەی جێگای پەرۆشیو نیگەرانیە ئەوەیە بیرم لەوە نەئەکردەوە هەنگاوی ئەوها دوور بهاوێیت بەو نیازە بیت دەست بەسەر بارەگای هەرێم دابگریت، وورد بیر بکەوە ئەگەر هەر بەونیازە بیت دەبێ ئەوە بزانیت ڕوو بەڕووی کارەساتێکی چاوەڕوان نەکراو دەبیتەوە، ئەویش ئەوەیە بارەگای هەرێم لەژێر سێبەری دارگوێزەکانی دەرگەڵەی سلێمان بەگە، لە توانای کەس دا نییە دەست درێژ بکاتە سەر ئەو بارەگایە، ئەگەر هەر بەونیازەش بیت کە بێیت بۆ دەرگەڵە ئاگادار بە دەبێ بەسەر لاشەی ئەو ڕۆڵانەدا باز بدەیت ئەوانەی خۆت دەیان ناسی لە شەڕەکانی کۆڕەكو هەندرێن کێن، لە پێش هەموویان بەسەر لاشەی زرار باز دەدەیت، ئەوکاتە دەتوانی بگەیتە هەرێم، ئەو هەرێمەی لە دەرگەڵەیە).

نامەکەم خستە ناو پاکەت لەگەڵ نامەی هاتوو ڕۆیشتمە گۆڕەپانی قوتابخانە لەبەر ئەوەی بەشی زۆری کادیران لەوێ تۆپانەیان دەکرد، (مەلا ئەحمەد بانی خێلانی)م جیاکردەوە لەپێشدا پێم ڕاگەیاند ئەوکاتە نامەی فاخیرم دایە دەستی، لەگەڵ خوێندنەوەی نامەکە شێواو ئاڵۆز بوو، کاتێك هەستم کرد ڕەنگی گۆڕاو تێك چوو پێم گووت: (باوکی سەرباز خۆت تەنگاو مەکە نەك فاخیر هیچ کەسێك ناتوانێت بگاتە بارەگای هەرێم هەتا یەکێك لە ئێمە مابێت، نامەی بۆ فاخیرم نوسی بوو دامە دەستی کاتێك خوێندیەوە ناوبراو باوەشی هاویشتەملمو هەر ئەوەندە بوو نەدەگریاو بەس، تکام لێکرد نامەکەم بزر نەکرێت، چونکە دەمەوێتەوە بۆ پاراستن، ئەو نامەیەی بۆ (فاخیر)م نوسی بوو لێم وەرگرتەوەو بۆم ڕەوانە کرد، لە دواییدا (مەلا ئەحمەد) گوتی: (هاوڕێ داوای لێبوردنت لێ دەکەین پاکی تۆ بەدیارکەوتو ناپاکی ئەوانیش بەرامبەر بەتۆو حزب بەدیارکەوت). ئەو دوو پێشمەرگەی نامەیان بۆ (فاخیر) بردبووە حافیز لە گەڕانەوەیان گوتیان کە نامەکەی خوێندەوە زۆر بە تورەیی هەستاو ڕۆیشتە خوارەوە بۆلای بەرزێوە، ئێوارەی هەمان ڕۆژی دوایی (ئەنوەری مام شریف بەگ) ڕاسپێردراوی عزەت بوو هاتە لام ناردبووی کە پێم بڵێت بۆچی خۆی لەکاری ئەوان دەگەیێنی خۆ ئەو لە حزب نەماوم با حەقی پێدانەبن. بە (ئەنوەر)م گوت: (بەعزەت بڵێ ئەو چەند لەغەمی هاو پەیمانەکەیەتی منیش ئەوەندە پەرۆشی بیرو باوەڕەکەمم زۆر شەرمە پارێزگاری لێ نەکەم). ئەو کێشەو بەسەرهاتانەی خرانە ڕوو ئەوکاتانەی بە بیر دەهێنامەوە کە (فاخیر) لە حزب دوورکەوتبووەوە وەك لەسەرەوەش باس کراوە کە بەرێکەوت لە چۆمان میوانی ماڵی (خاڵ حمد ئاغا) بووم ئەو شەوەی لەوێ بووم تەواو هەستم بەوە کرد (فاخیر) خەریکی جموجۆڵێکە دیار بوو کۆمەڵە مرۆڤێکی بەدناوی ناپەسندی لە دەوری کۆبوبونەوەو فاخیر لەگەڵیان سەرقاڵ بوو ئاگاداری کەس نەبوو، کاتێك گەڕامەوە دەرگەڵە هەرچەندە پەیوەندیم بە حزبەوە نەبوو لەگەڵ ئەوەشدا بەنامەیەك ئاگاداری هەرێمم کرد دەربارەی جموجۆڵەکانی (فاخیر)و چەند خاڵێکی تریش، هەروەکو لە پێشەوە نوسراوە (کەریم ئەحمەد) جموجۆڵەکەی بەهیچ هەڵ نەگرت کەچی زۆری نەخایاند کۆمەڵی (عزیز حاج) سەریان هەڵداو دەستەی (فاخیر)یش بەشداربوو ناوبراویش تێیدا کارگێڕ بوو دەوریشی پێ درابوو، لێرەدا بۆم هەیە بڵێم دەربارەی سەرکردەکانی حزبی شیوعی بەهەڵەدا نەچوو بووم کە هی ئەوە نین بتوانن هیواو ئاواتی خەڵکی ڕەنجدەرو زەحمەتکێش بەدی بێنن ئەوە بەدیارکەوت تەنیا خاوەنی قسەبوونو دوور لەکردار!.

لە دوای ئەوەی (فاخیر) سەرنەکەوت لە کارەکەی، شیوعیەکان لە دەرگەڵە کەوتنە هەوڵدان بۆ گەڕانەوەی من بۆ ڕیزی حزب بە شێوەیەکی تایبەت شیوعیەکانی دەرگەڵەو دەورو بەری و باوکی (شوانو جلال دەباغ) هەردووکیان خۆشەویستم بوون جیا لە حزبایەتی، هەوڵێکی زۆریاندا بۆ ئەوەی

ڕازی ببم بگەڕێمەوە، هەروەها (ئەحمەد بانی خێلانی)یش پێی ڕاگەیاندمو گوتی: (ئەوەی دەربارەی تۆ کراوەو نووسراوە بەدیارکەوت گشتی درۆ بووەو دوور لەڕاستیە تەنها کەیف پێ نەهاتن بووە).

ئەوەی ڕاستی بێت من بە قسەکانی (مەلا ئەحمەد) باوەڕم نەهات لەبەرئەوەی لە ساڵی (1964) (کەریم ئەحمەد)یش جۆرە ڕاگەیاندنێکی ئەوهای پێ ڕاگەیاندم کەچی زیاتر کەوتە ڕقەبەری‌و بەرهەڵست کاری، بەڵام ئەو هۆیەی هانی دام بگەڕێمەوە ئەوەبوو دەست درێژی دوژمنانی داخ لە دڵ بوو بۆسەر ئەو بیروباوەڕەی کە من باوەڕم پێی هەبوو، دەمبینی داخ لە دڵەکانی دژ بەو بیروباوەڕە گشتیان یەکیان گرتبووەوە بۆ لێدان‌و لەناو بردنی بیرو باوەڕەکەم، وایان دەزانی ئەو بیرو باوەڕە نەمرە لەناو دەچێت!.

خەونی دوژمنان پوچەڵ بووەوە لەمانگی دوازدەی (1967) کۆنفرانسی سێی حزب لەناوچەی کۆیە لە گوندی (داربەسەر) بەسترا نوێنەرانی ڕواندزو باڵەکایەتی ئەمانەبوون (ئەکرەم ئاکرەیی، مەلا غفور ڕایەتی، زرار سلێمان بەگ دەرگەڵەیی، نجم الدين مامۆ حريری) لەگەڵ چەند پێشمەرگەیەکی چەکدار، هەرلە دەرگەڵەوە بە پێیان ڕۆیشتین بەرێگای وەرتێ‌و بیتوێن‌و کۆیەدا بەرەو (داربەسەر) لە ڕێگادا لە سەروچاوە شەوێك میوانی (مامۆستا دلزار)ی شاعر بووین شەوێکی خۆشمان لەگەڵی بەسەر برد.

چەند ڕۆژێك لە گوندی (دار بەسەر) لەماڵی (علی مولود) ماینەوەو بەشداری کۆنفرانسی سێ مان کرد لە کۆتاییدا بەهەمان ڕێگادا گەڕاینەوە بە دیوی ڕانیەدا. بەشەو دەڕۆیشتین، چونکە مەترسی ئەوە دەکرا حکومەت لەڕێگای خەلەکان هێرش بهێنێت لەوکاتەی بەرێ کەوتین کە بۆ کۆنفرانس بڕۆین بەهاوبەشی لەگەڵ (عزەت‌و علیخلیل) خەریکی دروست کردنی خانوێك بووم بۆ بنکەی تەندروستی لە دەرگەڵە، دروست کردنەکەی لەسەر شانی من بوو، تا تەواو بوو ئەزیەتێکی زۆر بە دواوە بوو، چونکە دەبوایە کەرستەکەی بە پشتی وڵاخ لە حافیز بگوازرابایەوە بۆ دەرگەڵە سەرەڕای ئەو هەموو ماندوو بونەش لە زەرەر زیاتر هیچم پێ نەبرا، ئەوەی هەبوو لەنێوان (علی خلیل‌و عزەت) سەرەوگوم بوو، تەنها ئەوەی دەست کەوت بووکلیلەکان لای من بوون، لە دوای تەواو بوونی ماوەیەك بەتاڵ بوو لەکاتی بەستنی کۆنگرەی یەکەمی هەرێم کلیلەکانم دایەدەستی (جلال دەباغ) بۆ ئەوەی کۆنگرەکەی تێدا ببەستن. لەکاتی ساردبوونەوەی مشت‌ومڕی (عزیز حاج) بەرێکەوت ڕۆژێك لەگەڵ باوکم ڕۆیشتمە (پاش کۆز) بۆ ماڵی (حمد ئاغای مێرگەسۆر)ی لەوێ لەگەڵ (فاخیر) بەیەك گەیشتین‌و ناوبراو دەستی کرد بە گلەیی‌و گازاندەو گوتی: (غەدرت کرد لەگەڵ من نەهاتی بەڵێنت پێ دەدەم تۆ سەد ساڵیش لەگەڵ ئەوان بیت بەو مەرامە ناگەیت کەتۆ هەوڵی بۆ دەدەی، بەهیچیش ناگەیت لەبەر ئەوە یەمین لە تۆو ئەوانەی وەك تۆن مەترسیان هەیە دڵنیابە ڕێگا نادەن ئەوەی

هەواڵنامەی کتێب

مەرامتە بیکەیت، بە خۆڕایی خۆت ماندوو دەکەیت، ئەوە لەمن وەربگرە ئەوان پیاوی چالاك و چاو کراوەیان بەلاوە پەسند نییە، تۆ لە مێژە لە خاریجی قەوسی لەلای ئەوان!)، لەوەلامدا گوتم: (کاك فاخیر لەگەڵ ئێوە بۆ ناو کێ هاتبام ؟ بۆ ناو ئەوانەی لە دەوروبەری ئێوەبوون؟ ئەوانە کێن ناسنامەیان چییە؟ توخوا ئەوانەن نوێنەری چەپڕەوی عزیز حاج؟ بێ قەزا بیت بەڕاست ئەوانەی پاڵپشتی ئێوەیان دەگرت دڵسۆزی ڕێڕەوی چەپ بوون و لە غەمی چەپ دابوون و بەرهەڵستی یەمینیان دەرکرد؟ من هەموویان نالێم، بەلام بەشی زۆریان دیاربوون) ناوبراو کەدیتی شتەکە لەوە گرانترە ئەوەی ئەو بەنیازی بوو لەسەری نەڕۆیشت تەنها ئەوەندەی گوت دوایی دەبینی.

لە دانیشتنەکەی نێوان باوکم و(حمد ئاغا) دیاربوو باوکم بە(حمد ئاغا)ی گوت: (وا دیارەو پێ دەچێت کە مەلامستەفا هیچی لەگەڵ فاخیر نەماوە بۆیە دەیەوێت کاری پێ بسپێرێت و باوەڕی پێ بکات)،

لەوەلامدا (حمدئاغا) گوتی: (نا وەڵلا سلێمان بەگ بۆ ئەوەیەتی سەری بخاتە قوڕ، ئێوە خەراب تێ گەیشتوون، دەبینن چی بەسەر دێنێت) ئەوەی هەست دەکرا برایەکانیشی لە هەڵوێستی (فاخیر)نا ڕازی بوون.

ڕووداوەکانی ساڵی 1968

لەسەرەتای بەهاری (1968) بڕیار بوو کۆنفرانسی مەحەلی ببەستریت لە هەمان گوند(داربەسەر) لەناوچەی کۆیە، جارێکی تر لە دەرگەڵە بەڕێ کەوتین لەگەڵ ئەو هاوڕێیانەی جاری پێشوو چووبووین بۆ کۆنفرانسی سێی حزب، هەمان ڕێگامان بڕی، ئەوەی جاری پێشو پێدا ڕۆیشتبووین، بەلام چی هەر لەدەرگەڵە دەرکەوتین باران لێی داین تا گەیشتینە ئەوێ. لەڕێگا دەڕۆیشتین ئێوارە بوو زۆر درەنگ گەیشتینە گوندی (کرۆژ) لە نزیك گوندی (سماقولی) ناچار شەو لەگوندی (کرۆژ)ماینەوە، گوندی ناوبراو سوتێنرابوو لە بەرامبەر خانوێکی لێ بوو گوتیان ئەوە چایخانەیە دیاربوو کەسی لێ نەبوو ناردمان خاوەنەکەی هات دەرگای بۆ کردینەوە، چایخانەکە ژورێکی بچوك بوو ،جێگای چوار پێنج کەسی ئەگەر تێدابوبایەوە ئێمەش یانزە کەس بووین بارانیش بێ وەستان دەباری بەهەر شێوەیەك بوو بە قەرەپەستانە دانیشتین بەبەرگی تەڕەوە تەنها بۆ ئەوەی زیاتر تەڕ نەبین، ئەوەی ڕاستی بێت لە بێ چارەیی بوو ئەگینا جێگای ئەوە نەبوو لێی بمێنیەوە، ئێمە لەوحاڵە ناخۆشە دابووین کۆمەڵێك لە پێشمەرگەکانی (عەریف علی خۆشناو) پەیدابوون بەهەموو عەقڵێکیان داوایان دەکرد دەبێ چایخانەکە بۆ ئەوان چۆڵ بکرێت لە دوای کێشەیەکی زۆر کەزانیان ئێمە پێشمەرگەی دەرگەڵەین زیاتر کێشەیان نەکردو ڕۆیشتن، ئەوەی ئەو شەوە دیمان لە یاد ناکرێت، بەیانی زوو بەرەو

هەواڵنامەی کتێب

گوندی (داربەسەر) کەوتینە ڕێ بارانیش بێ وەستان دەباری‌و لاماندایە گوندی (گۆپتەپە) ماوەیەك لەوێ ماینەوەو ڕۆیشتینە (داربەسەر)، کۆنفراسەکە ماوەی سێ ڕۆژی خایاند، دوای ئەو سێ ڕۆژە گەڕاینەوە، لەگەڕانەوەماندا کە گەیشتینە گوندی (هیزۆپ) ئاگادار کراین کە حکومەت بە نیازە هێرش بێنێت‌و خەڵك دەترسان‌و ئاڵۆزبوون، بەدرەنگەوە گەیشتینە گوندی (قەرەنیاغا) دیار بوو لەوێش خەڵك ئاڵۆز ببوون‌و دەترسان‌و پێشمەرگەش لەسەر ڕێگا بوون، لە گوندی ناوبراو کەمێك لە ماڵی هاوڕێیەك ماینەوەو دوایی ڕۆیشتین شەوێکی تاریك‌و ئەنگوستەچاو بوو لەبەر بارانی زۆریش هەموو ڕێگاکان ببونە قوڕ، بۆ بەیانی گەیشتینە گوندی (میرە بەگ) لە دوای حەسانەوەیەکی کورت بە (دوڵی پڵینگاندا) بەڕێ کەوتین تا بەسەرکەوتینە سەر(زینی ئەستێرۆکان) لەوێ لاماندایە ماڵی مندالەکانی شێخی بۆ نیوەڕۆ میوانی ئەوان بووین، ئێوارە درەنگ گەیشتینەوە (ڕەژێکەریان) لەوێ (نجم الدین) ڕۆیشتەوە (ڕەزان) ماڵی لەوێ بوو، ئێمەش ڕۆیشتینەوە دەرگەڵەو دەبوایە بەیانی ڕێکەوتی (1968/3/31) لە (بەرسیرین) ئامادە بین بۆ ئاهەنگی دامەزراندنی حزب.

بێگومان ئێمە ئەندامانی لیژنەی قەزای ڕواندز کە ڕۆیشتین بۆ کۆنفرانس داوا لە (تحسین محمد خلیل) کرابوو کە نوێنەری قەزا بێت لە ئاهەنگی دامەزراندنی حزب، لەسەر ئەو ڕۆشناییە بەیانی لەگەڵ جەماوەر دەڕۆیشتینە (بەرسیرین) کاتێك پێیان گوتم (نجم الدین) داوای کردووە مەکتەبی قەزا بچێتە لای کە چووم ناوبراو گوتی: (من شەو وتارم ئامادە کردووە خۆشم دەیخوێنمەوە گوێ بگرن با بۆتانی بخوێنمەوە) من گوتم: (لەگەڵ ئەوە نیم ئێوە بەپێوانە ئامادەتان کردوە بیخوێننەوە با تحسین بەکارەکەی خۆی هەستێ) من بە نابەدڵی ڕۆیشتم. ئاهەنگ دەست پێکرا لەکاتێکا نۆرەی (نجم الدین) هات وتارەکەی خوێندەوە، ئەوەی شایانی باسە ئەوەندەی بەشەت‌وپەتی‌و ناڕێکی خوێندوە بە شێکی زۆری خەڵك بێزار بوون‌و هەستان ڕۆیشتن تا ئەو لە خوێندنەوەی ووتارەکەی تەواو بوو!.

لە سەردانێکم بۆ دۆڵی (سەکران‌و زینوێ‌و خەلان) لە گەڕانەوەمدا لامدایە (چۆمان) چوومە لای (حمدئاغا) لەوێ نەیانهێشت بگەڕێمەوە، ئەو شەوە لەوێ مامەوە دیاربوو (فاخیر)یش هاتبوەوە ناوبراو کەوتە قسەکردن‌و گوتی: (ئازیز تۆ هەڵەی نازانی بژی، پێم گوتی بڕۆ لای بارزانی لە گشت کێشەیەك ڕزگارت دەبێ، دەزانی چەند شت دەربارەی تۆ بە بارزانی‌و مندالەکانی دەگات! بەلام بەقسەی منت نەکردو زەرەرت کرد، کورە شۆڕش بارگەی عەتارە بارەکەی بەنرخەو لەگەڵی بڕۆ لە هەرجێگایەك بارەکە وەستا وەرەخوارو بە جێی بێڵە) لەولامدا گوتم: (کاکی برا ئێوە دەڵێن شۆڕش بارگەی عەتارەو بارەکەی بەنرخە ئەدی بیر لەوە ناکەیتەوە ئەو بارگەیە شتێکی ژەهراوی تێدا بێت! بە قوربان ئەو بارە بەمن هەڵناگیرێت هەرچەندی بە نرخیش بێت پیرۆزی ئەو کەسانە بێت کە پێیان هەڵ دەگیرێت‌و بێ

ترس دەیخۆن کە دەشزانن ئەو بارگە سامانی کوردە!).

دیاربوو (خەلیل)ی ئامۆزای خۆی بە دەنگ هاتو گوتی (فاخیر ئەتۆ پێت ڕازەلیوە دەتەوێت کەسانی تریش لەگەڵ خۆت پاڵبدەی بۆ ئەوەی ڕابزەلن!) دیار بوو خەلیل پەست بوو ڕۆیشت.

لە (1968/7/17) حکومەتی (عارف) لەلایەن دارو دەستەی (عبدالرزاق الداودو ابراهیم النایف) بە بەشداری بەعسیەکان ڕوخێنراو جڵەوی دەسەڵاتیان گرتە دەست، بەڵام زۆری پێ نەچوو لە (30/ 7) بەعسیەکان (داود و نایف)و ئەوانەی لەگەڵیان بوون وەلایان نانو خۆیان جڵەوی دەسەڵاتیان گرتە دەست، لەو دەمەش دا شەڕ گەرم بوو لەگەڵ پێشمەرگە، لەوکاتو ساتەدا زۆر تەنگاو بوون بەناچاری داوای ووتووێژیان کرد، بۆم هەیە بڵێم ئەو ووتو وێژانەی هەر لەسەرەتای بەرپابوونی شۆڕشی کورد کران لەبێ توانایی ئەو دەسەڵاتدارانە بووە ئەوانەی جڵەوی دەسەڵاتیان دەگرتە دەست کاتێك جێ پێی خۆیان قایم دەکرد دەکەوتنەوە گەڕو بەبێ بەزەیی ئەوەی لە توانایاندا هەبوو بەکاریان دەهێنا دژ بە کورد، هەر لە سەرەتای ساڵی (1963) لە ئەنجامی کودەتا ڕەشەکەی (14ی ڕەمەزان) ئەو بەعسیان بوون بۆ ماوەیەکی درێژخایەن کەوتنە ووتوویێژ، ئەو ووتووێژە بەردەوام لەئارادا بوو تا ئەوکاتەی خۆیان قایم کردو سوودیان لەو سێ مانگەی وەستانی شەڕ وەرگرت ، ئەوجا بەهەڕەشەو گوڕەشە داوایان لە شۆڕشگێڕانی کورد کرد لە ماوەی چلو هەشت کاتژمێر چەکەکانیان بدەنە دەستەوە، ئەوان زۆر نامەردانە دەستیان لە شۆڕشگێڕان وەشاندو شەڕێکی خوێناویان بەرپاکرد تا ئەوکاتەی بەدەستی (عارف) نابووت کرانو پاشەکشەیان پێ کرا. لەگەڵ دەسەڵاتی (عارف)یش لەساڵی (1964) کەوتنە ووتوێژو ڕێك کەوتنێك مۆرکرا لەبەر لاوازی ئەو ڕێك کەوتنە ناو دەبرا بەرێك کەوتنی (سێوو پرتەقاڵ) لە دوای ماوەیەك بووەوە بە ئاڵۆزیو لێکدان تا سەرکەوتنەکەی هەندرێن لە ساڵی (1966)، لە 29ی حوزەیران ڕێك کەوتنێك مۆرکرا ئەویش وەك دارێکی بێ سێبەر مایەوە تا ساڵی (1970) ئەو بەزمە درێژەی کێشاو بەردەوام بوو، ئەوە بوو ڕێکەوتنەکەی ئادار مۆر کرا، لەو ڕێکەوتنەش بەعس ڕێگایەکی تری ڕەچاو کرد ئەویش ڕێگای تەڵەکە بازیو فرتوفێڵ بوو، ئەوەی دیاردەی هەمیشەیی بوو هەرجارەی ئاڵوگۆر دەبوو شەڕکەرەکان دەکەوتنە ووتووێژو شەڕیان بۆ ماوەیەك ڕادەگرت تا جێی پێی خۆیان قایم دەکردو دیسان ڕوویان وەردەگێرایەوە بە چەکداریەتی کورد ڕازی نەدەبوونو شەڕیان دەست پێ دەکردەوەو دەکەوتنە بۆمبا باران کردنی کوردستان تا بێ توانا دەبوون، بەعسیەکان بەدرێژایی مێژوو زۆر بەتوندی دەستیان لە کورد وەشاندوە ئەوەی لە توانایان دابوە هەوڵیانداوە بۆ لێدانو نەمانی کورد، لە دوای زیانێکی زۆر ناچار کران کە ڕێکەوتن نامەی (ئادار) مۆر بکەن ئەویش لە دوای ئەو شکستەی لە شەڕە دژوارەکان توشی بوون کە

هەواڵنامەی کتێب

بووه هۆی ئەوەی ملی پێ کەچ بکرێت‌و دان بە خواستی کورددا بنێت‌و شەڕ ڕابگرێت، زانیان ئیتر بە شەڕ سەر ناکەون، ئەو ڕێگایەی بەعس ڕەچاوی کرد ڕێگای فرت‌و فێڵ‌و تەڵەکەبازی بوو، لەبەرئەوەی بۆیان بەدیارکەوت ناتوانن چەك بە کورد دابنێن‌و دیتیان پێشمەرگەی کورد دەستی دەگاتە هەر شوێنێك کە بیەوێ، وە بینیان لە ساڵی (1969)دا چۆن لە دەزگا نەوتیەکانی کەرکوك درا.

بەعس هیچ چارەیەکی نەمابوو دەبوایە دان بنێت بە ئۆتۆنۆمی لە کوردستاندا، بەڵام بەپێی ئەو نەخشەیەی خۆیان کێشابویان ئەوەی لە دوای چوار ساڵ شەڕ وەستان ئەنجامی بەدیارکەوت! بەڵێ بەپێی ئەو پێکهاتنەی لە سەری ڕێك کەوتبوون دەبوایە چوارساڵ چاوەڕوان بن گوایا بەعس ئۆتۆنۆمی بە کورد دەدات، لە ماوەی ئەو چوار ساڵە بەعس بە ئارەزووی خۆی کەوتە پیلان سازکردن‌و خۆئامادە کردن بۆ پێشێل کردنی بڕیارەکانی ڕێکەوتنەکەی (11ی ئادار)و هەڵتەکاندنی بناغەی شۆڕش، یەکێك لەو پلانە گلاوانەی بەعس بەڵگەی ڕاستیە کە کۆمەڵێك مەلایان ناردن لە ڕۆژی (29ی ئەیلولی 1971) بۆ حاجی ئۆمەران بە نیازی لەناو بردنی سەرکردەی شۆڕش بارزانی. دووەم پیلانیان هەر لەسەرەتای ڕێکەوتنەکەی ئادار بەعسیەکان کەوتنە هەوڵدان بۆ لێك ترازاندنی پارتی‌و هاوسەنگەرەکانی ئەوەبوو پارتیەکانی گوێ ڕایەڵی خۆیان هاندان لە دژی ئەوانەی لەناو یەك سەنگەردا دژ بە بەعس وەستابوون تا ئەو ڕۆژەی شۆڕش ملی بەبەعسیەکان شۆڕکردو داواکاریەکانی کوردی پەسند کرد، کەچی زوو کەوتنە بەرهەڵستی شیوعیەکان بەڵگەش بەدیارکەوت ئەو ڕۆژەی خەڵك دەڕۆیشتە پێشوازی (صدام) پێشوازیکەران هاواریان دەکرد: (پارتی‌و بەعس برایە شیوعی شوێنی نەمایە!). سێ یەم پیلانیان هەر زوو لە ڕێکەوتی (21/3/1970) لە حافیز ئەو دروشمانەی شیوعیەکان بەبۆنەی جەژنی نەورۆزەوە هەڵیان واسیبوون لەلایەن ئەو جەماوەرەی کە دەچوونە چۆمان بۆ ئاهەنگی نەورۆز دوویان لێ دڕاندن ئەگەر نەگەیشتبامێ گەورەترین ڕووداو ڕووی دەدا. چوارەم پیلانی بەعسیەکان: بەعس لە ڕێگای نێردراوەکانی بۆ کوردستانی ژێر دەسەڵاتی شۆڕش توانی خەڵکێکی زۆر بکڕێ‌و زانیاری تەواویش لە بارەی هەموو شتێکەوە کۆبکاتەوە.

ئەوەی بەدیارکەوت بەعس بە بەرنامەیەکی قوڵەوە کەوتە کارکردن‌و پێویستی بەوە بوو شیوعیەکان دوور بخاتەوە لە پارتی‌و بیان قۆزێتەوە بۆئەوەی بیانخاتە ژێر باوەشی خۆیان، لێرەدا بەعس دوو ئامانجی هەبوو یەکەم: ئەوە بوو پارتی بێ پشتیوان بکات لە ناوەوەو دەرەوە، دووەم: بەعس بەخۆی سوك‌و بەدناو بوو لە ناو کۆمەڵگای ناوەوەو دەرەوە پێویستی بە هاوپەیمانیەکی کاتی هەبوو لەگەڵ شیوعیەکان بۆ گەڕانەوەی باوەڕی چ لە ناوەوەو چ لە دەرەوە، کاتێك زانی شیوعیەکان لە پارتی دڵ ڕەنجاون یەکسەر توانی بۆلای خۆیان ڕابکێشێت‌و لەگەڵیان بڕوات تا ناوی خۆی پێ بەرزکردنەوەو زۆر

شتیشیان لێ فێر بوون بۆ بەرژەوەندی خۆیانو بە هێز کردنی دەسەلاٚتیان، بەعسیەکان زۆر باش خۆیان قایم کرد. پاش ئەوەی مەرامی خۆیان جێ بە جێ کرد لە ڕێگای ئەوانەوە ناوی خۆیان گێڕایەوە ناو کۆمەڵگای ناوەوەو دەرەوەو زۆر شتیان نەدەزانی لێیان فێربوون، بێگومان بە بەدوورکەوتنەوەی شیوعیەکان لە پارتی ئەو جەماوەرەی لە ڕێگای ئەوانەوە پاڵپشتی پارتی بوون دورکەوتنەوە، ئەوەی دیار بوو بەعس لە هەردووکیان زیرەك تر بوو هەریەکەی بەلایەکدا پاڵدان تا مەرامی خۆی بەدی هات ئەوکاتە بە شیوعیەکانیشی گوت کش!! زیرەکی بەعس بەوە بەدیارکەوت لە ماوەی ئەو چوار ساڵەی شەڕ وەستان توانی خەڵکێکی زۆر بۆلای خۆی ڕابکێشێتو ئەو دووحزبەش زۆر بە ئاسانی بەهەڵەدا بباتو هەریەکەی بۆلایەك پاڵبداتو بە ئارەزووی خۆی دەست لە هەردوکیان بوەشێنێو لە گۆڕەپانەکە تاکە سوار بێتو بەوان بلێت خواتان لەگەڵ!! پارتی بەو هیوایە بوو بە هاوکاری شای دوژمنی کوردو کوردستان ئازاد بکاتو کورد بە مەرامی خۆی بگەیەنێ! شیوعیش لە ڕێگای بەعسی دوژمنەوە بە نیاز بوو بناغەی سۆسیالیزم لە عێراق دابڕێژێت لەگەڵ بەعس!!.

هەواڵنامەی کتێب

بەشی دوازدەهەم

ڕێك کەوتنەکەی 11ی ئاداری 1970

ئەوەی دیارە بەیانی ڕێك کەوتن لە(11ی ئادرای1970) بلاّوکرایەوە لەسەر ڕۆشنایی ئەو ڕێك کەوتنەی لەسەری ڕێك کەتبوون، لەگەڵ بلاّوبوونەوەی بەیان بوو بەشادیو خۆشی جەماوەری کوردستان بە تێکڕایی، ئەوەش ئەوە دەگەیێنێ کە کوردگەیشتە مەرامێك ئەویش ئۆتۆنۆمیە.

دوو ڕۆژ دوای بلاّوبوونەوەی بەیانی ئادار باوکم ڕۆیشتە بەغدا، بەهۆی نەخۆشیەوە پێش ڕێکەوتنەکە ماوەیەك نەخۆش بوو، بۆ چارەسەری نەخۆشیەکەی (عزەت)ی لەگەڵ ڕۆیشتبوو، ماوەیەك لەوێ مانەوە.

لەگەڵ خۆشیو شادی ڕێکەوتنەکەی ئادار جەژنی نەورۆزیش نزیك بوو، خەڵکی ناوچە ئازاد کراوەکان خۆیان ساز دەکرد بۆ یادی بیرەوەری جەژنی نەورۆز، لەسەرەتاوە بەنیاز بوون لەیەك شوێن ئاهەنگی نەورۆزو ڕێك کەوتن بەیەکەوە لەچۆمان بکرێت، بەلاّم لە دواییدا پارتی ڕای گۆڕیو ڕایان گەیاند کە ناتوانین لەگەڵ شیوعیەکان ئاهەنگ بگێڕین، دەترسین مەگەر حکومەت ڕازی نەبێت.

ئەگەرچی لەسەر بەنارمەیەك ڕێك کەوتبون بۆ ئاهەنگ گێڕان، بەلاّم بەو شێوەیە شیوعیەکان دڵ ڕەنجاوو نیگەران کران، ناچار بوون بکەونە دەستوبرد بۆ سازدانی ئاهەنگ، وەك هەموو ساڵەکانی پێشان لە(بەرزێوە)جێگای ئاهەنگ سازکرا، لە ڕۆژی (1970/3/21) جەماوەر بەرەو شوێنە دیاریکراوەکان دەڕۆیشتن بۆ ئاهەنگ گێڕان ئەوەی دیاریدە بوو شیوعیەکان لە حافیز چەند دروشمێکی ڕازاوەی تەرزیان بەبۆنەی جەژنی نەورۆزەوە هەڵواسی بوو، لەوکاتەی جەماوەری دەرگەڵە دابەزی بوونە سەر ڕێگای گشتی لە حافیز دەڕۆیشتن بۆ ئاهەنگ گێڕان، دیارە هەندێ لە پارتیە نەزانەکان پەلاماری دروشمە هەڵواسراوەکانیاندا بوو، یەك دوێکیان دڕاندبوون، لە ئەنجامی ئەو کارە نارێکە زۆری نەمابوو لەوێ بەگژ یەکدا بچن، بەلاّم زوو پێ ڕاگەیشتم توانیم لەیەکیان بە دوور بخەمەوە بەبێ ئەوەی کارێکی مەترسی دار ڕوو بدات، ئەوانەی دەڕۆیشتنە چۆمان بەڕێمان کردن، ئەوانەی دەچونە بەرزێوەش بەڕێمان کردن. بێگومان وەك بەرپرسێك ناوبژیم کردن، بەلاّم زیاتر لایەنی خزمایەتیم بەکارهێنا لەبەرئەوەی ئەوانەی کە سوور بوون هەموویان دەرگەڵەیيو خزمی یەکتربوونو هەمووشیان خزمی من بوون لەگەڵ ئەوەشدا پارتیەکان ڕۆیشتبوون بۆ لای بەرپرسەکانیان وایان نیشان دابوو گویا زرار بەو بیانوەوە لەپارتیەکانی داوەو بەرپرسەکانیش بەنیاز بوون من بگرن، بەلاّم گرتنی من ئەوەندە ئاسان نەبوو بۆیە ڕایان گرتبوو. کاتێك داوا لە(عولاّ ئاغا)ی فەرماندەی هێزی باڵەك دەکەن بۆ گرتنی من ناوبراو

گوتبوی: (من ناتوانم زرار بگرم لەبەر ئەوهۆیانە): یەکەم ئەو پیاوە لەڕێ ڕۆیشتن لەگەڵ بارزانی بووە، دووەم: یەکێکە لە خۆبەختکەرانی هەندرێن: سێ یەم فەرماندەی هێزێکی چەکدارە، چوارەم: کوڕی سلێمان بەگە دەبێ پرس بە کاك ئیدریس بکرێت، لەبەر ئەوە ڕاوەستان هەتا باوکم دەگەڕێتەوە لە بەغدا. لەوکاتەی باوکمو عزەت گەڕانەوە پێش ئەوەی بڕۆنەوە دەرگەڵە ڕۆیشتنە(دیلمان) بۆ ماڵی (بارزانی) یەك دوو ڕۆژ مانەوە لە دوای گەڕانەوەیان بۆ(دەرگەڵە) ئەوکاتە من لە بنکەی پێشمەرگەکانی (وارەکۆن) بووم، لە بارەگای (بارزانی) لەگوندی(قەسرێ) کاك (مسعود) ناردی بڕۆمە لای بە پێی نوسراوی ناردراو لەکاتی دیاریکراو لەوێ ئامادە بووم، بە درێژایی ڕۆژانی بەهار چاوەڕێ بووم کە بانگ بکرێم بۆلای کاك (مسعود) هەربانگ نەکرامو دووسێ جاریش بە (مجید)ی کاتیی کاك (مسعود)م گوت، دواجار ئێوارەیەکی درەنگ بوو بە کاتبەکەم ڕاگەیاند من دەڕۆمەوە دوایی بە دواشمدا بنێرن نایەمەوە، دوای ئەم قسەیەم زۆری پێ نەچوو بانگ کرام، ئەوەی بەلامەوە زۆر سەیر بوو کە بانگ کرام بردمیان بۆ ژورێك ئەو ژورە نەبوو کە کاك (مسعود) خۆی لێی دادەنیشت دیاربوو ڕئیس عورەفا(صالح ڕواندزی) لەوێ دانیشتبوو زۆری پێ نەچوو کاك (مسعود) هاتو(فاخیرو فرنسۆ)ی لەگەڵدا بوون، بە خێرهاتنی لێ کردمو دانیشتو گوتی: (دەزانی بۆچی ناردومانە بەدواتدا؟ چەند ئامۆژگاریەك هەیە پێت دەڵێین) منیش گوتم بەڵێ فەرموو، کاك (مسعود) گوتی: (ئەم حەز دکەین ئەتو خزمەتا میللەتێ خۆ بکەیت، یا دوویێ مرۆڤەکا عەجولیو حەز ناکەین عەجولایەتی بکەیت، یا سێ یێ تۆ گوچکە خۆ بدە بابو برایێت خۆ). لە دوای قسەکانی کاك (مسعود) پرسیم ڕێگا هەیە وەلامی ئێوە بدەمەوە؟ گوتی بەڵێ بفەرموو، منیش گوتم: (ئێوە دەڵێن خزمەتا میللەتێ خۆ بکە، دیارە ئەو هەموو دەردەسەرىو بە سەرهاتو ماڵ وێرانیەی پێیدا تێپەڕ بوومو ئێوەش باش دەیزانن ئەگەر ئەوە خزمەت نەبێ بە میللەتم دەبێ لەوە زیاتر خزمەت چی بێت؟ دوەمیان بە درێژایی ژیانم بە یادم نایەت زەللەیەکم لەکەس دابێتو دڵی کەسم لەخۆم ڕەنجاند بێت ئەوەی لە حافیزیش ڕوویدا وەك برایەك ناوبژیم کردوونو نەم هێشتوە کارەکە بگاتە ناخۆشی گەورە ئەوەیە عەجولی؟ ئەوەی تریان جەنابت دەڵێی گوێچکێ خۆ بدە بابو برایێت خۆ، وا بزانم ئێوەش باش دەزانن لەو ڕۆژەوەی چومەتە دەرەوەو چەکم هەڵگرتوە لە ژێر فەرمانی باوکمدا بوویمە لەگیان بەخت کردن زیاتر چیدی هەیە؟ تەنیا ئەوەی بۆم نەکردوون بەروبومی گوندەکانم بۆ کۆنەکردونەتەوە باچاویان لەوە نەبێت، چونکە بۆیان ناکەم).

ئەوەی هەستم کرد کاك (مسعود) زۆر بەووردی گوێی لە قسەکانی من ڕاگرتبوو لە کۆتاییدا گوتی: (نابی دڵتەنگو نیگەران ببیت کە ناردومە بە دواتدا، تۆ لای ئێمە ڕێزت هەیەو یەکێکی

لەوانەی لەگەڵ باوکم بوویت لە ڕێ ڕۆیشتنە مێژووییەکەی پەنجا ڕۆژی ئەوە کەم نیە).
ئەمجارەیان(فرنسۆ) هاتە قسەکردنو گوتی: (بابو برات داوایان لێ کردووین کە بەروبومیان بۆ کۆبکەیتەوە، ئەوەی ئەتۆ گوتت شکایەتە لێیان دەکەی) یەکسەر پێم گوت: (کاکی برا تۆ بێ دەنگ بە ئەوە کاری تۆ نیە خۆی تێ هەڵ دەکەی) لەوکاتەدا کاك (مسعود) هەستاو بە(فاخیر)ی گوت: (کاك زرار لەگەڵ خۆت بگەیەنە سەر پردی زەرد)، کاك (مسعود) ڕۆیشت، ڕۆژ درەنگ بوو تاریك داهاتبوو لەگەڵ (فاخیر) ڕۆیشتین تا سەر پردی زەرد ئەو دوو پێشمەرگەیەی لەگەڵم بوون (مینەی عولا)م ناردەوە (وارەکۆن)و(شێخۆ خدر)یشم لەگەڵ خۆم برد بۆ (دەرگەڵە) درەنگی شەو گەیشتینەوە (دەرگەڵە) هیچ ڕوناکیەك دیارنەبوو تەنیا لۆکسی ماڵی ئێمە دادەگیرسا کاتێك لە دەرگاکەماندا کچە ناوەندیەکەم گوێی لە دەنگی من بوو هاواری کرد: (دایە ئەوە باوکمە هاتەوە) ئەو هاوارەی کچەکەم زۆر سەرنج ڕاکێش بوو کە دانیشتین دایکی منداڵەکان زۆر بە ئالۆزی گوتی: (لە بەیانیەوە ئێمە دەست لە ئەژنۆ دانیشتووینو ئەگرییین، چونکە مامیان عزەت گووتبوی زرار بانگی بارەگا کراوە لە قەسرێ دەگیرێو چەکیش دەکرێتو بە ئێمەش چارەسەر ناکرێت !!) کە ئەمەم بیست ئەو کاتە تەواو بۆم ڕوون بوەوە کە بانگ کردنی من لە سەر داوای ئەوان و ڕاسپاردەی ئەوان بووە زیاتر نا، بەڵام ئەوە جێگای ڕەزامەندیم بوو کاك (مسعود) لە ڕاستیەکان گەیشتو ئەوەی بۆ نەکردن ئەوەی مەرامو خواستیان بوو.

بەیانی لەگوند زاندرا کەوا زرار هاتۆتەوە، خەڵك دەهاتن بۆلام سەردەمێك دیار بوو(عزەت)یش پەیدا بوو، دیتی خەڵك دانیشتون کاتێك هەستا گوتی: (کاکە ئەگەر ئەزیەت نەبێت تا دەرەوە وەرە لەگەڵ چوونە دەرەوەمان پرسی: (ئەوە کاك مسعود بۆچی لە دوای ناردبووی؟) لەوەلامدا گوتم: (برا پێویست دەکات بپرسیت لەسەر ڕاسپاردەی ئێوە، ئەوەی داواتان لێ کردبوون هیچی ترنا) دیاربوو عزەت دەستی کرد بە سوێند خواردن گوایا ئاگای لە هیچ نیە!

ئەوەی شایانی باس بێت لەگەڵ ئەو بانگ کردنەی باس کراو کەوتمە بیرکردنەوەو ڕەئیم گۆڕا لە سەرەتادا بەنیاز نەبووم بگەڕێمەوە وەزیفە، بەڵام بڕیارم دا بگەڕێمەوە وەزیفە، هەرچەندە باوەڕیشم بە حکومەت نەبوو، بە پێی ڕێکەوتننامەکەی ئادار داوا لە گشت فەرمان بەران کرابوو بگەڕێنەوە سەرکارەکانیان، منیش گەیشتمە ئەو باوەڕە بگەڕێمەوە کەلە مامۆستایەتی خزمەتی منداڵەکانم بکەم باشترە لەو مشتومڕەی منی تێکەوتووم ئەگەر بمێنم تووشی بەڵایەکیش دەکرێم، جا بۆیە باشترین ڕێگا ئەوەیە دوور بکەومەوە. لەسەر ئەو ڕۆشناییە ڕۆیشتمە هەولێر بۆ ڕێکخستنی ئیشو کارەکانم لە دوای تەواوکردنی پێویستیەکان گەڕامەوەو هەوڵمدا بڕۆمە دەرگەڵە، چونکە ئەوکاتە دەنگێك هەبوو کەوا

هەواڵنامەی کتێب

قوتابخانەی دەرگەڵە ناوەندیشی تێدا دەکرێتەوە ئەوە ڕێ خۆشکەر بوو بۆچوونی من بۆ دەرگەڵەو لەوێش مامەوە تا کۆتایی ساڵی (1973).

ئەوەی گرنگو پێویستە ئەوەیە کە ڕێك کەوتننامەی(11ی ئاداری 1970) بە بیرو بۆچوونی خۆم هەڵبسەنگێنم، ماوەی وەستانی شەڕ بۆ چوار ساڵ ڕێگادان بوو بە دوژمنانی جولانەوەی ڕزگاریخوازی کورد کە بە ئارەزووی خۆیان بتوانن خۆیان کۆبکەنەوەو جێ پێی خۆیان قایم بکەن، بۆ ڕووبەڕوو بونەوەیەکی دژوارترو خوێناوی تر، ئەوەش بوو بە ڕاستیەك لە ماوەی ئەو چوار ساڵەدا توانیان ڕەگو ریشەی خۆیان دابخەنو بچنە ناو ڕیزی کۆمەڵو چەکدارانی کورد بە مەبەستی تێکدانو خراپەکاری ئەوەش ببوە دیاردەیەكو ناشاردرێتەوە. چوار ساڵ ماوە دان بەبەعسو شەڕ وەستان هەلێکی لەبار بوو توانیان زۆر لەسەرخۆ پرۆژەکانی خۆیان بە ئارەزوی خۆیان دابڕێژن بۆ لێك ترازاندنی ریزەکانی پێشمەرگە، بەعس ماوەی دا بە بەرپرسانی پارتیو کاری دانە دەست، ئەوانیش وایان دەزانی ڕژێمی بەعس بەڕاستی لەگەڵیان ڕێك کەوتووەو ئیتر ئەوان بەو پلەو پایە گەیشتوونو ئەو پلەو پایەیان هەر دەمێنێ ! هەرگیز بیریان لەوە نەدەکردەوە کە ئەمە دانەخۆرەیە!! ئەوەی کەوتە بەرچاوو بەدیارکەوت پلەو پایە وای لێکردن ئەو دەردەسەریو زەحمەتەی جەماوەریان لەیاد بچێ ئاواتو مەرامی خەڵکیش پشت گوێ خرا تا تەواو خەڵکیان بێزارو نیگەران کرد، بەکرداری ناپەسند هەڵ دەستانو جیاوازیان خستبووە ڕیزی کۆمەڵو لەڕێگای ئەو جیاوازکاریە هەڵس وکەوت لەگەڵ ئەو خەڵکە دەکرا کە هەموو کاتێك لەگەڵیاندا بووە لە شۆڕشو داواکاریەکانیشیان پشت گوێ دەخران، ئەمە زیانێکی گەورەی بە(پارتی) گەیاندو وای لێهاتبوو ئەگەر فەڕاشێك دابمەزرابوایە دەبوایە بیێ بە (پارتی) ئەگینا وەرنەدەگیرا، هەرگیز بیر لەوە نەدەکرایەوە ئاخۆ ئەوە بەکەڵکە یان نا؟ ئەوە کێیەو مەرامی چیە؟. خاڵە پڕشنگدارەکە ئەوەیە خۆڕاگریو خواستی شۆڕشگێران ملیان بە بەعس شۆڕکردو وایان لێکرد دان بە مافی کوردا بنێتو ئۆتۆنۆمی بدات بە کوردستانی عێراق، کە بێگومان ئەوە دەسکەوتێکی زۆر گرنگو بەرز بوو کە کورد بە دەستی هێنا، لە ڕوویکەوە بەعسی شۆڤێنی ڕەگەز پەرست ناچار کرا کە ئۆتۆنۆمی بە کورد بدات ئەگەر چی لەلای خۆیەوە فرتو فێڵ بوو، بەلام ئەو دەنگە بە جیهان ڕاگەیەندرا، ئەوەی دیار بوو بەعس لەو ڕێك کەوتنە دوور بین بوو ئەویش بەوەی دەرکەوت یەك لە خاڵەکانی ڕێك کەوتنەکە ئەوەبوو دەبوایە هەموو فەرمانبەران بگەڕێنەوە سەرکارەکانیان کە ئەمەش بەعس بۆ مەرامێکی تایبەتی خۆی جێ بەجێی کرد ئەویش لە ڕێگای ئەوانەوە بەڵکو بتوانێ لە پیلان گێران دەست بەکار بێت، ئەوانەی لە نوێشەوە دادەمەزران دەبوایە لە ڕێگای پارتیەوە بێت، چوار ساڵ ڕێگا درا بە بەعس لەو ماوە درێژەدا چۆن ناتوانێ ئەوەی مەرامیەتی جێ بە جێی نەکات، پیاوەکانی

بەعس زۆر بە ووشیاری کەوتنە جولآنەوەو توانیان ڕیزەکانی پێشمەرگە لێك بترازێنن و پیاوەکانی خۆشیان بنێرنە ناو ڕیزی چەکدارەکانی کورد بۆ کاتی پێویستیان، خەڵك ئەوەیان باش دەزانی، بەلآم کەس گوێی لە قسەی ئەوان نەدەگرت، پارتی هەرزوو بۆ ڕەزامەندی بەعسی خوێن ڕێژ هاوسەنگەرەکانی پشت گوێ خستو ڕێگای بۆ خۆش کردن لە گۆرەپانەکە بە ئارەزووی خۆیان تەراتێن بکەن، ئەو خوێن ڕێژانە کە زانیان دەتوانن بە کاری دەست درێژی هەڵبستن هەوڵیاندا بۆ لەناو بردنی سەرۆکی شۆڕش و سەرکردەی هێزە چەکدارەکانی کورد (بارزانی) لە ڕێکەوتی (1971/9/29) لە حاجی ئۆمەران لە ڕێگای ناردنی چەند مەلایەك، بەلآم سەرنەکەوتن، بەعس نیازی وابوو هەر بەلەناوبردنی (بارزانی) ئۆتۆنۆمیەکە پێشێل بکەن پێش ئەوەی چوار ساڵەکە تەواو بێت ، ئەوە بوو پیلانی گلآوی بەعسی شۆڤێنی.

شیوعی و ڕێك کەوتنەکەی ئاداری 1970

لە دوای ڕێك کەوتنەکە زۆری پێ نەچوو پارتی داوای لە شیوعیەکان کرد چەکدارەکانیان لەسەر ڕێگا گشتیەکان دوور بخەنەوە دەترسن بەعس نارازی بێت لەبەرئەوەی دژی ئێوەن! لە هەمان کاتیشدا لە خوارووی عێراق خەڵکێکی زۆر بە کۆمەڵ ڕایان دەکرد لە دەستی بە عسیەکان دەهاتنە کوردستان، بنکەکانی حزبی شیوعی پڕ بوبوون لە ڕاکردووەکان. لە دوای ڕێك کەوتنی ئادار حزبی شیوعی کەوتە دەست و بردو خۆ کۆکردنەوە بۆ بەستنی کۆنگرە لەوکات وساتەشدا بوو خەڵکێکی زۆری خوارووی عێراق لەبەر زەبروزەگ و ڕاوەدونان بەرەو کوردستان ڕایان دەکردو دەگەیشتنە بنکەکانی پێشمەرگە. لە سەرەتای هاوین (کریم ئەحمەد) بەرپرسی هەرێم لە (دەرگەڵە) داوای لێکردم کەلە شوێنێکی بەلاوەو دوورلە ڕێگاکانی هاتوچۆ چەند کەپرێك و ساباتێکی گەورە دروست بکەین، پێی گوتم دروست کردنی ئەو کەپرو ساباتە بۆ بەستنی کۆنگرەیەو زۆر نهێنیەو نابێ دەربچێ و تەنها لای خۆت بمێنێ، بۆ دۆزینەوەی شوێنێك چووینە گەڵی سەرەوەی گوند لە (کونێر) لە نزیك کانی (فەقێیان) شوێنمان دەست نیشان کردو لەوکاتەوە دروست کردنی کەپرو ساباتی خستە سەرشانی من و پارەی پێدام و کارەکانی بەمن سپارد ، بێگومان دروست کردنی چەند کەپرێك بۆ میوان بوو ساباتە گەورەکەش بۆکۆنگرە بوو ، هەروەها پارەی کڕین و دابین کردنی خواردنیشی پێدام لەگەڵ دیاریکردنی چەند ئافرەتێك بۆ نان کردنی ڕۆژانە ، هەر بەو شێوەیەش گواستنەوەی نوێنەرەکان لە حافیز بۆ شوێنی کۆنگرە بەمن سپێردرا.

هەرلەوکاتەوە دەست بەکار بووم و بۆکاتی دیاریکراو هەموو شتێك سازو ئامادە بوو، پەیتا پەیتا نوێنەرەکان دەگەیشتن، ئەو نوێنەرانە کە دەهاتن لە ژێر ناوی ڕاکردووەکانەوە دەگەیشتنە شوێنی کۆنگرە

هەواڵنامەی کتێب

لە سەرووی گوندی دەرگەڵە لە (کونێر).

کۆنگرەی دووەمی حزبی شیوعی زۆر بە نهێنی بەسترا بە ماوەی چەند ڕۆژێك کۆتـایی بـەکارەکانی هێناو لە دوای بلاّوکردنەوەی بەڵگەنامەکانی کۆنگرە زاندرا کە کۆنگرە بەستراوەو کۆتایشـی هـاتووە، میوانەکانیش بە نهێنی بلاّوەیان لێ کردوو گەڕانەوە شوێنەکانیان بەبێ ئەوەی کۆسپ بخرێتە پێشـیان، هەربەو شێوەیەش لە ئایاری (1969) کـۆنگرەی یەکـەمی هـەرێم لـە دەرگەڵـە بەسـترا لـەو بنکـە تەندروستیەی لە سەرەوە باسی کراوە کە کلیلەکانم دایە دەستی (جلال دەباغ) بۆ بەسـتنی کۆنگرەکـەو ئەوەی لە تواناشدا هەبوو هاوکاریمان کرد تا کاتی تەواو بوونی کۆنگرە. ئەوەی دیاردەیە وەك لە سەرەوە نوسراوە هەر لەسەرەتای ڕوو وەرگێڕانی کاربەدەستانی (عبدالکریم) ڕۆژانی کودەتـا ڕەشـەکەی(14ی ڕەمەزانی خوێناوی 1963) تا ڕۆیشتنم بۆ (بەغدا) لـە کۆتـایی (1973) ئەوەنـدەی لـە توانامـدا هەبوو لە گشت ڕێکەوە وێڕای منداڵەکانم یارمەتی دەری ئەو حزبە بووین کەسیش ناتوانێ ئەو ڕاستیە بشارێتەوە هەر لە سکرتێری یەکەمیانەوە تا بچوکترین ئەندامیان ئەوانەی لە (دەرگەڵـە) بووینـە لـە نێوان سالاّنی (1963 تا 1973).

ئەوەی دیارەو ناشاردرێتەوە هەر لەو ڕۆژەی دەستم دایە چەك‌و لە ڕیزی هێزی لـە شـکری (سـلێمان بەگ)ی باوکم دابووم هەردەم پارێزەری شیوعیەکان بوومە بەکردەوە وەك لـە سـەرەوە بـاس کـراوە، هـەر لەسایەی چالاکی دەست‌و بردی من ئەو ڕێکخراوەی لە دەرگەڵەو دەوروبەری هەبوو لە هیچ شـوێنێکی تر نەبوو، ئەو چالاکی‌و دەست‌و بردە ببوە کۆسپ‌و دڵی زۆری کادیرانی خستبوە لەرزین هەر ئـەوش وای کرد کادیرە بێ تواناکان بە هەموو توانایەکی لە رزۆکیانەوە کەوتبونە بەربەرەکانێ لەگەڵ مـن لەبـەر ئەوەی ملکەچی فەرمانەکان نەبووم بە چاو بەستی لەبەر ئەو ڕاسـتیە بـووین بـە(مـازی کـەری کـون دەپاشۆڵی) ئەوەش ئەوە دەگەیەنێ کەوا بەرپرسانی سـەرەوە گوێیـان لـەو ڕاپۆرتانـە نـەدەگرت کەلـە خوارەوە بۆیان دەچوون لەلایەن خەڵکانی دڵسۆزی حزب، چونکە ئـەوەی دەکـرا دوور بـوو لـە هـەموو خاڵەکانی پەیڕەوو پرۆگرام. ئەوەی جێگای سەرسوڕمانم بوو دەمدیت کاتێك نائب عـەریفێك یـان بـاش چاوەشێك ڕای دەکردو دەهاتە یەکێك لە بنکەکان گەرمتر بەپیریەوە دەچوون لـەوەی مامۆسـتایەك یـان یەکێکی ڕۆشنبیری هەست بەرز بهاتبایە بۆ لایان، ئەمە چی دەگەیـەنێ؟ بەڵگـەش بـۆ ئـەم ڕاسـتیە ئەوەیە ئەوەندە سالاّنە لەگەڵ ئەو حزبە بووم زۆریان لە کـادیرە بـەرزەکان نـەیان دەزانـی کـە دەرچـوی زانکۆم ! تا ئەو کاتەی گەڕامەوە وەزیفە ئەوکاتە دەیان گوت: (چۆن زرار مامۆستایە؟!)

ئەوەی بۆم بەدیارکەوت ئەگەر نائب عـەریفێك یـان بـاش چاوەشـێك بوامـە زۆر باشـتر دەناسـرام‌و زیاتریش ڕێزم لێ دەندرا لەبەرئەوەی ئەوان بە نەزانی‌و چاوبەسترایی ملکەچـی کـادیرە بەرپرسـەکانن‌و

باش دەزانن پۆستاڵ لێك بدەن، بێگومان پیاوی ڕۆشنبیر چاوپۆشی لەکاری ناپەسندو ناڕەوا ناکات بۆیە لەلای ئەوان مرۆڤی ووشیارو چاوکراوە پەسند نەبوو، بەڵگەشم ئەوەیە ئەوەندە ساڵانەی لە ڕیزی ئەو حزبە بووم بۆ چەند جارێك دوور خراومەتەوە، تەنها لەبەر ڕوبەڕوبونەوەی کاروکرداری ناپەسندی بەرپرسانی بێ تواناو خۆپەرست، هەرچەندە زۆریش لێیان ناڕازی بووم، بەڵام ناچار دەبوایە لەگەڵیان بڕۆم، چونکە من خاوەن بیروباوەڕ بوومو ئەو دروشمانەی کە ئاواتی من بوون ئەوان بەرزیان کردبۆوە.

وەك بە دیارکەوت لە بەهاری (1971) گەڕانەوە سەر ئەو ڕایەی کە پێویستە خانوێکی سەربەخۆ دروست بکەن بۆ بارەگای هەرێم، دەست کرا بە کۆکردنەوەی کەلو پەلوکەرەستەی خانوو بۆ شوێنی دروست کردنی خانوەکەش (گردی هەمزە بەگ) دەست نیشان کراو دەست کرا بە دروست کردنی خانوو، بێگومان خانوێکی زۆر گەورە دروست کرا لە دەوروبەری خانوەکەش جۆرەها داروبەر چەقێندران هەرچوارلاشی پەرژین کراو ئاویشی بۆ ڕاکێشرا بە بۆڕی، ئەو خانوە شوێنی ڕاگەیاندنی هەرێمی تێدا بوو ڕۆژنامەی(ڕێگای کوردستان) لەوێ دەردەکراو بڵاو دەکرایەوە لەگەڵ نوسینەکانی تر.

کۆنگرەی مامۆستایان ساڵی 1972

پێش نیوەی ساڵی (1972) دەنگو باسی بەستنی کۆنگرەی مامۆستایان بڵاوکرایەوە وا بەدیارکەوت بەعس هەوڵی دەدا لە هەڵبژاردنی یەکێتی مامۆستایانی کوردستان دەوری هەبێت، بێگومان (پارتی)ش باش دەیزانی شیوعیەکان لە ناو مامۆستایان جەماوەرێکی باشیان هەیە، ئەوانیش بە نیاز بوون لە دەوری شیوعیەکان کەم بکەنەوە، بۆ ئەوەی بەتەنیا بڕۆنە گۆڕەپان. بۆ ئەو مەبەستە (فرنسۆ هەریری) ئەوکاتە کرابووە، قائمقامی(گەلاڵە) دەستە دەستە مامۆستایانی بانگ دەکرد بۆ لای خۆیو هانی دەدان دەنگ بدەن بە لیستی (پارتی)و لە(شیوعی)ەکان دوور بکەونەوە، لەوکاتە مامۆستایانی دەرگەڵەشی بانگ کردبوون من نەچووم دەمزانی دەکەومە گفتوگۆ بۆیە وام بە باش زانی نەچم، دیاربوو زۆر قسەی کردبوو گوتبوی: (با زرار نەچێت بۆ هەولێر چوونی جێگای مەترسیە، حسێنی خدرئاغای بزانێ بە گرتنی دەدات لەبەر ئەوەی لەگەڵ عزەت نێوانیان خراپە!!) قسەکانی ناوبراو وای لەو مامۆستایانەش کردبوو کە لایەنگری ئێمەش بوون داوام لێ بکەن کە نەچم بۆ هەولێر، چونکە مەترسی دەبێ ! من دەمزانی ئەو پروپاگەندەیە چیەوچی لە دواوەیە ! ئەوان دەیانزانی من لە ناو مامۆستایان تا چ ڕادەیەك دەوردەبینم بۆ ئەوەیان بوو بەڵکو بترسێمو نەچم بۆ کۆنگرەی یەکێتی مامۆستایان، بەڵام من گوتم: (ئەگەر بزانم لە گەلی علی بەگیش دەکوژرێم دەبێ هەربچم نابێ لە توێژی خۆم کە مامۆستایانن دوور بکەومەوە). ئەوەی پێم ڕاگەیەندرا پێش بڕۆین بۆ کۆنگرەی یەکێتی مامۆستایانی کوردستان ئەوە بوو کە ڕێك کەوتنێك بووە لە نێوان پارتیو

هەواڵنامەی کتێب

شیوعیەکانو چەند خاڵێکی تێدا دیارکرابوو بە تایبەتی ڕێك کەوتن بوون لەسەر لیستێکی هاوبەش بۆ کۆنگرەی گشتی لە بەغدا، لە کاتێکا گەیشتینە هەولێر بۆ ڕاپەڕاندنی کارەکان، لەیەك دوو دیدەنی بەشدار بووم شەوێك لە ماڵی (مامۆستا تاهیر) لە ئازادیو شەوی دوایی لە ماڵی (مامۆستا ئەحمەد شێخۆ) لە ڕۆناکی، هەروەها لەگەڵ سەرۆکی یەکێتی مامۆستایان(کمال غەمبار)و ئەوانەی لەگەڵی بوون دانیشتین دەربارەی کۆنگرە قسەو باسمان ئاڵوگۆر کرد، ناوبراو ڕایگەیاند کە (محەمەد ئیسماعیل) نوێنەری پارتی بەرپرسی مامۆستایانی پارتیە بەو ڕێکەوتنەی نێوان (پارتیو شیوعی) ڕازی نیەو کۆسپ دەخاتە پێشمان!

لە کاتی دیاریکراو کۆنگرەی یەکێتی مامۆستایانی کوردستان لە هۆڵی (گەل) لە هەولێر بەسترا، کۆنگرە ماوەی سێ ڕۆژ بەردەوام بوو، لە کۆتاییدا بۆمان دەرکەوت کە بەڕاست (محمد ئیسماعیل) بەو ڕێك کەوتنەی سەرەوە ڕازی نەبوو کە ئەوەی لە ڕێك کەوتنەکەدا دیارکرابوو پێمان بدرێت، کە هەڵوێستی ناوبراومان بینی زۆر بە توندی بەرپەرچمان دایەوەو پێمان ڕاگەیاندن ئێمە دەکشێینەوەو نایێین بۆ بەغدا، بۆ ئەو مەبەستە بڕیاردرا چەند مامۆستایەك دیاربکرێنو بڕۆن لەگەڵ بەرپرسانی پارتی دابنیشن بۆ ئەم کێشەیە، ئەوە بوو سێ مامۆستا دەست نیشان کران (ڕەئوف زوهدی) نوێنەری مامۆستایانی سلێمانیو(زرار سلێمان بەگ) نوێنەری هەولێرو مامۆستا (عبدالرحمان) نوێنەری دهۆك، ئەوکاتە(سامی عبدالرحمانو سالح یوسفی) هاتبوون بۆ چاودێری کۆنگرە، ڕۆیشتینە لای (سامی) لە میوانخانەی (هەورەمان) ناوبراو خەریکی ڕیش تاشین بوو، ئێمە هەڵوێستی (محمد ئیسماعیل)مان پێ ڕاگەیاندو پێمان گوت: (ئێمە نارەزامەندی خۆمان ڕادەگەیەنین کە بەو شێوەیە ڕێك کەوتنی سەرەوە پێ شێل دەکات، ئەگەر بەو شێوەیە بێت ئەوەی دەیڵێت ئەوا ئێمە دەکشێینەوەو بەشداری لە کۆنگرەی گشتی بەغدا ناکەین)، سامی گوتی: (چۆن دەکشێنەوە ئێوە حزبین دیارە دەتانەوێ ڕێك کەوتنەکە تێك بدەنو کۆنگرە نەکرێت!) منیش گوتم: (نەخێر محمد ئیسماعیل بە ڕێك کەوتنەکە ڕازی نیەو ڕێزی ناگرێ نەك ئێمە، ڕاستە ئێمە حزبین، بەڵام بەشی زۆری جەماوەری مامۆستایان حزبی نین بۆیە حزبیش ناتوانێ لە بەرژەوەندی مامۆستایانمان دوورمان بخاتەوەو ناچارمان بکات بەرژەوەندی زۆربەی زۆری مامۆستایانمان پشت گوێ بخرێت)، کە (سامی عبدالرحمان) بینی ئێمە توندین تەلەفۆنی بۆ مقدم (عزیز ئاکرەیی) کردو پێی گوت: (وەرە برادەرانی شیوعی هاتوون دیارە لەگەڵ محمد ئیسماعیل لێیان بووە بەکێشەو نەگەیشتونەتە یەك)، دوای ئەوەی (مقدم عزیز) هات شتەکەمان بە ئەو ڕاگەیاند ئەوەبوو ناوبراو بانگی کردبوو، دیاربوو بە ملکەچیو سەر شۆڕی پاشەکشەی لە هەڵوێستەکەی کرد. لە دوای چارەسەری ناکۆکیەکان نوێنەرانی هەردوو لامان لە کاتی

دیاریکراو بەرەو بەغدا ڕۆیشتن، شەوی دووەم لە بەغدا لە میوانخانە لەگەڵ (نامیق خورشـید) کەوتمـە کێشە، ئێمە نوێنەرانی شیوعی لە مەترسی دابووین کەچی ناوبراو ئێوارەی ئەو ڕۆژە بە سەرخۆشی لـە ناو میوانخانە دەگەڕاو داوای لە مامۆستایان دەکرد هەریەکەی سێ دیناری پێبـدەن گوایـا پیتـاك بـۆ حزب کۆدەکاتەوە بێ ئەوەی پرس بەکەس بکات، کاتێك هاتە ئەو ژوورەی ئێمەی لێبوین (مـن و کمـال غەمبارو سلێمان شاکرو ئەنوەر سلێمان) دیاربوو وەك بەرپرسێکی حزبی دەدوا منیش پێم گوت : (کێ ڕای سپاردی بەوکارە هەڵبستی؟) ناچار بووم دەرم کردە دەرەوە، لەبەر ئەوەی پێش بگەڕێینەوە میوانخانە ئێوارەی ئەو ڕۆژە لە نزیك پردی هەڵواسراو (نامیق ئەفەندی)بە دەمانچە تەقەی کردبوو هیچـیان پـێ نەگوتبوو ئێمەش لە مەترسی دابووین و بەترسەوە دەگەڕاین، ئیتر لەوکاتەوە تەواو بووە جێگـای شـك و گومان بۆیە بڕیارماندا لەکاتی گەڕانەوەمان بۆ هەولێر لێی بدوێین. ئەوەندە ڕۆژانەی لە بەغدا بـووین ئەوەی جێگای ڕەزامەندی و دڵخۆشیمان بوو دوو جار لەگەڵ (کمال غەمبارو محمد علی)خـوارزای کـاك (هەمزە عبداللە) ڕۆیشتینە ماڵی ناوبراو، بێگومان کاتێکی خۆشمان لەگەڵی بەسـەربرد، دیـدارەکانی ئەو پیاوە هەست بەرزە زۆر بەسود بوون بۆ ووشیارکردنەوەی من لە زۆر ڕووەوە، ئەو پیاوە ئەوەندەی بڵێی هەست بەرزو نیشتمان پەروەرو دڵسۆزی نەتەوەکەی بوو، ناوبراو زۆر بە پـەرۆش بـوو بـۆ نەتەوەکـەی و گەش بین نەبوو لە ڕێڕەوی کورد.

کۆنگرەی مامۆستایان لەبەغدا توشی گێروگرفت بوو، بەعس لەوکاتەوە دەیویسـت نـاوی یـەکێتی مامۆستایانی کوردستان نەمێنێ و بکەونە ژێر دەسەڵاتی بەغدا، ئەوەی بەعسی زۆر پێ تـەنگاو ببـوو مامۆستایانی کوردستان داوای گەڕانەوەی برا (فەیلیەکان)یان دەکرد بۆ سەر جێ و ڕێی خۆیان، بۆ ئەم مەبەستە ڕوون کردنەوەیەکی دووروو درێژیان دایە کاربەدەستانی بەعس.

کە لە بەغدا گەڕاینەوە هەولێر ڕوونکردنەوەیەکمان دەربارەی هەڵوێستی (نـامیق خورشـید) دایـە بەرپرسانی حزب بە نـاوی(کمـال غـەمبارو زرار سـلێمان بـەگ و ئـەنوەر سـلێمان و سـلێمان شـاکر) کردارەکانی (نامیق)مان تێدا دیارکردن و ئاگادارمان کردن کەوا ئەو پیـاوە جێگـای گومانـە و پیـاوی بەعسە. جیا لەو ڕوونکردنەوەیە من خۆشم لەگەڵ بەرپرسی حزب لە هەولێر(مام قادر) کەوتمە کێشە و مشت و مڕ لە سەر هەڵوێستی (نامیق)و کردارەکانی، ئـەوەی بەدیارکـەوت زۆری بەسەرنەچـوو ئـەوەی دەربارەی ناوبراومان نیشاندا بوو هەمووی ڕاست دەرچوو، کە لە بەغدا گەڕاینەوە ڕۆژێکی زۆر تەڕ بـوو هەر لە(کەرکوك) بەفر دەباری تا گەیشتینەوە هەولێر، کە گەیشتینەوە هەولێر پێیـان گـوتین ڕێگـای (ڕواندز) گیراوە و ئەوەندە بەفر باریبوو دوو ڕۆژ لە هەولێر ماینەوە و نەمانتوانی بگەڕێینەوە، کە ڕێگای (گەلی عەلی بەگ) کرایەوە ڕۆیشتینەوە (ڕواندز)، پێش ئـەوەی لـە هـەولێر بگەڕێینـەوە بیسـتبووم

هەواڵنامەی کتێب

(وەهاب ئاغا) مردوە، مامۆستا (دلاوەر)ی برای لەگەڵ ئیمەدا بوو لەکۆنگرە، دڵم نەهات پێی بڵێم کاك (وەهاب) مردووە، هەربەم شێوەیەش دوو ڕۆژ لە (ڕواندز) مامەوەو نەمتوانی بڕۆمەوە دەرگەڵە، ئەوەندە بەفر کەوتبوو ئەو ڕۆژەی گەیشتمە حافیز هەر لەبەیانی لەوێ دەرکەوتین دوو پێشمەرگەم لەگەڵ بوون ئێوارە بە درەنگەوە گەیشتنەوە گوند.

ئەوەی زۆر خۆش بوو باوکی شوان (قادر ڕشید) باسی بەفرو ئەو ڕنوەی بۆ گێڕامەوە ئەوەی بەسەر ماڵی باوکم دا هاتبووە خوارەوەو دەوری (خلیل بەگ چی بوە؟).

(خەلیل بەگ) گەنجێکی کورتە بالاّ بوو، ناوبراو شیوعیەکی زۆر دڵسۆز بوو لەسەر بیرورای خۆی بەردەوام لەگەڵ (ئەبو شوان) دەدوا، ڕۆژێك (ئەبو شوان) پێی گوت (خەلیل بەگ غەمت نەبێتو شکی تێدا نییە نۆرەی منو تۆش دێت، دەبێ بەئەندامی ئەنجومەنە کارتۆنیەکەی داندراوی بەعس!) خەلیل بەگ پەست بوو، یەکسەرگوتی: (قسەی قوڕ توخوا ئەوەی نیشتمان پەروەر بێت لەگەڵ ئەو فاشیانەدادە نیشێ؟) ئەبو شوان گوتی: (باوکم ئەوە حزبمان لەگەڵیان دادەنیشێ، ئێمە چی بکەین) خەلیل بەگ زۆر بە ڕووگرژیو تورەیی گوتی: (کاکە ئەگەر نۆرەمان هات تۆ برۆ من لەگەڵت نایەم) ناوبراو بە تورەیی هەستاو ڕۆیشت، پێمان نەگەڕایەوە.

ڕووداوەکانی ساڵی 1973: لە سەرەتای ساڵی (1973) لە بارەگای هەرێم لە دەرگەڵە لە خانوە نوێیەکە دەورەی کادیران کرایەوە بۆ پەروەردەو پێگەیاندنی کادیر، کۆمەڵێك مامۆستای پایەبەرزو بە توانا هاتنە (دەرگەڵە) دووسێ یەکیان پلەی دکتۆرایان هەبوو وەك (دکتۆرکازم حبیبو نەمیر عانی) ئەوجا یەکێك کرابووە بەرپرسی ئەم خولە بەرزە بەناوی عمر الیاس (ئەبو ریاز)، ناوبراو ئەفسەرێکی سوپایی بوو ڕای کردبوو ئەو کارەی پێ سپێردرابوو، لە ڕاستیدا کاری ئەو نەبوو!!

بەڵێ لە هەموو لایەکەوە بۆ ئەو خولە کادیر هاتبوون لە جۆرەها کادیر، ئەوەی دەمەوێت دیاری بکەم ئەوەیە شەوێك درەنگ بوو هاتن بە دوامدا کە بڕۆمە بارەگا، چونکە ڕوداوێکی ناخۆشی ڕویداوەو دوورنیە ئەو ڕووداوە زیاتر پەرەبسێنێو ئالۆزتر ببێت، بەپەلە ڕۆیشتم بینیم یەکێك لە بەشداربوانی خولەکە کە بەغدایی بوو لەگەڵ کارمەندی بارەگا (عبداللە ڕوستایی) بە گژیەکدا چووبون، وا دیار بوو کارەکە بەوە گەیشتبوو بەمامۆستایەکانیش نەیانتوانی بوو پێکیان بێننەوەو بڕیارێك وەربگرن، (ئەبو ریاز)یش فەرمانێکی سەربازی دابووکە دەبێ هەر ئەم شەوە بڕواتو لەبارەگا نەمێنێ! (عبداللە) بە فەرمانی (ئەبو ریاز) لەبارەگا دانەندرابوو، لەبەرئەوەی پێی گوتبوو: (کێ منی لێرە داناوە با ئەو پێم بڵێ لێرە بڕۆ) ئەبو ریازیش وەك پیشەکەی خۆی هەر بەردەوام بووە لە سەر هەڵوێستەکەیو داوای کردبوو کە دەبێ هەر بڕوات.

کاتێك گەیشتمە ئەوێ بە ماوەیەکی کورت توانیم پێکیان بینمەوەو هیچ لە گۆڕێ نەمێنێو ناردم بە دوای(ئەبو ریاز)دا کە هات بینی کەوا ئەوانە پێك هاتونەتەوە زۆر بە تورەیی دەیگوت: (بڕیارم داوە دەبێ عبداللە بڕواتو نابێت لێرە بمێنێ)، بەڵام کە دیتی بەرپەرچی دراوەو فەرمانی سەربازی ناخوات ناچار بوو بە پێکهاتنەوەکە ڕازی ببێت.

میوانداری: لە هاوینی (1973) ڕۆژێك (ئەبو حکمت) بەرپرسی ئەوکاتەی هەرێمی حزبی شیوعی عێراقی هاتە لامو گوتی: (هاوڕێ، ئەوا مام جلالو برادەرەکانی ئەوم بانگ کردوەو دێنە ئێرە، خۆت دەزانی لە بارەگا ئەو ئازادیەمان نابێت کە دەمانەوێت، لەبەرئەوە بەباشی دەزانم کە ئێمە هەموو پێویستیەکانی میوانداریەکە بهێنینو لەماڵی ئێوەش بۆمان ئامادە بکرێتو هەرلەوێش دادەنیشین)، لە ڕۆژی دیاریکراودا کاتژمێر دەی بەیانی (مام جلالو عمر دەبابەو علی عەسکەری) لەگەڵ سێ چەکدار گەیشتنە دەرگەڵەو لەماڵی ئێمە دابەزین، لە دوای پشوێکی کورت ڕۆیشتینە بارەگا بەڕێگای ناو باخچەکاندا سەرکەوتین، ماوەیەك لە بارەگا دانیشتین لەگەڵ پێشمەرگەکانی بارەگا قسەیان کردو وەڵامی هەندێ پرسیاریان دانەوە، بە تایبەتی دەربارەی گەڕانەوەیان، لە دواییدا بەرەو گوند گەڕاینەوە لە ناو گۆڕستانی (غەریبۆکان) گەیشتینە مامۆستایانی گوند کە هاتبوونە دیدەنی (مام جلال)و هاوڕێکانی، لە دوای بەیەك گەیشتن (مام جلال) زۆر هەوڵی دا کە بگەڕێنەوە بارەگاو لەگەڵیان دابنیشێ، بەڵام مامۆستایەکان گوتیان ئەوا ئێوەمان بینی سوپاستان دەکەین، ئەوان بە ڕێگای (ئاوڕێژ)دا گەڕانەوە گوند ئێمەش بە ڕێگا (قافلی)دا گەڕاینەوە ماڵی ئێمە، مامۆستایەکانیش ئەمانە بوون (تەحسین محمد، حسێن ئەفەندی، خلیل ئەحمد بەگ، شێرزاد سلێمان بەگ، حاجی خلیل حاجی) ئەمانە هەموویان مامۆستایانی قوتابخانەی دەرگەڵە بوون.

دەتوانم بڵێم ئەو ڕۆژە زۆربەی کاتەکە لەماڵی ئێمە دانیشتینو قسەو باسێکی زۆرمان کرد لە هەموو ڕوویەکەوە، (علی عەسکەری) ڕاستەوخۆ گوتی: (ئەگەر دووسێ ساڵ پێش ئێستا ئەو کاك زرارەم کەوتبایە دەست لەوانە بوو خوێنی بمژم، هەرلەبەر ئەوەی دەیان گوت زرار هەموو خەڵکی قەزای ڕواندزی کردۆتە شیوعی، بەڵام وا دیارە بە هەڵەدا چووبووم، چونکە نەمناسی بوو وەك ئەوەی ئێستا دەیناسم)، هەروەها کاك (عمر دەبابە) ئەوەی خستەوە یاد کەلە(حافیز) لە ساڵی (1959) لەگەڵ (هەمزە عبداللەو نوری شاوەیس) کە بەیەك گەیشتین ناوبراو گوتی: (بیرو بۆچونی کاك زرار زۆر ڕاست دەرچوو، خۆ سێ ساڵی تەواو نەکرد کە لێك ترازاینو ڕامان کردو کوردستانمان بەجێ هێشت)، ئەو ڕۆژەمان زۆر بە خۆشی بەسەر برد.

بەعسو شیوعی: وەك بە دیارکەوت بەعس سودێکی زۆر باشی لەو چوار ساڵەی شەڕ وەستان

وەرگرت، لە ساڵی (1973) دەنگ‌وباس بلاوبوەوە کەوا شیوعیەکان کەوتونەتە ووتوێژ لەگەڵ بەعس وا خەریکن ڕێك دەکەون، لەو ڕێك کەوتنەی نێوان (بەعس‌و شیوعی)، بەعس دوو ئامانجی ڕەچاو کردبوو. یەکەمیان: بەنیاز نەبوو خاڵەکانی ڕێکەوتنی11ی ئادار جیٚ بە جیٚ بکات، دووەمیان: بەعس بەدناو بوو لەناو کۆمەڵگای ناوەو دەرەوە بۆ ئەو مەبەستە بە پێویستی دەزانی لەگەڵ شیوعیەکان ڕێك بکەویٚ‌و زۆر بەئاسانی توانی شوعیەکان لە خشتە ببات‌و لە پارتیان دوور بخاتەوە بۆ ئەوەی لەکاتی پێویست دەست لە پارتی بوەشێنیٚ‌و واش پیشان بدات گوایا لەبەرەیەکی یەکگرتودا لەگەڵ شیوعیەکان داواکاریەکانی گەلی عێراق دابین دەکەن، کەچی مەرامی بەعس ئەوەبوو لە ژێرناوی ئەو بەرەیە بیٚ سەروبنەو پڕوپوچە تاوانەکانی داپۆشیٚ‌و بیشارێتەوە، کورد گوتەنی(ئاش لەخەیاڵەکی‌و ئاشەوان لەخەیاڵەکی تر)، بەعس لەژێر پیلانی فرت‌و فێڵ توانی پارتی هان بدات‌و دەست لە شیوعیەکان بوەشێنیٚ، ئەوەی مەرامی بەعس بوو ئەوە بوو پارتی‌و شیوعی لەچەند شوێنیك بەگژیەکدا چوون‌و بەعس لەژێرەوە یارمەتی شیوعیەکانی دەداو هانی دەدان بەتەواوی لەپارتیان دووربخاتەوەو لەناو جەماوەریش سوك‌و بیٚ ڕێز بن، زیرەکی بەعس بەوە دەرکەوت توانی هەردوو دوژمنانی خۆی ئەوانەی لەناو یەك سەنگەرشەڕی ئەویان دەرکردو ملیان پیٚ کەچ کرد کە بەیانی 11ی ئادار مۆر بکات بەگژ یەکتریان دا ببات‌و لەیەکیان دوور بخاتەوە، ئەوەیان پیٚ بکات کەپێی کردن! لەسەرەتای ئەو بەگژیەکدا چوونەدا مەترسیەکی زۆر پەیدا بوو، ڕۆژێك دیارکرا برۆمە ڕواندز لەسەر داوای ڕێکخراو ڕۆیشتم دیاربوو لەماڵی (خدر حوسێن) چاوەڕوانی من بوون (ئەبو دڵشادو وەستا کەریم) لە هەولێرەوە نێردرابوون، ناوبراو پێی ڕاگەیاندم کەهاتوەو چەکی هێناوە بۆ ئەوەی بەسەر شیوعیەکاندا دابەش بکرێت، ئەگەر زیاتریش پێویست بوو بۆتانی دەنێرین.

ئەوکاتە من بەرپرسی لیژنەی بەرگری هێزی نهێنی بووم، دەبوایە من ئەو چەکە وەربگرم، بەڵام بەئامادەبوونی(خدر حوسێن‌وحسێن عزیز) ئەندامانی لیژنەی باس کراو بە (ئەبو دڵشاد)م گوت(من ئەوچەکانە وەرناگرم لەبەر ئەوەی تاوانە شیوعی چەکی بەعس هەڵبگری، ئەو چەکەی بەهەزران شیوعی‌و ئازادی خوازی پیٚ شەهید کراون) لەگەڵ ئەوەش من هەستام‌و ڕۆیشتم، دیاربوو بەدوای ڕۆیشتنی من دا بەنابەدڵی چەکەکانیان بردبوەوە هەولێر تەنها چەند دەمانچەیەکیان گێڕابوونەوە زۆر بەنهێنی درابوونە چەند کەسێك، لەوکاتانەشدا بوو پڕوپاگەندەی حکومەتی بەعس‌و ڕاگەیاندنی پارتی یەکتریان خستبووە بەر شالاوی نارەزایی‌و لۆمەکردن، وەزع ڕووی لە ئالۆزیدا بوو، بەڵام دەنگی پێك هێنانی بەرەی نێوان بەعس‌و شیوعیەکان لەناو کۆمەڵ بەربلاو بوو، ئەگەر چی بەشێکی زۆریش لە شیوعیەکان ئەو بەرەیەیان بە پەسند نەدەزانی‌و دەیان پرسی ئەو بەرەیە لەگەڵ کیٚ؟!. دەبیٚ ئەوەش

بلێین لەماوەی ئەو چوار ساڵەی شەڕ وەستان، پارتی ئەوەندە بەساردو سوکی سەیری شیوعیەکانی دەکرد جیێگای پەرۆش بوو بەو شێوەیە پاڵی دان لەگەڵ دوژمنیان دەست بخەنە ناو دەست وای لێ کردن ئەو بەرە سوکە مۆر بکەن، کە لەشەرمەزاری زیاتر هیچی تری پێوە دیار نەبوو، ئەوەی ئەوانی پەست کردبوو ئەوەبوو کە پارتی هیچ ڕێزێکی بۆ ئەو هاوکاریەو ئەو خوێنەی ناو سەنگەرەکانی دژی دوژمنانی کورد دانەنا، ئەو پەستیەش ئەوانی بەرەو هەڵدێر هانداو توشی نسکۆی کردن، بەو شێوەیە پارتیش پشتی چۆڵ کراو بەعس بەمەرام گەیشت، ئەو لەیەك دابڕانەی پارتیو شیوعی ئامانجی ڕەچاو کراوی خواستی بەعس بوو لەماوەی ئەوچوارساڵەی شەڕ وەستان داڕێژرابوو جێ بەجێ کرا.

لە دوای ئەوەی کەبەعس بەمەرام گەیشت شیوعیەکانی کردە سەرینی ژێر سەری خۆیو لەگەڵ پارتی کەوتەکێشەو مشتومڕ ڕۆژ بەڕۆژ ئاڵۆزی نێوان پارتی بەعس توندتر دەبوو، وا پێ دەچوو بۆنی هەڵگیرسانەوەی شەڕی لێ بکرێت، تا بەوەگەیشت بەرپرسانی پارتی کەوتنە هەڕەشەو گوڕەشە کە بێ منەتن لە حکومەت ئەویش بەوە بەدیارکەوت لە سەرەتای مانگی(11ی 1973) دکتۆر محمود عوسمان لە (ڕێزانی مەلا ئیسماعیل) لە لێدوانێکی درێژ لەگەڵ کادیرەکانی پێشمەرگە گوتی: (ئەگەر ئەوجارە شەڕ دەست پێ بکاتەوە شەڕەکان دەکەونە ناوشارەکانو بە چیمان لێ بدەن بەو چەکەلێیان دەدەینەوە!!) بەڵکو توند تریش دوا، وەك ناوبراو ڕایگەیاند بەهەر جۆرە چەکێك لێیان بدرێت بەو جۆرە چەکەش وەڵامیان دەدەنەوە، ئەوەی دیاربوو ئەو لێدوانەی (د.محمود) بەشێك بوو لەهەڕەشەو گوڕەشەی بێ بناوان، تەنیا بۆ بەرزکردنەوەی وورەی پێشمەرگەکان بوو زیاتر نا!. ئەوەی ئەوان یانی پارتی بەپاڵ پشتی خۆی دانابوو (شا)ی ئێران بوو، کەسی هەست بەرز هەبوو (شا)ی نەناسییێ، چەند پەناو پشتی کوردە!؟.

ئاڵۆزیو پەشێوی لە ئارادابوو چەند ڕۆژێك لە دوای کۆبونەوەکەی (ڕێزان) لە ڕێکەوتی (1973/11/12) ئێوارەکەی باوکم ناردی بەدوامدا، کاتی چووم لە هەیوانەکە دانیشتبوو منی جیا کردەوەو پێی گوتم: (هەر ئەمڕۆوە تا دوو بەیانی بڕۆ خۆت ڕزگار بکە، دیارە لە شیوعیەکان دەدرێتو چەکیان دەکەن، تۆش لای ئەوان لە زووەوە تاوانباریو ڕقیان لە تۆیە، خۆ بارزانیش ئەگەر ڕقی لەکەسێك بووەوە وازی لێ ناهێنێ،ئەوجا بڕۆ من (حمد ئاغا)نیم خۆم ڕابگرم، توانای پێشانم نەماوە ئەوەی بمەوێت بیکەم، تۆ بەخۆت بڕۆ لەغەمی منداڵەکانت دامەبە، ئەگەر من بمێنم نایێڵم چیان بەسەر بێت، ئەگەر دەرچووی نەکەی بیر لەگەڕانەوە بکەیتەوە، ئەوەی دێت بۆلات بەقسەیان نەکەی، ئەگەر دەستی منیشیان پێ بێت باوەڕ نەکەیت، نەك نامەی من، دوور نییە بەناچاری نامەشت بۆ بنێرم باوەڕی پێ نەکەیتو نەگەڕییەوە، من لەبەر برایەکانت دەبی وا خۆم نیشان

هەواڵنامەی کتێب

بدەم كە لێت نارازیمە).

دەتوانم بڵێم گرانترینو تاڵترین كاتم ئەو دەمەبووكە لای باوكم دەركەوتم، ئەوەبوو دەمم گیراو هیچ قسەم پێ نەكران ڕۆیشتمە دەرەوە، ئەوەی ڕاستی بێت لەوە دەترسام تووشی دڵ وەستان ببم هەر ئەو دەمە گەڕامەوە ماڵ ناردم لیژنەی ڕێكخستنی دەرگەڵەم كۆكردەوە ئەو ڕاگەیاندنەم پێ ڕاگەیاندنو پێم گوتن (من خۆم نادەمە دەست دەڕۆم)، دیاربوو ئەوانیش لەگەڵ ئەوە بوون هەموومان بەیەكەوە بڕۆین. هەر بەو شەوە نامەیەكمان نووسی بۆ (ملازم ئەحمەد جبوری) ناوبراو لە (بەرسیرین) بوو نامەكەم بە (قادری حمدئاغاو عبداللە ڕوستایی) ڕەوانەكرد بەمەرجێ بەرێگای (بەربۆر)دا ڕۆیشتن كە زۆر جێگای مەترسیە بەڕۆژ نەك بەشەو، دەبوایە هەر بەوشەوەش بگەڕابانەوە، لەنامەكەدا ئەوەی باوكم پێی ڕاگەیاندم بەڕوونی بۆم نووسی، ئەو شەوە نەنوستم، لای بەیانی ڕاسپێردراوەكان گەڕانەوە نامەیەكی (ملازم)یان هێنابوو پڕ بوو لەقسەی باوەڕ پێ نەكراوی دوور لە ڕاستی، وای دیاركردبوو كە هیچ لە گۆڕێ نییەو نووسی بووی: (ئەگەر نیازتان وابێت بەچەكەوە بڕۆن بەناوی حزب پێتان دەڵێم ئێمە ڕازی نین، ئەگەر بێن بۆ گرتنتان نابێ ڕابكەن، ئەگەر خەیاڵتان وابێت بەیاخی بوون بڕۆن داوامان لێ بكرێت لەگەڵیان دێین بۆ گرتنتان، نابێت بەكارێكی چەوت هەڵبستن).

ئەوەی جێگای سەر سووڕمان بوو، كاتێك نامەی (ملازم)م خوێندەوە بەتەواوی بۆم ڕوون بووەوە كە بەرپرسانی حزبی شیوعی كەس ئاگای لەكەس نەبوو، بەڵگەش ئەوەیە لە دەربەندیخانو ئەلقۆشو دەشتی هەولێر شیوعیەكان ڕاو دەنێن شەڕیان دەكەن هەڵوێستی (باش ملازم)یش بەم شێوەیە بوو، بەڕاستی ئەوەی هەشم بوو نەماو كەوتمە بیركردنەوە گەیشتمە ئەو ئەنجامە، گەلۆ بۆچی خۆم بەهیلاك بدەم كە دەبینم وا لەناو گێژاوی گێرە شێوێنیدا دەسوڕێمەوە؟) بە برادەرانم گوت: (ئەوە نامەی بەرپرسی حزبە نووسیویەتی، ئەگەر ئێوە بەنیازن بەچەكەوە بڕۆن داوامان لێ بكەن بۆ گرتنتان دێین، تكایە بەوكارە هەڵنەستن، ئەوەیە هەڵوێستی حزبە پێ كوتەكەی ئێمە كە لە پێناویدا خۆمان بەكوشت دەدەین، ئەوەش هەڵوێستی سەرپەرشتكارانە كە دەیبینن، تكایە ئاگاداری خۆتان بن من بەیەكجاری دەڕۆم لەگەڵ ئەو مل كەچانە نامێنم، بەڵام هەر دەشڕۆم).

ئەوەبوو بەیانی ڕۆیشتمە قوتابخانە بەناوی نەخۆشی كتابێكم وەرگرت لەگەڵ (قادری حمد ئاغا) ڕۆیشتینە (بەرسیرین) كاتێك لە بەرسیرین دابەزین دیاربوو (ملازم ئەحمەدو محمد فەیلی) خەریك بوون بڕۆنە لای (ئیدریس بارزانی) گۆیا چەند برادەرێك لە دۆڵی ڕۆست گیراون، دەڕۆن بەریان بدەن، لەو بەیەك گەیشتنەدا لەگەڵ (ملازم) دووبارە شتەكانم پێ ڕاگەیاندەوەو پێم گوت (لە دوای خوێندنەوەی نامەكەتان شەوی ڕابردوو هیچ باوەڕیەكم بەكارو كرداری ئێوە نەماوە، لەبەر ئەوە لە ئێستاوە لەگەڵ

ئێوەنیم لەبەر ئەوەی بۆم بەدیار کەوت، کە ئێوە دوورن لەو مەرامەی من بەدوای کـەوتووم، گەیشـتمە ئەو ئەنجامەی باوەڕتان بەئاڵو گۆڕ نییە، بەدەستی خۆتان هەر ڕۆژەی مل کەچـی دەسـەلاتێکن، ئـەوەی بەدەستەوە مابێت بیرو باوەڕە هیچی تر نەماوە، من دەڕۆم هەر لەبەر ئەوەی نەڵێن زرار لەترسان سـەری بۆ دەسەلاتی بارزانی شۆڕ کرد، ئەگینا نەدەڕۆیشتم، گەیشتومەتە ئەو باوەڕە حزبی شـیوعی ڕووی لـە شۆڕشگێڕی وەرگێڕاوەو مل کەچی بۆتە بەرنامەی سەرکردەکان!!).

لە دوای مشتو مڕ لەگەڵ ملازمی ناوبراو ئەوەندە بە گەرمی دەدوا وای دەزانی هیچ لە گۆڕێ نیـە دەی گوت: (خۆ ئێمە وەك دەربەندیخانو ئەلقۆش دەستمان نەوەشاندوە لێمان بدەن)، ئەوە بیرو ڕای ملازم بوو، پێی وابوو هەر بەدەستو نوێژ دەمێنێ، زۆری هەوڵدا ڕازیم بکات کە هیچ لە گـۆڕێ نیـە، بـەلاّم گوێم نەدایە قسەکانی، لە بەرسیرین ڕۆیشتم دەبوایە بڕۆمە (ڕواندز) بەشێکی ماڵم لە (ڕوانـدز) بـوو لەبەر مندالەکان، چونکە لە دواناوەندی دەیان خوێند، بەڕێکەوتن لەگەڵ ئۆتۆمبێلی دابـەش کردنـی خۆراکی قوتابیان (خلیل عزیز) بەرپرسی دابەش کردنی خۆراك تا سەرپردی (خـەلکان) ڕۆیشـتم کـە گەیشتینە بازگەی (بەرزێوە) دیاربوو شیوعیەکان بەنیاز بوون بڕۆنە ڕواندزو ڕێگایان نـەدەدان، (مـام الیاس) وەستابوو منیش ناوبراوم لەگەڵ خۆم بـرد، لەسـەر پـردی (خـەلکان) دابـەزین، چـونکە ئـەو ئۆتۆمبێلەی ئێمەی پێ چووبوین لای نەدایە (ڕواندز)، وا ڕێك کەوت (مام الیاس) لەگـەڵ تەکسـیەك ڕۆیشت منیش لەلای مامۆستایەکانی قوتابخانەی جوندیان مامەوە چاوەڕوانی ئۆتۆمبێلم دەکرد، لـەوێ لەگەڵ مامۆستا (دلاوەر محمد علی ئاغا) بێشوکی کەوتە دوان دەربارەی ئـەو شـالاّوەی نێـوان پـارتیو بەعسو شیوعیەکان کە لە ئارادابوو، دیاربوو ڕۆژنامەکانیان لا بوون زۆر بەتوندیان لەسـەر یـەکتریان نوسی بوو، دلاوەر پرسی: (چۆنی تێ دەگەی، تۆ وورد بینی دەزانی؟) پێم گوت : (برام بۆ مێژوو لەلای خۆتی بنوسە پارتیو شیوعی هەڵدێرانو بەعس توشی هەڵدرێری کردنو ڕاست نابنەوە، لەبـەر ئـەوەی پارتی پاڵپشتی شایەو شیوعیش پاڵپشتی بەعسە، ئەوانەش هەردوکیان دوژمنی هەرە دژواری کوردن) دیاربوو(دلاوەر) ڕازی نەبوو بەوەی کە گوتم پارتی توشی هەڵدێر بووە، بەلاّم پێم گوت: (پشو درێـژ بـە تەنگاو مەبە ئاخیرە باخ) لەگەڵ کۆتایی قسەکان خواحـافیزیم لـێ کـردنو ئۆتۆمبێلێـك پەیـدا بـوو ڕۆیشتم بۆ (ڕواندز)، لە کاولۆك لە نزیك مستەوسەف دیاربوو قوتابی دواناوەنـدی (عبداللـە چیچـۆ) زۆر بە ئاڵۆزی لە(ڕواندز) دەهاتە خوارەوەو چاوی بەمن کەوت لـە نـاو ئۆتۆمبێـل دەسـتی ڕاوەشـاندو ڕۆیشتە خوارەوە، ناوبراو زۆر بە تەنگاوی گوتی: (مامۆستا بۆ کوێ دەچی؟ لـە ڕوانـدز پـارتی بەشـی زۆری شیوعیەکانی گرتو بەڕێی کردنو کەس نازانێ بۆ کوێ؟ مەڕۆ دەتگـرن! مـن ڕام کـردوە ئـەوەی بکەوێتە دەستیان دەیگرن!!) ڕۆیشتمەوە ناو ئۆتۆمبێلو خۆم ئاڵۆز نەکرد بۆ ئەوەی نـەزانن ئـەو کـوڕە

چی پێ گوتم، بەسەر کەوتین لە ڕاستی قائمقامیەت هاتمە خوارەوە بەو بیانوەی کە دەڕۆمە دائیرە بۆ ئەوەی ئەوانەی ناو ئۆتۆمبێل هەست نەکەن من لەبەر چی دابەزیم، لەوێ ڕۆیشتمە نەخۆشخانە ئیجازەیەکی حەوت ڕۆژیم وەرگرت، بە ڕێگای لاپەڕگە چوومەوە ماڵ، کاتێك دایکی شادومان منی بینی بە سەر سامیەوە گوتی: (ئەوە لێرە چ دەکەی وا شیوعیەکان دەگرن بڕۆ خۆت بشارەوە!) لەدوای ئاگاداری دایکی شادۆ ڕۆیشتمە ماڵی (هەڵگورد ئیبراهیم ئاغا)ی جیرانمان، ئەوکاتە چاودێرانی پەروەردەیی (عزالدین فەیزیو لەتیف نادر ئاغا) لەوێ بوون، شادومانیشم نارد ئۆتۆمبێلێك بێنێ بۆ ئەوەی بڕۆمە هەولێر، لەوکاتو ساتانەشدا بەبەردەوامی پۆلیسو چەکدارەکانی پارتی دەگەڕان بە دوای شیوعیەکان، بێگومان ئەوکاتە پۆلیس لە ژێر فەرمانی پارتیدا بوو لە شوێنە کوردیەکاندا، شادومان زوو ئۆتۆمبێلی هێناو هاتە ماڵی (هەڵگورد)و گوتی: (بابە وەرە مێوانمان هاتون) لەوێ ماڵ ئاوایم لە وان کردو دەرکەوتمو کچە گەورەکەم (پاکیزە) لەگەڵ خۆم هەڵگرت بە بیانوی نەخۆشی ڕۆیشتم بەرەو هەولێر، ئەوەی پێم بوو تەنها دەمانچەیەکی لامەی بچوك بوو، بڕیارم ئەوەبوو لە هەر شوێنێك ڕام بگرنو بیانەوێت بمگرن تەقەیان لێ دەکەم، ئەگەرچی ئەوەی بەبەردەکەوێتو دەکوژرێت تاوانی نیە، بەلاّم ناچار بووم بۆ ئەوەی نەگیرێمو بێ سەروشوێن نەکرێم دەبوایە لەکاتی پێویستدا ئەو کارە بکەم. بەلاّم ئەوەی جێگای خۆشحالّیم بوو تا هەولێر توشی هیچ نەبووین، لەگەڵ داکەوتنی تاریکی گەیشتینە ناو شار بارانێکی بەتاویش دەباری، لە چەند شوێنێك دەنگی تەقە دەهات لە پۆلیسەکانی سەر شەقامەکانم پرسی: (ئەو تەقەیە چیە؟) وەلاّمیان ئەوەبوو (ڕاوە شیوعیە!!).

بەهەمان ئۆتۆمبێل چوومە ماڵی خانەخوێمان (یوسف سەوزەچی)، بەلاّم دوو کۆلاّن دوور لەماڵیان دابەزیم بە پێیان ڕۆیشتین لەنزیك منارەی چۆلی، لەدوای پشوێکی کورت دەرکەوتم ڕۆیشتمە نادی فەرمان بەران، لەوێ چاوم بەمامۆستا(لەشکری یابە) کەوت ناوبراو بەسەرسامیەوە پرسی (ئەوە لێرە چی دەکەیت؟ خۆ ئەگەر عبدالوهاب ئەتروشی بزانیت تۆ لەهەولێری دونیات لێ دەنگ دەدات ئەوەندە لەتۆ داخ لە دڵە!.)

پرسیم: (ماڵە نهێنیەکانمان کەسیان تێدا نەماوە چۆڵو هۆڵن، چیان بەسەر هاتووە؟) مامۆستا لەشکر گوتی: (بە دوایاندا مەگەڕێ بڕۆ لە شوێنێك خۆت بشارەوە باشترە با نەگیرێی ...) هەر ئەوکاتە گەڕامەوە ماڵی (کاك یوسف)، بەیانی (شێرۆی) کوڕی ناوبراو چوو (پاکیزە) ی بەڕێ کردەوە ڕواندزو ئۆتۆمبێلی هێناو منیش ڕۆیشتم بۆ بەغدا ماوەیەك لەماڵی (موحسین عەلاوی) مامەوە، ئەوەی باش بوو ئەوە بوو ئەو بروسکەی بۆ گرتنی من لە لایەن پارتیەوە کرا بوو دانەیەکم دەست کەوت لەگەڵ ئیجازەی نەخۆشیەکەم بردن بۆ تەربیەو داواکاریەکم نووسی بۆ ئەوەی بەڵکو لە شوێنێکم

دابمەزرێنن، لە دوای چەند ڕۆژێك بەپێی داواكاریم لە گەڕەكی (حەبیبیە) لە قوتابخانەیەك داندرام، هەر لەوێش خانوێكم گرت زۆری پێ نەچوو منداڵەكانم لە ڕواندز هاتنە بەغدا (عزیز عومەر) بە ئۆتۆمبێلەكەی خۆی ئەوكەل‌و پەلانەی لە ڕواندزمان هەبوون بۆی هێنایە بەغدا، ماڵەكەی لە دەرگەڵە بوو لەگەڵ خانوەكە دەستیان بەسەرداگرت، كۆمەڵە بزنێكم لای شوان بوون لە (وارەكۆن) ئەویش لەلایەن پێشمەرگەكانی (عزەت)ی برام دابەش كرابوون بەبیانوی ئەوەیگۆیا زرار ڕایكردوەو خائینە، وادیار بوو ناوی خانوەكەیان گۆڕیبوو خرابوە سەر ناوی (شێرزاد)ی برام بەبێ ئەوەی ناوبراو ئاگاداری ئەو كارە هیچە بێت!!.

ژیانم لە بەغدا: بەڵێ ماڵم گەیشتە بەغدا بەڵام هەرلەوكاتەوە توشی ماندوو بوون‌و بێزاری هاتم، هەرخۆم دەزانم ئەو دەردەسەریە چی بوو كە تێی كەوتبووم، (زەكیە)ی كچم لە نەخۆشخانەی (ثورة) كەوتبوو عەرەبیشی نەدەزانی، دەبوایە بەیانیان بیبەم بۆ نەخۆشخانەو لەدوای تەواو بوونی دەوامیش بیهێنمەوە ماڵەوە، بەهەمان شێوە ئیش‌و كاری بازاڕیش دەبوایە بۆیان بكەم، لە جیاتی دەوامی خۆم.

من لە ناوەڕاستی مانگی (11/1973) چوومە بەغدا هەر لەوكاتەوە تا بەهاری (1974) مشت‌و مڕو هەلا لە نێوان پارتیو بەعس بەردەوام بوو، لەوماوەیەدا لەبەر چەند هۆیەكی تایبەت ماڵەكەم لە (حبیبیە) گواستەوە بۆ (بغداد الجدیدە) لەوێ لە دواناوەندی كۆماری داندرام، بێگومان ئەوێم پێ خۆش بوو، لە كۆمەڵگای مامۆستایان خانوێكم گرت‌و تیایدا جێ نیش بووم‌و نزیكیش بومەوە لە هەندێ برادەرو دۆستی خۆشەویستی وەكو (حەسەنی حاجی تاهیری ڕواندزی‌و برایەكەی حسێن‌و جمال خورشید كۆییو مامۆستای بەرێز تحسین محمد ئامێدی نەعمان ئەمین)و چەندانی تریش، بەڕێوەبەری دواناوەندیەكەمان (خالد سامەرائی) پیاوێكی وشیارو ڕۆشنبیر بوو، ناوبراو ڕیزێكی تایبەتی دەگرتم، لە دواناوەندیەكەمان چەند مامۆستایەكی كوردی لێ بوو (شوكر مستەفاو سامی زاخۆلی‌و علی بامەڕنی) كە ببونە جێگای خۆشحاڵیم. ئەوەی جێگای نیگەرانی بوو مشت‌و مڕی نێوان بەعس‌و بارزانی ڕۆژ لە دوای ڕۆژ توندترو ئاڵۆزتر دەبوو، خەڵكیش بەگشتی دەترسان نەوەك ببێتەوە شەڕو خوێنێكی زۆرتر بڕژێت. لەوكاتانەدا دەنگ وباس بڵاوبوەوە كەوا (ئیدریس بارزانی) دێتە بەغدا بۆ چارەسەری كێشەكانیان، بەو نیازەی شەڕ نەبێتەوە، بەیانی كاتێك گەیشتمە قوتابخانە بەڕێوەبەرەكەمان (خالد) بەزەردەخەنەوە پێمی گوت: (مامۆستا زرار ئەوە ئیدریس بارزانی دێتە بەغداو كێشەكە كۆتایی دێت‌و شەڕ نابێتەوە) لەوەڵامدا پێم گوت: (مامۆستا خالد باوەڕت هاتوە بە هاتنی ئیدریس بارزانی كێشەكە كۆتایی دێت؟!) باش بزانە هیچ گۆڕانكاریەك نابێت‌و شەڕ هەر دەبێتەوە، ئەگەر كورسیەكەی (بەكر)یش بدرێتە (ئیدریس) ئەو كێشەیە كۆتایی نایەت، ئەو شەڕە

دەبێ هەر بکرێت لەبەر ئەوەی بە دەستی ئەوان نیەولەوان هەورازترە).

لەوکاتەی من دەدوام هەستم دەکرد (خالد) گرژ ببوو وەك بلێی قسەکانی منی بەدڵ نـەبوو، زۆری پێ نەچوو لە دوای هاتنی (کاك ئیدریس) بۆ بەغداو گەڕانەوەی پڕوپاگەندەی هەردوولا لە دژی یـەکتر زیاتر لە پێشان کەوتەوە گەڕ، ئەوجا (خالد) پێی گـوتم: (مامۆسـتا ئـەمجارە بـۆم دەرکـەوت کـە تـۆ مرۆڤێکی ووشیارو دووربینیو باش تێگەیشتوی).

ئەوەی جێگای یادەوەریە لەوماوەیەی لە بەغدا بـووم پەیوەنـدیم بـە زۆر لـە کـوردە ناسـراوەکانەوە هەبوو جیا لەوانەی لە سەرەوە ناویان هاتوە، ئەوەی زۆر بەکەڵکم هـات (بابکرئاغـا)ی پشـدەری بـوو، کاتێك چوومە بەغدا ڕۆژێك لەگەڵ (کەریم خان) چوومە لای لە نووسینگەی پارێزەری خۆی، ئەو پیاوە بەدڵێکی پاکەوە لەگەڵم دوا، هـەر بەودڵـە پاکەشـیەوە یارمـەتی دام لـەزۆر ڕووەوە، لەکاتێکـدا کـرا بەسەرۆکی ئەنجومەنە داتا شراوەکەی تەشریعی، لەوکاتەی هێرشە خوێناویەکەی سوپا بەرەو کوردستان دەکرا بەیارمەتی ئەو پیاوە توانیم برۆمەوە ڕواندزو دەرگەڵە، پێش ئـەوەی سـوپای هێـرش بـەر بگاتـە گوندەکانمان نامەیەکی (بابکر ئاغا)م بۆ بەرپرسـی سـوپای هێـرش بـەر (کـەریم حمـدانی) بـرد لـە خەلیفان، ڕۆیشتمە لای ناوبراو ئاگـاداری ئـەو لیوایـەی کـرد کـە دەڕۆیشـتە دەرگەڵـەو گونـدەکانی دەوروبەری، لەکاتی تێپەڕ بوون بە گوندەکانی ئێمەدا ئەوخەڵکانەی نەڕۆیشتبوون بۆ ئێران لە مەترسی دابوون، بۆ ئەوەی ئەزیەت نەدرێن ڕۆیشتمە دەرگەڵە یەك دوو ڕۆژ لەوێ بووم هەتا سوپا تێپەڕ بوو، لە دواییدا ڕۆیشتمە حاجی ئۆمەران ڕۆژی (1975/4/22) ڕۆیشتمە (زینوە) لەوێ بووین هەتا ئێـوارە چاوم بە (حاجی محمدی برادۆستو عومەری شێخ عبداللهو مەلا تەهای شێخ وەتمانی) کـەوت، عومـەر گوتی: (پێرێ شەو عزەت لای ئێمە بوو دیار بوو زۆرکزو داماو بوو، پێی ناخۆش بوو کە دەڕواتە ئێران، بەلاّم ناچاریش بوو، ڕۆژی (4/23) لە حاجی ئۆمەران بووین هەولّم دەدا نامەیەك بە کەسێکی بـاوەڕ پێکراو بنێرم، ئەو ڕۆژە بارانێکی زۆر بەتاو دەباری، شەو لەماڵی (پـورە فـاتم) ماینـەوە شـەو لەگـەڵ (صادق حریری)و منداڵەکانی پوورە فاتم بە (ئەبو غایب)مان ڕابوارد، نامەیەکی درێژم بۆ (عـزەت)ی برام نوسیو بۆم بەڕێ کرد، بۆم نووسی (برام ئەو شوێنەی ئێوە پـەناتان بـۆ بـردوە زۆر لـە بـەعس بـە ناموس تر نییە، زۆر دەترسێم بە پیل بەسـتی تەسـلیمی عێراقتـان بکەنـەوە، ئـەوجا لەپـەنا شیشـە ئاسنەکانی بەندیخانە فرمێسك بۆیەکتر برێژین).

لەو گەشتەی بۆ سەرەوەم کرد هاوکاریەکی باش بوو بۆ گوندەکانمان، لەزۆر شتم دوور خستنەوە کـە دەستیان لێ نەدرێت، هەر بەوشێوەیە چەند جاری دیکەش سەردانی سەرەوەم کرد بەتایبەتی لەوکاتـەی کە پەیتا پەیتا ئاوارەکان لە ئێران دەگەڕانەوە، سەردانی ئـەو خزمانـەم دەکـرد، ئەوانـەی دەگەڕانـەوە

سەرجێو ڕێی خۆیان، ئەوانەی بە درەنگەوەش گەڕانەوە بەڕێ کرانــە خــوارووی عێــڕاقو دابەشــی ســەر پارێزگایەکان کران.

لەکاتێکدا (بابکر ئاغا) کار بەدەستی دەوڵەت بوو هەستم دەکرد خەریك بوو ڕوو لەهەندێ پڕۆژەی خزمەتگوزاری سوود بەخش بکات، بەلاّم ئەوەی بەنیاز بوو لەگەلّ مەرامی بەعس نەدەگونجا، ئەوکاتــە زانی ئەوەی بەعس دەیلێیت دەربارەی کورد گۆتەیە کردار نییە! وەك دیار بــوو ئەوەنــدە ڕازی نــەبوو لــە هەلّوێستی بەعس بەرامبەر کێشەی کورد، بەلاّم وەك بلێیت ناچار بوو لەگەلّیان بڕوات لەبــەر ئــەوەی ڕای کردبوو.

ئەوەی جێگای ڕەزامەندیم بوو لەوکاتەی بووە وەزیر کۆمەلێك کاری باشی بۆکردم زۆر برایانە بــوو، وەك گەڕانەوەی هەندێ لەکوردە دوور خراوەکانو دامەزراندنەوەی هەندێکیان، ئــەوەی زۆر گــرنگ بــوو لەکاتێکی زۆر بەرتەنگ بەهانام هات، بێگومان لەوکاتەی ئاوارەکان کە لــەئێران دەگەڕانــەوەو بــەڕێ دەکرانە خواروی عێڕاق منیش بەردەوام ئەمنی گشتی (امن العام) دەی نارد بە دوامدا، ئەگەر (بــابکر ئاغا) نەبوایە ئەوددمە شوێن بزر دەکرام! ئەو پیاوە لە دەستی بەعس نەجاتی دامو هەر بەو شــێوەیەش لەکاتی گەڕانەوەم لە سالّی (1979) بۆ هەولێر بەیارمەتی ئەو نەبوایــە ڕێگــام نــەدەدرا بگەڕێمــەوە بۆکوردستان ئەگەر نەبووبامە گوێ بەدەستی بەعس، لەبــەر ئــەوەی هــەولێکی زۆریانــدا بڕۆمــە ژێــر بالّیان، بەلاّم بۆیان نەکرا بەلّگەش ئەوە بوو(سەعدون غیدان) نــاردی بەدوامــدا داوای دەکــرد بکــرێم بەقائمقامی ڕواندز، بەلاّم چەند مەرجێکم خستە پێشیان یەك لەو مەرجانە پێم گوتن: (ئەوەی دەکرێتە قائمقام دەبێ بەعسی بێت، منیش حزبایەتی ناکەم، ئەگەر حزبایەتیش بکەم شیوعی بووم دەگەڕێمــەوە ناوحزبی شیوعی) ناوبراو بــینی مەرجــەکان لەگــەلّ خواســتی ئــەوان نــاگونجێن وازیــان لــێ هێنــام. دەسەلاّتداریەتی بەعس لە ڕێگای دارو دەستەکەی هەولدەر بوون ڕازیم بکەن لەگەلّیان بڕۆم لەو کاتەی ئەنجومەنە دەستکردە داتاشراوەکەی بەعسە نیەت گلاّوەکــان دایــان نــا زۆریــان لــە پیــاوە مــل هــوڕە کوردەکان ئەوانەی مل کەچی ڕژێم بوون هەولّیان دەدا لەگەلّ خۆیان ڕام بکێشنە ژێر باری مل کەچــی، ئەوە بوو بەڕاسپاردەی ئەوان دەیانویست بڕۆمە ئەو ئەنجومەنە کارتۆنیە بێ بناغەیەی کە دەست کــردی بەعسی دوژمن بەکورد بوو، دوور لە خواستو ویستی کورد بە تێکڕایی.

هەر بۆ ئەو مەبەستەو بەونیازەش (عبیداللە بارزانی) کە تازە کرابوە وەزیر بەتەلەفۆن بانگی کردم بڕۆمە لای کاتێك ئۆتۆمبێلەکەی خۆی نارد بەدوامدا ڕۆیشتمە لای لەقسەکانیگوتی: (بلّێ هەرچیەکی داوا دەکەی، ئامادەم بۆت بکەمو دەزانم باوکم غەدرێکی زۆری لەتۆ کردووەوحەقی تۆی ژێر پێ خســتوە من بۆت پڕ دەکەمەوە).

هەواڵنامەی کتێب

لە وەلآمدا پێم گوت (زۆر سوپاستان دەکەم من هیچم ناوێت لەوە زیاتر ئەوەی هەمە، مامۆستام لە قوتابخانە دەرس دەڵێمەوە، بەحەقی خۆمی دەزانم). ناوبراو قسەکانی بڕیم دەستی کرد بەلۆمەی باوکی دەی گوت: (من باش دەزانم باوکم بەقسەی کێ ئەو غەدرەی لەتۆ کردوە، بەلآم دەبی تۆڵەت بۆ بکەمەوە). ئینجا کۆمەڵێك وشەی پڕو پوچ و نالێوەشاوەی بێڕێزی لە دەمی دەرچوون، قسەکانی ناوبراوم زۆر بەپەرۆشی زانی بیرم لەوە نەدەکردەوە بەو شێوەیە بێت!.

ئەگەرچی وەلآمەکەم بۆ ئەوگران بوو گوتم: (یاشێخ من لەبەر باوکت ڕام کردوە و ئاوارەم لەگەڵ ئەوەشدا بەڕاستی نازانم ئێوە بەو شێوەیە لۆمەی دەکەیو بەسوکی ناوی دەبەیت، وام پێ خۆش بوو لەجیاتی لۆمەی باوکت نووسینەك بلآوبکەیتەوە لەڕۆژنامەو گۆڤارەکان کارێکی پەسند ترەو ناوی ئێوەی پێ بەرز دەبێتەوە).

ماوەیەکی تەواو لەگەڵی دوام داوای لێ کردم لەسەر لیستی ئەو بڕۆمە ئەنجومەنە کارتۆنیەکەی دەست کردی بەعس، بەلآم بەسوپاسەوە وەلآمم دایەوە کەوا (بابەکر ئاغا)و حزبی شیوعیش داوایان لێ کردوم، بەلآم لەتوانام دانەبوو بڕۆم.

ماوەیەك بەسەر ئەو بەیەك گەیشتنەی لەگەڵ (عبیداللە) تێپەڕ بوو، کاتێك زانیمەوە لەیەکێ لەوکەسانەی لای ئەوبوون لە دوای دەرکەوتنی من بەتەلەفۆن لەگەڵ یەکێك لە بەعسیەکان (شعلان) ناوێك دوابوو، پێ گوتبوو: (ئێوە ڕاتان گەیاند کەوا زرار لەبەر بارزانی ڕای کردوە و وازیشی لەحزبی شیوعی هێناوە، من ناردم بە دوای و لەگەڵی دوام زۆر بە درێژی، ئەوەی لێی تێگەیشتوم زرار لەبەر مەلامستەفا ڕای نەکردوە، بەڵکو هەر شیوعیەو پیاوی (مەلامستەفا)شە.

بێ شکە ئەو تەلەفۆنەی عبیداللە سوود بەخش بوو بۆ من لەبەر ئەوەی ئەوکاتە (مەلا مستەفا)و شیوعیەکان دژی یەکتربون بێگومان دوانەکەی (عبیداللە) نەگونجاو بوو. چاوم بە کۆمەڵێك لە کەسایەتی نیشتیمان پەروەرو سیاسەتمەدار کەوت، چەند جارێك ڕۆیشتمەلای (هەمزە عبداللە) دامەزرێنەری پارتی دەتوانم بلێم لە زۆر ڕووەوە لەگەڵی دەدوام بە تایبەتی لە بارەی مێژوی بەسەرهاتەکانی سەرهەڵدانی ڕێ ڕەوی کوردایەتی، ئەوەی بۆم بەدیار کەوت ئەو پیاوە وشیارو دوور بینە بەهیچ جۆرێك نایەوێت زیان بەنەتەوەکەی بگات، هەوڵ دەدات دوور بیت لە دوو بەرەکیو نێوان ناخۆشی کۆمەڵگای کوردەواری، ئەوەی ڕاستی بێت سودێکی پڕ بایەخم لە دیدەنیو ڕاسپاردەکانی ئەو مامۆستایە زانایە بینیو ئامۆژگاریەکانی بوونە جێگای ڕەزامەندیم، هەروەها دەبێ ئەوەش بلێم ئامۆژگاریەکانی ووشیارکردنەوە بوون بۆ ژیانی داهاتووم.

خۆشبەختانە هەر لەماڵی ئەو مرۆڤە بەرێزە چاوم کەوت بەبەڕێز (عبدالرحمان قاسملۆ) سکرتێری

حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لەوێ یەکترمان ناسی، ناوە ناوەش لەگەڵ (کەریمی حسامی) بەیەك دەگەیشتین چەند جارێك دەهاتە ماڵمان، جارێکیان لەگەڵ (محمدامین سیراجی) هاتن شەوێکی شادمان بەسەربرد، بێگومان لە زۆر شت دواین، بەتایبەتی دەربارەی برایانی دیموکرات دواین کەوا کەوتونەتە ژێر فەرمانی بەعسیە فاشیەکانی دوژمن بە کورد وا بە چاوی خۆیان دەبینن ئەو فاشیستانە بە چ شێوەیەك کورد دەکوژن و دەبڕن، برایانی دیموکرات دەبێ لەو باوەڕەدا بن کە ئەو بەعسە کورد کوژە لەگەڵ ئەوە بێت کورد لەودیو ئازاد بێت! پێم وایە نا، کەوا بێت بۆ بەرژەوەندی خۆیتیان دەست بە ئێوە ڕادەگرن نەك بۆ ئازادی کوردان!!

دیاربوو ئاوارەکانی دیوی ئێران گەڕانەوە، ئەوانەی بە بەر لێبوردن کەوتن، بەشێك بەڕێ کرانە خواروی عێراق وەك لە سەرەوەش نیشاندراوە، کۆمەڵێك لە خزمەکانی ئێمەش ڕاپێچی خواروی عێراق کران و بە پێویستم زانی سەردانیان بکەم، بۆ سەردانیان ڕۆیشتمە زۆر شوێن، لە سەرەتاوە ئێران هەندێکی لە ئاوارەکان دایەوە دەستی حکومەت (جلال بەگ) کوڕی میری (دەرگەڵە) لەگەڵ ئەوانەدا بوو ،عێراقیش یەکسەر بەڕێی کردنە پارێزگای (دیوانیە) لە شوێنێکی چۆڵ بەناوی (دەغارە) دانران، چەند جارێك چووین بۆ سەردانیان بۆ ئەوم شوێنە چۆڵە، دوای ئەوانیش خەڵکێکی زۆر لە وانەی دەگەڕانەوە یەکسەر بەڕێ دەکرانە خواروو پەرت وبلاوی سەرپارێزگاکان دەکران، چەند جارێك ڕۆیشتمە (ناسریە)و لەوێش بۆ ناحیەی (بەدحەو ڕەفاعیو ئیسلاح)و لە (دیوانیە)ش (شەنافیە) لە بەغداش (محمودیە)، لە ئەنجامی هاتووچۆم بۆ ئەو شوێنانەی ناویان هاتووە زۆری نەمابوو توشی نەمان ببم! بێشکە ئەگەر (بابکرئاغا) نەبوایە کارەکە بەوە گەیشتبوو کە شوێن بزر بکرێم.

سەردەمێك لە بەغدا زۆر لە پیاوە ناسراوەکانی کورد هاتوچۆیان دەکردم و دەهاتنە لام، (وەزیرەکان و شێخ عوسمان بارزانیو عزیز محمد)و زۆرانی تریش، لە هاموشۆی ئەو مرۆڤانە حکومەت کەوتبوە شك و زۆر بە ووردی چاودێری دەکردم، ئەویش لەوە بەدیارکەوت بە ڕێکەوت ئەفسەرێکی کوردی برادەرم میوان بوو، وا بەدیارکەوت ئەو ئەفسەرە دڵپاکە یەکێك بوو لەوانەی بەردەوام بەڕێ دەکرایە دەرەوە بۆ هێنانی دەزگا پێویستیەکانی نهێنی سەربازی، ئەو ئەفسەرە وەك دۆستێکی دڵپاك بە نهێنی بە منی گوت: (کاك زرار تۆم خۆش دەوێت و مرۆڤێکی پاکی پێم خۆش نیە توشی هیلاکەت بیی بۆیە داوات لێ دەکەم ئەگەر زۆر ووریای خۆت نەبی حکومەت خەریکە بە ووردی چاودێریت دەکات بۆ ئەوەی بزانێ تۆچی، ئێستا وا دەزانن شیوعی بویو وازت هێناوە، بەلاّم سەریان لەوە سوڕماوەو تەواو شێواون بە هاتنی ئەو جۆرە کەسایەتیانە بۆ لای تۆ!! ئەوان ئەوە نازانن کە تۆ مرۆڤێکی ناسراوی لەبەر ئەوە دێنەلات، دوور نیە بۆئەوەی بزانن ئەوانەی کە دێنە لات باسی چی دەکەن دەزگایەکی تەکنیکی

بەکاربهێنن لە ڕێگای تەلەفۆنو دەزگای تایبەت گوێتان لێ ڕابگرن، هەربۆ ئەوەی بەڵکو شتێکت لێبگرنو بیکەن بە بیانوو بۆ توش بوونت). ئەفسەری ڕەوشت بەرز پلەکەی (عقید) روکن بوو وەهەروەها ئەندازیارێکی بە تواناش بوو لە (هـ . ل . س) دا .

(جلال بەگ) لە (دەغارە) نەفی بوو چەند جارێك چوومە لای، دیارە ناوبراو دۆستایەتی لەگەڵ (مەلاعولاّ) مەلاماتۆر، هەبوو نامەیەکی بۆ نوسی بووم بۆ (مەلا ماتۆر)م بردو دامە دەستی پیاوەکانی لە دوای ماوەیەك (جلال بەگ) هاتە (بەغدا) لە سەر داوای (مەلاماتۆر) وا ڕێك کەوت لەگەڵ (جلال بەگ) چووین لای(مەلاماتۆر) لە کۆشکی (تەختیت) لە کاتی قسەکردن ناوبراو گوتی: (یا ڕەبی خودا تەمەنی مەلامستەفا ئەوەندەی تر درێژ بکات، من لە سایەی ئەوەوە وەزیرم ئەوەندەی ناوی هێنامو جنێوی پێدام بەعس وای زانی من شتێکم بۆیە مەلامستەفا ئەوەندە بە خراپە باسم دەکات!) پێم گوت: (دەزانی خەڵك چیتان پێ دەڵێن!) یەکسەر گوتی: (ئەرێ وەڵا دەزانم ئەوەی قسەی ناشیرینە پێمان دەڵێنو هەزارجار ژنو منداڵمان دەدەنە بەرو دەڵێن لە سەرشانی ئێمە وەزیرنو هیچمان بۆ ناکەن)، ئەوەی ئێمە دەیزانین ئەوان نازانن ئێمە چ جۆرە وەزیرێکین!!) لە زۆر شتی تریش دواین.

بێگومان ئەو کاتەی لە(بەغدا) بوم چاوم بەو برادەرە عەرەبانە دەکەوت کەلە (دەرگەڵە) بوون بە شێوەیەکی تایبەت پەیوەندیم بە (علی حسێن ڕەشید) ناسراو بە(ئەبو نوال) بەردەوام بوو، ناوبراو یەکێك بوو لە خزمەکانی (ئەحمەدحسن بەکر) ئەو پیاوە زۆر بە وەفا بوو، کاتی خۆیشی لە ڕیزەکانی شیوعیدا بوو لەلای ئێمە، پیاوێکی ڕۆشنبیر بوو، زوو زوو سەری لێ دەدامو منیش ناوە ناوە دەچوومە لای، زۆر بەیەکەوە دادەنیشتینو باسی زۆر شتمان دەکرد بە شێوەیەکی گشتی باسی دەسەڵاتەکەی بەعسمان دەخستە بەرهەڵسەنگاندنو دوا ڕۆژی ئەوانمان بە سەرپەلۆ بردنو شکانیانو نەمانیان دەخستە ڕوو، لەبەر ئەوەی جوڵانەوەکەیان دڕندانە بوو.

دیدەنی کوڕی ئەحمەد حسن بەکر: بە ڕێککەوت ئێوارەی ڕۆژی (9⁄2⁄1978) لە ماڵی (ئەبو نەوال) بووم لەوکاتەدا (محمدی کوڕی ئەحمەد حەسەن بەکر) هاتە ماڵیان، (ئەبو نەوال) یەکێك بوو لە خزمەکانی (ئەحمەد حەسەن بەکر)و خەزوری (هەیسەم)ی کوڕی بوو، لە ساڵی(1964) لە دەرگەڵە بوو پیاوێکی ڕۆشنبیرو بە توانا بوو لە دوای گەڕانەوەی بۆ (بەغدا) لە وەزارەتی کشتوکاڵ کرابوە چاودێریکەری کشتوکاڵی، ئەوەبوو لە ساڵی(1973) چوومە بەغدا لەوێ هاتە لامو زوو زوو بەیەك دەگەیشتین،وا ڕێك کەوت ئەو ئێوارەیە (محمد) پەیدا بوو(ئەبو نەوال) زوو گوتی: (ئەوەی لە دڵت دایە بیڵێو لێی مەترسێ ئەو کوڕە لە هەموویان پاکترەو قسەی لەگەڵ دەکرێت). ئەوەبوو لەگەڵی کەوتمە دوان دیاربوو گەنجێکی لێهاتوی پێ گەیشتوو بوو، زۆر بەووردی لەسەرکێشەی کورد دواین، توانیم

کاروکرداری ئەمن‌و ئیستخباراتی ئەوانەی دەهاتنە سەرەوە دیاربکەم، پێم گوت: (گەلی کورد برینـدار بوو، پێویستی بە دکتۆر بوو، چارەی برینەکەی بکات، بەلاّم برینەکەی زیاتر کولایەوە)، هەندێ ڕوداوم بۆ گێڕانەوە، باوەڕی نەدەکرد وابێت، بەلاّم (ئەبو نەوال) ئـەو ڕاسـتیەی بـۆ دەسـەلماندو گـوتی: (ئـەو کێشەیە زیاتر پەرە دەسێنیّ‌و پێتان چارەسەر ناکرێت) لە دواییدا گەیشتە قەناعەت‌و گـوتی: (باشـە بە ڕەئی ئێوە چی بکەین باشە؟) ئەبو نەوال گوتی: (پێویستە پەیوەندی بە بارزانیەوە بکەن‌و لەگـەڵی بدوێن‌و عەفوێکی گشتیش دەربکەن با ئەو ئاوارانە بگەڕێنەوە سەر ماڵی خۆیان‌و یارمـەتیان بـدرێت بە کردەوە نەك بە فرت‌و فێڵ با ببنە جێگای باوەڕ)، محمد گوتی: (ئەو قسانەی تۆو مامۆستا زرار منی خستە بیرکردنەوەیـەکی وورد پێویسـتە بـەوکارە هەڵبسـتین‌و چاریشـی بکـەین) لـە دوای دوانێکـی درێژخایەن بە (ئەبو نوال)ی گوت: (باشە کێ بنێرین بۆلای بارزانی؟) ئەبو نەوال پێی گوت: (عزەتـی برای مامۆستا زرار لە مێژ نیە لە ئێران گەڕاوەتەوە یەکێکە لە باوەڕ پێکراوانی بـارزانی لـە ڕوانـدزە بنێرن بە دوایداو لەگەڵی بدوێن‌و بەڕێی بکەن بەو مەرجەی ئێوە بەڕاسـتی بـۆ کارەکـان بـڕۆن). ئـەو شەوە تا درەنگی شەو دانیشتین کاتێك ویستم بڕۆمەوە (ئەبو نەوال) بە شوفێری (محمد)ی گـوت: (بـڕۆ مامۆستا زرار بگەیەنەوە ماڵیان لە گەڕەکی مامۆستایان)، (محمـد) گـوتی: (خـۆم دەیگەیەنمـەوە بـا ماڵیشی پێ بزانم، بە تەنیا لەگەڵم هات، نەیهێشت پاسەوانەکانیشی لەگەڵ بـێن، شـەو درەنـگ بـوو ئۆتۆمبێلەکەش (بیجۆ) یەکی سادە بوو، ڕۆژی دووەم (ئەبو نەوال) تەلەفۆنی بۆ کردم‌و گوتی: (بەپەلە بنێرە بە دوای عزەت با بێتە بەغدا)، لە سەرداوای (ئەبو نەوال) ڕۆژی (1978/2/14) بـۆ ئێـوارە (عـزەت) گەیشـتە بەغـدا، ئێـوارەی ڕۆژی (1978/2/15) لـە مـاڵی (ئـەبو نـەوال) مـن‌و (عزەت‌وصلاح)ی برامان بە بەشداری (ئەبو نەوال) لەگەڵ (محمد ئەحمد حسـن بکـر) دانیشـتین، لـەو دانیشتنەدا بڕیاردرا (عزەت) بەڕێ بکرێتە لای (بارزانی)با بۆ ئەو مەبەستە خەریکی خۆ ئامـادەکردن بێت، کە ئامادەبوو بڕوات داوام لێ کرد وەك قاسیدێك بڕواتە لای (بارزانی)و ئەوەی پێـی دەدرێـت بـە ئەمانەتەوە بیگەیەنێتە (بارزانی)و لەوێش چ وەلاّمێك هەبوو بە هەمان شێوە بۆیان بێنێتەوە، زیاترنا.

بۆ ئامادە کردنی کاروباری سەفەر ڕۆیشتینە لای کارمەنـدانی حکومـەت، یـەکێك پرسـی (کـاك عزەت ئەو برایە کێیە لەگەڵت؟) عزەت گوتی: (ئەوە برا گەورەمە لەگەڵ ئێمە نەهاتە ئێران باوەڕی بە شا نەبوو). کارمەندەکە گوتی: (ئەی بۆ ئێمە نەمان ناسیوە؟) منیش زوو وەلاّمم دایەوەو گـوتم: (بـۆ ئێوە پیاوی باش دەناسن؟) ئەوە بوو (عـزەت) بـەڕێ کـرا بـۆ ئـەمریکا لـەوێش چـاوی کـەوتبوو بـە (بارزانی)و ئەوەی (بارزانی) گوتبوی بـۆ (محمـد)ی هێنایـەوە، بڕیـار بـوو جـاری دووەمـیش بڕواتـەوە ئەمریکا، بەلاّم پێ ڕانەگەیشت (محمد) لێدراو لە ناو بردرا، بە لێدانی ئەو ئێمە کەوتینە ژێر

مەترسی، چاوەڕوان دەکرا بانگ بکرێین، بەڵام باش بوو بەسەرماندا تێپەڕ بوو.

ئەوەی ڕاستی بێت (صدام) زۆر بە زانایی دارودەستەی (ئەحمد حسن بکر)ی وەلاناو خۆی بووە سوار چاکی ئەو گۆڕەپانەو بووە خاوەنی دەسەلاّتی عێراقو دەستی لەزۆر کەس وەشاندو بە زەبری ئاگرو ئاسن خۆی سەپاند.

لە دوای بەیەك گەیشتنمان لەگەڵ (محمد)ی کوڕی (ئەحمد حسن بەکر) بەعس بۆی بەدیارکەوت کە ئێمە لەکوردستان بنەماڵەیەکی خاوەن جەماوەرینو توانای ئەوەمان هەیە خزمەت بە نەتەوەکەمان بکەین، ئەوش بەوە بەدیارکەوت کە من گەڕامەوە هەولێر لە نوسراوێکی نهێنیدا (موخابەراتی شیمالی) دەڵێت: (ئاگادار بن زرار لە بەغدا گەڕایەوە هەولێر دڵی مەشکێنن نەوەك بڕواتە دەرەوە، چونکە ئەوانە خاوەن خەڵکێکی زۆرن ئەگەر بڕۆنە ڕیزی یاخی بوەکان زیان بە دەوڵەت دەگەیەنن).

کە گەڕامەوە یەکەمجار لە قوتابخانەی ناوەندی (قوتەیبیە) داندرام بۆ ماوەی چەند مانگێك دوایی گواسترامەوە بۆ ناوەندی (چیمەن) لەگەڕەکی (باداوان). ئەوکاتە خەریکی دروست کردنی خانوو بوم لە گەڕەکی (مامۆستایان) خانوێکی زۆر گەورەم دروست کردو لە سەرەتای (1980) چوومە ناوی.

هاتنی مقدم عزیز ئاکرەیی بۆ بەغدا : دەنگێکی وا بڵاوبوەوە کەوا (مقدم عزیز) لە کوردستان ڕای کردوەو هاتۆتە بەغدا، بەڕێککەوت ڕۆژێك لە گۆڕەپانی (ئەندەلوس) لەگەڵ ناوبراو بەیەك گەیشتین، هەر زوو گوتی: (خاڵ وا منیش بووم بە ئاوارە دڵت بە خۆت نەسوتیّ) لە دوای ئەوەی ماوەیەك لەگەڵی دوام ناوبراو گوتی: (بەعس بەڵێنی پێداوم یارمەتیم بدات بۆ ڕێکخستنی پارتی لەسەر تیرازێکی تازە بابەت دوور لە بیرو ڕای تاکە کەسی)، وەك پێیەوە دیار بوو هانیان دابوو بۆ ئەو مەبەستەوکەوتبوە جموجۆڵ بەو نیازەی پارتێکی نویّ ڕێك بخات لە سەر بناغەی نوێخوازی ڕاستەقینەیی کوردایەتی بە یارمەتیو پیشتیوانی ئەو بەعسەی نەخشە دانەری لە ناوبردنی کوردو ڕەش کردنەوەی مێژوی کورد بوو!!

کە بینیم خاڵ (عزیز) زۆر دڵخۆشە بە بەڵێنی بەعسیە خوێن مژەکانی کورد پێم گوت: (خاڵ عزیز پێم وایە بەعس بەوە خۆشحاڵ نابێت تۆ ئەو جۆرە پارتیە ڕێك بخەیتو سەربگرێت)، لە دوای ماوەیەك (خاڵ عزیز) داوای لە منیش کرد کاری لەگەڵ بکەم لەو حزبە بیّ بناغەیە کارتۆنیە کە ناوی پارتیە، بێگومان لەو مرۆڤە نەدەترسامو جێی باوەڕ بوو زۆریش خۆشم دەویست لەبەر ئەوەی دڵپاكو کورد پەروەر بوو ئەوەندەی بلێی ڕەوشت بەرزو بە دەسەلاّت بوو لە ڕووی سەربازیەوە شارەزای بووم، نەمویست ڕاستەوخۆ دڵ ڕەنجاوی بکەمو پیێی بلێم خاڵ عزیز خۆت ماندوو مەکە ئەوەی تۆی بەخەیاڵیو دەتەویّ بەعس بۆت ناکات ئەگەر بۆشت بکەن کاتیەو بۆ ئەوەیانە گویّ بەدەستی ئەوان بیتو لە دژی کورد

بەکارت بێنن، تەنیا ئەوەندەم پێ گوت: (بەنیازنیم حزبایەتی بکەم، بەڕای مـن ئێـوەش لـەو هەوڵـەدا سەرکەوتو نابن، بەعس خاوەنی ئەوناسنامەیە نیە وەك ئێوە باوەڕیتان پێی هاتووە لـەو بـاوەڕەدا مەبـە ئەوەی دەتەوێت ڕێگات بدەن بیکەیت).

ئەوەی بەدیار کەوت کەسێك بەناوی (ئەبو ئاری)، ئەو پیاوە کوێر بوو وەك کارگێڕ دیار بوو لەگـەڵ (مقدم عزیز) کاری دەکرد، جارێك هاتەلام بەناوی (مقدم عزیز) دەدوا زۆر بەگەرمی هەوڵی دەدا مـن ڕازی بکات ئیشیان لەگەڵ بکەم، بۆم بەدیار کەوت ئەو پیاوە هەر وازم لێ ناهێنێت ناچار پـێم گـوت: (ئازیز نەم ویستوە ببم بەخولاّم ئەگەر بش بم بە خولاّم نابمە خولاّمی خولاّمان ڕاستەوخۆ دەبمە خـولاّمی ئاغا، ئەو ئاغایە منیش دەناسیتو دەزانێت من خولاّمەتی ناکەم).

لەگەڵ قسەکانی من (ئەبو ئاری) زیاتری لەسەر نەڕۆییو مـات بـوو، لـەکاتی قسـەکانم لەگـەڵ (ئەبو ئاری) دکتۆر(ئیبراهیم عزیز) ڕواندزی لەوێ بوو لە دوای ڕۆیشتنی (ئەبو ئاری) دکتۆر ئیبراهیم گوتی: (مامۆستا زرار نەترسای لە پێش ئەو پیاوە ئەوها دوای؟ ئاگاداربە لـەو جـۆرە کەسـانە خـۆت دوور بگریت باشە) لەگەڵ ئاگادار کردنەوەی د. ئیبراهیم بیرم لەوە کردەوە ئەو پیاوە نێردرا بوو، بـەڵکو شت بزانن ئاخۆ من چیم بۆ ناچمە ژێر باریان، ئیتر لەو دەمەوە نەمویست زیاتر بیبینم، ئـەوەی بـەدیار کەوت زۆری پێ نەچوو ئەو پارتەی خالّ عزیز بەنیازی بوو و گەلێك خۆی بۆ مانـدوو کـرد، کـەدیتیان (عەزیز) خەریکە لە دەستی بەعس دەردەچێ وەلایان ناو (هاشمی) گوێ بەدەستیان لە شوێنی ئەو دانـا کردیان بە بەر پرسی ئەو پارتە کارتۆنیەی کە بۆ ناو سوك کردنی پارتی دروست کرابوو و بەس !؟.

هەوڵێکی تری بەعسیەکان ئەوەبوو لە ڕێگای برادەرێکی زۆر خۆشەویستم (تحسیت تاهیر ئامێدی)، ناوبراو مامۆستا بوو گەلێك جار دوو بەدوو دەڕۆیشتینە گازینۆیەکانی سـەر قـەنات دەسـتمان دەکـرد بەباسی باروو دۆخی کوردسـتانە شـێواوەکەمانو ڕەوشـتە ناپاکەکـەی بـەعسو زۆر شـتمان دەخسـتە بەرباسو لێکۆڵینەوە، لەپڕێکا ڕۆژێك مامۆستا تەحسین گوتی: (کاك زرار ڕاسپاردەیەکی زاوای مـامم ماهیر تکریتیم پێیە) ناوبراو یەکێکە لە خزمەکانی (صدام)و دووسێ جار داوای کردوە لەگەڵ منو تۆ دابنیشێ پێم گوت: (تەحسین دەزانم کە داوامان لێ دەکەن ئیشیان لەگەڵ بکـەین، مـن ئامـادە نـیم دەست بخەمە ناو دەستی ئەوان کە بە خوێنی ڕۆڵەکانی نەتەوەکـەم سـوورەو دوژمـنی هـەرە ترسـناکی ئێمەن، ئەگەرچی دوریشم لە خزمەتی گەلەکەم، بەلاّم ناپاکیشی لەگەڵ ناکـەم، دەبـێ ئـەوەش بزانـی ئەگەر گوڵیش نەبم ناشبمە دڕك، هیچی تێدانیە ئەگەر لەگەڵیشی دابنیشین، بەلاّم باش بزانـە نارۆمـە ژێر باریان، دەبینی بزانە چی دەڵێت؟).

پاش ئەو داوایە کە بەڕێز مامۆستا (تەحسین) پێشنیاری کرد ڕۆژێك ڕۆیشتینە لای (ماهیر) دیار

بوو ناوبراو مرۆڤێکی زیرەك‌و کادیرێکی بەعسی بە توانا بوو، بەڕێزەوە پێشوازی لێ کردین، لە قسەکانی بە منی گوت: (مامۆستا زرار دەربارەی تۆ هەندێ زانیاریم لایە لەبەر ئەوە ئارەزوو داوام ئەوەیە کە ئێوەی ڕۆشنبیر لەگەڵ ئێمە هاوکار بن بۆ ئەوەی کاری باش‌و بەدەسەڵاتتان بدەینێ، ئەگەر ڕەزامەندیت لەسەر بێت تۆمان دیارکردووە کە بکرێیت بە قائمقامی ڕواندزو مامۆستا تەحسین بکرێتە قائمقامی ئامێدی). لەوەڵامدا پێم گوت: (مامۆستا ماهیر زۆر سوپاستان دەکەم بۆ ئەو هەستەی هەتانە بەرامبەر ئێمە، لەوانەیە ئاگادار بیت وەزیری ناوەخۆش ئەو داوایەی لێ کردوم، بەڵام ڕازی نەبوم لەبەر ئەوەی دەبێ ئەوەی دەکرێتە قائمقام بەعسی بێت، منیش کەلە حزبی شیوعی دوور کەوتومەتەوە، بەڵێنم داوە حزبایەتی نەکەم) ماهیر پیاوێکی تێگەیشتوو بوو زیاتر لەسەری نەڕۆیشت.

لە گەڕانەوەمان لە ڕێگا بە تەحسینم گوت: (مامۆستای بەرێز ئەوانە لە خۆشەویستی ئەو داوایە لە ئێمە ناکەن، بەڵکو زیاتر بۆ ئەوەیانە ناومان بەدو ناشیرین بکەن، تۆ باوەڕ دەکەی ئەوانە ڕێك کەوتننامەی11ی ئادار جێ بەجێ بکەن؟ من دەڵێم نەخێر، واهەست دەکەم بەعس ئەو ڕێك کەوتننامەیە پشت گوێ دەخات‌و شەڕیش دەست پێ دەکاتەوە)، ئەوەبوو زۆری بەسەر نەچوو شاڵاوی ڕاگەیاندنی هەردولا دەستی پێکردەوە.

وەك باس کراوە کاك (ئیدریس) هاتە بەغدا خەڵك زۆریان پێ خۆش بوو بەو ئومێدەی لە شەڕ دوور بکەونەوە، بەڵام لە دوای گەڕانەی کاك (ئیدریس) زۆری نەخایاند دەست کرایەوە بە پروپاگەندەی ناڕێك، پارتی لە دژی حکومەتی بەعس‌و بەعسیش لە دژی پارتی، هەردوکیان یەك لەوەی تر توندتر دادەبەزین، ئەوەبوو لەو توندو تیژەیەی هەردولا کار بەوە گەیشت کە شەڕ دەست پێ بکاتەوە، لە دوای چوار ساڵ شەڕ وەستان‌و بەرزکردنەوەی ناونیشانی ڕێکەوتن نامەی (11ی ئادار) بەو شێوەیە ئەو ڕێك کەوتنە پێشێل کراو ئاشکرابوو بەعس تەنیا بۆ پڕوپاگەندە ناوی (11ی ئادار)ی بەکاردەهێنا لە بنەڕەتدا لەگەڵی نەبووە.

کاتێك شەڕ دەست پێ کرایەوە بە(خالد سامەرائی)م گوت: (مامۆستا چیم پێ گوتی ئەوە شەڕ دەستی پێکردەوە، من پێم نەگوتی شەڕ دەبێتەوە، چونکە شەڕ بە دەستی ئەوان نیە؟).

لە ئەنجامی شەڕێکی دژوار لە نێوان حکومەت‌و پێشمەرگەکانی (بارزانی) لە ناوەڕاستی مانگی (4/1975) سوپای هێرش بەری بەعسی نیاز پیس بەرەو سەرو ڕۆیشت بە شێوەیەکی تایبەتی ڕووی لە ناوچەی (باڵەکایەتی) کرد، بەڕاستی زۆر ئاڵۆز بووم بیرم، لەوە دەکردەوە چۆن بتوانم بڕۆم بۆ ئەوەی بزانم کەس وکارم چیان بەسەر هاتوە، بۆ ئەو مەبەستە چوومە لای (بابکر ئاغا)و داوام لێکرد بەڵکو مۆڵەتێکم بۆ وەربگرێت بۆ ئەوەی بچمە (ڕواندزو دەرگەڵە)، ئەوەی جێگای ڕەزامەندیم بوو ناوبراو

هەواڵنامەی کتێب

جگە لەوەرگرتنی مۆڵەت کورتە نامەیەکیشی دامێ بۆ سەرۆکی سوپای هێرش بەر(کریم حمدانی)، ڕۆژی (1975/4/20) چومە هەولێر بە ڕێکەوت لە دوکانی (حاجی کریم قاسم) چاوم بە (ئەبو حکمت) کەوت، ناوبراو داوای لێکردم سەر بدەم لە بارەگاکەیان، بەلاّم هەرئەوکاتە لەگەڵ (صادق هەریری) ڕۆیشتینە(هەریر) ڕۆژی (1975/4/21) بەرەو (ڕواندز) ڕۆیشتین لەوێ چاوم بە (کانەبی) بەرپرسی پێشمەرگەکانی حزبی شیوعی کەوت، ماوەیەکی زۆر لەگەڵی دوام کۆمەڵێك کەم وکوڕیمان خستنە بەر باس و لێکۆڵینەوە، بە ناوبراوم گوت: (بەعس هەر ئەوەندەی کار بە ئێوەیە تا کۆتایی بە شەڕ دێنێ زیاتر نا، ئەوەی بەلامەوە زۆر سەیرە لە هەولێر ئەبو حکمەتم دیت لە دوکانی حاجی کریم قاسم بە منی گوت ئەگەر چویتە ڕواندز بڕۆ لای ئەبو مەیسون بەرپرسی بەعسی لە ڕواندز با بتناسێت! من کارم بە ئەبو مەیسون چیە بیناسم یان نەیناسم! ئەوەی هەست دەکەم بونەتە گوێ بە دەستی بەعس ئەگەرچی لەگەڵیشتان نەماوم، بەلاّم بۆتان بەپەرۆشم کە ئەوهاتان دەبینم)، لەو سەردانەمدا ماوەیەك لەوێ مامەوە زۆر شتمان بینی، ئەگەرچی خەڵکیش زۆرکەم مابوون لەگەڵ ئەوەشدا دڕندەکانی ئەمن و ئیستخبارات دەڕۆیشتنە بەر دەرگایەکان و جیا لە جنێوو خۆ تورە کردن ووشەی نارێك و نالەباریان پێ دەگوتن بۆ نمونە پێیان دەگوتن: (کاکی جوانی هەیە) بە مانای ئافرەتی جوانتان هەیە!! زۆربەی خەڵك لە کارو کردەوەکانی پیاوە دڕندەکانی ئەمن و ئیستخبارات ناڕازی بوون، بەتەواوی هەست بە پەستی و بێزاری دەکرا، لە گەڕانەوەم بۆ بەغدا لە هەولێر ئەو هەڵوێستە چەوت و نارێکانەی پیاوانی ئەمنم بۆ (بابکرئاغا) باس کردو پێم گوت: (ئەو ڕەوشتەی ئەمن و پۆلیسەکانی حکومەت زۆر ترسناکە و ئەو خەڵکە بە ناچاری دەست دەکاتەوە چەك زۆر لە پێشان دژوارتر بە گژ بەعس و کادیرەکانیدا دەچن، زۆر بەباشی هەست دەکرێت ئەمن و ئیستخبارتەکانتان ڕێگا خۆشکەرن بۆ دەست دانەوەی چەك و شەڕێکی نوێ).

لە ڕاستیدا ئەوەی من گوتم بە کردەوە بە دیار کەوت لە سەرەتای (1976) لە زۆر شوێن دەست لە پیاوانی حکومەت وەشێندراو زۆریان کوشتن، ئەو چالاکیانە پەرەی سەندو بەعس کەوتە مەترسی، ئەوەی دیار بوو بەعس بۆ ڕوو بەڕوو بونەوەی بارودۆخە مەترسیدارەکە کەوتە بیر کردنەوەی ڕێکخستنی جاشەکان گوایا لە شێوازێکی نوێ و بەناوی(فەوجە خەفیفە)، پێش ڕێکخستنی جاشە تازەکان ڕۆژێك (ئەبو نەوال) منی بینی و پێی گوتم: (عبدالفتاح حمدامین ئێستا بەرپرسی کاروبارەکانی شیمالە کارەکان لە کوردستان بەو سپێردراوە، ناوبراو دەیەوێ تۆ ببینێ و لەگەڵت بدوێ، جا ئەگەر ناردی بەدواتدا بڕۆ بۆ لای و بێ ترس لەگەڵی بدوێ و ئەوەی بە دڵت نەبوو ڕازی مەبە، ئەو پیاوە خزمە باسی تۆم بۆ کردووە)، ئەوەبوو ئێوارەیەك ئەبو عەگالێك کە مرۆڤێکی چوار شانەی بە هەیت و هووت

هەواڵنامەی کتێب

لەبەردەرگا پرسی: (ئێرە ماڵی مامۆستا زرار سلێمان بەگە؟)گوتم (بەڵێ فەرموو)، ناوبراو گوتی: (من ڕاسپێردراوی عبدالفتاح حمدامینم هاتوم بە دوای مامۆستادا بچین بۆلای ئەو) هەر ئەوکاتە خۆم ئامادەکردو لەگەڵی ڕۆیشتم دیار بوو شوفێری لەگەڵ بوو بەسەر (قەنات)دا ماوەیەکی ڕۆیشتین کەوتمە بیر کردنەوە ئاخۆ بۆ کوێم دەبەن؟ ئەوەندە دوور بردنە خۆڕاییی نیە، لە دواییدا گەیشتینە (سەدری قەنات) لەوێ ڕۆیشتینە شوێنێك دیار بوو بەزمو هەلا بوو دەستە ئافرەتێکی ئەورووپی سەمایان دەکردو کەس بە کەس نەبوو، لەگەڵ ئەبو عەگال لە شوێنێك دانیشتین زۆری پێ نەچوو(عبدالفتاح) هات بە خێر هاتنی لێکردمو گوتی: (فەرموو دانیشە من میوانم هاتوە لە جیاتی من ئەو برادەرە هەندێ شت هەیە پێت دەڵێ لە دوایشدا خۆم دەنێرم بە دواتدا) ئەو بە خۆی ڕۆیشت ئەبو عەگال بانگی بۆیەی کردو پێی گوت (بزانە مامۆستا چی دەخواتەوە، وێسکی بۆ بێنە) منیش گوتم: (هیچ ناخۆم ساردیەکم بۆ بێنە زیاتر نا)، زۆر هەولێدا ڕازی نەبوم جگە لە ساردی هیچیتر بخۆمەوە، لە دواییدا کابرا بینی بەو شێوە دەرنەچوم کە ئەوان بیریان لێکردبۆوەو لەگەڵیان بڕۆم، کابرا گوتی: (ناوی چەند کەسێکی کورد لەو لیستە نوسراوەو ناوی تۆشی تێدایە کە لە هەولێر ئامادە بن بۆ ڕێکخستنی فەوجە خەفیفەکان ئەو فەوجانەی لە کوردە چەکدراەکان دروست دەکرێ، یەکێك لەو فەوجانە بەناوی تۆیە لەبەر ئەوە حەز دەکەین ڕۆژی دیاریکراو لە هەولێر ئامادە بیت)، لە وەڵامدا پێم گوت: (دەبێ ببورن ئەوەی ئێوە مەرامتانە لە توانای مندا نیە لەبەر ئەوەی جەماوەرەکەی ئێمە زۆری پەرتو بڵاوەو زۆریشیان لە دیوی ئێرانن و نەگەڕاونەتەوە، منیش مامۆستام کارو پیشەی من وانە ووتنەوەیە بەلای منەوە وانە ووتنەوە گرنگترە لە چەك هەڵگرتن). ئەبو عەگال کە ناودەبرا بە (ئەبو علی) کە لە من گەیشتو زانی لەگەڵیان ناڕۆم بۆ ئەو ملکەچیە بانگی شوفێری کردو پێی گوت: (مامۆستا بگەیەنەوە ماڵێ) ئەوەی جێگای دڵخۆشیم بوو نەیان ناردەوە بە دوامدا.

ئەوەی لەیاد ناکرێت ئەوەیە لەوکاتەی شیوعیەکان لە سەرەوە دەرکران کۆمەڵێك لە شیوعیەکانی (دەرگەڵە) هاتبونە هەولێر لە ژێر ناوی (ئەنسار) چەکیان بە شانەوە بوو، لەوکاتەی پارتی لە دەشتی (هەولێر) کشانەوە بەرزاییەکان،هێزەکانی حکومەت چونە جێگای ئەوان وەك دیار بوو (ئەنسار)ە کانی شیوعیش ناردرابونە(بێستانە) لەوکاتانەدا بوو لە هەولێر ئیشم هەبوو لەگەڵ (مستەفا بەرسیرینی) چووم سەردانی خزمەکان بکەم، ئەوکات دیار بوو پیاوەکانیان لە بێستانە بوون، کاتێك چاوم پێیان کەوت ماڵو منداڵیان لە ژیانێکدا دەژیان کە هەرباسی ناکرێت، کە چوومە ماڵی (علی ئیبراهیم بەگ) ئەوەی زۆر دڵتەنگی کردم دیتم چوون لە ماڵی جیران ئاوی ساردیان بۆمن هێنا، هەربەو شێوەیەش چاوم بە منداڵەکانی (قادری حمد ئاغا) کەوت زۆر بە ناڕێکی کەوتنە بەرچاوم، زۆریان بۆ

بەپەرۆش بووم، ئەگەر بڵێم لە دەرگەڵە ماڵەکانی(علیو قادر) لە بنکەی حزبی شیوعی زیاتر یارمەتی دەری شیوعیەکان بوون بە هەڵەدا نەچویمە، ئەوەی زۆر پەستی کردم لە ناو شار چاوم بە(عبدالله قۆریتانی) کەوت، ناوبراو زاوای دەرگەڵەییەکان بوو، ئەو پیاوە شیوعیەکی ناسراو بوو، لەگەڵ ئەوەشدا زۆر بە سوکی گوتی: (بریا ئەو دەرگەڵەییانە هەرنەهاتبان بۆ هەولێر ئەوانە فێری شیوعیەت نەکراونو بەرەڵان).

زۆری لێ پەست بووم پێم گوت: (بەڵێ فێری ماستاو لێك دان نەبووین، فێری مل کەچی نەبووین، بەڵکو فێری ڕاستی بووین، پێم خۆش بوو یەکێکی وەك کانەبی لەم ڕووەوە بدوابایە نەك مام عولا لۆمەی دەرگەڵەییەکان بکات) دیار بوو تەنگاو بوو گوتی: (بۆ من چیم؟).

لە دوای گەڕانەوەم بۆ بەغدا نامەیەکی (قادری فقێ وەسمان)و برایەکەی(حمد)م پێ گەیشت نوسی بویان: (کاکەگیان ئەوەی تۆ بە ئێمەت دەگوتو ئێمەت پێ پەروەردە دەکرد ئەوەنییە کە ئێمەی تێ کەوتوین بەداخەوە).

بەڕێك کەوت ڕۆژێك میوانی بەڕێز (هاوڕێ عزیز محمد) بووین لەگەڵ منداڵەکانم بە ووردی ئەو شتانەم بۆ باس کردن، دیار بوو لەدوای ئەو ڕاگەیاندنەی من (جەلال دەباغ) نێردرابوە هەولێر لەو ڕووەوە دوا بوو و لێکۆڵینەوە کرابوو.

هەواڵنامەی کتێب

هەواڵنامەی کتێب

سوپاس و پێزانین

بەدڵێکی پــڕ لە سۆزەوە سوپاسی هاوڕێی ئازیز و تێکۆشەر، نووسەرو ئەدیبی بەتوانا مامۆستا (جەلال دەباغ) دەکەم ، کە ئەرکــی بەسەردا چوونەوەی ئەم کتێبەی گرتە ئەستۆی خۆی، کە توانی تواناو شارەزایی خۆی بەکار بهێنێ بۆ زیاتر جوان کردنی ئەم پەرتووکە لە ڕووی زمانەوانی و ئەدەبییەوە، کە شوێن پەنجەی بەسەر ئەم پەرتووکەوە دیارە، دووبارە لە دڵەوە سوپاسی دەکەم.

لــــەگـــەڵ ڕێــــــزمــــــــدا...........

هەواڵنامەی کتێب

هەواڵنامەی کتێب

نووسەر لە چەند دێرێکدا :

- لەساڵی 1927 لە گوندی ماویلیان سەر بەقەزای ڕواندز لـە دایـك بـووە، لـە بـەهاری سـاڵی1943 بـووە بەسەرباز لە سوپای عێراق، لە سـاڵی 1944 دادگـای عـورفی کـەرکوك حـوکمی دوو سـاڵ زینـدانی بەسـەردا سەپاندوە، لە دوای دەرچوونی لە مـانگی 4⁄1946 لەڕیزی سوپای عێراق ڕایکردوە، لـە زارگـەڵی عـەلی بـەگ کۆمـەڵێك چەکی بردون و چۆتە ڕیزی سوپای میللی کوردستان لە مەهاباد.
- دوای تێکچونی کۆماری کوردستان لە کۆتایی ساڵی 1946دا ڕووبەڕووی سـوپای هێـرش هێنـەر وەسـتاوەو هەتا 17⁄4⁄1947 لەوێ وە لەگەڵ بارزانی مستەفا بەرەو سۆڤیەت ڕۆیشتوە زیاتر لە دوازدە ساڵ لە سـۆڤیات بووە، دەرچووی زانکۆی ئاسیای ناوەڕاستە.
- لە ساڵی 1959 گەڕاوەتەوە نیشتمان لە ڕواندز بۆتە مامۆستا، لە دوای هەڵگیرسانی شۆڕشـی ئـەیلول لـە کاردەرکراوە وەك پێشمەرگە لە زۆربەی شەڕەکانی بەرگری لەخاكو نیشتمانەکەی بەشداری کـردوە لـە شـەڕەکانی سپیلك ساڵی 1963 کوڕەك 1965 هەندرێن 1966.
- لە دوای ڕێککەوتننامەی 11ی ئازای 1970 گەڕاوەتەوە سەرکار لـە هـەردوو کـۆنگرەی هـەولێرو بەغـدای یەکێتی مامۆستایانی کوردستانی بەشداریکردوە.
- لە ساڵی 1973 لە کاتێکا حزبی شیوعی لەگەڵ بەعسیەکان ڕێك کەوتون چۆتە بەغدا، بەڵام لەو دەمـەوە پەیوەندی بە حزبی شیوعییەوە نەماوە .
- لە ساڵی 1979 گەڕاوەتەوە هەولێر خۆی نەداوەتە دەست بەردەوام پەیوەندی بـەکوردە نیشـتمان پـەروەرەکان هەبووە، لە ڕاپەڕینە مەزنەکـەی بـەهاری 1991 بەشـداریەکی کاریگـەری هـەبووە لـە ڕزگـارکردنی هـەولێرو کەرکوك.
- ماوەیەك ئەندامی بەرەی کوردستانی بووە لە سۆران، لە ڕێکوپێکی کارەکانی بەرە دەورێکی باشی هەبووە،
- لە ساڵی 1993 لە کۆنگرەی یەکەمی پارتی کاری سەربەخۆیی کوردستان بۆتە ئەنـدامی سـەرکردایەتیو دواییش بووە بە ئەندامی مەکتەبی سیاسی پارتی کار هەتا هەڵوەشانەوی ئەو پارتە.
- لە زۆربەی گۆڤارو ڕۆژنامەکانی کوردستانو عێراق وتارو لێکۆڵینەوەی مێژوویی‌و سیاسی بلاو کردۆتەوە.
- نامیلکەیەکی بەناوی بنەماڵەی میرانی دەرگەڵە بلاو کردۆتەوە، چەندین دەستنوسی تـریش تـاکو ئێسـتا بـە چاپ نەگەییون.

هەواڵنامەی کتێب